

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

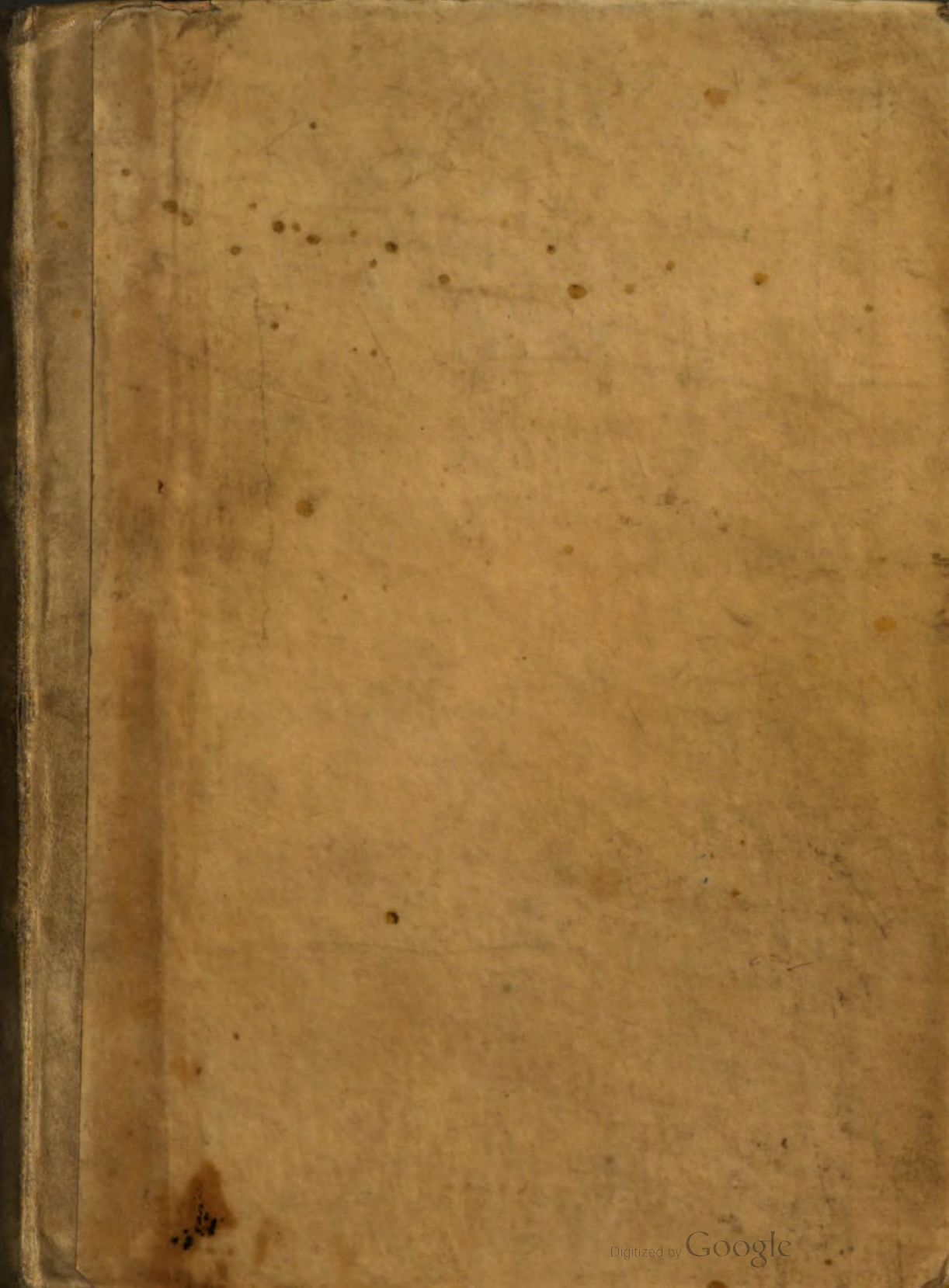
Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

IOHANNIS ALTHUSII,
V. I. D.
P O L I T I C A

Methodicè digesta atq; exemplis
sacris & profanis illustrata;

Cui in fine adjuncta est,

ORATIO PANEGYRICA,

De necessitate & antiquitate Scholarum.

ACAD. LVGD

GRONINGAE;
Excudebat IOHANNES RADAEUS,

1610.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

A D
ILLVSTRES FRISIÆ
inter Flevum & Lavicam
ORDINES,
Dominos suos plurimum colendos.

*V*M intelligerem illu-
stres Ordinas, priorem
meam sciographiã poli-
ticam multis probari, et
exemplaribus priorib. di-
stractis, aliam editioñẽ
parari, opera pretiũ no-
facturum esse existimavi, si eandem recogno-
scerem, & ad incudem revocarem. Quod cum
à me successivis horis, quantum inter occupa-
tiones Reip. licuit, factum esset, animadverti,
secundas meas meditationes opus politi-
cum novum, à priori sciographiã formã, me-
thoda, & rerum multitudine diversum pe-
perisse. Quo in opere, ad suas sedes omnibus
merè theologìcis, juridicis, et philosophicis re-

P R A E F A T I O.

jectis, selegi illa tantum, qua huic scientia & disciplina essentialia, & homogenea mihi esse videbantur. Atq; inter alia etiam praecepta Decalogi, & iura majestatis, de quibus apud alios politicos altum silentium, suis in locis adspersi. Decalogi praecepta, quatenus nimirum illa consociationi & vita symbiotica, quam tradimus, spiritum vitalem infundunt, facem praeferrunt & vita sociali huic, quam quarimus, viam, regulam, cynosuram atque sepem societati humanae constituunt & praescribunt. Hac si quis politica ademerit, ipsammet tollit, imò omnem symbiosin atque sociale vitam inter homines tollit. Quid enim vita humana sine pietate prima, & sine justitia secunda tabula? Quid Respubl. sine communione et communicatione utilium & necessariorum ad vitam humanam? In quibus charitas per varia bona opera est efficax. Majestatis capita qui politica adimit, universalem consociationem tollit. Quod enim hac aliud habet vinculum, quam hoc unicum?

unicum? Ex hisce illa constituitur & hisce
 conseruntur, quibus sublatis, corpus illud ex
 symbioticis varijs consociationibus constans,
 dissolvitur, et id quod erat, esse desinit. Nam
 quid rector & princeps, administrator &
 gubernator Reip. sine potestate necessaria,
 usu, & exercitio majestatis? Nectamen
 hoc modo qua theologia, vel jurisprudentia
 sunt propria, adimo. Politicus de facto, et ca-
 pitibus majestatis agit. De jure, quod ex his
 oritur, jurisconsultus differit. Ille factum ex-
 plicat, hic jus & meritum facti. Nam sicut
 jurisconsultus informationem, instructionē
 & notitiam de rebus ex artibus illis sumit,
 quarum res illa sunt propria, jus vero, vel
 meritum facti ex propria scientia: sic etiam
 quarundam rerum notitiam ex politica su-
 mere eundem, mirum non est. Quatenus er-
 go res & materia majestatis ac Decalogi, est
 theologica, ethica, vel juridica, atque forma
 et fini artium illarum convenit, catenus ar-
 tes illa in suum usum ex Decalogo, & maje-

statis jure qua delibant, sibi propria vindicant. Atq; eatenus et ego materiam Decalogi et majestatis, tanquam à politica alienam, et heterogeneam, non attingo. Propriam verò politica vindico, quatenus spiritū vitæ symbiotica inspirat, eam informat, & conservat, quo modo illi est essentialis et homogenea, et in aliis artibus heterogenea. Sic itaq; re ipsa sum expertus, quòd politicus ibi desinat, ubi incipit jurisconsultus, sicut ubi desinit ethicus, ibi incipit theologus, & ubi physicus, ibi medicus. In praxi verò omnes artes conjunctas, nemo negat. Exempla politica ex politijs laudatis et probatis, ex historijs vitæ humanae, rebûsque gestis sumpsisti meritò, in ea arte, qua vitæ illius politica proba dux et symbiosis omnis informatrix atque imago vitæ socialis bona esse debet. Sacrarum literarū exemplis frequentius utor, quòd illa, vel Deum autorem, vel pios viros habent, & quòd nullam ab initio mūdi politiam sapiētius et perfectius Judaeorum politiam, constitutā existimē. A qua quo-

ties

ties in similibus factis et circumstatijs discedimus, errare nos arbitror. Jura praeterea majestatis, quae vocant, non summo magistratui, sed Reip. vel consociationi universali attribui. Pleriq; jurisconsulti & politici hac soli principi & summo magistratui propria adscribunt, adeò ut, si illa tribuantur et communentur populo, vel Reip. eo ipso pereant & amplius non sint. Contrarium ego cum paucis alijs statuo, adeò nimirum hac corpori symbiotico consociationis universalis propria esse, ut huic spiritum, animam, et cor attribuant, quibus sublatis, corpus illud, quod dixi, etiam pereat. Administratorem, procuratorem, gubernatorem juriū majestatis, principē agnosco. Proprietarium vero et usufructuarium majestatis, nullum alium, quam populū universum, in corpus unum symbioticum ex pluribus minoribus consociationibus consociatum. Quae majestatis jura, adeò meo judicio, illi consociationi propria sunt, ut etiā si illa se his velit abdicare, eaq; in alium transferre, et

P R A E F A T I O.

alienare, nequaquam tamen id possit, non minus quàm vitā suam, qua quis fruitur, aliq̄ cōmunicare potest. Nam hac iura majestatis, consociationē universalem cōstituant, et conservant. Atq; ut à populo, seu membris Reip. vel regni incepterunt, sic non nisi in illis consistere possunt, et ab illis conservari. Honorū quoq; administratio, qua mortali homini unico, nimirū principi, vel sūmo magistratui à populo est concessa, illo mortuo, vel exauthorato, ad populum, qui ob generationes, perpetuò sibi succedētes, immortalis dicitur, revertitur, & aliq̄ ab eodem demandatur, atque ita per mille, vel plures annos quousq; universitas durat, apud eandem manet. De qua re latè ago, c. 9. c. 18. c. 19. c. 24. c. 38. Ad quod ipsum demonstrandum etiam vestrū et reliquarum confœderatarum provinciarum exemplum laudabile producere possum. Neq; enim, bello contra Hispania regem potentissimum suscepto, judicastis majestatis iura ita illi inseparabiliter coherere, ut extra illū non sint, scd

sed potius eorum usum, et exercitium ijs abu-
tenti adimendo, & quod vestrum erat repe-
tendo, jura hac ad consociatam multitudi-
nem, et populum singularum provinciarum
pertinere declarastis. Quod tanta animi for-
titudine, sapientia, fide, et constantia factum,
ut quos populos huic vestro exemplo confe-
ram, non inveniam. At hoc me inter alias
causas movit, ut vobis hasce meas politicas
meditationes inscriberem. Movit me etiam,
quod in his sapissimè pro illustrandis praeceptis
politicis, exempla quoque à vobis, ab urbibus,
constitutionibus, moribus, rebus gestis vestris,
& confederatarum aliarum provinciarum
Belgicarum desumpta petam. Movit me
quoque ad hoc ipsum vestra propensio, studi-
um, & affectio, quam cum ceteris confedera-
tis vestris, re ipsa saepè declarastis erga Rēp.
illam, cui aliquot annos in servio, imò etiam
erga me, quando ante aliquot annos me
ad illustris & percelebris vestra Academia
Franequerana professionem juridicam ha-

nostis sanè cōditionibus vocare dignati estis.
 Quamobrem aequum esse iudicavi, ut hac in-
 scriptione & ego Quirici hac beneficia vestra
 agnoscerem, & publicè predicarem, atque
 virtutes vestras, quibus Remp. vestram
 per Dei gratiam à tyrannide et iniquitate, non
 solum vindicastis, et conservastis, sed etiam
 illustriorem reddidistis, ego alijs imitandas
 publicè commendarem. Nam haec non à vobis
 factis, & vestris praclarè gestarum rerum
 tam exuberans est fructus, ut is quoque in
 vicinas regiones, in à in totam Germaniam,
 et Galliam redundet, quem etiam Indorum
 regiones, et regna plura, Iberi armis vexata,
 à vobis vobis, & ceteris vobiscum junctis
 provinciis in protectionem suscepta & de-
 fensa, senserunt. De quibus omnibus, cum
 annales & historia edita, cum nominis ve-
 stri aeterna gloria loquantur, malo tacere,
 quam minimam eorum partem dicere. Deo
 Deus Opt. Maxim. ut in hac vita politi-
 ca & symbiosi viventes, illi gratia, & homi-
 nibus

P R A E F A T I O.

nibus utilia, & salutaria praestemus, atque
ita finem, qui huic disciplina est praepositus,
assequamur. Quo voto hoc alloquium clau-
do. Embda 21. Februarij Anni 1610.

Illustrem vestram magnificentiam reverenter ac
submissè colens & observans

IOHANNES ALTHUSIUS D.

I N D E X C A P I T V M

P O L I T I C A E,

DE generalibus politicę, cap.	1.
De privata domestica consociatione, cap.	2.
De consociatione propinquorum, c.	3.
De consociatione collegarum, cap.	4.
De consociatione universitatis ejusque causis, c.	5.
De civitatis speciebus & civium communicatione c.	6.
De juris provincialis communiõne, c.	7.
De juris provincialis administratione, c.	8.
De jure majestatis ecclesiastico, cap.	9.
De lege ejusque executione, cap.	10.
De speciali jure seculari majestatis, cap.	11.
De collatione regni ordinaria, cap.	12.
De collatione regni extraordinaria, c.	13.
De muneribus personalibus regni, c.	14.

I N D E X.

De concessione privilegiorum in regno, cap.	15.
De protectione universalis consociationis, cap.	16.
De cura bonorum corporis cōsociati & comitiis, c.	17.
De ephoris eorumque officio & speciebus, c.	18.
De regni commissione, cap.	19.
De promissione obsequiorum & homagio, c.	20.
De lege, ad quā Reip. administratio est instituēda, c.	21.
De usu legis propriæ iudeorum, c.	22.
De natura & affectione populi, cap.	23.
De natura & affectione regni duplici, cap.	24.
De auctoritate summi magistratus, c.	25.
De usu, experientia & delectu summi magistratus, c.	26.
De consiliariis summi magistratus, cap.	27.
De administratione ecclesiastica, cap.	28.
De sanctione legum & administratione justitiæ, c.	29.
De censura, cap.	30.
De studio concordie conservandæ, c.	31.
De procurandis mediis ad vitæ socialis commoditates necessariis, cap.	32.
De conciliis universalibus, cap.	33.
De cura & tractatione armorum tempore pacis, c.	34.
De cura & administratione armorum tempore belli, c.	35.
De gestione belli, cap.	36.
De administratione civili rerum publicarum & pri- vatarum, cap.	37.
De tyrannide eiusque remediis, cap.	38.
De speciebus summi magistratus, cap.	39.

IOHANNIS

IOHANNIS ALTHVSI V.I.D.
Politica methodice digesta, atque exem-
plis sacris & profanis illustrata.

CAPUT PRIMUM.

De generalibus Politicæ.

Politica est ars homines ad vitam sociale[m] constituendam, colendam & conservandam consociandi. Vnde *συμβιωτική* vocatur.

Proposita igitur politicæ est consociatio, quâ pacto expresso, vel tacito, symbiotici inter se invicem ad communicationem mutuam eorum, quæ ad vitæ socialis usum & consortium sunt utilia & necessaria, se obligant.

Homini politici symbiotici finis est sancta, justa, commoda & felix symbiosis, & vita nulla re necessaria vel utili indigens. Ad hanc verò vitam vivendam, nemo hominum per se est ad præparandam, vel sufficiens & satis à natura instructus. Nam quando ille nascitur, omni auxilio destitutus, nudus & inermis, quasi ex naufragio, rebus omnibus amissis, in hujus vitæ arumnas ejicitur, qui ne, jure materna ubera appetere, neque injuriam temporis ferre, neque in opere se loco, ubi effusus est, pedibus possit, nihil aliud, quam vitam miseriam à fletu & lacrymis auspicari valens, ad omen certissimum urgentis & instantis insollicitatis, consilij & auxilij omnis, quibus tamen quam maxime tum eget, inops: sibi subvenire nequit, nisi alio interveniente & juvante. Etsi vero maxime est corpore enutritus, non tamen animi lumen exerere potest, neque in adulta ætate etiam externa illa, qui us in vita commode & sancte degenda opus habet, in se & apud se invenire, cum suis viribus omnia vitæ subsidia parate nequeat. His enim supplendis & procurandis multorum vires & industria sudant. Quamdiu itaque privatim sibi vivit, atque societati homi-

niam se non immiscet, commodè & benè vivere minime potest, in tanta tot rerum necessariarū & utilium inopia. Cum itaque remedium & auxiliū illi ostendatur in vita symbiotica, ad hanc, si commodè & benè, imò si vi vere cupit, amplectēdam ducitur, & quasi impellitur, in qua ad exercitium & actionem virtutum, que non nisi in symbiosi hac esse potest, invitatur. Atque sic incipit cogitare de medijs, quibus symbiosis talis, ex qua tot utilitates & fructus exspectat, in Civitate, colatur & conferretur, de quibus in sequentibus per Dei gratiam sumus dicturi.

Politia vocabulum tria præcipuè significat, ut notat Plutarchus in libro de tribus Reip. generibus. Primum enim communicationem juris, quod est in Rep. indicat, quod Apostolus politicuma vocat. Philip. c. 3. 20. Deinde significat rationem administrandi & instituendi Rempub. Denique ordinem & constitutionem civitatis, ad quam omnes civium actiones diriguntur, notat. Juxta hanc significationem politia vocem etiam Aristoteles lib. 3. c. 4. lib. 8. c. 10. politie. accipit.

Symbiotici igitur hîc sunt συνώνδοι, qui vinculo pacti conjuncti & consociati communicant de suis, quæ ad animi & corporis vitam commodè degendam expediunt, & vicissim κοινωνοι, communionis sunt participes.

Communicatio illa mutua, seu κοινωνία, quam dixi, fit rebus, operis, juribus communibus, quibus indigentia varia & multiplex singulorum & universorum symbioti corum suppletur, & αὐθαγία, ἡ βῶνδεῖα τῶν βίῃ & societatis humanæ perficitur, seu vita socialis constituitur & conservatur. Unde Cicero dixit, populum esse cæcum juris consensu & utilitatis communiōne consociatum. Atque hac communicatione commoda & onera in qualibet consociatione pro natura ejusdem percipiuntur vel sustinentur.

Rerum communicatio est, quæ symbiotici res ad socialē vitam utiles & necessarias, in commune singulorum, vel universorum symbioti corum commodum conferunt.

Operarum κοινωνία est, quæ ministeria & negotia sua vitæ socialis causâ, symbiotici conferunt.

Iuris

DE GENERAL. POLIT.

Iuris communio est, quâ symbiotici iustis inter se legibus in communi vita vivunt & reguntur. Vocatur lex consociationis & symbiosis, jus symbioticum, in αὐτπραξία, ὠνομία & ἐταξία potissimum consistens.

Lex ejusmodi est duplex. quædam enim socialis vitæ directioni & gubernationi inservit: quædam vero rationem & modum res & operas communicandi inter symbioticos præscribit.

Lex directioni & gubernationi symbiosis inservicus, est communis, vel propria.

Communis & perpetua lex est, ut in quavis consociatione & symbiosis specie sint quidam imperantes, præstitutes, præpositi, præfecti, seu superiores: quidam vero obsequentes, seu inferiores. *Nam omnis gubernatio imperio & subjectione cõinetur. Et statim ab initio genus humanam ab imperio & subjectione incepit. Adam enim dominus & monarcha à Deo constitutus fuit uxoris, ex eaq̃ omnium nascitarorũ & reliquarum creaturarum Genes. cap. 1. 26. 27. c. 3. 16. Siracid. c. 17. ideoque omnis potestas & gubernatio politica, à Deo esse dicitur. Roman. c. 13. Et nihil, ut Cicero lib. 3. de legib. ait, tam aptum est ad jus conditionemque natura, quam imperium, sine quo nec domus ulla, neque civitas, neque gens, nec hominum universum genus stare, nec rerum natura omnis, nec ipse mundus potest. Pet. Greg. Tolos. lib. 6. num. 1. 2. & seqq. de Repub. Ares. 2. tom. problem. 103. & seqq. Quod si borum imperantium & obtemperantium idem est consensus & voluntas, felix & beata vita eorum redditur ad Ephes. c. 5. 21. subiecti invicem in timore Domini, Colos. c. 3. 18. & seqq.*

Præfectus, præstes, seu imperans administrando, disponẽdo, jubendo, monendo, vel verando, cogendo, aut abstrahendo, cum auctoritate dirigit & gubernat vitæ socialis negotia ad obtemperantium singulorum, vel universorum utilitatem. *Pet. Greg. lib. 1. c. 1. num. 18. & seqq. sicuti animus in corpore humano reliquis membris præsidet, ea que secũdum proprias singulis membris assignatas functiones convenientes dirigit & gubernat, singulis mem-*

bris prospicit & procurat debita utilia & necessaria, quæ privatim utilia.
1. Corinth. c. 12. & univ. simul, seu toti corpori quæq; publicè utilia,
ut vita socialis conferretur, ita quoque in civili societate necesse est, ut
unus reliquis imperet ad singulorum & univ. fororum utilitatem & salu-
tem.

Imperare igitur, gubernare & præsidere hic nihil aliud est,
 quàm aliorum utilitatibus inservire & consulere, uti parentes
 liberis imperant, vir uxori, ut dicit *Augustinus, lib. 19. c. 15. de*
civitate Dei, & Senec. epist. 91. Marius Salomonius de princip. lib. 2.
Boter. de increment. urb. c. 1. lib. 1.

Gubernatio superiorum respicit animum & corpus obse-
 quentium inferiorum: animum, quò ille doctrinâ & scientiâ
 rerum in vita humana utilium & necessariarum informetur
 & imbuatur: corpus, quò huic de victus ratione & cæteris,
 quibus indiget, prospiciatur. Prior igitur cura disciplinam,
 posterior corporis sustentationem & protectionem continet.

Disciplina ergo versatur primò in institutione & informa-
 tione inferiorum ad veram Dei agnitionem, ejusque cultum;
 atque in officiis præscribendis, quæ proximo præstata debent.
Deut. c. 6. c. 11. c. 28: deinde in malorum morum & errorum
 correctione. Illa salutari cognitione rerum sanctarum, justarum
 & utilium imbuuntur: hac in officio continentur inferiores.

Sustentandi corporis cura est, qua sollicitè & diligenter in
 omnibus, quæ ad vitæ hujus usum pertinent: *1. Corint. c. 6. 3.*
 inferiores à superioribus suis reguntur, commoda eorundem
 procurantur, & incommoda avertuntur. *Roma. c. 12. qui præest*
in solitudine præst. 1. Timoth. c. 5. si quis suorum & maxime domesti-
corum curam non habet, fidem abnegavit, & infideli est deterior.

Protectio est ab injuriis & vi illata defensio legitima, quæ à
 superioribus, securitas inferioribus, contra læsionem, vim
 & injuriam quamvis inferendam corpori, famæ vel bonis ip-
 sorum præstatur, & illata licitis mediis vindicatur & compen-
 satur.

Ob-

Obsequens inferior est, qui ad arbitrium præstitis sui, vel præfædi, non impiè, vel iniquè imperantis, negotia socialis vitæ peragit, & vitam & actiones suas componit cum submissione.

Propriæ leges sunt cujusque consociationis peculiare, quibus illa regitur. Atque hæc in singulis speciebus consociationis aliæ atque diversæ sunt, prout natura cujusque postulat.

Leges, quibus rerum, ministeriorum, operarum & actionum communicatio fit, sunt, juxta quas commoda & onera inter symbioticos pro indigentia & natura cujusque consociationis distribuuntur & conferuntur.

Aliquando communicatio est major & amplior, aliquando minor restrictiorque, prout natura cujusque consociationis postulare videretur, vel inter symbioticos est conventum & constitutum.

Quæ cum ita sint, rectè cum Plutarcho de civili administratione ad Trajan. assero, Rempublicam optimam & felicissimam tunc esse, cum magistratus & cives conferunt omnia sua ad salutem, vel commodum Reipublicæ. neque prætermittunt quemquam, vel quemquam aspernantur, qui Reipublicæ promoveri possit. Proximi nostri commoda quærenda & promovenda, monet etiam Apostolus, adeo ut etiam de jure nostro, quò majus malum caveatur, ob alterius commodum maius, libentius cedere debeamus. Philip. c. 2. 4. 5. 6. 1. Corin. c. 10. 24. c. 12. 25. 26. Gala. c. 1. 3. 5. c. 5. 14. Rom. c. 12. 18. 20. c. 13. 8. 10. quò facit l. 2. de legib. l. servus. de servis export. Tolossan lib. 1. c. 1. nu. 15. et seqq. de Reipublica. Dana. l. 1. politic. Non enim nobis nati sumus, sed ortus nostri partem patriæ vindicat, partem amici. l. 1. 5. 15. de vent. in possess. mittend. l. 19. post. minimum. s. filius decaptiv. & postlim. revers. Cicer. lib. 1. Offic. Aristoteles lib. 8. politic. c. 1. Huc pertinet summa secunda tabula Decalogi: Diliges proximum tuum, sicut teipsum; quod tibi vis fieri, etiam alteri faceris, & contra, quod tibi non vis fieri, etiam alteri non feceris: & honestè vivere, neminem ledere & suum cuique tribuere. Matth. c. 7. c. 22. Siracid. c. 2. vir sapiens, qui operam suam denegat Reipublicæ, & thesaurus ab

Secundus, cui haec duo profunt. Ex quibus deciditur questio, an vita contemplativa (ὁ βίος θεωρητικός, καὶ φιλοσοφικός) vita activa (qua dicitur βίος πολιτικός, καὶ πρακτικός) sit preferenda: de qua latè Tolosan. lib. 4. c. 10. de Rep. & Aristoteles lib. 1. polit. c. 1. c. 2. lib. 7. c. 3. Danaeus lib. 2. polit. c. 3. Planè homo naturâ suâ est animal gregabile ad societatem cum alijs hominibus colendam natum, non autem, ut fera belua, naturâ suâ solitarium, non ut aves, vagum. Itaque eremita μισάνθρωπος & ἀπλιδεῖς, sine certo loco, foco, vel domicilio & sede vivēs, planè per se miseri, neque sibi, neque alijs utiles sunt. Nam quomodo proximi sui commoda promoveri possunt, nisi societati humana se insinuet. Eccle. c. 4. 5. 6. 7. 8. ubi Iulius notat utilitates vitae socialis. 1. Cor. c. 12. 7. & seqq. Quomodo caritatis opera alijs possunt prestare, quando extra consortium hominum degunt: Quomodo ecclesia edificari & reliqua prima tabulâ, officia commodè prestari possunt: unde rectè Keckermannus Philosophus in Systemate politico ait, politicam omnium aliarum disciplinarum finem ultimum ad extremum gradum deducere, atque adeò de privata felicitate publicam facere: Hac de causa Deus homines, non per Angelos, sed per homines instituere & docere voluit. Calvin. lib. 4. instit. c. 3. sect. 1. Ob quam causam etiam Deus opt. max. sua dona variè distribuit inter homines. Non enim uni contulit omnia, sed alijs alia, ut ego tuis, tu meis indigeres, ita ut quasi necessitas communicandorum necessariorum & utilium hinc nata sit, qua communicatio non nisi in politica vita sociali fieri poterat. Ideo Deus viduit, ut alter alterius operâ & auxilio egeret, ut de vinceret omnes & singulos amicitia, ne alius alium floccipenderet. Huic sententiâ obstat & vita & doctrina solitariorum, monachorum & eremitarum, suam heresim & errorem malè descendentium de Luc. c. 10. 41. Hebrae. c. 11. 38. 1. Reg. c. 19. 8. Luc. c. 1. 80. qualem vitam scriptura refert inter maledictiones. vid. Deut. c. 28. 64. 65. Psalm. 107. & psalm. 144. 14. Genes. c. 4. 14. l. 26. quidam C. de Decurion. Caino fraticida erronea & vagabunda vita pro supplicio imposta fuit. Genes. c. 4. 14. Exempla contraria pijsimorum hominum activam politicam vitam amplexorum extant passim in scriptura sacra. Porro de his, quae dicta sunt, colligimus, causam efficientem consociationis

[politica

Politica esse consensum & pactum civium communicantium. Formam vero esse consociationem per collationem & communicationem utroque citra quo factam, quâ homines politici instituent, colunt, continent & conservant humane vite consortium per necessitatem utilium & necessariorum rerum ad vitam hanc socialem. Finis politica, est usus vite commoda, utilis, & felicitis, atque salutis communis. 1. Timoth. c. 2. 2. ut tranquillâ & quietam vitam degamus cum omni pietate & honestate. Luc. c. 1. 74. 75. psalm. 107. 7. 36. ut domi vera in Deum pietas, & inter cives justitia exercentur, foris contra hostes defensio, & semper ac ubiq; concordia & pax vigeat. Esai. c. 28. 5. 6. vid. Genes. c. 16. 2. c. 21. 30. 2. Sam. c. 13. 22. psalm. 72. 1. 2. 3. & seqq. Deut. c. 4. 6. 18. 40. c. 27. c. 28. Proverb. c. 20. 8. 26. 2. Sam. c. 5. 6. 10. 12. c. 8. 1. Reg. c. 10. 8. Dan. lib. 1. 3. 3. Finis quoq; est conservatio humane societatis, cuius finis est, habere vitam, in qua possis sine errore & quiete Deo inservire. vid. Per. Greg. li 5. c. 5. de Republ. Subjunctum politica sunt precepta de communicatione quarundam rerum, operatum & juris, que ad omnium & communem commodum vite socialis conferimus, quisque pro virili ex æquo et bono. Atque ad hanc socialem vitam, & mutuam communicationem hominem etiam natura sua terri docet. Aristotel. lib. 1. politic. c. 2. Est enim homo animal omni apes, omni que animalante gregabili, civilius, atque ideo homo natura ipsâ sociale animal est, longè magis, quam apes, formice, grues, & eiusmodi genera, que gregatim aluntur, & gregatim se inveniunt. At cum Deus ipse per naturam dederit rebus singulis facultatem se conservandi, suisque contrariis resistendi, quantum ad incolumitatem salutis opus est, nec homines facultatem hanc exequi disperi potuissent, institutus istis adiectus est gregatim vivendi, societatemque civilem constituendi, ut adunati & consuncti alij alijs sufficerent, vitiumque facilius complures quam singulis compararent, cuius ab incurso ferarum et hostium degerent. Si quidem nemo hominum sufficit sibi ad bene et feliciter vivere. argum. Eccles. c. 4. 10. Genes. c. 2. v. 8. Quâ ratione manifestum est, civitatem, id est, civilem societatem natura consistere, hominemque natura esse civile animal, eamque consociationem sensim appetere. Ita Covar. pract. quæst. c. 1. nu. 2. De Aristotele et Cicerone refert. Quod si quis in societate

esse

se nequit, aut nihilo indiget, propter copiam, is pars civitatis non habetur. Itaque aut bestia est, aut Deus, ut asserit Aristoteles li. 1. politic. c. 2. ad de Pec. Greg. lib. 19. de Republi. et lib. 1. cap. 1. nu. 7. 16. et seqq. et c. 3. nu. 12. et seqq. de Rep. Porro perpetua illa gubernatio et obsequium in hac societa vita etiam natura consentanea sunt. Nam imperare, regere, subijci, regi, et gubernari, sunt actiones naturales, ex jure gentium profecta, ut aliter promonstrato haberetur, non minus quam videre corpus sine capite, et caput sine membris legitime et convenienter ordinatis, aut cum defectu illorum. Utile enim est maxime singulis, quae sibi sufficere nequeunt, ab alio juvari, & conservari, et id melius dicitur, quod et sibi sufficit, et alijs prodesse potest: et quod magis bonum communicatum, eo melius praestantiusque est. Deinde tanta tamq. admirabilis est mundi hujus diversitas, ut nisi aequa symmetria subordinationis colligaretur, et certis legibus subjectionis, et regiminis temperaretur, confusione sua brevi tempore consumendus esset, nec possent partes tam diversa in eo perseverare, si singula vellent per se promiscue et indifferenter opera sua perficere, atque potestas potestati aequali occurrens perpetua discordia et irreconciliabilis omnia pessumderet, alienaque, quae regere non noris, nec conveniunt, usurparet cum sua pernicie. Et dum quisq. secundum voluntatem suam cogitat vivere, regulam disciplinae omitteret: argum. iudic. c. 17. 6. c. ult. in fine; ubi pro radice malorum ponitur, quod non esset gubernator superior; et idem pro poena ponitur Esa. c. 3. Deinde conservatio et duratio omnium rerum consistit in illa ordinata, dicitur, et subiecti omnia concordia. Nam sicut ex diversi toni fidibus, ad symmetriam intensus, sonus dulcissimus oritur, et melodia suaavis, gravibus, medijs, et acutis conjungitur: ita conveniens et societas in rep. imperantium et obedientium se habet, et ex divitum, pauperum, artificum, sedentiariorum et id genus diversorum graduum personarum statu, quam suavissima oritur et convenientissima harmonia; et si ad convenientum reducatur, efficitur concordia laudabilis, felix et perpetua, et durabilior. Quod si vero omnes aequales, praevulsiq. pro arbitrio vellent alios regere, et alij recusarent regi, tunc factus est discordia, et ex discordia dissolutio societatis: nullus esset gradus virtutis, nullus meritorum, et sequeretur, ut ipsa aequalitas esset sum-

inaequalitas. ac Petr. Greg. rectè dixerit lib. 6. c. 1. de Rep. Plurè ineq-
 signa ira divina refertur, quando hoc imperantium & obtemperantium
 symmetria, eiusq. ministri, & duces non sunt. 2. Chron. c. 17. & Daniel. c.
 3. 31. 37. Adde his, quòd imatum sit potentioribus, & prudentioribus
 dominari & imperare infirmioribus, sicut quoq. innatum inferioribus. Vi-
 detur, obtemperare. Sic in homine vincens dominatur in corpus, mens verò
 in appetitum, qui obsequium præstat. Sic masculus, quia præstantior, im-
 perat femine, tanquam imbecillior, quæ par est. Superbia etiam, & fortis a
 hominis fratre quodam rationis & legis, & imperij robore est, ne sapientis
 homo in barathrum perditionis præcipit, det. argum. Psal. 9. v. 1. vid.
 Petr. Greg. d. lib. 6. cap. 1.

CAPUT II.

De privata domestica & naturalis consociationis communicatone,
 eiusq. specie priore, nimirum de consociatione conjugali.

DE generalibus politice hucusque. Sequitur de speciebus
 consociationis, seu vitæ symbiotice.

Consociatio omnis est duplex: una simplex, privata: Altera
 mixta, publica.

Simplex privata est, quæ speciali quorundam pacto, vitæ so-
 cietas & symbiosis initur, & quidam consociantur ad quid pe-
 culiare inter se commune habendum & conferendum, prout
 conditio ipsorum & vitæ genus requirit, hoc est vitæ symbio-
 tice institutionis necessitas & utilitas. Talis consociatio merito
 prima vocari potest, & reliquæ omnes ab hac ortæ. Nam sine
 prima hæc reliquæ esse non possunt, neque consistere.

Huius consociationis & symbiosis simplicis privata causæ efficientes
 sunt singuli quidam homines paciscentes inter se de communicandis neces-
 sarijs & utilibus in vita privata instituentia & degenda. Unde con-
 junctio & societas particularis & privata inter hosce paciscentes, cuius
 vinculum est si des de communicandis mutuo auxilio, consilio, & jure. Atq.
 talis consociatio, potest esse minor publica universalis, ita quoq. minor
 communicatone, subsidijs & adjuvantibus indiget.

Huius consociationis private membra sunt symbiotici singuli, qui concordia & consensu suo colligantur sub uno spiritu tanquam membra eiusdem corporis. *Quomodo enim, ut ait Tolosan. lib. 3. c. 5. de Repub. alius finis est, cuius gratia natura efficit pollicem; alius cuius gratia manum, sive pedem, alius rursus, ad quem totum efficit hominem: sic alius finis est, ad quem hominem dirigit singulariter, alius quoque ad quem familiam, utemque alius ad quem civitatem & regnum. At finis ille excusandus est optimus, cuius gratia totum hominem propagavit. Itaque non est putandum, cum proprii cuiusque ceteris certis sit finis, nullum esse totius: cumque humana vite partibus infic ordo, in universo genere vite esse confusionem. Et denique cum partes ob finis unius intentionem inter se habeant unionem, totum ipsum esse dispersum.*

Peculiare illud, quod speciali eiusmodi pacto inter quosdam symbioticos communicatur, & quo illi, eum vinculo quodam, inter se coniunguntur, consistit in iure symbiotico, & eius communicandi ratione atque *ὁρμηξία*, in ordine, animorum consensione, operis mutuis, & commo communi. *arg. Genes. cap. 33. vers. 9. 10. & sequentib. Iudic. cap. 20. vers. 1. 2. 3. 2. Samue. cap. 19. vers. 15. 1. Corinth. c. 1. 10. 11. 12. & seqq. Actor. c. 4. 32. 33. c. 2. 46. Philip. 6. 2. 3. 4. Galat. c. 5.*

Ius symbioticum est, quod privatus symbioticus symbiotico privato prestare tenetur in privata consociatione, quod pro natura cuiusque private consociationis est varium & diversum.

Communicandi huius juris ratio est ordo & *εὐμετρία*, quâ actiones hominum sociatorum, seu coniunctorum, juxta eorum conditionem à prestate attemperantur & diriguntur.

figuratur. arg. 1. Corinth. 14. 40. &c. 12. per eos.

Confectio est, quâ conjunctorum symbiotorum anima & cor unum est, idem volens, agens, nolens, ad communem conjunctorum utilitatem, arg. Rom. cap. 12. vers. 16. 1. Corinth. cap. 1. vers. 10. & sequentib. vid. Judic. cap. 20. vers. 1. 1. Samue. cap. 11. vers. 7. 2. Samue. cap. 5. vers. 1. 1. Reg. cap. 2. vers. 1. 2. 3. Nehem. cap. 8. Abdor. cap. 4. vers. 24. 32. cap. 1. vers. 14. quæ dicitur: *mutua confederatio & conspiratio*: Sine hac consonfione & mutua concordia nulla omnino societas & amicitia consistere potest. Matth. cap. 12. vers. 25. *omnis urbs, aut domus dissidens adversus se ipsam, non stabit*. Contra concordiam mutua, firma, & constant. redditur, utque Scylaxi factum de sagittis diximus, facillime contractis, coll. Am. avrom. validissimis & infractis momentibus ostendit. Concordiam etiam res parvæ crescunt, discordiam maxima dilabuntur. Unde Ethnici concordiam Deum fecerunt, cui templam eraxerunt. Tiberium Cæsarem tradit Suetonius concordie ad eum consecrasse, quem prius Livæ mater eius venerat: Xenophon testatur civem jurare concordiam, ut se juramento hoc obligaret. Concordiam coligã nihil firmitus ad tuendam Rempublicam, & discordiam coligã nihil periculosius ad eandem evitendam, ut refert Liv. lib. 1. Decad. 1. & discordiam rerum gerendarum optime occasiones amittuntur, quæ ruina Republica præcursor. Concordia inter tria pulcherrima numeratur; Serenit. cap. 25. *Mare. cap. 9. Pacem habete inter vos*, dicit Christus, Genes. cap. 13. *Ne quisque iurgium faciat inter se & me, & pastores vestros*, Psalm. 133. *Ecce quam bonam & quam iucundam, habitare fratres in unum, & vers. sequent. & vers. ult.* Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem & vitam usque in seculum, Psalm. 34. *Quis est homo, qui noli vitare, diligat deus videt bonos*, 1. 4. *prohibet linguam suam à malo, & labio sua; ut non loquatur dolum*, 15. *Direrte à malo, & fac bonum; inquire pacem, & persequere eam*, Roman. cap. 2. *si fieri potest, quantum in vobis est, cum omnibus hominibus pacem habete*. Elehr. 1. 2. *Pacem sequimini cum omnibus*

¶ c. 3. *Caritas fraternitatis maneat in vobis. Matth. c. 5. Beati pacifici, quia filij Dei vocabuntur. 1. Petr. c. 2. omnes esse concordēs, marcus molō. Earum sensu affecti, fraternā prādicti caritate: valis concordia in ter membra corporis prādicatur. 1. Cor. c. 12. 5. & seqq. Eph. c. 4. 4. 16. Nam si nos invicem commordemus & comedemus, futurum est, ut dicit Apostolus, ut alij ab alijs consumamur. Galat. c. 5. 7. 13.*

¶ Opera mutuz sunt, quz cōmūnem symbioticorum salutem & commodum concernunt. *Genes. c. 34. p. 10. 11. 6. 17. 18. 21. 22. 23. 1. Corinob. c. 12. 14. & seqq. Eccles. c. 4. 7. 8. & seqq.*

¶ Commodum commune est, cuius participes sunt omnes & singuli, tanquam membra unius corporis: uti est lex communis, item negotium & arca communis, itemq; onera communia. *arg. Ruth. c. 1. 16. 17. & seqq. Genes. c. 34. 1. 11. & seqq.*

¶ Species privatæ & simplicis hujus consociationis sunt duę. Est enim alia naturalis, alia verò civilis.

¶ Privata naturalis consociatio symbiotica est, quā naturali affectione & necessitate postulante conjuges, consanguinei & adfines in symbiosin, & cōmunionem quandam inter se consentiunt. Vnde societas hæc individua, naturalis, necessaria, œconomica, domestica, perpetua inter hosce vitę locios symbioticos contracta dicitur, quz eodē, quos vita, terminos habet.

¶ Quare merito ætatisima vocatur societas; amicitia, necessitudo & cōspicua, quæ est seminarium omnis consociationis symbioticæ. unde socij symbiotici, necessarij, propinqui, conjuncti & amici vocantur.

¶ Simplex & privata uaturalis hæc consociatio symbiotica alitur, fovetur & conservatur ministerijs & functionibus privatæ, quibus hi consociati symbiotici, omnia subsidia & adjuvmenta, quibus symbiosis hæc opus habet, sibi invicem cōmunicant ad arbitriam præstitis, secundum ut ruzinæ & ceterarum leges ab eodē inferioribus symbioticis præscriptas.

¶ Functiones eiusmodi sunt rusticę, vel mechanicę, vel utriusque interservientes, uti est usus commerciorum.

Rustica functio est, quâ rus colitur, & brutorum ad symbioticam vitam privatam vtilium, vel necessariorum cura habetur, ut ex ijs necessaria vitæ privatæ subsidia ad victum, & amictum symbiotiorum pertinentia adquirantur

Rustica functio est duplex: agricultura, vel pecuaria, quarum singulæ hominem alere possunt & sustentare.

Agricultura potissimè ea, quæ ad victum & alimentum corporis pertinet, acquirit. In hac enim agricolæ seminant, arant, colligunt, conservant & communicant omnis generis frumenta, alimenta, & alia ad victum necessaria, quæ habentur ex seminatione, fructuum collectione, perceptione, conservatione & communicatione. *Vnde horum officia & munera prorsus negotiosa & operosa. Ideoq; homines & cultores habent expeditos, robustos, agiles, exercitatos laboribus, & temperantes, tolerantes & patientes frigoris, ætus, inediae et laboris, à seditionibus, turbis, rixis, factionibus, discordijs alienos. In servitio igitur agricultura animo, prodest corpori, fortunis et facultatibus commodat hominem et beata alit. Hæc officia DEVS primò homini condito demandavit, qua exercuerunt pijes præstantes viri. Genes. c. 2. v. 5. 6. 3. 17. et seqq. c. 4. v. 2. c. 9. 20. c. 25. 27. c. 30. v. 1. Sam. c. 21. v. 5. Alex. ab Alexan. lib. 3. c. 11. Bodin lib. 3. de Rep. c. ult. Parric. de Republ. lib. 1. cit. 7. et agricultura commendatur Siracid c. 7. Luc. c. 13. Matth. c. 20. Levit. c. 25. 1. Corint. c. 9. c. 15. Prov. c. 12. Exempla vid. Gen. c. 3. c. 4. c. 9. c. 21. c. 46. c. 26. Exod. c. 3. Amos. c. 7. v. 1. Reg. c. 19. 1. Chron. c. 27. 28. et seqq. c. 4. 39. 40. 41. et seqq. 2. Chron. c. 28. 18. 19. 20.*

Pecuaria functio est, quâ ex pecudibus victus queritur. Nam omnes terræ bestiae in usum hunc à DEO creatæ, et hominis imperio subjæctæ sunt. Gen. c. 9.

Pecuaria functio est duplex: pastoritia, vel venatoria.

Pastoritia est, quæ variorum pecorum, jumentorum, bestiarum, pecudum curam habet, quorum fructibus symbiotici aluntur, pellibus, lanâ, pilisve vestiuntur & quorum servitio in agricultura alijsq; laboribus utuntur, magno suo commodæ

Veriusque huius functionis rustica homines in symbiotica vita privata necessarii & utiles. l. nunquam. C. de agric. & censit. lib. 11. tit. C. ut rustici. ad nulla obsequia de vocent. Siracid c. 5. 8. & c. 26. per tot. ferè. 2. Chron. c. 26. 10. 11. Greg. lib. 4. c. 8. De functionum verò harum antiquitate videre licet in Gen. c. 4. 2. c. 9. 20. c. 25. 27. 1. Sam. c. 21. 5. Jeremi. c. 52. 16. quarum laudes Cicero lib. 1. Offic. valde prædicat, à quibus nobilissima plures familia cognomina sua sumserunt Roma, uti familia Fabiorum, Lenzulorum, Pisonum, Taurorum, Viscelliarum, Porcijorum, & similium vid. Greg. lib. 4. c. 8. de Republ.

Venatoria functio, est qua capiendis bestis feris, quæ nullius sunt, vitæ præsidia quæruntur. Estque hæc vel in ferarum terrestrium in silvis aut alibi vagantium venatione posita, vel in aucupio volatilium, vel in aquatilium captura.

Mechanica functio, est quæ industriâ & labore ex materia quadam, homo necessaria vitæ præsidia sibi & aliis parat & conficit. Sic itaque hæc functiones mechanicæ, quæ artificia & opificia dicuntur, non solum labore corpus exercent, sed etiam alia ad vitam necessaria suppeditant. vid. Aristot. lib. 7. pol. c. 8. Per. Greg. lib. 4. c. 9.

Harum cultores sunt forenses, mercenarii, viliores agricolis & pastoribus, proni ad factiones, coitiones & collegia, sodalitates, commerciorum exercitia, & dedita, fraudibus, deceptionibus, astutiz, intemperantiæ, voluptatibus variis, Cicero lib. 2. Offic. Quid numerem, inquit, artium, multitudinem, sine quibus vita omnino nulla esse potuisset? Quis enim agris subveniret? quæ esset oblectatio valentium? quis vitæ, nec cultus corporis, nisi tam multæ nobis artes ministrarent? & late Siracid cap. 38. vers. 35. ibi, omnes isti manibus suis fidem habent, & quisque procurat, ut sapiat in opere suo. 36. sine istis non edificatur civitas, neque ci ves incolunt, neque ambulant in ea. & vers. 26. & sequent. ideoque horum artificum penuria periculum & damnum societati adfert. vid. 1. Sam. cap. 11. 19. sicuti horum copia utilitatem, argum. Exod. cap. 31. 2 & seqq. pro pana reputatur defectus artificum.

Apoc.

Apoc. c. 8. ob hanc causam Scitum cum humano genere hæc opificia ceperunt. Gen. c. 4. 1. Chron. c. 4. 13. 23. c. 27. utpotè convenientia vix a labore, cui homines post lapsum sunt addicti. Gen. c. 3. 19. Psal. c. 128. labore manuum tuarum vires. 1. Thess. c. 1. 11. operam deis, ut quieti fici, & ut vestrum negotium agatis, & operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis. Discenda ideo præcipiantur & exercenda, quamvis non singulis omnia necessaria, quæ etiam pii viri exercuerunt. Acto. c. 18. Matth. c. 13. 55.

Sunt autem inter se hæc artes mechanicæ ita conjunctæ & colligatæ, & mutuas sibi operas præstant, ut vix una sine alterius auxilio & mutuo officio exerceri possit. Sic enim agricultura opus habet fabro ferrario ad vomerem, falcem, lignonem, securim, et fabro lignario ad aratrum et jugum præparandum, et vebiculum ad rugurium & stabulum pro bobus constituendum. Et denique nisi pistoris artificium accedat, universa agricultura evanescit. Et ita etiam aliæ mechanicæ alias artes ad auxilium sui convocant, ita ut sine harum ope inutiles illæ permantant: ita Greg. d. loc. De artibus hisce mechanicis, earumque variis speciebus vide Zuinger. volum. lib. 1. & sequentibus. Melchio. Iun. lib. 1. Polit. quest. 62.

Hujus generis sunt ars molinaria, pistoria, coquina-ria, architectonica, libraria, ars metallica, arculariorum, victorum, carpentatorum, arslanaria, & linaria, textoria, sutoria, sartoria, fullonia, coriaria, ars balneatorum, pictorum, sculptorum, opificia vectorum, aurigarum, nautarum, & similibus plurimorum, qui ideo vulgares & plebei vocantur, gregarii, humiles, obscuro & viles. Menoch. lib. 2. cas. 71. arbitr. judic. quest. Tirag. de nobil. cap. 37. num. 30. & sequent.

Ex his sordida opificia vocantur, quæ faciendo, tractandove multum sordium & fuliginis contrahunt, qualis est ars carbonaria, ferraria, lignaria, vitriaria, carminaria, distillatoria omnis, & quæ his similes,

Quædam

Quædam opificia ex his illiberalia non nihil, quæ in hominum odia incurrunt, velut portitorum, publicanorum & fœneratorum, co'lybistarum, *Matt. c. 18. 17.* institorum, interpolatorum, propolarum, & similibus, qui ex mendacio & vanitate lucrum facere solent. *vid. Cic. lib. 1. Offic. quò etiam refero mercenariorum opificia mechanica, quæ necessaria & utilia: arg. Lev. c. 19. 13. Deut. c. 24. 14. Matth. c. 10. 11. Jacob. c. 5. 4. 1. Reg. c. 5. 14. & seqq. c. 7. 13. & seqq. c. 9.*

Fuactiones, quæ usibus hominum minus necessarijs, vel minus honestis opinione hominum inserviunt, sunt viles & serviles. Vnde has tractâtes vocantur viles, ignobiles, nullius estimacionis, sortis infimæ, & humiles, atque abiecti. *Memoch lib. 2. cas. 71 arb. judic. Farin. lib. de testib. quest. 57. nn. 54. & seqq. lib. 3. quam distinctionem licet etiam observare in sacra scriptura. 2. Reg. 25. 11. 12. c. 24. 15. Psalm. 49. 3. 21. Job. c. 30. 1. 2. & seqq. ubi Iunius. 2. Sam. c. 9. 8. 9. c. 3. 8. 1. Sam. c. 24. 15. 2. Reg. c. 8. 13. c. 25. 15. Matt. c. 15. 26. c. 10. 42. 2. Sam. c. 3. 8. Nebem. c. 8. 1. 1. Corin. c. 3. 1. 1. Sam. c. 15. 17. c. 9. 21.*

Voluptuarijs & minus necessarijs usibus inserviunt gyneciarii, plumarii, gladiatores, xystici, Thymelici, arenarii, pugnantes cum bestijs, gymnici, mimi, pantomimi, histriones, cœnici, circenses, theatrales, comœdi, tragœdi, gancones, ludiones, Ycurræ & similes. *vid. Chassane. considerat. 42. part. 11. glor. mundi. M. noch. d. loc. & Farin. d. loc.*

Minus honestis, ex opinione hominum, usibus & indecoris inserviunt suarii, Ostiarii, tonfores, muliones, in pistrino versantes, carnifices, balneatores, stabularij, pelliones, bajuli, lecticarii, præbitores paravedorum, perangariarum, carbonarij, lignatores & similes plures. *de quibus Bodin. lib. 3. c. ult. de Rep. Si. racid. c. 38. 35. & seqq. Exod. 28. 3. c. 3. c. 35. & lib. 12. c. iustitiani.*

Artes impiz vel prorsus curiosæ, vel hominum sanctis moribus noxiz, vel vitæ humanæ inutiles, non sunt in Republica tollerandæ. *arg. Arist. c. 19. 19.*

Hac de

Hæc de functione rustica, agraria & mechanica: singulis hisce intersvens functio est promeritalis, quæ per commutatio-
nem rerum, vel operarum cum alijs factam, necessaria & uti-
lia, quæ de sum nobis, procurantur & symbiotice subministrantur, vel ea, quibus abundamus, ad alios cum nostro com-
modo exportantur.

Functio hæc promeritalis est vel minor, in permutatione re-
rum, ad vitæ privatæ permutantium indigentiam: vel major
ad abundantiam & lucrum & commodum permutantium,
qui hinc mercatores vocantur.

Mercatores & negotiatores, ideo consociationi utiles &
necessarii, ut superflua exportent, alijque utilibus & necessa-
riis permulent, & aliunde, quæ incolis & regno necessaria sunt,
& in eo non inveniuntur, importent, sub honesto lucro, quod
laboris sit stipendium, citra dolum, fraudem & periculationem
1. Theß. c. 4. Sirac. c. 26. 27 & denique notitiam, necessitudinem atque
familiaritatem cum exteris nobis concilient, & hæc aliorum explo-
rent. Ideoque mercatores sunt quasi pedes corporis politici, qui necessaria
reliquis apportant, & cum exteris communionem conciliant. Atque hæc
mercatura refertur inter artes, quæ bene & malè exerceri possunt. Petr.
Greg. lib. 4. r. 7. de Rep. Prover. c. 20. 14. 2. Chron. c. 1. 16. 2. Chron.
c. 9. 21. 1. Reg. c. 9. 26. 27. 28. lib. 1. C. de commerc. & mercat. tit. C.
negotior. ne milit. Quamquam Plac. 4. de legibus dicitur mercaturam
corrumperet ingeniosos animos. Ex ea enim fieri dolosos animos,
cruces infabiles & infidos in moribus, quem refutat Aristot. lib. 7. polit.
c. 6. ubi casus. Quæritur vero rerum commercium & negotiatio non con-
traria sit, vide apud Iuris consultos passim id tradentes. Inter. 1. sacram-
entum de verbor. oblig. tit. au 1. Fab. de plag. No vel. de Lenocin. tit. C. qua-
res de parcat. & passim alibi. Exempla mercatura extans Genes. 37. 1.
Reg. c. 5. c. 1. 9. c. 22. 2. Chron. c. 2. c. 9. Prover. s. 31. Esa. c. 23. Ezech.
c. 27. Act. c. 16. Apocal. c. 18. Ezech. c. 22. Amos. c. 8. c. 2. c. 7. de li-
bris dati & accepti. Sirac. c. 4. 2.

Exercetur vero malè mercatura: 1. quando non habetur

G

ratio temporis. vide *Nabem. c. 13.* in diebus cultui divino consecratis. 1. *Loqi prohibiti. Matib. c. 21. 111.* Ratiōe personæ, quando prohibita personæ eam exercent. 2. *Tim. c. 2. 3111.* Ratione modi, quando pōderibus, mensuris, moneta, iniustis, mendacijs, aut aliis illicitis modis exercetur. 1. *Theff. c. 4. Levit. c. 19. Iac. c. 4. 13.* V. Quando eius cura & studium a cultu divino homines avocet. *Luc. c. 14. 19. 20. 21.*

Ceteram, quomodo hæ private functiones inserviant consociationi & symbiosi publicæ, & provinciali, dicetur suis locis in capp. seqq.

Porro naturalis privata consociatio symbiotica domestica, in duas species abit. Est enim conjugum, vel propinquorum. de priora *Genes. c. 3. & 4. de posteriore c. 10.*

Consociatio & symbiosis conjugalis est, quâ coniuges, maritus & uxor sibi invicem devincti communicant commoda & onera vite conjugalis.

*Hæ consociatio omnium prima est, ut asserit Cicer. lib. 1. offic. secunda est cognatorum: tertia adfinium. Genes. c. 4. 2. Nam natura communis omnium animantium, ut habeat libidinem procreandi. Ideo prima societas vitæ in coniugio: proxima in liberis. Hinc una domus & familia. Atq; hinc principium & seminarium omnium hominum. Sequuntur fratrum coniunctiones, post consanguineorum sobrinorumque, qui cum una domo capi non possint, in alias domos tanquam in colonias exeunt. Sequuntur connubia & adfinitates ex quibus etiam plures propinqui. Quæ propagatio & soboles origo est Rerumpubl. vid. *Dana. lib. 1. c. 3. politic. ubi & plures alias causas societatis humana refert, & Petr. Greg. lib. 19. de Rep. & Bodin. lib. 1. c. 1. & 3. de Republ. & Plat. dialog. 4. de legib.**

Director & gubernator communium negotiorum ad hanc consociationem spectantium est maritus: Obsequia præstans, & imperata faciens, est uxor & familia.

Commoda & onera ejusmodi sūt propria alterutrius conjugis

jūgis, vel communia utriusque.

Propria fuit, quæ vel maritus uxori communicat, vel cōtra quæ uxor marito.

Maritus uxori communicat nomen & familiam, dignitatem, statum, & conditionem suam. *Esai. c. 3. 28. prebendent sep tem mulieres eundē virum, tempore illo dicendō, cibum nostrum comedemus, et vestimentum nostrum induemus; tantummodo vocemur de nomine tuo, aufer probum nostrum. Ruth. c. 4. 11. psalm. 45. 11. 12. Gen. c. 30. Levit. c. 22. 12. 13. 14. Tob. c. 10. 12. 13. Sic etiam nomine mariti, seu viri, prima femina fuit vocata. *Gen. c. 2. 23. l. mulieres. C. de dignitat. Tiraquell. de leg. connub. leg. 1. quam unice amat, illique adheret. Matth. cap. 19. v. 6. 8. 9. 1. Corinth cap. 7. v. 10. 11. Bodin. lib. 1. cap. 3. de Republ.**

Deinde maritus præstat uxori coniugi suæ tutelam, patrocinium & defensionem contra vim & iniuriam. *Gen. c. 20. 16. 1. Corinth. c. 11. 10. Ruth. c. 3. 9. Esai. d. c. 3. 28. 1. Petr. c. 3. Colos. c. 3. Ephes. c. 5. 25. 26. Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & semetipsum exposuit pro ea; ut eam sanctificaret, postquam eam purgasset lavando aqua per verbum. & seqq. ubi tanquam se ipsum uxorem fovere iubetur. & præst domus suæ. 1. Timoth. c. 3. 2. 5. Exemplum vid. *Gen. c. 30. Luc. c. 12. Ruth. c. 2. 2. 10. c. 4. 1. 10. c. 1. 9. Non patitur otiosos suos domesticos. Sira. cide. 30. c. 33. sed honesta negotia injungit, utri Ioseph. *Gen. c. 37. David. 1. Sam. c. 16. c. 17. & alij. Genes. c. 24. c. 29. Exod. l. 2. 1. Sam. c. 9. Eccles. c. 6. psalm. 123.***

Tertiò præstat maritus uxori suæ omnia necessaria, nimirum gubernationem, curam, protectionem, sustentationem, victum & amictum. *Ephes. d. c. 5. 25. & seqq. c. 6. 4. 2. Sam. c. 12. 3. ubi Martyr. 1. Cor. c. 7. Matth. c. 19. 5. unde & honorem, tanquam vasa infirmiori tribuit. 1. Petr. c. 3. 7. Colos. 3. 19. & ipsius infirmitates cum *συμπαθεία* fert. argum. *Ephes. c. 5. 23. 24.**

& seqq. consolatur merentem. 1. *Sam. c. 12. 24. Tob.*
c. 5. 26. 27. in Christiana religione instituit, 1. *Cor. c. 14. 39. 40. 7. 16.*
Iob. c. 2. 9. 1. Timoth. c. 2. infirmam curat, captivam redimat, *Ab-*
hem. c. 4. 1. Sam. c. 30. 17. 18. errantem moderatè corrigit, *Iob.*
c. 2. 10. mortuam honestè sepelit, exemplo Abrahæ & alio-
 rum, & viventi alimenta, unde post mortem suam vivat, re-
 linquit, *Tirag. l. 8. de leg. contrub.* Ratio hujus communicati-
 nis est
 arctissima illa conjunctio cum uxore, quod unum corpus & una caro di-
 catur cum uxore, & una persona, *Gen. c. 2. 23. 1. Cor. 14. c. 6. 16. 4. ph. c.*
5. 28. 29. 33. & domus sue quisque præesse jubetur, 1. *Tim. c. 3. 5. c. 5.*
 Vxor verò præstatio marito obedientiam, subiectionem,
 fidem, obsequia, operas, adiumentum, & auxilium, 1. *Pet. c. 3. 6.*
Eph. c. 1. Col. t. 3. 18. Gen. c. 3. 16. Num. c. 30. 1. Sam. c. 19. honorem,
21. 12. 13. Proverb. c. 31. Eccles. c. 26. 18. 30. Item reverentiam,
 verecundiam, timorem, *Eph. c. 5. 33. 1. Pet. c. 3. 23. 45. Eph. c. 1. 17*
18. 1. Tim. c. 2. 12. liberos illi parit, lactat & educat, *Gen. c. 16. 7.*
15. 16. c. 24. 13. 24. 36. c. 35. 2. 12. c. 30. 5. 7. 12. 1. Cor. c. 14. 34. Rom.
c. 4. 1. 12. 1. Sam. c. 1. 22. Proverb. c. 31. 11. & seqq. Psal. 113. 9. & Psa-
118. 7. ubi P. scilicet cumq; in omni fortuna sequitur Exo. c. 18. 1. 2.
3. 1. Sam. 27. 3. Gen. c. 29. 21. 2. 20. 25. 26. 27. 28. 12. Et illius miseri-
 rias & calamitates fert & sublevat, 1. *Sam. c. 19. 11. 12. 1. Reg. c.*
14. 4. 21. 7. Eph. c. 5. 23. & seqq. Exod. c. 4. 25. ut Abigeret 2. Sam. c.
25. & ad illius mores se componit, & accommodat, argum. 1. Cor.
6. 7. Proverb. c. 21. mulier bona reddio marito suo bonum, & non multo an-
 nibus diebus suis, 1. *Corin. c. 7. cogitat, ut placeat viro, Sirac. c. 26.*
c. 36. 25. sine cuius consilio & consensu, nihil agit. Num. c. 30.
vers. 7. 8. Sirac. c. 25. 7. 30. 31. 32. arg. Gen. c. 3. 7. 16. atque ita
 suavem & tranquillam vitam reddit marito suo, *Proverb. c. 26.*
c. 9. 21. Sirac. c. 26. 2. unde columna auxilii & solatii dicitur. Sirac.
c. 36. 24. Ratio est, quia uxor propter virum, & in adiumentum eius,
 & de viro est condita, *Gen. c. 2. 1. Cor. c. 11. 9. 8. pars mariti. Matih. c.*
19. 5. eiusque caro. Eph. c. 5. 28. 29. cui nomen datum ab Adamo, Gen.
2. 23. ubi Iudina Arq. prius Adamus, postea Eva formata. 1. Timoth.

a. 2. 13. 14. & *Evapius est seducta d. 7. 13. 14.* & masculinus sexus dignior feminino. 1. *Cor. c. 12. 19.* & seqq. arg. 1. *Cor. c. 11. 7.* & uxoris caput maritus. 1. *Petr. c. 3. 1. Timoth. c. 2. 12. 1. Cor. c. 11. 35. Eph. c. 5. 23.* & uxor imago viri arg. 1. *Cor. c. 7.* Apud Romanos uxoris amicus tutor & pater maritus olim fiebat: *Cicac lib. 16. off. c. 33. Vlian. l. 22. 4. 14. ubi Gordus. vid. Bodin. lib. 1. c. 3. de Rep.*

Vtriusque conjugis communia commoda & onera sunt, quæ ab utroque simul præstantur & communicantur ultrò citròque, uti est debita illa benevolentia & corporis usus, 1. *Cor. c. 7. 3. 4. 5. c. 11. 12. Rom. c. 1. 26. 27.* ad evitandam scortationem, & liberos procreandos, 1. *Cor. c. 7. 1. 2. 1. Tim. c. 2. 15. 1. Thess. c. 4. 4. 5.* cohabitatio mutua, 1. *Cor. c. 7. 10. 12. 13. 1. Petr. c. 3. 1. 2. 3. quamvis necessaria absentia nonnunquam concedatur. d. c. 7. 5. Deut. c. 20. 7. 2. Sam. c. 11. 11. Prov. c. 7. 10. videntur olim conjuges separatim habitasse. Gen. c. 23. 2 ubi Iunius. c. 18. 10. c. 24. 67. Coniunctio & amicitia familiaris & intima, amor mutuus, fidelitas & patientia, *Ti. c. 2. Eph. c. 5. 15. Cant. r. 1. 2. 3. Gen. c. 26. 89. Prov. c. 5. 18. mutua opera & philoponia, Eph. 5. 29. omnium bonorum & iuris communicatio, l. 1. de ritu nupt. l. 22. 5. 7. solut. mat. ita ut, quo ad usum, bona conjugum communia esse existimemur, eò utque donec displicet alteri, 2. *Sam. c. 12. 3. ibi, qua cum liberis suis pariter de buccella eius comedeat etc. ubi Marcy. argum. Eph. c. 5. 25. 30. & seqq. Contortium omnis vitæ, & conjunctio individua. Matth. c. 19. 8. Ephess. 5. 29. qua una caro reputantur. Ephess. 5. 26. 27. & seqq. 1. Cor. c. 6. 16. & seqq. quam unionem etiam relictis parentibus colunt. Gen. c. 2. 24. Matth. c. 19. 5. cubile impollutum. Hebr. c. 13. 4. infirmitatis mutua sublevatio, Eph. c. 5. 6. 4. 2. 31. 1. Petr. c. 3. 2. Colos. 3. 19. familiaris gubernatio, & administratio in œconomicorum officiorum functione, rei familiaris dispensatione, & cura rei domesticæ: *Pro. c. 11. 29. 1. Tim. c. 2. Tit. c. 2. Prov. 11. liberorum medicatio in vera religione, ædificatio & instructio, 1. Cor. c. 7. 16. c. 14. 35. 2. Reg. c. 4. 10. Deut. c. 6. 7. 8. Matth. 19. 4. Deut. 23. 1. Prov. c. 4. c. 19. defensio, prole****

atio & è periculis liberatio. I. *Sam.c.19.II.12.c.25.18. & seqq.*
prov.c.31.10. & seqq. Gen.c.12. Est.c.2.22. Luctus premortui.
Gen.c.23.2.2.Sam.c.11.26.27. Ratio horum musuorum officiorum
inter conjuges est arctissima conjugum conjunctio, quâ existimantur
esse corpus unum, & caro una conjuges, Gen.c.2.23.1. Cor.c.14.c.6.
v.16.c.7. Matth.c.19. & quod confederati atque socij dicuntur. Ma-
lach.c.2.v.14. Eph.c.5.v.32.proverb.c.2.v.17.

CAPVT. III.

De consociatione propinquorum.

HActenus de consociatione symbiotica conjugum; sequitur de propinquorum consociatione.

Propinquorum consociatio est, quâ cognati, vel adfines quorundam commodorum & onerum inter se communicandorum causâ conjunguntur.

Cognati sunt, qui ex eodem sanguine, seu semine sunt nati & consociati ad jura sanguinis communicanda.

Hic primò personæ consociatæ, deinde jura hisce communicata considerata sunt.

Personæ consociatæ sunt, quæ ex communi fonte & radice sanguinis innatam habent cognationem. Cognati ejusmodi sunt recti, vel obliqui, qui & collaterales dicuntur.

Recti in lineâ rectâ cōsistentes sunt ascēdētes, vel descēdētes.

Ascendentes sunt personæ superiores generantes, quæ parentum nomine continentur. ut I. Pater, mater, II. Avus avia, III. Proavus, proavia. IV. Abavus, abavia, V. Atavus, atavia, VI. Tritavus, tritavia, & sic deinceps. *Vide Levit. c.18.c.20. Matth. c.4. Num c.1. & seqq. & tit. de gradib. & affinit.*

Descendentes sunt personæ inferiores generatæ, quæ liberorum nomine appellantur, uti: I. filius, filia. II. nepos, nepotis. III. pronepos, proneptis. IV. abnepos, abneptis. V. atnepos, atneptis. VI. trinepos, trineptis, & sic deinceps. Hi à primo suo stipite communi sæpè nominantur. *ut ab Israele, Israeli- ta, à Levi, Levita, à Iuda, Judai, à Gerson, Gersonita, à Rechab, Rechabita,*

Ababite, à Benjamin, Benjammita, ab Heber, Hebraei: à Fabio, Fabii, etc.

Obliqui, seu collaterales sunt conjuncti, communem nobiscum originem & generationem in stipite, seu persona aliqua generante habentes, & à latere nos attingentes, unde & *συγγενεῖς* cognati vocantur.

Ejusmodi sunt rursus æquales, vel inæquales. AEquales, qui pari gradu, seu intervallo à communi stipite distant, ut *1. Frater, soror. 1 1. Duorum fratrum, vel sororum liberi, qui sunt consobrini. 1 1 1. Sobrini patruelium. 1 v. Sobrinorum liberi, & sic deinceps.*

Inæquales sunt, qui inæquali intervallo à communi stipite distāt; ut sunt superiores, vel inferiores: Ex illis sunt. *1. patris frater, qui patruus. 1 1. Avi frater, patruus magnus, & soror avi, amita magna. 1 1 1. Proavi frater, qui mihi pro patruus magnus, & soror, quæ pro amita. 1 v. Abavi frater, ab patruus, ab avi soror, ab amita, &c.*

Ex inferioribus collateralibus sūt *1. Fratris & sororis filius, nepos, pronepos abnepos, ex filia neptis, proneptis, &c. 1 1. Consobrini, vel cōsobrinæ, amitini, amitinæ, patruels, filius, filia, neptis &c. 1 1 1. Patruus magni, vel amicus magnæ, avunculi magni, vel materteræ magnæ, filius, nepos & filia neptis, &c.*

Adfines sunt, qui per conjugium personæ cognatæ nobis sunt cognati, uti sunt alterius conjugis cognati & consociati ad jura adfinitatis participanda.

Hinc fit, ut conjugis alterius ascendentes vicem ascendentium apud alterum conjugem obtineant, & descendentes atque collaterales conjugis unius, vices descendentium & collateralium alterius gerant.

Adfines ascendentes superiores sunt, *1. Socer, consocer, socrus, neverca. 1 1. Prosocer, seu focer magnus, prosocrus, vel socrus magna, quæ est avia uxoris. 1 1 1. Absocer, absocrus. 1 v. Atsocer, atsocrus. v. Trisocer, trisocrus, vi. Quadrisocer, quadrisocrus, &c.*

Adfines;

Adhaec descendentes inferiores sunt, 1, Gener, filius maritus; nurus, filii uxor; privignus, privigna. 2, Progener, neptis maritus; pronurus, neptis uxor; & proprivignus, proprivigna, triprivignus, triprivigna, & sic deinceps.

Adfines ex latere sunt, 1, Levir, mariti frater, glos, mariti soror, 2, Sororius, sororis maritus; fratria, fratris uxor. 3, Duorum fratrum uxores, janitricis, & graecè *μητρες*, 4, Soceri frater, soror & socrus, frater vel soror, 5, proloceri frater, soror & sic deinceps.

In familia & cognatione superiores sunt, qui principes dicuntur gentis & tribus; & qui principes domus alicujus, & familiarum singularum vocantur.

Princeps familiae, seu tribus gentis alicujus dicitur, qui ejusdem tribus & familiae hominibus est praefectus, 1. *Chron. c. 23. c. 24. c. 25. c. 26. c. 27.* & jus coercendi habet in singulos & universos suae familiae homines. Graecis dicitur *Phylarchos*: Antea constitutas Respub. & regna hos Phylarchos jus vita & necis in sua familia homines habuisse constat. *Genes. c. 14. c. 34. c. 36. c. 38. Num. c. 18. Exod. c. 18. Sic tribuum & familiarum duodecim apud Hebraeos. 12 Phylarchi existerent, de quibus Num. Cap. 1. c. 6. c. 20. & Ios. c. 22. Deut. c. 31. 1. Chron. c. 5. 3. 4. 7. 15. 24. 2. 7. 2. & seqq. c. 8. c. 24. 4. & seqq. *Matth. c. 19. vers. 28. Sigon. de Repub. Hebr. lib. 7. cap. 6.**

Princeps domus est precipuus & superior in familia certâ, seu domo tribus alicujus & gentis, qui Graecis dicitur *patriarchia*: uti in tribu Juda princeps. 1. *Chron. c. 28. v. 1. & seqq. vel alterius tribus vid. Num. c. 1. Ios. c. 7. c. 14. c. 19. & Judic. c. 7. Nohem. c. 7. 1. Chron. c. 19. Sigon. d. lib. 7. ca. 6. Appellabantur capita familiae corae alicujus, cui praerant & quam convocabant, & capus duces in bello erant apud Indecos. Sigon. d. loc.*

Iura communicata inter haec personas sunt, quae dicuntur iura sanguinis, quae inter personas, naturali hac consociatione conjunctas, sunt, & consistunt partim in commodis, partim in oneribus, & in commodis ultrò citroq; inter easdem conferen-

12. 13. Ratio est, quod cognati nostri, quodammodo pars nostri esse dicantur, & eiusdem carnis. *Genes. c. 29. 14. 15. Dent. c. 22. 1. 2. & seqq. c. 29. 6. 2. Sam. cap. 5. 1. 2. 3. c. 19. 9. 10. 11, 12. 13. 14. cap. 20. 1. 23. cap. 16. 11. 12.*

Deinde inter commoda familiae & cognatorum refero communionem omnium iurium & privilegiorum familiae & cognatis competentium. *Rom. cap. 9. 5. 6. Exod. c. 12. 43. & seqq. c. 18. 8. Gen. c. 23. 4. Dent. c. 23. 7. 8. 9. cap. 15. 3. 7. 9. 11. 12. cap. 17. 15. cap. 22. 1. 2. c. 24. 15. Leut. c. 25. 35. 36. Tiraquell. de nobil. cap. 15. & successiones mutuas & reciprocas. Gal. c. 4. 7. Num. cap. 27. Luc. cap. 15. 13. 31. 32.*

Atque huc refero usurpationem eiusdem cognominis gentilitii, familiae & insignium eorundem. *Tiraquell. de nobil. cap. 15. unde descendentes ab Israel Israelita, ab Iuda Iudaei, à Levi Levita, à Benjamin Benjaminita vocabantur. Phil. cap. 3. vers. 5. 6. 1. Corinth. cap. 11. vers. 22. Roman. cap. 9. vers. 4. Indic. cap. 1. vers. 16. ubi Petrus Martyr 1. Chronic. cap. 23. & seqq. 1. Samuel cap. 13. vers. 3. 7. cap. 14. 11. Genes. 12. 2. 3. cap. 17. & apud Romanos gentes Ianitorum, Iuliorum, Valeriorum, Aemiliorum, Corneliarum, Aureliorum, Fabriciorum, Serviliorum, Liciniorum, Tulbiorum, Claudiorum, Caeiliorum, Pompeiorum, aliaeque complures. Similiter & familiae apud eosdem Brutorum, Caesarum, Messalorum, Lepidorum, Scipionum, Lentulorum, Cottorum, Luculorum, Crassorum, Ciceronum, Marcellorum, Metellorum, Catulorum. Differebat vero gens à familia, quod gens, velut latius patens, una eademque plures plerumque familias complectebatur, uti Scipionum, Lentulorum, Cossorum, Syllarum, Cinnarum, Dolobellarum familiae unâ gente Cornelia continerentur; Crassorum, Luculorum, Murenarum, Stolonum, Calpurniorum Licinia; Mamercinorum, Lepidorum, Paulorum, Scavorum, Papirum, Emilia; Pulchrorum, Neronum, Marcellorum, (quanquam hi plebei, isti patricii essent) Claudia gente continebantur. Et gentes nuncupabantur, qui de generatione communionem eiusdem gentis & ortus habebant, & iura quaedam peculiaris, tum sacra,*

tum

nam propatna sua gentis participabant. At familia ejusdem dicebantur, quae unus gentilius domo, cognomine, vel origine comprehendebantur. Sed tamen observandum hic, feminam à patre suo, non à matre cognomen familiae suae accipere, 1. Sam. c. 3. v. 7. Gen. c. 14. v. 1. Num. 27. v. 34. Gen. c. 25. v. 5. 6. 7. 10. Iudic. c. 1. v. 16. ubi Martyr: Excipe exemplum 2. Sam. c. 3. v. 30. ubi idem Martyr, Gen. c. 14. l. c. 19. 2. l. 22. Ratio autem, quod à patre liberi denominentur cognomine suo est, quod mulier sit à masculo, et de terra ejus, 1. Cor. c. 18. v. 8. 2. Eph. c. 5. ut propter virum in corpore, 1. Cor. c. 12. v. 9. et detentis illa sit conditionis, Num. c. 27. v. 3. 4. 9. Sirac. c. 42. l. 4. v. 15. 18. quod masculus familiam et nomen ejusdem confert, 1. 2. Sam. c. 14. v. 47. 2. Sam. c. 18. v. 19. Deut. c. 25. v. 5. 6. 7. 9. 10. Num. c. 27. v. 3. 4. Gen. c. 21. v. 12. 13. v. 18. c. 17. v. 16. 20. c. 15. v. 13. et seqq. v. 12. 2. Ruth. c. 4. v. 6. et seqq. Sirac. c. 30. v. 4. v. 5. 6. c. 40. v. 19. vel domum, hoc est, familiam, extruat. Psal. 68. v. 7. ubi Piscat. et Psal. 113. v. 9. Deut. c. 25. v. 9. 10. contra femina, familiae suae caput et finis sit l. 195. et seqq. de verb. signif. ubi Gadd. Lex. c. 22. v. 17. cum aliter in familia habere non possit, sed mariti sui familiam ingrediatur. d. l. 195. pronuntiatio. s. ult. et l. seq. s. 1. de verb. signif. l. 8. de senat. Ruth. c. 4. v. 10. Tob. c. 10. v. 13. Gen. c. 30. Textus notabilis. Esa. c. 3. v. 19. fin. alius est, c. 4. v. 1. Num. 30. v. 7. 8. 13. 14. 16. Cuius domus ac familiae impitent. et adificat. et cui liberos parit, Pro. c. 14. et Ruth. c. 4. v. 11. 12. Esa. ad. Rom. c. 25. v. 2. et seqq. Eccl. c. 10. v. 19. Gen. c. 16. v. 15. et c. 14. v. 15. 24. 25. 16. 25. 12. 22.

Porò nomina familiae et cognatosum apud Romanos erant, vel praenomina, vel nomina, vel cognomina.

Praenomen familiae nomen precedebat, et distinguendum filiorum et neporum causa in verbum erat. Nomen interponebatur, quod gentilius dicebatur, originem gentis demonstrans, et in ius plerumque desinebat, ac erat auctoritas et in ius perveniendi; Cognomen sequobatur quod in verbum erat, ut ejusdem gentis varias familias inter se distingueres; atque sumebatur, vel à virtute, moribus, arte, studio, urbe, regione, loco, eventu, à membro corporis, vel à corpore habita, vel ab arte, à fortuna, vel à brutis animantibus dict. Car. Sigon. de nomin. Roman. Agnomen, quod quidam quarto loco addunt, fuit idem quod cognomen, ut res ibidem Sigonius asserit.

Apud Iudaeos nomina liberis imponebantur à parentibus. *Gen. c. 21. 31*
4. Luc. c. 1. 59. & c. 2. 21. Cujus rei gratiâ vestros, accessus scilicet ad
Eccl. c. 8. 2. 3. ubi Iunius,
 quos graeci *συγγενεις* appellantur. In omnium autem haec nomina
 ad discrimina inter individua constituendum singulari appellatione &
 nomenclaturâ, à D. o commendata, & ab Adamo & Moise posteris
 tradita, vid. *Ares. Tom. 1. probi. 79.*

Tertio inter familiae & cognationis jura communia refero
 præstationem utilitum in casu necessitatis & inopiae.
Gen. c. 45. 9. 10. 11. Eccles. c. 3. 13, 17. Act. c. 7. 22. auxilium & de-
fensionem martham. Gen. c. 29. 9. c. 43. 2. 3. 4. & seqq. c. 45. 27. 28.
c. 46. c. 47. 1. 2. & seqq. c. 47. 12. 13. c. 44. 5. 11. c. 45. 9. Sirac. c. 30. 4.
5. 6. Psal. 127. 3. 4. 5. Job. c. 19. 27. 1. Sam. 22. 3. 4. item operas &
ministeria, à trò caròque præstanda. arg. Prov. c. 23. 22. Eph. c.
6. Galat. c. 6. 1. Cor. c. 10. 24

Quarto privilegium uni cognatorum concessum jure co-
 gnationis extenditur ad eisdem familiam, uxorem, liberos,
 ino & fratrem l. 2. c. 1. l. 3. l. 4. l. 5. de usu & habitac. *Menoeb. cas.*
379. Tiracq. de nobil. c. 15. facit ad Rom. c. 9. 2. 3. 4. c. 11. aded ut natura
quandocq; a dnm donat & vitæcos uni familie communicat, & quasi here-
ditarias faciat. Eccl. c. 11. 29. Act. c. 7. 51. 52. 53. 2. Timot. c. 15. 6.
Rom. c. 5. 15. & seqq. c. 9. 2. & seqq. c. 11. 12. & seqq. Exod. cap. 20. 5.
Matth. c. 12. 34. c. 3. 7. vide Menoch. lib. 1. præf. 15. & lib. 5. præf. 38.
& lib. 6. præf. 8. Tiracquell. de legib. connub. Sicut contra vitia quodam
familie familiaria esse solent. Matth. c. 7. 16. 17. Judic. c. 12. 6. Tira-
quell. de nobil. c. 23.

Apud Romanos etiam sacra familie omnibus & singulis cognatis
 erant communia. *Sigon. de antiquo jure civ. Rom. lib. 1. c. 8. & monu-*
menta familiaria. l. 1. c. 8. de relig. & sumptib. sanæ l. 1. m. c. de adopte &
nobi. c. 1. majorum, posteris communicabatur. Tiracquell. late de nobil. c.
15. c. 16. c. 17. c. 22. quod est jus maritimum & nobilitas nascitur. Tira-
quell. d. lib. 2. Reg. c. 9. 24. & sacra ceremonie & quædam religionis pro-
fessio. Genes. c. 34. 5. & seqq. Ruth. c. 1. 16. 17. & seqq. Psal. 122. 3. 4. 5.

Ergo

Ergo etiam nobilitas nativa, *ὠγενεια*, seu jus, natalium, ejusdem familiae personis inferioribus descendentibus communicatur & quasi innascitur, *Hippol. in nobil. Axiom. 30. 31. 32.* qui nobiles, generosi & patricij Latinis dicuntur.

Aestimanda autem haec nobilitas est ex eo, quod familia aliqua non est ex colluvie & confusione alterius gentis, sed pura & impermixta. Deinde ex eo, quod suos agros & bona certa habeat, suisque legibus vivat. Denique quod sit antiqua & vetusta, multosque praecellosos viros ex sese genuerit, atque *ὠγενεια*, & *πολυτελευτα* demonstrare & probare possit. *Rom. e. 9. 2. 3. 4. 5. ubi Petrus Martyr. 1. Cor. c. 11. 12. Sirac. c. 22. 7. Tiraq. d. nobilit. c. 19. Dana. c. 6. politic. lib. 2. Greg. lib. 4. c. 2. Chassan. in consuetu Bapund. Rub. 4. s. 19. entre gens nobles, ubi num. 25. & seqq. novem causas nobilitatis ponit, & in catalog. gloria mundi part. 8. Pacian. lib. 2. de probat. cap. 26. Apud Romanos, qui suorum majorum imagines habuerunt, ij nobiles, qui suas tantum, illi novi, qui nec majorum, neque suas, ij ignobiles dicebantur. Unde constat, Romanis jus nobilitatis fuisse, jus imaginis habendae & collocandae. Nam ut imago à magistratu curuli, quom gerere necesse est illi, qui imaginem ponere volebat, sic nobilitas ab imagine proficiscitur, quae ponebatur in celeberrima parte domus, in armario, larario vel ligneo. Vide Sigon. lib. 2. cap. 20. de antiquo jure civil. Rom. & lib. de nom. Romanorum.*

Stemmata quid faciant, quid prodesse pontice longo

Ordine censeri, pictosque ostendere Vultus

Majorum, & stantes in curribus Emilianos?

Postea etiam nobiles ex censu & divitijs aestimabantur, qui erant equites & alij, qui in prima classe collocati, dignitate, honore & auctoritate caeteris praecelebant: *Gregor. lib. 4. c. 2. num. 5.*

Alij nobiles quosdam vocant *ὠδὸξαι*, qui ob res praecellare gestas, vel virtutes egregias inter caeteros eminent; Quosdam generosos *γενναίους*, qui à nobilibus sunt generati: Quosdam neque virtute, neque genere nobiles, sed tantum divitijs & opibus, vel ex beneficio & privilegio summi magistratus, de quibus differit *Dana. lib. 2. cap. 6. politic. & Tira-*

quell. latissime in com. de nobilitat. Primi generis nobilitatem rectè propriam vocare licet, reliquorum vero collatam & concessam à parentibus, quæ est nativa, vel à magnificentia, & splendore divitiarum vel ex benignitate principis, quæ est dativa nobilitas, Est. c. 6. 1. 1.

Habet autem nobilitas gradus: Dicitur enim quædam, clara, præclara, inclita, generosa, spectabilis, egregia; quædam illustis regia, imperialis. Gregor. d. c. 2. num. 5. Pet. Heigius lib. 1. quest. 2. Tiraquel. c. 37. de nob.

De variâ variorum populorum nobilitate. vid. Theod. Zuing. vol. 28. theat. lib. 2. in person politic. Pacian lib. 2. de probat. c. 26. Tiraq. de nobilit. c. 10. Menoch. lib. 2. cas. 67. arb. judic. ubi describunt, qui nobiles dicuntur Neapolitanis, qui Venetis, qui Romanis, qui Anglis, Hispanis, Græcis, Ægyptiis, Turcis & alijs. vide Senæ. Epist. 44. Bodin. late li. 3. c. 8. de Repub. Et nobiles apud Romanos postea erant majorum, vel minorû gentium, ex gente patricia, vel plebeja, ut Sigonius notat dicto loco.

Gens Israelitica, familiam suam ex genealogia certa impermixtam semper habuit. Nehem. c. 7. Hest. cap. 10. 1. Chron. c. 1. c. 2. c. 3. Num. c. 1. c. 2. c. 3. Exod. c. 1. & qualibet tribus certas suas familias, agros, civitates, regiones, quas incolebat, habebat, suisq. legibus vivebat, neque ulla gens hac vetustior et antiquior, nullaque quæ plures præclaros & excellentes viros ex se progenuerit. De gentis hujus præstantia & excellentia alibi edestant testimonia Deut. c. 4. 7. 8. c. 76. c. 26. 19. c. 33. 29. 2. Sam. c. 7. 23. 1. Chron. c. 17. 21. Psal. 147. 20. Exod. c. 19. 6. Psalm. 76. 1. 2. Matt. c. 10. 6. c. 15. 24. Rom. c. 3. 1. 2. 3. c. 9. 4. Act. c. 3. 25. 26. c. 11. 19. c. 13. 26. 47. Iohan. c. 4. 22. Cuius semen perpetuum dicitur, inde ab Abrahamo usque. Jerem. c. 37. 37. 38. Iob. c. 8. 33. 37. Ezech. c. 16. c. 3. 4. 5. 6.

Incommoda familiæ & cognationis sunt, ministeria & operæ quas cognatus cognato præstare tenetur; uti sunt quædam erogationes nomine familiæ faciendæ, qualis est providentia, cura atque defensio familiæ & domesticorum. de quibus videre licet. 1. Timosh. c. 5. 8. Proverb. c. 18. 24. 2. Sam. c. 10. 12. c. 23. 8. 9. & seqq. Nehem. c. 2. 23. et seqq. c. 14. c. 5. 5. Esto. c. 4. 14. Ioha. c. 15.

13. 1. Sam. c. 21. 2. 3. 4. 5. Iudic. c. 19. 24. de qua causa Iob à cognatis suis se merito derelictum recte conqueritur, Iob. c. 6. 13. 15. c. 19. 13. 14. Et David. Psalm. 38. 11. De tutelâ, curâ defensionis atque protectione cognati pupilli. vid. Genes. c. 37. 22. 26. furiosi, surdi, muti aut alio modo cognati miserabilis, vide tit. de cur. furios. & cat.

De curâ & onere principatus, qui incumbit patri familias, tanquam domino & capiti suæ familiæ. 1. Chron. c. 26. 6. vide. 1. Tim. c. 5. 8. c. 3. 5. 12. Sirac. c. 31. 20. & seqq. Hebr. c. 12. Nos habuimus patres nostros carnis nostræ castigatores. De curâ fratris senioris, quam pro juniore fratre ille sustinet & gerit. vide Genes. c. 4. 7. 9. c. 27. 31. 39. 42. c. 44. 13. 14. 2. Chron. c. 21. 1. Exod. c. 11. 5. Primog. uti onus olim quæque fuit apud Iudæos, Deo sacrificare, regere familiarum, illique imperare, uti apparet ex Exod. c. 19. 22. 24. & c. 24. 5. c. 13. 2. Num. c. 8. 16. 17. Fuerunt igitur primogeniti sacerdotes & reges familie suæ, quod onus postea translatum est ad Levitas, vide Dav. de antiquitat. c. 4. Apud Iudæos fratri superstiti incumbebas onus redimende hereditatis fratris defuncti, & liberorum ex relicta illius vidua illi suscitandorum, Ruth. c. 2. 20. 21. c. 3. 9. 12. 13. c. 4. 4. 6. & seqq. Deut. c. 25. 4. 5. & seqq. Luc. c. 20. 27.

Propinquis senioribus incumbit onus minores suos cognatos ex juvenili temeritate, & calore lapsos corrigendi, & reprehendendi. 1. Pet. c. 5. 5. & 1. Timot. cap. 5. 1. 2. 3. 5. 8. 9. Num. c. 8. 26. Exod. c. 18. 17. 19. 24. Deut. c. 21. 19. 20. tot. tit. c. de emend. propinq. Ideo honestatis magistri hi seniores vocantur. Tit. c. 2. 3. & apud Iudæos penes seniores centura & judicia erant Num. c. 11. 16. & seqq. 1. Pet. c. 5. 5. omnibus etiam cognatis laborandum, ut pacem inter se colant, licet forte æquanon semper, aut paria à quibusdam fiant. Num. c. 20. 14. c. 21. 4. Deut. c. 21. 7. Rom. c. 12. si fieri potest, quantum in vobis est, cum omnibus hominibus pacem habete.

De alimentorum in casu necessitatis & inopia exhibitione. vide Siracid. cap. 22. 26. & seqq. 1. Timoth. cap. 5. 16. Gen. f. cap. 47. 12. 13. & seqq. cap. 44. 5. 11. cap. 50. 21. 1. Chron. cap. 12. 38. 39. 38. 39. 40. Neh. c. 22. 3. c. 4. 14. c. 5. 5. Deut. c. 23. 24. 25. c. 24.

91. 20. c. 26. 13. 13. c. 15. 1. 2. 3. 4. 7. 8. 9. & seqq. De redemptio-
 captivi, Hebr. c. 5. 5. 8. Levit. c. 25. 47. & seqq. Genes. c. 14. 12. 13 &
 seqq.

Sed hæc commoda & incommoda cognationis augentur,
 quo magis gradu inter se cognati sunt propiores. Ideoq; inter
 parentes & liberos majora sunt; Hos enim parentes educare,
 instituerè in vera Dei cognitione. Eph. c. 6. 4. educare eos in disci-
 plina & admonitione Domini. Deut. c. 6. 7. c. 11. 19. Ioba. c. 4. 5. 3. Act.
 c. 10. 2. 24. 33. c. 16. 33. Genes. c. 18. 19. Matth. c. 9. 18. gubernare
 & defendere debent; imò hisce thesaurizare. 2. Cor. c. 12. 14.
 eosque omnium, quæ ipsi habent, participes reddere tenentur,
 etiam status & familiæ suæ, Luc. c. 15. 31. 12. 13. Gal. c. 3. in f.
 c. 4. 1. Tim. c. 5. 8. & de matrimonio illis tempestivè providere,
 Iere. c. 29. 6. Genes. c. 14. 3. c. 24. 3. 4. c. 21. 21. c. 38. 6. Iudic. c. 28. 1.
 Tob. cap. 10. 10. Iosu. cap. 15. 16. & seqq. Ruth. cap. 2. cap. 3. Si-
 racid. cap. 7. 24. 25. cap. 42. 10. 11. 12. eosque è vivis decedentes,
 hæredes relinquunt & optimè illis prospiciunt; Genes. c. 27. ubi
 Marryr. 2. Reg. c. 20. 1. 2. Num. c. 27. & tutores impuberibus
 constituunt, de quibus singulis & similibus latius juris-con-
 sulti.

Iura affinitatis, quæ inter affines communicantur, sunt ferè
 eadem cum cognationis iuribus, de quibus præcè dictum est,
 sed tamen non tanta.

Hisce naturà consociatis & unitis hominibus affines sunt,
 qui vocantur domestici, sub uno eodemque tecto viventes,
 apud familiam, cui se fædere, vel fide devinxerunt, obrem-
 perantes imperio unius, qui familiæ caput & princeps, atque
 paterfamil. dicitur, οἰκοδεσπότης; cujus socia est mater famil.
 uxor patrisfam.

Domestici autem ejusmodi sunt famuli, servi, liberi, merce-
 narij, clientes & omnes, qui contubernio nostro sunt juncti,
 familiares & conjuncti, qui unâ domo continentur, & subiecti
 sunt patrisfam. & matrisfam, iisque operas præstant artificiales,
 vel

vel obsequiales, pertinentes ad convictum & vitam hanc socialem. De quibus licet videre: 1. Chron. c. 10. 6. Matth. c. 10. 25. 26. 1. Timot. c. 5. 8. 2. Sam. c. 9. 16. Gal. c. 6. 10. Psalm. 101. Gen. c. 17. 12. 13. 27. cap. 14. 14. c. 16. 15. 16. Levit. c. 22. 10. c. 25. 26. 33. 36. 39. 47. 53. 2. Reg. c. 6. 11. 12. c. 17. 2. Sam. c. 19. 35. 36. 37. 38. ad. c. 19. 24. 1. Pet. c. 2. 18. Sed tamen communicatio inter has personas consociatas non est tanta, & tam latè patens. vide Bodin. lib. 1. cap. 5. de Repub.

Iura religionis & sacra cum domesticis suis dominus communicat. Iohan. c. 4. credit regulus cum totâ domo sua. Matth. c. 8. 5. & seqq. Luc. c. 7. 1. Act. c. 10. Exod. c. 10. ibi, nec servus tuus nec ancilla tua opus facio. Alimenta illis subministrat, Mat. h. c. 24. Luc. c. 17. & labores compēsat. Colo. c. 4. Dignus est operarius mercede sua. & cibo suo. Levit. c. 19. D. ut. c. 14. Detendit ab aliorum injurijs, Siracid cap. 33 si habes servum, defende eum, ut te ipsum & c. 10. Labores præscribit œconomicas, ad eoque illos cogit, & ab ignavia, luxu & intemperantia abstrahit. Sirac. c. 29. c. 33. castigat & emendat Prov. c. 14. Sirac. d. c. 29. c. 33. non tamen cum sævitia & crudelitate, & minus. Ep. 6. 6. Levit. c. 25. Sirac. c. 4. c. 34. 27.

Servi operas fideles & obsequia præstant dominis. Colof. c. 3. servi auscultate per omnia ijs, qui domini sunt secundum carnem. & cef. Eph. c. 6. 5. obedite dominis vestris cum timore & tremore. 1. Pet. c. 2. Psalm. 122. Colof. c. 3. & cavent ne damnum adferant, rebus domini sui Proverb. c. 13. 17.

Doctrinam de consociatione privatâ conjugum & consanguineorum, malè meo iudicio quidam politici ex agro politico exterminant & œconomico, ut propriam attribuunt. Nam hæ consociationes omnis symbiotica privata & publica seminarium. Ademptâ igitur hac conjugum & consanguineorum doctrinâ, reliquarum consociationum cognitio imperfecta & manca erit, atque sine ea rectè intelligi non poterit. Concedo peritiam administrandi familiam & rem domesticam ad comparandas, augendas & conservandas res familia, merè esse œconomicam, atque in illa esse tradendam. Sed ab hac diversa & alia est consociatio inter

E

conjuges & consanguineos, quæ est merè politica, symbiotica & generalis, ultrò citròque communicans res, operas, jura & consilia ad symbiosin domesticam & æconomicam piè & justè atque commodè degendam. Oeconomica verò cura tantùm rem domesticam concernit, quomodo nimirum, & quib. medijs ea comparatur, augeatur & conservetur. Ex hac peritia agrorum colendorum, rei pastoris, arationis, sationis, messis, plantationis, repastinationis, & omnis omninò rei rusticæ comparatur. Ex illâ, quæ est merè politica, gubernandi & administrandi familiam prudentia profiscitur, quæ tradit, quid inter se conjuges, paterfamilias, materfamilias, servi, famuli & ministri, ac quid inter se cognati, ad socialem vitam privatam domesticam piè & justè transigendam, conferant & communicent. Sic igitur oeconomica & politica subiecto & fine inter se in vicem quam maximè differunt. Subiectum illius est res familie. Finis, adquisitio eorum, quæ ad victum & amictum sunt necessaria. Subiectum hujus, politica scilicet, est pia & justa symbiosis. Finis, gubernatio & conservatio consociationis & vitæ symbioticæ. Præterea non rectè omnem symbioticam consociationem publicam esse, nullam privatam quidam asserunt. Nam stat firmum & fixum hoc axioma, omnem symbioticam consociationem & vitam esse politicæ essentialem, genuinam & homogeam. Sed omnis symbiotica consociatio non est publica solum, verùm etiam quædam privata, uti domesticorum, conjugum, consanguineorum collegarum, quæ publica consociationis seminaria.

CAPUT IIII.

De consociatione collegarum.

TANTUM de naturali consociatione. Sequitur de civili, quâ solo suo placito & voluntate, quidam congregati, unum corpus, utilitatis & necessitatis communis causâ, in vita humana constituunt: hoc est, communi consensu, de modo regendi & obsequendi ad corporis sui, aut universorum & singulorum utilitatem, inter se conveniunt.

Hæc societas naturâ sua dividua est, & temporalis, quæ non simul cum vita hominis durat, sed talivâ honestate & bona gratia

gratia dissolvi potest in mutuo contrahentium dissensu, quamvis aliàs etiam necessaria & utilis in vita sociali. Quamobrem spontanea, merèque voluntaria societas dicitur.

Nam primis mundi temporibus crescant hominum genere, tanquam familia se dilatante, cum omnes cohererent uno in loco atque una familia amplius censei non possent, necessitas coëgit domicilia, pagos, rivos, diversos ac sequestratos constituere, denique oppida atque civitates alijs atq; alijs locis moliri. Genes. c. 10. in fine. Num. c. 1. 4. 4. 5. vid. Bodin. de Repub. lib. 1. c. 6. Cum igitur paterfam. ex adibus, in quibus domesticum imperium habet, foràs egeredatur seque cum alijs familiarum principibus ad res rationesque contrahendas conjungit, tunc certè patrisfam. ac domini nomen amittit, ut socium ac civem se seras. & quodammodo ex familia exit, ut in civitatem ingrediatur, ac pro domesticis negocijs publica tractet.

Civilis igitur hæc consociatio est, quã pauci quidam eiusdem artis, opificij, vitæ studij & professioni homines, ad commune quid inter se in eo munerè, vitæ genere, vel in ea arte, quam profitentur, simul habendum consociantur. Talis consociatio vocatur collegium, quasi collectio, societas, cætus, sodalitas, synagoga, conventus, synodus; *Privata consociatio dicitur respectu publica, de qua infra. Exempla hujus videre licet act. 1. 2. 12. c. 28. 23. 30. 31. c. 13. 15. 27. c. 15. 21. c. 6. 2. 3. Matth. c. 4. c. 13. c. 6. 2. c. 10. 24. Exod. c. 29. 42. Num. c. 10. 10. Bodin. lib. 3. c. 7. de Rep.*

Personæ ad collegium constitutendum consociatæ vocantur collegæ.

Ex collegis illis qui est superior, ceterisque præfectus, princeps collegii dicitur. *Luc. c. 8. 41. 47. Marc. c. 5. 22. 35. 36. 38. Matth. c. 9. 18. act. c. 13. 15. Luc. c. 13. 14.* & habet in singulos, non universos collegas, potestatem & coërcitionem. Itaque hic præses collegii major est singulis collegis, minor verò universis collegis, seu collegio, cui præsidet, & cuius placitis stare tenetur. *Apud Iudeos, archisynagogus princeps collegij.*

ecclesiastici dicebatur. Num. c. 4. 34. c. 16. 2. Matth. c. 9. v. 18. Marc. c. 5. 21. Luc. c. 8. 41. c. 13. Act. c. 18. 8. & apud Romanos posterioribus temporibus sub imp. r. Caesarum primicerius, apud Græcos ὀρχηστῆρς. Reliqui collega, qui primates ex ordine sequuntur, Romanis vocabantur secundo cerius, tertio cerius, quarto cerius & sic deinceps. vid. tit. C. de primicer. & secundocer. lib. 12. ubi Cuiac. Princips, capita, primates. si ve priores collegij, idem non sunt. Act. c. 4. v. 2. 3. 4. 5. 6. 23. c. 5. 21. c. 6. c. 13. 15. c. 15. 22. c. 20. v. 7. 18. c. 21. 18. Iohān. c. 11. 47. 57.

In hac consociatione civili privata, primò de collegiarum communicatione & jure eorundem symbiotico; postea de speciebus varijs collegiorum dispicimus.

Communicatio inter collegas est, quæ collega collega subvenit, & propositum vitæ juvat, secundum pacta conventa. Describuntur hæc pacta & leges collegiarum in libris collegiorum, quos Junffbucher vocamus.

Communicatio ejusmodi est vel rerum, vel operarum, vel juris cujusdam, vel reciproce benevolentie.

Rerum communicatio inter collegas facienda consistit in mutuâ singulorum collegiarum contributione, & acquisitione, aliunde collegio universaliter, secundum leges ejusdem factâ, uti sunt ædes collegij, in quibus conveniunt collegæ; & de rebus collegij deliberant: item pecunia, reditus, pocula, sigillum, arca collegij, & alia ex singulorum collegiarum collatione comparata, vel aliunde collegio data. *Decian. lib. 7. cap. 20. num. 22. crim. & consil. 6 volum. 2.*

Bona ex singulorum collegiarum collatione communicata ad conservandam collegij dignitatem, vel promovendam ejusdem utilitatem, vel onera illius relevanda collegio soluto ad singulos conferentes, pro rata parte, redeunt; quæ durante jurè collegij, usu singulorum, proprietate universorum collegiarum, seu collegij sunt. *l. 1. in fin. de colleg.*

Bona aliunde collegio adquirentia ad commodum collegij & universitatis spectant, neque sunt singulorum. Ex hisce bonis

unus

unus ex collegio discedens nihil; aufert collegio verò soluto in totum, quilibet collega aliquid pro rata parte ex ijs aufert. *l. 3. de colleg. libic. Bart in l. ult. d. t. Meno. cas. 597. arb. jud. quæst.*

Habet collegium quandoque bona quædam, quæ inter collegas distribuuntur; tum si dissolvitur collegium respectu unius discedentis, hujus portio apud collegium remanet; si vero in totum collegium dissolvitur, bona ejusmodi ad superiorem deferuntur. *Menoeb cas. 597. arb. judic. quæst.*

Operarum inter collegas communicatio est ex mutuo collegarum consensu definita inter collegas. Operarum artificialium communicatio plerumque ultro citroque in ejusdem artificij & professionis seu vocationis officijs, negotijs, commodis promovendis & incommodis averrendis consistit, secundum modum, formam & præscriptum, quibus tacitè, vel expressè inter collegas est contentum.

Ejusmodi operæ sunt pares & æquales, vel dispares & inæquales inter collegas

Hæ non singulis collegis, sed aliquibus, vel uni incumbunt, uti principi collegij, ius & onus collegas convocandi. *Johan. c. 11. 47. 57. A. c. 5. 21. c. 6. 2. c. 9. 1. 2. 14. 21. Bodinus id jus seniori, vel majori collegij parti tribuit: jus proponendi ea, de quibus est deliberandum, A. c. 1. 15. c. 2. 14. 15. 38. c. 15. 7. 8. 14. 15. item suffragia collegarum rogandi, colligendi, Matth. c. 26. 57. 6. 2. 63. 65. 66. Mar. c. 14. 62. 63. 60. 61. literas aliunde scriptas ad collegium resignandi sigillum, arcam privilegia & alia bona collegij custodiendi; & collegium dimittendi, & si quæ plura sunt, quæ ex communi collegarum consensu inter collegas sunt distributa vel operæ reciproce & ambulatoria, vel communi procuratori, aut Syndico collegij injuncta, & imposita. tit. quod a cujusque uni vers.*

Iuris communicatio inter collegas facta est, quâ collegæ eodem inter se jure & legibus in collegio suo vivunt, reguntur & obligantur, atque ipsidem etiam ex causis inter se puniuntur, modò hæc fiant sine præjudicio magistratus, aut alienæ

jurisdictionis usurpatione. *Bod. lib. 3. c. 7. de Rep. Heig. p. 1. q. 23.*

Ius cōmune collegii, vel collegiarum describi solet in libris collegii, (in den *Zunfthbüchern*) quod ius, vel ex cōmuni collegiarū contentu receptum & introductū est inter collegas: vel speciali privilegio superioris magistratus collegis cōcessum & indultū.

Major pars collegii minorem vincit suffragio suo, in rebus & causis communibus ad omnes, seu universos simul collegas communiter & universaliter pertinentibus, quæ collegas singulos seorsum à communitate non afficiunt, sed tantum universos *l. quod major. 19. ad municip. l. nominationum. 45. C. de Curion. lib. 10 l. 3. l. 4. quod cuiusq. univers. ubi Bartol. & Castr. Geil. lib. de pign. Obs. 20. num. 2 3. & 7. per alleg. ibid.* Sic etiam in iis, quæ ex necessitate sunt faciendæ à collegio, sufficit majorem partem collegii facere. *cum in cunctis. de his quæ sunt à maj. part. l. 20. c. comm. divid. Bodin. lib. 3. cap. 7.* Ad decernendum autem satis est, duas partes collegii adesse. *l. 3. l. 4. quod cuiusque univers. Geil. de pign. Obs. 20. num. 2. 7 per 46. nominationem l. 2. c. de Decurion. l. 2. l. 3. de decret. ab ordin. fac. Ratio est, quod hinc, quod commune est, meum non est. l. in tantum. s. universitatis. ubi Bartol. de rer. divis. Geil. d. num. 7.*

In rebus verò & causis communibus ad omnes singulatim sive ad singulos collegas pertinentibus, non vincit major pars, sed quod omnes tangit, ab omnibus quoque approbari debet. *l. fin. C. de aut. p. l. in concedendo. l. si autem. de aqua pluvi. arc. l. duo. ex tribus. de re. jud. l. nam ita. de ad. p. tion. l. nominationes. c. de appell. adeo, ut unus etiam contradicere possit. l. per fundum. de servit. rust. l. fin. com. predior. Ratio est, quia hinc quod commune est, meum quoque est. Geil. d. obs. 20. n. 4. & 7.* In his etiā, quæ sunt merè voluntatis, nihil debet fieri, nisi omnes unanimiter cōsentiant, *l. Sabinus. com. divid. collegialiter, cōmuniter, non singulariter, separatim, diversis temporibus. l. 7. s. hodie de pact. Geil. lib. 2. obs. 56. n. 6 Bod. lib. 3. c. 7. de Rep.*

-Decreta, vel iusta collegii, non à singulis personis collegii, sed ab universis collegialiter in loco collegii, non seorsum, congregatis dantur *l. planè quod cuiusque univers. nom. sicuti & omnes actus*

actus, qui apud collegium resident, tantum ab universis collegialiter congregatis, non à singulis exerceri possunt. *Farinac. quest. 24. num. 129. & seqq. Menoch. cas. 598. Bod. d. lib. 3. c. 7. de Rep.* Plus ergò poterunt duæ partes collegiarum simul coactæ, quam omnes collegæ seorsum consentientes. *Bodin d. loc. Non enim fit pro collegio, quod collegæ seorsum faciunt. Accurs. in l. sicut. quod cuiusque universi. nomi. Bartol. in l. 16. aut facta de pen.*

Ex hoc jurè inter collegas, communi singulorum consensu recepto, collegæ etiam mulctari possunt, quando contra leges collegij aliquid admittunt. Vnde fieri potest, ut unus collegarum in singulos, non universos, coercionem habeat.

Mulcta hæc fisco, seu arcæ communi collegij inferitur.

Benevolentia mutua & reciproca est affectus & charitas collegæ singularis erga collegam, cum concordia, quâ idem volunt collegæ & nolunt ad communem utilitatem, sine dissidio *arg. 1. Cor. c. 1. 10. 11. Rom. 12. 16. & Gal. 5.* Hæc benevolentia cõvivij convictu & agapis publicis alitur, fovetur, & cõservatur.

Species collegiorum secundum personarum, artificiorum & munerum conditionem variè esse possunt. Hodie plerumque sunt collegia pistorum, sartorum, architectorum, fabrorum, sutorum, agricolarum, laniorum, naviculariorum, figulorum, mercenariorum, monetariorum, vel philosophorum, Theologorum, Decurionum & similium; quibus civitas quælibet pro usu & necessitate vitæ socialis indiget. *Pet. Gregor. lib. 13. c. 2. de Repub.*

Ex his quedam collegia sunt ecclesiastica rerum divinarum, quedam secularia, humanarum rerum causa instituta.

Ecclesiastica sunt Theologorum & philosophorum collegia.

Secularia sunt magistratuum & judicum collegia, & artificum variorum & diversorum.

Magistratuum collegia præcipua sunt, quæ reliqua omnia & singula & universa pro jure suæ potestatis moderantur.

Quando diversorum collegiorum homines & collegæ in unum corpus coeunt, non dicitur collegium, neque universitas, sed corpus quoddam. *Bodin. lib. 3. cap. 7. de Repub.*

Corpus populi Romani quatuor collegiorum generibus continebatur. In principio populus in triginta Curias, sive paracias distributus erat, quarum curiarum praefecti, curiones & curionum decuriones, appellabantur; postea vero populus distribuebatur in tribus tres, quarum praefecti & principes fuerunt tribuni. Servius Tullius eundem postea in classes sex ex censu, hoc est, aestimatione rerum & bonorum, secundum quam tributa pendebant classes singulae, distribuit. Classis vero constabat suis centurijs.

Usitatio denique populi Romani distributio fuit in ordines tres: quorum primus erat senatorius, secundus & intermedius equestris, tertius & infimus plebejus. vide Sigon. lib. 2. de antiquo iure civium Romanorum. ex his quilibet ordo sua separata habebat collegia, in quibus de communibus suis negotijs tractabant ejusdem ordinis homines. senatorij ordinis viri consilio, auctoritate & dignitate excellebant, qui erant conscripti, vel allecti & adscripti in senatum, vel pedarij in priorum sententias discedentes. Equestris ordinis erant nobiles & patricij, singuli, equum Reipublicae valentes & censum equestrum praestantes, Plebeij ordinis erant, qui neque senatores neque equites. Plebs, urbana vel rustica erat, de quibus latius Alex. ab Alexand. genial. dierum lib. 1. c. 29. Pet. Greg. lib. 4. c. 1. de Reipublica. Sigon. & Iohan. Rosin. in antiquis Romanis. Zuinger. theat. volu. 28 de person. polit.

Populus Iudaicus distributus erat in 12 tribus, seu familias. Iosu. c. 24. c. 7. 4. & seqq. & num. c. 6. c. 26. Exo. c. 1. & seqq. hinc contribules. 1. Thes. c. 2. 14. 15. Tribus singulae suas rursum habebant familias, quarum quilibet sua separata collegia habebat, in ijsque suos principes & philarchos, familiarum capita. Num. c. 1. c. 7. c. 36. Iob. c. 14. c. 21. 1. Chron. c. 22. c. 24. Deut. c. 29. 10. 11. c. 31. 28. Iob. c. 23. 3. c. 24. 1. 2. Sam. c. 9. 21. c. 10. 21. qui Graecis vocatur patriarcha, archipatriota. Familia singula domos familiae suae habebant, tanquam specialia collegia. Num. c. 1. Ios. c. 7. 14. 17. 18. 19. vid. Sigon. lib. 7. c. 5. 6. 7. de Reipublica Hebraeorum officium principum horum erat, ut familias, quibus praerant, convocarent, ad easque referrent, quae ad Rempublicam pertinerent, Sigon. lib. 7. c. 5. de Reipublica Hebraeorum. Vide infra cap. 7. de provincijs. Ex familijs singulis primogeniti in ca-

teros

veros suos fratres & sorores imperabant. Num. c. 3. 11. 12. & seqq. c. 18.
 1. 15. 16. Gen. c. 48. 5. 6. 2. Chron. c. 21. 3. Exod. c. 11. 5. Dent. c. 21.
 17. Levit. c. 27. 3. 4. 5. 6. 1. Chron. c. 5.

Distribuebatur etiam populus Iudaicus in subditos praefectis millenis,
 subditos praefectis centenis, subditos praefectis quinquagenis & decurioni-
 bus. Exod. c. 18. 21. 25. Dent. c. 1. 14. 15. & 29. 18. 31. 1. Chron. c. 2. 8.
 1. 2. 3. c. 29. 6. 7. Sigon. de Repub. Indae. lib. 7. c. 7. Erant etiam quidam
 seniores ex toto populo promiscue electi. Iosue c. 23. 2. c. 24. 1. Num. c. 11.
 16. 17. Exod. c. 18. 2. 2. & seqq. Act. c. 4. 5. 8. 33. c. 5. 21. Erant seniores
 tribuum, seniores familiae & seniores civitatis. Ruth. c. 4. & passim alibi.

Aliiter quoque populus Iudaicus distribuebatur in classes, nimirum in pa-
 pularem, sacerdotalem Leviticam, hoc est, in ordinem ecclesiasticum, vel po-
 liticum, quibus addebantur quandoque dedititij, recepti in jus civitatis lu-
 deorum. Ios. c. 23. 2. c. 24. 1. Esa. c. 2. 9. 11. 12. 17. c. 3. 6. 15. 1. Chron. c.
 9. 2. ubi Iun. 2. Reg. c. 25. 15. Iob. c. 7. 47. 48. 49. 2. Chron. c. 24. 17. 23.
 2. Reg. c. 24. 16. 17. Alibi dividitur in seniores iudices & sacerdotes. 1.
 Chr. c. 11. 3. c. 23. per Ios. Ios. c. 8. 33. c. 23. 2. c. 24. 1. c. 17. 4. Dicitur etiam 1. 28.
 Alibi in scribas, hoc est, legis peritos, & pharisaeos, hoc est, theologos. Mat.
 c. 19. 2. Chron. c. 34. 33. 20. 18. 1. Esd. 2. c. 7. 6. Alio in loco in potentiores
 praecipuos & infime sortis homines. 2. Reg. 2. 24. 14. 16. 17. c. 25. 15. Neb.
 c. 8. 1. Ies. c. 3. 6. c. 5. 13. 15. 2. Chron. c. 24. 17. 23. c. 12. 5. 6. c. 26. 11.
 12. c. 28. 14. c. 29. 10. 30. c. 33. c. 2. 5. c. 17. 8. & seqq. 2. Sam. c. 9. 12. c.
 3. 8. 1. Sam. c. 24. 11. 15. Alio in loco in magistratum superiorem, prin-
 cipes, sacerdotes & prophetas. Nehem. c. 9. 32. 34. c. 10. 2. 1. 8. 15. 3. c.
 Ios. c. 3. 15. 16. Alio in loco in principes populi & sacerdotum. Iere. c. 26.
 8. 9. & seqq. c. 32. 25. c. 39. 6. 10. & c. 40. 7. c. 41. 1. 10. 2. 1. c. 32. 12. c.
 34. 21. 1. c. 19. Alio in loco in optimatos, summos sacerdotes & Senatores.
 1. Machab. c. 12. 6. c. 13. 36. Machab. c. 15. 43. 2. Machab. c. 11. 27. vel in
 principes sacerdotum, scribas & seniores populi. Machab. c. 2. 6. 3. 4. 5. 2.
 69. 27. 1. 6. 2. 5. Quae omnes populi distributiones partim ex ordini-
 bus, partim ex collegiis, quibus utantur, sunt sumptae vid. infra cap. 8.
 circa finem. Alias distributiones populi vide apud Pet. Grego. lib. 4. c. 1.
 & seqq. de Repub. & Carol. Sigon. lib. 5. de Repub. l. lib. eur.

Aegyptij populum distribuerunt in septem ordines, seu collegia, quorum primum fuit sacerdotum alterum pugnatorem tertium bouum pastorum, quartum suorum alcorum, quintum rusticorum, sextum interpretum, postremum gubernatorum navalium: Arabes in sacerdotes, agricolas & milites. Galli olim in Druides & equites: Athenienses in nobiles doctosque; in agricolas, in artifices. Aristoteles sex ordines voluit esse necessarios, primum agricolarum & pastorum, ob victum: secundum opificum, propter instrumenta varia: tertium militum, propter arma: quartum divitum, propter pecuniam: quintum sacerdotum, propter divinarum rerum procuracionem: postremum iudicum & senatorum, propter judicia & consultationes. Aristotelis, lib. 7. politic. c. 9.

Hodie in pietisque locis provinciae vel regni, aut politicae ratione professionis suae & vocationis, seu ex vitae instituta generare & diversitate in tres ordines, status, sive generalia maiora collegia distribui solent. Primum collegium est Ecclesiasticorum. Alterum est nobilium. Tertium est populi, seu plebis, quae ex scholasticis hominibus, agricolis, mercatoribus & opificibus existit. Singula eiusmodi collegia & corpora rursum sua specialia minora inter se habent collegia: uti sunt collegia praecipua iudicum & magistratuum; collegia ministrorum ecclesiae: collegia variorum artificum, mercatorum, in vita sociali necessariorum & utilium: de quibus suis in locis infra. *De variorum populorum & regionum collegijs. vid. Theod. Zuinger. theat. vol. 2. lib. 2. in personis politicis & varijs civium ordinib. & Greg. l. 4. c. 1. c. 2. c. 3. de Repub.*

C A P. I T V.

De consociatione universitatis ejusque causis.

HAtenus de consociatione & symbiotica civili privata. sequitur de publica. *Nam societas humana certis gradibus ac progressionibus minorum societas à privatis ad publicas societas pervenit.* Consociatio publica est, qua plures consociationes privatae ad politice constitutum, consociantur. Vocari potest corpus consociatum, & per excellentiam politica consociatio.

Quò maior verò est consociatio haec, & plures consociatio-

nis species sub se cōtinet, cō pluribus subsidijs, adminiculis & medijs, tam quoad animi, quam quoad corporis vitęq; *αὐτάρπνεως* & sufficientiā, opus habet & majorem, amplioręq; rerum & operarum communicationem, *ὁμιλίαν* & *ὠνομίαν* requirit.

Politeuma in genere est jus & potestas communicandi & participandi utilia & necessaria, quę ad corporis constituti vitę tam à membris consociatis conferuntur. Vocari potest jus symbioticum publicum.

Publica consociatio, seu symbiotica hæc est duplex. Particularis, vel universalis.

Particularis est, quę certis definitisque locis est comprehensa, in tta quę jura illius communicantur.

Particularis hæc rursus est universalis, vel provinciæ.

Universalis hæc est plurium conjugum, familiarum & collegiorum, in eodem loco habitantium, certis legibus facta consociatio. Vocatur aliàs civitas, vel corpus plurium & diversarum consociationum. *l. 30. rerum. de usucap. l. 11. quod cuiusque univers. quibus adde Bodin. lib. 3. de Repub. c. 7. Deut. c. 13. 12. 13. 15. Genes. c. 34. 16. 22. Exod. c. 1. 1. 2. 3. 4. Ios. c. 8. 1. 2.*

Membra universitatis sunt privatę diversęque consociationes conjugum, familiarum & collegiorum, non singuli cuiusque consociationis privatę, qui hic non conjuges, cognatis, collegęve, ut supra in capp. preced. sed cives ejusdem universitatis dicti sunt à coeundo, ideo, quod ex privata symbiotica transeuntes coeunt in unum corpus universitatis *His opponuntur extranei, advena alienigena, peregrini. Deut. c. 15. 1. 2. 4. 12. Genes. c. 23. 3. 4. 5. c. 34. Ruth. c. 1. c. 2. c. 2. Iohan. c. 15. 24. 25. 26. 27. Exod. c. 21. 21. c. 25. 9. quorum officium est, nihil præter negotium suum agere, nihil de alieno inquirere minimeque in aliena Repub. curiosos esse Cicero, lib. 1. offic. & moribus loci & civitatis, in qua vivit, se quantum bene conscie nati fieri potest, accommodare, ne alijs sit scandalo. vid. Genes. c. 19. 9.*

Politeuma universitatis est jus utendi, fruendi utilibus & necessarijs inter cives ejusdem universitatis, constitutis ad vitę

huius usum & consortium. De hac voce Philip. c. 2. 20. & Plutare. in lib. de trib. Reip. generibus, aliter accipitur à Clapmaro lib. 1. c. 10. de arcan. Rerumpub.

CIVIS (ἰὺ πολίτης) est duplex: plenè & propriè civis, vel ex parte, quadaatenus & improprè civis.

Plenè & absolute civis est, qui plenum in universitate politieum habet, atque omnibus commodis & juribus loci illius, in quo civis est, uti potest, atque imperio universitatis obligatur.

Plenè civis Hebraeus erat, qui ex semine Iacobi legitime natus ac circumcissus, jus ingrediendi templam sacrificiorum causa, & jus publicorum honorum in Repub. judaica gerendorum habuit, uti colligitur ex Deut. c. 23. & Ios. c. 5. & talis fruebatur quibusdam privilegijs, quæ non concedebantur peregrinis, vide Deut. c. 15. 1. 2. 3. 12. c. 23. 3. Civis plenus Atheniësis erat, quæ publicorum iudiciorum, consiliorum & magistratum in civitate gerendorum cum reliquis potestatem parem & æqualem habebat.

Plenus civis Romanus erat homo liber, qui in civitate Romana domicilium, censum, tributum, atque publicorum honorum adipiscendorum & gerendorum potestatem habebat. Ideoque tria faciebant civem Romanum, domicilij largitio, tributum descriptio & honorum petitio. A domicilio erant commoda sacrorum dignitatis, libertatis, urbis, fori ludorum, festorum dierum. Qui in censum erat relatus, ex eo civis & liber, si antea servus efficiebatur. Hæc die ex arbitrio, more, lege, vel consuetudine cuiusque civitatis jus & privilegium civis pleni, vel non pleni definiendum & determinandum est. vid. Bodin. lib. 1. c. 6. de Repub.

Plenus civis rursum est originarius, vel adsumptus.

Originarius civis est, qui iure civitatis suæ civis est, seu qui originem trahit ex civitate quadam, hoc est, quia patre, aut avo eive natus est: qui ideo necessarius dicitur & naturalis civis. Græcè, αὐτόχθονες, indigenæ vocantur.

Adsumptus civis est, qui consensu & suffragio reliquorum civium, ius civitatis est consecutus, qui ideo voluntarius dicitur, quod scilicet receptus & in scriptis sive in ius civitatis ob domicilium, quod in ea constituit, vocatur aliàs incolæ, inquilinæ, cooptatus,

*creatus, vel receptus civis: Et si verò inter hosce quodam adhuc sit dif-
ferentia, promiscuè tamēn iis vocibus utimur. Adsumptus civis juri amen-
toso ad fidem & obsequia præstabilibus civitatis obligat. Quos in jure civi-
tatis peregrinos extraneos recipi, vel excludi utile sit, Vide apud Greg.
lib. 4. c. 4. num. 14 & seqq. ubi illud ex moribus, natura, ingenio illorum,
quibus nocere, vel prodesse possunt civitati, æstimandum putat.*

Domicilium est vitæ habitationis, que tabernaculum consti-
tutum, ubi quis locum rerum suarum, & fortunarum, consti-
tuit, ut ibi perpetuò maneat, undeq; rursus non est discessurus,
si nihil avocet, & unde cum est profectus, peregrinari dicitur,
& si redijt, peregrinari desinit. l. 7. civis. c. de incol. lib. 10. Matt. c. 4.
13. c. 9. 10.

Ex parte, seu quodammodo civis est, qui non plenum & in-
tegrum politicum habet, sed uno tantum, vel quibusdam ju-
ribus veri & pleni civis in civitate uti potest, scilicet quoad im-
munitates & honores, vel commerciorum, aut hospitij utum,
non vero imperio civitatis obligatur, qualis est civis forensis,
honorarius, confæderatus.

Civis forensis est advena ἀπὸ τοῦ ἑξω, qui aliunde advenit,
mox discessurus, & foro, nundinis & commerciorum jure uti
potest in civitate, l. 239. § incola. de verb. Sign. secundum mores &
leges civitatis, in qua agit Genes. c. 19. 9. ingressus es, ut advena,
nunquid ut judices? Ruth. c. 1. Ergo talis, jus commorandi & negotia sua
tractandi in civitate habet, ut sunt studiosi, milites, mercatores, opifices,
artifices & similes.

Civis ejusmodi est etiã hospes adveniēs, jure hospitij utens
pro mercede justa quiescendi & reficiendi sui causa in alienæ
Reipub. caupona, taberna, vel hospitio publico, vel privato,
ex tessera hospitalitatis. Gellius. lib. 5. c. 13. l. 1. § habitare. de his qui
dojoc. *vebassider jus hospitij eximere jure gentium communem omnibus, eos-
am peregrinos, quibus nostram erga alias humanitatem, caritatem, bene-
volentiam & amicitiam declaramus, ideo qua nos servas introducis hospi-
tia, qua nobis hospitalitas commendatur. Deut. 6. 10. 19. Exod. c. 22. 21.*

Advenam (inquit Deus) non contristabis, nec affliges eum, & si habitaverit advena in terra vestra, & moratus fuerit inter vos, non exprobratis, sed sit inter vos quasi indigena & diligetis eum, quasi vosmetipsos. Levit. cap. 19. 33. de hospitij, & jure hospitands. vide Matth. cap. 25. 35. 36. 37. Roman. cap. 12. 13. 1. Pet. cap. 4. 9. & exemplis probatur. Genes. cap. 18. vers. 3. 4. 5. cap. 19. v. 2. cap. 24. vers. 31. Ios. cap. 2. v. 1. 1. Iacob cap. 2. v. 25. 1. Regum cap. 17. vers. 10. 15. Luc. cap. 10. vers. 38 cap. 19. vers. 6. Hebr. cap. 13. De inhospitalitate damnata. Iudic. cap. 8. vers. 5. cap. 19. vers. 18. 1. Sam. cap. 25. v. 9. 14. Iura hospitij mutua in signum & pignus amicitiae colebantur apud veteres, datae reserant hospitali. Gellius lib. 5. cap. 13. Petrus Gregor. lib. 1. 5. Syntagm. cap. 28. num. 35. Expediit autem civitati, notum esse, quot sint alienigenae, quot hospites, vel incolae, ad pleraque praecavenda, quae alijs nationibus fuerunt insaustra. Nam si numerus advenarum hospitem excedat numerum civium, & advena civibus officere in aliquo possint ob diu, vel mores diversos, conuenit exhaurire hoc onus à Republ. emigratione. Bodinus libro 4. capite 1. Gregorius libro 23. capite 6. de Republ. ideoque hisce ad munera aditus non patet.

Civis honorarius est, cuius civitatis honoris ergò tributum est, qui tamen ideo non tenetur ullo imperio, aut necessarijs muneribus civitatis illius, cuius est civis honorarius. Bodin. lib. 1. c. 6. de Republ. Ita Regi Galliae Helvetij jus civitatis suae dederunt; sic rex Persarum genti Pelopidarum ius civitatis dedit, ut refert Plutarchus in Pelopida. & Athenienses Evagoram Cypri regem, Dionysium Siciliae tyrannum, Antigonum ac Demetrium Asia reges, imò Rhodios omnes civitate donarunt.

Confederatus civis dicitur, qui jus civitatis ex fædere, in quibusdam est adeptus. Sic hodie ex mutuo fædere, communicatio civitatis & amicitiae est inter Geneveses & Bernates ita ut qui ex federatis socijs suam civitate deserat, sciorum civitatem adire velis, momento civis ac subditus fiat sociæ civitatis, sine cooperatione aut rescripto singulari. Bodin. lib. 1. c. 6.

Ad

Ad hocce refero confederatos cives illos, qui salvo jure majestatis, eosdem habent amicos & hostes, vel communia commercia; qui ve moribus & legibus iidem utuntur, & eosdem habent cōventus, qui tamen cives omnium non sunt. *Bodin. lib. .cc.7 de Repub. Ita fit, ut Helveticj confederati sint, non cives inter se, qui non omnia equaliter communicent, sed distincta jura majestatis usurpens.*

Apud Iudeos profelyti ex gentibus procreati ab idolorum cultu ad Dei cultum traducti, circumcisi erant. atq. ex ea parte cives erant Hebraei, qua Synagogis interesse pascha Domini manducare unâ cum veris Hebraeis poterant. Exodi cap. 12. vers. 48. Levit. cap. 17. Matth. cap. 23. vers. 15. Ezechiel. cap. 11. in ceteris pares reliquis Hebraeis minimè erant. Tales etiam cives Hebraei in Ægypto erant, uti apparet ex Genes. capite 45. vers. 17. 18. 19. 20. qui habitandi tantum jus in Ægypto acceperant, seu jus hospitandi, ut dicitur. Genes. cap. 47. vers. 4. 5. 6. 7. 11. sed potestatem munerum gerendorum & reliqua jura civitatis non habebant. Exod. cap. 10. vers. 9. 10. 11. 12. 13. 14. Actorum cap. 7. vers. 6. 7. Deut. cap. 15. vers. 1. 2. 3. 4. cap. 2. vers. 33. Genes. cap. 23. vers. 3. 4. 5. c. 34.

Superior præfectus ex civibus universitatis hîc est, qui ex consensu civium constitutus, negotia universitatis dirigit, gubernat ad ejusdem salutem & commodum, in singulos, non universos cives jus exercens.

Hic juramentum fidei ad certos articulos, quibus partes officij ipsius continentur, præstat universitati constituenti, & à singulis civibus juramentum fidei & obsequij, quod certis articulis quibus partes officij boni civis comprehenduntur, concipitur, exigit.

Ejusmodi superior est, vel unus, vel plures, qui potestatem gubernandi ab universitate præscriptam acceperunt. *Apud Iudeos etiam Principes civitatum fuisse Tribunos, Centuriones,*
Quin-

quinquagenarios & Decuriones, refert Sigonius lib. 7. cap. 7. de Repub. Hebr. ex Iudic. cap. 9. 1. Chro. c. 28. Deut. c. 29. c. 31. Ios. c. 24. 1. Chron. c. 13 & c. 8. c. 29. Ierem. c. 36. & senatores quoque & Iudices civitates habuisse constat. Iudic. c. 11. c. 8. & Ruth. c. 4. Deut. c. 25. & c. 21. 2. Chro. c. 19. qui principes, senatum civitatum convocabant, eumque de rebus publicis consulebant. ut dicit Sigon. d. c. 7. in principio generis humani singula sepe civitates suos reges habuisse leguntur. Genes. c. 14. c. 19. ita ut unus regionis, seu provincie plures reges extiterint. Sed postea sub unius imperii plures civitates, imò & provincie conjunctæ suum regem vel summum magistratum acceperunt.

Hi superiores prælides ex consensu communi civium suorum constituuntur, & constituti repræsentant ipsam civitatem non aliter, quam syndicus universitatem. Ideoque procuratores generales suæ universitatis sunt cum generali & libera potestate constituti à civitate, qui ab eadem etiam ab officio suo removeri possunt. Sunt igitur, hi temporales, cum universitas, seu civitas, sit perpetua & sepe immortalis. l. proponebatur. de indic.

Inferiores sunt reliqui oblequentes cives omnes singuli & universi.

Porro universitas illa est rustica, vel urbana. Rustica universitas est illorum, qui rus colunt, functionesque rusticas exercent. Estque vicus, pagus, oppidumve.

Vicus est ex domorum paucarum conjunctione, ex qua una tantum platea constituitur, & dicitur Varroni lib. 4. de latin. ling. quod in eo loco sint vicini, & ex utraque parte viæ domus, certis spatijs distinctæ. Græcis dicitur *κωμότης*.

Domus vero, vel ædificiū, autore Hsidoro, est receptaculum quotidianum & assiduum contra frigus, vel calorem, & injurias cæli & bestiarum atque hominum vim & incurSIONEM.

Ædificiorum horum privatorum constructio, reparatio & firmitas debet respicere *συνουσίαν*; utilitatem publicam & splendorem, aspectum pulchrum ac magnificentiam urbis, non comparata ad damnum, vel incommodum incendiōrum, platearum

Universitas urbana est, quam urbanam vitam & functiones mechanicas & studia colentes conſtituunt.

Urbs est vicorū, pagorū, nve multitudo peculiari jure conſociata, cōmuni foſſā, propugnaculo & muro, ſeptra aut cineta & munita, contra vim externam, ad commoditatē civium, Cice. lib. 1. de Rep. dicit u. bem eſſe rectorum conjunctionē, locis manuq; ſeptam delubris & ſpacijs communibus diſtinctam, in qua hominum cœtus ſit juris conſenſu & utilitatis communione ſociatus. vid. 2. Nehe. c. 2, 17. c. 4. 17. Greg. l. 2. c. 3. & ſeqq. & Cic. lib. 3. offic. ait, et ſi ſuā naturā congregabantur homines, tamē ſpe cuſtodie rerū ſuarum urbū praſidia querebāt, vocatur aut urbs, quaſi in orbem aratro circūducta, vel ut vult ICr. in l. pupillus. 239. s. urbs de verb. ſign. ab urvo dicitur, ſeu urbo. Vrbum aut, ſeu urbū eſt curvatura aratri, & curvare, ſeu arbare eſt, arare aratroq; defini. ro. d. §. urbs. Nam olim in condendis urbibus aratro utebantur. vid. Varr. lib. 4. de latin. ling. Catii Rhodig. lib. 14. c. 5. Quomodo edificari debeat, tradit, Ariſtot. lib. 7. polit. c. 9. & c. 11. & Pet. Gregor. lib. 2. c. 1. de Repub. Melch. Inn. part. 2. poli. quaſt. 63. Veget. lib. 4. c. 1. 2. de re militari.

In ſumma, urbs habere debet ſecuritatē convenientium, & utilitatē commodē vivendi, cāmque augendi Ariſtot. lib. 7. polit. c. 4. c. 5. lib. 6. cap. 7.

Aër igitur, locūque urbis ſit ſaluberrimus, fertiliffimus & commodiffimus ad negotiationes & res bellicas. vid. Hippolyt. à collib. de increment. urb. cap. 2. 3. 4. Boter. de increm. urbium. Ariſtoteles ad ſecuritatē & ad abundantiam rerum neceſſariorum utilius putat, urbem & regionē maris communionem habere. Requirit quoq; Ariſtoteles, ut aquis & fontibus abundet, & aërē habeat ſalubrē. Nam aqua & aër ſunt elementa neceſſaria in vita ſociali, & plurimum ad valetudinem faciunt.

Salubris locus cognoſcitur, ſi excellus, & non nubiloſus, pruinoſus, non ſpectans ad meridiem, aut occidentem; loca qua occidentem ſpectant, ſole exorto tepelcunt, meridie calent, vespere fervent, quæ mutatio noxia. Ad orientem converſæ urbes ſalubres. ſeptentrionalis plaga non recipit mutationes noxias, & corpora diutius ſervat,

Urbem

Vrbem autem primùm adificasse legitur Cainus ob metum & trepidationem ad sui defensionem & securitatem contra hostes. Genes. c. 4. v. 17. Cicer. lib. 3. offic. etij, ait, duce naturâ, homines congregabantur, tamen spe custodia rerum suarum, urbium præsidia querebant. urbes ergo condite, ut essent præsidium ad versus vim, injurias & metum. Gen. c. 4. v. 17. c. 11. v. 2. 3. & seqq. Zuinger. lib. 28. tit. quaten. urbes condunt, transferunt, contrah. diruunt.

Vrbs quandoque habet etiam suburbium & pomærium.

Suburbium sunt continentia ædificia extra, vel juxta urbem, vel murum posita. l. 2. de verb. sign. l. 139. & l. 147. l. 89. dist. tit. l. 1. de offic. præfekt. urb. i. Chron. c. 5. v. 6. & seqq.

Pomærium est spaciū agri incultum, intra muros. vid. Gregor. Tolos. lib. 2. c. 4. de Repub.

Universitas civium, in urbe eadem habitantium, eodem communicationis & imperij jure contenta, vocatur civitas, quasi civium unitas. & cives universitatis hujus, seu civitatis, qui sunt participes illius. i. Thessal. c. 2. v. 14. 15. Ephes. c. 2. v. 18. 19. quibus contrarij sunt peregrini, extranei & ἀπὸλλοις, qui jus civitatis non habent.

Præfektus, seu superior civitatis est, procurator & magister civium, cum mandato generali, ab universitate constitutus, in singulos, non universos, autoritatē & potestatē habens, qui dicitur pleriq; in locis consul. cui consiliarij adjuncti sunt adfessores & senatores pro salute civitatis cōsilia dantes, ita ut decretis horū legitimis, cives singuli & universi parere teneantur.

Apud judæos principes civitatis plures fuisse constat, nimirum tribunos, centuriones, quinquagenarios & decuriones, uti supra diximus. de quorum munere scribit Sigonius lib. 7. cap. 7. de Repub. Iudæor.

Reliqui cives sunt inferiores, obloquentes.

Præfektus ille civitatis, prætes & princeps senatus dicitur. estque aliquando unus, & quandoque plures, duo, tres, vel quatuor, pro civitatis cujusque amplitudine, & negotiorum multitud. ne, qui per vices officio suo funguntur.

Officium principis senatus, seu consulis, consistit in potestate convocandi & habendi senatum: in potestate referendi ad eum, negotiaque proponendi: in iure rogandi, seu colligendi singulorum senatorum sententias: in potestate custodiendi sigillum, claves urbis, resignandi literas aliunde ad senatum missas, recipiendi libellos supplices, respondendi nomine collegij: & denique in potestate executionem conclusorum alij demandandi, & dimittendi senatum, *ut sup. de principe collegij diximus.*

Senatores sunt, qui habent jus dicendi sententiam in senatu de illis, quæ fuerunt à principe senatus proposita, & de quibus sunt rogati.

Senatores ejusmodi eliguntur à collegio senatus, vel à certis electoribus ab universitate constitutis.

Eliguntur verò in quibusdam civitatibus senatores & consules duplici numero, ut princeps, vel comes provinciæ ex his certos eligat & confirmet. In quibusdam verò civitatibus absoluta electio est penes collegium universitatis, vel collegia artificum, vel penes certos quosdam à singulis civitatis collegijs ad hunc actum deputatos.

Hi senatores numero sunt pauciores, vel plures, pro negotiorum multitudine & civitatis amplitudine, qui constituunt collegium senatorum, consistorium, vel concilium consulum & senatorum, quod senatum usitatè vocamus. *vid. Bodin. lib. 3. cap. 1.*

Senatores hi sunt ordinarij, vel extraordinarij.

Ordinarij sunt, qui statis & conditis temporibus de omnibus incidentibus propositis Reipub. negotijs statuunt & decernunt.

Extraordinarij sunt, qui in arduis negotijs & causis Reipub. vocati consilio suo juvant ordinarios, & cum ijs decernendi atque statuendi potestatem habent.

Extraordinarij hi vocantur sæpè à varijs variè. Plerumque à numero

à numero centumviri, quinquaginta, quadraginta, triginta, viginti quatuorviri, & sic deinceps.

Aliquando etiam in negotijs gravissimis singulorum collegiorum universitatis, seu civitatis suffragia adhibentur, vel singularum ceteriarum, tribunum, vel classium, in quas civitas est distributa.

Forma & modus decernendi & statuendi in consistorio & collegio senatus, consistit in plurium senatorum, vel collegiarum sententia & suffragio collegialiter rogatis & collectis, de iis causis, quæ ad senatum pertinent.

Nam senatores singuli à consule, seu p̄side, post propositionem rogati, suffragia sua de re proposita, eo ordine, quo interrogantur, proferunt, ita ut etiam dissentienti libertas & facultas detur. *An seniores vel juniores, vel promiscue senatores sententiam dicere debeant, disputat Cacheran. in proem. decis. num. II. Tescurus decis. I. num. I. Afflict. decis. Neapol. I. num. 6.*

Post singulorum senatorum suffragia data consul, princeps senatus, suffragia affirmantia & negantia, si quæ sunt, enumerat, & ex iis concludit: vel etiã, si causæ gravitas requirat, & numerus maior à recto discedere videatur, paucorum dissentientium vota & suffragia examinare & ponderare jubet, & causam de novo disceptare, & post alteram disceptationem & examinationem singulorum sententias rursus colligit, & ex plurium suffragijs consentientibus concludit. Huic conclusioni, pauciores dissentientes se submittere tenentur, ita, ut conclusio hæc maioris partis, pro totius senatus & consistorij sententia pronuncietur & habeatur. *l. quod major. 19. ad municip. l. 3. l. 4. quod cuiusque universis. non l. 3. de decret. ab ord. sac. l. 45. C. de Decurion. l. 160. a. in d. 1. de reg. iur. & eorundem universitatem obstringat. Nam, quæ fiunt à pluribus, ut ab omnib. & universis, in his maioris partis consensus sufficit. Contra, quæ fiunt à plurib. ut à singulis, in his non sufficit maioris partis consensus, sed singulorum voluntas requiritur. l. 7. in fin. de pact. l. 1. C. quæ non ced. poss. & quod singulos tangit, id etiam à singulis approbare*

debet, cap. quod omnes. 29. de regul. iur. in 6. Bodin. lib. 3. cap. 7. de Republ.

Apud Romanos olim princeps senatus dicebatur, qui per censores, peracto censu, in lectrone primo loco recitabatur, qui de verjus erat ab ijs principibus aut praefectis senatus, de quibus iam diximus.

Erant quoque senatores patricij maiorum & minorum gentium, & patres conscripti, pedarij senatores. vid. Rosin. lib. 7. antiquitatum. cap. 5.

Legitimus senatus Romanis erat, qui lege vel more, certis diebus habebatur.

Indi fas senatus, qui reliquis diebus, quibus legitimus senatus non habebatur, cogebatur.

Ante ortum vero, vel post occasum solis, senatus consultum non fiebat.

Senatus consultum fiebat per discessionem, aut per sententias singulorum exquisitas. de qua re latius vid. Rosin. d. lib. 7. antiquitatum. cap. 7.

Cum senator rogatus sententiam dicere vellet, a surgebat, stansque dicebat de quacunque re volebat, & quandiu placebat ipsi. Geill. lib. 4. c. 10. Paul. Manus de Senat. Rom.

Non fiebat senatus consultum. 1. quando legitimus senatorum numerus non adesset. 2. cum dies tolleretur & sol occumberet, ut iam dictum. 3. Cum quis tribunorum plebis intercederet, & deliberandi tempus peteres.

Apud Romanos senatus etiam diversis temporibus, variam habuit potestatem, ut docet Rosin. d. lib. 7. antiquit. Rom. c. 6.

Hodie in plerisque locis tantam lenatus habet potestatem, quantam ex privilegij, vel à superiore tuo Domino, vel ab universitate, à qua est constitutus, accipit: quae in quibusdam locis maior, in quibusdam minor est.

Urbes autem extruuntur, & incrementa recipiunt varias ob causas, quarum praecipuae sunt sequentes, quas ex Botero & Hippolyto referam. I. Necessitas, quae homines impelluntur aedifi-

ædificare urbes, quibus se contra vim & injuriam, pericula ali-
 æque incommoda facilius & commodius defendere possint
 familiam suam, uxores, liberos, cognatos, bona facta recta
 conservare & rueri. Quas ob causas urbes ædificarunt in locis inae-
 cessis, montosis, asperis, aquosis, palustribus, & alijs natura munitis loa-
 cis, uti exemplis probat Boterus lib. 1. c. 2. de increm. urbium. Hinc fit,
 ut ob defensionem ad eiusmodi urbes multi confugiant, præsertim quando
 commoditas commerciorum accedit, ut hodie accidit in Anglia, quò se Bel-
 gæ & vales & alij recipiunt. item in Hollandia, Selandia, & apud Vene-
 tos, Embdanos, & alios.

II. Destructio vicinarum civitatum addit vicinis incremen-
 tum. Hoc modo Romani miris modis Romam ampliarunt everfione
 Albe, Cornicoli, Pometie & Vejorum.

III. Adlumptio aliorum in jus Civitatis, quâ Romulus ad
 augendam Romam usus legitur, & hodie Turca.

IV. Loci amœnitas & jucunditas commoditæve naturâ, vel
 arte parata pellicit & inducit homines ad consociationem.
 Naturalis comoditas, jucunditas nimirum, ætis salubri-
 tas, vallorum amœnitas, sylvarum opacitas, venandi facultas,
 fontes & aquæ salubres, artificialis loci oportunitas, uti pla-
 tæe elegantes civitatis & splendidæ, theatra, stadia, templa, ædi-
 ficia magna, pontes, thermae, armamentaria, pyramides,
 arcus triumphales, vel statua plurimum homines alliciunt.

Hisce quondam ample fuerunt; Babylon, Aithena, Carthago, Roma
 antiquæ ante Gothorum & Vandalorum tempora, Alexandria Egyp-
 ti, Antiochia, Syria, Samomenphis, Seleucia ad Tigridem, Syracu-
 sa & plures adhuc; atque nunc Roma & Venetia, quæ duæ civita-
 tes ob mirabilem & incredibilem magnificentiam & splendorem ad se ho-
 mines alliciunt, & quasi stupidos cum admiratione detinent. Neapolis,
 Lucetia, Florentia.

V. Utilitas, quam homines ex loco capere possunt, &
 comoditas, quam locus præbet. Hac inser omnes causas est

eff

efficacissima ad incrementum & amplificationem urbium. Consistit verò hac utilitas in loci commoditate, fertilitate, accessus facilitate.

Commoditas loci est, quæ ob urbis situm, plurimum coguntur uti loco illo ob commercia varia, rerum importationem, vel exportationem, ita ut quasi sit locus intermedius, qui ab omnibus suis lateribus & vicinis ob commercia frequentandus est; unde undique circum quaque commoda à vicinis percipit, quorum quasi penus & commercio-rum cornu copia, promptuarium & receptaculum est. *Tales sunt Venetie, Genua, Olyssipona, Lugdunum ad Rodani & Aris confluens, Antuerpia, Amstelredamum, Embda, Argentina, Colonia, Francofurtum, Norimberga, Augusta, Geneva, & alia plures.*

Loci fertilitas dicitur, quæ vitæ necessaria subsidia, victus & amictus abundè haberi possunt ad incolas alendos & sustentandos, & vicinos.

Vnde ampla sit urbs, quæ omnibus necessarijs rebus abundat, & minus opus habet aliorum subsidio & auxilio, sed alijs ex abundantia sua communicare potest.

Commoditas accessus, importationis & exportationis tam terrâ quam mari, aut flumine est, quæ res quælibet & bona ad vitam sociale[m] civile[m] necessaria, navigijs, curribus, equis, jumentisve alijs sine magnis sumptibus haberi & importari, vel exportari possunt. *Hæc excellunt urbes Flandria, Brabantia, Hollandia, Zelandia, Frisia, inter quas Embdæ omnes: item Brema, Hamburgum, Lubeca, Golenam, Riga, Branjuaga, Norimberga, Augusta, Colonia, Agrippina, Argentoratum, Basilea, Francofurtum in Germania, aliæque in alijs regionib, vnde magnæ divitiæ congeriunt.*

VI. *Alylum & refugium apertum & constitutum, quo Romulus Romam amplius vidit. Hodie usus, seu liberum exercituum religionis pura, ut res quædam valde amplius vidit, ut Geneva, Francofalia, Vesalia, Embdam, Bremam, Quo etiam intervniunt iudici publici, triumpho, spectacula, actiones Commediarum, tragediarumque & similia alia.*

Schola

VII. Scola & Academia celebris bonarum literarum, in omnibus facultatibus. *Hinc Marpurgum celebre, Heidelbergam, Basileam, Tigurum, Bernam, Genavam, Herbormam, & alia plures in alijs regnis celeberrima sunt reddita.*

VIII. Tribunal, seu consistorium supremum regionis. *ubi in Germania est Spira.*

IX. Nundinae solennes, panegyricae cum privilegijs & immunitatibus, quae per se etiam ad se homines alliciunt. *ubi Francofurtenses, Argentineses, Lipsenses, & aliae*

X. Commercia varia earum rerum, quae in loco urbis reputantur, vel illuc adferuntur, *ut bodie est Olyssipona Portugaliae, Amstelredamum, Emboda, Gadamum, Francofurtum, Argentoratium, Norimberga, Colonia, & alia complures.*

XI. Sedes & domicilium summi magistratus. *Ibi enim vivunt aulici, consiliarii, ministri principis, Illuc veniunt legati aliorum: ibi tractantur ardua negotia, ibi distribuuntur munera & officia, illuc omnes reditus regionis transferuntur. Ita aucta Constantinopolis, Luderia, Praga, Neapolis, Cracovia, Hispanis, Cairum, & olim Nini ve, Memphis, Alexandria, Antiochia, Babylon aliaq.*

CAPUT VI.

De civitatis speciebus & civium communicatione.

DE consociatione civitatis, eiusque causis dictum est: sequitur de speciebus civitatis, & communicatione civium.

Civitas igitur, de qua praecedenti capite diximus, est metropolis, vel alia civitas *l. 6 si duas §. est autem. de excus. sat. 2. Sam. c. 20. 19.*

Metropolis dicitur mater reliquarum civitatum, ex qua coloniz deductae sunt, vel quae praecipua est inter alias civitates, a quibus observatur tanquam mater, & a qua aliae, tanquam filiae, reguntur & defenuntur. *Greg. lib. 2. c. 1. n. 9.* Est ergo nobis hic metropolis civitas magna, populosa, *Judic. c. 1. 27. 82.*

ubi *Par. Martyr. 2. Jan. c. 12. 19. Nehem. 7. 1. c. 11. 19. Caput*
reliquarum civitatum. Eze. c. 4. 2. 9. Num. c. 21. 25. 12. ubi in
Hebraeo oppida dicuntur sicut iudic. c. 11. 16. 27. & 1. Chron. c. 3. 16. 2.
Chro. c. 1. 19. 20. c. 28. 18. 19. 20. ad cuius exemplum ceteræ ci-
virates & oppida regni sese conformant ob eiusdem ampli-
tudinem, frequentiam, sedem, officinam & domicilium reli-
gionis & iustitiæ, templum pietatis & iuris, quæ reliquis regni
civitatibus faciem religionis & iustitiæ præfert, & tanquam in
colle & edito loco spectandam omnibus proponit. 2. Sam. c.
2. 18. 19. Mass. c. 5. 14. 15. & viros pietate doctrina & vita præ-
stantissimos, quos alij consulere possint in causis dubijs &
pæplexis, alit. Don. c. 17. 8. 9. & 6. 12. 7. 5. 7.

Metropolis igitur continet summam religionis sacrarium
 & sedem summi tribunalis in provincia.

Metropolis eiusmodi solet reliquas minores vrbes con-
 nexere, sicuti in corpore humano est unicum duntaxat mem-
 brum, caput, quo cum reliqua membra connexa coherent.
vid. c. Clericos, 2. dist. 1. c. 2. sicutose 6. q. 3. l. si eadem de off. assessor. l.
unic. c. de metropol. Berich. li. 1. 1. tit. 2. 1. Mœnibus alijsq; munitio-
nibus & propugnaculis eiusmodi metropolim ornaram esse
utile est. 1. Reg. c. 4. Pat. Gregor. lib. 2. c. 1. nu. 6. 8. 9. de Rep. Dana.
lib. 4. c. 2. poluxor.

Quò alit populosior hæc & maior, eò quandò que est feli-
 cior & tutior adversus vim externam maiorem, & ad sumptus
 faciendos. *Prov. c. 14. 28. 1. Reg. c. 3. 7. 8. 9. quamvis non ita fa-*
cile regi & inter plures concordia, vtriusq; & vtriusq; servari
possit? Amplè fuit Ninive, quæ triam dierum iter habuit. Ion. c. 3.
& Babylon, Roma, & hodie Læticia, Gandavum, Praga.

Putarem pro ratione loci & fertilitate circumjacentis a-
 gri, in quo sita est civitas & commerciorum usum mari-
 timo, vel terrestri, magis & populosam, vel minus esse
 posse.

posse.

Civitates, quæ sunt incolis deserte, facile evertuntur. Quæ sunt fixæ in locis, vel per se infæcundis, vel quibus nihil extrinsecus inveni potest, ex se valde populosæ fiât, statim exhauriuntur, & fatiscunt, sitq; in ijs summa rerum omnium caritas & Inopia, quòd tantam hominum multitudinem, velut onus incommum & impar ferre atque alere nequeant. *Arist. Met. lib. 7. Politic. c. 4. c. 17. Dem. lib. 2. cap. 2. politic.*

Metropolis maximæ autoritatis fit, quando in ea constituitur præcipuum pietatis sacrarium, summum tribunal iuris & iustitiæ, & honoratissima maiestatis regis sedes. *qua tria Hierusalem habuit psalm. 122. & 132. & Roma, Constantinopolis, Lacedæmonia & alia.*

Metropolis *Judææ*, pro tribub. 12. & provincijs populosissimis, primò eras *Silo* in ea regione, qua dicta est postea ex metropoli sua *Samaria*. *Iosu. c. 2. v. 15. c. 20. Iudic. c. 22. 1. 2. 5. 8. Ierem. cap. 7. quâ postea rejudicata, electa est urbs Hierusalem. 2 Chron. c. 6. 5. 6. 2. Reg. c. 21. 7. 8. ibi. In domo hac & Ierusalaimis, qua elegi pro omnibus locis tribuum Israël, collocabo nomen meum. Psalm. 122. v. 3. Ierusalaimis optime constructa civitas, qua plene circumscripta est, inter se pariter. 4. Quò ascendunt tribus, tribus Iab ad testimonia Israelitarum, ut celebretur nomen Iehova. 5. Quia ibi confident throni domus Davidis, & vers. seqq. & Psalm. 87. 2. Diligit Iehova portas Tyjonis supra quas nulla tabernacula Iacobi 3. Honorificentissima sunt quæcûque predicantur de te, o Civitas DEI summè honorifica & vers. seqq. & Psalm. 78. 7. 67. 68. Dent. c. 17. 8. si occulta tibi erit res in iudicio, & c. tunc surgens, ascendes ad locum, quem elegerit Iehova Deus tuus. 9. 10. 11. 7. Sam. c. 5. 2. 1. Chron. c. 11. 8. Dent. c. 12. 5. in loco quem elegerit DEVS vester de omnibus tribubus vestris ad collocand. in nomen suum ibi & cap. 6. 7. 11. c. 22. 14. 18. 20. 25. Amos. cap. 7. cap. 8. Ierem. cap. 30. vers. 10. 11. 12. & seqq. Sigon. lib. 1. de Rep. b. Hebraeor. cap. ult.*

Metropolis in imperio Romano ante tyrannidem pontific-

ciam & tenebras inductas erat Roma, & post quoque Constantinopolis; In regione Attica Athenæ; in Bœotiâ Thebæ; in Peloponneso Sparta, Argos, Corinthus; in Chaldaea Babylon, in Assyria Ninus, aut Niniro, in Africa Carthago & alia alibi vid. *Zuing. Theat. vol. 28. lib. 2.*

Metropolis rursum ita simpliciter dicitur, vel Regia, in qua scilicet frequentius Rex, seu summus Magistratus suū domiciliū habitatione nve deligit, *Ibi enim Magistratus persona, ad quam subditi confluunt, & opulentiæ regalis, & virorum præstantiorum, atque aulicorum consortium, & ades regia locum illustriorem & splendidiorē reddunt.* 1. *Reg. c. 7. 1. 2. & seq. c. 10 per tot.*

Eiusmodi regia metropolis consultius constituitur in media regione seu regno, ut facilis undiquaque sit ad magistratum accessio, quam alio in loco, nisi ad fines natura loci munitionem iuvet, *Per. Greg. lib. 2. c. 1. nu. 10. 11. 12. De domo & habitatione Samuelis. 1. Sam. c. 7. 15. 16. 17.*

Aliæ Civitates pendentes à metropoli sunt, quæ imitantur illius gubernationem & jura civitatis, quæ filix metropolis, *ut dixi*, vocantur.

Colonia dicitur, quæ ex civitate nimis populosa exoneranda ipsius causa esteducta, & à civibus ejus condita.

Regio, seu Provincia est, quæ complexu suo vicinas plures civitates, oppida & pagos continet, & peculiaribus suis legibus privilegijs & juribus utitur in quibusdam, quæ nvis communi quodam vinculo imperii, aut societatis cum regionibus, aut provincijs civitatibusve alijs conjuncta sit. *de qua in cap. sequenti.*

Communicatio civium eiusdem universitatis inter se invicem ad *ἀνταρξίαν* & *συνβίωσιν*, e'terum, operarum, juris, & concordie mutue, unde *πολιτικὴ μα*, & jus civitatis symbioticum existit, & civitatis jus, dicitur.

Nam ut homo μικρόκοσμος dicitur sic civitas Respub. parva, seu regnum aliquod, in quo negotia communia ad civitatem pertinentia, eodem fere modo, quo in regno & provincia aguntur & tractantur.

Hic

Hic igitur primum de communicatione hac, & deinde de administratione huius communicationis est dicendum.

Communicatio rerum inter membra & cives, ejusdem universitatis, oppidi, pagive facit, ut res communicata, ex communi omnium & singulorum consensu & pacto, usibus universitatis reposita interserviat, eo modo, ratione & forma, quibus inter membra & cives convenit & constitutum est. Atque talis communicatio rerum merito civitatis nervus dicitur. *l. 1. §. in causa. de questionib. Novell. 52, Leon. & Novell. Justin. 149. Zuinger. vol. 28. lib. 2. huc refert legum communitatem, habitationis, opum χριστιανῶν καὶ ἀλλοτρίων, honorum communionem & magistratum.*

Constitui verò, & fieri solet talis rerum collarum, vel adquisitarum communicatio duobus modis. Vno, ut res communicata usui singulorum civium patere & interservire possit: Altero verò, non ut singulorum, sed universorum utilitati & necessitati interserviat.

Prioris generis sunt res, quæ usu, vel usufructu suo singulis membris & civibus ejusdem universitatis interserviunt, atque ad usum politicum, vel divinum sunt destinatae.

Usui politico destinatae sunt res seculares, quales sunt: nemora & silva, in quibus singuli de universitate ligna incidunt: item pascua, in quibus singuli cives, vel oppidani pecora sua pascere, vel jus pasceendi, lignandi, commune vendere, & pretium ex venditione redactum singuli inter se distribuere, vel fructus perceptos inter se, tanquam socii, communicare & dividere possunt.

Hujus generis etiam sunt praedia, aquae, flumina, viz, fontes, balnea, thermae, molae, fana, templa, scholae, coemiterium, portus, theatra, stadia, forum, curia, basilica, palatia, prytanea, tribunalia praetoria, ut ad ea tutus omnibus accessus pateat & recessus, item horologium civitatis, ad quod publice actiones hominum in civitate componuntur: campanae pub-

cap. 13. omnes e. de operibus publicis. Borchole. in e. qua sunt regal.
num. 53. 54. V. Pajomb. cons. 27. & cons. 45. & cons. 12. num. 67.
Th. Jaur. decis. 254. de quibus collectis suo superiori magistratus ra-
tionem reddere non tenetur Schurf. consil. 83. num. 2. com. 2. Ham-
burg. Gad. cons. 31. & seqq. Heigius pars. 1. qua. 1. 20.

Huc quoque refero archivum, seu tabellarium & gram-
matophylacium civitatis, in quo asservantur libri & instru-
menta illius, libri, inquam, statutorum & consuetudinum re-
ceptarum, album, seu matricula civium; libri censuales tribu-
torum, re lituum & decimarum, regesta civitatis: libri literarii,
Brieff bücher, libri mulctarum indictarum, Straff bücher,
libri forestorum, Forstbücher, libri feudales, Saal und
Stenrbücher: libri peculiare in quibus actus voluntarie ju-
ridictionis describuntur, nimirum dationes tutorum, uni-
onis prolium, donationum: libri hypothecarum, libri, seu
acta judiciorum, der Verichten bücher/ in quibus causæ con-
trovertæ inter partes decisæ, vel nondum finitæ, sunt de-
scriptæ: libri tenatus, Rathsbücher, Diaria, libri resoluti-
um & decretorum; & si qui sunt alii libri publici universitatis.

Eiusmodi res universitatis, ut res private possidentur ab uni-
versitate, & fructum ferunt, non cuilibet uti volenti, sicut
precedentes, sed universitatis patrimonio: nisi aliter inter ci-
ves sit conventum & constitutum.

Indeos quoque res universitatis habuisse, constat ex Dent. 7. 24. 25. 26.
24. 19. 20. 21. 2. Reg. c. 6. 2. 4. 5. Matth. c. 12. 12. Luc. c. 8. 14.
Apud hosce cives in agris fructuum reliquias ad pauperum sustentatio-
nem relinquebant. Dent. c. 24. 19. & seqq. & decimas pauperibus ab ip-
sismet miserabilibus personis conferrebant. Dent. c. 26. 12. 13. 14. 29. c. 4. 5.
7. 9. 10. 11. imò ex lege omnes suos mores ex pauperes sustentare quo-
bantur. vide, Dent. x. 15.

Cultui divino destinatæ sunt res sacre & sancte.

Sacre sunt, quæ cultui divino rite sunt dedicatæ, & consecratæ,
ut scapla, sacella, & similes res aliæ sacre, donaria templi,
decime

ecclie. & creditus ecclesiasticus, libri sacri. Res sacra apud Iudaeos
 uerunt dona sacra, Num. c. 29. Deut. c. 12. primitiæ & decimæ; Exod. c.
 2. Num. c. 3. c. 18. c. 27. 2. Chron. c. 31. Deut. c. 14. & 26. Nehem. c. 10.
 & instrumenta omnia quibus utebantur in cultu diuini; perazendo, sacra
 pecunia in gazophylacio, Exod. c. 30. 2. Reg. c. 12. c. 22. 2. Chron. c. 24.
 oblationes uotiua & uoluntaria, Leuit. c. 7. c. 23. 2. Sam. c. 8. Iudic. c.
 12. de quib. Sigon. lib. 4. de Republ. Hebra.

Sanctiores sunt, in quarum uoluntate pena est constituta.
 3. In T. de rer. diuis. ut muri, portæ, ualla, propugnacula, arces
 ciuitatis, fossæ aquarum, sepulchra. Genes. c. 23. 4. vid. tit. C. de opo-
 rib. publ. l. 8. de rer. diuis. Pet. Gregor. lib. 2. c. 3. 4. 5. Nehem. c. 2. 17. c.
 4. 17. quo & carcer rectè referri potest.

Opertarum inter ciues eiusdem uersitatis communicatio
 est, qua ministeria & subsidia ad ouisionem & cõuictam mutuam
 ciuim necessaria & utilia prestantur à ciue ciui indigenti, uel
 uolenti, ut dilectio per officia caritatis prestita sit efficax. 1.
 Corin. c. 9. v. 9. Galat. c. 5. 13. 1. Corin. c. 12. 4. distinctiones donorum
 sunt. 5. distinctiones ministeriorum, distinctiones actionum sunt & 7. 12.
 Nam & corpus non est unum membrum, sed multa: si dixerit pes, quo-
 utam non sum manus, non sum de corpore, num idè non est de corpore?
 si dixerit oculus, quoniam non sum auris, non sum de corpore, num idè
 non est de corpore: si totum corpus oculus, ubi auditus? si totum auditus,
 ubi odoratus? Nunc autem posuit DEVS membra unumquodq; eorum
 in corpore, sicut uoluit 21. non potest autem oculus dicere manus, te mi-
 hi opus non est, aut rursum caput pedibus, non est mihi uobis opus. 22.
 imò multò potius, quæ uis uer membra corporis infirmissima, necessaria
 sunt. 25. & ne dissidium sit in corpore, sed membra isidem sollicita sint
 alia pro alijs. Facit hæc Apologus, quo usus est uolentius Agrippa
 pro re uocanda plebe Ro. a secessione facta contra patricios & senatum, de
 membris d. tractantibus in seruire uentriculo Ebur. lib. 1. de gest. Rom.
 Halicar. l. 6. Cicero. 2. Philippi præsidium caritate & bene uolentia ciuim
 supra oportet esse, non armis, ita ut ciuis tanquam socius, communem
 societatem utilitatem promoueat. augustin. de ci. d. 5. 5. 10. pro soc. d.
 25.

2. s. d. t. privato cōmodo cōmune p̄ferat. d. l. 65. s. 5. pro soc. & faciat quæ societati expediunt & contrā omittat, quæ illi obsunt. d. l. 65. actione s. l. 60. pro soc. & approbet id, quod à majori civium parte agitur argum. item. 17. §. 6. l. 27, §. 3. de recept. arb. Menoch. cas. 442. arb. judic.

Eiusmodi operarum communicatio potissimum fit in fundatione & administratione munerum & opificiorum ad vitam socialem & *συνβίωσιν* necessariorum & utilium.

Munerum publicorum administratores illi sunt, qui Reipubl. seu civitatis negotia publica politica, vel ecclesiastica expediunt.

Politica negotia civitatis, quæ usum vitæ hujus, *ὡς τὰ πλείων*, atque summam ea, quæ in tabula secunda Decalogi continentur, concernunt, administrant, iudices, senatores, consilarii, syndici, censores, quæstores gratii, præfecti publicis operibus, curatores viarum publicarum, portuum, ædificiorum, mitorum, & aliorum operum publicorum & rerum universitatis, ædiles cereales, præfecti urbis, vigilum & alii similes.

Ecclesiastica negotia, quæ communionem sanctorum, ædificationem, pietatis cultum & Dei cognitionem spectant, curant ministri ecclesiæ, scholatum præfecti & pædagogi, Diaconi & similes. *de quib. infra cap. 8.*

Sed hæc tamen sunt quædam communes operæ & functiones, tam superioribus quàm inferioribus incumbentes: uti est cura & sollicitudo pro Dei cultu, & ecclesiæ salute promovenda. *psalm. 122. 6. 7. 8. propter domum lehoræ DEI nostri procurabo bonum tibi, & psalm. 51. 20. Quod fit primum per preces pro salute ecclesiæ effusas. Matth. c. p. 38. 2. Thes. c. 3. 1. item in prece 2. veniat regnum tuum. Deinde per mutuum ædificationem 2. Thes. c. 3. Iudæ c. 1. 20. ut quibuscunq; medijs licitis possumus, proximum DEO lucremur ad cognitionem & cultum ipsius adducentes. 1. Cor. c. 10. 33. vel eundem in agnitione & cultu DEI confirmemus adhortationibus, consolationibus, & similibus. Deniq; sit erogatione bonorum nostrorum ad Dei cultum promoo*

vendū, vel conservandū Proverb. c. 3. 9. consecratione liberorū nostrorū ad verbi ministeriū. Matt. c. 9. 38. exēplo Samuelis 1. Sam. c. 1. & c. 2. & 3.

Opificia sunt negotia privata, principaliter ad utilitatem administrantium, & per consequentiam ad publicam civitatis, vel universorum utilitatem spectantia, uti sunt opificia varia mechanica, vita rustica, agricultura, & mercatura, de quibus alio loco supra latius ago.

Operæ mutæ civium præstantur quoque in reparatione, ædificatione, & extruccionem operum publicorum, muri, valli, fossæ, portæ civitatis, seu urbis, item tēpli, theatri, curiæ, plateæ, viæ, pontis, fluminis publici, molæ, aliorūq; publicorū operū.

Deniq; operas suas etiam cives conferunt in urbis & civitatis custodia, excubiis, inuentione, & defensione: item in erogatione sumptuum, nomine universitatis faciendorum, & sustentatione ministrorum publicorum universitatis.

Sunt etiam aliæ operæ, quæ privatæ magis, quàm publicæ universitatis utilitati & commodo intervniunt, ac non tam ex pacto, quàm ex caritate & benevolentia civis præstantur, ut quando civis civi pro viribus opitulatur re, vel consilio, commoda civis promovet, incommoda & pericula amoveret, & avertit, quando potest. *Siracid. cap. 29. Mutua proximo tuo, cum indiguerit &c. Matth. cap. 8. vers. 16. adduxerunt ad eam Dæmoniacos multos, & 2. Reg. cap. 4. pete commodato vasa à vicinis tuis. Proverb. cap. 27. vers. 10. melior est vicinus propinquus fratre longinquo, qui non est ad manum sublevando tuas difficultates, fide jubet pro proximo suo. d. c. 29. Iob. c. 11. Multi ex Iudeis venerunt ad Martham, ut eam consolarentur, & Luc. c. 7. Multa turba exiit cum vidua, cujus unicus filius erat defunctus. Luc. c. 1. Audi verunt vicini & cognati Elisabethæ, quod magnam misericordiam Dominus ei exhibuerat, & congratulabantur ei, Rom. c. 12. Flete cum flentibus: Luc. c. 15. gaudete mecum, quia reperi ovem meam. Item ædificanti vicino mutuas operas præstat, ipsius pecudes brutæque animantia errantia recipit, custodit, & ad dominum suum reducit, aut si dominus ignotus est, ad repetitionem usque*

magis custodit vid. *Levit. c. 19. v. 18. Exod. c. 23. v. 4. 5. Deut. c. 22. 1. 2. 3. 4. Prover. c. 12. 3. 15. Tob. c. 2. 21. item lapsa vicini civis animalia erigit, vel oneri succumbentia, vel irretita erigit, explicat & expedit. Exod. c. 23. 5. Deut. d. c. 22. 4. item rem concius perditam, quando muerit, ille restituit. Deut. c. 22. 3. Levit. c. 6. 3. 4.*

Mutuam quoque operam sibi invicem cives præstant in defensione contra vim et injuriam personæ, vel rebus illatam, & periculorum propulsatione, *Prouerb. c. 27. 10. & c. 24. 11. Job. c. 18. 36. Nehem. c. 9. 12. & seqq. c. 8. 11. Exod. c. 2. 11. Siracid. c. 4. 9. 10. & seqq. c. 18. 24. 2. Sam. c. 23. 8. 9. c. 20. 21. Iosu. c. 18. 4. 6. 7. 10. latè Vasqui. lib. 1. c. 13. nu. 13. & seqq. illust. cont. adèd ut non resistens, vel impediens periculum vel vim non propulsans et avertens, poenà dignus iudicetur. Exod. c. 21. 29. 31. c. 3. 17. Levit. c. 19. 33. siquidem interest hominis; hominem imprimis concivem beneficio afficere. 1. servus. de serv. exportand. l. 3. de just. & iure. Prouerb. c. 11. 17. Esa. c. 58. 7: Frange panem tuum, cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris: & de jure suo in gratiam proximi aliquid remittere. 1. Corinth. c. 6. 7. c. 9. 22. 23. Rom. c. 12. 19, & proximum errantem admonere debet. Galat. c. 6. 1. Iacob. c. 5. 9. Esa. c. 56. 10. 11. regenis opem ferre. Deut. c. 15. & consilia sua ad universitatis et civitatis suæ utilitatem conferre; quam suæ ipsius quilibet civis præferre debet. Siracid. c. 41. Ierem. c. 29.*

Defensio ejusmodi & tutela civium mutua præstat tranquillitatem domesticam, securitatē vivendi & habitādī in civitate. 1. Timor. c. 2. Cicero. 2. offic. Proprium est civitatis atq; urbis, ut sit libera, & non sollicita sua rei cuiusq; custodia, non armis; sed benevolentia & caritate sit septa. Nam caritas vicinorum Deo placet. Siracid. c. 25. & psalm. 133. Gen. c. 13. Quæso non sit iurgium inter vos & meos pastores. Iudic. c. 1. 3. ascende mecum, ut pugnemus & c. & ego vicissim tecum ibo. & c. 1. pet. c. 2. ibi servite vobis inuicem donis istis, quæ accepistis. 1. Corinth. c. 12. per tot. Cicer. in Vat. civis est, qui patriam suam diligit ac bonos omnes saluos & incolumes, desiderat. & lib. 1. offic. civis om oportet æquo & pari cum civibus jure vivere. Vasqui. lib. 1. c. 13. de convivijs.

vid. exempla Zach. c. 3. 10. Gen. c. 21. c. 29. Tob. c. 2. c. 8.

Denique quædam opera privata præstatur à cive civili in eo artificii, aut opificii, vel officii genere, quod civis exercet in civitate, nimirum unus in panno conficiendo, alter in calceis, in victu & amictu, alius in instrumentis necessariis conficiendis, alius in consilio, vel institutione, prout cujusque civis vitæ institutum, necessitas & commoditas vivendi postulat, *de quibus civium muneribus privatis & publicis infra c. 8. 9. Siracid. c. 38. 36. sibi sine istis non edificatur civitas. &c.*

Jura civitatis, privilegia, statuta & beneficia civibus etiam cōmunicantur, quæ civitatem amplam & celebrem reddunt, *vid. Bodin. lib. 1. c. 6. de Republ. Heigius part. 1. quest. 23. Zuinger. theat. vol. 28. de politiarum forma. non communicantur peregrinis, & extraneis. arg. l. 1. c. de hered. instit. l. 1. §. 2. de legat. 3. Gen. c. 34. & c. 23. 4. 5. utuntur enim ciues iisdem legibus, eadem religioque; Deut. c. 16. & per tot. librum Exod. Levit. Num. & Deut. psalm. 122. Ruth. c. 1. & c. 1. linguâ, sermone, iudicio, disciplinâ, moribus iisdem, numis, mensuris, ponderibus, ulnis iisdem, & similibus, nec tam singuli sibi, quàm omnes omnium similes sunt. Iud. c. 12. 5. 7. 9. Matt. c. 26. 73. vid. in Exod. Levit. Num. & Deut. Bodin. lib. 1. c. 6. Quò refero etiam auctoritatem & usum regalium, aliâque jura publica cum jurisdictione & imperio, quæ civitas etiam agnoscens superiorem suo proprio jure habere, & certis partibus superiori suo magistratui aliàs subesse potest. Mynsing. conf. 13. nu. 10. Pacianus lib. 2. c. 43. nu. 16 de prob. Honning. Goeden. conf. 32. nu. 5. & seqq. Geil lib. 2. obs. 54. num. 10. & obs. 57. num. 7. & de arrest c. 9. Compiler Symphorem. in voto Meintz contra Erfurs. num. 97. 9. in provincijs.*

Huc etiam pertinent tribunalia judiciorum civitatis, qualia & Iudaica politia habuit 2. Chron. c. 19. Ruth. c. 4. Deut. c. 10. Deut. c. 16. 18. Huc quoque refero jus & potestatem habitandi in civitate, domicilij & sedis constituendæ, familiam & res suas illuc transferendi, tabernaculâque ibidem habendi, in collegium

legium & sodalitiū suę vocationi & professioni congruum se recipiendi, item jus commerciorum agitorum. *Genf. de. 34.*

Huc refero potestatem utendi & fruendi omnibus juribus, commodis & beneficiis, quę tota civitas, omnibus civibus communia constituit, & communi consensu approbavit. arg. *Genf. c. 23. de 3. 4.*

Similiter huc refero disciplinam & regulam externarū actionum certam, & consensu communi approbatam, quā constitutam est, quid sit unicuique ætati, sexui, generi, & ordini hominum decorum & consentaneum.

Huc etiam pertinet jus suffragii in communibus negotiis & actionibus universitatem concernentibus tractandis & administrandis, item forma & modus gubernationis communis, qua ex civium consensu à magistratū se constituto civitas regitur & gubernatur secundum leges à se approbatas.

Concordi, quando hæc jura communia universitati admittuntur, desinit esse universitas. *Sic Livius de Capuensis, ne Senatui, ne plebis consilium, ne magistratus, essent, sed sine consilio publico, sine impario, & ne maleficio nullius rei combister se sociam habiles esset.* Insuper quando privilegiis, dignitatibus & magistratibus suis privatur, muris, vallibus, fossis & munitioibus suis denudatur, & aratro, igne & desolatione punitur. *vid. Menoch. cap. 598. arbi. jud. Farin. quest. 34. lib. 1. de indic. ad tort. Geil. lib. 2. obs. 61. Pet. Gregor. lib. 35. c. 1. Syntag. 2. Chron. c. 26. 18. & seqq. Deut. c. 13. 16. Indic. c. 20. c. 21. c. 9. 15. 45. 2. Reg. c. 17. 6. 6. 18. 11. c. 25. 9. 10. 11. Gen. c. 19. cap. 34.*

Concordiæ studium inter cives est, quo inter cives amicitia, æquitas, justitia, pax, honestas conservatur. Et si quæ lites inter cives oriuntur, hæc quàm primum legitime tollantur. *Lavit. 19. 1. Cor. c. 6. 1. 2. 3. 4. 5. & summam quęcumque ad caritatem inter illos colendam & bonum publ. conservandum interviunt, curantur, vid. psalm. 122. & 123. Ephes. 4. 2. Cor.*

c. 12. 20. & discordiæ causâ præcauentur inter ciues & vicinos, exemplo Abraham. Gen. c. 13. & Isaac. Gen. c. 26. psal. 133. ecce quam bonum & quam iucundum est fratres habitare in vnum. quoniam illi mandauit Dominus benedictionem & vitam usq; in seculum.

Hanc concordiam fovet & tuetur æquabilitas, cum nimirum cuiuslibet pro dignitatis & status sui ratione & differentia jus, libertas, & honos suus relinquatur. Cuius enim oportet æquo & pari cum ceteris iure vivere, neq; summissum & abjectum, neque sese efferentem: cum in ciuitate ea velle quæ tranquilla & honesta sunt. Contraria huic æquabilitati est æqualitas, quæ singuli ciues in omnibus illis, quæ dixi, inter se æquuantur. Unde ceteris in ciuitate & rerum perturbatio.

Administratio & directio horum iurium & communicati-
onis, quæ est in universitate, consensu eiusdem demandata est collegio senatus.

Penes hoc igitur senatus collegium est potestas peragendi & tractandi negotia universitatis; nec non cognoscendi & iudicandi de omnibus illis, quæ ad universitatem pertinent, nimirum jus iudiciorum habendorum, administratio publicarum & ecclesiasticarum, reddituum publicorum collectio; ratio, custodia & dispensatio, jus legum ad præcipua & auctoritatis pertinentium publicandarum, cura rerum publicarum, vindictæ in delinquentes, censura morum, custodia urbis, & si quæ sunt alia.

Quod igitur. Comes est in provincia, princeps seu Dux in Ducatu, rex in regno, hoc in multis est collegium senatus in ciuitate. In quibusdam ciuitatibus provincia preles, comes aut princeps, senatus vel ciuitatis prefectos, seu præfides, constituit, qui huic administrationi præsent. Exemplum administrationis huius præbent ciuitates Belgicæ in Brabantia, Flandria, Selandia, Hollandia, & Frisia utraq; Westphalia, Saxonia, Alsatia, in Anglia, Gallia Italia & Hispania. vide Boer. de custod. clero. Hotoman. consil. 5. Bartol. in l. congnit. de offic. præsid.

Caput

71

CAPUT VII.

De juris provincialis communione.

HActenus de universitate, sequitur de provincia.
 Provincia est, quæ complexu territorij sui plures pagos, oppida, castra & civitates, sub juris unius communione & administratione, confociatas & devinctas continet. *Vocatur etiam regio, districtus, diæcesis.*

Territorium provinciæ voco, quod fines & terminos provinciæ, intra quos iura illius exercentur, continet. *J. fin. d. juris d. l. 239. pupillus §. 2. de verb. signif. In politia judaica vocabatur porta, terminus terra. Deut. c. 17, 2. 3. c. 16. 18. c. 19. 8. c. 21. 1. 2. 3. 2. Chron. c. 8. 18. Johan. c. 3. 22.*

Duo igitur hic nobis dispicienda sunt. Primum est de juris provincialis communione: Alterum de illius administratione. *Hæc enim duobus omnis de provincia doctrina politica absolvitur.*

Juris communio est, qua præstatione & communicatione negotiorum & rerum omnia, quib. vita pia & iusta inter symbioticos provinciales colitur & conservatur, pro indigentia & usu provinciæ a singulis & universis provincialibus procuratur.

Hoc igitur ius est ut ad odiorum spectans βία πνεύματος, καὶ ἀγάπης provincialis confociationis

Negotia hæc provincialium symbioticorum sunt sancta, vel civilia. Sancta negotia cōcernunt ea, quæ ad vitam piam in confociatione & symbiōsi provinciali vivendam & colendam necessaria sunt.

Pia vita requirit rectum de Deo sensum, & cultum eiusdem sincerum.

Rectus de DEO sensus ex articulis fidei & scripturam sacram pendendus est. *Johan. c. 17. 3. Hæc est vita æterna, ut cognoscant eum solum verum Deum & quem misisti Iesum Christum. Psal. 100. 3. & Psal. 119.*

Rectus DEI cultus hauriendus ex illis verbi divini regulis & exemplis, quæ vel DEI dilectionem vel caritatem in homines declarant & illustrent. *Luc. c. 10. 27.*

Verus & rectus DEI cultus est privatus, vel publicus.

Privatus internus consistit in fiducia, adoratione & gratiarum actione.

actione. *de hoc in præcepto 1.*

Externus cultus consistit in gestibus, & ritibus, quibus DEUS colitur, *de quo in præcepto. 2. vel in sermone, de quo in præcepto. 3. Decalogi.*

Publicus Dei cultus consistit in sanctificatione Sabbathi, in coetu publico celebrata, *de quo in præcepto 4. Decalogi.*

Negotia civilia sunt, quæ continent vitam iustam in consociatione & symbiosi provinciali vivendam. *Tit. c. 2. 12. Unde hæc continent omnia, quæ ad usum socialis vitæ pertinent. 1. Corinth. c. 6. 3. & symbioticus prestare tenetur: quæ sunt officia dilectionis, quibus suum cuique tribuit, & symbiotico non facit, quæ sibi fieri nollit *Matth. c. 22. 7. Levit. c. 19. sed eundem diligit sicut se ipsum. Matth. c. 22. ipsique præstat bona & à malis abstinet. Psalm. 37. 27. & Psalm. 34. 15. Rom. c. 7. 18. et seqq.**

Officia hæc iustitiæ proximo præstanda sunt specialia, vel generalia.

Specialia, quæ concernunt eos, qui superiores & inferiores inter se habentur, utni mirum tribuat honorem & præminentiam verbis & factis, cui illa debetur, & contra abstineat ab omni contemptu ejusdem *juxta præcept. 5. Decalogi.*

Generalia officia, quæ quilibet symbioticus symbiotico alij præstare tenetur, consistunt in defensione & conservatione propriæ & alterius vitæ absque omni læsione: *juxta præcept. 6. Item in colendâ mentē, verbis & factis castitate propriâ & symbiotici, sine omni impudiciâ & scortatione, juxta præc. 7. Item in facultatibus & bonis symbiotici defendendis, conservandis, non adimendis, lædendis, minuendis, ut habet præc. 8. Item in famâ propriâ & alterius defendendâ & conservandâ, non lædendâ, negligendâve ullo modo, ut habet præcept. 9. Et hæc omnia & singula absque affectu concupiscentiæ eorum, quæ pertinent ad proximum nostrum, sed cum sufficientia & desiderio eorū, quæ nostra sunt & ad gloriam Dei pertinent, ut habet mandatū 10.*

- Praxis

Praxis huius iustitiæ politicę provincialis consistit in applicatione, & est duplex. Prior quã specialibus medijs personis, loco & aliis circumstantijs accommodatis, officia fidei & dilectionis symbiotici singuli inter se invicem exhibent & communicant: Altera, quã universi provinciales sibi & singulis provinciæ incolis, ad consociationis provincialis salutem, hæc officia utriusque tabulæ præstant & communicant. Illa praxis specialis privata inter provinciales, hæc generalis publica.

Posterioris generis officia ex communi symbiotiæ provincialium consensu & syncretismo præstantur. I. in functionibus & ministeriis symbiotiæ ad consociationem provinciam necessariis & utilibus. II. in distributione pænarum & præmiorum, quã disciplina in provincia conservatur. III. in cura securitatis provincialis. IV. in defensione mutua provincialium contra vim & injuriam & in aversione incommodorũ, auxilio, ope & consilio. *Ios. c. 1. 14. & seqq.* V. in collectione & cõtributione ad usus & necessitates publicas provincię *Geil. li. 2. obs. 25. & VVes. cons. 27. & 45.* VI. in commerciorum utu. VII. in usu linguę & monetæ eiusdem. VIII. in publicorum bonorum provinciæ curã.

Functio & ministerium est negotii ad vitam symbioticam provincialium necessarii & utilis administratio, & exercitium à personis, propter symbioticos in provinciali societate & symbiosi viventes, susceptum, quo symbiotiæ infirmitati, insufficiëntiæ, indigentia & humanæ necessitati certum remedium & præsidium constituitur. *Nam ut singula corporis humani membra ad proprium suum munus, & tamen omnia ad universalem finem, scilicet ad corporis conservationem creata sunt: Sic et notum quilibet ad proprium & singularem vitam finem creatus est, & tamen ad DEI gloriam & aliorum salutem.* *arg. 1. Cor. c. 12.* Unde functio hæc, negotium dicitur à symbiotico propter symbiotiæ susceptum in labore illius consistens, quod corporis ministerio, animiq; curã & vigilantiã, peragitur & perficitur.

74
Negotium eiusmodi in symbiosi utile & necessarium dicitur, quod pertinet ad animę, vel corporis salutem, cultũ, ædificationemve, hoc est, quo vel animus hominis disciplinã, virtute, moribus, scientiãque informatur & instruitur: vel quo corpus exercetur, eiusque vita in alimentis & vestitu curatur, iuvant, vel defenditur. Vno verbo, negotii huius usus scopusque esse debet, ad vitam symbioticam provincialem necessariorum, vel utilium procuratio, & noxiorum, perniciosorumve averſio & amolitio. Vocatur aliã officium, functio, vocatio, munus (ve. *De utilitate & necessitate functionis ejusmodi cõstat etiam ex Esa. c. 3. 3 4. 5. 6. Siracid. c. 38. 35 & seqq. & c. 2. c. 10. c. 13.*

Negotiorum verò multitudo atq; diversitas, malitia hominum, vitę huius indigentia varia, & symbioticorum multitudo plures & varios publicos & privatos ministros & curatores postulant. *Exod. c. 18. 18. et seqq. Dent. c. 1. 9. & seqq. Num. c. 11. 16. 17. 18. 1. Cron c. 2. 13. & capp. seqq. Sin premio insc. st.*

Ad functiones hæc aptos & idoneos exhibendos symbioticos inserviūt scholę & officinæ. Scholis homines symbiotici pij, eruditi, iusti, temperantes, fortes, sapiētēsq; efformantur & præparantur. In officinis omnis generis artifices mechanici & opifices instruuntur & efficiuntur.

Ex his ea functio, quã magis symbiosis & salus consociatorum juvatur & promovetur, habetur honoratior, dignior & præstantior. *Pet. Greg. Tolos. lib. 4. c. 6 n. 9. & c. 10. & lib. 15. c. 1. de Rep. latius diximus in convers. civili. lib. 2. 1. & seqq.*

In functionibus hæc prius de requisitis, & postea de speciebus earum dispiciendum nobis est.

Requisita necessaria ad quamvis functionē sunt, quæ eandē Deo gratam, & symbioticis utilē reddunt, quæ sunt quatuor.

Primum requisitum est, ut quisque pro se eligat legitimam, licitam & honestam functionem, naturæ & viribus suis adcomodatam, quã Deo, symbioticis, Reip. & sibi utilis esse possit. *Eph. c. 4. 28. labores operãdo manibus, quod bonũ sit, ut habeas, quod imptiat, cui opus fuerit. Gē. c. 3. 19. in sudore vultus tui māducabis panẽ tuũ.*

Licita & honesta functio dicitur, quę in servit ordini ecclesiastico, vel seculari, nobilitatis, civitatis, aut paganorum, vel quę spectat ad conservationem trium statuum & ordinum, nimirum ecclesię, Reip. seu politię, vel familię. 1. *Corinth. c. 1. 1.*

Naturę & viribus eligentis apta, conveniens & aequomodata cognoscitur functio ex proprio eligentis sensu, experientiã & iudicio, quod sumitur ab inclinatioe naturali, & donis a Deo datis.

Inclinatio naturalis apparet ex interna affectione, delectatioe, amore & sensu, quibus naturę instinctu trahitur ad hanc, vel illam functionem, aut vitę genus, eoque delectatur. Hinc alij naturã apti & nati ad gubernandum, alij ad obediendum, alij ad agriculturam, alij ad negotiationes, alij ad artificia.

Dona necessaria ad vitę genus cognoscuntur ex successu & experientia, quibus facilẽ quis intelligere potest, an sufficiens, par & idoneus esse possit ad officium munusve obeudũ, quo delectatur *Psal. 1. 3. 1. nõ aggressus sum res magnas, aut arduas supra quam conveniat mihi. Sira. c. 3. 2. 1. c. 1. 3. 2.* De utroq; requisito, si dubitet, aliorũ iudicio & discretionẽ uti potest. Quod si quis idoneus est ad plures vocatioes & fũctiones, tũ optima eligenda est. 1. *Cor. 7.*

Alterum requisitum est, ut quilibet intra limites vocationis & officij sui se contineat, & propria functionis & vocationis suę officia atq; opera intelligat & sciat, quod cognosci potest ex eo, quod sunt convenientia, apta, utilia, commoda & necessaria sine quibus functio & vocatio expediri non potest. 1. *The. 4. 1. 1. diligentia adhibeatis, ut sitis quieti agentes negotia & res vestras, & operemini manibus vestris. 1. Tim. c. 4. 14. ne negligito donũ, quod in te est. 1. Pet. 4. 15. Iob 21. 21. 22, 1. Sam. 6. 19. Num. 16. Eph. c. 4. 1. ambuletis ita, ut convenis vocationi, qua vocati estis. 1. Cor. c. 7. 17. ut utrumquemq; vocavit Dominus, ita ambulet. Sic Christus, opera aliena a sua vocatione, reijcit. *Lu. 1. 2. 14. & Psa. 91. ibi ut custodiãt te in vijs tuis. Alienis igitur, & ad functionẽ non pertinentib. negotijs immiscere se nemo debet. Phil. 4. 1. 1. didici, in quib. sum, ijs ipsis esse contentus. Polypragmolyne status Reip. & ipsis polypragmonis est permiciosissima. 2. Tim. 2. 4. 2. The. 3. 11. quod Camerarij & Richter. exemplis historicis varijs illustrat**

Tertium requisitū est, ut opera functionis & vocationis nostræ referatur ad gloriam Dei. 2. Cor. 5. 14. & ad salutem ecclesie atque Reip. in qua vivimus. Galat. e. 5. 13. Colloß. c. 3. 17. *quicquid feceritis in sermone, aut facto, in nomine Domini Iesu facite.* Psalm. 127. 1.

Quartum requisitum est fides & diligentia: unde fidus & diligens quisq; in suo munere & officio dicitur. *Exemplum præbet Daniel. Danielis c. 6. 5. 6. 7. Iosephus. Gen c. 39. 9. 10. c. 41. 46. & seqq. Roman. c. 12. 7. 8. qui præest cum diligentia &c. Matth c. 25. 14. 15. 16. 22. ibi, bene est, serve bone & fidelis, in exiguo fuisti fidelis, &c. Jerem. c. 48. 10. maledictus, qui facit opus Iehova fraude. 1. Thosß. c. 3. 6. qui non laborat, nec manducabit. Paulus monet, ut tempus redimamus. & Christus, ambulate dum dies est. Videndus de hac re Perkinsus in libello de vocatione hominis.*

Species functionis sunt duæ. Est n. illa privata, vel publica. utraq; vestitus diversitate, qua quælibet agnoscitur distincta. *Pet. Greg. Tolos lib. 9. c. 19. syntag. & lib. 4. c. 11. de Repub. Exod. c. 28. c. 29. Levit. c. 6. c. 8. c. 10. c. 16. 1. reg. c. 10. 5. est c. 6. 7. c. 8. 15. 16. Alexander Severus imp. dicitur omnibus officijs, genus vestium propriū dare voluisse, ut omnes dignitates à vestitu dignoscerentur. Lampria. in Alexand. Extant de vestitu imperij constitutiones, quamvis ex consuetudine, vel statuto cuiusq; loci, vestitus tam quoad materiam, quam quoad formam & usum pendeat. vid. Zuing. in theatro vol. 28. & dicimus in civili conversatione lib. 1. & 2.*

Functio privata est, quæ speciali privatæ consociationi & symbiosi inservit, & ad communem provincialium utilitatem & commodum dirigitur.

Hæc varia & diversa est pro natura cuiusq; specialis & privatæ symbiotice vitæ. Alia enim in consociatione privata conjugali, consanguineorum, collegarum, alia in oppidi, civitatisque consociatione publicâ. Harum functionum privatarum summa hæc redit, ut quædam sit rustica, quædam mechanica, & quædam utriusque hisce inserviens.

Rustic

Rustica est vel agricultura, vel pastoritia.

Mechanica est artificialis, operatoria, civilis magis. Vtriq; priori interserens est mercatura.

De singulis, supra suo loco diximus. Hic repetimus, quatenus privata ejusmodi functiones ad symbiosin provincialium conferunt, & ad eam quoq; necessariam.

Functio publica est, quæ principaliter totius provinciae negotiis interservit, quæque privatæ superiores ad societatem civilem provincialem necessariæ, vinculo unionis, concordiae & conjunctionis, ad salutem provinciae, universorum & singulorum in ea viventium, diriguntur, & hoc modo ab interitu, cui aliàs subjectæ essent, conservantur. Vocatur munus publicum.

In hac igitur functione publica, singula privatae plures & diversae functiones, earumque exercitium & usus conspirant, & in totius corporis provincialis salutem conveniunt, non secus atque ad mare omnia flumina restant. Vnde publica munera directoria sunt privatorum officiorum, quæ corrigunt, limitant, ampliant, dirigunt, & referunt privatas functiones ad salutem, & usum communem universorum symbiotiorum in provincia viventium. Quemadmodum igitur aures oculi, manus & singula corporis humani membra, quaecumque suâ naturâ percipiunt & agunt, hæc communicant toti corpori, & omnibus membris illius, eaque usu ad salutem & commodum illorum referunt & applicant, ita ut damna et incommoda omnia corpori toti communicentur: Sic & in provinciali consociatione omnia illius membra omnes suas functiones & negotia ad illius salutem referre debent. Ex ut membra corporis, nervis atque arterijs coniunguntur, atq; ex ea conjunctione vitam communem hauriunt: ita & societas hæc provincialis communi vinculo amoris, benevolentiaque erga Rempub. devincta esse debet, atque communi providentiâ & curâ conservanda & defendenda est.

Ad suscipiendum & administrandum hoc publicum munus & officium si sunt eligendi, vel vocandi, qui secundum requisita illa supra posita quatuor sunt idonei, *Exod. c. 18.* Nam uti illorum, qui in mari vehuntur, maxime interest habere naucleros

bonos, peritos, fidos & diligentes, sic & Reip. interest, aptos, idoneos, et fidos habere administratores et ministros. Quae in re non obstat se xus muliebri, quando functio, seu officium congruens sexui est. tit. C. de mulier. in quo loco munera sexui congruentia. vel bon. agn. tit. C. quando mulier. tus. off. gerer. potest. De qua re in utramque partem disputat Tolos. lib. 7. cap. 11. de Repub. Danaus lib. 6. cap. 3. Polit. Melch. Iunius lib. 1. polit. quæst. 13. Lipsius lib. 2. c. 3. Bodin. lib. 6. cap. 5. de Repo. Exempla huius nota sunt in Semiramide, Nitocria, Babylonia Zenobia Palmyrena, Amalasuena Goshorum, Elisabetha Britannorum, reginis.

Publicum officium est duplex, honorificum, vel humile, exempla utriusque extant. 1. Chron. c. 23. e. 24. e. 25. & seqq. illud propriè munus, hoc propriè officium dicitur.

Honorificum munus est, quod circa animam hominis, mores, disciplinam & religionem, atque alia præstantiora societatis politicae bona, vel negotia occupatur. Qualia. n. hominum studia sunt & actiones, tales esse eos animis esse existimamus et splendidis ac præclaris negotiis deditos, splendidos ac præclaros esse præsumimus imprimis vero versatur hoc munus circa religionem, seu pietatem, & circa Rempublicam seu iustitiam arg. 2. Chron. c. 15. 3. Pet. Greg. l. 15. c. 1. vide Pacian. de prob. l. 2. c. 26. c. 27. & Chassan. de gloria mundi. Hoc quidam non rectè recusarunt, uti Moses, Exod. c. 4. Gideon. Iud. c. 8. Saul. 1. Sam. c. 10. 2. 1. 2. 2. siquidem sine illo Respublicam consistere non potest, Ex. c. 18. 18. & seqq. Deu. c. 1. 14. & seqq. 1. Chron. c. 23. & seqq. 1. Pet. c. 2. 18. & seqq. 1. Reg. c. 10. 5. vid. Greg. l. 4. c. 5. num. 47. 48 & seqq. & Melch. Iun. l. 1. poli. quæst. 7. ubi in utraque parte examinat, allatis rationibus & exemplis. Deus punieturam populum suum, comminatur apud Esa. c. 3. 3. se ab ipsis remoturum esse potentem & bellatorem, Iudicem & prophetam sagacem & senem. 4. profectum quinquagenis, & honorabilem consiliarium, ac peritum artificem, & intelligentem eloquentiam. 5. Daturus sum pueros principes eorum, & facinorosi dominabuntur in eos. Davidis imperium celebre & felix fuit ob copiam virorum præclarorum. 1. Chron. c. 11. 10. et seqq. 2. Sam. 23. & Iosaphati. 2. Chron. 17. 7. 13. 14. & seqq. Solom. 1. Reg. 10. & 10. 2. Reg. 11. & 2. Alexandri magni regis, ob Clitum, Parmenionem, Sellenum, Craterum & alios. Romanorum vero, ob Scipiones, Fabios, Ciceros & alios

hos viros præstantiss. quorū opa, studio, cōsilio & lab. re uterentur in Reip. administratione. Hoc munus iuiungendū est iis, qui sunt idonei, & necessarij a Deo donis ad hoc instructi, & publicam utilitatē præferūt private, Gen. c. 4. v. 37. et seqq. Eccl. c. 7. 6. non malis, ne potestas malitia conjuncta, ne vos et robur affectibus malis addat, non imperitis et imparis facultatis, ne ex ignorantia eorum, et viriū imbecillitate Resp. damnum sentiat. Noli querere fiori, Iudex, nisi virtute valeas dirumpere iniquitatem, ne forte extimescas faciem potentis, et pœnas scandalum. Siracid. c. 38. 36. 37. 26. 27. et seqq. Exod. c. 18. 21. et seqq. Deut. c. 23. 23. c. 1. 13. Prov. c. 2. 6. 8. Sirac. c. 10. 5. 23. 26. 33. et c. 20. Prov. c. 21. Gen. c. 41. 39. 43. et seqq. Daniel. c. 1. 19. c. 6. 3. 4. Sap. c. 8. 10. 11. 2. Aristot. lib. 2. polis. c. 10. tit. C. de dignit. Melch. Iun. lib. 1. polis. quæst. 18. et seqq. Simanca de Rep. li. 5. c. 6. vita itaque, doctrina, & morum diligenti inquisitione præcedente. 1. Timoth. c. 3. 10. c. 5. 22. Deut. c. 1. 13. 14. Exod. c. 18. 25. Pet. Greg. lib. 4. c. 5. c. 6. per tot. de Rep. l. sancimus. 6. C. ad L. Iul. de potest. Novell. 8. et Nov. 161. 6. nos autem, iniungendum munus hoc, etiam in vicis et recusantibus. Melch. Iun. lib. 1. potest. quæst. 8. nisi excusationem in Cam adferant, tit. de vacat. et de quæ. mun. Vltro sese ingerentibus et ambientibus magistratus non conferendus est. Iun. d. lib. 1. quæst. 1. aut largitionibus om̄ibus. qu. 12. nec spurij, quæst. 16. Deu. c. 23. 2. 3. adde tamē Iud. c. 11. 1. Sam. c. 22. 2.

Oratorię naturæ in Rebusp. semper ferè sunt pertinaces, rixatrices, & pugnatrices, ideoq; rebusp. exitiosæ, quæ eas bellis periculosiss. involvunt, populum ad rebellionem, dissensiones & seditiones moventes: solent enim esse ingenio inquieto, turbulento, ambitioso, & audaci. vid. Bodin. lib. 4. c. 7. de Rep. Georg. Richter. ax. 173. Pet. Greg. lib. 23. c. 8. de Rep. Camer. 2. oper. succic. 51. Pernitiosi quoq; Reip. sunt infidi, cupidī, & malæ conscientię homines, item ambitiosi, qui ex socijs & amicis reddunt inimicos, qui debebant esse socij et synergj consiliorum & laborum publicorum. Sunt quoque inquieti, turbulenti & contentiosi. Richt. axiom. 362. et seqq.

Avari, potentes, suspecti, egeni, dejecto plerunq; solent esse

esse animo, & viles existunt; ex quo fit, ut magistratum gerere nesciant, & ad parendum sint apti.

Experientia quoq; testatur plerunque eos, qui ex opificum progenie & sordidâ plebe emergunt, atque ad dignitates altiores, vel ingenio suo, vel aliâ tolerantia, ascendunt, multò insolentiores & propemodum intolerabiliores, magnâ cum jactura Reip. esse solere, quàm qui bono genere, aut stirpe nobili, aut celebri sunt geniti. *vid. Rich. axio. 390. Camer. 2. oper. c. 52. Bodin. lib. 6. c. 5. de Republ.*

De medio hominum genere sumti, sunt optimi; neq; enim hi aliena concupiscunt, neque eorum bona cupiuntur ab aliis, ut accidit divitibus, & idè sine periculo degunt. *latè Greg. lib. 4. c. 5. num. 18. qui tamen ibidem putat nominem esse reiiciendum, qui vir probus sit & fidelis, idquo exemplis probat Iun. d. lib. 1. quest. polit. quest. 17. & seqq.*

Ambitiosa ingenia, declinanda, quæ nunquam res magnas foeliciter gerunt, si conjungantur. Sunt enim turbulenta & inquieta & contentiosa, quæ non manent intra metas suæ vocationis, sed appetunt majora suo loco, & alios premere conantur. *Talis fuit Saul, Absalon, Nebucadnezar, Sennacherib, Aman, Cleon, Alcibiades, C. Marius, C. Pompeius, C. Caesar, Herodes, & complures alij.*

Emptiones & cauponationes horum munerû Simoniacæ detestandæ sunt, *Greg. lib. 4. c. 5. nu. 27. 28. & c. 6. per Novell. 8. Dion. cas. lib. 4. Cassiodo. lib. 9. epist. 9. Iunius de quest. 12. Hinc enim fit, ut maiore in honore atque pretio sint diuitiæ, quam virtus, & ut tota civitas immoderato pecunia studio sit dedita. Simanc. lib. 6. c. 17. ad de Vasqui. lib. 1. c. 42. illust. conron. & c. 43. num. 7. 8. 9. 12. ubi distinguit. Rich. adiom. 28.*

Revera antiquissima est in administratione Reip. magistratum electio, quæ non gratiâ, non fortuitò, non suffragiis ignorantie, aut multitudinis, sed consilio per delectos & prudentes ex idoneis virtute præditis & sapientioribus fit. Unde non bene consulerunt Reip. qui illiteratos, rusticos, ignaros, & imperitos,

ritos homines eligunt, & Reip. præficiunt. Nov. 82. Nam, quia hisce minis Ceriis homines scientiis & disciplina informantur, & mens eorum ad vita puritatem deducitur, & veluti virtutibus alitur, idè vobis est, ut dignissimi & maxime necessariis donis, veram experientiam, sapientiâ, iustitiâ, & pietate instruat, alieni ab avaritiâ & iniquitatibus, hisce muneribus præficiantur. Gen. c. 4. 1. 38. 39. Deut. c. 1. 13. Exhibete homines sapientes & prudentes & cognitos per tribus vestras, et conferentiam illos primos vestros. et c. 16. 9. 20. Exod. c. 18. 21. et seqq. Greg. dicit. lib. 4. c. 6. c. 8. num. 10. 11. Quoties Deus vult politiam aliquam florere, dat ei viros heroicas, eosque instruit sapientiâ, virtute et felicitate. David habuit Prophetam Natham, Iosepham, Eleasar, Abiath, Boaniam & alios. 1. Chron. c. 11. c. 12. Alexander Clitum, Parmenionem, Setoncum, Cratorum: politia Romana Scipionem, Fabium, Marcellum, et alios, ut dedit supra.

Contultum quoque est, ut hæc munera potius incolis, indigenis & originariis civibus, quam extraneis alienigenis deferantur. Deut. d. c. 1. 13. & seqq. 1. Reg. c. 9. 21. 22. 23. 2. Chron. c. 8. 22. 1. Chron. c. 26. 29. & seqq. c. 27. Deut. c. 17. 19. Deut. c. 23. 3. ne venio Harmonia in congregationem Iebona, etc. Et Salamo honorifica munera inter regnicolas, extraneis exclusis, distribuit. 2. Chron. c. 1. 7. 8. 9. 10. 1. 17. §. 4. ad municip. Per. Gregor. lib. 4. c. 5. num. 20. & seqq. & c. 6. n. 9. 13. Dana. lib. 6. c. 3. politic. Myns. c. 4. obs. 3. ord. Cam. part. 1. tit. 4. Patric. lib. 3. de Rep. tit. qui exemplis illust. Crat. sicut et Melch. Fern. lib. 1. polit. quæst. 1. 5. Machiavell. lib. 7. c. 26. de Repub. Dana. lib. 2. pol. in aphor. sacri de peregrinis. Animæ Machiavell. lib. 1. theor. 3. ubi Machiav. refutat a' letis exemplis: & Lipsius lib. 3. politic. c. 4. Nam cum talis, eadem gente, cui præpositus est, ortus sit, haud dubie illum omnes, ut sui corporis, multo cariorum quam extraneum, habebunt. Atque is populum, cui sponso acceptus & gratus est, facillime obsequentiam præstabit principi: siquidem vera eiusque obedientia, homo nolens id magis, quam vi, aut metu quaeritur: Melius enim bis se carum gentium, quibus præest, ingenio accommodare potest, quam peregrinus humanis usque idem subditos, appoco conservare suos, quam extraneos. et alia.

bit. Extraneis quoque in Rep. plus credi, aut tribui, quàm intransiis dicitur a Livio, quæstum, & a versionem animorum. Et qui affectus, aut fides in Remp. alienam, in qua nec seritur nec metitur illis? itaque omnia ad suum commodum, aut arbitrium principis referre solent. Nec etiam extranei possunt convenire cum moribus eorum, quibus præponuntur, nec facile sæpè idioma subditorum intelligere, aut ab his intelligi. Iniquum quoque, ut extranei, qui nihil contribuerunt ad Remp. præferantur rognicolis æque dignis, quæ res odium parit in magistratum. adde Genes. c. 4. l. 38. 39. verendum quoque, ne alienigenæ reditus extra territorium Reip. transferant, & sæpe ad subsidia eorum, qui regno bella moliantur. Solent etiam extranei & peregrini suscipi esse in Repub. ne prodicione aliquâ patria, quæ eos excepit insidiantur: neq; etiam populus omnino fidit extraneis. vide exempla hic Torica referentem. Antimachia v. d. loco & Pet. Greg. lib. 4. c. 5. de Rep. lunium d. loco & Patricium. Quando vero extranei fideles, prudentes, ingeniosi, & Reip. nostra utiles esse possunt, ad aliquam Reip. partem, atque ad eò in senatum etiam sunt admittendi. Hoc Claudius Imperator Romæ in senatu probavit.

Sic & senatores multi advena Romæ sunt facti. Tacit. lib. 12. annal. Peregrinos tamen ad senatum, vel consulatum noluerunt admittere, nisi post cladem Cannensem. Livius de cad. l. 8. Venetijs, Genuæ, & in alijs Italiae liberis urbibus, nec non Argentorati, Norimbergæ, Augusta, Francofordiæ, Magdeburgi, & alijs Germaniæ civitatibus & Helvetiæ pagis religiosissime observatur hic mos, ne ad munia Reip. peregrini admittantur. Atque hæc inter alias causa est belli Belgici. In quibusdam politicis promiscuè quivis idonei & apti ad hæc munera admittuntur. Iosephus peregrinus à Pharaone in Ægypto ad Reip. administrationem & gubernacula assumitur. Gen. c. 4. l. & Daniel propheta à Rege Dario. Dan. c. 6. & Mardocheus ab Assuero. Est. c. 9. Lipsius vero dicit, usu comperit, externa consilia esse infaustra plerunque. Sed hæc ita accipiendæ sunt, ut quandoque tamen ob iustas causas incidentes, nulli patriæ suæ administratio facile permittatur. tot. tit. C. ut nulli pat. suæ administ. & c. ubi Godofred. nimirum ob cognationes & amicitias domesticas civium, quibus iudicia corrumpi solent: & quod nullus propheta in patria, teste

Christo,

Christo, acceptus habeatur, sed facile ob veterem consuetudinem & familiaritatem usum contemnatur. vide Animachia v. de theor. 3. qui exemplis illustrat præclaris. Greg. li. 4. c. 6. num. 9. 10. & Iun. d. quæst. 15.

Vestitus gerentium eiusmodi munera splendidior vulgari esse debet, uti exemplis probari potest. *Gen. c. 41. 4. 2. 43. Est. c. 4. 2. 3. Matthe. 11. 8. dixi in Etbic lib. 2. citq; autoritas per superiorem conciliari debet. Exo. c. 19. 9. Neh. c. 7. Num. c. 11. 25. 27. & seqq. c. 27. 19. 20. 21. Gen. c. 41. 42. & seqq. Esth. c. 6. unde vestes apud Romanos prædæta, regales, augurales, consulares, senatoria, equestres, plebeia. Pet. Greg. li. 9. c. 19. syn. VVolfg. Lex. li. 2. com. Reip Rom. c. 3. & seqq.*

Deferenda autem sunt hæc munera non promiscuè, sed secundum ordinem, ut à minoribus per gradus ad maiora perveniatur, non contrà. *argum. 1. Chron. c. 3. 26. ubi Iun. & latius præcipiunt Iⁿⁱ, nec uni plura committantur. Gerg. lib. 4. c. 6. Meib. Iun. lib. 1. polis. quæst. 9. & 10. & 22.*

Honorificū munus est togatū, vel militare. *2. Sam. c. 9. 2. 3. 4. c. 20. 23. 24. 25. 1. Reg. c. 4. 1. 2. 3. Num. c. 8. 24. 25. Psal. 122. 5. ubi Iun. 1. Cbro. c. 18. 14. 15. 16. 2. Cbro. c. 19. 8. 11. & passim in iure civili.*

Togatū munus dicitur, quod in toga, hoc est, tempore pacis administramus, quod rursus est seculare, vel ecclesiasticū. *2. Sam. c. 9. 2. 3. 4. 1. Chron. c. 18. 14. & seqq. c. 26. 32. & latè c. 23. usq; ad c. 28. 2. Chron. c. 19. 6. & seqq.*

Seculare est, quo Reip. negotia mundana, ad vitæ huius usum spectantia, procurantur & administrantur. *Deut. c. 16. 18. Exod. c. 18. 21. c. 23. 23. Levit. c. 19. 15.*

Secularia munera varia & diversa sunt, pro usu & necessitate cuiusque Reip. plura quoque pro amplitudine politia cuiusque, quorum quædam sine imperio, cum dignitate & honore administrantur, *Bodin. lib. 3. de Rep.*

Nam prout negotia Reip. & necessitas atque utilitas requirit in quavis Rep. ita quoque magistratus & ministri illius eliguntur, & ad singula negotia deputantur, ut melius singula curentur & expediantur. *Greg. lib. 4. c. 5. de Rep.*

Gradus munerum hominibus esse solent. Nam quæ ex his melioribus & præstantioribus negotiis & laboribus occupantur, vel vacant. *I. vnicuique, C. de prox. sacr. Scrin. lib. 1. 2. l. contra. 6. de re milit. aut propius ad superioris dignitatem accedunt, ea quoque digniora & excellentiora haberi solent.* 2. *Timoth. c. 2. ut in domo, non tantum sunt vasa aurea & argentea, sed etiam fictilia & lignea, vid. Estoc. 1. 14. 1. 5. c. 6, 7, 8. 1. Reg. c. 10. 5. Nebem. c. 4. 14. 19. c. 5. 7. Exodoc. 1. 8. c. 8. 3. 31. Gen. c. 41. 39. 40. 41. 42. Estib. c. 10. 3. Pet. Greg. lib. 4. c. 6. et c. 10. de Repub. Pacian. lib. 2. de probat. c. 26. nu. 70. et seqq. Chasun. in libr. gloriâ mundi, confid. 25. pars. 2. Quod maiorem in genus humanum administrationem quis habet, eo dignior sublimior & eminentior omni loco, sede, gloria & honore intelligitur. l. 2. C. ut dign. ord. servit. l. fin. C. de Decur. Fernand. Vasqu. lib. 1. in presas nu. 126. & seqq. arg. ad Gal. 2. 6. ubi Piscat. Pacian. li. 2. 35. & seqq. de prob.*

Sæpe etiam norum munerum præstantia & prærogativa à iudicio superioris & hominum opinione pendet. *Daniel. c. 2. 48. c. 5. 7. 29. dixi in Ethic. li. 2. c. 7. & Vasqu. 6. loc. num. 135. & seqq. docet & num. 85. Menoc. lib. 2. arb. cas. 67. & seqq. Unde etiam pro arbitrio iudicis ex consideratione varia dicitur persona egregia, discreta, gratia, digna, spectabilis, clarissima, celebris, excellens, illustis. vid. Menoch. lib. 2. cas. 65. 66. 67. 68. 69. 70, arb. jud. quest. quam personarum, ratione dignitatis, distinctionem licet etiam in sacris literis observare. Esa. c. 3. 3. 4. & seqq. 2. Reg. c. 24. 14. & seqq. Iob. c. 1. 3. Abic. 13. c. 0. 6. 17. 4. 12. c. 5. 34. 1. Corint. c. 1. 27. 28. Marc. c. 15. 43. 2. Corint. 5. 13. 9. Esa. c. 2. 9. 11. 12. 17. Est. x. 6. 11.*

De muneribus secularibus in Rep. Israelitica usitatis, refert Sigon. de Rep. Hebr. lib. ult. & in Republ. Athen. lib. 1. de Repub. Athenien. et Greg. Latè, lib. 4. c. 5. num. 28. et seqq. Aristoteles magis Crasium municipalem duo summa genera facit: unum necessarium, sine quo civitas consistere non potest: alterum minus necessarium.

Prioris generis ipsi sunt edilis Cereales, inspectores rerum in foro venalium, emptionum et modestis. Nam mutue permutationes et commercia causam dederunt, quare homines in civitates, tanquam rationem com-

munem,

munera, se concenterunt.

Tales etiam sunt praefecti urbis: praefecti operibus urbis publicis & privatis: curatores viarum & itinerum publicorum, portuum, mitorum, 1. *Chron.* c. 23. 7. et c. 26. c. 27. provisiones & curatores publica sanitatis & munditiae, et similes.

Tales sunt quoque coactores, collectores, seu quaestores, qui redditus publicos cogunt, eosque in sumptus publicos distribuunt & erogant: Item custodes urbis, iudices, senatores, consiliarii, syndici, censores, & plures alii. Atque hi omnes constituti sunt cum imperio & iurisdictione aliqua: vel sine potestate & imperio, sed tamen cum dignitate & honore. *ut diximus*

De censorum insigni utilitate, pauca ex Bodino hic referam. Eti enim, non solum publice erarij custodiam, sed etiam morum castigationem obtinere sibi commissam, qui omnibus civibus se ipsos, quasi normam bene temperatoremque vivendi et ad incuendam et imitandum praebere debent, omniumque mores ad virtutem et verum decus conformare, quo nihil admirabilius in ulla civitate fieri possit. Certe Bodin. lib. 6. cap. 1. de republ. Nam uti quisque flagitiosam vitam ducit, ita in tabulis publicis notatur, ut eam notam ipsis iudiciis formidabilioris boni civis arbitrentur. Hac morum censuram neglectam, mores civium corrumpi, et civitatem labefactari solere experientia testatur, uti corpora, quae medicinas vacuandis humoribus necessarias omiserunt. Non tamen publicorum, aut privatorum criminum cognitionem suscipiebant censores. Hac enim magistratum decretis ac sententijs finiebantur: sed omnis animadversio eorum vitiorum erat, quae nec legibus neque magistratum iudicij, vindicabatur, et in notam magis, quam iudicatione consistebat, et ignominiam notata, non infamiam adferebat. Quamquam nec magistratus ulli tam accuratè scelera ulciscuntur, quin maxima pars publicam delinere animadversionem, ut leges ita perumpat, ut bestiae majores araneorum telas subreles, quibus exiguae muscae irrotiri videntur. Quis est, inquit, Seneca, qui se profitetur legibus omnibus innocentem? ut hoc ita fit, quam angusta est innocentia ad legem bonum esse. Quanto latius

patet officiorum, quam juris regula, quam multa pietas, hamilitas, libertas, iustitia, fides exigunt, quae extra tabulas publicas sunt. Hinc Bodinus laudes censurae describit, quod sit civitatum gubernatrix, virtutum omnium effectorix, bonorum civium procreatrix, improborum expultrix. Haec enim non modo flagitiorum & improbitatum robustiorum radices circumcidere, verum etiam vitiorum fibras evellere, stirpes elidere, semina extinguere sola posse videtur. Apud Romanos autem, cujus nomen ab apparitore, aut accenso nomina citante, praeteritum, vel omissum erat, hunc certum erat ex albo senatorum inductum esse a censoribus. vid. Bodin. li. 6. c. 1. in fin. & Lipsium, li. 4. e. 11. in med. politic. Da. li. 6. c. 4. in fine. Et odie, ibidem ait Bodinus, qui in morum censuram collegio sacro & verbi ministris, seu presbyterio non obtemperat, hinc sacris interdicitur. Interdictiones aspernantem religionis procurator apud iudicem persequitur, & reum agit impietatis. iuxta Matth. c. 18,

Apud Iudeos tales censes fuisse amicos & prophetas regis, quos vocabant, edicuntur Danaus, quos gravissimos, sanctissimos & liberrimos vite regis, & omnium civium censes fuisse arbitratur. 2. Samuel. cap. 12. ubi Samuel totius populi mores corruptos reprehendit. & Esaias c. 1. Hierem. c. 1. Eiusmodi censes per Esdram. Esdr. cap. 10. in populo Iudaico constituti leguntur, Ionathan. filius Asa bel, Iebasia filius Tekua, Mesallam & Sathai Levita. Putant enim interpretes quidam, id officium non temporarium, sed perpetuum fuisse. Graeci habuerunt suos Sophronistas, qui moribus juvenum erant praefecti: habuerunt quoque Gynecocosmas, qui in parum modestas mulieres animadvertebant. Lacedaemonij habuerunt Ephoros, ipsorum regum censes: Athenienses suos Thesmothetas, domi morum inspectores, foris illos, quos nominabant episcopos. Romani nullo tempore geminis censoribus caruerunt.

Sunt etiam alii censes, qui certo rerum, hominum & singularum mercium generi inspiciendo praeficiuntur, uti sunt aediles rerum venalium, curatores viarum publicarum, praedonomi puerorum, artificiorum inspectores, & plures alii,

alii, quorum usus ad commercia necessarius, & per quam publicè utilis.

Ecclesiasticum munus est, quo negotia ad salutis nostræ, & bonarum artium cognitionem pertinentia, administrantur.

Hic munus quidem est ecclesiasticum, at illius ordinatio & confirmatio politica.

Ecclesiastica munera varia & diversa sunt, prout cui usque politix ecclesiarum utilitas & ædificatio postulat. 2. Reg. c. 17. 26. & seqq. 1. Chron. c. 18. 14. & seqq. c. 23. & seqq. 1. Chro. c. 26. 3. 2. c. 18. 14. 2. Sam. c. 8. 15. & seqq. c. 9. 2. Chron. c. 17. 7. & seqq. & c. 19. 1. Eisd. c. 7. penæ loco minatur propheta futurum, quando Resp. hisce caritura est. 2. Chron. c. 15.

Horum etiam gradus esse solent. Sunt enim quidam pastores, quidam doctores, quidam prophetæ, quidam presbyteri, quidam Diaconi. Rom. c. 12. Ephes. c. 4. 1. Corinth. c. 9. 7. 10. & c. 12. & passim. alibi vide Benad. Arcium. in problem tom. 2. loco. 62. Zeppor. lib. 2. c. 1. de polit ecclesiastica. Hadrian. Sarravian. de divers. gradib. minist. & Evangelij.

In veteri testamento erant summus pontifex & sacerdotes, Levite, cantores, ianitores, qui in 24. classes erant distributi, 1. Chron. c. 24. & seqq. Ex his usq. ad annum 20. fuerunt theoretici, à quo tempore usque ad annum 30. fuerunt intermedij, occupati secundis officijs & ministerijs: ab anno 30. vero ipso officio principali suo fungebantur. Num. c. 4. 3. & 8. 24. 1. Chron. c. 24. 4. 5. 26. ubi lun. & post annum 50. rube donabuntur, & reliquorum juniorum se inspectores & informatores præstabant. Num. c. 8. 25. & seqq. 1. Chron. c. 24. 26. & seqq.

Hisc DEVS extra ordinaria vocatione, sæpè adiunxit prophetas, reformatores religionis & morum, quorum quidam ornati erant dono miraculorum edendorum, vid. Sigon. lib. 5. c. 9. de Rep. Ind. adde Pet. Greg. lib. 1. 5. c. 1. & seqq. ubi de juventutis institutione. Porro de munere

et officia personarum ecclesiasticarum, uisum pastorum et uisitorum ecclesie, doctorum, inspectorum, economorum bonorum ecclesiasticorum, studens Theologi et Latæ Zappert li. 2. polis. eccles. Aret. in proplem. tom. 2. loco 62. De personis ecclesiasticis in politica iudicia Latæ Sigon. li. 5. de Repub. Hebræ. In Papatu hod. è ordines ecclesiastici, secundum munera imposta enumerantur: Papa, seu Pontifex Romanus, Patriarcha, Cardinales, Archiepiscopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Acoluthi, exorcista, lectores, psalmista, decani, parabolani. Omitto monachos, & infinitam yliquorum ecclesiasticorum papisticorum turbam inuilem; de qua Aretid. loco. 62. Isid. li. 7. c. de clericis. Pet. Gregor. lib. 5. Syntag. c. 3. & seqq. & alij, imprimis Pacianus lib. 2. c. 16. 27. c. 28. et seqq. de probat Chassun. in libro de gloria mundi. Atque tales etiam jurisdictionis & potestatis secularis capaces esse pontificij docent, sed contra scripturam, uti videre licet Matth. c. 20. 25. Luc. c. 22. 25. argum. Rom. c. 1. et 1. Pet. c. 5. Iohan. c. 5. Iohan. c. 18. 35. Luc. c. 12. 14. 2. Timoth. c. 2. 4. vid. Pa cum ad Roman. c. 13. in dubijs. adde hie 1. Pet. c. 5. 3. 1. Cor. c. 12. 12. 28. 29. exempla extraordinaria uide in Abso, Davide, Samuele et alijs.

De Philosophis, Medicis, ^{1^o} et Theologis. vid. Pet. Greg. Lib. 17. c. 5. c. 6. c. 7. et seqq. de Rep. et lib. 18. et seqq. de repub. et lib. 18. c. 1. et seqq. In his requiruntur d. Grina, mores et diligentia Doctrina sit sana, ut sufficiens, et utilis. Mores emendati, probi, exemplares. L. diligentia fidelis et accurata. vid. Pet. Greg. lib. 18. c. 2. adde L. annic C. de profess. in urb. Constant. Lucr. 24. 19. 1. Timot. c. 1. 3. et seqq.

Ecclesiasticis igitur rectè ad unguuntur professores, doctores et magistri studiorum, philosophi, modici, praesides, et rectores scholarum, rhetores, grammatici, et similes.

Mundus militare est, quod gerimus in militiâ armatâ, tempore belli. Vnde milites, qui pro varietate loci, regionis & belli. vari. Alii n. pedices, alii equites, alii clastici, alii terrestres: Alii magistri & prepositi militum, u. luti Imperator, Dux, praefecti legionum, praefecti cohortium, praefecti alarum, Tribunas legionum, tribunas cohortium scholarum, vexillationu.

Item

Memcenturiones, quæstores exercitus, iudices militares. Alij contra præpositis subiecti. Militum quidam etiam ex territorio Reip. & subditis, quidam ex peregrinis sunt collecti & conscripti, vel ex confederatis. Quidam tyrones, quidam veterani, quidam stationarii, præstidarii, quidam in procinctu.

Humile officium, seu munus est, quo corpus hominis & vita illius sustentatur, iuvatur & exercetur; seu quod honorificorum alicui intervit. *Fieri enim non facile flet, ut parvis & vilius rebus occupati sublimes et generosos spiritus concipiât.* arg. Pr. v. c. 26. l. 1. & seqq. & vici? *in natura non fert, ut præclaris & splendidis negotiis dediti animos pusillos habeant & abjectos. Sed tamen idè hæc officia parva non sunt contemnenda.* Melch. Iun. lib. 1. polit. quæst. 9. *Nam in domo non tantum sunt vasa aurea & argentea, sed etiam fibilia & lignea, ut ait Apost. 2. Timoth. c. 2. & in adificatione templi Hierosolymitani lapides, ligna, cæmentum & alia res vilis tam erant necessaria, quam aurum, argentum, & lapilli præciosi.*

Etiam: ad officio funguntur censuales, scribæ, tabularij, notarii, numerarij, ponderatores, crithologi, apparitores, legati, exactores, rutores, curatores, tabelliones, mensores, excubitores, vigiles, peræquatores, & plurimi alij inhonorificis muneribus constitutis inservientes. *vid. Siracid. c. 38. 36. & seqq. 1. Sam. c. 8. 12. & seqq. 1. Chron. c. 9 c. 8. & latissime in lib. 11. & 12. Codicis Iust. C. ian.*

Atq; hætenus de primo iure *ai repulac*: sequitur nunc de reliquis; de quibus breviter hic, quantum rei natura postulat, agemus, latius verò, prout necesse est, infra l. 32. dicturi. Ex his igitur sunt, prout ordine sequuntur.

Distributio præmiorum est, qua illi, qui iustitiam hanc politicam coluerunt, varijs remunerationibus, præmijs & honoribus afficiuntur.

Distributio parvarum est, quâ non præstantes hanc politicam iustitiam puniuntur varijs penis.

Cura securitatis publicæ provincialis est, quâ symbiotica

provinciæ singulis & universis præstatur securitas & jus com-
meatus, seu salvi conductus, quod vocant, in toto provinciæ
territorio eundi, commeandi & remeandi sine vitæ, corporis,
famæ, aut bonorum læsione, vel offensione.

Defensio contra vim & injuriam est, quâ vis, injuria, pe-
ricula, incommoda quævis, communibus viribus & opera
provincialium, ab universis & singulis arcentur.

Collectatio & contributio est, quâ quilibet provinciæ sym-
bioticus, ad necessitates & usus publicos provinciæ, pecuniam
vel bona propria alia, pro facultate & viribus suis communi-
cat & contribuit.

Ulus commerciorum est, quo mediis & modis licitis, & in
provincia approbatis, in territorio illius inter symbioticos
provinciales, ea subsidia, quæ ad vitam hanc alimenta & vesti-
menta necessaria sunt, communicantur.

Communicationis huius ratio duobus ferè mediis & mo-
dis perficitur, permutatione, seu conventionione inter symbio-
ticos negotiantes, & usu eiusdem ponderis, mensuræ, modii,
aliquæ in provinciæ territorio approbatæ.

Monetæ usus est, in provincia recepti & approbati numisma-
ris cõmunicatio, permutationibus & conventionibus symbio-
ticorum facta. Lingux eiusdem usus est, quo omnes sym-
biotici provinciales, in vitæ socialis usu, ad communica-
tionem necessariorum & utilium, utuntur. *Linguarum idiomata
cuiusque ferè provinciæ singularia esse apparet ex Est c. 7. 9. 10. Indic.
c. 12. 5. 6. Actor. c. 2. 6. & seqq. Marc. c. 14. 70. Nam Imperator potest
quidem barbaris hominibus civitatem dare, vocabulis nominibusque bar-
baris non potest, sed illa, ab usu civium provincialium sumitur, qui mix-
tari facile nequit. l. Labeo. §. 1. 2. de supel. legat.*

Publica bona provinciæ sunt, quæ utilibus illius publicis in-
serviunt, & in usus & necessitates eiusdem asservantur & curantur.
Hæc singula aut rapta sunt jura, quia in universa cõsociatiõne sunt
pleniora & majora, ideo de illis hîc parcius & ibi latius dici-
mus. *vid. inf. c. seqq.* Cap.

CAPUT VIII.

De juris provincialis administratione.

DE juris provincialis communione hucusque. Sequitur de illius administratione.

Administratio juris provincialis est, qua commodè & decentè juris provincialis usus & praxis generalis & specialis ad salutem provincie dirigitur.

Vnde jus hoc prorsus est eutacticum & syntagmaticum, spectans eupraxiam & eunomiam.

Administratio hæc est duplex. Una, quam membra provincie habent: Altera, quam caput & præses provincie.

Membra provincie sunt ordines illius & status, quos vocant, sive majora collegia, in quæ provinciales ratione suæ professionis, vocationis & functionis, ex vitæ institutæ genere, & diversitate sunt distributi, ut in negotiis ecclesiasticis & civilibus quilibet status, seu ordo inter sui generis homines de negotiis & iure provincialitatem, citra tamen jurisdictionis usurpationem & usum, sit sollicitus, Germanicè vocantur die *Stende des Landtschafft*. Causa statuum horum ordinandorum est necessitas & utilitas provincie, uti declarat *lectro socr* *Mosis*: *Exo. c. 18. 17. & seqq.* Non enim unus potest sufficere, & par esse administrandis publicis, & quæ diversis, variis & multiplicibus negotiis provincie iustitiam patrum omnium adsumat sibi ex quolibet hominum genere peritos, sapientes, & fortes viros. *d. c. 12. Deut. c. 1. 13. & seqq. 2. Chron. c. 19.* Neque etiam omnia negotia publica provincie commode ab omnibus promiscuè & indistinctè tractari possunt. Sunt enim negotia quedam, quæ non possunt sua naturâ tractari nisi à peritis illorum negotiorum. Sed nec consilium in tanta variorum hominum, vitæ, & studij genere discrepantium & diversitate inter se convenire possunt. Denique hac ratione etiam vestigiis quedam libertatis provincialibus reservantur, dum omnes & singuli vidèr, sequè ad curam rerum publicarum admitti: unde amur & her: *e* volunt, ut sua

cur a communis inter provinciales conplentur, dum omnes intelligunt, ut
 universorum & singulorum provincialium in quolibet vice genere curam
 exactam haberi, postulata eorumdem de utilibus & necessarijs ad vitam
 socialem procurandis, et incommodis atq. noxijs avertendis audiri, ijsq. re-
 medium, imò & auxilia contra potentiores, vel publice tranquillitatis
 turbatores, parata esse.

Ordo, seu status provincie est sacer, vel civilis, seu secularis.
 Germanice der geistlich vnde weltliche statot. Hi ordines cum
 suo præside representant totam provinciam. Horum consilio
 omnia graviora aguntur. His salus Reip. commendata. Hi
 errantem præsidem provincie monent, abutentem in sua pote-
 state corrigunt. Et seductores, adulatorésque præsidis sui pu-
 niunt.

Sacrum, vel ecclesiasticum ordinem representat piorum,
 doctorum atque gravissimorum quorundam ex collegijs ec-
 clesiasticorum hominum provincie, communi consensu elec-
 torum & constitutorum collegium, cui inspectio & cura doc-
 trinae, religionis & cultus divini, scholarum, bonorum eccle-
 siasticorum atque pauperum, imò omnium negotiorum ec-
 clesiasticorum & vicq. sanq. cura in tota provinciâ est deman-
 data. Vnde hi college ecclesiastici episcopi, vel inspectores re-
 rum ecclesiasticarum provincie vocantur. ut dicitur infra in §
 pontificatus & sup. Germanice vocant den Lehn Stände, statum ad do-
 cendum & erigendum hominum informandum & excolendum destinatum et
 consilium. Et huius ordinem in polietia judaica constituebat tribus Leviti-
 can Deuter. 17. & 18. 1. c. 3. 1. Chron. 24. 5. 2.

Cura religionis & cultus divini hocce inspectores obligat,
 ut inspiciant & inquirent, an doctrina de Deo & salute nostra
 rectè & publicè doceatur, & an DEVS in tota provinciâ verè
 & sincere, secundum DEI verbum liberè & publicè colatur ab
 omnibus, ne coarctate, idololatrie, superstitiones, atheismus,
 hereses, schismata orta collantur mature, ne quid detrimenti
 religio patra quavis modo capiat.

Quia

Quia vero ecclesiastici ordines provincie hoc officium sibi demandarum, per totam provinciam commode & bene obire & peragere non possant sine auxilio & ministerio aliorum, ideo prius ipsorum fuerit, ut provinciam in partes suas distribuanti, & ut qualibet parocchia suam habeat bene constitutum presbyterium, *Tit. 1. 5. ibi constituitis oppidatim presbyteros, quod suam quamque parocchiam replentes, eiusque autoritate & iure, in administratione speciali negotiorum ecclesiasticorum illius parocchie utantur.*

Parocchia hic nobis est, vicini cuius, aut plures pagorum, aut oppidi, vel civitatis cuiusdam provincie, ad exercitiu cultus divini publicum habendum conventus, & preparata ab alijs in rebus spiritalibus communio. *1. Corinth. 14. 23, 26.*

Presbyterium hoc est collegium gravium & piorum hominum, a parocchia electorum, quibus cura & administratio rerum & negotiorum ecclesiasticorum parocchialiter, a tota ipsius ecclesia est commendata, ut eandem representet, & communiioni reru spiritualium & temporalium, ad edificationem & conservationem ecclesie necessariam, prefit, eaque in Domino, sine dominationis in clerum usurpatione, *1. Pet. 5. 5. Mat. 23. 20. Marc. 6. 10. administret & procuret. Tit. 1. 5. 6. 7.*

Hoc presbyterium Paulus senatum vocat, Christus ecclesiam appellat. *Matth. 18. 15.* quia totam ecclesiam representat, cuius quasi episcopus quidam hoc collegium habetur. Dicitur etiam hoc preesse & gubernare ecclesiam, *Rom. 12. 8. 1. Corinth. 12. 28. 1. Timoth. 4. 17. Iudai in veteri testamento nomine significante Synagoga nominabant: hodie etiam Consistorium, Senatusque ecclesiastici appellantur.*

Presbyterium hoc, seu senatus hic ecclesiasticus, duobus hominum generibus constat, nimirum pastoribus, seu ministris verbi, *1. Timoth. 4. 5. 17.* quibus ministerium reconciliationis est demandatum, *2. Corinths 5. 18.* atque iis, quibus rerum ecclesiasticarum administratio est: credita. seorsim a verbi &

sacramentorum administratione, 1. *Corinth. c. 12. 28. Eph. c. 4. 11. & 12. ad compassionem sanctorum ad opus ministerij, ad edificationem corporis Christi; qui presbyteri, & Diaconi in specie vocantur. Act. c. 11. 30. c. 16 4. 6. Phil. c. 1. 1. Act. c. 6.*

Pastores & ministri verbi in iis, quæ ad fidem in Christum excitandam & fovendam pertinent, in primis occupantur ad ministrantes verbum & sacramenta in coetu fidelium.

Presbyterio in specie cura eorum, quæ ad poenitentiam in fratribus excitandam instituta sunt, potissimum incumbit. *epist. ad Timoth.*

Diaconi præcipue ea tractant, quæ caritatis propria sunt, *Act. c. 6.* & ad bonorum ecclesiasticorum curam spectant.

Coniunctim vero et simul ministri, presbyteri & Diaconi, seu collegium & presbyterium totum tractat & curat ea, quæ ad communionem sanctorum parocix pertinent, quæ sunt: 1. de tuenda & promovenda doctrinæ coelestis veritate. 2. de vocatione ministrorum verbi. 3. de censura morum. 4. de scholis puerorum & juventutis. 5. de rituum & ceremoniarum honestate in Ecclesia Dei. 6. de ordine & disciplina. 7. de modo & tempore conventuum habendorum. 8. de precibus, concionibus & sacramentis ecclesie. 9. de testificatione resipiscentiæ, castigatione ad sanctimoniam & pacem persequendam, colendam & retinendam. *Hebr. c. 12. & 4. Eph. c. 4. 12. 10. de Diaconia & elemosinarum administratione. 1. Timoth. cap. 3. Tit. c. 1. c. 2.*

Sanctæ orthodoxæ, sincerae & incorruptæ doctrinæ de religione Christiana secundum præscriptum verbi Dei promovenda, & ad posteros propaganda est. Hic igitur ignari sunt erudiendi, & adversarii redarguendi, seductores, impostores, hæretici, pertinaces & perniciosi in lucem protrahendi, atque magistratui indicandi, ac ab hoc expellendi. Visitatio etiam domesticæ usurpanda, & singuli domatim inspicendi, uti Apostolus fecisse legitur. *Act. c. 20. 20.*

Mini-

Ministros verbi collegiū hoc eligit & vocat cū approbatione ecclesiæ. *Act. c. 1. 21. & seqq. 1. Timot. c. 4. 14. Tit. c. 1. vitam vocari ministri probat & explorat ecclesia secundum qualitates & dona, quæ Apostolus in ministro tali requirit. Tit. c. 1. 1. Timoth. c. 3.* Itaque si post publicam proclamationem & denunciationem quis contra vocati ministri vitam quid habet, intra tempus præscriptum illud presbyterio indicare iubetur. Tacentes, vel non contradicentes huic vocationi & actioni, presbyterii habentur pro consentientibus. Doctrinam ministri examinat collegium seniorum, seu presbyterium secundū sanum verbi Dei sensum. Vocatus ita examinatus & approbatus toti ecclesiæ indicatur, ut vocationem & functionē ministri agnoscat. Quæ est iusta & legitima ministri vocati cōfirmatio & consecratio, quæ externo signo impositionis manuum olim finiebatur. *1. Tim. 4. 14. Act. 16. 2. c. 14. 23, c. 6. 6. vide Franc. Jun. in libello de natura & ministris ecclesiæ Dei. Aret. probl. 63. & disput. Saravia de diversis ministrorum Evangelij gradibus. Cabli. 4. inst. cap. 3. section. 15. & c. 4. sect. 12. 13. 14. ubi probant primitivam ecclesiæ clericos elegerisse ministros, eosque magistratui confirmandos obtulisse, qui à presbyterio acta, rata & firma sua auctoritate esse iuberet.*

In censura morum & disciplinæ ad hoc collegium pertinet singuli presbyteri in doctrinam, mores & vitam honestam singulorum membrorum ecclesiæ inquirunt. *Matth. c. 18. Act. 20. 28.* atque alii aliorum sunt episcopi, Christi *ὁμοούσιος*, omnia sincerè, cū spiritu lenitatis & caritatis inter se facientes, quæ ad singulorum emendationem & totius ecclesiæ bonum pertinere iudicabunt, *Tit. c. 1. & seqq. & epistol. ad Timoth. utraque*, quò protectioni vita singulorum respondeat, & quò omnia scandala præcaveantur & tollantur, ne nomen Dei apud alios ob malam vitam Christianorum malè audiat, sed ut alii audientes nostram piam & honestam conversationem Deum laudent, & glorificent.

Censuræ huius vires in ministris ecclesiæ eo usq; se extendunt,

dunt, ut collegium presbyterii etiam jus habeat eisdem transférēdi, mutandi & exautorandi, si de societate esse videatur, quanvis id magistratui tribuat *David Parous in com. ad Roman. c. 13, in dub. Decemph. vid. 1. Reg. c. 2. 27. 2. Chron. c. 19. 11. l. 3. C. de sum. trin. & Novel. 123. c. 13. l. 31. l. 40. l. 47. l. 48. C. de episc. & cler. Novell. 6. c. 5. Nov. 131. c. 4. No. vel. 137.*

Scholarum, puerorum, & puellarum curam habet presbyterium, ut scilicet pueri & puellę in his intormentur in rudimentis & fundamentis pietatis, atq; in disciplinis liberilibus. Vnde scholę vulgares & vernaculę, vel sublimi ores, triviales, Academicę. Institutis scholis, inspectione & visitatione diligenti curat, ut preceptores, pedagogi officium diligenter & fideliter faciant, atque discipuli in pietate & bonis literis proficiant, & incrementa capiant, quo ad scholas alias postea fiant idonei, & tandem organa salutaria ecclesię & Reipubl. evadant. *De reliquis partibus presbyterii, eiusque functionibus confabandi theologo, imprimis Junius in libello de natura & administratione ecclesię Dei. & Zapperus in libello de politica ecclesiastica, & Saxaria de divers. grad. ministr. euang.*

Collegio huic, seu presbyterio prestant ministri ecclesię sacris precibus, bonis consilijs & salutarib. admonitionibus. *argu. Act. c. 1. 23. & seq. Tit. c. 1. 5. Act. c. 14. 23. 1. Timoth. c. 5. 22. Calvin. h. locis. proponunt, sententias tyrannicarum & presbyterorum collegiarum colligunt, pronunciant, & collegij nomine interrogēt, respondent, non secus ac in collegijs secularibus accidit. unde *Utophras gubernatores dicti 1. Ti. c. 5. 12. in consultationibus & conclusionibus presbyterii, ex pluriū sententijs, sed verbo Dei congruis statuendum est. Act. c. 23. 2. P. c. 5. 31. c. 12. & Zach. c. 12. Exo. c. 20. 13. Hic igitur nequaquam suffragia sunt numeranda, sed ponderanda, atque ad verbum Dei tanquam lydiū lapidem & normam examinanda.**

Sed hi verbj & ecclesię ministri preter curam & functionē
quam

quam cum reliquis presbyteris communem habent, *Mattb. c. 18.* singulari & peculiarem suam functionem sustinet & ob-
 eunt in perocia ecclesia, quæ duabus partibus ferè explica-
 tur. I. publica prædicatione, institutione & doctrina legis &
 Evangelij, atque publicis precibus. *Ath. c. 20. 20. & Ath. c. 6. 4.*
nos vero in precibus & sermonis administratione perdurabimus. 1. Tim.
c. 5. 17. 2. Tim. c. 2, 15. II. sacramentorum administratione & di-
 spensatione publica in ecclesia Dei. *Mattb. c. 28. 19.* Quæ mi-
 nistri hi facientes dicuntur gregem Dei sibi commissum sacrâ
 & sanâ doctrinâ pascere, & sigillis fidei confirmare. Vocant ve-
 rò hocce ministros ob officij sui partes demandatas, prophe-
 tas, *1. Corinb. c. 14. 32.* episcopos. *Ath. c. 20. 28. Philip. c. 1. 1.* in
 verbo & doctrina laborantes. *1. Timoth. c. 5. 17. 1. Thess. c. 5. 12.*
 quibus datum est ministerium reconciliationis, sermo recon-
 ciliationis, quique Christi legatione funguntur. *2. Corinb. c. 5.*
18. 19. 20. mysteriorum Dei dispensatores *1. Corin. c. 4. 1. 1. Tim.*
c. 3. 16. & postcor. 1. Timoth. c. 3. 2. doctores. *Hebr. c. 13. 17.* pa-
 stores. *Eph. c. 4. 11.* ministros. *Rom. c. 15. 16. 1. Corinb. c. 3. 5. c.*
12. 28. Aliquando etiam speculatores, plantatores, rigatores.
 lux mundi, sal terræ, clavam scientiæ custodientes, vocantur,
 aliisque honorificis titulis & elogiis honorantur & ornantur.

Curam & administrationem harum rerum & negotiorum
 ecclesiasticorum non ad secularem magistratum, sed ad colle-
 gium horum presbyterorum pertinere ex citatis locis scrip-
 turæ constat. quibus addo *Ath. c. 18. 14. 15. 16.* ubi Gallio voluit ju-
 dicare de lege Dei, eiusque cultu. Adde *Deut. c. 17. 9.* & seqq. Nam reg-
 num Dei non est de hoc mundo. *Ioh. c. 18.* & aliis ministris edificatur &
 conservatur. *Eph. c. 1. c. 5. 1. Corinb. c. 12.* alia quoq; forma & modo,
 quam seculare imperium regitur & administratur. *Mattb. c. 9. Mich. c.*
1. Jerem. c. 1. nimirum gladio spiritali, verbo Dei. *Mattb. c. 13. Ath.*
ut nulla potentia humana resistitur, sic nos disponitur, sed eternum est.
1. Corinb. c. 13.

Porro usus ministerij & obedientia erga illud omnibus &

N

singulis commendatur. Quæ distincta munera confundi non debent. Singula enim totum hominem requirunt. *Vide Zepper. de politia ecclesiastica lib. 3. c. 13, e. 14. & Zanch. in explicat. præcepti 4. loco. 5. Calvin. Junium & Aretium in citatis locis supra.*

Plures alicuius amplæ & populosæ civitatis, vel provinciæ parocciæ, earumque presbyteria, constituunt classem, seu corpus & convētum plurimarum ecclesiarum eiusdem civitatis, vel provinciæ, ad quem conventum graviores controversiæ, & quæstiones de doctrina & rebus ecclesiasticis incidentes decidendæ referuntur. *Ahor. c. 15, 2. 3. 4. 5. 6. 7. et seqq.* Huic classi qui præest, Episcopus, seu inspector ecclesiarum eiusdem classis dicitur. Plurium classium inspectores cœpiscopi vocantur.

Eiusmodi classes, pro latitudine & magnitudine provinciæ & hominum multitudine, quandoque plures, quandoque pauciores sunt. Plurium classium præsides, & cœpiscopi constituunt collegium ordinis ecclesiastici, quod diximus, cui qui præest, archiepiscopus vocatur, seu generalis superintendens provinciæ. Conventus autem omnium & singularum provinciæ classium constituit synodum provincialem.

Vt vero omnes classes, & singularum classium parocciæ in provincia suum faciant officium, ordines ecclesiastici dispendent, inquirent & examinabunt in visitationibus institutis, quod ter, vel quater, aut sæpius repostulante, singulis annis fieri poterit.

In hisce igitur visitationib. inquisitionem & examen instituent ordines ecclesiastici, primum de doctrina & vita presbyterorum: Deinde, nñm quid sit, quod emendationem requirat, atque auxilium magistratus postulet, cuius tum officium in hisce omnib. implorabunt, & cuius rei gratiâ adjunctos habēt deputatos à magistratu officarios, qui pro re nata præsentibus necessitatibus cuiusque ecclesiæ remedia quærunt, ne quid desit ad verum Dei cultū, neque etiam quid impedimenti relinquatur. De hæreticis, atheis, ludæis, Papistis, libertinis, anabaptistis,

baptistis tolerandis, vel ejiendis, atque aliis ad religionem pertinentibus in regno & provinciis, diximus latè *cap. 28. de administ. ecclesie Cica.*

De doctrina, secundum fidei articulos & sacram scripturâ, inquisitionem & examen instituunt: de vita secundum decalogum & legem Dei: de statu Scholarum particularium cuiusq; parœciæ & gymnasiorum in civitatibus: de dispensatione bonorum ecclesiasticorum & si quæ sunt alia, *vide libellam scriptam de politica ecclesiastica.*

Synodum provincialem ex monitu ordinum ecclesiasticorum præfectus provinciæ indicit, in qua de hæresi errore ve in doctrina christiana orthodoxa, vel de schismate in ceremonijs & ritibus ecclesiæ publica collatio, disquisitio & compositio, quantum fieri potest, instituitur, ne ex illis gangræna fiat, quæ ulterius serpat, & totum corpus occupet & depalcat, vel concordiam atque unitatem ecclesiarum dirimat. Quod si hac ratione controversia cõponi non potest, defertur illa ad Synodum generalem, seu comitia regni, *de quibus infra suo loco, c. 28.*

Secularis ordo est, cui consensu provincialium cura corporis, victus, amictus, & rerum, quæ ad usum vitæ 1. *Corin. c. 6. 3. 4.* vel ad negotia vitæ. 2. *Timoth. c. 2. 4.* provincialium pertinet, est injuncta, ut observent, si quid in negotijs politicis secundæ tabulæ remedio, auxilio, vel correctione opus habeat, quibus vel commoda provinciæ procureretur, vel incommoda provincialium avertantur. *Germanicè der weltliche Standt.*

Ordo hic secularis & politicus est duplex, nimirum ordo nobilitatis, & ordo plebeius, scilicet civitatum & paganorum agrariorum. Vnde status seculares tres prodeunt, nobilitatis, civitatum, & agrariorum. *Germanicè der Ritterstandt / der Stedten standt vnd der hauszmans / oder baurenstandt.*

Tertium ordinem agrariorum quedam provincia non agnoscunt. Sed pacarem requirere negotiorum varietatem, et horum hominum in suis officijs peritiam, ut admittatur.

Nobilitatis ordo præcipue ad defensionem atque ad vim

ac injuriam provinciæ depellendam & amolendam est constitutus. *Vnde Germanicè vocari potest, der wehr standt, status ad defensionem destinatus.*

Cura igitur nobilitatis præcipua est, ut provinciæ & patriæ, tempore necessitatis & periculi, consilio & armis & scientia rei militaris inserviat. Hoc, ut commodè possit, curabit nobiles provinciæ ad artes belli, & scientiam rei militaris educari, atque in animi & corporis virtutibus heroicis, & scientiis, aliisque exercitiis nobilitate dignis excoli, quò ad egregia facta pro patria obeunda apti reddantur, & verè de *ἰστρία* & *πολυταιρία*, similiter de bonè meritis in Rempubl. & rebus præclare gestis tum suis, tum majorum, seu parentum suorum gloriari possint.

Ordo igitur hic ijs omnibus, quæ ad bella requiruntur, uti armis, equo, facultatibus, & scientia rei militaris instructus esse debet.

Hinc gymnasia nobilium, in quibus illi exercentur equitatione, gladiatorio ludo, luctu, certaminibus hastilium, & aliis corporis & animi exercitiis honestis & utilibus, quibus apti ad illa, quæ ab hoc ordine requiruntur, redduntur. *de quibus Munsterus in Chronologia.*

Habet verò quævis provincia sua peculiaria requisita & ornamenta nobilitatis, quibus æstimari cupit: habet etiam quævis suum externum cultum & habitum, quibus à plebeis discernitur. *diximus in libro de conversatione civili.*

Curam habebit etiam hic ordo decentis splendoris, dignitatis, & excellentiæ sui status, & insignium, atque aliorum privilegiorum concessorum, conservandorum. *de quare Tiraqueh. in lib. de nobil. & Chass. in Catalog. glor. mundi.*

Ordo civitatum & agrariorum plebeiortum constitutus præcipue est ad rerum in vita civili provinciæ necessariarum & utilium sufficientiam procurandam. *Vnde vocatur der nchr. standt, status ad victum & amillum comparandum destinatus, vel ad necessaria*

necessaria vite subministrandum constitutus.

Ordo igitur hic curam gerit, ne aliquid ex his, quæ ad vitam togatam secularem sunt necessaria & utilia, desit, imprimis utilia & necessaria officia vite socialis, quibus omnia quæ diximus, comparantur, & quibus vita carere non potest.

Atque hæc officia trium sunt generum. In primo sunt mercatores & negotiatores. In altero sunt agricolæ & pastores: in ultimo opifices mechanici.

Mercatores necessaria & utilia, quibus caret provincia, important, & superflua illius exportant, qui in civitatibus & agro vivunt.

Agricolæ & pastores comparant, colligunt & præparant, quæ ad victum & amictum sunt necessaria. Atque hi extra civitates in agris, pagis atque oppidis, nonnunquam etiam in urbibus sedem suam habent.

Opifices & artifices instrumenta ad negotia vite huius socialis peragenda necessaria conficiunt, vel reliquis prioribus, quali inserviunt, ut usui vite; hominum ea, quæ a prioribus duobus sunt producta, præparent aptaque reddant. Atque hi in urbibus præcipue sedem suam habent.

Hinc strolæ mechanicæ, in quibus omnis generis artifices & opifices informantur, & in collegiis cuiusque officii, specimine edito, probantur de quibus latius diximus cap. 7.

Et igitur ecclesiasticus ordo homines pios, doctos, sapientes & bonos provincie exhibet: Sic politicus secularis ordo nobilitatis quidem, ut viros strenuos, militares & fortes, manu & consilio promptos, & rei militaris peritos exhibere provincia possit, curabit: Ordo vero plebejus, civitatum & paganorum, peritos industrios, excellentes mercatores, agricolas & artifices, ut producere, & exhibere patrie possit, & eudebit.

Deputati cuiusque ordinis collegium constituunt, quod suum representat ordinem, à quo cum mandato & instructione constituitur, ut ordinis sui peculiarem rationem & curam in negotiis vite socialis provincialis, quæ ordo ille tractat, ha-

beat, & de iis in cōmunionē cum aliis consulat, deliberet & cōcludat.

Præfectus horum ordinum provincialium sacrorum & secularium est superior, cui administratio provinciæ à regno, sub quo est provincia, vel cuius est membrum, demandata est, qui vocatur Dynasta, Eparchus, Satrapa, gubernator, præses, rector, & moderator provinciæ: *Germanis præfectus eiusmodi cum subordinatis suis dicitur der Regier standt. status ad gubernandum destinatus, & ad in officio continendum priores status. In politia iudaica, ad hunc ordinem sumebantur idonei ex tribu Iuda & Levi. Genes. c. 49. 8. 9. 10. I. Rex. c. 11. 36. psalm. 132. 17. adde his Deut. c. 17. 9. 10. 1. Chron. c. 23. 5. cap. 26. 29. 30. & ex singulis tribubus, ut infra in fine ferè dicitur. Hodie in plerisque locis Europæ præfecti tales vocantur Comites, & cognomine provinciæ sibi demandatæ & commissæ, vel præcipui castri, aut metropolis provincialis utuntur. ut comes Nassovia, Benheimia, Frisia, Oldenburgicus, Solmensis, Ortenburgensis, Schauenburgensis, Waldeccensis, Wittgenstenensis, Seinenensis, Eysenbergensis, & alii plurimi.*

Quandoque etiam plures provinciæ uni demandantur, qui ideo Dux, princeps, Marchio, vel Landgravius vocari solet. Atque tales Duces, vel Comites, Cæsarem agnoscentes superiorē, pro præsidibus provincialium (quos olim vocabant) haberi, uti & Episcopos, testatur VVesemb: *cons. 27. nu. 28. ubi communem dicit per Iason. in l. stipulationum. 5. nu. 10. ubi & alii Dd. de verb. oblig. Gozadin. consil. 50.* Aliquando etiam metropoli provinciæ præfectura & administratio talis est demandata uti est Norimberga, Argentoratum, Autuerpia, Dantiscum, Groninga, & alie similes.

Causa constituendi huius præsidis est necessitas & utilitas provinciæ. Non enim à pluribus, multo minus ab omnibus, negotia publica variorum & discrepantium ordinum provinciæ commode, utiliter, imò recte & diu administrari & gubernari possunt, ob discordiã, dissensionem & sententiarum

tiarum discrepantiam. Necesse igitur est, ut director & gubernator quidam constituantur, qui reliquos tum ordines, tum singulos in officio contineat. Proverb. c. 11. Corruit populus, ubi nullus est gubernator. Et subditi sunt quasi oves sine pastore. Num. c. 27. Unde Paulus ait, magistratum in bonum & commodum subditorum esse ordinatum. Rom. c. 13. vid. Gregor. de Rep. lib. 6. c. 1. & lib. 4. c. 5. Covarruv. & Vasquium in illust. contro. & infra cap. 7. & 8.

Hic prætes, provinciæ caput dicitur, quia sicut reliquis corporis membris caput prospicit, tum singulis, tum universis, sic & hic præses omnibus singulis & universis provincialibus.

Licet autem hi præsides, præfecti, vel rectores provincialium suum superiorem summum regni magistratum, à quo ipsis hæc administratio & potestas conceditur, agnoscant, tamen iura maiestatis & principis in suo districtu & territorio habent, & vicem summi principis obtinent, atque tantum in suo territorio possunt, quantum Imperator, seu summus magistratus in regno, superioritate & præminentia, & quibusdam alijs specialiter exceptis, & summo magistratui constituenti reservatis. *ubi est communis Dd. sententia. Rosenthal de feud. lib. 1. cap. 5. conclusum. 13. & seq. Zasius consil. 1. lib. 1. Roland. à Vall. consil. 29. n. 25. vol. 1. Wesenb. cons. 40. n. 44. & cons. 27. num. 28. Geil. lib. 1. de. pac. publ. cap. 6. n. 19. & lib. 2. obs. 57. n. 7. 8. ubi de Civitatibus. imperialibus idem scribit.*

Reservari verò in tali concessione iura superioritatis & præminentie concedenti, ita ut talis Dux, vel præses provincie à suo constituyente, potestate, auctoritate differat, testatur Modestinus. *pistor. consil. 4. num. 28. volum. 1. Roland. à Valle consil. 1. num. 141. volumin. 1. Rosenbalius dicit. cap. 5. conclusion. 10. ubi addit, neque imperatorem sibi parem posse constituere. Borcholt. in cap. unic. que sunt regia. numer. 20.*

Nam constituens major est constituto, habetque generalem potestatem in omnes provincias & regnum, constitutus

Aritus vero minor est constituyente, habetque specialem & limitatam, præscriptam à constituyente potestatem in provincia, eamque ex beneficio constituentis, cuius quasi vices gerit, & abutens sua hac potestate à constituyente privari cã potest, non contra. *Civitates, que non sunt imperiales, loco privatorum habentur. Item qui veltigal de verb. signif. nihil inter est. ad S. C. Macedon. Geil. d. loc.*

Officium, & partes huius præsidis provincialis sunt, habere diligentem inspectionem & curam negotiorum sacrorum & secularium provincialium, quo ea ad gloriam Dei, & ad salutem totius provinciæ, & membrorum singulorum referantur & dirigantur. Ad cuius muneris expeditionem, potestatem & iurisdictionem supremam in provincia habet.

In sacris functionibus providebit, ut ordo sacer & collegiũ ecclesiasticorum cum fide & diligentia officium faciant, atque ad explicationem & expeditionem muneris eius nihil desit, aut obster.

In secularibus functionibus curabit, & operam sedulam dabit, ut exercitium earum provinciæ, & singulis membris illius sit utile & salutare, omnique generis functiones necessariae & utiles non desint.

Nam primam eã ratione facilius parantur omnia, que ad vitam, vestiram copiam, habitationemq. hominũ seu civium ejusdem regni & Reip. pertinent. Deinde exercantur pollicuntur, & invocantur ad nos, nostrasque merces invisendas, & cõmendas. Unde dissecant non modo privati homines, sed etiam ipsum Reip. corpus & ætærinam: propterea quod veltigalia, portoria, publicique redditus omnes, hocq. modo provincia redditur abundantior & copiosior numero civium ac militum. Denique, quod maxime est, pauperes egenique civos, aut egenorum filij, b. ac ratione mendici esse desinant, & subleventur, ne propter inopiam sumulventur, aut res novas, vel farsa moliantur. Nam pro capto ingenij, unusquisq. instituitur honesto aliquo artificio, vel arte, qua possit se suamq. familiam, si quam habet, posse ea cõhibere & sustentare absque furto & maleficio. Est autem

anteq̄ publica promiscuâque mendicitas, summum Reipubl. malum, que
 & omnes homines facit, & scelerum genus omne locum involuit, si per
 alios, ac proinde illa est seditionum sape auctor, & quocunque modo honestè,
 & licitè ex bene morata civitate & Reipubl. impenda & tollenda est.
 Deut. cap. 15. 4. 5. 6. Melius autem & honestius ejici ac si nata ista pes-
 tis non potest, quem si publicè quaedam artificia aut officia à Reipubl.
 infirmantur. Baro. d. c. 29. Quilibet amittatur, ut suum calcet artifi-
 cium. Ezech. 4. Labores homu, laborando manibus suis, quod bonum est,
 & laborum exitum suorum vivat. Psalm. 128. 2. In quo officii atque hu-
 manitatis genera decollunt. Bahamini, Flandri, Hollandi, Selandi, &
 alii qui publicè officium officina habent, eisdem in quibus paupe-
 res cives, aut civium liberi publicis sumptibus erudiuntur. Hac Deut.
 lib. 4. c. 2. polist. In summa, si quamè peregrinus pecuniam ad nos pertrahere
 honestè vult, & ratione cupimus, si nostram, quam illi commerciis
 suis apportant, ad nos retrahere volumus, si eruscare alienas opes, easque
 nostras facere justè volumus, (quod & nos & provincia opulentior fiat)
 artificia opificataque publica sint apud nos, & quibus merces operaque &
 operarii prodeant excellentes. Quemadmodum igitur illi, qui ad publica
 munera & officia deliguntur, informantur in scholis, sic qui ad privatas
 functiones se conformant, instruantur & in publicis officiniis, vel à privatis
 suis magistris, in quolibet officii genere doceantur & informantur.
 Baro. lib. 2. de bona polist. instit.

Deinde officium prætidis huius provincialis est, singulis
 privatis iusticiam rectè administrare, in eoque officio peritis,
 piis & bonis, uti ministris.

Deoq; officium illius est, inquirere de iis, quæ emendatione,
 vel auxilio indigent, & statum provinciarum suarum exploratum &
 cognitum habere, generalem ordinem, et singulorum subdito-
 rum iurè, utq; cognitum, conveniunt provinciali, in ordinibus pro-
 vinciarum, in licere, in eoque proponere, deliberanda, consultanda,
 quæ è re provinciarum, sic existimaverit, imprimis quando tributa
 vel collecta subditis sunt imponenda. Mascard. concl. 94. & 117.
 fent. cons. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

c. 5. Postea ea, quę unanimiter, vel per majora ordinum vota conclusa sunt ab ordinibus, confirmare, iisque auctoritatem & vim legis valiturę tribuere, & executioſi illa mandare, atque tandem conventum dimittere.

Ordo quilibet provincię hęc unum habet votum, suffragiūve, licet in eo plures plerum quę sint deputati, ordinem suum representantes: Ideo quę quilibet ordo constituit membrum collegii huius ordinum provincię, in quo quęstio à præside proposita examinatur & deciditur. *Exemplum de provinciis Hollandia, Selandia, & Frisia, vide apud Meteor. annalib. 14. historia Belgica. & apud Vobnan Emmium in libello de iure & agro Groningano.*

In consultatione igitur propositę quęstionis quilibet ordo separatim illam examinat, & inter se deputati cuiusque ordinis de sua sententia conveniunt, eamque statuunt, quam postea suo tempore, quando omnes ordines collegialiter sunt congregati, cum reliquis ordinibus & membris provincię communicant.

Potestas verò concludendi de iis, quę à præside provincię sunt proposita, non est penes quemlibet ordinem, vel singulos, sed apud omnes ordines simul, & competit pluribus, ut universis, non ut singulis ordinibus, idque in collegio, in præsentia & congregatione universorum, non seorsum, in præsentia singulorum. *Bart. in l. 16. aut facta de pen. Panormit. in c. bona de elec. Felin. in c. omnes de conscri. Vant. de nullis. de defest. jurisd. nu. 175. & seqq. Barrol. & Ias. in l. si uni ex pluribus de re iudic. Marant. part. 4. distinct. 5. Bende. 2. de revis. conclus. 4. num. 66. & seqq. Quam ob causam unus ordo sine alio hęc concludere nequit de iis rebus, quę ad omnes, ut universas collegas pertinent, pro ut supra cap. de conscri. colleg. & c. de conscri. universis. de collegarum & senatorum conclusione & decretis diximus.*

Quod si unus ordo ad conventum indictum vocatus non

VENE

venerit, jus deliberandi & concludendi de propositis quæstionibus amittit, & contra eum, quæ sunt à præsentibus cõclusa, & à præside confirmata, executioni mandantur, non secus quàm si præsens fuisset, & in hæc consentisset. *Bodin. lib. 3. c. 7. de Repu. ubi tamen dicit, in his que pondus habent & momentum, non satis esse omnem vocari, sed etiam duas ad summam partes adesse, tamen si non omnes consentiant.*

Conclusio autem, quando sunt disparia suffragia, iudicia, vel sententiæ præsentium collegarum, seu ordinum, sit secundum plarium sententias, seu pluralitatem suffragiorum in iis, quæ simul universos ordines concernunt, non quæ seorsum singulos, eodem prorsus modo, quo in collegio & senatu fieri solere supra monui. *Sed tamen in causa religionis pluralitas illorum locum non habet, nisi nec in illis, quæ seorsum singulos, ut dixi, non universos concernunt. Bodin. lib. 3. c. 7.*

Ad maiorem utilitatem & commoditatem utile est provinciâ in districtus & limites determinatos esse distinctam.

Provinciarum præsidibus in politia Hebræorum, similes erant principes tribuum. Nam ut erant duodecim tribus populi Israëliti, sic quoque terra promissa & regnum Hebræorum in 12. quasi provincias distribuitur, quarum cuiuslibet, qui præerat, princeps dicebatur, sue tribus, quam ducebat, regabat, ac administrabat, ut dicit Sigonius. *Vocatur à Grecis φυλαρχοι, à Hebræis ἀρχοντες, ἀρχονταί, φυλαί.* De sede, loco, regione, vel provincia cuique tribui assignata; *vid. loc. c. 13. c. 14. c. 15. c. 16. c. 17. c. 18. & seqq. ubi etiam fines & territoria cuiusque regionis & provincia describuntur. Principes hosce tribuum Moyses primam vocavit. *Exod. c. 18. 19. & seqq. Dent. c. 1. 7. 14. 15. 16.* Officiis horum principum traduntur quadruplex. I. Quod summi magistratus consilium fuerunt. II. Quod in quæstibus tribubus reddiderunt. III. Quod se in rebus arduis una cum summo magistratu obligaverunt. IIII. Quod in rebus concernentibus tribum suam conventum indicerunt principibus familiarium singularum sue tribus & principibus vicinorum eadem sua tribus.*

moniam Iud. c. 12. ubi de conuentione Ephraimitarum agitur & Iosua
c. 19. et de quoque Senatus tribus cuiusque de quo 2. Reg. c. 23. 1. Sam. c. 30
De conuocatione vero principum tribus uid. Num. c. 1. 3. 4. & seq. c. 6.
Ios. c. 22. 13. 14. c. 24. c. 23. v. Indio: c. 11. Rub. c. 4. Mich. c. 3. 9. 10. 11
Anteregum, iudicium, vel summum magistratus electionem constat hoste
phylicbor-regia potest. Causa hinc pradios arg. Genes. c. 14. c. 34. c. 36. c.
38. Num. c. 18. E. Mod. c. 1 & ueritate asserit. Molinarius contra abusus Pa-
parum. Sub Mose primus principes hi sunt à populo electi, seu à qualibet
tribus unus princeps. Dicit. c. 1. r. 3. Dico, seu exhibere de uobis ueros sapie-
ntes, prudentes & fortes ex tribubus de Cris, ut constituant uobis eos
principes & seq.

¶ *Præter* Ebraeorum gentem alia quoque regna suas habuisse provincias,
cuiusque præfides restantur historia sacra. In Assuerus rex contum &
dignis septem provincias habuit ab Indu usq. ad Ethiopiam. Hæc provin-
ciarum præfides & principes dicitur ad conuentionem inuicem, & consti-
tuisse de prima concepitur conuissi à regina. Vas. Ch. E. B. c. 12.
ubi cuique provincia sui præfides & princeps à rege constituit dicitur: &
c. 7. 9. 10. Ita & Nebucadnezar suos provinciarum regno suo subiecta-
rum præfides habuit. Daniel. c. 3. 2. 3. 27. & Babelus rex, Daniel. c. 5.
10. 21. c. & Darius rex. Daniel. c. 6. 3. 4. & seq. Et Philistorum rex
suas provincias, cuiusque præfides habuit. 1. Sam. c. 5. 8. 11. c. 6. 4. 10.
18. Sic Germanie regnum dicitur in tres provincias, quot habet Comi-
tatum, Ducatum, Marchionatum, Episcopatus, Abbatias. Sic & Gallie,
Hispanie, Britannie, Danie, Polonie, Suecicie regna suas sub se habent
provincias cuiusque præfides, de quibus cap. 9. de Eptoris.

Provinciarum seu tribus potestate dicitur, sua quoque membra habebant,
ordinem nimirum suas, quorum dicitur genera fuerunt. Habuit enim queli-
bus tribus ordinem reclusiæ eorum, & alios seculariter ordines. Vide supra
cap. 4. de consue. collegiarum.

Eccllesiasticum ordinem constituebantur. Locus in quibus tribus. Secun-
dum Larum & dicitur aliter constituebantur principes familiarum singularum,
¶ alteras vero principes singularum civitatum.

De eccllesiastico ordine. Locus in quibus tribus inde constitue, quod

& seqq. De officio iudicandi eorundem, 2. Chron. c. 19. 8. 9. Nullum igitur amplius est dubium, principes familiarum cuiusque tribus membrum extitisse. Sic civitatum singularum tribus cuiusque principes membrum constituebant, ut apparet ex Iudic. cap. 9. 30. 31. 52. Ios. cap. 24. 1. qui erant eribini, centuriones, quinquagenarii & decuriones cuiusque civitatis. 2. Chron. cap. 1. 2. Exod. cap. 18. vers. 21. 22. Dent. cap. 1. 13. & seqq. quos tetus de hisce principibus accipio. Officium horum principum fuit, ut consiliis & iudiciis civitatum praesent. In consiliis & senatu cum erant, habebant jus convocandi senatum, eique proponendi ea, quae ad Rempub. civitatis, vel civis illius pertinebant, & jus deliberandi & concludendi cum collegis seorsus. Hos etiam Doctores & informatores iudicum fuisse tradit Sigonius ex Dent. cap. 16. vers. 18. cap. 1. cap. 29. & causas litigantium receperunt, & ad iudicii tribunal detulissent, asserit de Esai. cap. 1. ibi. principes omnes diligunt munera, sequuntur retributiones, pupillo non iudicavit, & causam viduae non recipiunt. Luc. cap. 12. ibi. cum vadis cum adversario ad principem etc. & ibi ne forte te trabas ad iudicium & seqq. Sigon. dist. libr. 7. cap. 6. Tempore Christi Scribarum hoc officium videtur fuisse. Denique hos civitatum principum consilium etiam a regibus adhibere probat Sigonius ex Dent. cap. 29. ver. 31. 1. Chron. cap. 13. cap. 38. 2. Chron. cap. 1. cap. 29. Ierem. cap. 36. cap. 37. 2. Chron. cap. 18. In collegiis & concursibus publicis sententias & suffragia singulorum collecta fuisse patet ad. Mart. c. 26. c. 27. Ierem. c. 26. c. 27.

In politica Romana, si qua provincia bello, vel alio modo impetio adjecta erant, ea suos habebant rectores, moderatores & praesides, quibus nominibus vocabantur, qui provincias gubernabant.

In provinciis praesides erant duplices. Quosdam Imp. ipsi in provincias populi Romani mittebant. Quosdam senatus Romanus. Nam in principia monarchiae Imp. sibi quasdam provincias regendas reservabant: quasdam vero populi regendas concedebant. Suet. in Claudio, Dio in Augusto. Has praesorias vocabant, quae populo vellyales erant. Illas vero praesidiales,

los que Caesaris fisco es pendebant. unde praedia tributaria, & stipendiaria. dicta Theoph. tit. de rer. di. vis. li. 2. In tit. 5. sed et si quis sibi Imp. reservabat illas provincias, quae militiâ indigebant, & custodia: populo pacatas tribuentes. vid. Sigon. lib. 1. & 2. c. 27.

Praesides hi administrabant, & regebant unam, vel plures quandoque provincias. vid. tit. de offic. vicar. tit. C. de leg. provinc. tit. C. de offic. praes. Augustini C. de offic. jurid. Alex. & tot. lib. 1. Cad. Just. tit. 26. usque ad finem. Horum mentionem etiam dicitur Petrus vultur facere. 1. Pet. c. 2. 13. 14. ibi, si ve regi, quasi praesidi, si no praesidibus, eamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero honorum, & Lucas in Act. c. 24. c. 25. à populo praesides provinciarum missi erant proconsules, & populares magistratus. tit. de offic. procons. Jurpabant vero hi provinciarum praesides sibi eandem potestatem, & iura, quae magistratus urbani, ad quorum exemplum provinciales hi se accommodabant in usu, & exercitio juris ditionis suae, ita tamen ut ingradientes in provinciam eam usurparent, egredientes vero deponerent.

Postea sub Imp. seqq. hi magistratus et praesides provinciales quidem miserunt, sed umbram tantum et insignia prioris potestatis habebant. vid. Sigon. lib. 2. de antiq. lur. Ital. et lib. 1. et 2. de antiq. iure provincia. Rosin. tot. lib. 7. antiq. Roman. Ordines apud Romanos olim tres fuisse constat, quorum primus erat senatorius, intermedium equestris, & infimus plebeius. In priori ordine erant Senatores, conscripti alleli, & adscripti. In altero nobiles, & patricii. In ultimo omnes reliqui homines plebei. Et tunc quandoque etiam collegia usitata, quae de summa rerum inter se deliberabant in comitiis centuriatis, tributis, vel curiatis, de quibus scriptores antiquitatum Romanarum plura, et utrogi sup. c. 4. de consuetudine collegiarum. Apud Gallos olim duo ordines erant, Druidum et equitum, quorum alteri res divinis publicis, et privatis vacabant, religiones interpretabantur, et adolecentes discipline causa informabant: hi vero in balneis versabantur. Hodie vero Gallia agnoscit ordinem ecclesiasticum nobilem, et plebeiorum.

Hodie praesides provinciarum in politica Germanica duorum sunt generum. Sunt n. quidam immediato imperio seu Caesari subiecti, quidam

vero.

verò mediatae utriusque autē iuris quasi hereditario sibi ius administratio-
nis vindicant, cum apud Romanos ad tempus, vel ad vitam alienis pro-
vinciis praeficerentur ut huiusmodi praefides. VVeser. consil. 27. nu. 28.

Immediatē Casari, seu Imperio Germanico subiecti sunt, qui ad huc
saepetorum civium Casarem, non agnoscunt. T. abis vero praefides praeses
proest non Romano Germanici Imperii agnoscitur, et provinciarum pro mem-
bris imperii. I. quando maritima imperii, ut status, est imperialis. II. quan-
do tanquam feudum & dignitas cum regibus ab imperio, seu imperatore
et suo immediate accipitur. III. quando ad comitatus & comitatus Imperii,
proinde ut & abis status, praeses provinciae illius vocatus comparatur. IIII.
quando seipsum ut vocati in consilio imperialis talis praeses habuit. V.
quando iudicialis, contributionis, et collectas Imperii pro parte sua quo-
libet componit solvit. Quil. lib. 1. c. 1. nu. 9. Atque talis praes in suis
provinciis per amplexatus regis imperii, licet regem superiorem agnoscit,
et saepet dicit.

De diuina potestate, seu potestate Germanici sui subiecti praefides sunt, qui di-
uina principum imperii, qui imperii Germanici est vassallus agnoscunt, ab
omni provincia, quam administrant, sibi demands non accipiunt. Hisse
vocat Landeshaupten, in quos requisita illa, de quibus supra dixi,
non cadunt, qui sunt et a subiectorum principum, quos Dominos sibi ag-
noscunt.

Praefides imperii praeses immediatē imperia subiectas, administrationis
suae rationem reddunt reddere imperatori, seu summo magisteri imperii,
qui eundem potestate sua crudeliter in subditos sub omni officii abusu
dem, vel tyrannice in tyrannice remouere et priuata concessa jurisdictione
in potestate sua hereditaria asp. illud. cetero in lib. 1. c. 6. n. 17. & seqq.
De iustitia cetero 5. abis. De iust. de iust. 304. Scilicet in lib. 1. c. 17. Potestatem
generis praefides imperii sua administrationis rationem reddere principi suo,
et quo eundem tyrannice et crudeliter subditos tyrannice et crudeliter
demouere et priuare. Kapp. in lib. Quando vero tyrannice iure quis dicit
liber, ab iure in c. 2. c. 1. nu. 37.

De iure maiestatis ecclesiastico.

Hactenus de publica particulari minore consociatione. Sequitur nunc de universali publica maiori.

Universalis publica maior consociatio est, qua civitates & provinciæ plures ad ius regni mutua communicatione rerum, operarum, mutuis viribus & sumptibus habendum, constituendum, exercendum & defendendum se obligant.

Nam sine hisce praesidijs & iure communicationis vita pia & iusta in symbiotica universali illicita, coli & conservari nequit. arg. 1. Tim. c. 2. 2. Luc. c. 1. 74. & 75. Psal. 107. 7. 36. 1. Corinth. 20. 31. Exempla vide Jos. c. 24. Deut. c. 26. 17. & seqq. 27. 10. 28. c. 29. 2. Cor. c. 23. 16. 5. 15. 12. & seqq. Nehem. c. 10. Plura pono infra cap. cap. 29. Unde societas vitæ mista partim ex privata naturalis necessaria, spontanea, partim ex publica constituta. argum. Deut. c. 23. Jos. c. 5. quæ universalis vocatur confociatio; & in modis politis, imperium, regnum, Republica, populus in corpus unum, consensu plurium consociationum symbioticarum, & corporum specialium, seu corporum plurium consociatorum confociatio, & sub uno iure collectio. argum. 1. 30. rerum, de usu cap. Genes. c. 34. 20. 21. & seqq. Nam familia, civitates & provinciæ naturæ suæ prius quam regna existerunt. arg. Genes. c. 25. 13. & seqq. c. 36. c. 10. 8. Esai. c. 1. 5. 6. & seqq. Pluribus aliis distinguntur inter regnum & Respub. illud regi monarchæ, hæc optimatibus polyarchis attribuentes; sed, meo iudicio, non bene. Nam & regni proprietas est populi, & administratio regis. Sic & Cicero lib. 1. de Rep. prouocatur. ab Augustino lib. 2. de ci. vit. Dei c. 2. Respub. ait, est res populi, cum hæc ea & iustitiam ab uno rege, sine a paucis optimatibus, sine ab uni verso populo. Imo & Respub. civitatis, et quælibet politia Respub. mores Respub. Atheniensium, Lacedæmoniorum, et Hebræorum, et Romanorum, quorum plerique etiam suis regibus non caruerunt. Sic, usurper. etiam Pæ. Greg. lib. 1. c. 1. num. 6. 11. de Rep. Aristoteles aliter accipit lib. 3. polit. c. 4. Plane in iure vox Respub. promiscue accipitur tot. tit. C. de iure Reipub. lib.

acci-

1. 2. 3. et seqq. C. de restitut. milit. et eorum, qui Reipub. causa. absunt. l. 5. mancipia. C. de ser. & fugit. l. 10. siquidē. C. de injur. l. 3. C. qui pot. in pign. l. 2. 3. C. ad evict. ut præteream hic plures textus. Planè etymologia Reip. & regni arguit, utrumq. symbiotica huic universalis posse attribui: et quid obstat, quo minus eadem, non possit et proprie et tropice usurpari.

Hic dispiciendum nobis est primò de membris regni, deinde de jure regni.

Membra regni, seu symbioticae universalis consociationis, voco, non singulos homines, neque familias, vel collegia pro ut in privata & publica particulari consociatione, sed civitates, provincias, & regiones plures inter se consentientes, de uno corpore ex cōiunctione & cōmunicatione mutuā cōstituen-do.

Singuli ex hisce membris appellantur indigenæ, regnicolæ, filij regni, *Ephef. c. 2. 10. Act. c. 22. 27. 28. c. 17. 21.* quibus opponuntur peregrini, barbari, *Math. c. 17. 15. 26. Levit. c. 19. 33. Exo. c. 12. 48. Ioba. c. 4. 9. Deut. c. 15. 2. 3. 4. 5. 12. c. 25. 17.* qui iuris seu regni non sunt capaces. *Genes. c. 23. c. 34. 10. 21. 22. c. 19. 9. Pet. Creg. lib. 4. c. 4. de Repub. Arist. lib. 7. c. 6. polit. tit. C non licere habu. metros, loci sua. ex lib. 1. 1. Sed hi singuli ci. res, familiae, vel collegia non sunt membra regni, ut nec tabulae, clavi, paxilli, navis partes consentur, nec lapides, trabes, camenta, domus partes: sed urbes, civitates amplæ, & provincie, uti navis membra sunt proa, puppis, carina, & domus partes essentialis scilicet parietes & fundamentum, seu solum.*

Quo magis autem hæc membra Reipub. sunt vicina sibi invicem, eò melior illius conditio, & operarum, auxiliòrum, cōfiliòrumque promptior & expeditior est communicatio. Separati & dissidentes pagi, urbes, regiones, oppida unus Reipub. minus operas & auxilia sibi præstare difficulter possunt, ob interiectas, distans, & varias, & sæpe contrarias regiones & Reipub. vel regna; & res conjunctæ majores, quam separatae, & ad resistendam hostibus, & defendendam, aut vim illatam propullandam magis idonea, atq. internū et ad- vesticum robur contra invidiam & insidias hostiū præstans remediū præbet. Quod se tamen separatae sint regiones Reipub. unus, quæ per se sine

satis valida & potentes, non refert, an cum longè distitis & remotis unius
 sachant Rempub. Nam tunc una alteri auxilium ferre potest. Nec una
 regio separata ita facile seditionem in toto regno movere potest, quin fa-
 cile reprimi possit ab altera, Nec serpit virus seditionis ita longè in mem-
 bra separata. Nam separatio & remotio cursum confusionis, sistit & mo-
 ras interponit. Exemplum sit Hispania, Belgium, regnum Portuga-
 lense, Castilianum, Neapolitanum, Siculum, quaë hodie unius imperio
 parent. Vid. Boet. lib. i. cap. 7. de bon. polie. conf. str.

Vinculum huius corporis & contociationis est consensus
 & fides data & accepta ultrò citròq, hoc est, promissio tacita,
 vel expressa de communicandis reb. & operis mutuis, auxilio,
 consilio & juribus iisdem communibus, prout utilitas & ne-
 cessitas vitæ socialis universalis in regno postulavetit. Quod ta-
 men non impedit, quo minus regni unius diverse provincie diverso iure
 speciali utantur, ut sup. in cap. de provincijs diximus. Hanc verò fidem
 Plato rectè dixit, fundamentum hujus humane societatis esse, ejusdem
 verò pestem, perfidiam, l. 5. de legi. quæ fides vinculum est concordie inter
 tam discrepantia membra Repub. Huc enim respicit tot de reformatione ho-
 minum & ordinum promissio, ut singulorum actioes diverse referantur
 ad Repub. unius utilitatem & communionem, ut inferiores cum super-
 ioribus juris quadam æquabilitate contineantur. De qua re eleganter
 Greg. lib. 6. v. num. 5. sicut, ait, ex contrariis elementis, Syderumque op-
 positis motibus, mirâ harmoniâ temperatus est mundus: ita diversis homi-
 num studiis, gradibus, ordinibus, qualitatibus & conditionibus conllat
 Respub. Et sicut ex diversis contr. fidibus ad symmetriam interitus, sonus
 dulcissimus oritur & melodia sua vis, gravibus, medijs & acutis coniu-
 nis, ita ex societate in Repub. imperantium & obedientium, divitum,
 pauperum, artificum, sedentiariorum, & id genus diversorum graduum &
 personarum statu, quam sua vi imâ oritur & conservans, si ad concertum
 reducatur, Symmetria, & efficitur, concordia laudabilis, ferax & penit-
 nna & durabilior Ratio, quia ita quod uni voci d. est, ex alia suppletur,
 & quod uni deest, ab alio communicatur. Similiter quoq, quod uni in Re-
 pub. deest, id ab alio suppletur: Aliq, ut bona harmonia nasci non potest

ad chordis unius toni, ac videtur chordâ qui semper oberrat eâdem, sic nec
 Respub. posses consistere, si omnes essent aequali. Non possent etiam esse
 diuices omnes, nec societati posset subsistere, cum sibi mutuo nollent obsequi
 aut infor vice. Atque si omnes essent aequales, singuli pro arbitrio vellent
 alios regere, & alii recusarent regi; hinc facilis esset discordia, & ex dis-
 cordia dissolutio societatis; & si nullus esset gradus virtutis, nullus me-
 ritorum, sequeretur, ut ipsa equalitas esset summa inaequalitas, ut ait
 Plato in 6. de legib. Greg. d. loc. Dana. li. 2. cap. 2. polit. August. lib. 2. de
 civ. Dei, cap. 2. 1. de huiusmodi confederationem naturalem esse, ad eamq[ue]
 homines naturâ & ratione ferri, latè docet Covarruv. pract. questi
 cap. 2. num. 2. 4. & Aristoteles lib. 3. politic. c. 10 & 11. Gregorius.
 lib. 6. c. 1. 2. de Repub. facit. 1. 3. de iust. & iur.

Quo populosior autem est contociatio hæc, eò est felicior
 & tutior. Proverb. 14. 28. in multitudine populi est gloria regis: &
 cum non fuerit populus, est attritio principis. 1. Reg. c. 3. Dana. lib. 2.
 cap. 2. politic. Deut. 2. 1. 10. Deus vester auxilium vobis. Et ecce vos hodie,
 sicut stellas cali multitudino. 11. Iehova Deus maiorum vestrorum au-
 gment. vobis super eam quam estis multitudine, & benedicat vobis, quemadmodum
 dixit vobis 1. Chron. 12. 22. 3. ubi ait Deus populum suum centuplo
 quam sunt. 2. Reg. 1. 2. 4. 3. & 1. Reg. 1. 7. confituitur. Et seruum tuum
 regem. Et in modo populi tui quam elegisti, populi multi, qui neque nu-
 merari, neque supputari, potest. Et a multitudine. Quis enim posset iu-
 dicari populum, huius multitudinis sumum. Ideo inter penas reputatur deso-
 latio civitatis, & vox magna lorum. Lamentat. c. 2. 5. Quomodo desides so-
 litudinem civitatis amplissima, populus similis est ridua, amplissima inter
 gentes, princeps inter provincias, quomodo est tributaria. & v. 4.

Videtur autem & necessarium, multam vim & copiam civium habe-
 re temporibus belli & pacis. Tempore belli, ad sustinendam & reprimendam
 vim, ut in bello majorem. Pauci facile & brevi hinc pestis minuuntur
 neque obscurantur. Non quod de tanta proximitate exhaustur, nuda
 sunt & praesentibus suis, ut in praesentia facile fiat & a po-
 tentiore accipitur, ut in praesentia accidit in pugna Leucica: contra Ro-
 manos, obscurantur copiam & multitudinem suam, vel clades una, vel plu-

res non nocuerunt, vel obstiterunt, quominus victores tandem exite-
runt, uti demonstrant bellum Panicum primum & secundum, nec non
contra Pyrrhum, Numantinos, & Spartanos bella gesta.

Tempore pacis multitudo populi iterarium, auget tributis, & vigi-
libus, multarum compendijs negotiationibus, commercijs & bonis suis.
Denique populi multitudo etiam terram, quam inhabitat, reddit ferti-
lem, eamq; excolit & ad varios diversosq; usus socialis vita, acquirit vi-
ta subsidia comparanda, præparat & effor. uti exemplum laticulensium
præbent Flandria, Hollandia, Frisia, & Gallia quædam regiones. Con-
trâ, ubi regiones & provinciæ quidem suâ naturâ sunt fertiles, ille tam-
men ob incolarum paucitatem, ideo quod non possint excoli, sunt ster-
riles. Exemplum præbent hodie cum omnis Hispania tum regnum Gra-
patense, quæ olim plures, quam hodie homines aluerunt, ut testatur Bo-
terus, lib. 7. cap. ult. in quibus homines bellis & alijs cladibus & pub-
licis calamitatibus interierunt, ita ut agricultura, opificia, commercia
que necessaria & utilia non magis curentur, sed materiæ rudæ ex
illis locis in alia exportentur.

Sed tamen Resp. vel regiones ample populi copiam abundantes sunt, et-
iam incommodis non carent multisq; vitis sunt obnoxia. Nam non tam facile
& bene reguntur, neq; concordia tam facile inter plures servari potest, neq; co-
râta dividit. Abundant. n. adulatoribus, divitiis & vitis, dicitur in di-
vitiis virtuti, dona insititæ, timidi fortibus, mali bonis præferuntur. Nam
sicuti ferrum rubigine suâ naturâ etiam generat, à qua paulatim absumit-
tur, & sicuti maturi, fructus vermes generant, à quibus consumuntur: sic
& potentia & ampla imperia & populosa, vitia multa procreant, à qui-
bus paulatim atterantur. Experientia tollatur potentiam patere confi-
dentiam, confidentiam vero socordiam, & hanc contemptum, hunc
autem auctoritatis diminutionem, & hanc imperii prædationem. Potenti-
a quoque patit divitias, divitiis voluptates, voluptus luxuriam
vitia: & quando crescit potentia Respubl. minuitur fortitudo & vir-
tus. Ita Romanum imperium sub Augusto in sapientia gradatim
toritatis & dignitatis fuit. Sub Tiberio vero inceperunt volupta-
tes & cupiditates vitutes suffocari, quæ tandem eisdem sub Cali-
gula,

gula, Claudio, Nerone funditus enecarunt. Et cum sub Vespasiano primum, deinde & sub Traiano ac Antoninis duobus virtutes se rursus, unaq; secum imperii maiestatem excitassent, mox tamen sub Domitiano, post Vespasianum Titumq; & sub Commodo post reliquos, virtutes iterum cum imperii gloria conciderunt.

Ex quibus concludere licet, Respub. mediocrem posse optimam & constantem esse. Hac enim potest resistere vi externa, nec subiecta est viriis superioribus, que dixi, minisq; laborat affectibus & motibus, avaritia, & ambitione, & quod vicinorum potentiam suspectam habere cogitur, etiam caucior esse cogitur. Exemplo est Respubl. Romana, que cum esset in statu mediocri, multis vitis caruit, contra cum in statu ampliori, cum maiori potentia & populi copia, uti tempore Marii, Syllæ, Pompeii, Iulii Cæsaris, ut vitis scaturit, ita gravissimis calamitatibus est iactata. At Respubl. Venerorum, quia in mediocritate cecit, Olegum severitate vitiorum licentia obviam vitæ, durissime duravit, quod idem de Spartana quoque civitate dicere licet.

Ius regni est, quod ad Bizpreias & vtriusq; universalem in territorio regni constitutendam membra regni inter se consociantur & devinciuntur. argum. 1. Sam. c. 8. 9. 10. 11. c. 10. 25. cumque elocutus esset Samuel apud populum ius regni, & descripsisset in libro quodam, &c.

Appellatur etiam ius maiestatis, hoc est, maioris status, seu potestatis, respectu illius iuris, quod tribuitur civitati, vel provincie. Dicitur etiam lumen rerum, imperium sacrum, & sublimis ius, Clapmarus lib. 1. cap. 10. de arcana Romæ.

Territorium regni hic est terminus & locus descriptus, intra quem ius regni exercetur, sub se particularia territoria civitatum & provincialium complectens. l. 239. pupillis. §. 2. de verb. sign. Gen. c. 2. 6. 16. 27. & seqq. Num. c. 20. 17. & seqq. c. 21. 21. & seqq. Deut. c. 2. 27. 28. vocatur aliis Diocesis, districtus, porta, & terra regni, seu politie Deut. c. 17. 2. & seqq. c. 19. 8. c. 21. 1. 2. & seqq. & c. 16. 1. 18. 2. Chron. c. 8. 8. Iohan. c. 3. 22. Ruth. c. 1. Hoc

vel incipit esse latrocinium, malorumque hominum congregatio, vel de uno regno fiunt diversa plura alia regna, aut provinciae.

Hoc ius regni, seu maiestatis jus non singulis, sed coniunctim universis membris, & toti corpori confociato regni competit: ut enim non ab uno, sed universis simul membris universalis confociationis constitui potest, sic nec singulorum, sed universorum membrorum illud esse dicitur, Ita & quod universitati debetur, singulis non debetur. *h. f. c. 7. §. 1. quod cuiusq. univers. nom. & quod universalitas debet, non singuli debent.* Unde sequitur usum & proprietatem huius iuris non unius, neque singulorum, sed universorum membrorum regni esse, quae communi consensu de illo disponere & constituere possunt. *l. 5. ex hoc iure, ibi, regna constituta & condita l. 9. de inst. & iur. ubi Dd. Vasqui. lib. 1. c. 4. 7. illust. contr. & quod semel disposuerunt, id servare & praestare tenentur, nisi communi voluntate aliud placeat. vid. Hotem. de antiq. iure regni gallici. c. 19. c. 23. & Vasq. lib. 1. c. 47. Nam ut se habet totum corpus ad singulos cives, atq. ut totum corpus cuilibet membro imperare potest, ita & populus cuilibet ordini imperat, quae similitudo tamen male rejicitur à Vasquo.*

Talis vero potestas regni, seu confociatorum corporum, una semper est, non plures potestates, sicuti una anima, non plures in corpore physico imperant. Administratores potestatis huius plures esse possunt, ita ut singuli in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis adsumantur. *Natta consil. 636. nu. 169.* Et singuli hi non habent penes se supremam potestatem, sed omnes simul unam agnoscunt in confociatorum corporum consensu & concordia. *Unde maiestatis & regni iura individua, & incommunicabilia, atq. cohaerentia iuriscons. iudicantur, ita ut qui habet unum, etiam reliqua habeat. Roland. à Valle consil. nu. 138. vol. 2. Natta consil. 640. & 636. Molin. in consuetud. Parisiens. tit. 1. de fies. 8. 3. glos. 4. nu. 1. 6. & seqq. Covarr. pract. quest. c. 4. alioquin duae superioritates constituerentur in uno imperio.* *Natta d. loc. cum superioritas parem, aut superiorem maioremq. habere nequeat.* *Roland. d. loc. Bodin. lib. 1. c. 8. de Rep. & latius dicemus. c. ult.*

Q

Huic sententia non Tra, quâ regno seu universali consociationi summa potestas tribuitur, contradicit Bodin. lib. 1. cap. 8. de Repub. ibi enim illo jus maiestatis, quod regni jus appellavimus, dicit esse summam & perpetuam potestatem, nec lege, neque tempore definitam. Ego in eo, quod Bodinus hac sensu accipit, nullum horum requisitum genuinum in jure hoc maiestatis agnosco. Non enim est summa potestas, non perpetua neque lege soluta. Summa non est, quia legem divinam naturalemque superiorem agnoscit omnis humana potestas, argum. Roman. cap. 13. ibi, minister DEI est sibi in bonum. Si minister DEI est ergo contra domini sui mandantis præscriptum nihil facere potest. Absoluta verò summa, & legibus omnibus soluta potestas tyrannis dicitur. Covarruv. lib. 3. variar. resolut. cap. 6. num. 8. Pinell. in rubr. C. rescind. vendit. part. 1. cap. 2. num. 25. 26. Corras. in re. petit. l. frater à fratre. numer. 71. de condit. indebit. Bartol. in 7. Emilius. Colum. fin. de minor. ubi dicit, magnum esse Casarem, sed maiorem esse veritatem. Capic. decisio. 166. num. 12. Augustin. de civitate Dei. lib. 4. c. 4. remotâ, ait, jus Civitatis, quid sunt regna nisi magna latrocinia, in quo quidem nec Bodinus à nobis dissentit. Nam imperio juris divini & naturalis summam, quam vocat, potestatem, non eximit. Quæstio igitur nobis est, de civili lege & iure, an huic etiam imperium & fasces subijciat, qui summam dicitur habere potestatem. Negat Bodin. & plurimi alij cum eodem. Erit igitur ex horum sententia summa potestas, quæ civili lege non est definita, sed illâ soluta: quod ego non dixerim. Nam lege civili potestatem solvere, est etiam aliquatenus naturalis & divine legis vinculis eandem exuere. Nulla enim est, nec esse potest lex civilis, quæ non aliquid naturalis & divine equitatis immutabilis habeat admittum. Nam si hac prorsus discedit à sententia juri naturalis & divini, non lex dicenda est, sed nomine hoc prorsus indigna, l. 6. jus Civile. de justit. & jur. quæ neminem obligare potest contra equitatem naturalem & divinam. §. final. institut. de jur. natur. gent. & civili. ut latius dicitur à nobis infra cap. 16. & cap. 19. & cap. 22. in fin. cap. 27. cap. 35. Quod si igitur lex civilis
genera-

generalis à principe lata, est equa & iusta, quis eundem ab obligatione istius legis solvere potest? imò quaecumque volumus, ut faciant nobis homines, hac & nos iisdem facere tenere ex summi legislatoris sententia. *Matth. cap. 7. & cap. 23. Luc. cap. 6. & Caesaris, seu Imperatoris, in l. 4. digna vdx. C. de legib. & tot. tit. quod quisque iuris in alium statuit, eodem & ipse utatur.* Quatenus vero lex illa civilis in quibusdam discedit à naturali equitate. d. l. 6. *jus civile facebor, eum, qui summam habet potestatem, nec superiorem nisi DEVM & naturalem equitatem & justitiam agnoscit, illà lege non teneri, imprimis, quoad panæ in se ipsum executionem faciendam.* Atque in hoc sensu acceptà lege, solutà summâ potestate, concedo in sententiam *Bodini, Gregorii Tolosani, Cuiacii, Donelli, Duranti, & aliorum I. C.* sed hanc summam potestatem nequaquam possum tribuere regi, aut optimatibus, quam sententiam tamen *Bodinus acerrimè propugnare conatur, sed iure illa tantum corpori universalis consociationis, nimirum Reipubl. vel regno, tanquam propria est adscribenda.* Ab hoc corpore, post Deum, profluit omnis potestas legitima in hos, quos reges, optimatèsve vocamus. l. 1. *de constitut. princ. quod multis probamus infr. cap. 16. cap. 17. cap. 30, & cap. 34. cap. 35.* Corpus igitur hoc consociatum, rex, princeps, optimatèsve, superius agnoscunt, à quo iidem constituantur, remouentur, d. jiciuntur & exautorantur, sicuti latius probavimus in dictis locis. Quis vero summam dicit potestatem, que superiorem agnoscit aliam? Quod & *Bodinus probat.* Quis lege solvet eum, in quam ipsemet consentit, & ad cuius obedientiam se per modum contractus obligavit? l. 1. *de legib.* Quis propriam potestatem abique lege & tempore definitam tribuet illi, qui quam habet, ab alio accepit, l. 1. *Sol. Qui mandata iurisdictionem, ait j. C. suscepit, proprium nihil habet, de offic. eius cui est mand. iurisd. ac non potius, affirmabit, talem fungi vico illius, qui dedit aut concessit potestatem. l. 1. 6. iulet. de iurisd. l. 3. et sic de offic. eius cui est mand. iurisd.*

Quantacumque enim est potestas, qua alicui conceditur, semper tamen minor est eius potestate, qui eandem concessit, & in

ea praeminentia & superioritas concedentis reservata intelligitur, uti est communis Dd. sententia, uti d. c. 16. & e 17. probamus fufius. Unde officitur, regem summam, perpotuam legem solutam potestatem non habere, & per consequens, nec illius iura maiestatis esse propria, quamvis eorundem administrationem, et exercitium ex corporis consociati concessione habeat. Atque eatenus iura maiestatis ceduntur, transferuntur, et transeunt in alium, nequaquam vero quoad proprietatem, quod et Bodinus defendit. d. lib. 1. c. 8. de Republ. et cap. 7. praeced. ubi distinguit inter maiestatem regni et regnantis. Quod si igitur etiam secundum Bodinum duplex est maiestas regni et regis, quæro, utra ex his sit altera maior et superior. Negari non potest illam maiorem esse, quæ alteram constituit, quæque immortalis est in subiecto suo, populo scilicet, et alteram minorem, quæ in unius persona consistit, et cum eadem moritur. Rex enim populum, non contra populum regem representat: ut infra cap. 18. 19. latius explicamus. Maior denique potestas et vires plurimum, quam unius. Unde fit, ut etiam summus Monarcha rationem reddere teneatur administrationis suæ, neque pro libitu alienare, vel minuire quas regni sui provincias, urbes, vel oppida, atque etiam decaudari possit. de quibus latius infra c. 22. c. 34. c. 35. Sed inferre Bodinus, inanis est potestas regis et nomen regium inane futurum, si contritorum ac populis iussis teneretur, et seditiosis hominibus ad res novandas materiam præbuit atque hoc modo incipiet esse aristocratia, vel democratia, quæ antea erat monarchia. Negamus hoc et Bodini opinionem rationibus allatis in c. 37. ubi de monarchæ potestate dicitur, refutamus. Omitto hic latius definitionis Bodiniana vitia et defectus examinare et excutere, quæ cuiusvis ex iis, quæ in vera definitione potestatis summæ, à qua cætera pendunt, apparebunt.

Restat igitur, ut definiamus potestatem illam summam, quam consociato corpori politico ex iure maiestatis, quod illud sibi soli vindicat, attribuimus, quæ nostro iudicio petenda est ex causa, et scopo consociationis univ ersalis, utilitate scilicet et necessitate vite humana socialis, de qua latius diximus c. 17. Secundum hanc igitur proprietatem et naturam impii et potestatis hæc erit, ut meram necessitatem et commoditatem subditorum

ditorum respiciat & curet, ut probat *Fernandus Vasquius*, illust. contro v. lib. 1. c. 26. c. 45. Quia nulla potestas est ad malum, sed tantum ad bonum, non ad nocendum, sed ad consulendum, iuvandum, & ad meritam subditorum utilitatem, non ad imperatium libidinem vel commodum, ut dicit *Vasquius*. Unde *Augustinus* lib. 19. c. 15. de civitate Dei dicit, imperare nihil aliud esse, quam aliorum utilitatibus inservire, uti parentes liberis, & vir uxori impant. *Marius Salomon*. de principatu lib. 2. Boter. de increment. urb. lib. 1. c. 1. & satis probavimus infr. c. 17. & c. 18. Secundum hanc naturam, & essentialem proprietatem imperii administratores eius principes & imperantes in sacris & profanis literis, vocantur pastores, salvatores, Dii, ductores, defensores, tutores, curatores, parentes, reges, aliisque nominibus, quibus natura huius imperii, quod descripsimus, significatur. ut diximus c. 18. & c. 23. Quae cum ita sint, re de ex natura & essentia imperii & potestatis summae ius maiestatis. seu ius maioris potestatis status & magnitudinis, quae non nisi penes corpus consociatum politicum, quoad dominium esse potest. definitur eo modo, quem in definitione expressimus, frustra reclamante *Bodino* & aliis cum eodem; quod nimirum, sit potestas praeminens & summa universalis disponendi de iis, quae universaliter ad salutem curamque animae & corporis membrorum regni, seu Reipub. pertinet. Quae definitio cum suo definito est reciproca, semperque necessario vera.

Universalis dicitur, praeminens, prima, atque summa, non quod lege sit soluta, vel absoluta potestas: sed respectu potestatis subordinatae particularis, specialis, quae pedat, oritur, & fluit ab illa, & ad eam suo tempore restituit, et certis locis est alligata qualis est, quae universalibus administratoribus, vel specialibus provincialium praesidibus est data, vicariis, delegatis, administratoribus, procuratoribus & ministris eorundem l. 1. & tot. sit. de. offic. eius cui est mand. iuris, qui omnes solum usum & exercitium potestatis alieno beneficio, non proprietatem illius habent, uti dictum.

Diximus hoc iure regni praetribi ea, quae ad salutem animae & corporis pertinent.

Ad salutem animae, religio in cognoscendo & colendo Deo.
Ad salutem corporis, curavit huius spectat. 1. *Timoth. c. 2. 2.*

pro regibus, & quibusvis in eminentia constitutis, preces sunt fundenda, ut tranquillam ac quietam vitam degamus sub ijs cum omni pietate & veneratione. Tit c. 2. 12. erudiens nos, ut abnegata omni impietate, & mundanis cupiditatibus, temperanter & iuste & pie vivamus in presenti seculo. Temperanter, nimirum erga nos ipsos, iuste erga proximum, pie erga DEVM. Luc. c. 2. 25. c. 1. 6. Iob. c. 1. 1. c. 2. 3. In quibus locis pietas de prima, & iustitia de secunda tabula accipitur. & Polybius li. 6. ille, ait, Reip. status optabilis & firmus est, in quo & privatim sanctè inuicèque vivitur, & publicè iustitia & clementia vigent.

Ius hoc regni, de quo in genere diximus, consistit in symbiotica communiōne uniuersali, & illius administratione.

Cummunio symbiotica uniuersalis est, quæ à membris regni seu uniuersalis consociationis omnia, quæ ad eandem sunt necessaria & utilia, communicatur, & contraria remouentur, & tolluntur. Ideoque vocari potest Ε. κοινωσύνη, vitam curans, κοινωσύνη, ad communionem pertinens, symbioticumve jus regni.

Communio symbiotica uniuersalis regni est ecclesiastica, vel seculari. Priori respondet religio & pietas, seu tota tabula prima, quæ anima salutem & vitam æternam respicit. Posteriori respondet iustitia, suum cuique tribuens, quæ est secunda, seu altera tabula Decalogi, quæ corporis & vitæ huius usum spectat. In illo ad gloriam Dei immediate omnia sunt referenda: in hoc immediate ad utilitatem & salutem populi consociati in unum corpus.

Hæc sunt duo fundamenta totius bonæ consociationis, & ubi captum est ab illis declinari, regni seu consociationis uniuersalis felicitas minuitur, Psalm. 75. 4. solutas columnas terræ erigam, hoc est, ut Iunius ibidem explicat, statum regni & ecclesiæ, seu iura maiestatis ecclesiasticæ & seculariæ dissoluta & sublata per diuturnas clades Saulis instaurabo, quæ iura vocat Columnas, id est, statumina & firmamenta regni psalm 82. 5. ignorantibus & non animaduerentibus, in tenebris indefinenter ambulantes illis, dimouentur omnia fundamenta terræ. 2. Sam c. 23. 3. ubi Piscator. Deut c. 17. 8. & seqq. 2. Chron c. 19. 8. 10. ubi in utroque loco per iudicia Iehouæ, & negotium regis, intelliguntur negotia regni ecclesiasticæ

eclesiastica & secularia. Proverb. c. 29. 18. Deut. c. 27. & c. 28. Exempla vido. 1. Sam. c. 12. 14. 15. 25. & 2. Chron. c. 27. & c. 28. & c. 29. 5. c. 31. 21. c. 32. 27. c. 33. 11. c. 34. 25. c. 35. 5. Vbi populus Dei incipiebat desistere à via præceptisq; Dei, continuo expertus est tyrannos, uti constat ex libris Iosue & Iudicum. & 1. Sam. c. 2. c. 3. Sicuti & primus homo ob transgressionem suam imperium suum perdidit in creaturas, vel saltem illas rebelles, et sibi contrarias sensit. 1. Reg. c. 11. Ezech. c. 7. Dent. cap. 28.

Porro de necessitate religionis in politia latè docet Tolosan. lib. 12. c. 4. de Republ. Danaus lib. 1. polit. Christ. quam omnium primò & præcipuè gentes etiam, atque ethnici summa attentione coluerunt. Nam à religionis divinæ veneratione & metu pendent omnia opera caritatis de officiis proximo præstandis. Hinc Plato lib. 4. de Rep. scitè ait, primum & præcipuum fundamentum & vinculum humane societatis & benè constituta Reip. consistere in religione: alterum in iusticiæ administratione. Accedit Lactant. lib. de ira. c. 1. et Cicero lib. de natur. Deor. de qua re susus dicemus c. 28. de admini. Eccl. et exemplis quibusdam illius Eccl. id ipsum Tolosan. lib. 22. c. 3. 4. et sequent. et lib. 23. de Republ.

Ecclesiastica communio regni est, quâ eadem media, quæ sunt de regno Christi, secundum ipsius voluntatem, in universali huius consociationis territorio publicè constituendo & conservando, ad gloriam Dei & regni salutem æternam, constituuntur, recipiuntur, & communicantur. 2. Sam. c. 23. 3. Deut. c. 17. Vnde jus maiestatis ecclesiasticum, hieraticum regni vocatur.

Agit ergo hoc ius communionis ecclesiasticum de vitâ piâ intra fines territorii regni vivendâ, quomodo in præsentia seculò Deum cognoscamus & colamus. Tit. c. 2. 12. & Ioha. c. 17. hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum, & quem misisti Iesum Christum.

Hoc ius hieraticum, seu ecclesiasticum in regni territorio rectè instituitur, quâdo in singulis civitatibus & provinciis, seu regni

regni membris, idem Dei cultus publicus, sincerus, secundum Dei voluntatem instituitur, exercetur, conservatur, atque generalis illius cura ab universali consociatione habetur, de qua *re sup. c. 8. de jure administrationis provincie last. di. amast. adde D. uc. c. 13. Ios. c. 22. Dan. c. 30. 4. c. 6. Est. r. c. 38.*

Religionis, & cultus Dei sinceri, sacris literis approbati, in regni territorio, & omnibus ejus civitatibus & provinciis publicè introducendi, constituendi, & conservandi prima & præcipua cura est habenda, *vide illud Matth. 23. 33. Quarec primè regnū Dei &c. & t. 7. 24. 25. Deut. 6. 4. 9. & t. 7. Psal. 78. 5. 6.* atque ad professionem huius religionis & cultus divini omnia & singula regni membra obliganda. *Deut. cap. 13. & cap. 11. 18. & seqq. & cap. 27. c. 29. Judic. c. 19. c. 20. Ios. c. 22. c. 5. 7. 24. c. 24. 7. 14. 15. 16. 17. & seqq. Nam initium sapientie timor Domini: Psalm. 110. & Psalm. 119. Ios. c. 24. 1. 4. 7. 10. 16. 21. 22. 23. 24. 2. Reg. 2. 11. 17. ita ut professio & publicum exercitium religionis pura liberum, ad præscriptum verbi Dei, sine impedimento, & metu ulli omnibus & singulis permittatur. vide Euseb. in vita Constant. libr. 4. Theod. Eccles. histor. lib. 1. c. 9. Ruffin. lib. 2. c. 1. 2. Chron. c. 3. 4. 8. 33. c. 31. 2. Reg. c. 10. per tot. cap. 18. 4. 5. c. 23. 4. & seqq. Ios. 6. 12. 13 & seqq. Daniel c. 3. 96. & seqq. Pet. Marc. 1. Sam. c. 28. Socras. hist. Eccles. lib. 1. c. 9. Ios. c. 23. vid. Con. Turc. imperii de anno 35. de pace religion. vide infra c. 25.*

Sed de vera & pura Dei religione, cultu, non ex hominū, aut ex maiori civiū parte, numero, vel suffragio, sed ex solo Dei verbo, iuxta fidei analogiā, est constituendū. *Exod. c. 23. 2. Ioh. c. 5. 39. Deu. 12. 8. Matt. c. 15. 9. Colosc. 22. 23. Deu. c. 5. 32. c. 6. 1. & c. 12. 8. c. 27. 1. Ioh. c. 4. 1. 1. Reg. c. 13. 1. adde historiam de Judic. c. 17. 1. 2. 3. & seqq. & 1. Chro. 23. 24. 25. 2. Pet. c. 1. 20. neque in malo maiores imitandi sunt. Zachr. c. 1. 4. Ezech. c. 20. 18. Psalm. 78. 8. Am. c. 2. 4.*

Ad veram religionem conservandam, & ad posterōs propagandam, mores & vitam civium informandam, & artium liberalium cognitionem parandam interserviūt publicæ scholæ, quæ

quæ aperiantur in territorio Reipub. In singulis civitatibus & provinciis, ut in his bonarum artium professores & doctores publicos doceant, bractea & honores pro merito distribuant, & conferant tunc auditoribus, nimirum insignia Magnifici, Licentia, Doctoratus, quæ vocant. arg. l. 2. §. pro. C. ubi. de orig. iur. §. responsa iust. de iur. nat. gen. & civil. l. 1. C. de offic. mag. officior. lib. 1. tit. 31. Vide Pet. Greg. lib. 18. c. 5. §. 6. & seq. de. Repub. Cuiac in l. universis. C. Donation. & l. re. Chassan. in part. 10. catalog. glor. mundi Fulvium, Pacian. lib. 2. cap. 41. num. 48. & seq. de probat. Casp. man. in vica politica Keckerman. in systemate politico, & alia, qui de scholis aperendis & conservandis libros ediderunt.

In his scholis sancta pietatis & virtutum semina juventuti ex sacris literis, & artibus humanioribus liberalibus infunduntur, ut boni cives evadant, in primis vero pii, fortes, iusti, temperantes. Aristot. lib. 7. polit. c. 15. Deut. c. 6. §. 6. c. 11. 19. ad Ephes. c. 6. 4. Petrus, ne provocate ad iram liberos vestros, sed nutrite eos in doctrina & monitis Domini ubi instructio, nutritio, & correctio, seu admonitio necessaria docetur. Sicut & Proverb. c. 13. 24. c. 19. 18. Qualis enim est educatio puericia, talis futura est etas virilis. Proverb. c. 22. 6. ubi Iunius. Bonus educatio facit viros bonos & prafantes. Sapient. c. 8. 19. Siracid. c. 30. 2. & c. 42. 1.

Præterea in his scholis custoditur clavis scientiæ, & doctrinæ omnino. Luc. c. 11. 52. Ex his omnium dubiorum decisio, & resolutio petitur. Deut. c. 17. & in his via salutis ostenditur. Iohann. c. 5. 59. 2. Timoth. c. 2. & quales schola exhibet, tales habitura est Reipub. & hec ista moderatorum & civis. Ius Davianus lib. 7. cap. ult. politico. præverb. c. 22. 6. ubi Iun.

Tales scholæ erant apud Iudæos in synagogis, concionibus & convitiis publicis, in quibus populus & adolescentes docebantur. Ezech. c. 28. c. 29. 2. Reg. c. 4. 3. & c. 6. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 15. c. 17. 26. & seq. 1. Reg. c. 19. 20. 19. Acta. 5. 29. Deut. c. 4. 10. 31. 34. 9. 10. & passim ubi Ius. Iusce scholæ in primis doctrina de Deo, iustis voluntatibus, & salute nostrâ propagatur, & ad pastores transmittitur. Deut. c. 6. 6. 20. 6. 4. 10. c. 11. 19.

nam comminatur Iudei Ryhmizis Iosu. c. 22. vid. *Arct. d. Soc. s. 2. Lips.*
lib. 4. c. 2. et 3. polis. Fracis. Burehardum de autonomia. in qua et hic occu-
pellendos et hinc atur nos., qui diversae sunt religionis ab orthodoxis, idq.
ex locis scripturae seqq. Deut. c. 17. 18. et c. 1. Cap. 11. Ephes. 4. Iudic. c. 6.
1. Saug. 4. 5. 1. 5. 1. 10. 2. 2. 5. et 1. 2. 8. et c. 1. 2. Reg. c. 1. 1. 4. c.
18. 2. Obroc. 19. c. 24. c. 25. c. 29. Matth. c. 22. Esa. c. 49. 1. Corin. c. 1.
 Pugnas enim haec liberae cum fide, quam in certâ reddidit, et plures fides,
 atque plures ecclesias aequae, dispersas, idololatricam et impietatem intro-
 ducit. *Pugnata de veritate tollit unitatem. Luc. 11. 1. 2. qui non est unum,*
contra mag. e. 1. Quisgenus vero magis agens homines de veritate religionis
in regno suo bene consciuntis tolerare possit, differantur cap. 18. de admi-
nistrat. Eccles.

CAPIT. X.

De Legi, regniq. definitione.

Constitutio sive symbiotica cōsociationis universalis ecclesia-
 stica huc usque est exposita. Sequitur de seculari.

Secularis politica communio universalis regni est, quae e-
 dem media ad vitam gaudium iustam in cōsociatione univer-
 salis degeat, idonea & necessaria inter membra regni com-
 municatio. Item quae tractat ea, quae ad usum vite huius, et
Corinth. c. 6. 3. Item, regni negotia publica spectant. Argum. Theo.
c. 2. 12. 1. Timoth. 2. 2. Unde jus maiestatis seculare.

Agitur ergo hoc jus regni, sive maiestatis seculare, de vita iusta, secun-
 dum tabulam Decalogi praescribitur in symbiosi universalis instituendam,
 quomodo seculares iusti in praesenti seculares vivunt. ut dicit Apostolus. *Ter.*
c. 2. 1. 2. ita sic praedixit tabulae secundae Decalogi hoc jus continet.

Hoc jus maiestatis seculare est generale, vel speciale.

Generale est, quod singulis membris consociati corporis
 formatur iuste agendi & vivendi in hac symbiosi, in singulis &
 omnibus negotiis praescribitur. Ideoque singula consociationis
 universalis negotia ad ius hoc accommodanda & examinanda.

da est arg. Ps. 119. 105. 7. 97. et seq. Ideo nōmōthericā dicitur.

Iuris huius generalis promulgatio & executio sic spectanda est.

Promulgatio iuris huius est, quā illud p. regula & norma omniū iustarū actionū in hōmīnōs universāli agnoscitur, & recipitur. *Vnde mēbra dēfōclata non sētis quā ex cōtrāctū dōclātur, d. 1. l. de leg. ubi sponso cōmūis lex dicitur, quā sponso alibi volatur promissio. g. 1. inst. de verb. obli. scias & conventio lex dicitur l. contr. 23. de leg. ur.*

Lex vero & ius hoc est faciendōrū, vel vitandōrū regula; singulis & universis regni membris, ad iustitiae & concordationis universalis conservatiōē praescripta. *Plac. Seneca II. l. de clemēt. dicitur vincula, quo Resp. cobaret, & spiritus vitalis, quē et vitas trahit, nihil ipsa per se sicura, nisi onus & praeda, si mens illa subtrahatur. Vocari vitā potest iussio publica populi, & sponso, seu promissio regnicolarū de faciēdo, vel vitandō licitis, vel illicitis, vel praecipit de vitā politica in regno instituta, & collata modo praescripto, de officio c. 9. de p. d. c. imo p. l. d. c. & omittēdo dicitur unde in psalmis aliis quo scriptura sacra loquitur supra. Fac bonū & a malo abstinē. Ps. 37. 27. Ps. 119. Ro. 7. 18. & seq. 1. Pet. 2. 11. Ps. 34. 15. Es. 6. 1. 16. Hinc p. p. Decal. affirmati v. negati v. iubentia & prohibentia, in d. d. & in d. d. d.*

Quando autem intelligimus, quae a nobis sint proximo praestanda, facile licet colligere fugienda & omittenda.

Sunt vero proximo in civili & sociali hac vita praestanda, quae iure ipsi debentur, aut ipsius sunt, & possidet tanquam, propria, uti primo vitam naturalem, corporis proprii incolumitatem & libertatem, cui contraria est exanimatio, caedes, caeco, vulneratio, percussio & coactio, servitus, vinculu, coactio.

Deinde habet homo ex estimatione, famā honestā honorē & dignitatē, quae altera hominis vita dicitur & cui contraria est contumelia, infamia & ceterus. Atque hinc quoque refero castitatem corporis, cui contraria est omnis impudicitas & fornicatio huius loci est ius familiae & cognationis, atque ius civitatis, quod alii coepit.

Tertio homo habet bona externa, quibus utitur, fruitur, Huius usus contraria est omnis corruptio, furtio, deterioratio bo-

orum, possessionis, quiete, turbatio, spoliatio, dejectio, & impedimentum creatum.

Atque hec officia proximo prestanda leges istae prescribunt, quo modo & ratione hec faciendes honorifici vivamus, alios non ledamus & (sui cuiusque) tripanius, in iura proximo nostro ea faciamus, & prestemus, que nobis fieri vellemus & contra. *Mat. 22. et 7. 12. Lev. 19. Luc. 1. 13. 4.* nimirum ut cui honor, auctoritas, dignitas & preeminetia, nec non familie ius coperit, illi hec tribuantur, & contra non vilipe sature, contemnaturve, *sec. Decal. 5.* Cuius vita defendenda & conservanda est, illius corpus non ledatur, vulnerecur, percussatur, aut quovis modo inhumaniter tractetur, libertate, aut usus corporis minuatur, vel adimatur *sec. Decal. 6.* cuius castitas conservanda est, huic illa scortatione, vel quovis alio modo non adimatur *sec. Decal. 7.* Cuius bona corporis, possessio, usus, vel pecunias sunt conservanda, illa non ledantur, deteriorentur, vel adimantur *sec. Decal. 8. 10.* cuius bona famae & estimatio est conservanda, illa conviciis, maledictive non adimantur, ledantur, minuatur, verbis vel factis *sec. Decal. 9.* Atque hec omnia singula proximo nosse possideat, utatur, fruatur, absque affectu cupiditatis & cupiditatis prave *sec. Decal. ult. Decal.*

Prescribuntur vero leges haec singulis & universis republicis iuri naturali, seu morali equitati non contrarie *sec. pen. Inst. de iur. nat. gent. & civ.* pro ut necessitas & utilitas Reip. postulat. *sec. 1. lib. 1. c. 30. & seqq. ius civ. inst. de iur. tit.* Nam quemadmodum homines absque societate murina vivere non possunt, ita neque societas ulla sua, vel duriora esse potest absque legibus, ut dicit *Plato li. 3. de leg. vid. Pat. Greg. lib. 10. c. 1. & lib. 7. c. 20. Bod. lib. 1. c. 1. de Rep. ubi agunt etiam de modo seu promulgandarum.* Nam quod Deus est in mundo, quod in mari gubernator, quod in curru apiculator & director, quod in choro praecentor, quod dux in exercitu, hoc est lex in civitate, sine qua nec domus, nec civitas, nec Respublica, nec mundus stare potest. Lex secundum *Papin.* est commune preceptum, virorum prudentium consultum, delictorum, que sponte, vel ignorantia contrahuntur, coercitio, communis Reip. sponso. *Essequendum Marianum, est rerum humanarum & divinarum regina, oportet*

autem

autem eam esse præfidẽ et bonis et malis, et principom & ductorẽ esse, et secundum hoc regulam esse in: *Corum et iniustorum, et eorum, qua natura civilia sunt, animantium: præceptivam quidem faciendorum, prohibitoricam autem non faciendorum.* l. 1. l. 2. de legib. *Cicor. 1. de oratore, docemur, aut auctoritate utriusq; legum, domitas habere libidines, coercere omnes cupiditates, nostra tuere, ab alienis mentes, oculos, manus abstinerẽ. Per legem oritur cognitio faciendorum et omittendorum.* Rom. c. 3. 20. *Et in hac, sapientia nostra.* Deut. c. 4. et psalm. 119.

Potestas legis interpretandæ & explicandæ est, qua concessum est de legis vera & genuina sententia dubitantibus respondere, pro variâ rerum, personarum, temporis, loci, aliarumque circumstantiarum ratione, *vide Vasqui. lib. 1. cap. 25. c. 26. illust. contror. & reliquos juris consultos. & l. 2. de origin. jur.*

Executio legis ad disciplinæ publicæ externæ custodiam pertinet, estq; jus meritorum distribuendorum, hoc est, jus & facultas puniendi delinquentes, & benè agentes remunerandi, & iustitiæ administratio quævis alia. *psalm. 101. Deus enim requirit, ut bonis benè sit, & malis malè. Rom. c. 26. 7. 2. Thess. c. 1. 6. Et Deus non vult absolere improbum, & fontem ullo modo iustificare. Num. c. 14. 18. Exod. c. 34. 7. cap. 23. 7. psalm. 5. 7 & 7. 12. Quem; admodum autem anima corpus vivificat, quando in eo est: sic & iustitia Repub. animat & conservat, vitam illius, ubi autem utraq; illa abest, etiam corpus resolvitur. & Respub. Eccles. c. 10. Propter injuriam regna transferuntur, & crescentibus improbis crescit defectio. Prov. c. 29. 10, vid. Melch. Lun. part. 3. politic. quest. 105. 106. 107.*

Potestas puniendi delinquentes pro ratione delicti & circumstantiarum illius competit in hominis malefactoris vitam, corpus, famam, vel bonam. *Nam præter hoc homo non habet, que ipsi adimi, vel lædi possint. vid. Deut. c. 13. 8. c. 19. 13. Roman. c. 13. Iohan. c. 19. 10. 11. Daniel. c. 2. 5. 12. Pet. Martyr. 1. Reg. c. 20. Davens lib. 6. politic. c. 3. Pet. Greg. lib. 9. c. 1. de Repub. Publice autem insile esse, delinquentes puniri constat. l. ita vulneratus. ad l. Aquil.*

Nam

lasiā metat, Proverb. c. 22. v. 8. 2. *Ibess.* c. 1. v. 6. *Roman.* c. 2. v. 6. 7. *contra non iniquum erit, ut qui virtuti & honestati studuit suorum benefactorum premium & gloriam ferat.* *Roman.* d. c. 13. l. 2. 3. 4. c. 2. v. 6. 7. *Prov.* c. 11. v. 18. 21. *Ezech.* c. 18. v. 23. *Heb.* c. 6. v. 10. *Deut.* c. 28. *Psalms.* 101. *sed de lege hac plura suo loco infra cap. 20. v. 28.*

CAPUT XI.

De speciali jure seculari maiestatis.

DE lure regni, seu maiestatis seculari generali huiusque, sequitur de speciali.

Speciale ius maiestatis seculare est, quod ad succurrendum indigentiae & necessitati universorum symbioticorum & ad promovenda eiusdem commoda, & ad avertenda eiusdem incommoda, singularia media ostendit & praescribit. Nam, ut membrum corporis quodvis ad suum munus, & tamen omnia & singula membra ad unum finem nempe ad conservationem totius corporis constituta & creata sunt: ita nostrum quilibet ordinatus est ad propriam & singularem vitae rationem, sed tamen omnes ad Dei gloriam & proximi salutem.

Speciale hoc ius est duplex: Prius & posterius.

Prius est, quod ordini ad necessitatem victus quaerendi destinato inservit, & docet rationem communicandi commoda, & sustinendi onera in ijs, quae ad victum atque subsidia ad eum necessaria ministranda, in consociatione universalis sunt comparata.

Prius hoc regni speciale jus consistit. I. in commercijs. II. in moneta. III. in linguae dialecto. IIII. in muneribus publicis regni v. in privilegijs & regaliorum concessione.

Primo itaque cura & jus commerciorum contractuum & negotiationum publicarum terrestrium & nauticarum ordinandarum ad consociationem hanc universalem pertinet.

Harum ergo usus & exercitium liberum in territorio regni ex illius praescripto & permissione pender. Dicitur mercatus pulicus. *Tessaur. decis.* 264. num. 2. *Menoeb. consil.* 302. *Briffon. select.* antiquit. c. 15. *vid. tit. de nundinis. & tit. C. de commerc. & mercator. tit. C. de monopol. Genes.* c. 34. v. 21. & *seqq.* c. 42. v. 34. 2. *Chron.* c. 9. v. 21. c.

1.16.1. Reg. c. 9. 26. 27. 28.

Commercia eiusmodi sunt media, quibus illa quibus egemus, consequi, & illa quibus abundamus, cum alijs permurare possumus. Atque ita generale quoddam & necessarium humanæ inopiæ sublevandæ sunt subsidium, quo importantur necessaria in regionem regnâmvē nostrum, & superflua exportantur nostro commodo; Medium quoque familiaritatis & conjunctionis cum exteris contrahendæ, & rerum magnatū experientiæ cōparantæ, commerciorū exercitiū est.

Sine commercijs igitur commodè in hac sociali vita vivere non possumus. Sunt enim multa quibus in illa egemus, & sine quibus commodè nemo vivere potest: multa quoque quibus bono nostro, imò nec magno incommodo nostro carere possumus. Necessitas igitur & utilitas vitæ hujus permutationum modum & rationem excogitavit, quibus alteri possis dare & communicare id, quo ille eget, & carere sine incommodo, utitur, non potest. & contra ab eo accipere quod tibi utile vel necessarium. Bodin. lib. 3. de Repub. c. 8. Aristoteles. lib. 6. c. 4. Simanca de Rep lib. 9. cap. 28 occasi. ne commerciorum, pax et concordia etiam inter vicinos conciliatur. 2. Chron. c. 2. 19. Act. c. 12. 20. ibi pacem petebant eo quod aleretur regio ipsorum de regis agro.

Hoc commerciorum jus consistit in acquirendis, amittendis & cōservandis rebus ad vitā socialē necessarijs. *l. ult. de legib.*

Adquisitio verò hæc amissio & alienatio est vel dominij vel obligationis alicujus.

Dominij est, qua jus aliquod in re, quoad commoda & incommoda illius, constituitur, vel amittitur, quod ex varijs hominis factis fieri potest nimirū rei apprehensione, traditione, usucapione, successione testamentaria, vel ab intestato, & alijs, *de quib. latè juris consulti.*

Obligationis adquisitio, vel amissio est, qua ex factis duorum, vel plurium contrahentium, oritur necessitas ad quiddandum, vel faciendum.

Contrahentium facta, sunt conventiones, vel maleficia.

conventiones varia sunt, nimirum mutuum, commodatum, depositum, pignus, verborum stipulatio, emptio venditio, locatio, conductio, mandatum, societas, aditio hereditatis, negotiorum alienorum gestio, transactio, pactum de non petendo, acceptilatio, novatio, & id genus conventiones & contractus plures, de quibus ex professo agunt *Iur.* Maleficia sunt facta illicita, circa acquisitionem domini vel obligationis commissa. *De quibus Iur. in libris juris.*

Conservatio utriusque huius iuris domini & obligationis consistit in iudiciis & actionibus legitimis, de quibus *Iur.*

Alterum est ius monete, seu ius numismatis percutiendi & signandi, quod populi, seu regni approbatione per summum illius magistratum in materia publicè electa constituitur. *1. Macch. cap. 15. 5. 6. 7.* cum certo pondere. *Genes cap. 23.* caractere & formâ publicâ, magistratus & regionis inscriptione & imagine. *Matth. cap. 22. 17. 18. 20.* valore quoque & functione decreta assignata, quibus hoc modo hominum commercio & necessitati subveniatur. *Pet. Greg. lib. 36. c. 2. Synagm. & lib. 9. cap. 1. num. 31. de Repub. Bodin. lib. 1. c. ult. vide quae dixi in Dicaologica vid. tit. C. de vet. num. potest. lib. 11. l. 1. de conser. empt. & vend. Nam si argenti & monetae inter homines & vicinos populos certa aestimatio non est, usus commerciorum retineri non potest. Siquidem incertum monetae publicae precium omnia perturbat, ac difficilem cum alijs populis conversationem & commercia efficit. arg. *Genes. c. 23. 16.**

Eadem ferè est ratio ponderum, mensurarum, modiorum, ulnarum, quorum similiter certam esse quantitatem necesse est ob commercia. *Dent. c. 25. 13.*

Tertium est ius linguae & idiomatis cuiusdam in territorio introducendi. *arg. Iudic. c. 12. 5. 6. Matth. c. 26. 73. Act. c. 2. 6. & seqq. Marc. c. 14. 70. 1. Cor. c. 14. 11. Esd. cap. 17. 23. & seqq. 2. Reg. c. 18. Bodin. lib. 1. c. ult. in fin. de Repub. Est. c. 3. 12. Per. Gregor. de Repub. lib. 1. 5. c. 3. & seqq. Ad eò verò sermonis usus in sociali vita homini-*

bus

bus est necessarius, ut sine hoc nulla vita societas consistere possit, & nulla communio iuris. Ideo sermonem, societatem humanam magna ex parte peperisse & conciliasse quidam tradiderunt. vid. Cicer. lib. 1. Offic. & Ari. Cot. lib. 2. politicorum. Nam variorum ac diversorum, separatarumque regnorum in urbe terrarum constituendorum causa non ultima fuit, linguarum inter homines diversitas, & primi idiomatis confusio. Genes. c. 11. 7. 8. Ex diversitate etiam linguarum homines & civitates cuiusque politicae, tanquam nota quadam, agnoscuntur. Iud. c. 12. 6. Marc. c. 14. 70. ibi, etenim Galilaeus es, & locutio tua similis est, Act. 2. 6. ibi, multitudo contraria fuit quod audiret unusquisque suam propriam linguam ipsas loquentes. Quamvis quandoque nationes & provinciae variarum & diversarum linguarum in una Repub. sint. Est. c. 3. 12. & seqq. vid. Cal. Rb. dig. lib. 2. c. 17. Greg. d. lib. 15. c. 3. c. 4. de Repub.

Quartum jus est cura & potestas munerum admittendorum & distribuendorum, quae ab universali consociatione pendet.

Munus est officium impositum, quod civis, seu municeps in regni territorio, ad utilitatem consociati corporis eiusdem consensu gerit. Dicitur Varr. lib. 4. de latin. ling. quod municipi causa imperatum sit, à quo municipes, qui sunt munerum participes, uti sunt cives. l. 1. ad. municip. l. 228. municipes de. 70. Sign.

In distributione & impositione muneris iustitia distributiva servat convenientiam, & analogiam personarum & munerum.

In personis considerat eandem & facultates & vires, an inuncto munere sufficere possiat. In muneribus considerat formam & legem, secundum quam quis muneribus fungi debet. de quibus exacte juris consulti.

Munera verò eiusmodi sunt duplicia: Realia, vel personalia. Duplex enim necessitas civi imponitur, scilicet rerum conferendarum ad utilitatem Reipub. vel operarum. Ex his enim subsidia & auxilia praestantur Reipub. & haec in communi

nem salutem impenduntur, sine quibus universalis conso-
ciatio aliâs interitura eîset. *Multa siquidem negocia præclara,*
absque pecunia infelicitè succedunt : et ob defectum præsentis pecunie,
vel auxilii & subsidii, aut ob paupertatem & inopiam à ditioribus
Repub. facile, vel armis, vel donis, iniscatur, subiicitur, vel vincitur.
Ut igitur vita salusq; Reipub. imò omnia Reipub. bona sarta, cotta cõser-
ventur, erogationes Reipub. nominè necessario faciendæ, & ministeria
& operæ civium & auxilia adhibenda sunt. vid. Bodin lib. 6. c. 2. de a-
rario Greg. lib. 3. c. 1. Aret. tom. 2. problem. loc. 155. Reipub. n. in sc̄ar-
navis aî emanda est. que omnia manibus, officio et bonis opus habet,
ideoq; in id incumbendum, non modo, ne evertatur, sed ut in partem tu-
tissimum sese recipiat : omnia ac singulorum eò consilia, opes, actiones,
dirigendæ, ut Reipub. non servecur solum, verùm etiam indices feliciter
augeatur. Patric. de Regno. lib. 1. Clapmarus lib. 5. de arcan. Rerum
pub. c. 12. Vnde Tolosan. lib. 3. c. 2. num. 10. de Repub. motus, ad dicit
cap. 8. 1. Sam. accipiendum etiam de non tyranno, quando utilitate &
necessitate regni exigentibus, illis iuribus utatur. quam sententiam no-
bilib. 1°. Vvaremundus ab Erenberg in libello de regni subsidiis &
oneribus subditorum prolixè defendit, cum philippo Melanchrone.

Realia munera sût quæ rei imponantur propter rem & pos-
selsorem rei comitantur, seu quæ erogatione et collatione pa-
trimonij geruntur, ita ut ex posselsionibus suis, post earum-
dem profelsionem & æstimationẽ, aliquid municeps præster,
quod in Reipub. usus convertitur. *vide Gregor. lib. 3. c. 1. &*
seqq. de Repub. Dana lib. 3. c. 3. politic. vocari potest contributio
& erogatio patrimonialis pro necessitate Reipub. indicta, quæ
res comitatur.

Bona ex collatione hac percepta Reipub. nervus dicuntur.
l. 1. Sin causa. de quasi. vid. Leon. Novell. 52. & Iustinianum. No-
vell. 149. & 161. cap. 2. Greg. lib. 3. cap. 1. c. 2. per l. 10. vestigalia de
vect. & commiss.

Collationis huius sunt primò requisita dispicienda, postea
species ejusdem.

Requisita

Requisita collationis necessaria sunt quatuor. I. *Causa eiusdem.* II. *Quibus in rebus potissimum indicatur.* III. *Professio illius & descriptio.* IV. *Adgratio.*

Causa collationis est evidens Reipub. necessitas & utilitas, *Heigius quest. 18. nū. 6. part. 1. Roland. à Valle consil. 1. nū. 62. & seq. vol. 2. ut omnes incolæ & regnicolæ intelligant, necessitati esse parendum. Cicer lib. 2. offic. Da operam, ut omnes intelligant, si salvi esse volint, necessitati esse parendum. Quæ enim Respub. aut regnum sine tributis; Nec enim quies gentium sine armis, nec arma sine expensis, nec expensia sine tributis haberi queunt. Hæc ornamenta pacis sunt, & subsidia belli. Hæc n: vos esse imperij, semper duxerunt sapientes. Tacit. lib. 4. hist. Negotia Reipublicæ, quorum procurator & administrator est magistratus, exequenda sunt: Pro quo administrationis & executionis labore, remuneratio & sumptus necessarij eidem magi: Cratui, debentur, ut hæc negotia Reipub. gerere & procurare sufficiat. Extra has duas causas, necessitatem Resp. & magistratus indigentiam, & dignitatem, si quid superior edigit, fit & dicitur birudo populi, lupus rapax, homicida pauperum & harpyia, atque ex populi lachrymis impinguatur. Unde exterioribus membris Reipub. tanquam corporis proprij exhaustis, tandè venter sibi exitiū & interitiū adferat necesse est, sicut liene cui fiscus comparari solet, intumescere, totum corpus languidum & morbosum redditur. Bodin. lib. 6. c. 2. de Repub. Greg. lib. 3. c. 2. & c. 9. de Repub. Quapropter minimè veniendum est ad collationem populi, quandiu aliunde haberi possunt, quæ necessitati populi & Reipub. sufficere queunt; Roland. à Valle consil. 1. num. 51. 53. 57. 62. 63. 64. 67. vol. 1. 2. Heigius quest. 18. Valqui, illust. quest. lib. 1. c. 6 num. 4. c. 7. num. 3. c. 8. Natta consil. 487. num. 1. 2. lib. 3. Schurpf. consil. 9. lib. 1. nimirum I. Ex bonis fiscalibus, seu regni. II. Ex mulctarum & publicatorum bonorum compendijs. III. Ex bonis creptitijs, vel vacantibus. IV. Ex rebus bello acquisitis. V. Ex rebus & bonis ex amicorum largitionibus acceptis, vel à locijs fæderatis. Hæc enim omnia bona Reipublicæ sunt, quorum administrationem*

populus

populus magistratui suo concessit, ut *infra suo loco dicitur.*

Deinde observandum, si ex rebus propriis collatio est facienda, quibusnam è rebus potissimum collatio exigi debeat. Nimirum primò ex his, quæ minus nocere pauperibus possunt, non ex iis, quæ ad facilem victum pertinent.

Deinde ex eo, quod est minus, non grave, quod longo tempore læpè collatum & reclusum ærarium auget & conservat, ut tempore necessitatis paratum inveniat, & à gravibus novis collationibus releveret: vel ad maiores usus sufficiens inveniat, sine gravamine & oppressione pauperum. *Gregor. lib. 3. c. 9. de Repub.*

Tertiò, his, quæ publici iuris sunt, multò tutius onera imponi possunt, quam privatorum bonis. *Pet. Greg. lib. 3. c. 4. de Repub.* nimirum agris publicis, viis regis publicis, fluminibus navigabilibus, portui territorii.

Quartò, rebus minus necessarijs, quibus non utimur ad quotidianum victum, rectius & tutius collationis necessitas imponitur, uti poculis aureis, argenteis, acquisitioni nobilitatis, rebus titulo lucrativo acquisitis, & similibus, *De alimentis vestigalia non esse solvenda probare videtur text. in l. 203. de verb. sign. l. uni vers. 5. C. de vestigal. Coler. lib. 2. cap. 7. num. 58. de aliment. per l. 22. C. de sacros. ecclies. Gregor. lib. 3. cap. 6. de Repub.* Tributum, quod imponitur rebus ad quotidianum victum pertinentibus, grave dicitur. Etiam ob causam collatio Deo gratissima, civitati plucherrima, magistratui honestissima, plebi utilissima illa censetur, quæ imponitur ijs rebus, quæ ad corrumpendos civium mores, quæ ad delicias, ad luxum, quæ ad libidinem spectant, uti sunt aurea argentea ve s. ppel. dx, pigmenta, innumerabilia vestium ornamenta, colores preciosissimi, gemma, margaritæ, capedia, ceteraque eius generis; quæ quidem prohibenda non sunt; nec, si velis, possis. Sic sapientissima lex Augusti fuit: qui, ut effusas utriusque sexus libidines coerceret, leges de maritandis ordinibus tulit. quibus eos, qui post annum 25 uxorem non duxissent, aut duxissent quidem, sed liberos non procreavissent, hæreditatum, quas crevissent,

credissent & legatorum, quae sibi relicta essent, partem caducam in fisco inferre coegit. Eos vero, qui liberos plures caeteris haberent, ab oneribus quibusdam immunes esse iussit. Leges caducarias postea alij iussit mutarunt. l. 1. c. de infirma. d. pau. calibat. l. unie. C. de caduc tollend. Sane rerum vanalium, quae ad luxum, quae ad libidinem, quaeque ad pompam comparantur, utilissima, & honestissima est collatio, sicuti & earum rerum, quae ad corruptelam civium invehuntur. Rerum vero civibus utilium & necessariarum, quae ad vitam commodius & honestius degendam, & ad vitam cultumque apportantur, nulla, aut sane indignissima redigenda est: debent: quo meliores ad eas res maiore copia advehendas abutiantur. Aromatum vero, pollium indicarum, ferarum, eunuchorum, vestium fericarum, & ad genus aliarum mercium inanius, de quibus in l. interdum, §. species de publican. & postulat. indicenda sunt collationes.

Tertium requisitum est professio collationis & descriptio.

Professio collationis est, qua patrimonij, & nominis conferentis & erogantis apud magistratum Reipub. fit restitucio & denunciatio. Luc. c. 2. l. 2. 3. 4.

Descriptio est, qua singularium personarum conferentium, & rerum collatarum nomen, & collationis sive erogationis modus & forma, secundum factam adorationem in tabulis publicis scribitur. Luc. c. 2. l. 3. ex qua descriptione etiam aetas, ordo, conditio, & numerus civium, & Reipub. potentia colligi possit.

Forma itaque descriptionis & professionis censualis habet consignatum nomen praedij, sive bonorum civis, in qua civitate, pagove, sicut illa sita, & quos duos vicinos, proximosve fundos, praediave habeat. Arvum quot iugerum sit; vinea quot vites habeat; olivetum quot iugera, & quot arbores habeat, & pascua quot iugera, quot lacus piscatorios, portus, salinas, habeat; sylvae aeduae, quantae latitudinis sit: & sic in alijs. item quam summam pecuniae, fervorum, pecuniarumve numerum habeat.

A Etatem quoq; conferētium, domesticos, uxorem, liberos, parentes, libertos, famulos, & horū singulorum, etatē, habitationem & fortunas profiteri necesse est; item, horum ordinē, statum conditionē, & vitæ genus summa singularim res suas testatas facere quilibet cogitur. *adde. Num. c. 1. 2. & seqq. c. 26. c. 3. 39. 40. Exo. c. 30. 11. & seqq. Pet. Greg. l. 3. c. 4. de Rep. num. 9. & seqq. & c. 5. Bod. l. 6. c. 1. de Rep. Hoc modo fit, ut omnia patrimonij, dignitatis, ætatis, artium, officiorumq; discrimina, in tabulas referantur: atq; ita quantum urbes gentē, & que singula, numero militum, quantum pecuniâ valeant, monumenta extant, & deniq; ut æqualiter quot annis, vel necessitate postulo lante tributa conferantur. Descriptio ergo ejusmodi ad plenam Reip. noticiam conducit; eamque singulis annis fieri consuetum & utile: ideo lquod migrationes, mortes, opum augmenta, aut iminutiones accidere solent.*

Quartū requisitum collationis, est adæratio, quæ nihil aliud est, quàm taxatio, cēlura, & æstimatio patrimonij, facultatumq; conferentiū, p: o ratione, portione, & quantitate, quâ quis bona possidet. *2. Reg. c. 23. 3. 5. c. 10. 14. 2. Chro. 9. 13. c. 27. Num. c. 3. 5. 8. 9. ut ea ratione Reip. suas opes & vires non ignoret, & secūdū eas se metiri possit. 1. Reg. 16. 14. 15. 22. 28 vocatur cēlura, teste Festo in verbo censores de qua Bod. l. 6. c. 1. de Rep. Pet. Greg. li. 3. c. 4. de Repub. Adærationi & taxationi inserviūt peræquatores & inspectores, qui prædijs & bonis in tabulis censorijs descriptis invicē adæquatis taxationē emendant, ut releventur bona, quibus gravissimum onus est adscriptū, & graventur, quæ sunt cēlura & adærata levius. l. 14. l. 15. & C. de erogat. milit. li. 12. l. unie. C. de collat. donat. poss. li. 10. sic. C. de cēfib. & censitor & peræquat. l. 1. Bod. d. li. 6. c. 1. ubi utilitates censura refert. de quibus etiam Plutarch. in Catoe maiore. & Liv. lib. 4. & alijs* Quando de mobilibus collatio præstatur, equū est, ut juramento conferentium taxatio, & æstimatio harum rerū constituatur: *usi fit in Germania, & alijs in locis.*

In taxatione & adæratione hac per gratiam neque divites relevari, & plures eximi, neque pauperes iniqua peræquatione gravari debent. Nemo etiam onusta imposita adærata gravare,

re,

re, aut non imposta exigere debet, aut pro alterius bonis aderrari. *Novel. 43.* Ex onere tributi etiam eximendus est, qui rem centualem non amplius possidet. *l. 4. de censibus.*

Quæadmodum autem valentissima quæque corporis humani membra putres ac defluentes humores ad imbecilliora rejiciunt, & cum eò pervenerint, apostema aut exanthema, ingenti cum totius corporis dolore, erumpere necesse est: Sic & illis contingere necesse est, quando sacer & patricius ordo fortunis, & opibus locuples, miseros aratores, & opifices omni tributorum genere urgeri & opprimi patitur, quousque plebs assiduis oneribus gravata succubitat: tunc onus in nobilium ordinem rejici oportet. *ut dic. Bod.*

In curiales transferri potest onus universitatis prædiorum, non partis. Qui fundos fertiles, opimos & quætuolos occupat, pro rata etiam portione infacundos, & steriles ex ipsorum bonis suscipere coguntur, & defectum impostæ collationis supplere. *Græci vocant ἐπιβολὴν adequationem, & bona eadem οὐβδύλα & ὁμοκρησα vide Nov. 128. & 168. l. 9. l. 10. C. de omni agro desert. ubi Cujac.*

Collectoribus collatorum bonorum præfectus erat dilector, hoc est, cognitor & disceptator rationum, fiscalium, qui λοβόλης *græcis dicitur, & latinis inspector, vel q̄stor. l. ult. c. de discuf. ubi Cui.*

Modus adærationis & quantitas collationis est arbitraria ex arbitrio magistratus pendens, qui rationem subditorum, regionis, temporis & necessitatis publicæ habere debet, ut ratio quæsum & necessitas erogationum inter se congruant.

Ergo modus ex his duobus metiendus est. Primò ex facultate subditi, secundo ex necessitate Reipub, seu regni. *Supra modum itaque sine causa urgente & necessitate summâ flagitante, onerari & gravari in adæratione non debent cives, aut in imponendis, aut exigendis erogationibus, urgeri: pluris enim magis, & æquæ subditorum opulentia esse debet, quam reditus. Nov. 161. c. 2. l. 1. C. veltig. nova inst. non posse. Atq̄ si ita acceperis c. 8. 1. Sam etiam ad pios reges, ad commodari potest, uti doctè ostendit magnificus & nobiliss. I Cas VVarem de Erenberg de subsid. regni & onor subdit. contra quorundam theologorum & I Corum opinionem.*

Deinde per nimias exactiones provinciæ redduntur deserte, & subditi exhaustiuntur, & superior olera radicitus excindens odiosus redditur populo. arg. 1. Reg. c. 12. vid. Pet. Gregor. lib. 3. c. 9. de Repub. Plane intolerabilis & impia est exactio & collatio, quæ ita excedit laboris fructum, ut rebus malint possessores ipse cedere, quàm pro illis impositam & taxatam erogationem prestare, quæque omnem proflus spem victus parandi possessori adimit. adde Exod. c. 22. 25. Micha. c. 10. Amos. c. 2. c. 5. Job. c. 10. Habacuc. c. 3. Micha. c. 3. 1. Quia propter dico, audite jam primores Iacobi & doctores domus Israelis, annon vestrum est scire ipsum ius. 2. Ofores sunt boni, & amantes mali, rapientes cutem eorum ab eis, & carnem eorum ab ossibus ipsorum. 3. & quod comedunt, est caro populi mei, & concim eorum ab eis nudant, ut ossa eorum diffringant, di viduntque, ut quod est in olla, & velut carnem, quæ est in lobis: Ezech. cap. 45. v. 9. 10. Sic dixit Dominus Deus, modum tantum ponite principes Israelitici, removo veto violentiam & oppressionem, auferet exactio vos vestra à populo meo. Laudabile exemplum Nehemia exat. Nehem. c. 5. 15. abiicit, se non gravare populum, sicuti antecessores ipsius fecerant. Job. c. 31. c. 39. 10. Zach. c. 9. 3. l. unic. C. de super. ex. act. v. Do quibus iniquis exat. omnibus se innocentem protestat. Mosès & Samuel. Atque ita, quod Reipub. ararium erat, illius fit spoliarium, cruciarumque pradarum receptaculum. Boni patris est, condere pecus, non dogubere. Odimus hortulanum, qui ab radice olera excindit, & vinum, qui pennas ita incidit, ut neque ante renasci. Hinc qui nimis & multum, sicut sanguinem. Absint igitur, quantum fieri potest, illa extrema: ne boves ipsos, mox agros, postremo corpora servitio, aut pene tradant; qui rem auferunt cum pulvisculo, cum semen exactio eiusmodi debeat tantum esse debitatio honorum, non diminutio. Gravis quoque est provinciarum exactorum crudelitas & rapacitas: qui se pro modico debito tribuunt are, ingentes facultates subditorum prædantur, & ita eos spoliant bonis misere, vel vexationibus, tarteribus & impendij onerant. Quibus princeps obistere debet: vid. Exod. c. 22. 25. Job. c. 31. 1. Isai. c. 31. 2. Luc. c. 12. 58. Nehem. c. 5. 1. nemo. 2. c. de exact. tribus. lib. 1. c. 1.

tit. C. de super. exalt. lib. 10.

Levis contra collatio censetur illa, qua quis annuatim confert tantum, quantum uno die cum familia in victu consumere solet. Levis etiam censetur, quæ paulatim per partes fit, distinctis & diversis temporibus; quod valde tenuiores sublevat. Levis denique & illa censetur, quæ à benignis, humanis & æquis exactoribus exigitur, secundum l. 33. bene de usur.

CAPUT XII.

De collatione membrorum regni ordinaria.

Tantum de requisitis collationis. Sequitur de speciebus eiusdem.

Species igitur collationis sunt duæ. Est enim quædam ordinaria, quædam extraordinaria.

Ordinaria est, quæ ex legis provisione certam quotannis semel, vel sæpius etiam recurrentem, & regularem habet prestationem, in ordinarios & quotidianos Reipub. usus & negotia impedienda ex bonis, quæ regnicola & possessor in territorio magistratus collectantis possidet. l. fin. C. sine cens. & reliquis. vid. Arz. tom. 2. loc. 155. problem. Rom. c. 13. 17. Pet. Greg. lib. 3. c. 2. de Repub. Gail. lib. 2. obs. 52. & arbitrio Reipub. vel consuetudine putat. si sciendum, an ordinaria, vel extraordinaria sit contributio. in dictionem ideo, quod possessionibus non personis indita sit, item tributiones, intributiones, possessionum opera, mæpæra rei creatura, functiones, necessitates statutas, annuam exactionem, publicam & hincalem pensationem; Cicero collationem vocat.

Prestantur hæc collationes ordinariæ vel ex rebus, quæ nobis ex possessionibus & bonis nostris, in territorio collectantis magistratus sitis, proveniunt, aut locupentionis de rebus non nascentibus in bonis.

Prioris generis collatio ordinaria est, quando quis ex fundo

quem habet magistratui, annuatim tenetur dare certam & immutabilem pensionem, nimirum aliquot modios frumenti, aut dolia vini, vel metalli, quod in prædio nasci consuevit, aut annonam, veluti panem, carnes, frumentum, ligna, metallum, lapides, sulphur, sales, margaritas & ejusmodi alia, quæ terra, seu prædium præstat, secundum mēsuram & quantitatem fundi, vel conventionem. *argum.* 1. *Sam. c. 8. II. et seqq. Boter. lib. 7. c. 4.*

Ejusmodi præstatio & collatio etiam extraneis & forētib; civibus, qui prædia in territorio Reipub. possident, imponitur. licet cēsitōrib; subiecti non sint. *Geil. li. 2. obs. 5 2. & seqq. Planè in Extraordinariâ collatione forenses collectari non possunt de suis possessionibus nisi in proprio territorio, in quo etiam de bonis alibi sitis, collectari possunt. Rosenthal. lib. 1. de feud. c. 5. quasi 80. Cacherā. decis. pedem. 95. nam. 4. 6. Geil. lib. 2. obs. 5 2. & seqq. Mynsing. cēt. 5. obs. 22.*

Bona ex quibus olim apud Romanos talis collatio fiebat, vocabantur prædia tributaria, expēdiaria, vectigalia, prædia civilia, fiscalia, fundi emphyteutici, saltuenses, quales & apud Aegyptios fuisse apparet. *Genes. c. 47. 24. & seqq. vid. tit. 1. de locat. præd. civil. lib. 1. tit. C. de fundo patrim. tit. C. de collat. fund. patrim. Cuiac. lib. 7. obs. 3. & 4.*

Pensio canonice frumentarius ex tritico, hordeo alijsq; frumenti generibus deferbatur in hordea Reipub. *tit. C. de canon. frum. urb. Roma. & tit. seqq. lib. 1. tit. C. de fund. patrim. & saltuēs. Exempla vide Deut. c. 14. 22. 23. c. 26. 2. 3. & seqq. Num. c. 18. 13. & seqq. Levit. c. 27. 30. & seqq. 2. Chronic. c. 31. Num. c. 10. 1. Reg. c. 10.*

Pensio ex metalli fodinis præstanda vocatur canon metallicus, auri, argenti, æris, ferri ex loco, seu prædio, in quo efoditur ejusmodi materia, vel proventus lapidinarum. *l. 13. venditor. §. si venditor. comman. prædior. falis vel marmoris. vid. tit. C. de metal. & metal. lib. 1. 1. & Dd. in c. unico. que sunt regal. in n. sib. feud. Reditus rectè vocari possit.*

Posterioris generis collatio ordinaria est, quam quis annuatim, in numerata pecunia, aut alijs reb; mobilibus, pro æstimatione

matione patrimonij & bonorū suorū, in recognitionem universalis territorij & dominiij, quod ad Remp. pertinet, præstat. Vocatur hæc census & estimatio patrimonij, quæ non nisi civibus & regnicolis in territorio regni imponi potest, atq; augeti & minui pro quãtitate & qualitate bonorum & patrimonij, ex quo datur. *Exempla hujus videre licet Genes. c. 47. 1. Reg. c. 10. 14. 2. Chron. 9. 13. 27. Exod. c. 30. Deut. c. 26. Tolosan. lib. 3. c. 3. de Repub.*

Pensiones pecuniariæ & aurariæ referebantur in ærarium Reipub. *tit. C. de metallar. & metall. Greg. Tolosan. lib. 3. c. 3. de Repub. cujusmodi & Iudæos habuisse constat. 1. Reg. c. 7. 51. c. 14. 25. 2. Reg. c. 12. 18. 11. cap. 14. 14. c. 24. 13. 1. Chron. c. 9. 26. 20. & seqq. Iosu. c. 6. 24. Bodin. de Repub. c. 2. lib. 6.*

Ærario præficiuntur ponderatores & examinatores pecuniæ, numerarij, exactores & collectores, publicani. *de quibus in l. 12. Cod. Reliquæ pensiones non pecuniariæ in horrea, & ædes publicas referebantur, & ad usus publicos regni reservabantur. Exigit enim utilitas & necessitas Reipub. ex redditibus ordinarijs thesauros cogere, & coactos repositosque habere ad omnes Reipub. necessitates. vid. per. Greg. lib. 3. c. 9. de Repub. Bodin. lib. 6. cap. 2. de Repub. Boter. lib. 7. c. 3. 1. Chron. c. 22. 1. Reg. c. 14. 26. c. 7. 51. 2. Reg. c. 12. 18. c. 14. 14. c. 24. 13. 1. Chron. c. 9. 26. c. 26. 20. & seqq. Esa. c. 39. argum. l. si chorus. 76. de legat. non ad voluptatem & iudicium, vel avaritiam, ita accipio Deut. cap. 17. in fine.*

Præcipuæ species collationis hujus sunt, tributum, salarium, vestigal & anomalæ aliæ, quarum præstatio inconstans & varia esse solet.

Tributum est pensio quædam in usum Reip. præstanda, consistens in corporibus, veluti auro, argento, cære, equis, armis, vel vestibus. *Exempla hujus vid. Deut. c. 20. 11. Iosu. c. 16. 10. c. 17. 13. Indic. c. 1. 28. 33. Roman. c. 13. 6. 7. Matth. c. 22. 21. c. 17. 27. Luc. c. 2. 1. 2. 3. 4. Iosu. c. 7. 2. Reg. c. 8. c. 17. 20. c. 23. 35. Aristot. lib. 1. politic. c. 7. & lib. 7. c. 8. 9. & Arcium tom. 2. problem. loco. 155. Tributum ideo vocabatur apud Romanos, quod à tribubus tributum hæc pecunia,*

hæc pecunia; à singulis ex populo pro æstimatiõe patrimonij imperaretur: & attributum, quod cuique certa pecunia assignaretur præstandi, ut ait Varro vel à tribuend, quod ex privato in publicum tribueretur: vel quod militibus tribuebatur l. 27. ager. de verò. sign. Monter lib. un. decis. regni Aragon. decis. 13. num. 46 & seqq. Cochman. consil. 11. Gædd. ind. l. ager quos allegat VVaremund. c. 3. d. onerib. subdit.

Apud Romanos clim' c' a' s' is prima majora quam secunda, & hæc majora quam tertia, que similiter maiora quam quarta, & ita deinceps tributa præstabat. de qua re apud Livium, H. lica nasg. Sigon. & alios scriptores Romanos. Greg. lib. 3. e. 4. Comnenus imp. orientis lib. 1. juris orientalis tit. Isaaci Comneni, constituit ordinarium tributum pro vico, triginta fumibula habente, aureum unum, argenteos duos, arietem unum, hordei modios sex, vini mensuras sex, farinae modios sex, gallinas triginta. Pro vico, qui 12. haberet fumibula, aurei bessem, argenteū, agnum dimidiatū, hordei modios quatuor, vini mēsuras quatuor, gallinas viginti; Pro vico 10. fumibulorum argenteos quinque, agnum unum, hordei modios duos, gallinas decem.

Summa census & tributum, quod annuatim Salomoni pendebatur, extat. 1. Reg. c. 10. 14. & seqq. 2. Chron. c. 9. 13. cap. 27. Variarum regionum annua tributa, eorumque quantitat. m. refert Gregor. lib. 3. c. 4. num. 13. & seqq. de Repub. Salarium quærens ab ijs, qui in Reipub. solo edificarunt, præstatur. tit. C. de divers. præd. urb. & rustic. lib. 11. tit. 70.

Vestigal est, non solum quod Reipub. vel fisco ex fundis vestigalibus penditur, sed etiam quod ex rebus, quæ vaneunt, hincirum vino, oleo, frumento, sale, panno, ferro, cervisia, & pluribus alijs præstat. 1. Reg. c. 10. 15. 22. 28. olim erat pars vigesima pretij, hodie plerunque octava. l. 7. ex præc. tatione. l. 8. C. de vestig. & commiss. quam vis ex consuetudine suam determinationem & quantitatem hodie accipiat l. pen. C. no. v. vestig. inf. tit. non poss. l. 4. §. 2. l. 9. §. 6. de vetig. & Commiss. Ac, vitas hujus collationis est, quod in territorio nostro, & de nostris lucrum adquiratur ab extraneo qui exportat merces incolarum artificio, operâ, industriâ, labore ve paratas, paratâve, atque rebus nostris res suas auget. Idcirco æquum est, ut solutione vestigalis hoc

agno-

agnoscat, & gratum se præstes. Aequum etiam, est ut extranei forenses nomine vectigalis plus pendant, quam cives & incolæ.

Solvitur quoque vectigal ob res, sive merces provinciales, vel peregrinas importatas, vel exportatas ad peregrinos: unde etiam portorium, pedagium, quod vocant, vectigalia ripatica pro transitu riparum, & securitate itineris præstanda. unde Germanis appellationes, Brucker geldt, sehe vnde wege geldt. & duplex vectigal, nauticū, vel vectoriū: Nauticum ex re nauticâ sive ex mercibus, quæ aquâ ad vehuntur, percipitur vectorium ex ijs, quæ terrâ ad vehuntur.

Sunt & plures aliæ species collationis hujus, quæ olim in usu fuerunt, & hodie apud quosdam receptæ.

Apud Romanos olim erat recepta collatio auri vicefimarij, quod ex vicefimis rerum exigebatur, ad ultimos casus & postremam populi Romani fortunam. Lex Julia de vicefima hæreditatum etiam fuit ab Augusto lata, ærarij locupletandi causâ, quam vicefimâ hæredes extranei, vel legatarij non inopes pendebant fisco ex hereditatibus, legatis, vel donationibus sibi in testamentis relictis. Manumissi quoque vicefimam suarum fortunarum ærario solvebant, Livius. lib. 2. Halicarnas. lib. 5. Bodinus. lib. 6. c. 2. in fin. de Repub. vid. tit. C. de imponen. lucrati. descriptione. Gregor. lib. 3. c. 6. de Repub. de utraq; vicefimâ. vide in lexico sub littera V. voce vicefima.

Aurum quoque lustrale singulis lustris apud Romanos pendebatur. tit. C. de lustrali auri col. at. ubi. Cuiac. qui & coronarium aurum, quasi tributum ordinarium acceperant. tit. C. de auro coronat. item χρυσόπυρον id est, auri argenteum, ex auro factificato quod merito improbatum, sicuti & tributum quod ex lotio, stemque ex mercede meretricum, vel ex alijs sordidis penditur. Deut. c. 23. 18. lib. 1. c. 6. Bodin. lib. 6. c. 2. in fin.

Erat & tributū, quod quilibet mēdicus, meretricæ, quævis repudiata, servus, libertusve ærario pēdebat, atque etiam de mulo de fimo, jumentis & canibus in arbe, vel rura degētib; exigebatur. Homo sive mas, sive femina esset, numum argenteū pendebat, & tantundem bos, equus, mulusve: asinus autem & canis obolos sex. Greg. lib. 3. c. 5. num. 9. scd. hoc

extraordinarium rectius dicitur.

Erat quoque apud Romanos cloacarium, l. 7. & seqq. C. de aquaed. & exhibitio majus. tit. C. de majum. lib. 1. tit. 60. item collatio specierum annonariarum, & erogatio militaris annonae. tit. C. de erog. milit. anno. li. 12. & tit. C. de annon. & tribut. tit. C. de excoct. & transit. milit. anno. & seqq. erat & canon ex sacris largition. tit. C. de cano. largit. Fiebat etiam ordinaria collatio ad spectacula ludorum & certaminum apud Romanos. tit. C. de expēs. publ. lud. li. 1. tit. C. de spectac. & scen. item ad aquaeductum purgandum, reficiendum & conservandū tit. C. de aquaeduct.

Erat & v. Regal iudicium olim apud Romanos, sicuti & hodie apud Gallos, quod exponere cogitur is, qui alteri litem intendit, quod ab illo que in iudicio superasset, recuperaturus erat, aut sua temeritatis, si vinceretur justam penam laturus. vid. Bodin. lib. 6. cap. 2. de Repub. a/rr. de latin. ling. & Festum Pompejum.

In quibus regnis hodie, alius canon competens ex molendinis, clibanis, seu furnis, aut torcularibus receptus est, qui crescit & minuitur pro quantitate eorum, que moluntur, coquantur, aut premuntur. Pet. Gregor. lib. 3. c. 2. num. 14. de Repub. item quae jure Dominij, pro modulo viventium, residentium, aut coientium rediguntur in jura dominicalia, aut ex laudemis & v. ditionibus praediorū, aut aliorum bonorum, quae sub censu tenentur à principe. Quaedam etiam debentur superiori pro feudorum transmutatione à persona in personam aliam. Plures modos & formas extorquendi & imponendi tributio, tradit Pet. Grego. li. 3. de Repub. c. 6. & Vvarem de Erēb. in tract. de regni subsid. & onerib. subdit. c. 4. ubi necessitate jubente subditos conferre sepe testatur varias prestationes, ortas. Frucht gelt ex fundis in a ven. 2. horden, siligine. 2. W. in gelt. de vino vectigal. 3. Berg gelt. ex metallifodinis. 4. Kei. hteur. Geil. lib. 2. obs. 53. 5. Landtsteur pro patrimonij estimatione. Exod. c. 30. 6. Forstgelt / Soldatengelt / pflug gelt / triff gelt w. h. sch. oim. / maßgelt / Fruchtgelt / trancksteur & quis enumeret omnes & singulas ratione barpyarum istarum, quibus populum. oviscerant & exhauriūt. Romanus Iupiter ex Iapanariis, leonibus suis, vectigal colligit. arg. l. 27. sed etsi. de petit. hered. Pro aeris usu pro umbra etiā vectigal ex actum

actum legimus. *cujac. lib. 10. obs. 6. 7. Clapmar. lib. 5. c. 14. tributum de fe-*
uistris, regulis, de corporis vitijs, de cada veribus defunctorum, de mercat-
tura honorũ, vide VVarem. de loc. & Alex. ab Alex. gen. diet. c. 10. li. 4.

Hodie etiam receptum est, ut subditus ratione territorij, ex quo discedit in aliud, superiori suo magistratui aliquid ex bonis, quæ in territorio vendit, vel alienat, det & contribuat, quæ solet esse decima pars pretij, Germani vocant die nachsteuer vnd abzuch *Geil lib. 2. observat.*

In quibusdam locis etiam peregrinorum hereditates & legata fisco cedunt in totum, vel pro parte, vel extraneis heredibus legata, donatiões mortis causam, vel hereditates relictae. *Bodin lib. 6. c. 2. & lib. 1. c. 6. in fine serè, per. l. 1. c. de hered. inst. lib. 1. § 2. de legat. 3. l. quidam. de pen. l. neq. §. 1. de milit. test. l. 1. §. pen. de ijs quæ pro non script. habent. quod videtur sublatum. l. omnes. c. commun. de succ. §. quamvis à peregrino relictum civi, fisco non applicetur. Apud quosdam etiam mercatura mun: rii & honorum recepta *Bodi. li. 6. c. 2. de Rep. Greg. de lib. 3. c. 6. quæ merito improbat, sicuti & monopolium & mercatura quæstiosa magistratus.**

Deperetiam necessitas Reipub. cogit ordinarios proventus augere, indictiones & superindictiones imponere, in primis tum, quando ærarium est exhaustum. *vide Rosenthal. de regalib. conclus. 44. cap. 5. de quare in capite sequenti.*

CAPUT XII.

De collatione membrorum regni extraordinaria.

HAEC de ordinaria collatione. sequitur de extraordinaria, Extraordinaria collatio, seu contributio est, quæ ærario ordinaria collatione cõstituto exhausto, per tonis principaliter contèplatione rerũ indicitur, & imponitur ob necessitatẽ publicam incidentẽ, ad rẽpũ certum, donec necessitas illa cessaverit. *l. 2 § 9. §. munus. de v. S. l. 1. l. 18. de mun. & honor. l. 1 2 1. de reg. jur. ideoq. hæc collatio propriè cõmoda civiũ & incolarũ concernit non prædia, neq. serèses *Natta Consil. 157 num. 5 vol. 1. Geil. li. 2. obs. 5 2. Cause necessarię huius cõtributionis & collectarũ esse possunt bellum motũ, domini seu magistratus captivi redẽtio, pacis con-**

firmatio: Magistratus electi inauguratio, refectio & reparatio, vel extractio publicarum munitionum, profectio magistratus onginquaneceffaria, & si quæ aliæ clades, calamitates repetitiæ, & publicæ necessitates incidentes, totam Reipub. concernentes, non bona & res privatorū, *vid. Pet. Greg. lib. 3. de Re. pub. Geil lib. 2. obs. 52. Parisiens. consil. 25. vol. 1. Pet. Frider. lib. 2. de mandat. c. 44. Aret. tom. 2. problem. loc. 155. & exœpla. 1. Reg. c. 9. 15. 2. Reg. c. 12. 4. 5. c. 22. 4. 5. 6. c. 23. 33. 35. c. 15. 19. 2. Chron. c. 24. 5. & 399. c. 34. 8. 9. 10. 1. Cron. c. 29. 2. & seq. c. 12. 38. 39. 40. c. 16. 6. 7. Luc. c. 2. Matt. c. 6. 2. Sã. c. 17. 27. 28. 1. Chã. c. 12. 39. 40. c. 28.*

Eiusmodi extraordinaria collectatio & collatio fit de bonis, quæ regnicola possidet in territorio regni, seu Reipub. necessitate incidere laborantis. Hacigitur collectatione subditi ratione dōnicilij collectantur de omnibus eorū bonis ubicunque etiam extra territorium collectantis sitis. *Geil. lib. 2. obs. 53.* idque quasi per modum capitationis: ideo possessiones bonorum à magistratui in cuius territorio bona subditi cõsistunt, molestari non debent. *Geil. d. loc. num. 2. 3.* Forensibus verò contributio hæc imponi non potest etiam de bonis in territorio censitorum sitis. *Geil. lib. 6. conclus. 2. tit. de jure immu. Natta. consil. 103. num. 7. Cacheran. decis. 95. num. 46. Rosental. in tract. de feud. cap. 5. quæst. 80. Geil. obs. 52. lib. 2.*

Est vero collatio eiusmodi iugatio, per æs & libram, capitatio, hospitatio, & quedam aliæ alijs atque alijs temporibus & locis collationes receptæ & approbatæ.

Iugatio est collatio & contributio extraordinaria, pro magnitudine, numero & qualitate possessionum & iugerum imposita & indicta; ut qui plura prædia possidet & habet, plus cõferat & cõtribuat ad publicas necessitates incidentes. *Novell. 17. Bodin. lib. 6. cap. 2. de Repub. de qua latius Icti. & Greg. lib. 3. c. 5. de Repu.* Per æs & librã contributio fit pro viribus patris monij. *Natta consil. 215. vol. 1. Geil. lib. 2. obs. 52. num. 16*

Est

Est etiam hodie nonnullis in locis, præsertim in Belgio, usitata contributio imposita quibusdam rebus, quæ Indies venduntur & emuntur, uti vino omnis generis, cerevisiæ cujuscunque generis, frumento ad molendum & comminandum moleudinis oblato, carnibus, bestiis, aceto, sali, lignis, smegmati, panno, vestibus preciosis, & similibus rebus, quarum usus & commercium est frequens & quotidianum. Talis contributio tam civibus & subditis, quam extraneis forensibus, quibus vis emptoribus in foro & territorio nostro ementibus, comparantibusve res illas, quibus certa contributio est imposita, incumbit. *Utilis hæc & necessaria est, quoties semper, seu quotidie prænti pecuniâ est opus: atque illos potissimum gravat, qui in territorio nostro vel splendide vivere, vel commercijs & rerum permutationibus & mercaturâ res suas augere volunt, sive sint subditi, sive extranei forenses.*

Capitatio, quæ Græcis ἐπικεφαλίων, est, quæ vitim in singula personarum capita, quæ numerantur, non inspecta patrimonij quantitate, constituitur. *Latætom. l. ult. de consub. vocatur etiam capitalis illatio. vide de hac tit. G. de capit. civ. extimend. lib. 11 Gell. lib. 16. c. 18. Apud Romanos servi, famina, & opifices in numero non censabantur in capitations faciendâ, ut probat. Bodm. lib. 6. c. 7. ex Plutardi. in Romulo, & Floci epitomæ. 59 & 27. Ex cæteris civibus, si quis incensus relinquerebatur, civitatem & libertatem amisisse dicebatur, ut refert Vlpian. in fragment. vid. Gell. d. lib. 16. cap. 10.*

Ejusmodi capitatio apud Iudeos quoque recepta fuisse videtur, ut patet ex Exod. c. 30. 11. & seqq. ubi Iun. in vers. 12. probat extraordinariam fuisse hanc collectam. 2. Chron. c. 24. 2. Reg. c. 12. Nebem. c. 20. 32. 2. & seqq. 1. Chrō. c. 28. Reg. c. 24. 35. Nū. c. 1. 2. & seqq. c. 26. c. 3. 34. 40. in quibus colligitur triplex descriptio personarum per Deum indicta. Prima fuit omnium summa, nempe universæ cōgregationis filiorum Israël. Cætera primogenitorum à mense uno & supra: Tertia à viginti annis & supra, masculorum ad militiam. Ex hac descriptione diversâ sumpta quoque diversâ capitatio, vel tributum juxta capita, non habet à ratione facultatum

dum à Deo impostum. Textus in Exod. c. 30. 11. & seqq. ita habet. Quando tuleris, ait, summam filiorū Israël, juxta numerum, dabunt singuli prætium pro animabus suis Domino, & non erit plaga in eis, cum fuerint recensiti. 13. Hoc autem dabit omnis qui transit in numeratos, dimidium sicli, pro ut est siclus sacer. Viginti obolorum est hic siclus, dimidium sicli, oblationem Iehovæ. 14. quisquis transit in numeratos à nato viginti annos & supra, dato oblationē Iehovæ. 15. qui dives est, ne augeto, & qui tenuis est, ne diminuito de dimidio sicli dādo oblationē Iehovæ, ad expiandum animas vestras. 16. Accipiens autem pecuniam istam expiationum à filijs Israël, repones eam ad ministerium tentorij conventus, eritq; pro filijs Israelis in monumentum coram Iehova ad expiandum animas vestras. At pro primogenitis stirpis Leviticæ & aliorum filiorum Israelis à mense uno & supra, alia facta est censura & capitatio. de qua Num. c. 3. 44. & seqq. Aliās Levitæ non numerabatur. Num. c. 1. 47. 48. 49. 10. & c. 2. 33. Ex his omnibus etiam probabile est fæminas: apud Iudæos censeri non consuevisse, siquidem nulla harū in locis prædictis mentio habetur, sed tantum marium ab anno 20. Num. c. 1. c. 26. Exod. c. 30. 11. & seqq.

Hodie quandoq; apud nos alia quædam capitatio usitata est, qua non tantum libera hominum, seu civium capita, sed etiam servorum, imò & fæminarum atq; etiam bestiarum singulorum censentur. Verbi gratiā, ut mas duos albos, fæmina unū pendat; similiter, servus famulus: & pro equo mulo, asino, bove, vacca, ovibus & alijs brutis certa pecunia pendatur ab ipsorū domino. vid. Pet. Greg. lib. 5. c. 5. de Repub. Hodie hujus loci est in Germania tributum Turcicum Turcenseur/ item Kreystur/ Rom. rzug. Ex hoc sæpè plus cōmodi collectores, & territoriorū Domini accipiunt, quam subsidij contra Turcā Imperator. Atque hæc collecta aliquando Caribus imperij imponitur, aliquando vero viritim & capitatim sive imposta subditis imponi. vid. Reichsabscheidt de anno 1494. 1500. 1542. 45. 48. In quibusdam locis collecta etiam fiunt per sortes, sive sortilegia publica, öffentliche lotereien, in quibus lucrum quod capitur, ad res pias, vel communem utilitatem confertur.

Hospitatio

Hospitatio est hospitij præbitio supervenientibus militibus, vel alijs personis facta. 1. *Chron. c. 12. 3. 9. 40. vid. tit. C. de metal. 2. Samu. c. 17. 27. et seqq. c. 19. 33. In hac nomen hospitazuri pos. Cibibus domus adscribitur, quod sub pœna falsi non delendum. d. tit. C. de metal. Epidemeticæ sunt prætia, quibus se ci ves redimunt ab onere hospitium recipiendorum. vid. *Novell. 129. et 134.**

Paratangæ hoc est, curiorum, vel equorum, vel hominû stationes, certis locis dispositæ semperq; die & noctu paratæ & commodè, huius loci esse videntur, quas postas vocant. vid. tit. C. decurs. pub. aug. et per angar. lib. 12 l. fin. C. de fabricens. lib. 11. ubi Cujac. *Borcholt. de feud. c. ult. num. 84. Menoch. cas. 229. arb. iud.* Similiter angaræ & perangariæ navium, plaustrorumve præstationes, armorum transvectio. *Id. in c. unic. quæ sunt regal. l. ult. §. p. atyimo. de muner. et honor. l. 2. C. de præpos. sacro. cur. lib. 12. Sixtin. de regalib. c. 15. Quò referri possunt hominû priorum in Germania quibusdam locis operæ et servitia, seu jus operarum. vide. Husan. de prop. hom. cap. 6. VVaremund. d. loc. cap. 4.*

Hodie domini territoriorum & magistratus à subditis suis collationes exigunt extraordinarias, sed non ultra duplicatione n centus annui sibi debiti. *Menoch. cas. 178. lib. 2. arb. iudic. quest. Boer. quæst. 133. quod non damnandum modò id faciunt ex probabili causâ necessitatis, uti ex causâ filiarum elocandæ, hostium propulsandorum, protectionis ultra marinæ, lytri præstandi, vel alterius arbitrarie causæ. vid. Menoch. d. lib. 2. cas. 181. arb. iudic. quest. Boer. d. loco. Ferdin. Vasqui. lib. 1. cap. 7. qui filiarum elocandæ causâ collectionem non cõcedit. Boer. decis. 128. et seqq. Episcopus quoq; ejusmodi collectas pro arbitrio iudicis à suis subditis rectè exigit, juxta qualitatem annui redditus, expensarumq; à se faciendarum, quãdo ex propriis bonis nõ habet, quæ in usus impètat. *Menoc. d. cas. 178. & seqq. Pet. Greg. li. 3. c. 6. de Rep.* In extremâ necessitate subst. lia etiã ex bonis ecclesiasticis tumi possunt, ita nimirum, ut vel ex venditione horum pecunia cõficiatur vel ex eorundem fructibus & redditibus. Illud periculum,*

iosum, hoc vero tolerabilius & utilius. *Boterus lib. 7. c. 6. illud. exemplis regni Gallici & Hispanici probat, quibus & Belgarum exemplum addere licet. Modos conquirenda pecunia varios in varijs politijs usitatos describit Tolosan. lib. 3. c. 6. de Rep. ubi tempore necessitatis, vel ad erarij exhausti inopiam suble vandam quando subditi non possunt sup- pedicare, monopolium dicit licitum. vide inf. c. 32.*

CAPUT XIII.

De muneribus regni personalibus.

DE regni muneribus realibus hucusq. sequitur de perso-
nalibus publicis muneribus regni.

Personalia munera publicæ regni, seu universalis consocia-
tionis sunt, quæ illi in administratione publicorum regni ne-
gotiorum, labore & industriâ personarum, sub remuneratione
debitâ, ad utilitatem & salutem communem corporum con-
sociatorum, præstantur.

Personalia hæc munera publica regni cæteras privatas &
publicas singularum provinciarum dirigunt, gubernant & re-
ferunt ad salutem & utilitatem communem regni & omni-
um ejus membrorum, atque privatas & publicas functiones
singulorum & universorum, toti universali consociationi uti-
les reddunt & salutare, vel saltem, ne illi noceant, impedi-
unt. *Atque ut realia munera, res pecuniâque ad conservationem
& defensionem universalis consociationis conferunt & communicant: sic
personalia operas, auxilia, ministeria, consilia industriam, laboris que
communicant quibus commoda & utilitates illius promoveantur neces-
saria procurentur, & incommoda omnia avertantur. Unde summa
horum munerum publicorum regni utilitas & necessitas apparet, quæ
vincula & nervi sunt, quibus tot corporum diversorum consociatorum
coniunctio continetur & conservatur, quæ sine illis statim dissolveretur
& interiret. Hinc horum publicorum munerum dignitas & præstantia,
quæ etiam realia munera universalis consociationis usibus accommodat.*

Munera

Munera hæc publica obeuntes sunt duorum generum. Sunt enim regni, universaliseve confociationis ministri: vel summi magistratus.

Regni & universalis confociationis ministri sunt præsidēs & præfecti a toto populo archivo regni, vel rei militari. 2. Sam. c. 9. vel sunt a secretis & consilijs regni.

Archivo regni, seu universalis confociationis præpositus vocatur regni Cancellarius, *qualis in politia judaica aliquando fuisse legitur Iosaphatus.* 2. Sam. c. 9. v. 20. 14. 2. Reg. c. 18. v. 1. Reg. c. 4. v. 1.

Consiliarij regni sunt, quĩ consilijs suis Rēp. juvant. Tales in plerisque regnis sunt, qui vocantur ephori regni seu principes, comites, ordines & status politia cuiusque, de quibus sup. cap. 8.

Redditibus & bonis publicis regni præpositi sūt quaestores, thesaurarij regni, qui colligunt pecunias & redditus regni, & asservant in locis & edibus publicis destinatis ad publicos regni usus.

Rei militari præfecti publici regni sunt, quos Marschallōs in Germania vocamus, qui arma tractant, & negotijs militatibus bellicis præfecti sunt, eorumque curam gerunt. 1. Chronic. c. 18. v. 14. & seq. c. 27.

In politia Germanorum regni Cancellarius ex septem viris est Moguntinus Archiepiscopus regni vero Marschallus Dux Saxonie.

Consiliarij imperii Germanici sunt omnes status illius & ordines ecclesiastici & seculares: de quorum officijs in bulla Caroli quarti imperatoris, & nos passim suo in loco.

Secretarius regni est, qui curam rerum in consilio regni tractatarum & omnium actorum gerit.

Summi magistratus ministri sunt palatini, consiliarij, censesores, secretarij, scribae, quaestores rerum & reddituum ipsius, & plurimalij. de quibus in lib. 11. & 12. Codicis Justiniani. & 1. Chron. c. 27. v. 28. & infra cap. 29. latius dicemus.

Hodie hi publici ministri distingui solēt in regios, domi-

nicos, municipales, & societatum specialium ministros. Priores immediatè à summo magistratu, reliqui mediatè ex permissione superis eliguntur. *De talibus in politica Iudaica vide 1. Chroni. c. 26. c. 27. 25. c. 28. de quibus Sigonius. lib. de Repub. Hebrae. De Atheniensium ministris publicis lib. 4. de Repub. Atheniens. & Pet. Gregor. lib. 4. c. 5. num. 28. & seqq. de Repub.*

In politica Iudaica censores erant liberrimi, gravissimi & sanctissimi vita regis iudices, repræhensores et monitores, et quandoque propheta. 2. Sam. c. 12. Esa. c. 1. Ierem. c. 1. Esd. c. 10. Lacedæmonii suos habuerunt Ephoros: Athenienses suos nomothetas: Romani suos censores, de quibus infra cap. 30. de censura latius & sup. cap.

CAPUT XV.

De Concessione privilegiorum in universali consociatione.

DE muneribus huc usq; dictum est sequitur de privilegijs & immunitatibus quibusdam regnicolis concessis.

Privilegiorum concessio est, qua regnicolæ ex justa, vel probabili causa remittitur aliquid in eo quod alij cives Reip. sub. præstare & communicare tenentur.

Privilegium eiusmodi est personale, vel reale. Personale tantùm personam illius, cui cōcessum est, comprehendit, non illius servos, familiam & similes. *l. 196. privilegia. de regul. jur.*

Reale contra, quod heredes, liberos, uxorem, alioque conjunctos complectitur *d. l. 196. de qua re videndi sunt Ibi. Menoch. cas. 572. arb. jud. quest. & Boer. quest. 213. & alij.*

Privilegium hoc est duplex: scilicet immunitas, vel aliud jus singulare concessum.

Immunitas est ἀλεσθησιμία & vacatio munerum, qua municeps à muneribus suscipiendis & præstandis liberatur & excusatur, ab omnibus, vel quibusdam. *vid. tit. de jure immunit. & tit. de vacat. & excus. mun. Florea, c. 7. 24. 1. Sam. c. 17. 25. Est. c. 2. 18.*

Causa

Causæ immunitatis civi concedendæ justæ esse debent, ne ex illa alij releventur & alij opprimantur immerito; & quorundam vocatio alius sit afflictio. *Secundum naturam enim est, ut qui commodum sensit in Repub. etiam pro rata parte, onus sustineat, secundum. l. o. de reg. jur.*

Causæ immunitatis concedendæ iustæ sumuntur ex infirmitate personæ, vel inopia, vel meritis illius.

Ex infirmitate personæ, causæ immunitatis sunt ætas, sexus, valetudo, & corporis debilitas.

Ætas immunitatem præbet in muneribus personalibus, à quibus iustam excusationem habent, intactes, minores. 25. & maiores 50. annis *viz. C. qui se ætat. excus.*

Sexus muliebris, feminas à publicis plerisque & virilibus officijs excusat.

Propter imbecillam corporis valetudinem excusantur à personalibus debiles & infirmi, quando morbus durat, uti muti, surdi, paralytici, cœci, furiosi, lymphatici, & similes.

Inopia & indigentia excusationem præbet pauperibus in muneribus realibus. Numerus liberorum à personalibus excusat. *vid. Comel. Bonin. cas. de privileg. pauperum.*

Merita, immunitatis privilegium dant, ob dignitatem, vel occupationes Reipub.

Ob dignitatem & honorem excusantur quidam à sordidis & humilibus muneribus personalibus. *vide Trauell. de nobilitate, Hoigium quest. 118. Rosenthal. de feud. lib. 1. cap. 5.*

Occupationes dit Reipub. negotiis & bene merita in eandem collata, iure excusationem præbent. Itaque hoc privilegium student defensores Reipub. *Chronic. cap. 3. 33.* personæ ecclesiasticæ & scholasticæ quarum immunitates consistunt. *I. circa personalia, que industria animi & corporis opera perficiuntur, ut sunt militia, custodia, vigilia, tutela &c. à quibus ab officio & literarum studiis avocantur. Novell. 83. in præfatu. II. circa sordida, ne*

ministratum vilescat: 111. vel denique circa, extraordinaria onera, quæ propter necessitatem presentem exiguntur & potestates, à quibus sublevantur, tū quod pauperes ferè sunt, tū ut pro diligentie & labori n̄ merito eis talis cedat relaxatio. l. 1. l. 2. C. de episcop. & cleric. latini de haram. privilegii scribit Horatius Livius, de privileg. scholar. De personarum ecclesiar. C. de immunitatibus apud ludæos videre licet. Num. c. 1. 47. 49. 50. 5. 2. 33. 1. Chron. c. 23. 3. c. 9. 33. & 3. Hebr. c. 8. 24. 25. & 1. Ezra. c. 7. 24. c. 4. 13. & 1. Macchab. c. 10. 29. 30. 31. 32. c. 11. 34. 35. 36. Gen. c. 47. 26. argumento sumto ex. 1. Corinth. cap. 9. 7. Quis militat proprijs stipendijs unquam? quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit, aut quis pascit gregem, & de lacte gregis non edit. 8. Num. secundam hominum hac ditro? nonne etiam lex hęc dicit? 9. 10. 11. Si nob. vobis spiritalia semina vimus, magnum est, si nos de v. carnalia inessuerimus. 12. 13. 14. Roman. c. 15. 27. Placuit enim eis, & debitorum illorum sunt. nam si spiritalia vobis bona gentes participarunt, debent etiam ipse in carnalibus eis ministrare. Dene. c. 18. 1. & seqq. 1. Timoch. c. 9. 17. 18. 19. Math. c. 10. 9. 10. Lat. Pet. Greg. lib. 3. c. 5. c. 9. & lib. 12. c. 7. de Repub. Sed quod clerici ab omni obligatione naturali & civili à principe sint exempti, vel immunes & privilegiati omnino velle possunt, non est concedendum. Nam nec parens filium ab onere debito & obedientia, neq. maritus uxorem, neq. preceptor discipulum liberare potest, quia illa sunt juris naturalis immutabiles. Contrarium docuit Pontificij.

Sub personis ecclesiasticis vero comprehendendo etiam professores & Doctores artium liberalium, qui se frequenter & utiles præbent, atque ordinis decreto probantur: itea sub hisce intelligo eorum idem ministerios & familiam, aliquosque omnes scholæ & ecclesie interviētes. argum. Esd. lib. 3. c. 8. 24. 25. ubi quæ privilegia Ecclesie Terti & sacerdotibus retribuitur, & tam ad musicos, Cantores, Nebimicos, ianitores & reliquos Levitas pertinet. & 1. Ezra. c. 7. 24. c. 41. 13. 14. Macchab. c. 10. 29. 30. & seqq. nos in captionatione populi prout comprehendit. Exod. cap. 3. 12. & seqq. Num. c. 1. 47. 48. Gregor. de Repub. lib. 3. cap. 9. & lib. 12. c. 7. & lib. 1. c. 7.

Ratio.

Ratio sumi potest De 2. Timoth. c. 2. 4. Nam qui militas, divinis ritibus negotijs implicatur, ut vi placeat, a quo detestum est miles, vid. Per. Martyr. Judic. c. 19 qui a personalibus, non realibus patrimonialibus muneribus eisdem excusat. Alibi s. imon ab omnibus immunitatem eos accipisse cum Est. Novell. 131. 9, quod si. 9. item quacunque. l. 53. C. de Ep. scop. & cleric. Auth. habita ubi Dd. c. no. fil. pra. pas. Gregor. d. lib. 18. c. 7. & lib. 3. c. 7. & lib. 13. c. 23. H. rat. Locius de privileg. studiofor. per Esdr. 8. 24. 25. 1. Hebra. 1. 7. 24. Exod. c. 30. 12. Levit. c. 27. 28. 30 Num. c. 18. 21. 30. 31. Dent. c. 27. 28. debent enim alii a laicis ecclesiastici. Num. c. 35. 2. Iosu. c. 21. & Levite non numerabantur in capitatione Num. c. 1. 47. & seqq. c. 1. 33. vid. 1. Chron. c. 23. 31. c. 24. 9.

Huc referunt etiam milites, qui ob bellis occupationes plurimam habent privilegia & beneficia, quae vel commodum personis militum adferunt, vel in liberam, non communibus juris civilis regulis subiecta actione & dispositione consistunt, vide Docerum de iure belli, lib. 1. c. 19. & seqq. ubi recensent illa privilegia.

Sunt & alij, qui ob virtutes & bene merita sua in Reipub. collata gaudent immunitatis privilegio, uti decuriones, senatores, consules, nobiles & illustres personae & patricii principis, legati Reipub. de quibus latinius. add. 1. Sam. c. 17. 25. Erit, ut qui virtuti illius peccaverit, cum dicitur de rebus magna, & filiam suam deo illi, & damnam paravit. ius officiat immunitatis Israel. Esdr. c. 8. 11. Dan. lib. 2. c. 6. polit. hinc recte putat nobilitatem oriri, sicuti Tiraqu. etiam de nobilitate. Quales heroes videtur fuisse appellati alibi. 2. Sam. c. 2. Cicer. pro Sy. C. q. Omnes boni semper voluntate firmi, & quia viri est Reipub. nobilitate esse homines dignos, in quibus suis, & quia valere debet opades clarorum hominum bene de Reipub. meritorum memoria sociis adremorant. Excubant enim pro Reipub. salute, vitam periculis exponunt civibus, & sunt valuti membra principis, & subeunt onera publicae. Quibus & prius Reges tribuunt singularia privilegia. Orig. lib. 4. 2. m. p. c. & seqq. c. 2. d. m. o. 113.

Apud Iudaeos habent etiam privilegia sanum quod fidei, plant. apud

vincam, vel victorem ducenti, de quo vide Deut. c. 20. §. 6. 7. *Le vit. cap. 19. §. 13.* qui continuo in opere suo versantur, sine intermissione, recte quoque privilegium datur, 1. *Cron. c. 9. §. 3.* *Ayla* quoque inter privilegia referuntur, de quibus Deut. c. 19. *Ios. c. 20.*

Artifices quoque, quorum ars Reipub. utilis est, à quibusdam muneribus excusationem habent; ut frumentarij curatores exercitus, navicularij, apparitores & ministri principis, rustici: vid. *Renar. Cod. de privileg. rustic. & similes de quibus 1°. Monachos & solitarij, à personalibus, recte non excusantur.*

Sunt etiam quidam, qui ob solam magistratus gratiam immunitate fruuntur. unde nobilitas dativa. vid. 1. *Sam. c. 17. §. 25. Hestra. c. 7. 24. Est. c. 2. 18. 1. Macch. c. 10. 29. 30. 31. c. p. 14. §. 6. c. 11. 34. & seqq. vid. Boss. tit. de princip. & ejus privileg. num. 136. & seqq. late Tiraquell. de nobilit. & Pacian. lib. 2. cap. 26. 27. de probat. qui nobiles tamen ob imminuentem necessitatem, & ab extraordinarij insolitis non excusantur. Heigius quest. 18. num. 25. & seqq. Tessaur. decis. 134. num. 10. & Catheran. decis. 39. & 68. & 98. Bodin. lib. 1. c. 6.*

Obtervandum hic, in extrema & summa Reipub. necessitate, omnes immunitates & privilegia cessare, & caesari. Nam propria commoda privata, bonus civis non debet preferre publicæ utilitati & necessitati Republice. de qua relatius 1° agunt. adde *Nebom. c. 3. §. 4. res. 1. Reg. c. 1. §. 22. ubi Piscator. Heigium quest. 18. num. 25. & seqq. Tessaur. decis. 134. num. 10. Catheran. decis. 39. & 68. & 69. Iosaph. Ladaici decis. 3. Modestim. Pistoris consil. 4. nu. 24. & seqq. lib. 1. Geil. lib. 2. obs. 52. num. 26. Mynscent. 4. obs. 70, Roland. à Valle consil. 1. num. 70. & seqq. vol. 2.*

Huc pertinent etiam privilegia & regalia, que quibusdã conferuntur, ut sint Duces, Principes, Comites, Barones, nobiles, quibus raribus & privilegijs privari possunt, & regalibus suis exui. vide *ant. à Bullam. Scripta tit. 4. §. 7. & c. vii. quis dicit. Dux marchie in r. h. s. & D. de. que sunt regal. Geil. lib. 1. de p. c. public. c. 6. et lib. 2. c. p. p. m. 24. & 25. Chastan. de leg. p. m. d. Pacian. lib. 2. obs. 70. & seqq. vide sup. obs. 70. & seqq.*

De protectione universalis consociationis.

Hucusque dictum fuit de regni, seu majestatis jure priore, ad victus quærendi necessitatem destinato. Sequitur de altero, quoad protectionem consociationis, & symbiosis universalis pertinet.

Hoc igitur cum syncretismo, & mutua conspiratione ab omnibus & singulis membris universalis consociationis, cuiusvis illius membro laboranti, vel indigenti, omnia necessaria ad avertenda quævis incommoda, pericula, mala & nocitura, & ad avertendas, tollendas & removendas omnes difficultates, impedimenta & obstacula universalis consociationis præstantur. Ideoque imprimis ordinem ad protectionem & defensionem destinatum concernit.

Hoc jus protectionis consistit in auxilio, vel consilio.

Auxilium est, quò operarum & rerum communicatione, membro consociationis hujus universalis laboranti & indigenti succurritur, idq; prompto auxilio juvatur.

Auxilium hoc consistit primò in defensione, deinde in corâ bonorum ad consociationem universalem pertinentium.

Defensio est, quâ vis, injuria, pericula & incommoda quævis communibus viribus & syncretismo à singulis corporis consociati membris depelluntur & atcentur.

Ob hanc causam Respub. comparari solet humani corporis membris, quæ inter se aptæ et colligata, officium ac munus à natura sibi tributum, accuratissime obeunt, mutuisque præsidis et auxilijs ad universi corporis salutem procurantiam incredibile consensu et concordia conspirant, quæ si discederent inter se, nec mutuas operas sibi præstarent, sed officia sua desererent, interitû corporis consequi necesse esset, quod exemplis illustrat

Bohmus

*Bodinus lib. 4. c. 5. de Repub. text. in 1. Corinth. c. 12. 25. ut ad ssi-
dium sit in corpore, sed membra interdum sollicita sint alia pro aliis. &
vers. 12.*

*Et aque si patitur unum membrum, compatiuntur omnia, &
vers. 21. nec potest oculus dicere manui, non est opus mihi te, nec ca-
pus potest dicere pedibus, non est mihi vobis opus. 22. imo potius qua cor-
poris membra infirmissima, necessaria sunt.*

Defensio vero hæc consistit in conservatione juris & bono-
rum cuiusque, atque in aversione injuriæ & , omnium incō-
modorum, atque e periculis & malis liberatione.

Defensio ejusmodi est triplex 1. protectio singulorum mē-
brorum consociatorum, quando provincia, civitas, pagus,
oppidū vim, injuriam, patitur, in necessitatibus vel indigen-
tia, auxilioque opus habet. 2. est comitatus & securitatis pub-
lice præstatio contra ulum commerciorum in territorio cor-
poris consociati infestantes, tollentes, vel minuentes. 3. Belli
susceptio.

Protectio singulorum regni mēbrorum est, quæ a toto Rei-
pub. corpore singulis aliis ipsius membris, defensio, patroci-
nium, atque cura, communibus viribus & consilijs, contra pe-
ricula, calamitates, incommoda, difficultates, injurias, læsio-
nes, discordias, contumelias, membri laborantis, oppressivæ,
autilest, suscipitur, atq; necessitatibus ipsius remedium prom-
ptum adfertur.

*Exempla e sacris literis petita vide Josue. 1. 14. Famina vestra,
per vili vestri, & pecora vestra manebunt in hac terrâ, quam dedit vo-
bis Moses cis Jordanem; at vos transite militari ordine ante fratres
vestros, quosque estis valentes robore, & adjuvate eos. 15. usque dum
quietem largitus sit Iehova fratribus vestris, ut vobis &c. Psalm. 122.
2. Num. 6. 32. 16. & seqq. Iudic. c. 875. 6. 7. 8. 14. & seqq. ubi Gideon
ob denegatum sibi hoc auxilium Succothas & Penuphticus punivit. Iudic.
c. 4. 10. 12. c. 5. 15. 16. 2. ubi Debora commendat tribus illas, quæ au-
xilium in libertate patria vindicandâ tulerant, & reprehendit quasdâ
ob segnitiam & cessationem. Ita quoque cum relique tribus populi & poli-*

tie Mosaica audirent de defectione & apostasia contribulium suorum & tribus Ruben, tribus Gad & dimidia tribus Manassis curant illorum revocandorum ad verum Deum suscipimus, conveni publico iudicio & legatis missis, Ios. c. 22. Sic & Beniaminitas ad officium relique tribus redierunt, Iud. c. 20. & c. 21. ubi etiam consultant de hac tribu ab interitu & internectione conservanda. Sic & Iabesbita communibus armis & auxilio populi liberati sunt à tyrannide Hammovitarum, 1. Sam. c. 11. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. ibi. Quisquis non erit post Saul & Samuēlem; sic fiet armento ejus. & seqq. Iudic. c. 6. 34. 35. Etiam ob causam etiam Iepheba Ephramitas reprehendit, obijcēdo illis negligentiam in non facto officio & defensione praestita, Iud. c. 12. 1. 2. 3. & Israelita graviter puniverunt habitatores Iabes Gilhadis, quod in communi bello & negotio deseruerant reliqua ejus Reipub. membra Iudic. c. 21. 5. 1. 1. 12. & Saul. in detrectantes jurare socios, & membrum oppressum, penam constituit. 1. Sam. c. 11. 2. 3. 4. 5. 6. 7. ita Iosua Gibeonitas adsumptos in Rempub. defendit contra Adonir Ledeck & socios eius, Iosua. c. 10. 4. & seqq. ita David quosvis cives à Saule tyranno ejectos & afflictos recipit & defendit, 1. Sam. c. 22. 1. 2. cap. 23. 13. Hodie in constitucioni. bus imperij leges constitutae sunt de mutuo & etiam imperij auxilio prompto, tempore necessitatis ferend. vido constitut. latius sub Imp. Carol. V. de pace publica. Cicer. 2. de legib. Respub. civ. nomen est universa civitatis, pro qua mori & cui nos totas dare & in qua nostra omnia ponere & quasi consecrato debemus.

Nam omnibus expedit salutem esse Remp. cuius beneficiis maxime obligati sumus, ideoque omnia ad illius salutem conferre debemus, cui nati & educati sumus, & Cicer. pro Rabir. Boni, inquit, esse magistratus, cum auxilia Reip. labefactari vident & convelli, ferre opem patriae, succurrere salutis fortunisque communib. suam salutem posteriorem salutis communi ducere. Idem docent Iuriscōsultri Cagnolus & Decius in h. culpa caret. & Inul. um crimen de reg. iur. Vasq. l. 1. c. 41. num. 10. & 6. 22. per l. ut rim. de just. & iure & praeceptum, diliges proximum sicut te ipsum. 1. Timot. c. 5. 8. non habens curam suorum domesticorū infideli est deterior. Quod putat procedere tam in rerum, quam personarū defensione.

In calamitatibus igitur, tempore pestis, morbi epidemici, vel famis, & penuriz, discordiarum & dissidiorum, membrum quodvis Reip. alteri laboranti non decet: sed gravi aliqua calamitate affecto ex ærario publico privatoque tum remissione, seu liberatione, aut sublevatione tributorum succurret. Sic Tiberius urbibus. 12. Asia re re motu successis subvenit, Tacit. lib. 2. annal. Sic populus Israël tribui Benjamin afflictæ necessariorum rerum communicatione succurrit, Iudic. c. 2. §. 6. & seqq.

In commoda & pericula inundationum vel aquarum avertuntur, si in tempore aggeres construi curantur.

Incendiorum pericula præveniuntur custodiâ accuratâ demandatâ vigilibus & excubitoribus.

Incendiorum excitandorum, vel ortorum restinguendorum causa constituantur ministri, & instrumenta necessaria in tuto certo loco reponuntur.

Feræ bestię noxię lupi, urfi, apri, & similes venationibus tolluntur, fugantur, extirpantur.

Vita, fama, res regnicolarum contra hostes, prædones, latrones ab iniurijs, vi & periculis defenduntur.

Defensionis etiam quedam species est, ultimæ provocationis beneficium concessum, quo licet illi, qui ab intermedio quodam magistratu, vel potentiore membro Reip. prætextu iuris læsus est, ad totum corpus Reip. seu iudicium & auxilium totius regni, pro gravamine illato à membro, tollendo, & errore corrigendo, appellare & provocare. l. 1. §. & quidem à quib. appell. non licet. Novell. 105. c. 2. §. 4. Bodin. lib. 2. c. 10. de Rep. Pet. Greg. de Rep. lib. 9. c. 1. nu. 36. & seqq. Ratio huius juris appellandi ad Remp. est, quod totum Reip. corpus sibi difficillimorum & arduorum negotiorum cognitionem & decisionem referavit, Exod. c. 18. 19. 22. 26. Deut. c. 1. 17. t. 25. 11. 12. c. 26. 32. ne alijs sub prætextu iuris aliquod membrum Reip. iniquè innocentes opprimas. Iudic. c. 20.

Provocationem quoque apud Romanos à regibus fuisse ad populum & lege refert Seneca epistolâ. 108. Livius lib. 8. Alex. ab Alex. lib. 4.

c. 6. Quanta, inquit, disciplina cauerint Romani, ne qui magistratus gererent, nimia licentiâ abuterentur, et hoc documento est, quod pluribus legibus, plebis scitis & senatus consultis præscripti fines magistratum, & potestas coarctata sunt, præcipuè cavendo, ne imperiosa illorum licentia extra gyrum rationis excederet. Ideo lex promulgata fuit, qua cavebatur, ut a quocunq; magistratu ad populû provocandi cuiusvis potestas foret.

Huic cognitioni & defensionis præsumunt & intervium regni, seu Reip. nomine, qui à toto populo ejusque summo magistratu ad hoc cum potestate illorum sunt constituti, ut summo huic tribunali & prætorio præsent. Vid. Bodin. lib. 1. c. 10. in quarto jure maiestatis. In politia Germanica tale tribunal summum est Camera Impialis, quæ est senatus totius Imperij, ut vocatur in visitatione anno 70. S. dan obwoi &c. In Gallia & Angliæ regno constituta sunt parlamenta, quibus præsent senatores à toto regno constituti, qui regnum representant. Guid. Pap. quæst. 29. & 423. Joban. Montaigne de parlament. adde ordin. Camer. part. 1. tit. 8. ibique Cisner. ubi expresso dicuntur hi iudices representare omnes imperij status & ordines, à quibus etiam iudex præses & adfessores Camerales nominantur & præsentantur huic summo prætorio seu tribunali.

Consultum verò est, ut hoc supremum tribunal & auditorium constituatur in regni metropoli. 1. Reg. c. 7. 4. 5. 6. 7. 8. c. 10. 18. Psal. 122. & 132. 1. Sam. c. 7. 15. 16. Dent. c. 17. 2. Chron. c. 19. In quo tribunali judicasse 70. seniores Israel, de quibus Num. c. 11. putat Sigon. as lib. 6. c. 7. de Rep. Hebr. una cum summo magistratu & principibus tribuum & princip. Levit. vid. Ier. c. 26. Matth. c. 26. 2. Chron. c. 19. Act. c. 3. c. 4. c. 5. Exempla talis provocationis ad universalis consociationis corpus seu ad regnum, & populum habes 1. Sam. c. 14. v. 45. 46. ubi populus Ionaban sententia capitali Saulis exemit & Ierem. c. 36. v. 10. 11. 16. c. 38. 5. & seqq. ubi magistratus cogitur populi iudicium sequi. adde Iudic. c. 20. c. 21. c. 18. 19. 20. 21. & seqq. & Daniel. c. 6. Est. c. 1. Profana exempla adfert Steph. lun. Brut. quæst. 3. in vnaic. contra tyrann. & Hotoman. de antiquo jure regni Gallici.

Sequitur de cõmentatus & requiritatis publicæ p̄lacione, qua

membra & omnes omnino in territorio corporis confociati regni defenduntur & protegantur contra omnes qui territorium illud latrocinis, caedibus, direptione, spoliatione infestant, itineraque non tuta reddunt, atque alium commerciorum liberam, accessum & recessum aliorum adimunt, tollunt, impediunt, vel non securum faciunt.

Securitas igitur in territorio omnib. est prestanda, ut quivis in eo vivere, ire, ambulare, agere, res suas curare possit, sine alterius offensione, lesione, aut impedimento, ita ut tota regio, & quaevis eius partes, semper sint tuta, pacatae & liberae sine ullo periculi, aut vis & violentiae metu. Sic itaque hic securitas prestatur contra humanae vitae hostes, exploratores, proditores, sicarios, praedones, latrones, insidiatores, direptores, spoliatores, quovis vim inferentes, ledentes, vel vitam socialeam & symbiosin institutam turbantes. *Deut. c. 21. 4. Esd. c. 8. 30. 2. Chron. c. 15. 5. 6. Genof. c. 33. 15. c. 26. 11. 16. 27. c. 12. 17. c. 18. 16. c. 42. 9. Psal. 12. 9. Psal. 144. 7. 122. 7. 8. 9. Iudic. c. 11. 19. 20. 21. 22. Num. 621. 23. 16. 17. Deut. 8. 2. 27. 28. Ex. c. 18. 27. Act. c. 23. 10. 23. 24. 27. 30. 2. Sam. c. 14. 9. 10. & 1. Macch. c. 12. 4. 1. Reg. c. 4. 24. & patet orat. et circumquaque ab omnibus lacribus suis. 25. adde ut consideres *Aboda & Israel securi, quisque sub vite sua & sub ficu sua, a Dana Barfabum usque omnibus diebus Salomonis.* Hoc ius vulgo salvus conductus vocatur, & alio in loco ius comestus & remeatus. *h. leguti. 4. in fine. de pen. l. 1. 6. si quis. C. de Decur. tit. C. de comest. lib. 12. l. 9. C. de prox. sacrosferim. ubi Cujac. Pot. Gregor. lib. 9. cap. 1. ann. 21. de Repub. Geil. lib. 2. obs. 64. Fermat. lib. 1. quaest. 24. & Menoch. cas. 336. arb. iud. lib. 2. & lib. 1. quaest. 81.**

Huc pertinet quoque, quae vulgo dicitur salva guardia, quae est protectio, defensio turela, custodiae bonorum, hominisve contra omnem vim injuriam & lesionem prestanda, *1. Sam. 22. 23. Genof. c. 12. 17. c. 26. de qua Iuriconsulci latius.*

Huius loci similiter est refectio viarum publicarum, ut itinera publica plana, pervia commoda, nota & distincta serventur,

tar, quibus pedibus, equo, curru, quævis importari & exportari commodè possint.

Belli susceptio est, quâ justa defensio, vel offensio & vindicta sumitur ab illis, qui vel totum Reipub. corpus, vel illius membrum aliquod læserunt, vel iniuria affecterunt. Huic annexa est potestas pacis incunde, & loca munita in sua potestate habendi. *Sine bello enim publica tranquillitas, pax & disciplina conservari nequit. Indic. c. 11. 8. 10. 11. & seqq. c. 20. & 1. Reg. c. 20. 7. 8. Prov. c. 24. 6. h. 3. ad l. lul. majest. Novell. 85. tit. de pac. tenend. c. 2. Cui arm. usus inficio primo. Bodin. lib. 1. c. 10. de Rep. Gregor. Tolosana. lib. 11. c. 14. de Repub. & lib. 9. c. 1. Boer. de jure belli. c. 4. c. 17. Geil de pac. pub. 1. Machab. c. 14. 41. 42. 43. 2. Sam. c. 5. p. & habitans David in eo propugnaculo, vocavit illud civitatem Davidis &c.*

Belli gerendi causa justa est tum, quando prius omnibus remediis alijs tentatis, pax, vel justitia aliter haberi non potest. *Deut. c. 20. 10. Num. c. 20. 29. c. 21. Jud. s. 11. 14. 15. 17. 18. Esa. 41. 11.*

Causæ verò belli indicendi & gerendi justæ sunt ferè 7. Prima, est repetitio rerum per violentiam ab alio populo ablatarum. *Judic. cap. 1. 1. 14. & seqq. 1. Sam. c. 30. 8. 18. 19. Genes. c. 14. 14. 15. 16. 1. Sam. d. c. 30. ubi Martyr. 2. Sam. c. 2. Indic. c. 15. 8. 2. Reg. c. 14. 25.*

Secunda est defensio & propulsio vis illatæ ab alio. *Martyr. d. c. 2. Indic. d. c. 11. 14. & seqq. 1. Sam. c. 14. 47. & seqq. 1. Sam. d. c. 30. 2. Sam. c. 10. 6. 7. 8. 9. Covarr. in c. peccatum. de reg. iur. in 6. part. 2. rele. 3. 9. 1. Sam. c. 23. 2. 3. 4. 5.*

Tertia causa est, libertatis, privilegiorum & jurium suorum, pacis & tranquillitatis conservandæ & veræ religionis defendendæ necessitas. *Exod. c. 23. 2. Chronic. c. 12. 12. 2. Reg. c. 23. 1. Reg. c. 18. Daniel. c. 1. 1. Mach. c. 2. Esaj. Eccl. histori. c. 9. Vitis exercit. Theolog. lib. 2. dist. 44. & seqq.*

Quarta causa est, quando peregrinus populus transiit innoxium per suam provinciam denegat. *Num. cap. 21. c. 2. Nulla*

caussa probabili. *Den. c. 2. 25. 26. Boce. de jur. bell. c. 17. Covarr. d. loc.*

Quinta causa est, quando subditi adversus suum principem & dominum insurgunt, fidem datam non servant, nec ei obedire volunt, etiam si sepius admoniti fuerint. 2. *Reg. c. 20. Judic. 20. 2. Sam. c. 20. 6. 2. Reg. c. 17. 4. 2. Chron. c. 36. 13. Gene. c. 14. 5. 6. 2. Sam. c. 2 c. 3. Boce. & Covar. d. locis.*

Sexta causa est contumacia, quando quis princeps, vel alius dominus, aut civitas judiciorum rigorem sepius attentatum contumaciter spreverit, ut justitia aliter defendi & administrari non possit. *Judic. d. c. 20. & c. 21. Tolosan. d. lib. 11. c. 21.*

Iusta denique causa belli est, quando foedera ab altera parte non impleta sunt 1. *Reg. c. 22. 3.* & quando fides promissa, praestandi non servatur. 2. *Reg. c. 18. 17.* & quando tyrannis in subditos exercetur. *de qua re in cap. 31. diximus.*

Iuti belli indicendi & gerendi respondet jus pacis & transactionis ineundae & controversiae componendae. *Bodin. lib. 1. c. 10. de Repub. Geil lib. 2. obs. 57. de qua re suo loco cap. 33. in fin. infra.*

CAPUT XVII.

De cura bonorum corporis, consociati & comitiss.

Tantum de protectione & defensione corporis consociati, seu universalis consociationis. Sequitur de cura bonorum ejusdem.

Cura haec bonorum Reipu. vel corporis consociati est duplex. Prior, qua diligenter & fideliter ea ad necessarios & utiles Reip. usus conservantur. Altera, qua illa augentur & amplificantur.

Conservatio bonorum Reip. est mobilium aut immobilium. Bonorum mobilium cura & custodia habetur aerario publico, vel aliis aedibus publicis: In illo pecunia, in his vero res aliae, nimirum Reipub. arma, res annonariae, vel annales & documenta regni publica adservantur.

Pecunia corporis consociati continetur in aerario publico, in quo depositae pecuniae Reipub. adservantur, ex quocumque titulo illae fuerint acquisitae. *Gregor. Tolosan. lib. 3. c. 3. de Rep.*

Apud

Apud Romanos triplex ararium fuisse constat. Vnum commune, in quo civium tributa, ac sociorum vestigalia, & prada Imperatorum asservabantur, quibus bellorum sumptus ordinarij sustinebantur. Alterum sanctius ararium dictum, in quo aurum vicefimarium ad ultimos Reipublicae servabatur. Tertium fuit, in quo pecunia belli Gallici causâ custodiebatur. Quartum fuit ararium ab Augusto his tribus prioribus additum, quod militare dicebatur. De varijs variarum gentium ararijs vide Gregor. Tolosa. lib. 3. c. 3. de Reipub. De Iudeorum arario vid. 1. Reg. c. 7. 51. c. 14. 14. c. 23. 13. 2. Chron. c. 9. 26. c. 26. 20. & seqq. Jos. c. 6. 24. quod fuit sacrum & ecclesiasticum ex eleemosynis, decimis, & primitiis: vel civile, quod vel militare ad bellum vel politicum ad usum politiae destinatum: utrumque ex contributionibus, alijsque Reipublicae redditibus colligebatur.

Hodie similem ararii distinctionem retineri adhuc Venetijs, & in Gallijs, testatur Dane. lib. 3. c. 3. polit. & commendat. Consultum tamen est, quò thesauri publici aurum, vel argentum tutius asservetur, ut conflatum & contusum in lateres, vel laminas, liquefactum & fustum deponatur, quam in moneta cusa. vid. Greg. lib. 3. c. 3. num. 8. 9. Boter. lib. 7. c. 9. de polit. rectè const.

In rebus publicis asservantur Reipublicae arma, annona, & documenta.

Arma Reipublicae seu regni continentur & asservantur in armamentario, quod jus Armandiæ in jure feudali dicitur, & eminentiam & maiestatem arguit. Novel. 85. de armis. tit. Caut armorii usus in scio. Princ. l. 11. 2. de v. publ. vid. Greg. lib. 9. c. 1. nu. 16. & seqq. de Reipub. 1. Sam. c. 13. 19. Boter. lib. 7. c. 1.

Arma autem omnis generis comparata ad offendendum & defendendum magna copia, id milites, pedites & equites instruendos & armatos ad bellum, in omnibus Reipublicae necessitatibus, asservanda sunt. exemplo clariss. Imp. 2. Cbro. c. 11. 12. & c. 17. 12. c. 16. 4. vid. infra cap. de bello specimen optimè instructi armamentarii hodie videre licet apud venetos, ut testantur testes oculati plures.

Atque hac etiam pertinent publica regni propugnacula.

culi & munitiones, quæ ad regnum, seu confociationem universalem pertinent, quibus utitur ad sui detentionem contra vim & bella hostium, & ad comprimendos hostes Reipub. internos. *De quibus latius infra in cap. de administratione civili dicitur.*

Annona Reipub. seu regni contrahitur & adervatur in granarijs, in horreis & ædibus annonarijs, ad necessitates regnâ incidentes, tempore belli, vel caritatis. *Exemplo Pharaonis. Genes. c. 41. Salomonis. 1. Reg. c. 9. Iosaphat. 2. Chro. c. 17. Hiskia. 2. Cor. c. 32. vid. Isâ. c. 1. Esai. c. 3.*

Annona hinc nobis est, quicquid ad vitam humanam sustentandam est necessarium & utile, uti panis, caro, vinum, cerevisia, vestes, omnis generis frumentum. *2. Chron. c. 11. 11. Dispones in eis antecessores, & apothecas cibi, olei, & vini, & vers. 23. Iosu. c. 11. Iudic. c. 20. 10. Solent verò reponi commearum & annona ejusmodis in locis munitis. 2. Chro. c. 11. 23. c. 17. 13. ubi Iun. 2. Reg. cap. 20. 13. & seq. Romani totius anni commearum, in aceto. frumento, lardo atq; hordeo & paleis ad usum equorum, conditum habebant. vide Greg. lib. 11. c. 3. de Repub.*

Archivum publicum regni est, grammatophylacium; quo publica regni documenta, annales, historia rerum gestarum, libri legum, statutorum, privilegiorum & jurium regni, atque documenta alia custodiuntur. Vocatur aliâs *χαρτοφυλάκιον*, camera, scrinium sacrum, cancellaria, tabularium.

Extracta & desumpta ex hoc archivo instrumenta, probant; ut latius docent jurisconsulti. *De archivis imperij & aliorum Rugerus Roland. cap. 4. lib. 5. de commissar.*

Turò autem custodiri archiva, Rei, ubi interest. Nam ubi desunt illa, illic magnam quoque rerum perturbationem tandem sequi necesse est, præsertim si de jure, aut finibus regionis, cum vicinis contendatur. *Ista igitur in quavis regni metropoli esse consultum est, in locis munitis, vel sanctis. vid. 1. Sam. c. 10. 25. Cumque elocutus esset Samuel jus regni & descripsisset in quodam libro, collocavit eum coram Iobova, hoc est, in domo Dei ante arcem ipsius ahervandum, cuius atca fides erat Hierosolymis,*

solymei, quæ regni metropolis.

In archivis istis regni servantur & custodiuntur etiam regesta, libri centuales, libri feudales, libri statutorum, consuetudinum in regno receptarum, libri exactio- num, tributorum, decimarum, reddituum, & indictionum publicarum, matricula, imperii, seu regni, in qua nomina civitatum, vicorum, pagorum & oppidorum regni, item iura regni. 1. *Sam. c. 10. 2. 7. annales rerum gestarum, iudiciorum Dei, fœderum, pacis initæ, finium territorii regni, continentur.*

In politia Iudaica ex archivis regni videntur summi libri historici, sacra scriptura omnis, imò in archivo libri authentici sacra scriptura, & matricula genealogica, deposita videntur, uti apparet ex Nehem. & Esdra. libris, item Chronicorum & Regum. Ex archivis igitur & actis publicis quovis tempore informatio & instructio de rebus gestis memorabilibus, genealogijs nobilium familiarum, Reipub. terminis territorias quo de alijs pluribus, peti & sumi potest. vide Exemplum Effer. 6. 2. 3. c. 6. 1. 2. facis huc Psal. 78. & 95. & 105. 106. & 136. 2. Chro. 6. 3. 2. 1. 26. 27. Hest. c. 5. 17. cap. 6. 1. 2.

Ejusmodi archivum in politia Germanorum est penes althorem Maguntinensem, qui acta publica Imperij Germanici, qua in comitijs, depositionibus, visitationibus & alijs imperij conventibus peraguntur, & matriculas Imperij, in aula sua custodit, apud quem etiam eorundem editio petitur.

Hæc & ceteræ etiam bibliothecæ regni, quæ in metropoli conservantur. Paris. lib. 8. tit. 1. 5. Tolosæ. lib. 16. c. 7. 8. 9. Castell. lib. 2. part. 2. c. 15.

Honorum immobilium ad regnum pertinentium inspectio & cura, ex universalis consociationis arbitrio & consensu committitur negotiis constituis.

Ecclia hæc, ad Rempub. pertinent tribus modis.

Primo modo, quando usus publicæ rei singulis privatis civibus regni, separatim, conceditur, ita ut cum qui prius uti cepit, alius superveniens, impedire non possit in usu, sit, ut

quis in loco publico. l. 24. fluminū. de dam. in sect. tit. de fluminib. tit. ut in flum. publico navigar. l. 13. in fin. de injur. l. 7. de divers. & temp. prescript. tit. de loc. pub. fruend. cum nihilominus proprietates harum rerum sit Reipub. & regni vel universorum, non singulorum membrorum regni, uti sunt flumina publica regni, palatia publica, portus, viæ publicæ, regiæ, prætoricæ, consules, loca publica, nemora, silvæ publicæ, saltus hyberni, æstivi, vectigales, fundi, prædia stipendiaria, fodinæ metallicæ, salinæ, aut salisfodinæ, thèrinæ, balnea, fontes, aquæductus, stagna, lacus, eluviones, paludes, littora, limites regni, maris aut fluminis dominium. vid. Marc. Ant. peregr. li. 8. de aquis. post tract. de jure fise.

Secundò, publica res dicitur, cuius usus & proprietates non singulis privatis separatim, sed toti corpori communis est, & nomine Reipu. seu regni dispensatur & erogatur, uti est pecunia fiscalis & ærarij, collecta ex singulorum membrorum regni fortunis & bonis, ad conservandam utilitatem & dignitatem Reipubl. vel onera relevanda, ut vectigalia, pensionationes, collationes, in arcam communi repositæ, vel aliæ res annonariæ, frumentariæ relatæ in horrea publica.

Tertiò publica dicitur res, quæ per consequentiam, non principaliter, populi utilitati inservit, uti opera & ministerium, quod in privatis officijs præstat, sicuti tutela in cura, Ita dicitur.

Quartò publica res dicitur, quæ ad utilitatem & causam totius corporis populi pertinet, & per consequentiam ad singulorum utilitatem redundat. Pet. Greg. lib. 1. c. 1. de Reipub. uti armamentaria, archivum, prætoria, bona publicata, bona caduca, creptitia, ἀκατάσκευαστα; bona fiscalia, bona bello acquisita, & bona donata, vel alio iusto titulo comparata.

Bona publicata, sunt bona delinquentis, quæ ob delictum civis in fiscum sunt redacta, & in usum Reipub. seu regni convertita. 2. Sam. c. 16. 4. 5. Cuius generis etiam sunt bona damnatorum quorundam. 1. Reg. cap. 21. 9. 16. & mulatæ, quæ a delinquentibus

linquentibus exiguntur, & fructus jurisdictionis dicuntur. De quibus jurisconsulti latius.

Bona creptitia dicuntur, quæ ob delictum ab indignis successoribus hæredibus sunt ablata. *tit. de his, quibus ut indignis, &c.*

Bona vacantia, ἀκατηγόμα, a quoque fisco concedunt. *tit. de bon. vacant.* C. Bona vacantia hæc nobis sunt, quæ à nullo privato possidentur, uti sunt bona mortuorum sine hærede legitimo: bona perditæ: bona pro derelictis habita: loca deserta & inculta à nullo occupata in territorio Reipub. *tit. que sunt regal. ubi Dd.* Ejus generis quoque sunt caduca bona. *tit. C. de caduc. tollend.*

Bona fiscalia sunt, quæ ratione dignitatis & potestatis à subditis & regnicolis magistratui ad commodiorem Reipub. gubernationem sunt data pro impensis & sumptibus in cõmunem societatem, & salutem subditorum faciendis: uti sunt bona regno coniuncta & incorporata, seu coronæ unita, quæ Reipub. dos dicuntur, quæque magistratui alienare non licet. *Greg. lib. 3. c. 2. c. 8. de Repub. Hotomannus quæst. illust. 1.*

Bona in bello acquisita sunt prædæ & spolia ab hostibus capta; uti pecunia, agri, prædia, urbes, pagi, oppida, sylvæ, saltus, & res aliæ similes, quæ non duci, seu summo magistratui, sed regno acquiritur. *de quibus. l. Lucius. 11. de evict. l. 15. item fi. §. 2. de rei vind. l. osu. c. 6. 24. l. iudic. 6. 11. 15. & seqq. ubi Petr. Martyr. 2. Sam. c. 8. 2. 6. 14. Deut. c. 20. 10. & seqq. Bodin. lib. 6. c. 2. de Repub. ubi exempla de Livio & Plutarcho refert. Solebant tamen quandoque Romani, victis populis & agri parte multatis, colonias egentium ac tenuiorum civium emittere, & eam agri partem illis assignare, ex quo incredibilis tum utilitas, tum gloria Imperio nominatim Romano accedebat. Plebs tenuiorum, quæ urbem onerabat, exhauriebatur, stirpes civium propagabantur, veteranis agri assignabantur, & victi Romanorum moribus & legibus assuescebant, & conlascabant. Exempla refert Bodinus d. loco. David. de*

Polijis, auri talenta centum millia, argenti mille talentorum millia coegisse legitur. 1. Chron. c. 22. Ezechias etiam hinc suos thesauros & vas pes collectas habuisse legitur. Esai. c. 39.

Bona ex amicorum largitionibus, vel legatis accepta, Bordinus inter modos pecuniae conficiendae refert. *lib. 6. c. 2. de Republica* iurati & annuum pensionem, quae à socijs civitatibus ex fere percipitur: item auxilia & milites socijs missos. *d. c. 2. Bordinus.*

Bona alio quovis titulo iusto acquisita, aequè universali consociationi, seu regno & Reip. adquirentur propria ac privatis alijs. Atque hinc etiam mercatura & monopolium licitum & honestum censetur, nimirum quando nomine totius regni exercetur. *I.* quando commercia, ob non rura itinera, vel pericula, vel privatorum facultatibus, exerceri nequit. Ita Portugalense regnum mercaturam in Aethiopia & Indiam aperuit. *II.* quando exercitium mercatorum privati alicuius potentiam auget & suspectam redderet. *III.* quando utilitas & necessitas Reipub. tempore caritatis & inopiae id postulare. *Boterus lib. 2. de polit. rectè insit.*

Denique inter Reipub. bona immobilia refero consociati corporis pagos, oppida, civitates, & regiones, ad eandem Reipub. vel corpus universalis consociationis pertinentes, quarum res, opera, consilia & auxilia ad corporis politici conservationem communiantur. *de quib. sup. lib. 6. 7. 8. dicitur. Florum causa fiscali Imperij actio competis. vid. Gail lib. 1. obs. 21.*

Atque haec de conservatione & custodia bonorum corporis consociati, sequitur ut nunc etiam dicamus de eorundem auetione & amplificatione, quae fit per confederationem, consociationemve aliorum, vel per alios titulos & modos legitimos.

Consociatio est, quae in communionem & societatem corporis unius recipiuntur & consociantur alia regna, provinciae,

provinciae, civitates, pagi, vel oppida, quibus corpus universalis confociationis amplificatur, firmitus & tutius rediditur. Novell. 105. quod tametsi sine auctoritate & consensu corporis eiusque administratoris fieri non potest. *Tolosan. lib. 11. c. 4. 1. nom. 3. adde Quinger. theat. lib. 28. tit. politicorum forma. & Alex. ab Alad. lib. 4. genial. diar. c. 10. c. 22.*

Quos vero peregrinos & extraneos confociationis communionem explicat *Tolosan. lib. 4. c. 4. num. 14. & seqq. Plene multitudo populi, gloria & robur regni dicitur. 1. Reg. c. 4. 10. 21. Proverb. c. 14. 28. in multitudine populi est decore regis &c.*

Confociatio est ut modum extranei populi, vel corporis alterius est duplex: plena scilicet, vel non plena ex parte & quantitate tacta.

Plena confociatio & confederatio est, qua alienum regnum, eiusque regnicolae, vel provincia, aut confociatio universalis quaevis alia, communicatis legibus fundamentalibus regni, & iuribus ut aestatis, in plenum & integrum jus & communionem regni adiunguntur & cooptantur, & quasi in unum idemque corpus coniunguntur & coalescunt, tanquam unius eiusdemque corporis membra. *Atque hoc ius foederis in eundem ad inuestitatis capium referri dubitandum non est. Novell. 105. Gentilis de iure belli, c. 3. lib. 1. Foedus eiusmodi & confederatio apud Romanos fiebat per faciem ceremoniarum solennium, & iurejurando interveniente, & recitatis legibus durantis pro foedere. Gregor. d. loco.*

Itaque haec confederatis communis est amicitia, ius hospitii, commerciorum, ut liceat in foeciorum fines ire, agere, negotiari, res rationesque contrahere, idque sine ulla fiscalis ullius solutione, aut certo vestigali, quod ex foedere mercatoribus impertitur. *Bodin. lib. 5. c. 6. Talis confederatio & communicatio in iustis iurium facta fuit inter Albanos & Romanos olim teste Livio, & alios populos, qui in communionem Regni & Reip. Romanae fuerunt adsumpti. Ita à Indais in foeciorum regni fuerunt recepti, &c.*

beonita, Ios. c. 9. Idumai, seu Edomita, & alij populi. 2. Sam. c. 8. & à Romanis olim Iudaei. 1. Macc. c. 8. 24. & seqq. & aia exempla plura referre VVare. ab Erenb. in medit. am. pro fed. c. 2. & c. 4. & Greg. li. 11. c. 11. de Rep. Bod. li. 4. c. 1. Sic & magnus Lithvania ducatus coniunctus pari iure cum Polonia. Item Borussia cum eadē Polonia, regnū Arelatenſe & Britannia minor, Gallieq; partes alie cum Franciā. & Scotia hodie cum Anglia; Silēſia Moraviaq; cum regno Bohemia. Marchia nova Brandeburgensis cum veteri. Atq; ciuitatodū confederati faciunt unū Reip. corpus, & eandem Reip. Menoc. conf. 99. nu. 39. & 1. quaest. 100. in fin. arb. iud. Bodin. li. 4. c. 1. & lib. 5. c. 6. Hic confederatis ad fines sunt, qui sunt de ditis, qui subiiciuntur & recipiuntur in regnum, seu communionē Reip. ut sint subiecti. Vid. Antimach. li. 3. c. 18. Menoc. i. 1. quaest. 100. arb. iud. Carol. Sig. de antiq. jur. Ital. lib. 1. c. 1. 1. Reg. c. 13. 19. Tolos. li. 11. c. 1. l. 5. c. 6. de Repub. qui exempla recenses. Non plena confederatio est, qua diuerſe provinciæ, vel regna, ſaluo ſingulis ſuo maiestatis iure, quoad auxilia mutua contra hoſtes ferenda, vel quoad fidem præſtandā & pacem inter ſe & amicitiam colendā, vel quoad communes amicos, vel hoſtes communi ſumptu habendos, ultrò citroq; ſolemniter icto foedere, seu pacto inito, ad tempus certum, quod melius, vel incertum, ſe obligant. l. 7. §. 1. de captiv. & poſt. revers. Halicarnas. lib. 1. Tolosan. lib. 11. c. 11. num. 9. Bodin. lib. 1. c. 7. & lib. 5. c. 6. de Repub. & infra. c. 31. ſub finem.

In foederibus eiuſmodi contrahens & paciſcena cautus eſſe debet, ne per ea rapiatur ad negotia iniuſta & pernicioſa, atq; ruinā ſocij confederati ſimul opprimatur. Hænon. diſput. polit. 13. theſ. 4. Melch. Iun. quaest. 74. part. 2. Richt. axiom. polit. 157.

Ideòq; hinc ponderā ta sunt. I. potentia confederandi ſocij. II. fides & conſtātia confederandi ſocij ex ante actis. III. ſimilitudo morū. IIII. æqua & honeſta conditio inter confederatos, ex federe nihil, aut parum utilitatis, ad confederatum veniat. Melch. Iun. quaest. 74. Bodin. lib. 5. c. 6. Hænon. d. loc. Probantur confederaciones, ex quib. non maior ad unum, quam alterum ſocium

cium

cium redit utilitas, vel periculum. *Late Boetius li. 8. de polit. instit.*

Fœdera & pacta hæc, quibus tales confœderati devinciuntur inter se & cōiunguntur, certis legib. pactis & conditionib. concipiuntur, atq; stipulata manu, scripturis, sigillis, & quandoq; iuramentis confœderatorum confirmantur. *Exempla plurima recenset Iofias Siml. lib. 1. de Rep. Helv. et Meter. in historia Belg.*

Leges eiusmodi confœderatorum de tribus potissimum agunt, I. de defensione mutua contra vim & iniuriam. II. de cōcordia inter confœderatos fovenda & conservanda. III. de administratione cōmunium iurium sociorū confœderatorum.

I. De defensione mutua confœderatorum contra vim & iniuriam quamvis tam à socio, quàm exteris illatam, sunt eiusmodi leges.

Pro libertate, iure, privilegiis cōfœderati defendēdis socius confœderatus invocatus auxilium ferat quovis tempore, & socio laboranti *συνμαχία* & syncretismo, mutuoq; auxilio adsit, absque mora & dolo.

Socius cōfœderatus socio à suis sociis vim iniuriamve inferri non patiatur, sed prohibear, neq; transitū hosti concedat, neq; subditos contra socium militare permittat.

Socius in territorio suo permittat socio confœderato militem ex suis subditis, tempore necessitatis, conscribere.

Bella ex communi consensu sociorum suscipiantur, gerantur, & pax voluntate eorundem sanciantur.

II. De concordia inter confœderatos socios fovenda & conservanda leges sequentes sunt.

Dissensiones, lites & discordie sociorū non bello, sed in comitiis, seu conventu publico sociorū, ex iudicio confœderatorū, vel à certis arbitris & bonis viris utrinque electis, componantur. Bello inter socios duos confœderatos orto, tertius socius neutri parti se iungat, sed operam det paci componendæ.

Bodin. lib. 5. c. 6. de Republ.

De iniuria illata socio à socio cognoscant, & statuant reliqui

cup

reliqui socii, quorum iudicio damnatus pareat. *Bodin. d. loc.*
 Confederatus cum alio, foedus sine voluntate, vel scientia sociorum non inerat, neque se in alterius imperium tradat, neque pacem, neque inducias cum hoste, sine ceterorum voluntate faciat, in pace vero, vel induciis talibus, socius comprehendatur.

Socius socio nullum bellum inferat, vel eum ladar, spoli-
 et, damnave det. Secus si fiat, socii ceteri defensores & vindices sint. *Bodin. lib. 5. c. 6.*

Novis vectigalibus, portoriisque socius non premat socium.

Secræti, malefici, fugitivi in socii territorii deprehensi, ad locum delicti à sociis interpellatis, mittantur, & ab altero proscripti, non recipiantur. Cuique socio confederato jura majestatis Reip. consuetudines, privilegia salva & illega permaneant. Commotus & publica securitas sociis in agro sociorum & territorio concedatur.

Federis renovatio, constituto definitoque tempore fiat.

III. Leges de administratione communium, iurium confederatorum, sunt de rebus communibus & de conventu sociorum communi.

De rebus communibus sunt: in bello sociorum communi, in scriptis communibus gesta, occupata castella, urbes, agri, regiones, anati redditus, vectigalia, iurisdictiones, territoria, cedant omnibus sociis atque inter eos aequaliter distribuantur.

Acquisita vero bello, sive partibus unius ex sociis, illi soli cedant.

Regiones, urbes, oppida, agri, communibus bello & sumptibus parta, communi imperio associatica regantur.

Federis violatores, tanquam peruri & perfidi puniuntur.

Conventus sociorum confederatorum communis est, in quo

quo de rebus, vi confederationis ad omnes socios confederatos pertinentibus, earumque annexis, ex communi sociorum decreto, secundum omnium & singulorum, vel plurimorum sociorum sententias statuitur.

Socius confederatus quilibet jus suffragij in conventu hoc habeat.

Conventus hic sociorum ad socij unius, vel plurium petitionem indicatur & convocetur ab illo, cui illud ex socijs communi consensu est iniunctum, idque in loco & tempore constituto & destinato, cum significatione rei, sive negotij, de quo agendum est.

Sessio & locus inter confederatos socios ex communi consensu constitutus & receptus observetur.

In conventu ejusmodi confederatorum agitur de pace, vel bello; de ratione belli gerendi, vel de legatione ad externos, de responso legatis exteris dando, de gubernatione communium provinciarum, oppidorumve, atq; de illorum querelis, gravaminibus, & appellationibus, vel de controversiis inter socios ortis componendis, & de salute atque tranquillitate omnium & singulorum confederatorum sociorum.

In hac confederatione non plena tot sunt regna & principes, seu Resp. quot sunt socij. Nam non coeunt hic in unum Reipubl. corpus confederati, sed quilibet separatam Reipubl. & territorium, & jura maiestatis usurpant, tantum communicantes cum socijs; quantum inter ipsos est conventum. *Bodin lib. 1. c. 7.* Hac federa aliquando affinitate, obsequiis, fideiussoribus, vel demolitione munitionis, vel alio modo confirmantur, vel vindice potentiore, constituta, sanciuntur, da a ei potestate in perfidos, vel perjuros animadvertendi. *Bodin lib. 5. c. 6. de Republ.*

Ejusmodi est foedus Danicum & Holmaticum: Foedus

inter Venetos, Florentinos, & Pontificem Romanum; fœdus inter Anglum & Gallum: fœdus inter pontificem Romanum, Hispanum & Sabaudum: Fœdus inter Helveticorum pagos, quos vocant: confœderatio inter provincias Belgicas, & eandem cum rege Gallie, Anglie & Danię nuper contractum: fœdus inter civitates Ansatias: & plura alia refert *Varem. ab Erenberg. d. loco. & Bodin. lib. 5. c. 6. de Rep. Apud Romanos olim erusmodi socias & confœderatos etiam fuisse, hifcoria testantur apud Liv. li. 9. li. 43. & 48. Decad. 4. l. 7. de c. & post h. revers. de istis fœderib. exempla etiam in Sacra historia extant. Gen. c. 21. c. 14. 13. c. 34. Ios. c. 9. 15. 2. Sam. c. 5. 12. 21. 1. Reg. c. 5. 12. 1. Reg. c. 35. 19. 2. Chr. c. 16. 3. 1. Reg. c. 10. 34. c. 2. c. 29. 24. Osee. c. 12. 1. vide infra de fœderib. c. 31.*

Ad finis huic est confœderatio, quam confraternitatem vocat, *Erbverbruderung*. *Tosbau. decis. 225. nu. 12. l. sodatis de colleg. qualis inter Saxonum & Landgravium esse dicitur & nonnullos alios, atque olim inter regem Ungarie & Austriacum: item inter Bohemum & Austriacum.*

Hujus loci sūt quoq; qui provinciam aliquam, vel certam partem regni, tanquam Vasalli & fiduciarii principes, à superiore tenent, in ceteris autem jura majestatis sibi usurpant. *Bodin. lib. 1. c. 9. de Republ.*

Similes quoque confœderate civitates liberę & earum cives *urbivovoi. vid. Vuler. lib. 5. c. 2. Pet. Fab. Semest. c. 7.* aut principes, vel domini fiduciarii, qui se ad tempus certum, vel indefinitum, jure essentilari, protectionis ergo, Reip. & politię alicui certo stipendio addicunt. *vid. Bodin. lib. 1. c. 9. & lib. 5. c. 6. de Rep. tit. C. de domestic. & protest. lib. 12. Geil. lib. 2. obs. 54 & se committunt in protectionem alterius, retinentes propriam potestatem & libertatem, & priorem dominum, tantum quoad pacta convēta alium recognoscens. vid. Geil. lib. 2. obs. 54. Dynj. cons. 13. nu. 10. & cont. 6. obs. 2.*

Hic ergo ob protectionem, non extinguntur à jurisdictione sui domini. *Pet. Fab. lib. 2. de m. l. c. 10. Pet. Grog. lib. 11. c. 11.*

n. 6. Geilo d. loc. Licet plerique faciantur eiusmodi jus clientelare valde esse periculofum, nisi bene clientum libertati caveatur. Ideoque Pet. Frid. in eo requirit. 1. justam causam, minimam, quod ordinarius magistratus non possit, vel nolit defendere, vel inique gravet suos subditos. 2. ut proximè superior magistratum elicitis, protector constitutur, nisi forte ob justas causas, alius sit eligendus. Quando igitur proprius magistratus potest & vult defendere, jus protectionis minimè conceditur. vid. Pet. Frid. d. loco. Colerum in c. cum non liceat n. 9. & seqq. extra de prescript. Natta conf. 446. n. 6. dissentit Wesen. conf. 48. n. 23. part. 1. ubi ait subditos defensionis causa undecunq; potere posse defensionem. Myns. cen. 6. obj. 1.

De cautionibus quib. clientum libertati prospicitur & consulitur latè Bodin. lib. 5. c. 6. Inter quas excellit illa, qua brevi tempore patrociniū concluditur, & munitiones clientum in potestatem protectoris non veniunt.

Subditorum cum suo magistratu pactio inita difficulter servatur, ideoq; datis fidejussoribus, vel vindicibus potentioribus, cum potestate in perfidum animadvertendi constituta, vel concessā licentiā ab obligatione parendi, resiliendi, & arma contra magistratum humendi, confirmanda est. Bodin. lib. 5. c. 6. Apud Romanos olim federatus populus dicebatur, cum quo pop. Rom. amicitia coequet per socialē, solēni praeoratione adhibita, sociusque Romani populi appellabatur. Menoch. lib. 1. ar. d. quest. 100. Sigon. lib. 1. de antiq. jure Italia. c. 1. Habebant enim Romani quosdam amicos, quosdam in tutelam & protectionem recipiētes.

Fœdus ejusmodi erat duplex. Primum, erat par & æquū, veram utraq; ex parte æqualitatem habens, quo pares, æquo fœdere, in pacem & amicitiam venirent, ita ut populus neuter, altero esse superior, in quo uterque confederatus suæ maiestatis dignitatem imminutā conservat, licet auxilia mutua, impense & sumptus utrinque imparia sint. Menoch. d. loc. per l. non dubio. 7. de capt. & postlim. serv. c. Greg. d. loc. Bodin. lib. 5. c. 6.

Alteram rædus erat impar, quo unus populus altero superior erat. Menoch. d. quest. 100. ar. 13. per d. non dubio. 7. quo alter

alterius maiestatem comiter cōservabat, & hōstes atque amicos eisdem habebat, mutuam protectionem & defensionem, tribuens, non subiectionem, nec iurisdictionem, nec imperium alteri in alterum constituens. *Menoch. d. loc. elegantur. Roland. d. Valle. conf. 1. nu. 47. vol. 1. Greg. d. loc. Bodin. lib. 1. c. 9. de Repub.*

Qui autem in fædere alterum populum superiorem agnoscunt, ij vel tributum indictum, aut pensionem dependere solent, vel ab omni pensione tributōve immunes sunt. *Bodin. lib. 5. c. 6.* utrique verò superiorem observant, ita ut in omnibus actionibus & confessibus ille primas obtineat. *arg. d. l. non dūto. & princeps confæderatorum dicatur.*

Tertium fædus quibusdam est deditiorum, qui revera non in fædere, sed in ditione esse dicebantur, & in potestate alterius, & subiecti: ideoque revera hæc non est confæderatio. *exemplo sunt Capuani, de quibus Livius decad. 1. Ita Menoch. ex Livio & Sigonio. d. locis. Tolosan. d. loc. num. 7. 6. 1. Sam. c. 13. 19. Formulam deditiois ponit Gregor. Tolosan. d. loco, & exempla: adde Iosue c. 9. 25. & c. 16. 17. Iudic. c. 1. 1. Macchab. c. 1. c. 4.*

Hiscæ adfines sunt qui iure belli fiunt subditi victoris. *Tolosan. d. loc.* Superiores dediti, sponte adhuc arma tenentes, cesserunt cōditionibus pro pace imperatis ex arbitrio superiorum, nullam sibi reservantes potestatem, sed se, & omnia sua dedentes. Hi subacti, sine ulla deditione in potestatem armis venerunt.

Quædam etiam fædera sunt temporalia, quædam perpetua.

Quando in fædere sociorum non æqualiter interest utriusque, & par est ratio defensionis, periculi, damni, auxilij, & belli, sed alterutrius forte majus periculum, & interesse veritatur

non sunt diuturna fœdera, nec utilia, aut felicia ob inæqualitatem & imparitatem. *Boter. lib. 8. c. 13. de polit. recte inst. Bodin. lib. 5. c. 6. de Rep. qua de re suo loco infra c. 39.*

Alijs titulis & causis legitimis confociatio universalis augetur, nimirum. *I.* successione testamentaria, quâ ab alijs corpus confociatum, vel hæres & successor instituitur, vel legata ipi relinquuntur, vel successione ab intestato, quâ administratores ipsius, vel provinciarum præsides, heredes dispositionis provinciæ, regni vel civitatis, aut oppidi alicuius, sunt & domini. *II.* donationibus & largitionibus aliorum, ut paulo ante diximus. *III.* bello legitimo, ut paulo ante & sup. cap. 15. diximus. *IV.* emptione. *V.* matrimonio administratorum Reip. universalium, *Stephan. Jun. Brutus in vindic. contra tyrannos. Quæ felicitate floruit nōtō seculo familia Austriaca, quæ per matrimonia, plura regna & provincias sub imperium suum conjunxit; Bohemiam, Belgium, Burgundiam, Hispaniarum regna, Neapolitanum, Siculum, Mediolanum, quædam Indiæ orientalis, plura etiam occidentalis regna, ita ut hæc familia hodie latissimè dominetur. Ita Poloni regnum Polonicum valde auxerunt eo ipso, quod vicinos quosdam principes potentes pro regibus elegerint. De hisce titulis augendi imperij latius Boterus lib. 8. de polit. recte instituend. ubi exemplis historicis rem illustrat.*

Arque hæc de communicatione auxilii. Sequitur de consilio communicatione, quæ à membris corporis confociati, in consiliis oecumenicis & generalibus confociationis universalis, præstatur.

Concilia illa oecumenica generalia regni, seu corporis confociati, sunt membrorum illius convocatorum conventus, in quo de Reip. ejusque utilitate & commodis, & de remediis communibus, vel specialibus singularibus malis & incommodis deliberatur, & consiliorum communicatione aliquid concluditur & decernitur.

In his itaq; consilijs, & comitijs generalibus totius confoci-

ciationis universalis, regni, seu Reipub. negotia illius ardua, difficilia & gravia tractantur, examinantur & concluduntur, uti sunt negotia & causæ totum imperium politicæ, vel membra illius concernentes de legibus fundamentalibus politicæ, de juribus majestatis, de contributionibus & collectis indicendis. *Heigius lib. 1. quest. 18. nu. 6. Bodin. lib. 1. c. 8. de Repub. & alia quæ communem deliberationem & consensum totius politicæ postulant.*

Concilia igitur & comitia hæc, politicæ vel regni sunt epitome, ad quam omnia publica regni negotia referuntur & à membris regni deliberantur & deciduntur.

Ius deliberandi, consultandi & examinandi singula regni & Reip. membra habent. Ius decidendi verò est penes suffragia & sententias plurimorum membrorum, *arg. Ind. c. 8. l. c. 20. 21. vide. Alexad. ab Alex. lib. 4. c. 10. & lib. 1. c. 17. genial. diar. & infr. cap. 30.*

Horum conciliorum celebrandorum & habendorum causa, ædes amplæ, seu curiæ regni in metropoli illius constitui solet: *Psalm. 122. 3. 4. 5. 6. 7. Dent. c. 17. 8. 9. 10. 11. 12. Psalm. 87. 2. 3. Amos c. 7. & c. 8. 2. Sam. c. 5. 9. 1. Reg. c. 7. 1. 2. 3. 4. 7. c. 10. 18. 19. 2. Chron. c. 28. c. 29.*

Rationes horum Comitiorum sunt: primo quod omnes taxat, ab omnibus etiam peragi æquum est, & quod omnium facultates, vires auxilia & sanguinem requirit, id quoque eorundem consensu communi fieri debet. Unde minus odij, si malè negocium susceptum coheret, atque benevolentia & favor populi, qui in publicarum rerum tractatione non excluditur. Deinde melius causa à pluribus examinari, & quod à pluribus queritur, inveniri facilius potest, cum plures plura sciant, & minus falli possunt. Tertio, quia sunt quedam negotia, que non possunt, nisi à populo in talibus comitijs tractari. Quarto, qui sunt in magna potentia, horum comitiorum metu, in quo libere omnium postulata audiuntur, in officio contineri & corrigi possunt. Denique hoc modo libertas quadam populo relicta superest, atque administratores publici, rationes sue administrationis reddere & populum, seu universalem consociationem, dominum suum,

suum, à quo sunt constituti, agnoscere coguntur.

Ejusmodi comitia in polisia Romana olim erant euriata, centuriata, vel tributa, in quibus populus Romanus suffragia ferebat centuriatim, euriatim, vel tributim suffragiis rogatis. vide Gellium lib. 13. c. 13. & lib. 15. c. 27. Alex. ab Alex. lib. 4. c. 3. Sigon. lib. 1. c. 17. de antiquo jure civium Roman. Iohan. Rosin. de antiquit. Roman.

In polisia Iudaica comitiarum, conciliorum & conventuum publicorum tria erant genera. Unum, quando omnes tribus Israël conveniebant, qui erant conventus universales regni. Alterum, quando unius tribus familiae omnes, quae erant conventus provinciales, de quib. sup. cap. de provinc. Tertium, quando civitatis alicuius cives universi convocabantur. Unde comitia & conventus Iudeorum erant universales, vel particulares. Universales conventus rectè concilia, seu comitia dicuntur, in quibus omnes tribus 12. Israël congregabantur. De hisce comitijs vide Exod. c. 35. 1. 2. Num. c. 27. 2. 19. c. 10. Deut. c. 9. Iosu. c. 23. 1. Sam. 7. 2. Sam. c. 13. 2. Chronic. c. 15. 1. Reg. c. 18. 19. & seqq. 11. Iudic. x. 20. c. 21. Jerem. c. 26. c. 37. 1. Chron. c. 28. c. 29. De conventibus tribuum singularium, vide Iosu. c. 19. Iudic. c. 12. De synodis & conventibus civitatum singularum, vide 2. Chr. c. 30. 1. Reg. c. 8. Acto c. 19. vide Sigo. li. 6. c. 3. de Rep. Hebr. Erat quoq. senatus universi populi, senatus tribuum singularium & senatus civitatum singularium. Senatus universi populi erat 70. seniorum conventus, de quo Num. c. 11. congrega mihi 70. de seniorib. Israël, quos tu nosti, quod seniores populi sunt &c. Ios. c. 23. Iud. c. 21. 1. 1. Reg. c. 7. 2. Chro. c. 1. Luc. c. 12. De senioribus singularum tribuum, vide 2. Reg. c. 23. & 1. Sam. c. 30. de seniorib. civitatum Iud. c. 11. c. 8. Ruth. c. 4. Sigo d. li. 6. c. 4. In polisia Germanorum talia sunt comitia Imperij, quae vocant, in quibus omnes status imperij, de communibus regni negotiis & causis statunt & decernunt. vide bullam Caroli quatuor Imp. Ejusmodi constitutiones imperij editae extant. In regno Galliae talia comitia astita usq. olim fuisse refert Caesar lib. 5. & 6. de bello Gallico. & Sueton. in Julio Caesare c. 30. latè. Hotoman. lib. 1. de antiquo jure regni Gallici. Tolo. sanus lib. 24. c. 4. c. 5. de Repub. & lib. 47. c. 25. & seqq. Syntagm. Tribus verè de causis publicum concilium generale in Gallia cogi solitum re-

fer:

fert *Antimachia* vell. *lib. 1. theorem. 1.* Primò, cum regni moderator designandus erat ordinum suffragijs. Deinde cum regni status corrigendus erat, & remedia querenda. Tertiò, quoties populo certa pecunia tributi nomine imperanda e: atq; uti exemplis pluribus allatis probat *Antimach.* & *Tolos. d. c. 5.* Cominaus in *historijs lib. 10.* Apud Græcos quoq; & alios populos concilia hæc usitata fuisse multis probat *Tolosanus d. lo. cis.* In regno Britannico talia sunt, quæ vocant *parlamentaria comitia*, de quibus *Thomas Smith* in libello de *Repub. & administratione Anglorum lib. 2. c. 2.* ita ait, *Parlamentaria comitia veteres leges jubent esse irritas, novas inducunt, præsentibus indè ac futuris modum constituunt, iura & possessiones hominum privatorum commutant, spurios natalibus restituumt, cultum divinum sanctionibus corroborant: pondera & mensuras variant: jus in regno succedenti præscribunt: incerti juris controversas dirimunt, ubi nihil lege cautum fuit: censum agunt, capitationes & vectigalia indicunt: delictorum gratiam faciunt: afflictas, & majorum sceleribus perditas familias erigunt: vitæ necessq; potestatem in eos obtinent, quos ad hujusmodi disquisitiones princeps advocaverit, atq; ut breviter concludam, quicquid in *centuriatis Comitijs*, aut in *tribunatijs* populus Romanus efficere potuit, id omne in *comitijs Anglitanis*, tanquam in coetu principem populùmque representante, commodè transigitur. interesse enim in illo conventu omnes intelliguntur cujuscunque amplitudinis, status, aut dignitatis princeps, aut plebs fuerit, si ve per seipsum hoc fiat, si ve per procuratorem. Nam omnibus per æque gratum esse oportet, quicquid ex *senatus consulto parlamentario* profectum est, ut quod pro imperio & potestate decernat serenissimorum principum majestas, *Episcopi*, *reguliquæ*, *Equites*, & *cives*, qui eò à provincijs & municipijs ablegati plebem referunt. Et hæcenus *Thomas Smith* in *1. c. & eques Anglicanus* in *d. lib. 2. de Repub. Anglor. qui cap. 3. addit*, nullam promulgationem decreti, constitutionis, aut edicti *parlamentarij* vim sortiri, donec non *parlamentaria* bulæcetera assensum præbuerint.*

CAPUT XVIII.

De *Episcopis*, eorùmque officio, & speciebus.

Hæcenus

HAtenus de jure communionis universalis confociationis. Sequitur nunc de juris administratione.

Administratio hujus juris est, quâ ad membrorum singulorum & universorum regni salutem jura communionis universalis symbioticæ à certis ministris regni publicis diriguntur, rectè administrantur, & dispensantur. *Vnde jus ἐπιμελητικὸν ad curam gerendam aptum vocari potest; vti jus ἐπιτακτικὸν ad bonam ordinationem pertinet.*

Ministri hi regni publici ad bene rectèque universalis confociationis corpus, cuiusque iura curandum, administrandum, gubernandum & conservandum ab unitis & confociatis corporibus, seu membris regni eliguntur, & cum potestate atque auctoritate necessariâ instruuntur, & ad hoc fide iuris iurandi adstringuntur,

In hac igitur ministrorum horum publicorum electione & constitutione aliæ sunt partes eligentium, & aliæ ministrorum horum electorum.

Eligentium partes sunt, certis legibus & conditionibus deferre, imponere, & demandare jurium regni curam gubernationem & administrationem ministris idoneis, eoque fide iuramenti regno obligare.

Ministrorum electorum partes sunt, suscipere sibi demandatam curam & ad administrationem eâ lege, quæ est delata, ad confociatæ multitudinis utilitatem & salutem. *Roman. c. 1. 3. 4. ibi: est minister Dei tibi in bonum. &c. Ideo rectores, gubernatores, directores, administratores, regentes, pastores, duces, salvatores, patres vocantur, aliisque honorificis elogis ornantur. de quibus cap. seq.*

Constat igitur hîc nomine populi universi, seu à corpore universalis confociationis, demandari ministris & curatoribus electis potestatem administrandi *Reipubl.* & iura illius ex conventionione mandati, ita ut administratione hac demandata *Reip.* profint, non nocent, omnisque suas cogitationes, studia, labores, operam, curam, diligentiam, omnes suas divitias, bona, vires & facultates eò referant, ut inserviant utilitati &

saluti corporis consociati politici, non verò ea spreta privata commoda
 solentur. Ierem. c. 22. c. 23. Ezech. c. 34. Mich. c. 3. Esa. c. 3. 14. &
 seqq. Psalm. 72. & Psalm. 82. Latè Vasquius lib. 1. c. 44. n. 6. & c. 1.
 c. 42. illust. controvers. Covarr. in c. peccatum part. 2. §. 9. nu. 8. de reg.
 jur. in 6. Zoannet. de imperio Romano n. 156. & seqq. Quam com-
 munitatem omnium theologorum, jurisconsultorum, & Philosophorum sen-
 tentiam esse testatur Vasq. d. lib. 1. c. 1. & c. 42. & probat id ipsum text.
 ad Roman. c. 13. 4. ibi, Dei enim minister est tibi in bonum & 1. Corint.
 c. 12. & 1. Tim. c. 5. ibi, si quis suorum maxime domesticorum curam non
 habet, fidem negavit, & infideli est deterior. Nec enim Respub. vel reg-
 num est propter regem, sed rex & quisvis alius magistratus propter re-
 gnum & politicam. Latè Vasqu. d. locis. Nam populus, natura & tempore
 prior, potior, & superior est suis gubernatoribus. Danaë lib. 1. polit. c. 4. sic
 curi omnis constituens prior & superior est à se constituto. Nec est verosi-
 mile, ci ves universos, seu populum, se sua auctoritate penitus voluisse spo-
 liare, & transferre in aliu sine exceptione, sine consilio & ratione, quod ne-
 cesse non erat, effecisse, ut princeps corruptioni & pravitati obnoxius, ma-
 jorem universis haberet potestatem, factus parère, rivus origine esset præ-
 stantior. Nam populus primo se in corpus quoddam certis legibus consocia-
 vit, jura necessaria & utilia, ad hanc consociationem sibi constituit eorūq;
 administrationem, qua ipse populus nullo modo fungi potest, postea mini-
 stris & rectoribus à se electis, demandavit, atque in eos ad muneri sui ex-
 peditionem necessariam auctoritatē & potestatem transtulit, gladioq; ad
 eam rem illos accinxit, ipsiq; se regendum curandūque commisit. Ideoque
 hic universi, non singuli ci ves & regnicole, instar pupilli, minoris ve sunt.
 l. 3. Remp. C. de jure Reip. lib. 11. l. 4. Resp. C. quib. ex caus. major l. 1. C.
 de offic. eius qui vic. alicuj. jud. vel præsid. l. 22. in fin. ex quib. caus. major.
 l. 9. de appell. & ministri constituti instar tutoris, gerentes & representā-
 tes personam totius populi. Nam sicuti pupillus, licet dominus sit
 rerum suarum, quas curandas & administrandas tutori dedit, non
 potest sine auctoritate & consensu tutoris aliquid agere, seque obligare,
 sic nec populus sine auctoritate & consensu suorum administratorum,
 & rectorum jura regni, seu Reipub. licet eorum dominus, proprie-
 tatis

tarius & usufructuarius sit, administrare potest. & quod juris tutor in
 rebus et persona pupillaribus habet, hoc etiam ministri Reipub. in regni-
 colas universos, eorumque bona & jura ferè sibi usurpant. Ratione con-
 stitucionis & juris supremi atque proprietatis, universi subditi et regni
 membra domini sunt horum rectorum & ministrorum; procuratores verò
 & tutores ac rectores hi, sunt istorum famuli & ministri. Extra con-
 stitucionem, hanc & ratione administrationis demandata, & a populo ac-
 cepta ipsi regnicola singuli, per se, sunt subditi & famuli suorum admi-
 nistratorum & rectorum, illisque ad demandatum munus suum exsequen-
 dum & parandum intersunt, operas obsequia & facultates suas im-
 pendendo: ac ipsi administratores eorum subditorum singulorum quasi
 domini & tutores procuratoresque dicuntur, quos tamen non servorum,
 aut mancipiorum, sed suorum fratrum loco habere tenentur. Deut. c. 17.
 20. & 1. Chron. c. 23. 2. Deut. c. 1. 16. 1. Reg. c. 4. 5. 1. Chron. c. 13. 1. 20.
 1. Reg. c. 9. 22. & Iohan. c. 8. 33. ubi Iudaei gloriantur, se nunquam ser-
 vos ullius fuisse. Antè susceptam, & post depositam hanc administraz-
 tionem, talis rector & administrator par et similis est reliquis privatis
 hominibus: jura majestatis verò ut à corpore consociato incoeperant, sic in-
 dividue et inseparabiliter illi adherent, nec in alium transferri possunt.
 Nam parem sibi, vel majorem se constituere non possunt, Rosenthal. cap.
 5. conclus. 10. & 11. lib. 1. feud. Heigius quest. 4. num. 25. & seqq. part.
 1. Hanc verò ministrorum & gubernatorum Reipub. constitucionem &
 electionem summa universalis consociationis huius utilitas & necessitas
 suavit. Non enim hæc negotiorum variorum & diversorum universitas
 & multitudo, in quibus societas hæc tot urbium, provinciarumque con-
 sistit, à singulis, vel omnibus regnicolis commodè curari & gubernari
 potest. Communio quoque discordias parit, qua etiam res magne disso-
 pantur & dilabuntur. Nemo etiam pluribus, nisi quæ inter se dissen-
 sibus, et sententiis variantibus dominis obtemperare potest, neque om-
 nes & singuli ad imperandum apti & idonei. Necessitate igitur,
 & utilitate inducimur, ut, quia aliter non possumus, neque
 melius & utilius remedium inveniri potest, ad hoc confugamus,
 ut quibusdam idoneis rectoribus hanc curam commendemus, quam

singulis promiscuè, aut univèrsis concedere perniciosum & periculosum
 est. Unde horum ministrorum Reibup. constitutio dicitur à recta rati-
 one, & jure gentium profecta & inventa. l. 5. ex hoc jure ibi, discreta gen-
 tes, regna condita, domini distincta. de justic. & jur. ob utilitatem
 nimirum & commodum rognolarum & corporis politici. Aristoteles lib.
 1. politic. c. 2. Cozar. lib. 1. pract. quæst. c. 1. num. 2. 4. Vasq. lib. 1. quæst.
 illa. in præfat. num. 105. & seqq. & c. 21. num. 23. & seqq. Rom. c. 13.
 ibi, minister Dei est in bonum & commodum tuum, ut premio bonos, &
 malos panis afficiat. Quomodo enim societas hæc, quam humano generi
 necessariam diximus, homines potuissent gubernare, hostes avertere & re-
 pellere, maleficorum & malorum audaciam cobibere, nisi magistratibus
 & rectoribus suam tribueret facultatem, sibi que judicis ac duces constitu-
 rat, quibus multitudo ipsa, totiusque congregationis homines subassant,
 & obedirent. Cives quippe sine ordine & capite minimè ea pro videre
 possunt, qua totius communitatis utilitati & saluti expediunt. Ideo ubi
 nullus est magistratus, ibi neque veri Dei agnitio & cultus, neque
 justitia viget. vide exemplū Judic. c. 18. l. 5. 7. 14. & c. 19. l. c. 17. 6. c.
 21. 25. sed quilibet sibi fingit cultum Dei pro arbitrio. Judic. c. 18. 17. &
 quilibet pro arbitrio vivit. d. c. 18. l. 5. & seqq. & c. 21. 25. ubi Piscator.
 Respirat tutela inventa fuit ad tuendum aum, qui se per atatem tuori
 non potest, ut ait jurisconsultus, sic & regni ministri hi publici ad tu-
 endū eos, qui vel per atatem, sensū, vel per sēxū, vel per imbecillitatē, vel
 per discordiam, aut multitudinē, vel per impotentiam, aut aliam ob causā
 sese adversus potentiores tuori non possunt, constituti sunt, humani-
 nis necessitatibus id exigentibus, uti dicit Fernand. Vasquius in præfatio-
 nemum. 120. illu. contra v. & cap. 21. num. 23. & seqq. argum. d. l. 5. l.
 9. de justic. & jura. sicuti in quavis civili societate necessarium est esse
 gubernatorem & directorem quendam, qui ejus curam habeat, reliquosq;
 in officio continent. d. l. 5. & c. in apibus. 7. 9. l. c. eum non liceat. de præ-
 script. Proverb. c. 11. corrumpit populus, ubi nullus gubernator, & homines
 sunt, sicut ovæ, absque pascore. Num. c. 27. Simanca de Repub. lib.
 5. c. 10. & 2. Patric. de regn. lib. 1. tit. 10. & 11. Arctius como. 2. problē.
 loco 153. Elosoman. de iure regni Gallici lib. 1. c. 19. c. 23. Huius ve-

rò civilis societatis & Reipub. rector & administrator ab alio quam ab
 ipsamet Reipub. constitui non potest jure & absque tyrannide. Nam jura
 naturali omnes homines sunt æquales. l. quod accinet. de reg. jur. & nullius
 jurisdictioni subiecti, nisi ex suo consensu & facto voluntario, quo se im-
 perio alieno subijciant, in alium jura sua transferant que nec alius sine ti-
 tulo iusto à domino eorundem accepto sibi vindicare potest. Vasquius d.
 lib. 1. c. 20. num. 24. & seq. illust. quest. & c. 41. num. 40. 41. c. 42.
 num. 5. & in prefatione num. 105. & seqq. per l. 5. ex hoc. sibi, discreta
 gentes, regna condita. l. 9. de just. & jur. Covar. 1. pract. quest. c. 1. num.
 2. 4. 1. Pec. c. 2. 13. ubi humanam ordinationem vocat magistratus consti-
 tutione quod bene notandū. Rom. c. 13. Nec enim in principio generis
 humani fuerunt imperia, aut regna, neque horum rectores, que tamen pos-
 tea necessitate postulante ab ipsomet populo sunt constituta Vasqui. d. c.
 41. per d. l. 5. & l. 9. Quamvis populi Israelitici hac in re peculiaris qua-
 dam ratio fuit. Nam cum Deus ex Ægypto aductum per Moysen pri-
 mum, deinde per Josuam, mox per excitatores ad eam rem iudices longā
 serie per annos circiter 400. ipse voluit r. de ejus mirabiliter gubernavit.
 Denique postea populo, indignabundus regem Saulē ei dedit imme-
 diatē à se per ministerium propbatæ designatam electūque, atque eo ob
 peccata rejecto, Davidem pari ratione substituit. hujusque posteros sua
 voce in regni possessione confirmavit. Nec tamen hæc sic facta ab eo sunt,
 ut populi consensus & approbatio in his regibus designandis, atque in pos-
 sessionem mittendis decluderesur: quin imò sic administrata res, est, ut
 à populo quoque eligi, & accipere jus regis videretur. Quod ex historia
 sacra cuiusvis volenti eam inspicere, & cum diligentia legere potest esse
 manifestum. vid. Deut. c. 33. 5. Judic. c. 17. 6. c. 18. 1. Josu. c. 1. 17. 18.
 Deum verò optimum maximum hanc constituendi & eligendi potestatem
 & necessitatem imposuisse universitati politicae vel constat ex Deut. c.
 16. 18. Iudices & moderatores constituito tibi in singulis portis tuis,
 quas Iehova Deus tuus dat tibi per tribus tuas, qui iudicent populum
 iudicio iusto. & Deut. c. 17. 14. ibi, Et tuam super me regem. vers. 15.
 tantum super te statuito regē. & c. 2. Sam. c. 5. 3. 1. Reg. c. 1. v. 34. 40. c.
 12. 1. 2. c. 6. quæ tamen ordinatione politici magistratus Deus sibi passim

adscribit. *Prov. c. 8. per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. 1. Pet. c. 2. sicut subditi Dominis vestris, sive regi quasi præexcellenti, sive Ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Rom. c. 13. omnis anima potestatibus supereminentibus subdita esto. Non est enim potestas, nisi à Deo. Et quæ potestates sunt, à Deo sunt ordinatæ. Itaque quisque se opponit potestati, Dei ordinationi resistit. Omnibus igitur gentibus Deum ab ipso natura jure liberam fecisse potestatem sibi principes, reges, magistratusve constituendi, huic colligi potest, adeò ut qualibet Respub. divinitus naturæ lumine erudita, civilem potestatem, quam habet, possit in alium, vel alios transferre qui regum, principum, consulum, aut aliorum magistratum titulis ipsius communiter regimen suscipiant. Ita Covarr. d. c. 1. nu. 2. 4. & Vasq. lib. 1. in præf. nu. 105. & seqq. & c. 20 c. 41. Atque hujus dominationis & gubernationis politicae similitudinē quandā & imaginem natura in aliis creaturis expressit. Nam quemadmodū in uno corpore physico, membrum concordia & colligatione mens actiones omnes suas exerit & perficit, & unico spiritu eadem membra colligat, ita et unum imperiū cum potestate unius, vel plurium unitorum, in Rep. regit et imperat membris convenientia, et leges dicit, concordiam firmat et humana societati necessaria exsequitur, comunicat concordia, actiones et amicitias convenientibus præcepit regit, quæ vel natura, vel necessitas suadet per se in violata conservare. Deus etiam, cum mundū condidisset tanquam universitatis dominus, singulis et quibuscumque creaturis proprios et sui generis principes statuit, etiā arboribus, fontibus et fluminibus, et reliquis, quæ fecit. Sic enim et apes regem suum agnoscunt et sequuntur, græves ordinis ductorem habent, et Balæna suum rectorem et ductorē agnoscit. Sed et Angelis constituit Angelū principem, a vibus a vè, bestiis bestiam, hominibus hominē. In homine etiam dominatur animus in corpus, mens in appetitum. In elementis unum in mixtis dominetur necesse est. Sic igitur imperare, regere, subijci, regi & gubernari, consentaneum est juri natura, divino, & humano. Greg. lib. 6. c. 1. & lib. 20. c. 1. de Repub. Fernand. Vasq. d. lib. 1. in præf. num. 106. & seqq. per alleg. ibid. ita, ut nisi aliqua Symmetria subordinationis colligaretur, & certis legibus, subjectionis & regiminis temperaretur mundus, confusione suā brevi*

vi tempore consumendus esset. Iudic. c. 17. 6. c. ult. in fin. Esa. c. 3. Ordo enim necessarius in omnib. aded ut conservatio & duratio rerum omnium consistat in ordinationis & subjectionis concordia, & equali diversorum hominum temperamento & harmonia, ex qua $\alpha\tau\alpha\chi\iota\alpha$ verò & anarchia, confusio et calamitas proveniat, qua Deus, hanc quam diximus, consociationem, quandoque punire solet. 2. Chro. c. 15. transferunt dies multi in Israele absque vero Deo, absq. sacerdote, absq. doctore, absq. lege: In tempore illo non erit pax egredienti & ingredienti. Et. Lament. Iere. c. 2. c. 3. Esa. 3. 3. 7. potentis & bellatoris iudicantis propheram, sagacemq. et senem. 4. perfectum quinquagenis et honorabilem consiliariumq. ac peritum artificem, & intelligentem eloquentie collam. Iudic. 17. 6. in dieb. illis non erat rex in Israele, sed unusquisq. quod sibi rectum videbatur, faciebat. vid. Greg. Tol. li. 6. c. 1. nu. 1. 2. 3. 4. 8. 9. de Repu. Nam ferocia et superbia effrenis, opus habet direttore et gubernatore, ne ea se ipsum homo perdat, et sibi omnia licere putet. Psa 9. 21. et psal. 83. Que cum ita sint, recte concludo, anarchiam pugnare cum recta ratione et jure naturali, et ideo damnam. dam. arg. Rom. 6. 13. 1. 1. Pet. c. 2. Tit. c. 3. 10. Timo. c. 2. Baruch. c. 1. 11. Iudic. c. 2. 12. 5. temporibus illis non erat rex in Israele, quisq. quod rectum videbatur in oculis suis faciebat. et c. 17. 16. c. 18. c. 19. 1. Iuda. c. 1. 8. d. minatum verò reijciunt, et dignitates probris incesunt. Greg. Tolos. lib. 6. c.

Eiusmodi universalis hujus symbiosis ac regni administratores & rectores universalis consociationis corpus, seu totum & universum populum, à quo constituti sunt, repræsentant, eusq. personam gerunt in iis, quæ Reipub. seu regni nomine faciunt, atq. minores autoritate & potestate habentur illis, à quibus sunt constituti, & suam potestatem acceperunt. *Quantumcumq. enim est imperium & jus quod alteri conceditur, minus tamen semper est eo, quod concedens sibi reservavit.* Negari quoque non potest, majorem semper potestatem & vires esse universorum, vel corporis, quam unius hominis, vel membri. At singulis regni membris hi administratores superiores autoritate et potestate recte dicuntur. Transfertur verò in hosce administratores & rectores à membris universalis consociationis sola potestas & jus secundum justas leges administrandi

§

& regendi corpus & jura universalls hujus confociationis, sū-
 mum verò horum jus, nimirum proprietatem & superiori-
 tatem, tales gubernatores minimè habent, sed penes corpus
 politicæ huius confociationis illa manent. *Vnde formula im-
 peratori Germanorum usitata in decretis, constitutionibus, & rescriptis,
 vna vnde dem heilligen Kei h. &c. Item, in vniuerso vno Deco Dei-
 ligen Reich Stadt. &c. vide Covarruv. in c. peccatum. pars. 2.
 § 9. num. 8. de regul. jur. in. 6. Molynæ. in consuetud. Parisiens. tit. 12.
 §. 3. 4. num. 17. Hieron. à monte sirium rogand. cap. 96. num. 9. Cujac. lib.
 15. obs. in fine. Ideo scitè Aristoteles lib. 5. polit. c. 1. quò minor potestas
 eorum est qui imperant, eò diuturnius stabiliusque est & stat imperium.
 Nam legibus certis circum scripta potestas in subditorum perniciem sese
 non effert, luxuriat, aut in tyrannidem degenerat. Quam ob causam
 hi administratores gubernatoribus navis, & ofisa. verò navis, populus do-
 mino navis comparari solet. Navis causa gubernator à domino na-
 vis constituitur, qui ne ipsa ad cautes deferatur, vel frangatur, aut non
 rectum cursum teneat, ad clavum sedet, cui hoc agunt ceteri, qui sunt in
 navis, & rebuntur, in seruiunt & obtemperant.*

Iusta, legitima & salutaris administratio hæc dicitur, quæ quæ-
 rit & procurat salutaria & commoda singulorū & universorū
 membrorum regni, & contra, quæ omnia incommoda & ma-
 la avertit, & ab injurijs & vi illa defendit, atque omnes admi-
 nistrationis suæ actiones secundum leges instituit. *Hoc agens
 minister Dei dicitur Rom. c. 13. 4. 6. Contra, quando hæc administratio-
 nis legitima natura mutatur, tyrannica dicitur. Petri Greg. Tolosan. lib.
 9. c. 2. & infra. cap. 6.*

Duo hæc substantialia administrationis iustæ requisita in procuratio-
 ne utilium & commodorum publicorum, atque legum observatione satis pro-
 bari possunt. Prius quidè ex ijs, quæ supra copiose adduximus, imprimis
 ex Rom. c. 13. 4. Dei enim magistratus minister est; tuo bono. Ierem. c. 22.
 3. sic ait Iehova: exerceceus & iustitiam & eripere eum qui r. pinam pa-
 titur è manu oppressori. & peregrino, pupillo ac vidua ne vim faciatis,
 ne violentia utamini & sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto.

4.5. & versic. 13. *va* edificanti domū suam iniustitiā & canacula sua in iurā, amici sui servitūē exigenti gratis, & mercedē operis ejus non danti ei. 14. 15. 16. & seqq. & Iero. c. 23. *va* pastoribus, qui perdunt & dispergūt gregē pascui mei, dictum *lebova*. 2. Idcirco sic ait *lebova*, Deus Israelis, cōtra illos pastores, qui pascunt populum meum, vos dispergitis oves meas, & dispellit eas, non autē vīstatis eas: ecce ego animadversurus sum in vos malignitatem actionum vestrarū, dictum *lebova* & seqq. Is. c. 3. 14. 15. *lebova* ad iudiciū advenit contra seniores populi sui, & principes ejus: ac vos depavistis hanc vineā, rapina pauperis est in domib. vestris. 16. Quid vobis est, quod coneritis populū meum & faciem pauperum commolitis. Mic. c. 1. Quapropter audite jam primores Jacobi, et ductores domus Israelis, an non vestrū est scire ipsum jus, 2. oves sunt boni, & amātes mali, rapientes cutem istorū ab eis, & carnem eorum ab ossib. istorum. 3. & quod comedunt, caro est populi mei, & cutem eorum ab eis nudant, ac ossa eorum diffringunt: di viduntq; , ut quod est in olla, & velus carnē quæ est in lebetē. 9. Audite jam hoc primores domus Jacobi & ductores domus Israelis, qui abominantur jus & quicquid est rectum, pervertunt. 10. quisquis edificat Tisionem cadibus, & Ierusalem iniquitate. 11. Quorum primores munere iudicant. 12. Ezech. c. 34. 4. Adipem comeditis, & lanam induistis, quod optimum, est mactatis: gregem non pascitis. 4. morbo affectas non confirmatis, egrotāque non curatis, & constrictam non obligatis, ac depulsam non reducitis, perennemque non requiritis, sed vi dominantis in eas, & per sevitiam. 5. adeo ut dispergantur deserti ut a pastore & sunt cibo omnibus bestiis agri disperse. 6. 7. 8. eo quod grex meus est direptioni, & sunt oves gregis mei cibo omnibus bestiis agri, deserti ut a pastore, & non repescensibus pastori: us mei gregē meum: pascunt en pastores seipos, gregē autem meū non pascunt. 9, 10. & seqq. quib. adde Psa. 72. 1, 2, 3, & seqq. Psa. 75. 3. 4. 11. Psa. 82. 1, 2, 3, 4. Psa. 101. ubi officium pastorem, seu regū describitur & partim colligitur à cōtrario sensu. Novel. 85. ubi, si studemus oēs subiectos n. stros, quorum regimē credidit nobis Deus, illos & sine calūnia custodiare. Fusius hæc infra c. 24. & c. 27. & seqq. tractamus. Alterū, quod tales administratores secundū leges administrare debeant easq; superiores agnoscere, probō ex Deo. 17. 20. ne recedat ab hęc pcepto.

et seqq. Iosua c. 1. 8. Psalm. 119. per totum. 1. Samu. c. 12. 15. & seqq.
 Nam si Dei minister est Rom. c. 13. 4. 6. necesse est, ut contra damni-
 sui voluntatem nihil agat, ne ex ministro ad versarius fiat, & mandati
 fines excedat. l. 20 de legib. ubi 1ta ait; l. de est omnium di. vincum ac-
 que humanarum rerum regina. Oportet enim eam esse praesidem bonis &
 malis, et principem et ducem, et secundum hoc regulam esse iustorum &
 iniustorum, praetoriticam quidem faciendorum, prohibitoricam vero non fa-
 ciendarum, et ibi, ad cuius praescriptum omnes vitam instituere debent,
 quia est inventum ac munus Dei: decretum prudentium hominum: coer-
 cicio eorum qua sponte vel ignorantia committuntur. Communis sponsio
 civitatis. l. 4. C. de legib. digna vox est majestati regnantis, legibus se
 alligatum principem prospicere, adeo de auctoritate juris nostra pendet au-
 thoritas, et revera majus imperio est submittere legibus principatum.
 Apollonius Thyaneus ad Domitianum. Si leges tibi non putaveris im-
 perare, ipse non imperabis. Plato dialog. 4. de legib. Insuperum, ait, ha-
 rarum illi civitati video, in qua non lex magistratibus, sed legi magi-
 stratus praesunt. Arist. lib. 3. politic. c. 11. eandem sententiam confirmat.
 Augustin. de civit. Dei c. 4. Remota iustitia, nihil aliud sunt regna, quam
 magna atrocitas. Agapet. ad Iustin. Non est princeps supra leges, sed
 leges supra principem, optimique principis nota illa, ex legum bonarum
 praescriptio velle vivere. Quaecumque contraria sunt prima Decalogi ta-
 bula precati, & secunda tabula iustitiae, ea nec facere nos posse astrictim an-
 dum est. l. 14. filius. de condit. instir. l. ubi. 188. de regul. jur. l. 1. C.
 si ad vers. vendit. l. 3. C. si minor se major. eor. rit. C. si contra jus vel in-
 utilitatem publicae. Nam contra leges aliquid posse, non est potestatis, sed
 impotentiae nota. Ostendit enim talis eo ipso, quod non possit facere, quae
 vult ipsi facienda. Unde & quae dicitur absoluta & plenissima potestas
 principi concessa, nulla est, nec esse potest, ut recte Covarr. d. lib. 3. var.
 res. d. cap. & num. 8. Vasqui. lib. 1. illust. contro. vers. cap. 26. num. 12.
 Pinell. in l. 2. c. 2. rub. C. de rescind. vendit. c. 2. Cravetta de antiquitat.
 semp. pars. 1. Coras. in l. frater à fratre. num. 71. de condit. indebiti. Ca-
 pic. decif. 166. num. 12. Tossaur. decif. 91. Vasqui. lib. 1. illust. contro. v.
 cap. 26. num. 22.

Pore-

Potestas igitur hæc administrandi, quam hi ministri & rectores ab universali consociatione constituti habent, ad utilitatē & salutem subditorum est alligata, & certis cancellis, Decalogi scilicet legibus, & consociationis universalis iudicio iusto circumscripta, non infinita & absoluta, Covarruv. var. resol. cap. 6. num. 8. lib. 3. ita ut instar legis animata, vel viæ ipsi administratores sint. Deut. c. 17. 6. 17. 18. 19. eritque penes eum (exemplum legis) ut leget in eo omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Iohorvam Deum suum, observare omnia verba hujus legis, & statuta ista faciendo. v. 20. ibi, ne recedas ab hoc præcepto. & seqq. Ios. c. 1. 8. vide Deut. c. 24. 30. 31. c. 31. 26. c. 37. in fine. 1. Sam. c. 12. 15. 16. 17. psalm 119. per tot. Roman. c. 13. magistratus dicitur minister Dei: minister autem domini sui mandantis voluntatem tanquam legem & finem præscriptam habet, neque fines mandati excedere debet.

Hos limites non licet administratoribus transire. Fines verò demandatæ sibi administrationis excedentes desinant ministri Dei esse, & universalis consociationis, atque sunt privati, quibus obedientia in illis, quibus suæ potestatis limites excedunt, non debetur. Exod. cap. 1. 17. Act. cap. 4. 19. 1. Sam. cap. 12. 16. 26. Dan. lib. 6. c. 3. Steph. In Brut. in vindic. contra tyran. quest. 1. catē Horoman lib. 1. de antiqu. lure regni Gallici cap. 23. & præced. Tolosan. lib. 9. cap. 1. & lib. 7. cap. 20. de Repub. Vasquius lib. 1. cap. 1. cap. 42. & cap. 44. illust. controvers. Pinod. & Covarruv. d. locis notam tyranni dicunt esse, quando hæc absolutâ potestate uterentur.

Excedunt autem hi administratores potestatis sibi concessæ limites & meras, primum quando fieri, vel omitti mandant, quæ à Deo prohibentur, aut jubentur (in prima Decalogi tabula: deinde cum prohibent, aut jubent aliquid, quod fieri, aut omitti non potest, quin violetur sancta caritas. Ista mandata absolute impia, hæc iniqua vocantur. Denique suæ potestatis limites transgrediuntur quando in administratione demandata propriam & privatam non communem utilitatem

& salutē universalis consociationis quærunt. *Ierem. c. 22. c. 23. Ezech. c. 34. Mich. c. 3. ubi Piscator. Vasquius lib. 1. cap. 1. & cap. 26. num. 22. c. 42. c. 44. num. 6. illust. controvers. argum. Rom. c. 13. 40. 1. Timoth. c. 5. 8.*

Exempla hujus rei dantur Exod. c. 1. 15. 16. 17. sed timuerunt obstetrices illa Deum ipsum, neque fecerunt, quemadmodum edixerat eis rex Aegypti. nam viros conservabant natos v. 18. 19. 20. 21. 22. Tale fuit edictum Ozia. 2 Chron. c. 26. 16 & sequent. Nebucadnezaris jubentis adorare imaginē a se erectam. Dan. c. 3. impii magistratus in actis Apost. c. 4. 19. Davidis 2. Sam. c. 24. Iezabelis impia. 1. Reg. c. 18. Osee c. 5. 11. Opprimitur Ephraim, conteritur judicio, quia impium mandatum sequitur. Achabi impii de vinea Nabothi 1. Reg. c. 21. Ideoq̄ rectē Abdias prophetas non occidit, & obstetrices infantes recens natos, & Daniel statuam non adoravit. Moses protestatur, se in administratione sua has leges non excessisse, nullius asinum, aut bovem accepisse, sed jus rectē & bona fide, secundum Dei legem administrasse Num. c. 16. uti & Samuel, c. Sam. c. 12. & David in Psalm. 119 petit ad legem Dei se informari & Salomo 1. Reg. c. 2. 3. adde Est. c. 1. 16.

Ratio detestanda obedientia, nec non potestatis absoluta denegata his administratoribus, est vocatio ipsorum generalis, & specialis, quā tanquam Christiani homines in baptismo aliud, seu contrarium, Deo promiserunt, & præstare tenentur. Deinde, tantam potestatem ipsi administratores non habent, neque enim quis ipsis jurisdictionem & potestatem peccandi dedit. At verò quam potestatem populus non habuit, eam in suos administratores transferre non potuit. Quam igitur potestatem & jus illi non acceperunt, neque habent, illo etiam uti non possunt, neque debent. Denique Dei potentiam & imperium, administratorum improbitas tollere vel minuire, aut his se eximere non potest. Est enim Dei potestas & jurisdictio infinita, qui creavit calum & terram, idoque jure horum dominus & proprietarius est; quicumque verò terram inhabitant, illius coloni, vasalli & emphyteuta, clientes & beneficia. Psalm. 24. Domini est terra, & plenitudo ejus. Esa. c. 66. 1. idque in creationis & conservationis. d. Psalm. 24. Ideoque Deus rex regum

gum, & dominus dominantium dicitur. 1. Reg. cap. 8. Cuius beneficio reges regnant. Proverb. cap. 8. vers. 15. Dan. cap. 2. vers. 21. cap. 4. 14. & quorum solium Dei solium dicitur. 1. Chronic. cap. 9. vers. 8. & subditi magistratus Dei hereditas dicuntur. 1. Samu. c. 10. v. 1. 2. Reg. c. 20. 5. 1. Reg. cap. 3. vers. 8. 9. Deuteron. c. 29. vers. 10. 11. cap. 4. 20. Psalm. 53. 4. Mich. cap. 3. 3. & magistratus administrator istius hereditatis, & datus populi Dei. 1. Samuel. cap. 9. vers. 16. cap. 10. 1. 2. Reg. cap. 20. 5. cap. 11. Sunt igitur Dei vicarii & ministri magistratus. Roman. cap. 13. ibi, nulla est potestas, nisi à Deo. ver. 4. Dei enim minister est tibi in bonum. 6. ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum inseruientes, & cui rationem administrationis sue reddere tenentur. Sap. c. 7. c. 8. 4. 5. Psal. 82. 5. 6. 7. Unde Vasq. lib. 1. c. 15. illust. cons. 1707. rectè concludis, principem etiam de plenitudine potestatis non posse contra v. l. supra; aliquid facere, cum non sit superior iure, sed juris eius. Cos, minister, & executor, & latius de eadem re cap. 4. 5. d. lib. 1. & elegantior Covarr. lib. 3. resolut. cap. 6. num. 8. Pinel. d. part. 1. num. 25. c. 2. in rub. C. de rescind. vend. qui plurimos allegat.

Administratores uniuersalis huius consociationis sūt duorū generū: sunt en. ephori, vel magistratus summus. Deut. c. 33. 4.

Ephori suat, quibus populi in corpus politicum consociati consensu demandata est summa Reipub, seu uniuersalis consociationis, ut repræsentantes eandem. argum. l. aliud. 160. §. 1. de regu. jur. l. 22. mortuo. de fidei ius. l. 11. l. 14. ad municip. l. 3. 1. 4. quod cuiusque uniuers. l. 1. c. 24. potestate & iure illius utantur, in magistratu summo constituendo, eoque ope, consilio, in negotijs corporis consociati, iuvando, nec non in eiusdem licentiâ coercendâ & impediendâ, in causis iniquis & Reipub. perniciosis, & eodem intra limites officij cōtinendo, & deniq; in providendo & curando omnibus modis, ne Resp. quid detrimēti capiat privatis studijs, odijs, facto, omissione, vel cessatione summi magistratus. Num. c. 11. 16. et seqq. Deut. c. 33. 4. 5. Ephori hi ratiōe officij, in iūcti & dignitatis suæ, ab alijs vocātur patricij, seniores, Num. c. 11. 16. 17. principes Exo. 10. 4. Ion. 3. 7.

*Daniel. c. 3. Est. c. 1. 3. 11. 14. 16. 18. 21. Ierem. c. 26. 10. 11. 16. & seqq. c. 37. c. 38. Mich. c. 3. 1. 9. status, & regni primores, officiarj regni, pacti inter magistratum summum & populum Initi vindices, custodes & defensores justitiæ & juris, quibus magistratum summum subiiciunt, & parere cogunt, censores summi magistratus, inspectores, consiliarj regni, censor. es honoris regil, & fratres summi magistratus. 1. Chron. c. 28. 1. 1. Reg. c. 4. 5. Deut. c. 1. 16. De his etiam *Alexan ab Alex. lib. 6. c. 24. Zuinger. lib. 28. Theat.**

Ex hisce liquet, hos ephoros, quasi pedes & fundamenta societatis illius universalis, & regni esse, quibus illud tempore inter regni vel periculi, vel quando magistratus ad imperium est ineptus, aut suâ potestate abutitur, susinetur & conservatur, ne fiat obnoxia periculis, mutationibus, tumultibus, seditionibus, prodicionibus, vel ab hostibus occupetur, ut dicit Bocerus lib. 4. c. 3. de polit. constituend. Hi enim corpori politico caput constituunt, hi regem, seu summum magistratum legi & justitiæ, subjiiciunt, & legem, seu Deum, dominum & imperatorem constituunt, quando jugum & imperium legis & Dei rex abjicit & detrahat, & ex Dei ministro Diaboli instrumentum se facit. Hi cum superiori magistratu pondus & onus populi portare dicuntur. Num. c. 11. 16. & seqq. In aurea bulla Caroli quarti Imp. electores, qui sunt generales ephori imperij Germanici, vocantur columna & bases imperij & regni Germanici in c. 3. & c. 12. & pars corporis Cesaris, in c. 24. Columna & latera imperij in c. 26. quorum consilio & operâ majestas imperij salva facta, recta huc usque conservata, ut dicit Heigius lib. 1. quæst. 3. nu. 2. & 73. vide librum Sing. Schardij. de origine Elector. Alia regna tales ephors quoque agnoverunt, atq; ideo perpetuas magis & felicia fuerunt, uti Imperium Persicum, Græcum, Romanum, & Gallicum, Britannicum Danicum Polonicum. Heigius d. loc. quæst. 4. Theaur. polit. apoteles. 6. & 10. 11. & seqq. Nam hæc politiarum natura est, ut facillime degenerent, imò convertantur, & ex una in aliam speciem transeant, nisi illis custodes, quibus intra limites suos administratores & reges coerceatur, & retineatur, ponantur, quibus eorum perulantia, licentia, insolentia, luxuria & superbia

perditia cohibeatur. Vnde de summis periculis ac mutationibus à suis Ephoris & ordinibus sæpe potius libera fuerunt. Hi enim summi magistratus iniquas actiones, aut tyrannidem vel tollunt, vel auerterunt, aut sequeuntur illius suâ vigilantia & diligentia supplent, & omnibus modis curant ad videns, ne Respub. actionibus regis quid detrimenti capiat. Quod nisi fecerint, ipsi tenentur & merito proditores Respub. esse dicuntur, impios quando colludunt, vel committunt ad iniquas, vel impias regis actiones. Nam hæc Ephoris populus se tunc credidit, suasq. actiones omnes in eos transtulit, ita ut, quod hi faciunt, totus populus facere videatur. l. 160. de reg. jur. idq. fit ob utilitatem & necessitatem. Eset enim difficillimum, ut ait Covarruv. d. c. 1. num. 4. suffragia omnium civium & eorum, qui alienius Respub. partes sunt, à singulis edigere, idcirco contra vtriusque plebis multitudinem per ejus optimates negotia publica ita expedire, ut absque tumultibus & seditionibus tunc à Respub. negotia illius peragantur. Suffragia igitur horum optimatum, vâ lege censenda sunt, quâ omnium civium consensus, quem referunt, conferretur. l. item eorum. c. 9. si decuriones quod cuiusq. universi. nom. l. 1. l. 4. d. cit. Ideoque in l. 1. q. municipes ad municipal. dicitur recte, quod municipes intelligantur scire, quod sciunt hi, quibus summa Respub. est commissa, & quod illi egerint, hoc habeatur, quasi ab omnibus sit actum. l. 9. quod maiore. d. cit. & ad omnes pertinere. l. aliud. l. 60. §. 1. de regnl. jur. d. l. 1. l. 4. quod cuiusque universi. Qua ratione, ait Covarruv. septem illi Germanie principes, quibus facultas delata est, Christiani orbis Imperatorem eligendi, populum ipsum & christianam communiatem, que ab ipso Imperatore gubernanda est, omnino representant, ejusque vicaria utuntur potestate, vicesque in ea electione gerunt. Vnde fit, ait, quod electio Imperatoris ad septem viros Germanie, ut ad collegium, non ut ad singulos pertineat. Quemadmodum optime probat Lupol. sus lib. 1. de jurid. Romani imperij cap. 6. Panormitanus in c. venerabilem. colum. 4. et ibi Cardina. m. s. verum de elect. Ioban. Cirier lib. 2. de primigenit. que. c. 12. Castald. in tractat. de Imperatore que. c. 11. 15. Pacian. lib. 2. de prob. c. 35. & seqq. Hinc constat, ad justiciam principatus, cuilibet satis esse quod ipsius societatis consensus per optimates hunc in modum si præstitus: tamen si non negaverim,

alim Roma aliter in populi comitiis suffragia preſtita fuiſſe ad conſulium electionem & poſtea Imp. Auguſtus ac Caſares ab exercitu militari electos quandoque dixiſſe, licet electio hec minime cenſeretur juſta, niſi ſenatus populiq; Romani comprobatio acceſſiſſet. huc uſq; Covarr. ias.

Eliguntur autē & conſtituuntur ciuimodi Ephori cōtēſu totius populi, tributim, centuriatim, curiatim, vel viritim, vel ſorte, ſecundum cuiuſque regni naturā, vel conſuetudinem, hoc eſt, ſuffragijs totius populi, de ephoro conſtituendo collectis per centurias, curias, tribus, vel collegia, in quæ populus eſt diſtributus, vel, inquam, viritim, per ſingulorū capita & ſuffragia, vel ſorte. *Toloſan. lib. 7. c. 4. c. 14. c. 15. de Repub. Num. c. 11. 16. & ſeqq. ubi deſcribitur electio optimatum in politia Iſraelitica.*

Quandoque etiam princeps, vel ſummus magiſtratus, aut optimates habent poteſtatem ephori eligendi, vel in locum demortui ſubſtituendi alium, idque ex populi conſeſſione & beneficio. *Nam nominatio & conſtitutio ephori merito inter regalia refertur, quorum adminiſtratio principi eſt conſeſſa à populo, ſeu uniuerſali conſociatione.*

Eligendi autem illi, qui magnam habēt potentiam & opes, ut cuſtodes publicæ ſalutis, maiorem amorem, deſiderium & curam pro Repub. gerant, quā ſalam eſſe ipſorum maximē interſit.

Electi ephori jurant, ſe utilitatem regni, ſeu uniuerſalis illius conſociationis, vel Reip. curaturos, & partes officij demandati fideliter & diligenter facturos. *Xenophon refert in politia Lacedem. reges & Ephoros ſingulis menſibus mutuo jurare conſueviſſe: Ephoros pro ciuitate, reges pro ſe ipſis. Regum iuſſurandum fuiſſe, ſe ex legum ſcripſerarum præſcripto regnatos: ephoro: um autem & ciuitatis ſe regnum firmum & ſtabile reddiuros, ſi rex iuſſurandum ſeruat. vide Crugiam lib. 2. c. 4. de Repub. Lacedem. De iuramento electorum in politia Germanica docet Bulla Caroli III. Imp. Heigius lib. 1. queſt. 1. & 4.*

Collegium ephorum, quæcunque ratione officij expedit, illa

illa collegialiter per maiore[m] partem suffragiorum concludit. Fulv. Pacian. lib. 2. cap. 35. num. 30. 31. de probat. Covarruv. d. loco. Ideoque & electio illi, non ut singulis, sed ut collegio competit. Leopold. de Iurib. regni & imp. Romani cap. 6. Pacian. & Covar. d. loc. & hoc modo collegium illud, (non singuli de collegio,) representat universalem consociationem, seu politiam & maiorem potestatem & auctoritatem, quam summus magistratus habet, uti omnes sutores politici, Iur. & theologi docent.

Officium horum ephorum quinque potissimum capitibus continetur. Primum est, ut constituant generalem summum magistratum. Alterum est, ut intra fines & limites officij sui eundem contineant, & sint custodes, defensores ac vindices libertatis & reliquorum jurium, quæ populus in summum magistratum non transtulit, sed sibi reservavit. Tertium est, ut constituant summo magistratui ad Reipub. administrationem inepto, vel tempore interregni, curatorem ad obeundam Reip. administrationem, donec alius summus magistratus eligatur. Quartum officium illorum est, ut removeant magistratum summum tyrannum. Quintum est in summi magistratus defensione, & jurium illius. In quibus singulis peragendis ephoris omnia & singula, sine quibus officij sui partes expedire nequeunt, demandata esse censentur. l. 2. de iurisd. om. Indic. l. ult. §. 1. de offic. ejus cui est mand. iurisd.

Primum igitur officium ephorum est, in summo magistratu & rectore generali consociationis universalis constituendo. Ad hoc enim ephori à populo universo consociationis universalis potestatem & auctoritatem publicam acciperunt, ut nomine ipsius talem rectorem & administratorem eligant. de qua re dicitur latius in cap. sequenti: vide Fleisium. lib. 1. quest. 4. num. 50. 51. Sibar. in libellode origin. elector.

Alterum ephorum officium est, ut eundem à se constitutum summum magistratum & administratorem generalem intra limites præscriptæ & demandatæ administrationis suæ

universalis contineant, ne quid detrimenti Respub. & universalis contociatio capiāt, aut jura illius vel etiam regis, seu magistratus summi lædantur, vel minuantur, sed semper salva, sacra, recta maneant. *Heigius lib. 1. quæst. 3. num. 1. 2. 73. Nihil enim apertius ad Imperij jus conservandum, quam moderatio potestatis per alios facta, qua in terminis suis continetur. Nam magna potestas se intra terminos sine coercitione aliqua & moderatione alijs demandatâ continere non potest.*

Quam obcausam ephori habent potestatem consilio & auxilio juvandi generalem summum magistratum, monendi & corrigendi eundem, Decalogum legis divinæ, aut leges regni & majestatis jura violantem, atque ideo jus gladij, muneris inuncti expediendi causa, acceperunt *Stephan. 1. un. Brutus de vindic. contra tyrannos quæst. 3. Hotoman. lib. 1. de antiq. Jure regni Gallici. cap. 12. & seqq. 1. Chron. c. 22. 20. c. 28. c. 29. c. 24. Obrecht in thesib. de bello. thes. 161. Vrsin. lib. 3. disposit. cap. 44. & cap. ult. Danaus lib. 6. politica. c. 2. & 3. Gasman. c. 10. politic. Pareus in explic. cap. 13. ad Roman. in dubiis. Iohann. Marian. lib. 1. cap. 8. de rege.*

¶ Consilium dant in omnibus & gravioribus negotiis publicis totius regni, idq; in concilio & conventu ordinum omnium totius regni convocato & indicto, in quo tractentur, deliberentur & decidentur ardua Reip. negotia. *Psalm. 75. 5. Psalm. 122. 3. 2. Sam. c. 3. 17. 18. c. 5. 1. 2. 3. 2. Chronic. c. 24. 17. 18. Nehem. c. 7. 5. Hoc modo ephori ejusmodi sunt consiliarij summi magistratus in negotiis arduis, quorum administratio & executio ad ipsum magistratū generalem pertinet, ut hanc illo negligente, si ita necessitas & utilitas regni postulet, ad ephoros. uti exemplis supra cap. 8. de provinc. sub finem probavimus, & latius dicemus infra Consilium ordinum longè firmitus, ait Antimachia veltus, esse præsidium ac propugnaculum Reipub. quam principum duntaxat ac consiliariorum aliquot cæcus. Possunt enim illi corrumpti, de statu mentis deturbari, publici verò consilij corpus, quod consti-*

flatum,

Sic in ordinibus & prudentissimis & lectissimis totius regni viris est con-
 flatum, nec imbocillitati, nec impotentia animi, aut captiuitati est ob-
 noxiū, illos, ut privatos partim temporum, partim sui quemque casus
 absumunt. Regni ac Reipub. universitas est immortalis, ob perpetuas
 hominum, hominibus mortuis succedentium vices. l. 76. proponebatur. de
 Iudic. l. 7. quod cuiusque universit. nom. De consultatione horum ephoro-
 rum, exempla ex tam. Deut. c. 23. 1. Precepit autem Moses & seniores
 Israel (qui illorum Ephori) populo dicentes: custodite omnia mandata
 qua precipio vobis hodie Deut. c. 33. 4. 5. Iosue c. 24. 1. Chron. c. 13. 1.
 Deinde inijt consilium David cum chiliarchis & centurionibus, omnibus-
 que antecessoribus. 2. & dixit David toti congregationi Israelis, si bo-
 num & à lebova Deo nostro videtur esse, dimittamus passim ad fratres
 nostros, qui reliqui sunt per omnes regiones: & 4. Dixerunt autem tota
 congregatio illa, facidum ita esse. Nam recta videbatur res illa in oculis
 totius populi, & seqq. 1. Reg. c. 8. 1. tunc congregari iussit Salomo senio-
 res Israelis, & omnes primores tribuum, & principes paternarum familia-
 rum cum Israelitis ad regem Salomonem Ierusalem, ut deducerent arcam
 faderis lebova & vers. 2. & seqq. & c. 20. 7. Itaque rex Israelis vocatis
 omnibus senioribus regionis dixit: agnoscite queso, & videte illum qua-
 rere malum. & c. 8. Dixerunt verà omnes illi seniores & totus populus ei,
 ne auscultato, neq; adquisiscito. 1. Reg. c. 18. 19. & seqq. Est. c. 1. 13. Qua-
 propter dicente rege sapientibus noscentibus tempora. (nam sic negotium
 regis exponebatur omnibus noscentibus iura & iudicia.) 14. & propin-
 quo sibi Charshene, Schetari, Admatha Tarschicho, Mereso, Marsene
 Memucani, septem principibus Persidis & Mediae videntibus faciem re-
 gis, sedentib. primis in regno. 15. ex iure, quid faciendum regina Vashti,
 eo quod non fecit edictum regis Ajueri, per aulicos imperatum. & vers.
 seqq. & 21. cum quo bona videretur hæc res in oculis regis, et principum,
 fecit rex secundum sententiam Memucanis. Proverb. c. 24. 6. Ex-
 emplum vide Genes. t. 24. 8. 9. 10. & seqq. 1. Reg. c. 12. 6. 7. 1. Chron. c.
 28. 1. 2. 3. 4. cap. 29. 1. 1. Samuel. cap. 14. vers. 4. 5. 38. 19. ubi
 populus Ionathan capitali sententia Saulis exemit. Ierem. cap. 26.
 10. 11. 16. Tunc dixerunt principes illi omnesque Seniores populi

sacerdotibus & prophetis, nullum est in viro hoc crimen capitale, quam nomine Iehova Dei nostri sic allocutus nos, & vers. 17. 19. 20. & seqq. & c. 37. c. 38. 4. Dixerunt principes regi, morte quæsumus afficiatur vir iste. 5. Quibus dixit rex Tziakia: ecce est in manu vestramam minime is est rex, qui possit contradicere quidquam. 6. & seqq. 25. Quod si audientes principes, me locutum esse tecum, venient ad te, edixerintque tibi, indica jam nobis, quid locutus es apud regem, ne celato nos, & te non afficiemus morte. quod item dixerit tibi rex. 26. 27. 2. Chro. c. 32. 3. iniit. consilium cum principib. suis & dynastis suis. & c. Nebem. c. 5. & c. 8. Hefra. c. 9. 1. 2. 3. Ephron rex Hechaorum, inconsulto populo, jus sepulchri Abrahamo non audeo vendere. Genes. c. 23. Neque Hemor rex Sichem cum Iacobo fædus facere audeo sine populi voluntate. Genes. c. 34. vide Stephan. lun. Brut. de vindic. contra tyrann. quest. 3. Bonavent. Corno. Bertram. de politica Iudaica cap. 11. Hotom. de antiquo iure regni Gallici. c. 12. & seqq. imprimis cap. 14. ubi exempla refert & cap. 18. c. 21. c. 22. argum. Pro v. c. 24. 6.

Vnde ephorum horum esse dicitur injustis, decretis magistratus supremi intercedere, eaque mitigare suis consilijs, vel impe dire, quãdo saluti communi & legibus cõsociationis hujus universalis sunt contraria: sine quorum approbatione constitutio, vel decretum summi magistratus generale, non valet. l. 8. humanum. C. de legib. l. 2. de decret. ab ordin. fac. Scribit Hotomannus de antiquo iure regni Gallici, & Antimachia vullus, itemque Steph. Iunius Brucius. quest. 3. de vindic. tyrann. tantam horum ephorum esse auctoritatem & potestatem in Gallia regno, ut literæ regis nisi à Secretario regni subscribantur, & rescripta à cancellario regni obfirmentur, nullam habeant auctoritatem. & alia negotia concernentia regnum, non nisi consultis & approbantibus ephoris, seu optimatibus regni gesta valeant. Vnde constat magno in errore esse Bodinum, qui absolutam & omnimodam potestatem regi Gallia tribuit, et nullos ponere optimates agnoscit, sed per eorundem potestatem regiam majestatem et potestatem tolli existimat, vel collegam accipere quem errorem notat etiam Heigius part. 1. quest. 2. num. 22. et seqq. Nam licet rex, vel imperator
regalia

regalia Ducibus, Comitibusve Imperij, seu regni vasallis, optimatibusve concedat, semper tamen imperij superioritas & praeeminentia reservata intelligitur. Unde fit, ut tales optimates regis collega, aut parus cum eodem potestatis, minime censeri possint. Nam his optimatibus specialis & restricta potestas & administratio est data. Rex vero, seu summus magistratus, generalem in singulos etiam optimates, habet potestatem, majestatem & praeeminentiam, à cuius potestate & administratione omnia pendent. Hist. part. 1. quaest. 2. nu. 22. & seqq. & quaest. 9. Rochal. part. 1. c. 5. concl. 5. Quantum enim cum sit imperium, quod alteri tribuatur, minus tamen est semper eo, quod concedens sibi reservavit, uti communis Dd. est sententia. Nam supremus non potest sibi parum constitueri. Rosend. loco c. 5. concl. 10. Et universi majorem habent potentiam uno homine, qui quicquid habet ultra alios homines, id ab universis accipit. Neque etiam regis potestas ideo diminuta dici potest, quod optimates & Ephori hi, etiam quandam usurpent potestatem, uti non infirmior est manus, quod in digitos est dissecta, sed ad agendum sit agilior. Sic enim potestas à pluribus explicata, & negotia in Repub. multis communicata, facilius expediuntur. Deinde hi ephori universi quidem magistratu summo sunt superiores, quatenus representantes populum ejus nomine collegialiter quod agunt: singuli vero separatim isto magistratu sunt inferiores. 1. Sum. c. 14. 45. 46. l. c. 38. 40. 5. 19. c. 37. 14. 16. 17. 18. 19. Fernand. Vasquius lib. 1. illust. controv. c. 43. num. 2. 3. 5. Plinius in panegyric. in Trajan. Princeps summus est jurejurando velut illius, officarius Reipub. obstrictus, ac ipsa tota Repub. seu regno minor est, Julius Caesar lib. 5. & 7. de bello Gallico testatur, ea cum fuisse regni Galliae imperia, ut non minus populus jure convocatus in regem, quam rex, in populum, auctoritatis haberet. Sic & Synodus, concilium, capitulum, universitas superior est episcopo, pontifice, actore, vel syndico suo. Vido Stephan. Iun. Brutum in vindic. contra tyrannos. Hisce ephoris prius quam magistratui, Reipub. summa à populo est commissa. Quod igitur in tales ephores prius est collatum, hoc postea alij magistratui dari non potuit. Stephan. Iun. Brutus d. loco. Hocoman. d. loc. Vasqui. lib. 1. cap. 43. num. 5. In polisitis Germanorum septem viri electores, qui Imperij Germanici generales sunt

Ephori, in bulla Caroli quarti c. 16. dicuntur assistere sublimitati Cæsareæ, & in partem sollicitudinis constituti. Iubentur quoque hi annuos conventus de publicis imperii Germanici deliberationibus habere, cap. 12. & dicuntur votum, seu jus suffragii in publicis deliberationibus de imperii negotiis habere. cap. 20. & c. 12. Unde in comitiis imperii, clausula finalis principum & electorum habet, quod Cæsar ex consilio, consensu & voluntate statuum imperii decreverit. vid. constit. imperii, Ita Fridericus Imperator in constitut. de incendiariis concludit, se cum principibus & proceribus imperii voluntate decrevisse, &c. Præterea Cæsar imperator electus in formulâ & articulis juramenti sui jurat, se jura & privilegia ordinum non violaturum, se conventus electorum non impediturum, se sine consensu & consilio ordinum bellum non suscepturum, aut pacem iniciturum, neque peregrinum militem in Germaniam deducturum, neque imperii conventum, aut vectigal, vel tributum, nisi de consensu Electorum inducturum, & alia plura, de quibus in cap. de regni cõmissione latius. Imò Cæsar ipse coram principe Palatino conveniri potest, secundum auream bullam Caroli quarti Imperatoris cap. 5. In Gallia quoque regno coram ordine, in senatu Lutetiano contra regem experiundi & agendi potestas conceditur. Quod si etiam rex Gallie quid cum vicinis principibus paciscatur, vel si quod bellum est gerendum, aut pax facienda, hunc senatum Lutetianum autorem fieri oportet, & in ejus acta omnia, quæ ad Rempub. pertinent, referri, quæ non prius rata sunt, quam ab eo senatu fuerint comprobata. In aliis benè constitutis politicis in Comunitas regni communi procerum consilio de gravibus & arduis regni negotiis decreta & constitutiones fiunt, uti dicitur infra cap. 32. sub finem serè.

Sed & ipsi optimates sine consensu & approbatione summi magistratus officium suum facientis in Reip. negotiis nihil faciunt. arg. Gen. c. 45. 16. 17. 44. 7. 1 c. 50. 45. arg. 1. Chro. c. 22. 20. c. 29. 4.

De negata vero, vel omisa à summo magistratu, cõsultatione, & sui vocatione quilibet ephorus, cõsultari potest. Jud. c. 8. 1. sed dixerunt viri Ephraimitæ, quæ est res hæc, quæ fecisti non vocâdo nos, cum proficisceris ad pugnam contra Midianitas, contenderuntq; cum eo Balda, & vers. seq. & c. 12. 1. 2. 14. 2. 18. c. 19. 4. 1. Reg. 1. 2. 15. 16.

Sed

Sed paucis etiam videamus de potestate & auctoritate ephoris concessa in defendēdis jurib. populi, seu universalis consociationis, quæ ipsa in summū magistratū non transtulit, sed sibi reservavit. Nam horū reservatorum jurū curam & defensionē cōlocatio illa universalis ephoris suis demandavit contra oēs violatores, turbatores, & spoliatores, etiam ipsum summū magistratum, cujus rei exēpla præbent bella Belgica, & in his per 40. annos, contra regē Hispaniarū gesta. Unde officium ephororum est, nō solum judicare an magistratus summus munere suo functus sit, sive non, sed etiam tyrannidi magistratus summi, abutētis juribus majestatis, & corpori Reip. jus suum violentis, aut adimere volētis, resistere, eamq; impedire. Ita theologi & jurisconsulti asserunt. Ex illis est Zachar. Ursin. in exercitat. theolog. lib. 2. exercit. 44. Danaus lib. 6. politic. c. 3. & pagin. 45. 6. & lib. 3. cap. 6. Iohan. Calvi lib. 4. Inst. c. 20. section. 24. & seqq. Petrus Martyr in lib. Ind. c. 3. David. Pareus cap. 13. ad Roman. in dub. Iohan. Marci. de rege lib. 1. c. 7. Ex his jure Franciscus Hotoman. lib. 1. de antiquo jure regni galliæ c. 12. & seqq. Francisc. Zoannus. par. 3. num. 28. & seqq. & num. 95. & seqq. de usurariis. defens. per alleg. ibid. Fernand. Vasquius illud c. controvers. lib. 1. præfat. num. 102. & seqq. Bossius de principe & privilegiis ejus num. 5. & seqq. Proffer Farinac in questien. criminab. Philadelphus in Dialog. 2. de reb. gallic. autor. libelli de jure magistratus in subditos Steph. Jun. Brut. de vind. cont. tyrann. argumenta adducunt ex l. 2. §. de actis. de org. jur. Ord. l. 2. §. cum placuisset Cic. li. 5. Tusq. quest. ibi, nulla en. societas nobis cum tyrannis est, sed summa potius distractio. neq; est contra naturā, spoliare eum, quē honestū est necare, & l. 3. offic. ibi, non se obstrindis sceleris, q. tyrannū occidit, arg. l. minime. de relig. & sum. fan. l. 3. §. lex. ad l. jul. maj. l. 1. ibi sed. hoc tēpore cū. l. seq. de his, qui sui sui vel aliorum juris. Zoan. par. 3. nu. 95. & seqq. 100. & seqq. arg. l. quod semel. de decr. ab ordin. faciend. l. est ejus nolle. de reg. jur. l. 1. §. potest. de acqu. her. text. notab. in Nov. 15. de defensor. civis. & in §. iusjurandum. ibi, ut inde sit cura privatio, unde etiam datur. Huc facit illud Trajani dictū ad præfectum prætorio, qui cum gladium ab imperatore acciperet, audiuit,

hoc

hoc gladio pro me utero, si iuste impera vero: contra me, si iniuste.

Resistentes verò ephori tyrannidi summi magistratus, qui corpus confociationis universalis suo jure spoliare, aut privare conatur, vel juribus majestatis abutitur, non ideò à communionem regni & jurium illius recedere, sed abusum illorum improbare, & summi magistratus peccatorum communicatiònem & approbationem vitare dicuntur. *Longè igitur aliud est à regno, & aliud à rege impio tyranno, qui incipit esse privatus & rex esse desijt, secedere & deficere. Ita Libnenses deficientes à rege Ieram. 2. Reg. c. 8. 22. non leguntur à politia Iudaica defecisse. 2. Reg. c. 15. 8. de quare latius. 37.*

Tertium officium horum optimatum est, magistratui summo capto, absentì, furioso, faruo, minori, prodigo, vel aliis morbis, aut impedimentis ad administrationem inepto, inutili effecto, tutores, curatores, aut procuratores regni constituere, & adungere. *Vide exemplam 2. Regum c. 10. 5. 6. 7. c. 12. c. 15. 5. 1. Reg. c. 22. 48. Ita in regno Gallie, regibus furiosis vel minoribus, aut alio modo ad gubernationem regni ineptis, curatores ordinatos à regni statibus de historicis probat Hotoman. in libello de antiquo jure regni Gallici. Pet. Gregor. lib. 24. c. 5. & lib. 26. c. 5. de Rep. Froissard. li. 2. c. 58. & 60. & lib. 3. c. 134. & li. 4. c. 44. & lib. 1. cap. 107. & 171. plurima exempla recenset. Nam Respub. & cura universalis confociationis summo magistratui commissa & commendata est. ut supremo ac precipuo illius tutori. Ephoris vero, ut consiliariis fidei & defensoribus juris populo in corpus regni univo competentis, tanquam contutoribus, inspectoribus, & observatoribus regis, quibus imputatur unius tutoris gerentis factum, quod nec cum deberent & possent, illum suspectum fecerint, vel remò vendum cura verius: nempe si cum ijs administrationem non comunicet, si non ex fide tutelam gerat, dolum admittat &c. aut negligentia alterius accusari possint. Vid. Steph. Jun. Brut. quest. 1. de vindic. cõtra tyrann. l. 3. de susp. tutor. l. 14. l. 27. de administ. tutor. Videbitur igitur quilibet ephorus, ut si quid detrimeti Respub. accepit, ille fecerit, quod facere de officio debuit. Adde Hot. de antiq. jure regni Gallici c. 29. 25.*

Huius adfines est, quod iidem ephori, tempore interregni, sint rectores & procuratores regni & universalis confociationis, qui habent ius imperii administrandi & vices summi rectoris & magistratus generalis gerendi, donec summus magistratus electus & confirmatus fuerit. *Sic in Imperio germanico, Cesare mortuo, tempore interregni, imperij administrandi potestas concessa: Et duobus Electoribus septem viris Imperij Palatino & Saxoni, qui vices Imperatoris, tempore interregni gerant, ut habet aurea bulla Caroli quarti Imp. In alijs politicis hæ partes ephoris plerumque omnibus vel uni præcipuo demandate sunt.*

Quartum optimatum, seu ephororum integri officium est, resistere iuribus maiestatis adurenti magistratui, eumque iura & leges regni spernentem & violentem, tyrannidemque exercentem, removere & exautorare. *Quod quando, quomodo ve fieri debeat dicitur cap. pen. 37.*

Quintum denique ephororum officium est, in defensione summi magistratus eiusque iurium, contra conjurationes & ambitiones subditorum, insidiatorum, contra superbiam nobilitatem, potentiorum factiones, seditiones, contra abutentes potestate regiâ, seu summi magistratus, eam minuentes, adimentes, impediennes, vim vel injuriam illi inferentes.

Quam ob causam Ephori Lacedæmoniorum jurabant se regnam firmam & stabilem redderent regi, si ille iusjurandum servaret, Crægius lib. 2. cap. 4. de Republ. Lacedæ. David ubi illis redactus 2. Sam. c. 19. 10. & seqq. & contra insidiosos defenditur 2. Sam. c. 20. & contemptus Saulis vindicat. 1. Sam. c. 21. 12. Hæc ephoris Lacedæmon: Germaniæ electores comparat Heigius part. 1. quest. 4. num. 6, 7. Wesenb. consil. 46. num. 2. Henningus Goeden consil. 11.

Porro ephori ejusmodi sunt perpetui, hæreditarii, ex consensu confociationis universalis facti: vel temporales.

Perpetui, ita sibi commissum habent hoc munus, ut etiam ad hæredes suos transferant. Temporales contra, qui ad certum præscriptum tempus hoc officium gerunt & illo effluxo

deponunt; ut olim apud Romanos provinciarum rectores & praesides, quos vel Imperatores, vel senatus in provincias mittebant vide, Sigon. de antiquo Iur. provinciar.

Deinde ephori & status, seu ordines ejusmodi regni sunt duorum generum. Sunt enim vel ecclesiastici, vel seculares.

Ecclesiastici, qui ex personis ecclesiasticis sunt constituti & rerum ecclesiasticarum curam gerunt.

Seculares, qui rerum publicarum scientiam & curam habent. Atque hi rursus sunt nobiles, vel plebei.

Nobiles sunt ex nobilitate regni delecti.

Plebei sunt ex reliquis regni pagis, civitatibus, oppidisve desumpti.

Omnes verò hi ephori & ordines regni in duas species distribuuntur. Sunt enim generales, vel speciales.

Generales sunt, quibus totius regni & omnium provinciarum ejus tutela, cura & inspectio est demandata, uti sunt senatus Imperii, consilij regni, syndici, regni cancellarius & similes.

Ejusmodi generales optimates & ephori in regno Israelitico fuerunt 70. seniores. Num. c. 11. 16. Dixit ergo Iehova Moysi, congrega mihi septuaginta viros è senioribus Israelis, quos nosti esse seniores populi & moderatores ejus, & assumptos adducito eos ad tentorium conventus, ut sistant se ibi tecum. 17. tam descendens loquer tecum ibi & septuaginta de spiritu, qui est super te: ponamq; in eis: sic portabunt tecum onus populi, neque portabis tu solus. Deut. c. 27. 10. Iud. c. 21. 16. & seq. Iosu. c. 24. 1. Hebraea c. 8. 29. c. 9. 2. Nehem. c. 4. 14. c. 5. 7. c. 10. Esd. c. 2. In imperio Romano primò in Democratia fuerunt tribuni plebis, qui consubrem potestatem reprimebant, ne imperio abuterentur consules, nimiaq; ferocia & audacia assuescerent. Alexand. ab. Alexand. gen. diem. lib. 1. c. 3. lib. 4. c. 6. lib. 5. c. 2. lib. 6. c. 24. Postea generales ephori erant. Seniores Romani in monarchia Romana, uti Xenophon, Aristoteles, Plutarchus & alij testantur. In politia Germanica, generales ejusmodi ephori sunt electores, seu septem viri Imperij, de quibus ecclesiastici sunt Archi-
epi-

episcopus Moguntinensis, Colonienſis & Treverensis; ſeculares ſunt princeps Palatinus, Saxonie & Brandeburgensis, quibus accessit rex Bohemie. Pacian. lib. 2. cap. 35. num. 25. & ſeqq. de probat. Heigius lib. 1. quaest. 3. Scharidius de orig. Elector. Bodin. lib. 6. cap. 5. Ex his elector Palatinus, in cauſis aduerſus Imperatorem inſtituitis, ex aurea bulla Caroli quarti, competens eſt iudex. Idem Palatinus & Saxonicus princeps, tempore interregni, imperij curatores & vicarii. In hoc electorum collegio, ius conuocandi collegas electores habet Moguntinus, ſicut & ius proponendi & ſententias collegarum rogandi. vid. auream bullam cap. 4. c. 7. c. 12. c. 20.

In regno Gallie optimates generales ſunt Cancellarius Francie, principes Francie à ſanguine regio ex patribus orti, maior palatii, qui hodie comes ſtabuli dicitur, Mareſcallus, Amiralis, magnus referendarius, Queſtores, & ſimiles à ſenatu Lutetiano recepti. Ita & regnum Anglicanum, ſeu Britanicum: nec non Dania, Polonia, Hungaria & alia, ſuos habent optimates. vid. theſaur. politicum apocryſ. 6. 7. 10. 11. & ſeqq. Polonia optimates ſunt palatini ſeu VVoivoda, Caſtellani, & Episcopi. vid. Chytraum in Chron. orb. arſtoi. Ordines Suetia ſunt episcopi, prelati, equites, nobiles & ciues.

Spartani habuerunt duas familias, ex quibus reges creabant. hiſce adjugebant Ephoros & inſpectores, quibus licuit regem damnare ſi abuteretur ſuo officio, quod accidit Pausania. vid. Cragium de Repub. Lacedem.

Speciales ephori ſunt, qui provincie, regionis, vel partis certæ regni, tutelam & curam ſulceperunt & immediatè ſummum magistratum, ſeu Remp. pro ſuo ſuperiori agnoſcunt. quales ſunt Duces, Principes, Marchiones, Comites, Barones, Caſtellani, nobiles regni, & ciuitates imperiales, quas in Germania vocant, & ſimiles à provinciis ſibi demandatis nominati. vid. ſup. c. 8.

Immediatè, dixi, agnoſcunt ſuum ſuperiorem Remp. publicam ſeu uniuersalem conſociationem illam cuius ſunt ephori, idè, quod ſunt etiam quidam Duces, Comites,

nobiles, civitates, quæ quidem mediâte subsunt summo Reipub. magistratui, sed immediatè suis principibus, Ducibus, vel comitibus, inordinatis magistratibus, illis qui sunt status seu ordines & Ephori Reipub. seu regni: Sed hi mediâte subiacent civitatibus, vel civitates, non sunt status, vel ordines regni, de quibus capit. 8. in fine diximus.

Specialis ephorus quilibet, in provincia suæ curæ & fidei commissa, eam potestatem, & jus habet, quod summus magistratus in toto regno; Geil lib. 1. cap. 6. num. 10. 11. de pace publicæ & lib. 2. obs. 5. 7. num. 7. 8. Vvesemb. consil. 40. num. 44. paucis exceptis, & in rebus atque negotiis arduis, totam provinciam concernentibus, peculiare concilium provinciale senatorum, statuum & primorum suæ provincie convocabit, in quo ardua negotia communi deliberatione tractentur & decernantur. vid. Ios. c. 19. ubi Danae bellum gesserunt. & Iudic. c. 12. ubi Ephraimita conventum egerunt. 2. Macch. c. 1. & 14. Sigon lib. 6. c. 3. de Repub. Hebr. add. 2. Reg. 9. 23. & 1. Sam. c. 30. Iudic. c. 11. & 8. Ruth. c. 4. ubi tributum & civitatis seniorum & principum fit mentio. Dana. lib. 6. c. 4. politic. & c. 3.

Speciales ephori apud Iudæos erant Duces & principes tribuum singularium, Mich. c. 3. 9. 10. 11. item Iudex princeps & præf. singularium urbium. Ios. c. 23. 2. Accidit, ut vocaret Iosua, socum Israe. em, seniores ejus & primos ejus, Iudices quoque ejus ac moderatores ejus, dices ei quous, ego seniu, vergo a tate. & seqq. Num. c. 1. 4. 5. 6. et seqq. 1. Sam. c. 5. 8. et seqq. 1. Coron. c. 27. 1. et seqq. et c. 28. 1. congregavit itaque David omnes præfatos Israelis, præfatos tribuum, et præfatos districtionibus, ministrantes regi, & epharchos, centurionisque, atque præfectos omnibus facultatibus et pecunia regis, filios quoque, suos cum aulicis et robu, isfimis, denique quomque valentem robore, &c. et c. 13. 1. 2. 3. 1. Sam. c. 8. 4. quamobrem congregantes se omnes seniores Israelis, venerunt ad Samuelem Romam & 7. 5. 6. 7. c. 10. 19. 20. Ios. c. 24. 1. Deinde congregavit Iosua omnes tribus Israelis in agrum Schochemitarum, postquam convocasset seniores Israelis, & primos ejus & Iudices ejus & moderatores ejus, ut fisterent se cor. Deo. 2. 3. Ios. c. 26. 26. c. 30. 2. Chro. c. 23. 2.

20. de quibus supra dixi cap. preced. vide Sigon. l. 6. c. 4. de Repub. Florent.

In regna Romano olim speciales ephori erant praefidos provinciarum. In Germanico regno, seu imperio speciales ephori sunt status, quos vocato imperii, Episcopi principali instructa potestate & auctoritate: Ducis & principes, prelati, principali dignitate decel. entos & Abbates: Marchiones, Comites, Barones, & civitates quas imperiales appellant. Heigius lib. 1. ubi de nominibus huius latè agit & Pacian. lib. 2. quest. 2. c. 35. & seqq. de probat. Chassand. in Catalog. glor. mundi part. 3. Borcholt. de feud. in c. que sunt regalia.

Duces vocantur, qui à summo magistratu Ducatu sunt donati certis conditionibus & legibus; Germani vocant Ducem ein Hertzog, quasi ein herr des Zugs, Ducem exercitus:

Marchiones sunt, qui Marchiam administrandam acciperunt, appellati à March, quod limitem significat, siquidem custodes limitum et ang. constituti primo.

Comites olim dicebantur qui palatium principis sequuntur, hodie illi, qui comitatum cum territorio habent. Pacian. l. 2. cap. 6. num. 11. & fonsille omnes docent, quos Germani Gravior vocant, qui sunt iudices, unde Meibomius. Landgravius Palzgravius, Reingravius.

Barones à Baronia, quam administrant, dicti à gravitate, vel fortitudine. Vide de his Borcholt de feud. Greg. lib. 6. Syntag. c. 10. Alciac. lib. 4. parerg. Hæz. d. loc.

Prelati sunt, qui dignitatem ecclesiasticam, cum jurisdictione seculari-politica administrant ut, quos vocant. Abbates quidam Baliv, commendatores monasteriorum, collegiorum ve ecclesiasticorum. De quibus contra Borzant data via disputat.

Civitates imperiel-s sunt, que immediato subsunt imperio seu regno, nullum alium superior è quam regi summum magistratum agnoscetes, que tantum in civitate sua possunt, quantum imperator in imperio, Geis I. de pace publ. c. 6. num. 11. lib. 2. obs. 57. num. 7. 8. Contra civitates municipales, alium quàm casarem superiorem agnoscunt. Sunt etiam, que mixtum scæcum obtinent, et in certis casibus statum seu ordinem quendam imperii superiorem agnoscunt, aliàs respectu privilegiorum regalia.

et meri imperij obtenti, suam immunitatem tuerentur: Myns. consil. 13° num. 10. Geil. lib. 2. obj. 54. num. 10. & de Arrest cap. 6. Roland. à Vall. consil. L. num. 45. 46. volum. 2. vide sup. cap. 8. de provin in fin.

Speciales ephori regni Gallicani sunt pares curia, vasalli, principes; Duces, comites, nobiles, à provincijs regni sibi commissis nominati. De aliorum regnorum specialibus ephoris vide Stephan. Jun. Brut. de vindic. contra tyrann. quaest. 3. Bodin. de Repub. Thesaur. politic. apocrof. 11. Chytraum in Chronica orb. artioi.

Quod si in regno, seu confociatione univertali ejusmodi ephori non sunt, (qui tamen meo judicio, maxime in bene constituta Repub. necessarii, ob rationes, quas supra in principio hujus capituli dixi,) tum illa, quae ephoris alijs demandantur, expediuntur consensu totius populi, tributim, curiatim, vel ceteriatim, aut viritum rogato, aut collecto, adeò ut nulla praescriptio, vel usurpatio contraria huic libertati & juri regni à magistratu opponi possit. Neque enim anni quidquam juri populi domant, sed injuria regis addunt, ut doctè ostendit Stephan. Junius Brutus in vindic. contra tyrann. quest. 3. Est si populus fraude circumventus, vel metu, vique coactus, se passus est in servitutem redigi, restitutionem in integram habet, uti rectè asserit Buchananus in libello de jure regni Scotiae: imò bello devicti, sub jugum redacti & in societatem unius Reipubl. à vincente populo recepti, eodem quoque cum illis jure utuntur, uti diximus supra capit. 10. & si fortè in iniquas condiciones inaccessò metu coacti consenserit, pro nullis illa habenda sunt. autor de jure magistr. in subdit. quaest. 6. Exemplum harum iniquarum conditionum vide 1. Samuel. cap. 11. 2. & 1. Macchabeor. cap. 1. 55. Quod si dura sint, juri naturali, tamen non repugnantes, servanda erunt. vide exemplum de Gibeonitis: Iosua cap. 9. 25. & aliud Ezechiel. cap. 16. 17. Denique negligentia, perfidia, dolo, conspiratione cum principe, praevicatione, collusionem, vel proditionem ephorum & optimatum, juri populi nihil admittitur, nec quidquam licentiae tyranni adjungitur. argum. eorum quae diximus supra. Iniquum enim & absurdum esset affirmare ephoros in tyrannum posse transferre, quod nunquam illi habuerunt,

rant, & corporis consociati iura eosdem disperdere & alienare posse in præjudicium universalis consociationis, refragantibus legib. regni fundamentalibus & illis in quas iuravit summus magistratus, quæque spiritalium & animã Reipub. infundunt, eamque à congregatione latronum et nefariorum hominum distinguunt et separant. ita penes ephoros, non Rempub. et populum proprietatis et summum Reipub. jus esset, contra quam supra diximus et probavimus.

CAPUT XIX

De regni commissione.

Tantum de ephoris universalis consociationis. Sequitur de magistratu illius summo.

Magistratus hic summus est, qui secundum leges ad salutem & utilitatem universalis consociationis constitutus, iura illius administrat & executioni mandat.

Nam iura universalis consociationis & corporis illius politici, ratione proprietatis & domini pertinet ad corpus universalis consociationis, seu membra regni, at verò ratione usus & administrationis spectant ad summum illius magistratum cui sunt à corpore Reipub. commendata. *Vasquius lib. I. in præfat. illust. controvers. Joannet. de Romano Imperio nu. 151. & seqq. & plures alij sup. in cap. 18. de ephoris allegati. & cap. 24. Summus verò magistratus dicitur respectu inferioris & intermedij magistratus, qui ab hoc summo ordinatur & pendet. Cabotius cum Bodino distinguit inter summum magistratum & regem, seu principem. Ille, ait, ad tempus, hic ad perpetuum constituitur. Dictator erat summus magistratus, sed non rex. Sic Vergobresus apud Hæduos Prytanes apud Rhodios, & alij apud alios summi erant magistratus, minime reges. Ac sola temporis præscriptio, non mutae rei naturam. Dictator apud Romanos instructus erat regia monarchica potestate & administratione ad tempus certâ definita. Nec regi administratio potestas data est, sed eò usq. quo recte administrat*

nec abutitur sua administratione & non in tyrannum degenerat. Dictator hoc solo differat ab illo, qui vices regis gereret, quod ille à domino, hic à procuratore domini, auctoritatem acciperet. Nec minus re dicitur, qui prescriptam & limitatam administrandi imperii accepit potestatem, quam ille qui indefinitam. & quis nescit has magistratus denominationes ex consuetudine suam habere potestatem?

Tria nobis hic sunt dispicienda. Primum est de cōstitutione summi magistratus: Alterum est de ejsdem administratione. Tertium est de speciebus illius.

Constitutio magistratus summi est, qua illi imperium & administrationem regni, à corpore cōfociationis universalis, delatam suscipienti, regni membra se ad obsequia obligant. *Sed, qua populus & magistratus summus inter se pacto certis legibus & conditionibus de subiectionibus & imperii forma & modo paciscantur, juramento utroque citroque fide data & accepta promissura.*

Pactum hoc, seu contractum mandati, vel stipulationis, ut dicitur Iunius Brutus, cum magistratu summo initum, utramque partem contrahentem obligari dubium non est ad id ut revocare illum, vel violare neque magistratus, neque subditis concedatur. late Pet. Greg. lib. 7. c. ult. num. 26. 27. 28. & imprimis num. 7. & seqq. de Repub. Geiblib. 2. obs. 55. num. 3. 4. 5. 6. & dicam latius infra capite 24. in fine, & sub finem hujus capituli.

In contractu autem hoc reciproco inter magistratum summum mandatarium, seu promittentem, & cōfociationem universalem mandantem, praeceperit obligatio magistratus, (ut in contractu mandati fieri solet) qua se corpori universalis cōfociationis obstringit, ad regni seu Reipub. administrationem, secundum leges à Deo, recta ratione atque à corpore Reipub. praescriptas. *Deut. c. 17. 20. ibi ne recedat ab hoc precepto. Josu. c. 1. 8. psalm. 119. per tot. 2. Sam. c. 23. 3. ad utilitatem regni instituentia. Item c. 23. 3. & seqq. & c. 23. 1. 2. & seqq. psalm. 82. 1. 2. 3. 4. 5. Ezech. c. 34. psalm. 72. 1. 2. & seqq. Novell. 85. in princ. & latius supra. cap. 18. dicemus. sequitur vero obligatio membrorum regni, seu populi,*

populi, secundum naturam mandati, quod se populus summus magistratui, secundum præscriptas leges Reipubl. administranti vicissim obstringit ad obedientiam & obsequium, de quibus infra cap. 20. de promissione obsequiorum.

Tantum autem juris habet hic summus magistratus, quantum illi à corporibus consociatis, seu membris regni, est expresse concessum, & quod non datum ipsi est, id per se populum, seu universalem consociationem remansisse dicendum est. Vasquius lib. 1. cap. 47. num. 13. illust. contro. vers. id. de natura contractus mandati. vid. cap. 36. & sequens 37.

Quo minor autem est potestas eorum qui imperant, eo diutius stabiliusque stat imperium Aristoteles lib. 5. polit. c. 1. Tuta enim est potentia ea, quæ viribus modum imponit, quæque volentibus imperat, quæ legibus est circumscripta, ne sese efferat, luxurièque in perniciem subditorum, atque in tyrannidem degeneret. Ideo Aristoteles rectè asserit, regem tantas habere vires & potentiam convenit ut singularis sit potentior & multitudinis universa impotentior. Absoluta potestas, seu plenitudo potestatis, quam vocant, summo magistratui dari non potest. Covarruv. lib. 3. var. resolut. cap. 6. num. 8. Pinell. part. 1. c. 2. in rub. C. de rescind. vend. num. 25. Craveria de antiq. temp. part. 1.

Ex quo contractu mandati apparet, populum, seu regnum, dominum plenum esse omnis Imperij & potestatis, ejus liberrima dispositio, proprietatis & usus fructus, ad corpus consociatum, seu populum unicum pertinet, qui non secus ac privatus, eorum suarum libertatem habet administrationem, dispositionem & dispensationem, ita ut commoda & onera, seu incommoda, compendia, fructus, emolumenta omnia & expensæ hujus administrationis & imperij ad populum, in corpus unum regni, seu Reipubl. unicum, tanquam ad Dominum, pertineant. Deinde apparet ex hoc contractu jus summo magistratui à populo datum, esse minus populi jure, & alienum, non ipsius proprium. Ideo nec principis hæc in re parem esse potestatem cum populo, seu regno, sed longe minorem & inferioram, quæ ex regni arbitrio & præscripto pendet & morte mandatarij ma-

gistratus instar mandati contractus finiatur & ad dominū suum, mandantes scilicet status & membra universalis consociationis, seu populū, qui nunquā moritur, l. proponebatur. 76. de Iud. revertatur. Huc faciūt, que scribit V asqu. lib. 1. cap. 42. & c. 43. illust. contr. Dominic. Soto lib. 10. quest. 3. & lib. 3. de Iust. & jur. quest. 6. Cajet. in Summa. Rosenthal. lib. 1. cap. 5. conclus. 10. & 11. de feudis. Covar. cap. 4. pract. quest. Heigius quest. 4. num. 25. & seqq. lib. 1. Peregrin. de Iure fisci lib. 1. tit. 2. num. 7. 71. Forma & fines mandati huius sunt decalogus, leges fundamentales regni & que ipsi in electione præscribuntur & in quas electus jurat.

Quapropter rectè V asqu. lib. 1. nu. 108. in præfat. & c. 1. illust. contro. & Dane. lib. 1. c. 4. in polit. christ. dicunt, populū suo magistratu priorem tempore & natura, digniorē esse, & magistratum constituisse, & dissentientes refutāt, argumēto Gen. c. 25. 11. 14. & seqq. & c. 36. ubi principes ex posteris Esau, tempore posteriores, narrantur. Itaque nullum unquam regnum, nullā re Respub. instituta, fundataque fuit, nisi ultro citroque, habito inuicē contractu, pactisque inter subditos & futurum eorum principē conventis, & obligatione mutua constituta, quam utrique religiose conseruarent; & qua violata potestas illa evanesceret ac tolleretur. Vnde sequitur, populū sine magistratu esse posse, sed magistratū sine populo non posse existere: Et populū magistratum creasse, non contrā. Latè V asqu. d. loc. nu. 105. et seqq. et c. 1. illust. cont. et c. 47. num. 5. Euseb. Philadelphus in Dialogo secundo, de hisoria belli Gallici et Steph. Jun. Brut. quest. 3. de vindic. Sunt ergo reges à populo et causa populi constituti, ejusque ministri, quibus salus Resp. est commissa. Floroman. de antiquo jure regni Gallici cap. 19. cap. 23. Magistratus, seu princeps est mortalis et persona singularis, regnum, seu universitas, immortalis, perpetua. d. l. 76. proponebatur. de judic. Mortuo rege jus regni devolvitur ad status illius et ordines uti diximus. Clapmarus. de arcu. Rerump. cap. 21.

De constitutione summi magistratus & de ejusmodi pacto, & contractu inter magistratum summū, ephoros, populū totum corporum consociationum representantes, extant præcepta, exempla plurima & rationes evidentes.

De præcepto extat Deus. cap. 17. 14. Cum ingressus fueris in terram, quam

quam Iehova Deus tus dat tibi, ut hereditario jure possideas illam. & habitabis in illa, si dixeris, statuam super me regem, sicut omnes gentes, quae sunt circum: 1. 5. tantum statuito super te regem quem elegeris Iehova Deus tuus, et seqq. Deut. c. 16. 18. Rom. c. 13. 1. omnis anima potestatis sub supereminetibus subjecta esto. 5. Quapropter, necesse est subijci non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.

Exempla verò passim occurrunt, uti Iudic. cap. 8. 22. Postea dixerunt Israelitica singuli Gideoni, dominium habe in nos, cum tu, cum filius tuus, cum nepos tuus, quia servasti nos è manu Midianitarum et c. 9. 6. cum congregarunt se omnes Schecemita et omnes incolae munitionis abentis-que constituerunt Abimelecum in regem apud planitiem statua, etc. et c. 1. 2. Dixerunt autem populus principes Gilhadis alter alteri, Quis ille vir erit, qui incipiet pugnare contra Hammonitas is esto primarius omnibus habitatoribus Gilhadis. vers. 7. ut abirent seniores Gilhadis ad assumendum Iipthachum è terra Tobi. 8. Et dicerent illi, veni et sis nobis ductor, ut pugnemus contra Hammonitas, 10. Sic eris nobis primarius. 11. Dixit ergo Iipthach senioribus Gilhadis, Quandoquidem reducitis me ad pugnandum contra Hammonitas, si deposuerit eos Iehova mihi, ego futurus sum vobis primarius. 12. Tum dixerunt seniores Gilhadis Iipthacho, Iehova cognoscat inter nos, nisi secundum verbum tuum, sic fecerimus. 13. Constitueruntque populus ipsum super se primarium & ductorem, &c. & juncto. cap. 1. 2. 7. 1. Reg. c. 12. Tum abiit Rechabeam Schecemum nam Schecemum conveniebat totus populus Israel ad constituendum eum regem. 1. Sam. c. 8. 4. Quamobrem congregatos se omnes seniores Israelis, venerunt ad Samuelom Ramam. 5. Et dixerunt ei, Ecce, tu senuisti, & filij tui non ambulant in vijs tuis; nunc praeponere nobis regem ad vindicandum nos, ut habent oes ista gentes. 10. 19. 22. & c. 9. 16. 2. Reg. c. 14. 21. cum assumentes totus populus Iehada Harariam, qui erat natus. 17. audias, constituerunt eum regem pro patre ejus Amazias & c. 1. 5. 2. Sam. c. 5. 3. venerunt quoque oes seniores Israelis ad regem Chebronem, quibus cum pepigit rex David fœdus Chebronem coram Iehova, & nuxerunt Davidem in regem super Israel. Chro. c. 3. 6. 1. 2. 2. Sam. c. 16. 21. ubi, quæ em legis Iehova & populus hic, ac omnes Israelitæ,

Et. Dent. c. 16. 18. *Judices & moderatores constituito tibi.* 1. Sam. c. 12.
 1. 15. *Iof. 9. 6. 7. 15. 16. 1. Sam. c. 11. 1. 2. 1. Reg. c. 2. 15. ibi, in me con-*
vertisse omnes Israelitas faciem, ut regnarem &c. 1. Chron. c. 1 1. 2. 2.
 Chron. c. 33. 25. 1. Reg. c. 1 2. 1. 2. & seqq. 2. Reg. 11. 17. *Tunc pepigit*
Iabojadab fedus inter Iehovam & regem ac populum, ipsas fere populi
Iehova: & inter regem & populum. 2. Chron. c. 23. 3. 1. Sam. c. 10. 19.
ibi, regem propones nobis c. 12. 14. ibi, dixistis mihi, nequaquam: sed rex
regnaturus est super nos. 15. Nunc igitur ecce rex in illum, quem elegistis
quem petiistis, ecce inquam praefecit vobis Iehova regem. & v. v. *seqq.*
Hic dicitur etiam Deus elegisse eum qui postea à populo eligitur & con-
stituitur. Ratio est, quia Deus suffragia eligentium regis & approbat,
ut factum in electione Saulis. 1. Sam. c. 9. 16. iuncto cap. 10. 17. 18. &
Davidis. 1. Sam. c. 1 6. iuncto cap. 2. Sam. 5. 3. & Solomonis. 2. Sam. c. 7.
13. 2. Chron. c. 20. 5. iuncto. 1. Reg. c. 1. 32. 1. Chron. c. 28. 1.

Haec de re etiam recte iudicas & scribis Covarruv. *practicar. quaest.*
c. 1. num. 4. Ad iusta principatus rationem, inquit, qua à libero Repub.
communitatis consensu deducitur, iuris est plebis, vel optimatum suffra-
gijs, aut denique hereditaria successione, iure primigeni gentilitij regiam
dignitatem deferri. Haec etenim conclusio duas sortitur partes, utraque
tamen eandem iustitiae rationem habet, consensum scilicet populi & Rei-
pub. expressum, vel tacitum. Prior tamen pars praemissa, principum ele-
ctionis constitui per ipsum populum, aut per optimates, qui populi ac Rei-
pub. & communitatis nomine consensum omnium in electum sibi regem
*posuerunt. Dicitur lib. 6. politic. Cori. 2. in aphorismis. V. *sequi lib. 1. c. 4. 7.*
num. 5. & c. 1. illu. E. contro. v. sed ita, ut mortuo electo summo magistra-
tu, jus maiestatis ad electorem redeat. Idem Covarruvias d. c. 1. nu. 2.
conclus. 1. praetere, temporalis, aut potestas, civilisque iurisdictio tota
& suprema, penes ipsam Reipub. est: idcirco is enim princeps temporalis
omnibusque superior, Reipub. regimen habebiturus, qui ab eadem Reipub.
facit et electus & constituitur, quod ex natura rei ipso iure gentium et na-
tura i. constat. l. 5. ex hoc iure, ibi, discretas gentes, regna condita. de just.
et. iur. l. 2. Sed ad id, de de origin. iur. l. 1. de constit. prin. Etius pro-
duco, ait Covarruv. sic constat, quod ab ipsa natura homines ita influenti
*sunt,**

sunt, ut nisi humanis insubtilibus occurrat, plane percipiant lumine naturali, in quavis hominum civili societate, quae ad eandem generis humani conducit, omnino constituendum esse necessaria gubernatorum quorundam, potius quam sic illius societatis regimen & cura: eumque non posse ab alio, quam ab ipsa societate constitui; ita quoque Vasquez lib. 1. c. 1. & c. 47. num. 5. vide quae dixi sup. cap. 16 & quae habet Aristot. lib. 3. polit. cap. 10. & 15.

Nam, ut dicit Danae. lib. 1. cap. 4. politici ne inferiores infirmioresque à potentiorebus opprimerentur, ad unam aliquam equitatis & iustitiae laudem insignem, decurrerunt; quem sibi certis legibus, cortisque conditionibus in regem, aut principem elegerunt. Itaque recte dicit Plin. in paneg. yr. ad Trajan. Principem suum esse iurejurando, veluti officiarium Reipub. obstrictum, ac tota ipsa Rep. seu regno adhaerentem esse.

Exempla etiam aliorum populorum ejusmodi pactum comprobant. Tale enim pactum inter Ephoros & reges Spartanos, inter Carum regem & Persas intercessisse, auctor est Xenophon. lib. 8. Cypriod. inter Ionatam populumque Romanum & Caesarem. Habacanas. lib. 2. Servab. lib. 17. ut, patriam commississe episcopo imperij administrationem Augusto atque constituisse eum pacis & belli dominum ad vitae tempus. Ita & de Caligula Suetonius scribit in Caligul. cap. 14. ita & bodie Germanos cum electo Caesare pacisci constat de constitut. imperii. Ita inter statum seu ordines regni Gallici, Polonici, Anglici, Danici, Suedici, Hispanici, Aragonici, Lusitanici, Belgici, & reges illorum quoque pacta iniri, constat ex analibus horum populorum & regnorum. vide Saep. huius Brut. de vindic. quaest. 3. Francij. Historiam de antiquo jure regni Gallici. c. 6. & c. 12. ubi pluribus probat & commendat. & Gregor. lib. 7. cap. 19. num. 7. & seqq. de Repub. qui ibidem tamen num. 9. 10. non recte abesse in negotio quod sine belli est adquisitum, non bonum habere illud pactum. Nam sicut supra cap. 9. dictum est, recte recipimus in communionem & societatem ejusdem Reipub. & civis illius sumus, & per consequens participes sumus, pacti illius cum victore. Deinde quando huic victori abus magistratus summus succedit aliquando ab usum est ab electis, recte populo, uti dictum est. Elo-

Etio. verò non fit sine pacto hoc, uti patet ex precedentibus. Falsum igitur est, quod cum reliquis politicis Gregor. d. c. 1. dicitur, summum magistratum, qui reluctanter populam bello justo subegit, ex tali pacto non esse obligatum victis. Quod si victos omnes facit seruos, necesse habet regiones & provincias devictas alijs colonis inhabitandas tradere, qui partem Reipub. illius constituant. vide que dixi supra cap. 18. de Ephoris in fine.

Rationes e videntes hujus constitutionis summi magistratus plurimae sunt. Nam hanc magistratus summi constitutionem sua fit, utilitas & necessitas Reipub. summa. Nam teste Cicer. li. 3. de legibus nihil tam aptum est ad jus conditionemque naturae, quam imperium, sine quo nec domus ulla, nec civitas, neque gens, nec hominum unumquemque genus stare nec rerum natura omnis, nec ipse mundus potest. In apibus princeps & rex unus est, quo praesente totum agmen tenetur; quo amisso dilabitur, migratque ad alios, & sine rege esse non potest. Sic navis sine nauclero, bellum sine duce, corpus sine anima regi non potest. Anarchia generat ἀναξίαν vel ἀναστασίαν calamitatum publicarum & privatarum levā. Danae. li. 6. c. 1. poli. Greg. lib. 6. c. 1. c. 2. de Rep. & li. 4. c. 5. Iudic. c. 17. 6. & c. 18. 7. c. 19. 1. c. 21. 25. & cap. ult. in fine. Temporibus illis non erat rex in Israele, & quisque faciebatur, quod rectum videbatur in oculis suis. 2. Chro. c. 15. 3. 4. 5. & seqq. Esai. c. 3. Dan. c. 9. 5. 6. & seqq. Psal. 10. 12. Psal. 12. 1. Psal. 8. Psal. 75. 3. & Psal. 101. 6. 7. Prov. 20. 7. 26. dissipat rex sapiens impios. Psal. 82. 5. ignorantibus & non animadvertentibus magistratibus in tenebris indefinenter ambulantibus, dimoventur omnia fundamenta terrae. Senec. li. 1. de clemētia: Illud, inquit, est vinculum, per quod Respub. cohaeret, illo spiritus vitalis, quē tot millia haec trahūt, nihil ipsa per se futura nisi onus & praeda, si mens illa imperij subtrahatur. Ideo Lipsius li. 2. c. 1. polit. magistratum sulcū rerū humanarū vocat. & felix populus ille, cui bonus infelicitissimus, cui nullus vel malus magistratus obargit. vid. Esa. c. 3. 5. 4. 5. 6. & seqq. & Psal. 82. 5. Eccle. 10. Symmetria etiam in civili hac societate necessaria, que non nisi ex diversitate imperantium & obtemporantium. Nā, ut ait Pes. Gregor. quemadmodum ex diversis toni fidibus ad symmetriā intensis, sonus dulcissimus oritur & melodia suavis, gravibus medijs acis conjunctis, ita in repub. ex imperantium & obditorum diversum pauperum, artificum

ficum, sedentiorum, & diversorum graduum, personarum, consensu & concordia, concensus, quae suavisissimus oritur & conveniens: Nam ut quod uni voci deest, ex alia suppletur & comunicatur: & ut bona harmonia nasci non potest ex chordis unius toni, sic nec Respublica consistere posset, si omnes essent aequales, qui mutuo confunderent sibi obsequi, aut inseruire, aut singuli pro arbitrio vellent a iis regere, & alij reculare regi, unde discordia, ex qua dissolutio societatis. Et si nullus esset gradus virtutis & meritorum summa inaequalitas constitueretur. Et sic addo etiam, quod tanta sit hominis superbia et ferocia indomita, quae ipsum in perditionis barathrum praecipite daret, si non haberet ductorem & gubernatorem, qui in via errante reduceret & corrigeret. Ps. 9. 20 & 101. 6. 7. De utilitate & necessitate dominationis & magistratuum plura coegit. Pet. Greg. li. 6. c. 1. c. 2. de Rep. & Dan. li. 6. c. 1. Lips. li. 2. polit. Quibus addo gravissimam Pauli admonitionem ad Rom. 13. 1. Omnis anima potestatibus supereminentibus subiecta esto, non enim potestas est, nisi a Deo, & quae sunt potestates, sunt a Deo ordinatae. 2. Itaque quisquis se opponit potestati, Dei ordinationi resistit, qui autem resistit, ipsi sibi condemnationem auferet. 3. Nam magistratus non sunt terrori bonis operibus, sed malis. Vis autem non terretur potestate? quod bonum est, factum, & laudem ab ipsa obtinebis. 4. Dei minister est, tuo bono, quod si feceris, quod malum est, metue, non enim frustra gladium gestat; Nam Dei minister est, ultor ad iram ei, qui quod malum est, fecerit. 5. Quapropter necesse est subiacere, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. 6. Propter hoc enim, etiam tributa solvitis, siquidem ministri Dei, sunt in hoc ipsum incubentes. 6. Reddite igitur omnibus, quod debetis, cui tributum datur, tributum, cui vestigal, vestigal, cui timor, timorem? cui honor, honorem. 1. Pet. c. 2. 13. 14. Tit. 3. 1. Tim. 2. Baruch 1. 11. Luc. c. 20. 22. Exempla piorum magistratuum videre licet in David, Ioseph, Iosia, & pluribus alijs. Exempla contemptorum magistratus; Num. c. 16 & 17. Iudae. 9. 1. 8. 1. Sam. c. 10. in fin. Gregor. lib. 6. c. 2. de Rep. Math. scholast. de vero & christ. principe lib. 1. c. 1. 3.

Porro constitutio seu pactum, quo corporum coassociatorum consensu ab ephoris magistratuum sumus constituitur, duo habet membra. Prius est de commissione regni & administrationis Reipublicae, seu universalis coassociationis. Alterum de obsequiorum obedientiae promissione

Commissio regni est, quâ ab ephoris nomine populi seu corporis consociati, regni administratio magistratui summo acceptanti defertur & demandatur.

Hæc duobus actibus constat & absolvitur: Electione scilicet & inauguratione seu institutione summi magistratus. 1. Chron. c. II. v. 5. 2. Sam. r. 5. 3. venerunt quoque omnes seniores Israelis ad regem Chebronem quibuscum pepigit David sedus Chebrone coram Iehova & unxerunt Davidem in regem super Israelem &c. ubi electio precedit & inauguratio seu initiatio sequitur.

Electio est, quâ ephori, seu magnates regni, secundum leges Reip. & consuetudinem loci, summum corporum consociatorum, seu regni magistratum eligunt, etq; regni curam & administrationem, ad prescriptum pietatis & iustitiæ instituenti, certis conditionibus & legibus offerunt & demandant, Dei nomine invocato. 1. Chron. c. II. 3. venerunt omnes seniores Israelis (qui illius erant ephori) ad regem Chebronem, quibuscum pepigit David sedus Chebrone coram Iehova, & unxerunt David in regem. 1. Sam. c. 16. 17. Samuel autem convocato populo Mizpam ad Iehovam, &c. ubi. Iun. 22. quamobrem cum rogarent iterum Iehovam, an adhuc adventurus esset, dixit. Iehova &c. 2. Sam. c. 16. v. 18. sequer regem, quem Deus, populus & universi eleverunt. & 1. Samue. c. 12. 1. Tunc dixit Samuel populo agite eamtu Gilgalem, ut veniamus ibi regnum hoc. 2. Abeantes itaq; locus ille populus Gilgalem, regem ibi constituerunt Saulm coram Iehova Gilgale & sacrificia verunt ibi sacrificia eucharistica coram Iehova quamobrem letatus est ibi Saul, & omnes Israeli, ta pervalde. 3. Præterea dixit Samuel rogo Israeli, ecce auscultavi voci vestra in omnibus que dixeratis mihi, & constitui super vos regem, Iudic. c. 1. 1. 2. 1. Sam. c. 8. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. c. 10. 4. 2. Chron. c. 15. 12. & seqq. c. 23. 3. 4. 16. 2. Reg. c. 23. Ethnicis, quoque reges fuisse à populo constitutos, probat. Steph. Iun. Brut. quest. 3. de vindic. cons. tyrã. Cor. præd. quest. c. 1. Greg. lib. 7. c. 15. de Rep.

Iure hoc eligendi utuntur regni status, vel ephori universi collegialiter collecti, non singuli, nisi ex universorum consen-

su

fit, quidam ex iis, jus illud habeant. In politica Germanica jas eligendi & creandi imperatoris ut & supra diximus, ex imperij statibus habent electores & creatores septem viri, ex quibus sunt, Moguntinus, Colonienfis & Treverensis archiepiscopi et deinde rex Bohemiae Palatinus Rheni, Saxoniae princeps, & Marchio Brandenburgensis. In hoc collegio septem virorum, ias convocandi, & sententias singulorum electorum rogandi & colligendi & imperatoris ex unanimi, vel maioris partis consensu electi renunciandi, habet Moguntinus archiepiscopus. aucta Bulla Carol. III. c. 2. c. 3. c. 24. c. 25. Heigius quest. 4. part. 1. Sbard de origine Elector. Rex Bohemiae paria suffragia discrepantia reliquorum, suo assensu dirimit. De Poloniae consuetudine hac in re vide thesaur. polit. apoteles. 15.

In hac electione nomine confociati populi mandantis, proponuntur magistratui mandatario eligendo, certae leges & conditiones de subiectione, & imperij futuri forma & modo; (quae sunt iura regni. 1. Sam. c. 10. v. 25. Psalm. 75. 4.) quas leges, si recipit magistratus, in easque jurat populo, electio rara & firma habetur: quo modo fœdus inter magistratum & populum initum & obligatio mutua cōtracta dicitur. 2. Reg. 11. v. 17. ibi; inter regem & populum, 2. Sam. c. 5. 3. 2. Chron. c. 23. 3. tunc pepigit tota congregatio fœdus in domo Dei cum rege. & v. 16. vid. Xenophon in Rep. publ. Lacædem in sm. 1. Chron. c. 11. 3. quib. cum pepigit David fœdus & auerunt Davidem in regem. 2. Reg. c. 11. 17. c. 14. 21. 2. Chron. c. 25. vid. Steph. lun. Brut in vindic. quest. 1. De hoc juramento sumini magistratus Bart. in l. nemo. §. temporalis de reg. jur. Bald. in c. 1. de feud. cognis. Covarr. in c. quamvis in 6. relect. part. 1. §. 1. in princ. juramentum hoc vocabulo græco homagium vocat, hoc est, commune factum, seu commune sacramentum, vel juramentum. Patian. lib. 2. c. 37. nu. 25. & seqq. de probat.

Conditiones verò & leges subiectionis, vel imperii demandari modus, forma & fines solent certis articulis concipi, & eligendo magistratui publicè prælegi & proponi, ab uno ex ephoris, qui postea eligendum interrogat, articulos, in

regni administratione observare velit, & promittentem iuramento solemniter concepto obstringit. *Heigius quest. 2. num. 17. lib. 1. dicit imperij potestate certis legibus & capitulationibus definiri. vide auream bullam Caroli quarti.*

Populus igitur hic stipulatur, seu interrogat per ephorum, magistratus verò spondet, & promittit se secundum propositas leges pie, juxta tabulam primam Decalogi, & iuste, secundum tabulam alteram Decalogi, regnaturum & imperaturum.

Quod si leges & conditiones hæ sint iniquæ, in quas populus bello victus ex metu cõsensit, illæ pro nullis habendæ sunt, quippe quæ cum iure communi, & Decalogo pugnent. Quod si duræ sint, sed tamen equitati naturali non contrariæ, tum sunt servandæ, uti *Gibeonitarum fuit subiectio, de qua Ios. c. 9. v. 25. & Iudeorum. Exech. c. 16. 17. Exemplum impia & iniqua subiectionis habes. 1. Sa. c. 11. 2. & 1. Macch. c. 1. 55. vide aut. de jure magist. in subdit. quest. 6.*

Quod si nullæ leges, vel conditiones in electione expressæ sint, sed sine illis populus se subiecit tali magistratui, tum ea quæ sancta sunt, æqua & iusta & in Decalogo continentur, cõsentur esse expressæ, secundum quæ populus imperio magistratus in electione se subiecit. *disserit Albericus Gentilis sine ratione in tract. de absoluta Reg. potestate, ad cujus argumenta respondi cap. 37.*

Planè populus Iudaicus, in electione regis, verba libri fœderis, testimonia, statuta, ritus & leges prælegebat regi futuro, & se cum rege ad observationem eorum obstringebat publice, uti patet, ex *2. Reg. c. 3. v. 2. 3. & seqq. & 2. Cro. c. 15. v. 12. & seqq. c. 23. v. 6. quod erat pactum religiosum, de quo infra cap. 28.*

Quod si verò populus, seu Respub. omne suum jus & imperiũ in summũ magistratũ contulit, ut dicitur in *l. 1. de constit. princip.* aut summam illi potestatem, legibus solutam, sine omni reservatione, vel exceptione & cõditione dedit, tum verba generalia secundum subiectã materiã sunt restringenda, quatenus scilicet subiectã materia patitur, ita ut qualis est natura principatus, seu imperij, talis etiã istorũ verborũ generalium sit

inter-

interpretatio. Natura verò magistratus & imperij est, ut utilitatem subditorum, non imperantis commodum respiciat, & secundum rectam rationem & justitiam administret Remp. Nam remotà justitiâ, quid aliud sunt regna, quam magna latrocinia? ut ait Augustinus. Ideoque absoluta potestas & jurisdicctio peccandi summo magistratui dari non potest. Pmel. in rub. pars. 1. cap. 2. num. 25. C. de res. scd. vend. Covar. lib. 3. var. resolut. c. 6. n. 8. Vasq. lib. 1. illust. controv. c. 2. num. 22. Deinde rex propter regnum, non verò regnum propter regem est. arg. l. 5. ex hoc jure. de just. & jur. Roma. c. 13. 3. 4. Ergo ad salutem & utilitatem concedentis populi concessio, generalissimis etiam verbis facta, est restringenda. Hac n. mens concedentis fuit, quæ verba generalia restringit & limitat. l. si quando. C. de inoff. test. l. pater. §. conditionum. de cond. & demonstrat. Vasquius. lib. 1. cap. 43. num. 2. 3. 4. 5. illust. controv. nequaquam verò populus principis constitutione voluit in propriam perniciem tyrannum eligere, aut talem, qui facile posset in tyrannum degenerare, aut, quod natura est contrarium, efficere, ut potestas unius major esset universorum potestate. Ita etiam in generali mandato aut concessione non continentur ea, quæ quis in specie non fuisset concessurus. l. obliga. de pign. Deniq. nulla potestas est ad malū, vel ad nocendū, sed tantum ad bonam & ad juvandū, & ita ad subditorū utilitatē & salutē. Hac igitur potestas, quam habuit populus, non illa, quæ non habuit, illis generalibus verbis data esse censetur. Vide Vasq. li. 1. c. 2. c. 3. c. 15. c. 26. c. 43. & Marium Salomonium de principatu lib. 5. circa finem. Sine ratione dissentit Alber. Gent. in disp. de absok. reg. potest. Bod. li. 1. c. 9. de rep. Germanicæ politicæ imperator in electione promittit & jurat, se leges latas custoditurum & novas inconsultis electoribus septem viris non laturum, publicas res publico consilio curaturum, nihil alienaturum, vel oppignuraturum ex ijs, quæ ad imperium pertinent, & vitibus pecuniarū regna adquirenda imperio adquireturum. Constituitur imper. anno 1500. Augusta factas sub finem fere. Hærgium quest. 2. cap. 7. lit. 1. Thib. politicæ apatel. 5. & 6. spec. Saxoniæ. 3. art. 3. 4. Promittit etiam se ecclesiâ defensurum, & justitiam administraturum, Leid. lib. 1. & 2. In politicis alijs alijs sunt articuli. vide Steph. In. Brüt. de vindicacione tyranni quest. 3.

Leges & conditiones, in quas iura vit Carolus v. electus imperator, ita describit & refert Sleidanus. lib. 1. sub annum 1519.

1. *Tueatur (Cesar) Rempub. Christianam, Pontificem et ecclesiam Romanam, cuius sit advocatus.*

2. *Ius equabiliter administret, & paci consulat.*

3. *Leges imperii omnes, precipue, quam auream vocant bullam, non modo confirmet, sed de ipsorum consilio, cum res ita feret, amplifcet eam.*

4. *Senatum in imperio constituat ex Germanis electum, qui Rempub. gerat.*

5. *Iura, privilegia, dignitatem principum & ordinum imperij, minime convellat, aut imminuat.*

6. *Electoibus liceat, cum erit opus, inter se convenire, de quo Rempub. deliberare: nullum autem ipse, quominus id faciant, impedire censum eis inferat, nec in malam partem accipiat.*

7. *Multitudinis & nobilitatis federa, vel societates iniuste adversus principes abolet, & ne sales in posterum fiant, lego prohibeat.*

8. *De rebus imperij nullum foedus, aut pactum faciat cum externis, nisi de septem virorum consensu.*

9. *Facultates imperij neq; distrabat, nec oppignoret; nec alio quovis modo desoriores faciat, & quae sunt a balijs nationibus occupata, vel ab imperio di vulsa bona, primo quoq; tempore recuperet, sic tamen nequid fraudis sit ullis, qui vel privilegio, vel iure nituntur.*

10. *Siquid erit am ipse, vel ipsius familia quispiam possideat quod sit imperij, non adq; situm legitime, reddat interpellatus a septem viris.*

11. *Cum vicinis aliisque regibus pacem & amicitiam colat, neque pro rebus imperij, nisi de ordinum omnium, precipue septem virorum voluntate, bellum suscipias ullam, intra, vel extra fines imperij.*

12. *Peregrinum quoque militem nullum in Germaniam adducat, nisi consentionibus illis. Quando autem bello patitur ipse, vel imperium, liceat uti quibuscumque praesidiis.*

13. *Conventum imperij nullum edicas, neque vestigat, aut tributum imperet, nisi de consensu electorum.*

14. *Convenire usum non agat extra fines imperij.*

15. Negatus publicis praeficiat, non extreros, verum Germanos de nobilitate electos, & conficiantur literae omnes latine, vel popalari sermone.

16. Extra fines imperii nullum ordinem in jus vocet.

17. Quia Roma multa fiunt adversus pacta quondam inter ea cum Pontificibus, de operam apud Pontificem, ne qua fraus privilegiis fiat & imperii libertati.

18. Quomodo mercatorum monopola valde perniciofa Germania coerceri debeant, rationem meas cum electoribus, ac rem saepe deliberatam ad exitum perducatur.

19. Portorium nullum, aut vestigal imponat, nisi assentiantur electores, neque literis commendaticis electorum qui sunt ad Rhenum, vestigalia deteriora faciat.

20. Si quam habet actionem in aliquem ordinem, legibus experietur, vim autem nullam adhibeat iis, qui se cognitione legitime sistunt.

21. Imperii bona, quae forte vacabunt, nemini conferat, sed ad publicum patrimonium referat.

22. Si quam alienam provinciam auxilium Ordinum adquirat, imperio conjungat: si publicum quid suis copiis atque Marte recuperabit, Respu. restituat.

23. Quod inter regni tempore Palatinus atque Saxo publice egerint, ratum habeat.

24. Concilium nulli, inquit, quod dignitatem imperij sine familia peculiaritatem & hereditariam faciat, sed liberam & integram permittat septem viris eligendi facultatem, juxta Caroli quarti legem & jura Pontificij praescriptum, quod secus factum erit, irricum habeatur.

25. Ut primum licabit in Germaniam se conferat inaugurationis causa.

Leges fundamentales regni Galliae principias referre lib. 1. de antiquo jure reg. Galliae. c. 23.

1. Ut nequit quod ad statum Respub. in unum versum pertineat, regi sine publico concilio auctoritate statum liceat.

2. Ut regi non sit jus, neque filiam adoptare, neq. de suo regno, vel in

per viros, vel per testamentum disponere, sed in regni successione majorum instituta & antiqua consuetudo servetur.

3. Ut rego mortuo, regni hereditas filio ipsius natu maximo deferatur, neq; regi vel natu minoreni majori autferre, vel alium successorem sibi institueri liceat.

4. Ne virgo, neve mulier ad regni hereditatem admittatur, sed agnatus defuncto regi proximus, quamvis gradu femina posterior, ei tamen preferatur.

5. Ne regis jus ullam dominij sui partem sine publico consilij auctoritate alienare: quippe quod ei ad tuendam tantum regiam dignitatem, fruendum datum est, ut parem in eo potestatem habeas, atque mariti in dote, dote conceditur.

6. Ut regi abolendi criminis & capitalis pœnæ sine parlamenti auctoritate remittenda jus non sit.

7. Ut regi non liceat magistratum aliquem regni, seu reipub. Franciæ, nisi causâ in pariter consilio cognitâ & probatâ, ex auctoritate.

8. Regi, sine publico consilij auctoritate, moneta mutanda jus non sit. Idem. Hoc in lib. 2. de antiquo jure regni Gallici refertur leges de successione regni, quarum prima est.

1. Ut filius regis natu maximus, vel hoc premortuo, nepos ex eo susceptus, viro rege pro designato rege habeatur; solusque in regno & dominio regio succedat.

2. Ne virgo, neve mulier ad regni successionem admittatur.

3. Nequis natus, ne legitimus quidem, ad regni successionem admittatur.

4. Ut si in stirpe filij primogeniti masculini esse defierit, tum ad eum qui in altera gentis ejusdem stirpe proximus deprehendatur, regni hereditas transmitatur.

5. Ut regis imperatores, alijque de ordinem senectutis constituentur, qui usque ad ipsius pubertatem regnum administrant.

6. Ut si filius regis, demortui filij, aut cum natu minoribus, ad se suasque familias pro dignitate, concordas, idoneum apomagium tribuat.

7. Ne regi sit jus, allam regni sui partem, sine publico consilio notione, & auctoritate, & iudicio, alienandi.

Formalam, quae juravit Henricus rex Poloniae Bodin. refert. Ego Henricus rex Poloniae, &c. juro. Deo omnipotenti, quod omnia jura, libertates, privilegia publica & privata, juri communi non contraria, ecclesiis, principibus, Baroibus, nobilibus, civibus, incolis per meos predecessores reges, & quoscunque, principes & dominos regni Poloniae jure concessa, & quae interregno decreta sunt, servabo, usque omnibus incolis more majorum reddam. Ac siquidem, (quod ab sit) sacramentum meum viola vero, nullum nobis incolae regni obedientiam praestare conebuntur, &c. Sic me Deus adjuret. Praesens Poloniae rex Sigismundus in electione & consecratione dario ribus legibus adstrictus fuit. Scipulari enim sunt ordines regni expressi, ut liberi sint a fide & obsequio regis, si contingat regem a patris, etiam uno tantum in capite, recedere, ut refert Mercurius Belgio-Gallicus. Simile fere juramentum praestat rex Sueciae, uti refert David Chytraeus in Chron. orb. arctoi.

Leges, in quas Principes Belge Belgico populo jurare solent, sunt sequentes.

1. Neminem iudicio, praeter leges consuetudinesque urbium, aut publica curia prosequuntur: cuique se defendendi potestatem per Advocatos concedunt.

2. Nullum peregrinum, aut exetum publicis muneribus praeficiunt.

3. Praefectum cum summa dignitate & auctoritate provinciarum nullum adhibent, qui non sit sanguine & stirpe sibi conjunctus.

4. Ne statum Reipublicae sua auctoritate per rescriptum, vel datum mutant: nihil quicquam in ea innovant.

5. Praeter publicum consensum ordinum, nullas tributa exigunt, redditus suos ordinarios habentes, aliisque concepti sunt.

6. Militem sine voluntate ordinum in provincias atque urbes non ducunt.

7. Absque permisso ordinum pretium monediarum nunquam navant.

Nec

8. Nec inobedientem & noxium civem, multa, vinculis, verberibusq; coercento: nisi Magistratus judicasset irragasset ve.

9. Rem cujusunque criminis à giudice condemnatum ex provinciis ad alia suppliciorum loca ne educunt.

10. Salus populi suprema lex esto.

11. Quod si quis princeps migrasset, si vi, injuriâ, fraude, statum Reipubl. turbasset, ordines atque cives omnes morem illi gerere recusant, à fide & jurejurando immunes sunt præfectum principis loco constituant, dum ad meliorem mentem leniusq; imperium ille redierit. Plures alias, aliarum Reipubl. leges fundamentales refert. Bodin. lib. 1. c. 8. de Reipubl. Gregor. lib. 7. c. 19. & præced. de Reipubl. Quis vero dicit talem summum magistratum istis, vel similibus legibus constitutum, solium esse legibus, aut absolutam potestatem habere? Porro de legibus & conditionibus in quas Rex Dania, rex Sæcæ, rex Polonia jurato solent, vide apud David. Chyrcum in Chronica orbis arctoi.

Verum diligenter & accurate, hic observandum, quod & supra diximus, tantum iuris & imperii in magistratum summum à populo seu corpore consociato eligente transferri, quantum in legibus & conditionibus præscriptis, in quas iurat magistratus, continetur. Quod verò illis non est datum, vel translatum in summum magistratum, hoc apud corpus consociatum, seu populum eligentem remanet, quod summus magistratus bona conscientia & citra crimen, usurpare nequam potest, sed usum, possessionem & proprietatem istius imperii, iure populo relinquat, si tyrannus & perfidus haberi non cupit.

Æquitas huius rei, naturalis demonstrari potest ex natura mandati, quod dicitur contractus bonæ fidei, obligans eum, qui alienorum negotiorum administrationem suscepit, ut limitat & finit mandati & cedat, sed contineat se intra terminos perscriptos à mandante, ut latius docent jêb quibus addendus Kaspi lib. 1. c. 47. nu. 13. illust. controvers. Roland. à Valle consil. 49. vol. 1.

In electione vero summi magistratus, summa cura legis sum-

fundamentalis regni, habenda est. *Sub hac enim lego, uniuersalis consociatio in regno est constituta, qua tanquam fundamento nititur, atq; ex communi consensu & approbatione membrorum regni sustinetur, atque hac omnia regni membra sub uno capite collecta & in unum corpus sunt coniuncta, quae dicitur etiam columna regni.* Est autem haec fundamentalis lex, nihil aliud, quam pacta quaedam sub quibus plures ciuitates & provinciae coierunt & cōtulerunt in unam eandemq; Rempubl. habendam & defendendam communi opera, consilio & auxilio. *A quibus conditionibus & pactis, quando communi consensu receditur, Respub. esse desinit, nisi salva illa, & iuribus maiestatis illaesis, leges illae communi consensu antiquentur vel abrogentur, vel nouae constituantur.* Tolosan. lib. 7. c. 19. Danaus lib. 3. cap. 6. politic. ubi distinguit. *Nam potest etiam Respub. seu regnum consistere & constitui sine talibus legibus, quae est notabilis differentia inter hasce leges fundamentales & iura maiestatis, sine quibus nulla Respub. constitui, & constituta conservari, aut ad posteros propagari potest.*

Sequuntur species electionis. Est enim electio summi magistratus duplex. Alia omninò libera: alia verò restricta ad certum personarum genus, ex quo facienda est. Nam vel ex omnibus, vel ex certa hominum specie, puta ex nobilitate, vel ex certa familia eliguntur imperantes.

Electio omninò libera est, iuxta pendet ex libero ephorum eligentium arbitrio. *Huius exempla reperies apud Pet. Gregor lib. 7. cap. 15. de Repub. & extant 1. Sam. c. 8. 4. 8. 10. 19. cap. 16. 14. 2. Sa. c. 5. 3. 4. Iudic. c. 11. 10. 11. & seqq. 1. Chron. c. 29. 22. 23. 24. 2. Reg. c. 26. c. 16. 1. Talis est electio regis Polonici, quantum ex historijs colligere potui.*

In hac electione liberrima, politicae prioris mutatio, seu prioris antiquae & receptae abrogatio & novae, seu alterius constitutio est concessa. *Hic u: populus seu corpus consociatorum uniuersitatum, liberam constituendam & mutandam Respub. suae potestatem sibi retinuit. Nemini enim est obligatus populus de successione, vel continuatione Imperij & administrationis, sed mortuo ultimo summo magis-*

stratu Reipub. administratore, jus suum integrum recepit, quod in alium quemvis pro suo arbitrio transferre potest.

Non tamen eligendus erit atheus, impius, sceleratus, & à vera religione orthodoxa alienus. *Deut. c. 17. 15. 18. Dan. lib. 6. pol. c. 1. argum. 2. Corinth. c. 6. 14. 15. Jerem. c. 23. 28. Osee c. 3. 4. c. 13. 11. neque homo ignobilis conditionis, seu servilis. argum. Proverb. c. 10. 10. Eccles. c. 10. 5. 6. & seqq. nec impudicus. argum. Deut. c. 23. Iud. c. 9. c. 11. ob rationes, quas adducit Pet. Gre. li. 7. c. 8. de Rep. nec eligendus ebriari deditus. Proverb. c. 31. 4. 5. 6. 7. Esai. c. 3. 4. vitis & sceleribus indulgens: Matth. scholast. de vero & Christ. princ. li. 1. c. 9. vel etiam erga prædecessorē bonum ingratus Iud. c. 9. 15. 16. 17.*

Est ergo in hac electione libera pietatis & virtutū ad officium hoc necessarium ratio habenda, quamvis quandoq. ob divitias quosdā electos fuisse exēpla historica testentur, que refert Pet. Greg. l. 7. c. 13. de Rep. quosdam etiā ob vim & potentiam suam, vel insidias & stratagemata. vid. Pet. Greg. d. li. 7. c. 17. c. 18. c. 19. quosdā ob promissionē conventionēq. præcedentem Greg. c. 16. Iud. c. 11. quosdam etiam ex sorte. Greg. d. loc. c. 14. que electio tamē non caret consensu populi. 1. Samuel. c. 10. 20. & seqq.

Adstricta electio est, quæ ex conventionē regni, seu universalis confociationis & populi ad certum personarum genus est alligata, lege constituta, quâ personis eligendis jus est quæsitum, quod in vitis ipsis, sine injuria & fidei violatione, populus postea adimere & in alium transferre non potest.

In hac itaque electione mutatio politice semel à populo constitutæ & receptæ non est concessa Ephoris, vel populo. Ratio est, quia populus semel se obligavit certis personis, quibus de continuanda politica sue administratione promissionem fecit & fidem dedit, quam postea fallere non licet. *Psa. m. 15. proverb. c. 21. 28. que obligatio in legem fundamentalem Reipub. transit, & primi magistratus summi potestatis etiam in lumbis suorum parentum jus successionis adquiris, addo ne ob vitium etiam aliis inhabiles, & ad imperandum non idonei, vitici tamen, & excludi ab imperio non debeant. argum. exēplorum, que leguntur. 2. Reg. c. 15. 2. Chron. c. 26. 21. 1. Sam. c. 16. vid. Pet. Greg. li. 7. c. 6. & li.*

26. c. 5. de Rep. Dana. li. 6. c. 3, & li. 3. cap. 6. polis. & paulo post dicā sufficiens, & plurimis exemplis illustrat Pet. Greg. li. 26. cap. 5. de Repub. Atq; hanc adstrictam electionē, quam regnum successivum politici vocant, præferunt plerique libera electioni. Toloj lib. 7. c. 4. c. 15. Bodi. li. 6. c. 4. Eberhardus à VVeyhe, & Lipsius. Quādo verò deficiūt personæ, ad quas electio adstricta fuit, tam adstricta hac fit libera electio, de qua supra diximus.

Adstricta hæc electio est duplex: alligata scilicet ad certam quandam nationē, nobiles nimirum, vel quosvis illius homines: vel ad defuncti prioris summi magistratus heredes, quod hereditarium seu successivum regnum vocant.

Ad certam quandam nationem adstricta electio est, quā tantum ex regno eodē oriundū licet eligere summū magistratū.

Ita apud Iudeos non nisi ex familia Israelitica oriundū in regno eodē regē constituere lege fundamentali regni permissum erat. Deut. c. 17. v. 15. 2. Chron. c. 21. v. 3. 2. Sam. c. 7. v. 12. 13. 14. & seqq. 1. Reg. c. 3. v. 6. Psalm 132. v. 17. Atq; ob eā causam Attalia famina extranea regina imperio fuit deiecta. 2. Reg. c. 11.

Sic lege fundamentali imperij Germanici constitutum est, ut non alius, quā qui est Germanus natione, imperator & Cesar eligatur. Henning. à Gaden consil. 1. Bulla Carol. 4. impera. Sleid. li. 1. hist. in anno 1519. in electione Caroli. 5. imperat. Pet. Greg. lib. 7. c. 8. nū. 18. de Repub. Paciam. de probat. li. 2. c. 35. nū. 49. 50. Bald. in c. venerabilem. nū. 5. col. 1. dicit. de elect. & ibi Abbas nū. 17. Martin. Laud. singul. 174. Hoig. quest. 5. lib. Pruckman de soluta potestate effect. 4. Antimach. ibor. 1. lib. 1. Schard in libro sing. de elector. Bulla aurea Caroli quarti imp. 25.

Ad defuncti magistratus summi heredes adstricta electio autem est duplex: alligata scilicet ad quosvis etiā extraneos heredes, vel ad ipsius familiā & cognationē: quomodo regna quasi hereditaria efficiuntur, quæ instar bonorū patrimonialium proximis defuncti hereditibus deferuntur. vid. Greg. lib. 7. cap. 12. de Repub. & late docet Vincenz. Cabot. lib. 1. cap. 9. c. 12. disput.

Primæ speciei electio, ad quosvis etiam extraneos heredes testamentarios adstricta, servilis & perniciosa est.

Sic Attalus Philometor Pergami rex, cum liberis careret, populum Romanum testamento suo heredem in regno suo instituit. Sic Augustus Caesar Tiberium heredem & successorem ex testamento in regno reliquit. Sueton. Tranquil. in Tiberio cap. 24. 25. & in Augusto. c. 101. Proleus meus Alexander, populum Romanum regni successorem instituit. Sic plures alij de quibus Pet. Gregor. d. c. 12. & Bodin. lib. 4. c. 1. statim post princip. de Repub.

Alterius speciei electio adstricta ad defuncti familiam & progeniem, itidem est duplex: vel enim est alligata ad cuiusque sexus masculini & femini homines: vel tantum ad masculos heredes.

In priori specie masculi agnati defuncti extantes, excludunt feminas etiam proximiores in gradu. Masculis nullis extantibus, admittuntur feminae; defunctum cognatione attingentes.

Atque talis est electio recepta hodie in regno Anglia, Hispania atq; alijs: vide thesaur. polit. apoteles. 7. & 10. in quibus etiam feminas ad summum magistratum electas & admissas esse legimus. Sunt autem feminae quoque imperij & magistratus capaces, quando non sunt maritate, sed innuptae. (Nam nuptae jus hoc transferunt in maritum cui & ipsa subsunt ex lege divina.) vide exempla Iudic. c. 4. 4. & seqq. Dana. lib. 6. polit. c. 3. Lips. lib. 2. polit. Pet. Gregor. lat. lib. 7. c. 11. de Repub. in utramque partem disputat. Exempla huius gynacocrasiae alia vid. 1. Reg. 6. 10. Matth. c. 12. 42. Act. c. 8. Plura alia recenset Gregor. d. c. 11. Dissentit Bodin. lib. 6. cap. 5. de Repub. & plures alij, quorum argumenta refutat Greg. d. loc. Exempla mulierum male administrantium & evertentium Respub. vide in Attalia. 2. Reg. c. 11. in Isabel. & plura recenset Georg. Rich. d. x. polit. 75. Arnisaus cap. 9. lib. 1. politic. & Keckermannus. Thesaur. polit. apoteles. 11. & seqq.

Adstricta ad masculos heredes ejusdem familiae & gentis, exclusis feminis, tanquam inhabilibus & incapacibus regni, est, qua proximiores masculi ejusdem familiae cum defuncto existentes, ad regni administrationem eliguntur.

Ita

Ita in politia Iudaica, lege fundamentali ex familia Dauidis reges e'igebantur usque ad excidium Hierosolymorum sub Nebucadnezaro. Deut. c. 17. 14. ibi è medio fratrum tuorū & Casiro super te regem, non poteris tibi præsicere extraneum, qui non sit frater tuus. 20. ibi ut prolonget dies in regno suo ipse & filij eius in medio Israelis. Genes. c. 49. 10. non auferetur sceptrum a Iebuda etc. 1. Sam. c. 12. 1. 15. 1. Sam. c. 7. 12. 13. & seqq. 2. Chron. c. 21. 7. c. 23. 3. Psal. 132. 17. 1. Chron. c. 28. 23. et se 19. ibi elegit me Iehova de sacra familia paterna mea, ut essem. rdx. c. 2. 2 Sam. c. 7. per totum. 2. Sam. c. 3. 17-18. c. 5. 1. 2. 3. 1. Chroc. 11. 3. c. 12. 23. c. 28. 1. Reg. c. 11. 36. c. 12. 1. 2. 3. 2. Reg. c. 14. 21. Psalm. 132. 11. 12. Nam eorum qui ex strenuis & beneficiis regibus sunt nati, beneficia continuata, effecerunt regna hereditaria in eadem familia. Exempla plura recenset Gregor. lib. 7. cap. 16. vide Iudic. c. 6. 17. 18.

Sic in politia Gallica, non nisi defuncti prioris regis proximiores masculi, eiusdem cum defuncto familia & gentis, de lege Salica ad regni successionem vocantur. Hotoman. de antiq. iure regni Gall. lib. 1. c. 14. Heigius quest. 6. part. 1. Bodin. lib. 6. c. 5. de Repub. 1. Iraquell. de iure primigen. quest. 21. & patet de legibus fundamentalibus regni Gallici.

In hac electione, quæ juxta leges regni fundamentales facienda est, secundum successionem hereditariam ex antecessoris heredibus, primogenitus ex legitimo matrimonio natus, ceteris exclusis, præfertur, ita tamen, ut reliquis suis fratribus talis relinquat & det, unde se honestè alere possint: 2. Chron. c. 21. v. 3. quid Gallic Apennagium, quasi abannag, exclusionem ab imperio & regno vocant, vid. Tyraquell. de iure primigenitura. Gregor. lib. 7. c. 5. & lib. 26. c. 6. de Repub. argum. Genes. c. 27. c. 25. 5. 6. Deut. c. 21. 15. & seqq. Genes. c. 49. 3. 4. 5. 2. Chron. cap. 27. 1. 2. 3. 4. & c. 11. 23. 2. Reg. cap. 12. 1. Chron. c. 5. 1. 2. 3. uide Iudic. c. 9.

Docuit. n. experientia magis Reipub. paci & tranquillitati subditorum ex pedire ut ad unum Reipub. administratio de vobis arur. Communitio etiam discordia, quæ res magnæ dilabuntur, patens est. Quod si canon instat patrimonialium hereditarium bonorum administratio Reipub. dividitur, ita ut secundum regionem vel provincias aut oppida,

Plures gubernatores illa recipere possit, solē de more et consuetudine quorundam locorum plures defuncti liberi admitti. Si verò regnum est indivisum, quod est melius, tū obinet, quod dicitur, ut primogenitus solus succedat, & reliquis tantum det, quantum ad victum pro dignitate eorū sufficit. Quavis aliquando ob causas graves hæc successio primogeniti debita inversa legitur, ut in Salomone, qui junior fratribus suis grandioribus prelatas fuit à patre Davide. 1. Reg. c. 1. et Abia fratribus maioribus natu præfertur 2. Chro. c. 21. 22. c. 13. vid. Greg. li. 7. c. 4. alia exempla vide Gen. c. 25. c. 27. 1. Chro. c. 5. 1. 2. Piscat. in c. 21. 2. Chro. patet hæc legē de jure primogenitæ ceremoniale olim fuisse, & hodie aptiorem ex liberis in regni administratione reliquis suis fratribus esse præferendum. In quam sententiam etiā inclino, quando nulla lex regni fundamentalis, vel pacta obstant.

Constat etiā ex annalibus Gallicis, aliquando secundo genitum, imò et agnatū primogenito ab ordinibus regni prelatū fuisse in regni successione.

Atque talis primogenitus eligendus, etiā si forte ille turpis, minus, vel diversæ, dissimilive religionis esset, vel alio modo inhabilis ad imperandū Greg. d. lib. 7. c. 6. & li. 26. c. 5. de Repub. arg. 2. Reg. c. 15. 2. Chro. c. 26. 21. & aliorū exemplarū quæ refert ibidē. Nec Saul, ob furorem fuit regno privatus. 1. Sā. 16. neq. Ozias rex Iuda, ob e-lephantiāsin. 2. Chro. c. 26. 2. Reg. c. 15. nec Salomo ob pueritiā rejectus, nec Iosias. vid. Dana. li. 5. c. 3. polit. Semel .n. populus, lege tali latā se magistratui, & huius successoribus & posteris obligavit, & istius posteros in summis parentis eligit, & quā factā promissione sine iustitiā & fidei violatione recedere non potest. arg. Ios. c. 2. 2. Sam. c. 21. & 2. Reg. c. 24. 20. etiam si eligendus à vera religione, esset alienus. arg. Iere. c. 29. 7. 2. Reg. c. 24. 20. & 1. Cor. c. 7. 39. 1. Reg. c. 10. Bod. li. 6. c. 5. Greg. Ias. li. 26. c. 5. Dana. li. 6. c. 1. polit. & lib. 3. c. 6. Estren. contractus primò voluntatis, postea necessitatis. h. 17. commod. Deus etiā regnū Israelis idē, quod à familia Davidis defecit, concinuit bellis civilibus pati vit, 2. Reg. c. 13. c. 17. et idē Iudæas rō, quod defecit ab Ahyrio, reprehēditur. 2. Reg. c. 18. Quæ pertinet, etiam rationes, quæ ponuntur in 5. 2. seq. Sed quid fiet, cum iustitiam imperii successibus, & proxiis horum agunt, vel cogunt creatare, & corrumpere, hæcque præcipua vitiorum esse de-

bonis in regni administratione, qui feliciter sepe regnare, quàm ipsimet principes etiam idonei, Gregor. d. lib. 26. c. 5. exëplis historicis confirmat. arg. 2. Reg. c. 15. §. 5. et li. 1. feud. tit. 36. Dan. d. li. 6. c. 3. ubi exëplis aliis illustrat.

Quod si diverſitatis sit religionis ejusmodi princeps, qui ad capescendum regnum vocatur, tum ordines operam dabunt, ut in vera & orthodoxa religione informetur: aut si hoc fieri non potest, obligabunt eundem ad concedendum exercitium religionis sincerę cæteris membris regni: uti in politia Germanorum Polonię, Gallię, Anglię & Suedię fieri videmus.

Mala & incommoda, quę proveniunt ex immutatione primogenitura, refert Gregor. d. lib. 7. c. 7. qui d. lib. 7. c. 10. adeo jus primogenitura asserit, ut si defunctus de filio primogenito relinquat nepotem & alium filium superstitem, nepos tamen illa hunc patris suo sit præferendus; quod ex exemplis & rationibus comprobatur; quod multis quoque præjudiciis camera imper. doceri potest. Hæro. quest. illust. 3. Bodin. lib. 6. c. 5. & Bulla Caroli quarti in electoribus observandum esse præcipit. Ejusmodi electione legale, Gregor. lib. 7. c. 4. de Repub. cæteris præfert. Nam hoc modo dicitur, multa incommoda, seditiones, tumultus, ambitiones, insidię, aliaque pericula evitantur, & occasio novorum tributorum, et exactionum præcidiatur, et videns princeps, seu magistratus, de successoris sui filii comodis prospicit & consultat, corruptiones etiam eligentium præveniuntur, & inter regnum, quo Respub. sine principe et gubernatore, tanquàm navis sine rectoris fluctuat, in medio mari sine navarcho, submersioni ad primum tempestatis suborta impetibus obnoxia, repleturque Respub. homicidiis aliisque sceleribus.

Præterea ex mutatione Principum alterius generis facile quoque regni sit mutatio, quod transit in alienam familiam nomen, et firmam. Detrimentum Respublice de mutatione, quæ aratum & jura Reip. imminuuntur. Nam dum vident electi, non continendum iri principatum in familiam suam, patrimonium Reip. exhauriunt. Fraudem igitur, insidię, corruptiones imperatorum, quibus principatum in liberos suos transferre studet, certæ futurae sunt, ex quibus periculum Reip. certum creatur: quæ exëplis illustrat. Greg. d. loc. & Lips. li. 2. c. 4. polie. ubi concludit, pacatiorē & securiorē hanc esse rationem. Nam certum habere successorē de se progenitum, firmat imperium, aliorumque spem & audaciam cohibet, quod

quod Augustus perpendit in successoris adoptione, vide Scip. Amirat. lib. 1. discurs. 2. & quod ommissum Alexandri magni imperium post mortem illius evertit & regna multa direptioni exposuit. Duobus heredibus existentibus, prius alter removendus est, quam alter heres nominandus. Solet enim vulgus orientem solem potius, quam occidentem adorare. Et suspectus semper in visusque est dominanti quisquis proximus destinatur. ut ait, de Tacit. Ciapmar. de arcan. Rerumpub. lib. 3. cap. 10.

Ob has causas in hac electione usitatum esse videmus, ut filii regum, à parentibus suis vivis, proreges & vicarii creentur. Sic David in vita sua filium Salomonem regem constituit, 1. Reg. c. 1. 20. 35. 43. Sic Achabus Ioaschi 1. Reg. c. 22. 26. Sic Azarias Ioathanum, 2. Reg. c. 15. & 2. Chron. c. 26. Et Romani Cæsares Augusti in vivis successores creabant. Hodie rex Romanorum, Cæsari, consensu imperij, succedit. Infantes Hispaniarum, qui vocantur, regibus Hispanicis. Delphini qui vocantur, Gallis, ut testantur annales horum populorum. Bodin. lib. 6. c. 5. Heigius quæst. 6. part. 1. Scipio Amirat. d. discurs. 2.

Quamvis etiam in hisce hereditarijs regnis, electio populi non excluditur, 2. Reg. c. 14. 21. tunc assumentes vocis populus, &c. 1. Reg. c. 12. 1. 2. 1. Chron. c. 28. 1. Coron. c. 29. 22. 23. 24. 1. quando antecessor de hac nihil constituit. 2. Chron. c. 33. 25. ibi, & regem constituerunt populus regionis Iostam filium ejus pro eo. Sic & Rechabeam jure successions ex familia Davidis, vocabatur ad regnum; quem tamen nihilominus populus elegit. 1. Reg. c. 12. 1. 2. sicuti & alios 2. Reg. c. 14. 21. Unde in Sathomoni constitutione præcedit, primo Dei electio. 2. Chron. c. 1. 9. 1. Chron. c. 28. 5. 6. 7. 8. c. 29. 1. sequitur deinde patris. 1. Reg. c. 1. & tandem populi electio. 1. Chron. c. 28. 22. 23. Quod utilius & consultius magistratus ideo, quod talis populo gratior & exteris venerabilior esse soleat, cui multo minus obedientia denegari potest. arg. Deut. c. 16. 18. Unde factum puto, quod etiam in hoc casu, populus, seu membra regni, sibi electionem reservarint, ut liceat sibi ex pluribus defuncti magistratus liberis, vel tota familia, eligere quem maxime idoneum ad regni administrationem judicaverint. Sed tamen & hic parentis regis decedentis dispositio & electio attenditur. Sic enim & David ex omnibus suis liberis Salomonem

Salomonem successorē sibi elegit. 1. Reg. c. 1. v. 2. 1. Chron. c. 28. v. 29. Quod si verò princeps sine herede & successore moreretur, libera est comitiō regni potestas, quā, quem velint sibi regere eligere possint. Sic mortuo Romulo, patres vocatā concione & comitiis institutis, iusserunt tribus & curias de Rep. ordinandā aspiciere, si ve regibus, si ve magistratib. annuis mallent eius curam credere, quod defuncto Numa, & Tullio Hostilio, & Anco Martio factum est. *Historiar. lib. 2. & Liv. lib. 1.*

Inauguratio (que & coronatio dicitur) magistratus est, quā ille electus à magnatibus, post præstitum juramentum, de regno secundum leges præscriptas administrando, Dei nomine invocato, coram toto populo, publicè. 1. Chron. 28. 1. 1. Reg. c. 1. 39. & seqq. confirmatur & proclamatur magistratus, & traditione atque oblatione insignium regni, & symbolorum consuetorum (quibus regni administratio representatur) in possessionem regni inducitur & mittitur, atque acclamatione populi faustā & gratulatione salutatur summus magistratus.

Est ergò inauguratio, quasi renovatio electionis præcedentis, & confirmatio solemnī ad auctoritatem magistratui stabilendam, & personam eius omnibus & singulis notam faciendam. 1. Sam. c. 12. vers. 1. ibi, *Eamus Gilgalē, ut renovemus tibi regnum & v. v. seqq. 2. Sam. c. 2. v. 4.* Porro de inauguratione Regis, vid. 1. Sam. c. 10. 24. *Tum dicit Samuel toti populo: Videtisne, quem elegit Iehova, non esse ei similem in toto populo? tunc vociferantes totus populus, vivat rex.* Num. c. 27. *Sicut præcepit Dominus, statuit Moyses Iosuum filium Nun. coram Eleazaro sacerdote & omni frequentia populi: & impositis capiti eius manibus, cuncta replicavit, quæ mandaverat Dominus, 1. Reg. c. 1. 39. Et Izadab sacerdos accepit cornu olei è tentorio, vidit Salomonem: & clangentes buccina, dicebant totus populus, vivat rex Salomo. 40. Ascendebat autem totus populus post eum, & ipse populus canebant tibias, letabanturque lætitia magna adeo ut funderetur terra præ voce eorum. 41. 47. 48. 2. Reg. c. 11. 12. Produxit Iehojadas filium regis, & imposuit ei coronamento, idque cum testimonio, constituit eum regem urgebant eum & compingentes vocis dicebant, vivat rex.*

2. Chron. c. 23. 11. Mat. c. 27. 28. 29. & seqq. 2. Reg. c. 9. 1. Sam. c. 12. 1. 15. c. 10. 24. 2. Chron. c. 12. 38. et seqq. 1. Chron. 29. 22. 23. 1. Reg. c. 1. 31. 47. 48. 1. Chron. c. 11. 3. Venerunt quoque omnes seniores Israelis ad regem Chebronem, quibus cum pepigit David sadas Chebrone coram Iehova, & unxerunt Davidem in regem super Israellem secundum verbum Iehova per Samuelē. & c. 12. 40. 2. Sam. c. 2. 4. & c. 5. 1. Quo ad venientes homines Iuda, unxerunt ibidem Davidem in regem, & c. De unctiōne aliorum regum. vid. Greg. lib. 6. c. ult. et lib. 8. c. 2. nn. 11. 12. 13. de Repub. ubi de unctiōne Galli, Pannonii, Boemi, Hispani, Poloni, Dani, Navarri, Britanni, & aliorum agit, à quibus & quo in loco fiat.

Symbola cuiusmodi & insignia, quibus regni administratio tradita representatur & significatur, pro regni cuiusque arbitrio & consuetudine varia sunt, plerunque verò corona, factia, pileus, diadema, sceptrum, gladius, hasta, globus, liber fœderis & legis. Deut. c. 17. 18. 19. 2. Reg. c. 11. 12. claves, securis, virgarum fascēs, baculus, amictus & vestitus purpureus, holosericus, regius, & si qua sunt similia, pro more cuiusque regni. Atque hic est etiam usitata salutatio, in templum deductio, prælatio insignium. Iacō Chastan part. 5. catal. glor. mundi. Tolos. Gregor lib. 6. c. 20. num. 8. 9. 10. 11. 19. 20. 21. & seqq.

Ab hoc inaugurationis & initiationis tempore, cuiusque summi magistratus imperii anni computari & numerari solent. Exemplum exeat in Romanis Imperatoribus, rescriptis & indultis suis tempus regnorum suorum & inaugurationis sue subscribentibus. Quamvis etiam ante coronationem Cesari plenum Imperii gubernaculum competere communi opinione receptum sit. Pacian. de probat. l. b. 2. c. 35. nn. 32. & seqq. Molin. in consuet. Paris. tit. 1. num. 73.

De variis ritibus & formulis creandi, vel in vestiendi, initiandi & inaugurandi magistratus. vide Alex. ab Alex. lib. 1. genial. d. c. 28. Pet. Greg. lib. 6. c. 20. de Rep. De inauguratione Iosue vid. Num. c. 27. 18. 19. Saulis. 1. Sam. c. 10. 1. 2. Davidis. 1. Sam. c. 16. 1. 12. 2. Sam. c. 20. 4. Salomonis. 1. Reg. c. 1. 38. 39. Iohn. 2. Reg. c. 9. 2. 3. Exod. c. 4. Virg. Mosi à Deo traditur. & Num. c. 27. ubi manus Iosue imponitur, saluatio

Iniunctio cum reverentialibus ceremoniis. *Matth. c. 27. 27. & seqq. 2. Reg. c. 11. 12. Est. c. 6. 7. & seqq. 1. Sa. c. 10. 1. 40. & c. 16. 14. 1. Cbro. c. 29. 22. & seqq. 2. Sam. c. 2. 4. 1. Macch. c. 10. 18. & seqq. De ceremoniis & ritibus usitatis in electione & renunciatione Imp. Germanici, de loco illius modo & forma. vid. bullam auream Caroli III. c. 24. 25.*

Inaugurationem & renunciationem hanc sequuntur convivia publica, & solemnis lætitia & alia solemnia pro more regni cuiusq; 1. *Cbro. c. 29. 22. & seqq. c. 12. 40. 1. Reg. c. 1. 18. & seqq. 2. Sam. c. 5. 1. 2. 3. 2. Cbro. c. 23. 11. & seqq. c. 1. 1. 2. & seqq. Plin. in panegyro in Trajan. primus ingressus principis in urbes lætus ac festus esse debet, & congiarum beneficiumque populo tunc est dandum. vid. *Georg. d. lib. 6. c. 20. de Repub.**

Creatis & unctis regibus & magistratibus, Deus occultam quandam maiestatem, & quasi maiorem statum indere solet, quo mirabilis & augusta excellentia, dignitas veneratio & estimatio eorundem redditur. *Greg. li. 8. c. 3. præfat. de Exo. c. 34. 29. & seqq. Num. a. 11. vid. exempla. Num. c. 27. 18. 19. 20. 1. Cbro. c. 29. 2. c. 14. 17. Ideo Saul dicitur in alium virum mutatus post electionem & inaugurationem. 1. Sam. c. 10. & Davidis persona post inaugurationem augustior est facta & accepit spiritum à Deo. 1. Sam. c. 16. adde *Iudic. c. 6. 34. & seqq. Iud. c. 3. 10. Cui cum infidiores spiritus Dei vindicavit Israel. & v. 15. Ios. c. 4. 14. Die illi magnifica vit Iehova Iosua in oculis omnium, &c. Dent. c. ult. 9. Erat autem Iosua filius Nunnus plenus spiritu sapientie, cū impisisset Moles suas manus ei etc. Exo. c. 19. 9. 10. Hag. c. 1. 14. 2. Sa. c. 19. 28. c. 14. 21. Exo. c. 34. 29. & seqq. Num. c. 11. 17. 25. 26. 27. 28. 29. 1. Sam. c. 10. 6. 9. 26. c. 11. c. 16. 14. Iud. c. 6. 34. Majestati huius impressa exēpla refert *Valerius li. 2. c. 10. & Plutar. in vita Marci, & Suet. in vita Vespas. c. 7. Quidam Magistratus sibi intollerabilis superbia ac vanitatis titulos usurparunt. Dan. x. 6. 8. 9. c. 2. c. 3. c. 4. 2. Cbro. c. 32. 13. & seqq. 2. Reg. c. 18. c. 19. 2. Mach. c. 9. 8. 13. c. 11. 23. 24. Iudic. c. 3. c. 5. 29. c. 6. Ad. c. 12. vid. *Pet. Greg. li. 6. c. 10. c. 11. c. 12. de Rep. & li. 8. c. 3. d. lib. de Repub. Georg. Richi. d. xiom. polis. 8. qui exempla referunt.****

Gerunt verò & representant hi summi magistratus personam totius regni, omnium subditorum & Dei, à quo omnis potestas. Gerunt quasi typum Divinæ potentie, majestatis, gloriæ, imperii, clementiæ, providentiæ, curæ, protectionis & gubernationis. *Ideo in suis titulis nuntur, nos gratiâ Dei, formulâ & simili aliâ.*

Solent etiam quidam magistratus insignia quædã particularia sibi eligere, vel adsumere, aut, quod usitatum hodie, regni illius, à quo sunt inaugurati, insignia tolita usurpare, una cum propriis, quæ ante adeptum regnum habuerunt:

Ejusmodi insignia sunt notæ quedam, vel litera hieroglyphica, breviter & compendiosè sculpta, picta vs. Vide Gregor. lib. 6. c. 16. c. 17. & Munsterum in Cosmograph. Chasari in Catalogo gloriæ mundi. et in Herman. Contract. histor. Nicol. Reusnerum de insignib. Imp. à quibus varia variorum magistratum insignia referuntur. Romani imperii insignia sunt Aquila, regni Galliæ Lilia: regni Arragonici Turris: Belgicarum unicarum provinciarum manipulus virgarum: Angliæ rosa cum Leone, & alia aliorum. Tribus Ruben vexillum figuram hominis, inde Leonis, Ephraim bovis, Dan Aquila habuisse tradunt: Atq; hæc de commissione regni, sequitur de promissione obsequiorum in sequenti capite. Quidam principes singularum provinciarum, quæ imperio eorum parent, insignia conjuncta sibi usurpant.

CAPUT XX.

De promissione obsequiorum, & homagio.

Sic igitur se habet Commissio, primum membrum constitutionis summi magistratus: sequitur nunc de altero, de obsequiorum scilicet & obedientie promissione.

Obsequiorum & obedientie promissio, quæ electionem & inaugurationem sequitur, est, quâ membra regni, seu populus per ephoros suos, & ephori suo nomine magistratui, demandatam administrationem Reip. suscipienti, & pie ac justè imperaturo,

raturō, officiumque suum facturo, promittunt in his, quę non pugnant cum Dei lege, & iure regni, fidem, obedientiam, obsequium & quęcunque ad regni administrationem illi necessaria sunt futura.

Promissio hæc. *si iuramento confirmatur, dicitur verbo Græco panagium, hoc est, commune iusjurandum, aut omnium iuramentum, quod magistratui post electionem eius subditi præstant, ut dicit Covarruv. in e. quamvis in princ. de pact. in 6. Germanicè vocatur die huldigungh.*

Fic ergo à populo obedientia & obsequiorum promissio sub conditione tacita, vel expressâ, si magistratus iuste & piè est imperaturus. Iun. Brut. de vindic. cont. tyr. quaest. 3. Atque sub tali conditione etiam Deus regnum, eiusque administrationem regibus Israeliticis in policia Iudaica deferebat, si nimirum in viis Domini ambulaturi, & iuste & piè regnaturi essent. Psalm. 133. 11. 12. 2. Chron. c. 6. 16. 2. Sam. c. 3. 1. Reg. c. 11. 37. 38. Psalm. 89. 30. 31. Vide rationes quas posuic. 37. infra, de tyrannide eiusque remediis.

De hac obedientia, fidei & obsequii promissione dicitur 1. Chro. c. 22. v. 20. Deinde præcepit David omnibus principibus Israelis, ut iurarent Sal. nonem filium suum. &c. 1. Chron. c. 29. v. 24. omnesque principes et robusti, ac etiam omnes filii regis Davidis dederunt manū, se fore subditos regi Salomoni, & Ios. c. 1. 16. Qui (populus) responderunt Iosue, dicendo, Quidquid præcepisti nobis facimus, & quocunque miseris nos, ibimus. 17. Omnino secundum ea, quibus auscultavimus Moysi, sic auscultabimus tibi, tantummodo sit Iehova Deus tuus tecum, quemadmodum fuit cum Moysi. 18. Quisquis rebellaverit præstituto tuo, et nō auscultaverit verbis tuis in omnibus, quæ præceperis ei, morte pleætor, tantummodo confirmare & fortis esto. 2. Sam. c. 16. 18. Dixit verò Cusai Absolomo: nequaquam, quem enim elegit Iehova et hic populus omnes Israelita? non essem eius ac cum eo manerem. 19. Secundo, cui ego servieros? nonne coram filio eius? quemadmodū servi vi coram patre tuo sic futurus sū coram te. & 1. Sam. c. 11. 1. Tandē dixerunt omnes cives Iabeshi Nachaseo, Pange nobiscū fadus, ut, serviamus tibi. 2. Quibus dixit, hæc lege pāgam vobiscū, &c. Ios. c. 9. 6. 7. 15. 16. 1. Mat. c. 1. 43. & seq. Ios. c. 1. 16. 17. 18.

Iuramentum hoc, quod magistratus primum subditis iurat, & deinde subditi magistratui præstant, vocatur propriè homagium, *ab õuõ quod est simul & a,iov sacrum*, quali commune sit sacrum leu commune iuramentum. Qui iuramentum hoc præstiterunt, vocantur subditi fideles. *Germanicè* *Etbe getrewe vnd gehorsame Baderthanen. Geil de arrest. c. 7. num. 1. 3. Vide Hotom. de feudis. c. 32. & Covarruv. in c. quam vis. de pact. in 6. relect. 1. part. 5. 1. in princip. Pacian. lib. 2. c. 37. nu. 25. & 47. & 1040. num. 5. 6.*

Propter hanc fidem, obsequia, ministeria, auxilia & consilia, que populus su nmo suo magistratui promittit & præstat, dicitur ille habere in numero oculos, aures, lõgas manus, celerimõsq; pedes, quod quasi populus univertus ei suos oculos, aures, vires et facultates in Reipub. usum adcommodet. Vnde potens, robustus, dives, prudens & multarum rerum concilius magistratus dicitur et totum populum repræsentare. *Vnde scribunt, Nos pnceps, &c. 2. Sam. c. 14. 18. & c. 18. 13. aut si commisero de me ipso falsitatem, cum nulla res celari possit à rege, an tu stiturus est e ex adverso? Ecc. c. 10. 17. Ne quidẽ & in cõscientia tua regi maledicito, & in cõclavibus cubilis tui ne maledicito dixisti, nam, vel a vis celo rñ pferret vo. è istã, & ales indicaret verbũ etiam de inimico & malo. Ge. c. 4. 4. 5. 15. Cõtra verò quãdo hæc omnia qua in magistratũ cõtulit, populus aufert, sic, ille privatus, & par reliquis hominib adde exẽpla 1. Sam. c. 13. 2. 4. c. 11. 9. c. 14. 24. 25. 26. & iun. 7. c. 8. vid. c. 24. & c. 37. infra.*

Eiusmodi ministeria et auxilia potissimum cõsistunt in operis artificialibus, vel obsequialib. 1. *Sam. c. 8. 12. 13. 14. 15. 16. 17*

Artificiales operæ consistunt in servitiis corporalibus ex functione, artificio et officio, quod quisque præstare potest, exhibendis et præstandis pro salute et utilitate regni et magistratus. *Nehem. c. 9. 37. c. 4. 13. 14. 15. 1. Reg. c. 5. 13. et seqq. c. 9. c. 7. 13. et seqq. c. 15. 22. Ari. E. lib. 5. polit. c. 1. argum. l. 1. 5. 15. Devent. in possess. mittend. pro qui. arma quoque. promptè quilibet ex iussu magistratus capiet. 1. Sam. c. 11. Iudic. c. 5. 9. 23. c. 21, & sui magistratus summi prosperitatem & commodum quæret & pros*

promovebit *Ierem.* c. 9. 7. *Baruc.* c. 1. 11. 12. 2. *Reg.* c. 5. 13. 14. et
seqq. 2. *Sam.* c. 17. 15. & *seqq.* c. 21. 17. 18. c. 18. 3. 4. 5. c. 19. 6. 7. 8. c.
 15. 27. 28. & *seqq.* & quæcunque sunt necessaria ad defensionem
 & protectionem sui magistratus, faciet. 1. *Sam.* c. 26. 15. 16. non est bona res
 hæc, quam fecisti: ut vivit *Iehova* rei mortis estis, qui non observastis circa
 Dominum vestrum, circa unctum *Iehova* &c. nec non auxilio, calamitati & necessitati
 illius subvenire & inservire debet. 2. *Sam.* c. 17. 27. 28. 29. c. 19. per *tos.* c. 15. 15. & *seqq.*
 2. *Reg.* c. 11. & 2. *Chron.* c. 23. & pro magistratus sui securitate excubias agere,
 1. *Sam.* c. 26. 15. 16. 17. 2. *Sam.* c. 15. 7. 21. 22. Respondens vero *Ichai*
 regi dixit, ut vivit *Iehova*, & vivit dominus meus *redæ*, tantummodo in loco
 ubi erit dominus meus *redæ*, sive ad mortem sive ad vitam, ibi futurus est
 servus tuus: Adeo ut subditus salutem & commodum magistratus, proprio anteponat.
 2. *Sam.* c. 19. 31. Dixit vero *Mephiboseth* regi, vel omnia accipiat, postquã venit Dominus
 meus *redæ* cum pace domũ suam. 1. *Chro.* c. 12. 39. 40. ubi subditi *Davidem* in exilio
 abunt. 1. *Sam.* c. 16. 15. 16. 17. 2. *Sam.* c. 18. 3. 4. c. 21. 17. 2. *Sam.* c. 2. 20.
 & *seqq.* c. 14. 16. 2. *Sam.* c. 17. 27. 28. 29. c. 19. c. 15. 21. & *seqq.*
 1. *Chro.* c. 13. 2. *Sam.* c. 19. 31. c. 15. 21. c. 24. 20. & *seqq.* in quibus locis
 exempla varia detant benevolentie, favoris & amoris subditorum erga magistratũ
 suũ, adeo ut emulatio quoq; inter subditos & certamen in magistratu suo
 diligendo probeatur. 2. *Sam.* c. 19. 43. *Pauli* audores etiã vitã pro eodẽ
 fũdere parati fuisse legũtur. *Ro.* 16. 4. *Gal.* c. 4. 15. & 2. *Sã.* 21. 17. ubi
 ministri *Davidis* nõ volũt *Davidẽ* in præliũ ob periculũ proficisci.

Atque hinc subditi regis servi vocantur. *Deut.* 29. 2. 3. 2. *Sam.* c. 15. 14. 15. 21. 2. *Chron.* c. 10. 4. *Exod.* c. 10. 1. 2. c. 9. 20. 1. *Sam.*
 c. 8. 14. 17. *Iudit.* c. 6. 7. 8. 2. *Sam.* c. 2. 7. 8. 24. 34. 2. *Reg.* cap. 20. 21. 1. *Reg.*
 c. 12. 4. 5. 6. 7. c. 22. 50. 2. *Chron.* c. 21. 22. 23. *Est.* c. 2. 21. 2. *Reg.*
 c. 10. 5. c. 10. 25. 1. *Reg.* c. 2. 25. *Iosu.* c. 2. 16. 17. c. 22. 1. 2. 1. *Chron.* c.
 13. 18. 19. c. 21. 3. 4. *Eccl.* c. 8. 1. 2. 8. 9. *Ierem.* c. 22. 2. alibi ministri & famuli
 sui regis. *Exod.* c. 7. 20. c. 8. 9. 10. 21. imò illius proprii. 2. *Reg.* c. 10. 6. 1. *Chronic.*
 c. 12. 18. 19. 2. *Sam.* c. 12. 8. *Psal.* 118. 7. 44. 45. quibus ipse Magister dominatur,
Nehem. c. 9. 7. 37. 1. *Sam.* c. 8. non

tamen

tamen quod mancipia et servi in quos magistratus jus vite & necis habeat, sint. Salomo commendatur, quod serviles operas à suis subditis non exegerit, sed tantum ab illis quos bello subegerat: Iudais solis demandabat honorifica officia. 1. Reg. c. 9. 22. Iudai etiam gloriatur Ioba. c. 3. 33. quod nunquam servi ullius fuerint, nimirum post exitum ex Aegypto. Nā ex servitutis domo educaerat eos Deus. Exod. c. 20. 2. Deut. c. 2. 4. 5. 6. licet exactiones immodice servitus vocetur. 2. Chron. c. 10. 4. Neb. c. 5.

Oblequiales operæ consistunt in obedientia & reverentia, Rom. c. 13. 1. Tim. c. 2. 7. 2. 1. Pet. c. 2. 7. 13. Tit. c. 3. 2. 1. 1. Chron. c. 30. 7. 23. & seqq. Act. c. 23. 7. 5.

Obedientia est oblequium, quod æquis magistratus mandatis est præstandum. Tit. c. 3. 1. Rom. c. 13. 1. 2. vid. exempla. 1. Sam. c. 11. 7. 14. 15. c. 14. 7. 24. c. 16. 7. 17. 18. 2. Sam. c. 15. 7. 13. 14. & c. 21. 17. 1. Reg. c. 2. 7. 25. 2. Reg. c. 20. 25. Iosu. c. 1. 16. 17. 18. c. 2. 7. 16. 17. c. 22. 7. 1. 2. Eccl. c. 8. 7. 1. 2. 3. Act. c. 4. 1. Pet. c. 2. 7. 13. 14. Ierem. c. 29. 7. 7. c. 3. 8. Sirac. ca. 48. pudeat plebem & populum inobedientia. Deut. c. 25. 12. 13. c. 13. Exo. c. 1. 17. & seqq. 1. Sam. c. 22. 17. c. 8. 11. Daniel. c. 3. c. 6. Licet magistratus impius & sceleratus sit homo. 1. Pet. 2. 7. 28. vide exempla, 1. Sam. c. 15. 3. 1. c. 26. 7. 9. c. 24. 7. 7. 8. 14. 13. Dani. c. 2. 7. 37. Ierem. c. 29. 7. 7. c. 27. 7. 7. Act. c. 25. 7. 5. Calvin. lib. 4. Instit. c. ultim. sect. 21. & seqq. Arctius loco 153. & seqq. tom. 2. problem. 2. Sam. c. 4. 9. 10. 11. c. 1. 11. & seqq. Nam vitia persone non tollunt officium illius, & qui magistratum contemnit, Deum spernit. 1. Sam. c. 8. 7. adde exemplū 2. Sam. c. 15. 15. & seqq. 1. Sam. c. 21. 5. 6. 7. c. 26. 9. c. 15. 3. 1. 2. Sam. c. 14. 31. Ideo Petrus dicit 1. Pet. c. 2. 13. propter Deum obediendum magistratui, & Paulus ob conscientiam, Rom. c. 13. 5. et penas Deus inobediētibz rebellibus minatur. Exod. c. 22. 28. Proverb. c. 24. 21. 23. Rom. c. 13. 2. 2. Pet. c. 2. 9. 10.

Atque hanc obedientiam initio magistratus & administrationis subditi solent promittere. Iosu. c. 1. 7. 16. 17. 18. facit 2. Chron. c. 23. 7. 16. 2. Reg. c. 11. 7. 17. 2. Chron. c. 34. 7. 31. 3. 2. tiam præstito juramento fidelitatis, quod hodie est Usuratum, ut tradunt feudista, in primis verò Covarruvias Speculator, Etotom. Iacob. de sancto

Georgio

Gregio. Impiis tamen mandatis Magistratus obedientia non est præstanda. *Acto. c. 5. Deo enim magis obediendum, quam hominibus. vid. Exod. c. 2. Dan. c. 3. c. 6. Acto. c. 4. v. 19. Osee c. 5. v. 1. ubi Ephraim puniuntur, quod impia madata sequutus est. vid. Scep. Iu. Bru. in vind. q. 1.*

Reverentia est debitus ille cultus, honor & veneratio, quæ magistratui à subdito, cū timore & tremore debetur, ob sublimitatem ipsius conditionem, ad quam à Deo est euectus & propter magna & multiplicia bona, quæ per ipsius manum Deus nobis dispēsat. Unde cuncta feliciter & prudenter gesta virtuti & administrationi principis attribuuntur, & præ illo alium neminem colimus. *Malac. c. 1. v. 6. ibi, si dominus vester sum, ubi reverentia mei, 1. Pet. c. 2. v. 17. Deū timete, regē honorate. 1. 8. v. 2. Chro. c. 1. v. 12. 13. 1. Chro. 29. v. 11. 12. 28. et qui magistratū contemnit, Deum spernit. 1. Sam. c. 8. v. 7. Pro. c. 24. Time Dominū & regē, & cum se ditiosis no commiscearis. Rom c. 13. v. 7. Reddite igitur omnibus quod debetis, cui timor, timorē, cui honor, honorem. Greg. lib. 8. c. 3. de Repub. vide exēpla Gen. c. 47. v. 7. 10. Iohan. c. 10. v. 34. 35. 2. Pet. c. 2. v. 10. 2. Sam. c. 11. v. 17. 18. 19. & seqq. atque et cum modestia & summissione sine murmuracione Eccles. c. 10. v. 2. & seqq. c. 8. v. 1. 2. 3. dixi lib. 2. Ethicæ c. 5.*

Ob hanc subditus authoritatē magistratus agnoscere & metuere debet etiam si ille sit discolus, vel sceleratus aut clade vel calamitate publica afflictus. *1. Sam. c. 15. v. 3. 1. c. 3. v. 1. 2. Sam. c. 15. v. 15. & seqq. nō scelerata pravaq. vicia, vel miseria magistratus, dignitatē ipsi non derogat. d. c. 7. & 1. Sa. c. 24. v. 5. 6. 7. c. 26. v. 9. 2. Sam. c. 14. v. 21. 1. Pet. c. 2. v. 18. Iob. c. 19. v. 11. & seqq. impo autoritas magistratui poenis certis sancitis, facienda est. 1. Sam. c. 22. v. 1. 15. sic & David Saul pro Christo Domini agnovit, 1. Sam. c. 24. v. 5. 6. 7. & c. 26. v. 9. Abisai Davidem, 2. Sam. c. 19. v. 21. 26. 27. Adonias, 1. Reg. c. 2. v. 15. & Israel. 1. Reg. c. 3. v. 28. & alij, Dan. c. 2. v. 37. Iosua. c. 1. v. 17. 18.*

Ex qua reverentia, preces subditi pro magistratu suo ad Deum fundere iubentur. *1. Tim. c. 2. v. 2. Reg. c. 3. v. 9. Ps. 72. v. 1. 2. 3. 4. Ps. 20. v. 12. 14. 7. 8. Jer. c. 29. v. 7. querite prosperitatē istius civitatis et orate pro ea. Bar. c. 1. v. 11. 12. 1. Reg. c. 1. v. 47. 48. c. 13. v. 7. Da. c. 3. v. 9. c. 6. v. 21. et seqq.*

Cyrus jubet, ut Iudæi pro se & filiis orant. Esra. c. 6. Bona a pro Salomone. 1. Reg. c. 1. 36. 37. p. i. pro Davide. Psal. 118. 25. populus pro rogo Psal. 20. vir Dæi pro Ieroboamo. 1. Reg. c. 6. orant. Plin. paneg. Ago cum Deo, uti sospitem. et incolumemque præset, si tu ceteros, si Rom. pub. eam bene, & ex utilitate omnium reges Alex ab Alex. lib. 3. c. 22. gen. dior.

Atque hæc pertinet etiam cura, quâ subditus, ne magistratus autoritas contemnatur, non vi, neque dolo, neque seditione, neque clam, neque palam convellatur, quando opus est, laborat. 2. Sam. c. 16. 8. 9. 10. 1. Sam. c. 10. 27. 5. 11. 12. 13. Eccles. c. 10. 1. & seqq. Est. c. 2. 21. 22. c. 4. 11. Daniel. c. 4. 36. 6. 2. 37. 1. Sam. c. 8. 7. facit Exod. c. 22. 28. Act. c. 23. 5. vel nē in periculum vitæ, aut honoris adducatur. 2. Sam. c. 15. 15. 21. c. 27. 17. c. 31. 8. 2. 3. 4. 6. 17. 15. 16. 17. 18. & seqq. c. 19. 31. c. 15. 21. 2. Reg. c. 5. 13. & seqq. 1. Sam. c. 16. 15. 16. 17. Sic Elisa regem monebat, ne in locum periculosū iret. 2. Reg. c. 6. sic Iudæi Nebemiam. Nebem c. 4. sic duo illi regem Ahasuerum de periculo & insidiis monebant. Est. 2. Sic Ieremias Iudæos, ut quærerent bonum regis Babilonia. Jerom. c. 29. & Elusai Davidem monebat. 2. Sam. c. 15. c. 17. & famuli Nababab de futuro periculo monebant dominam. 1. Sam. c. 25. 17. nunc ergo cognosce, & aspice, quid sis factura. Nam definitum est malam contra dominum nostrum &c. Sic & Levitæ defenderunt legitimum regni successorem contra Astartiam. 2. Reg. c. 11. Jerem. c. 26. 7. Quarite prosperitatem istius civitatis. &c. 2. Reg. c. 4. 13. & seqq. 2. Sam. c. 17. 15. 16. & seqq. c. 21. 17. 18. c. 18. 3. 4. 5. c. 15. per. 10. c. 19. 6. 7. 8. Ephes. c. 6. 19. 20. Hæc in re peccavit populus Iudæicus, volens interficere Moysen, Samuelem, Davidem, & Simsonem, quem tradidit hostibus. Iudic. c. 15. 11. Sunt & alia, quæ ad hanc curam pertinent, de quibus dixi lib. 2. Ethicæ. c. 4. c. 5. quorum summa est, ut persona magistratus semper sancta, honesta, inviolabilis, & venerabilis habeatur. Act. c. 23. 5. 1. Pet. c. 2. 13. 1. Tim. c. 3. 2. exempla vide. 2. Sam. c. 1. 14. Dixit ei David, quomodo non timuisti extendere manum tuam ad perimendum unctum Iehova? 16. hinc capitale est & malodocere affecto principi. 2. Sam. c. 1. 6. 9. plura exempla videre licet. 1. Sa. c. 24. 7.

2. 11. c. 4. 13. c. 26. 9. c. 10. 27. c. 11. 12. 13. 2. Sam. c. 1. 11. & seqq. c. 4. p. 10. 1. c. 16. 2. Exod. c. 2. 28. Eccl. c. 10. 20. 1. 9. 5. 3. de raruu di-
vis. Novell. 47. Gregor. lib. 8. c. 3. de Repub. unde vitia atq. errata ip-
sas, quantum bonâ cōscientiâ fieri potest, dissimulantur, non exagitantur.

Ex hac veneratione & obedientia magistratui debita, & præ-
cipuis officii sui partibus honorifici illi tituli, & cognomina
magistratus provenerunt, ut nimirum sunt, majestas illius. tit.
ad L. Jul. majest. 1. Cbrō. c. 29. 25. facis Psalm. 21. 6. Exech. c. 31. 1. 2.
18. Est. c. 1. 2. 3. 4. 5. & seqq. c. 6. 7. 8. 9. dignitas, amplitudo, aucto-
ritas, excellentia, præminentia. Roman. c. 13. 1. 2. 2. Sam. c. 7. 1. 8.
magnificentia, 1. Chron. c. 29. 25. Magnificabat enim leborva Salomō
nom summe ante oculos totius Israelis, &c. Act. c. 6. 13. Luc. c. 1. 46. Da-
niel. c. 2. 27. 28. 4. 30. splendor, gloria, Genes. c. 45. 3. 14. c. 44. 15. 1.
Reg. c. 10. Est. c. 1. 4. & seqq. Daniel. c. 4. 36. c. 2. 37. 38. c. 5. 18. 19.
Matth. c. 6. 29. præcellentia, Rom. c. 13. 7. 2. 1. Pet. c. 2. 7. 13. Exech.
c. 31. 7. 1. 2. 18. Matth. c. 8. 7. 3. & seqq. Luc. c. 7. 26. 4. 5. autoritas &
potestas, Matth. c. 7. 29. cap. 21. 23. 24. Unde magistratus pater
patriæ, lucerna Reipub. pastor populi, cor, anima & spiritus
vitalis impem, caput Reipub. & honorificis aliis nominib. in
scriptura insignitur. De quib. in li. 2. Ethic. c. 4. dixi. Greg. li. 8. c. 3.
li. 5. c. 6. imò dii vocantur magistratus, Psalm. 82. Angelus Dei di-
citur 2. Sam. c. 14. 18. ibi, nam ut Angelus Dei est dominus meus rex,
& c. 19. 28. ibi, dominus meus rex est sicut Angelus Dei: salvator & lero-
vator, Judic. c. 3. 2. 2. Reg. c. 13. 2. itaque dedit leborva Israelitis ser-
vatorum. Nehem. c. 9. 27. Dñs. Deus. 10. 1. Cbrō. c. 17. Psalm. 95. &
96. & 135. & 86. & 82. Iohan. c. 10. 34. Exod. c. 4. 6. 7. c. 22. pastor.
Num. c. 27. 16. Psalm. 78. 70. 71. 72. qui pavit eos pro integritate ani-
mi sui &c. 2. Sam. c. 5. 2. ibi, tu as pascueris populum novum Israelam &c.
& c. 24. 1. Chron. c. 14. 12. Exech. c. 34. 1. 2. & seqq. Jerem. c. 13. c. 25.
34. 35. 36. c. 5. 1. 2. 3. 4. 10. 44. 45. 46. Esai. 44. 29. regni Dei profectus.
Sap. c. 6. 5. ramus in umbra, sub qua habitatio & osca. Exech. c. 31. 3. 6.
Dan. c. 4. 8. Sal. terra. Psalm. 47. 10. signaculū in manu Dei. Jerem. c. 22.
24. Hagg. c. 2. 24. Sirac. c. 42. 12. lucerna Reipub. 2. Sam. c. 21. 1. 7.

Kk 2

1. Reg. c. 11. 36. Pf. 132. 17. ubi *Im. pater patrie*. Gē. 4. 1. 42. 43. & seq. c. 45. 8. 9. Iud. c. 5. 7. 13. ubi *Im. & Pet. Mart.* 1. Sā. c. 24. 12. 1. 14. 1. 19. de *interd. & releg.* Sen. li. 1. de *clem. c. 14.* cor populi, ani. va. imperi & spiritus vitalis. Sen. li. 1. de *clem. c. 4. c. 5.* Esa. c. 1. 5. 6. ubi *Im.* caput. Reip. Iudic. c. 11. 2. 10. 11. 13. 19. 21. c. 5. 7. 2. Sā. c. 22. 44. 1. Sā. 15. 17. 18. Esa. c. 5. 7. ubi *Im. & ver.* 1. c. 14. 15. Pf. 18. 44. Bulla Carol. 4. cap. 2. 6. Ego *Archiepiscopus & c.* status publici tutor. Sen. lib. 1. de *clem. c. 4.* antecessor & dux populi. 1. Sam. c. 9. 16. c. 10. 1. c. 8. 20. c. 12. 4. c. 13. 14. 1. Chrō. c. 11. 2. c. 17. 7. 8. Esa. c. 3. 8. 13. 15.

Porro inter illa, quę ad regni administrationem sunt necessaria imprudens est contributio ordinaria, vel extraordinaria, quas subditi promittunt (summo magistratu). arg. 1. Cor. c. 9. 7. Rō. c. 13. 7. Mast. c. 17. 27. vid. *Roland. à Vally lib. 2. consil. 1. per tot.*

Ordinariam contributionem, vel collationem iuditi nōtę pro ut supra cap. 12. 14. diximus, promittunt: Extraordinariam verò sub conditione necessitatis incidentis, erario publico exhausto, & ordinibus, seu statibus regni ita decernentibus de quibus abundè dictum fuit. sup. cap. 12. & 13.

Denique observandum, quod si populus non præstet obedientiam, & debita servitia, ministeria & obsequia in electione, inauguratione & constitutione summi magistratus, promissa, tum huius perfidia & fidei violatę, imò contumacię, rebellio- nis & seditionis huius vindicem esse summum magistratum, etiam bello & armis. Exemplo *Davidis.* 2. Sam. c. 18. c. 19. c. 20. c. 2. 5. 3. & 4. & exemplo *regum aliorum.* vid. *Genes. c. 14. 5.* & seq. et *Iosue.* Iosue. c. 11. 8. Num. c. 16. c. 12. c. 21. 5. 6. 2. Sam. c. 15. 10. c. 18. 9. c. 16. 5. 6. 7. 1. Reg. c. 16. 9. 10. 11. 28. Actor. c. 5. 36. 37. Geil. lib. 1. & 2. de *pac. pub. ad de Iudic. c. 20. c. 21.* & *consil. Imperii. de pac. public. de Dei sup. cap. 9. Geil. lib. 1. obj. 17. dicit etiam permissam esse domino bona subditorum capere & tenere donec ad debitam obedientiam reducantur.*

Quod si verò magistratus summus fidem datam non ser- vet, neque secundū promissionem administret regnum, tum huius fidei violatę & ruptę, vindex est regnum seu eius nomi-

ne proceres & ephori, & tum concessum est populo formam priorem politicæ & Reipub. suæ mutare, abrogare, & novam constituere. *Danae lib. 3. polit. c. 6. quemadmodum dixi in fr. cap. 3. ubi latius explicavi, quomodo, quando, à quibusve magistratui tyranno contra pactum & fœdus initum facienti sit resistendum.*

Utroque casu, quia conditio conventioni & fœderi apposita non impletur, contractus ipso jure solutus est, neque amplius in priori casu princeps pro suis subditis rebelles & perfidos eiusmodi habebit, quibus non tenetur prestare quæ promisit: Et altero casu similiter regni membra seu populus magistratum eiusmodi perfidum, perjurum & fœdisragum, non habebit pro magistratu suo, sed pro privato, & tyranno, cui quæ promiserat, obsequia & alia officia, amplius prestare non tenetur, sed quæ dedit iura iuste rescindere & ab officio cum remove potest & debet. *Bartol. in tract. de tyrann. Magistratus legitimus, est lex animata, & si lege damnatur, sua ipsius voce damnatur. At tyrannus, nil minus, quam lex animata. Proverb. c. 28. 2. ubi desolatione laborat regio, multi principes ejus ubi autem homo est prudens & peritus, prorogat statum, hoc est, ubi Junius explicat: cum in Republ. principes & populus, aut utriusque simul desciscunt ab officio, frequentes mutationes oriuntur, sed ubi, aut utriusque simul in officio permanent, aut ab una tantum parte principum populariumve unus aliquis vir prudens & peritus, suâ auctoritate, utrosque aut certe partem alteram moderatur status manet diuturnior. vid. infr. cap. 37.*

Obligatur magistratus prius populo pure, populus magistratui sub conditione se obligavit, si pie & iuste imperaturus sit. Hac conditione deficiente, contractus est irritus & obligatio nulla. Qui vero prius à pactis illis recedit, ab illo quoque solvitur illud vinculum, quod est inter utrumque contrahentem. *1. Chro. c. 11. 3. vide Mascard. conclus. 1387. & diximus infra cap. 37. ubi plures rationes dissolutæ hujus obligationis adduximus. Sic & vasallum clientelæ nexu lex liberat, in quom senior feloniam commisit, & si janè senior fidem propriè nō dat vasallo, sed vasallus ipsi sit par datus clienti fraudè faciens lege 12. cabb. sacre esse po-*

betur, sic libertò adversus patronum atrocem injuriam inferentem jurà a-
 ctionè dant. Ex servus ob crudelitatem domini, & ab usum dominice pote-
 statis liberatur à potestate domini sui. In Brut. in vind. cont. tyrā quest.
 3. latè Hotom lib. 1. c. 1. 2. & seqq. de antiquo, jur. regne Galic. Buchan.
 com. di. jure reg. Quod si magistratus intermedius nimium in subditos sa-
 viat, eosq. ad insolitas operas, angarias si ve parangarias prestādas vi cō-
 pellat, tali casu subditi superioris auxiliium et officium implorare possunt,
 ac domino subgravi penā mandetur, ne plus solito eos gravei. Geil. lib. 1.
 obs. 17. per allegat. ibidē. Fernād. Vasq. in illust. quaest. in pref. & c. 1. &
 passim in seqq. & sup. c. 8. d. provinc. diximus, et cap. 37. de tyrannide.

Obsequia hæc tibi à subditis debita magistratus luminus in
 animis subditorum confirmat proprio exēplo, quando ipse-
 met in summo honore habet, qui ante se dominationem ex-
 ercuerunt, eosque, qui illos læserunt, acerrimè punit, quod
 munimentum est ad præsens, & in posterum ultio, ut ait Tacitus.
 Ideo Cæsar erigēdo statuas Pompeij suas dicitur stabiliisse.
 Scipio Amir. lib. 17. discurs. 7. id exemplis allatis probat, etiam Davi-
 dis regis. 2. Am. c. 4.

CAPUT XXI.

De Lege, ad quam suscepta Reipub. administratio instituenda est.

DE constitutione magistratus summi hucusque dictum est:
 sequitur de ejuldem administratione, quæ eā conditione,
 quā fuit oblata, suscipitur, & membris regni universis, non sin-
 gulis, acceptum refert, quæ quid habet. Joannes. de defens. triplic.
 part. 3. n. 100. et seqq. Stephā Jun. Brut. de vindic. contra tyrānes, &
 Anonymus de jure magistrat. in subdit. Covar. pract. quest. c. 1. num. 2. 4. 5.
 4. Vasquius latè in illust. controrv. c. 1. lib. 1. Hotom. quest. illust. c. 1. Pot.
 Greg. lib. 26. c. 1. & seqq. de Repub. Danaus. lib. 6. politic. in aphorism.
 Hotomā. de antiquo. jur. regni Gallici per eos. Zoānet. de imperio Romā.
 n. 151. & seqq. per l. unic. ibi, regimentis Reipub. ad imp. perpetuo tras-
 latis. de offic. perfect. prætor. l. 2. S. no. visum. ibi. Reipub. per unū. consule

neceſſe erat. de origin. jur. Ideò hic magiſtratus dicitur dominus mundi ratione adminiſtrationis, uti tutor dominus rerũ papillarium, quas adminiſtrat. vide ſupra cap. 18.

Ejuſmodi igitur Reipub. ſeu regni adminiſtratio à populo commiſſa, & à magiſtratu ſuſcepta, eſt iurium maietaſtis, hoc eſt negotiorum & bonorum regni & ſubditorum, ſecundum naturam conditionemque eorundũ, prudens, diligens & juſta cura, tractatio. diſpenſatio & deſenſio, ad gloriam Dei, & regni atque ſubditorum ſalutem directa. 1. *Timoth. c. 5. 8. ſiquis ſuis, & maxime domeſticis non providet, fidem abnegavit, & infideli eſt deterior. Rom. c. 13. 4. ibi. Dei miniſter eſt tuo bono: & latius diximus ſup. c. 18 & cap. 19. Nam imperare, nihil aliud eſt, quam aliorum utilitati conſulere, & infervere, uti parentes liberis, & vir uxori, imperat. vide Auguſtin. lib. 19. c. 15. de civit. Dei. Senec. Epift. 91. Marium Salomon. de principi. pat. lib. 2*

Adminiſtratio igitur hæc à populo, vel illius nomine ab ephoris ſummo magiſtratus de mandata, et data eſt ad gloriam Dei, ad ſubditorum ſalutem, & publicam utiliſſimam, non privatum adminiſtrantis commodum, qua eſt communis philoſophorum, theologorum & ^{ſarum} ſententiæ, ut reſertatur Vaſquius. lib. 1. c. 1. illuſt. contr. Eſt verò illa generalis, ex qua ipſi totius Reipub. cura et tutela incumbit, non unius duntaxat Reipub. partis, aut hominum unius ordinis cura, quemadmodum inferioribus magiſtratibus, qui certorum ſpecialium quorundam negotiorum adminiſtrationem ſibi demandatam à ſummo magiſtratu acceperunt.

Ob hæc adminiſtrationẽ magiſtratus ſummus dicitur dux, auctor, ceſſor populi, paſtor, pater patrię, rex, auriga, cuſtos & ſalvator populi, & corporis conſociati, quo deviantẽ, populi una cum eo precipites ruunt, recte autem eo adminiſtrante, ſervantur incolumes. vide ſup. cap. præced. ubi de variis appellacionib. magiſtratus ab officio deſumptis, dixi. Plin in paneg. in Traja. Bonã, inquit. princeps conſcientiã ſibi delatum principatum acceptat, qui non niſi animo civis ſervandi illum adit & obit: & quem Reipub. utilitas & vox, non privata ejus commoditas rø invidet. Valentinianus Imp. militibus & ſubdi-

tis, ut socium adscisceret, potentibus respondet: vestrum fuit, ut prius ab
 ista me ad imperialem dignitatem extolleretis, res autem administrate, non
 sunt vestri, sed ipsius principis esse, vos ipsi quoque dixeritis. Itaque vos deinceps
 impata facere et quietos esse, me autem quid sit opus sit, curare decet.

Sed tamen hæc administratio suscepta etiam deponi potest
 ex iusta & probabili causa. Exempla eorum qui sponte se abdicarunt
 principatu refert Pet. Gregor. lib. 26. cap. 1. de Repub. & eorum qui ob
 onera & inconstantiam rerum humanarum imperare recusarunt, c. 2. &
 eorum qui ob metum, oblatam administrationem imperii & regni susci-
 pere detestantur. cap. 3. reconjet.

Huius administrationis ratio, regula & norma tenenda est:
 deinde species eiusdem.

Ratio & regula administrationis huius consistit in prudens
 tia politica, quæ nulla magistratus administratio vacare debet.
 vid. Gregor. lib. 6. c. 3. num. 4. 5. 6. 7. de Repub.

Nihil verò difficilius est, prout Diocletianum dixisse refert Fl. Vopi-
 feus, quam bene administrare regnum & imperare. & Nazianzenus in A-
 pologetico scribit, quod videtur ars artium & scientia scientiarum, homi-
 num regere omnium animantium versucissimum & moribus maxime va-
 rium. Res etiam multa malos faciunt gubernantes & imperantes, vide-
 licet nimia licentia, rerum copia, amici improbi, satellites detestandi, offi-
 ciales avarissimi, aulici, vel stulti, vel athei, ignorantia & insidia artis
 gubernandi & imperandi. Sunt quoque multa belua in Repub. tauri, cen-
 tauri, leones, scorpiones, & cancri, hoc est homines invidiosi, factiosi, crudelēs, a-
 varii, mali, qui omnia consilia etiam recta & salutaria calumniantur, om-
 nia reprehendunt ad everendam illorum dignitatem, qui precipue ser-
 viant communi utilitati. Quin etiam vulgus non facile regitur. Scientia
 politica sola his e incommodis omnibus medetur, ex qua discendum est,
 quomodo clavum navis Reipub. in qua ipse magistratus summus cum o-
 mnibus suis subditis, tanquam in oceano navigat, regere debeat, quovis
 tempore. Stracid c. 10. 3. Rex rudis perdit populum suum, civitas vero
 intelligentia potentum habitabitur. Proinde igitur magistratus summas
 omnes officii sui partes rectissime ex recta administrandi ratione cognos-
 cet

fest, ad quam se obligat eo ipso, quod delatum imperium suscipit.

Prudentia hæc politica est, autore Lipsio, intellectus & delectus eorum, quæ publicè privatimque in Reipub. administratione sunt faciendæ, vel omittendæ; quorum ille est instar oculi: hic posterior instar manus. Vocem, prudentiæ latius hîc accipio, sicuti & Cicero lib. 1. Officior.

Hanc prudentiam Seneca describit, dum dicit, eam præsentia ordinare, futura providere & præterita recordari. Hæc prudentiâ rex David in gubernatione & administratione sua usus est. Psalm. 78 70. Deus elegit Davidem servum suum &c. ibi, qui pavit eos pro integritate animi sui & summâ prudentiâ manuum suarû duxit eos. 1. Chron. c. 22. 12. 13. Deut. c. 32. ibi, Gens sine consilio est & sine prudētia, utinam saperent, mirum præterita, & intelligerent, scilicet præsentia & novissima, id est, futura providerent. Job. c. 12. in antiquis est sapientia & in multo tempore est prudentia. Proverb. c. 14. cap. 16. 1. Reg. c. 3. 9. & Jer. 9. Præteritorum annorum gesta, in sua & aliena Reipub. gubernator considerabit, quid factum bene, aut malè successerit, quid laudabile, vel reprehensum in illis fuerit, & in singularibus personis dijudicandis, quomodo in jam transacta vita viderint. Præsentia negotia habent prudentiam ex præteritis, adhibita discretione, memoria & iudicio. Futura respicit cautio in exitu rerum gestarum considerando. Nam dum navis est in tuto & portu, oportet eam necessariis instruere, antequam mari committatur. vid. Greg. lib. 10. c. 4. de Reipub. Cicero. 1. de legib.

Miserissima itaque est Reipub. in qua eius gubernator imprudens & ignarus est artis gubernandi, in qua primum ille cum sua experientia discit, qua in principe necessaria. Rex rudis perdit populum suum: civitas vero intelligentia potentum habitabitur, et stultus prodit populum suû. Siracid. c. 10. 1. 2. 3. 4. & sapiens populi stabilimentum dicitur. Sapient. c. 6. Nam quod in corpore oculus, sol in celo, hoc magistratus in Reipub. qui nihil ignora debet et multa dissimulare. Greg. d. lib. 10. c. 3. inveniuntur quidam principes minime malos qui velint bene esse et subditis suis prodesse, sed nesciunt, imò dum volunt & id efficere conantur, potius illis & sibi nocent, quàm ut adsequantur, ut verum sit proverbium Pucro gla-

dium non committendum, uti nec equum ferocem et contumacem imperitū
 ad regendum committendum. Sed homine nullum animal morosius nul-
 lumque maiori arte tractandum. Quam ob causam & Deus viros usu &
 experientia rerum prestantes in Reipub. administratione requirit E-
 xodoc. 18. 21. Deut. c. 1. Num. c. 11. 16. Ab imperitis & ignavis, prin-
 cept facile seducitur, vide. 1. Reg. c. 12. 2. Chron. c. 1. 10. nunc sapientiam
 & notitiam da mihi, quā procedam ante populum hunc & redcam. v. 11.
 12. et 1. Reg. c. 3. 1. Reg. c. 3. 9. Des igitur seruo tuo animum intelligen-
 tem ad iudicandum populum tuam, discernendo inter bonum & malum,
 11. 12. 19. & seqq. & 1. Chrō. c. 22. 12. 13. Prov. c. 19. 8. qui observat
 intelligentiam, est cōsecutus virum bonū. v. 11. & c. 16. 16. comparare sapiē-
 tiam, o quam melius est auro effosso & comparare prudentiam optatius
 argento. & c. 15. 2. 5. 7. 10. 12. 14. Siracid c. 11. c. 8. hac prudentia Da-
 vid populum Dei gubernavit. Psalm. 78. & 72. Plato beatas Respub.
 illas dicit, in quibus reges philosophantur, aut docti & sapientes regnant.
 adde exempla prudentissimorum regum, Davidis. 2. Sā. c. 8. 14. c. 15. 1.
 2. 3. c. 20. 23. 24. 25. 26. Iosaphati, Iosia & aliorum, vid. Georg. Richt.
 dno. polis. 105. & seqq. Ecclesiasten c. 9. 17. Adfuit, ait Salomo, in ci-
 vitate vir indigus, sapiens, qui liberavit ipse civitatem istā sapiētā suā,
 nec tamen quisquam recordatus est viri illius indigi. 18. Dico autem me-
 liorem esse sapiētā robore, quam vis sapientia illius indigi despiciatur et
 verba eius non audiantur. 19. verba sapientium submissorum audienda
 esse potius, quā clamorē dominantis cum stolidis suis. 20. Meliorem esse
 sapientiam armis bellicis, aberrantē verō unum perdere boni plurimum.
 21. ut muscarum mortuarum una efficit, ut factorē erudet unguentū pig-
 mentarii, similiter pretiosum nomine sapientia et gloria virum fatidum
 efficit stoliditatis parum. 22. Animus sapiens adest dextra ipsius, ani-
 mus verō stolidi sinistra ipsius. 23. Nā etiam in via cū stolidis ambulat,
 animus eius est demens et prædicat omnibus stolidum se esse. Est quoq; ei,
 sui Respub. est commissa, necessaria oratio et sapientia, quā regat populos,
 quā stabiliat leges, quā castiges improbos, quā tueatur bonos, quā laudet
 claros viros, quā præcepta laudis et salutis apte ad persuadendum edat
 suis civibus, quā hortari ad decus, revocare à flagitio, consolari possit
 affli-

afflictos, factaq; et consulta fortium et sapientum, cum improborum ignominia sempiternis monumentis prodero.

Prudentiæ huius politicæ, quam dixi, est duplex distributio, una membri; altera speciei.

Membra prudentiæ huius sunt duos: intellectus nimirum politicus & delectus agendorum & committendorum in Reipub. administratione.

Intellectus politicus est, quo videt, cognoscit, intelligit & scit omnia magistratus, quæ sibi ratione officii sunt agēda, vel omitrenda, *Psal. 2. & nunc reges intelligite, erudiamini, qui iudicatis terram, & Psal. 119. v. 98. 99. 100. omnibus doctoribus meis intelligē-
rior sio, quia testimonia tua meditatio mea sunt. Ecclesiast. c. 1. 11. 12. 13. 14. ubi Salomo de se dicit, se quasi visse, didicisse, docuisse & exercuisse sapientiam, c. 1. 12. 16. adeo ut ob sapientiam, quam à Deo petiit & impetravit, omnes omnium temporum reges superaverit. 1. Reg. c. 4. 29. & seqq. & c. 10. 1. Chronic. c. 22. 12. Det tibi (David ad Salomonē dixit) Deus prudentiam & sensum, ut regere possis Israel & servare legem Domini Dei tui. 13. Tunc enim prosperè ages si custodieris mandata & iudicia Dei. etc. ideoque Aristotel. lib. 4. c. 5. Ethicor. rectè dicit, prudentes conferi, qui ea quæ sibi, quæq; aliis conducunt, possunt dispicere. Et Plato eū, inquit, prudentem dicimus, qui sibi & Reipub. consulere potest.*

Intellectum politicum plenum constituunt Doctrina & usus. Ideo quæ hæc quasi membra perfectæ cognitionis censentur. unde usus me genuit, mater peperit memoria: Sophiam vocant me Græci, vos sapientiam.

Doctrina paratur, salutarium & ad administrationem necessarium rerū cognitione, per lectionem, vel auditionem, unde rectè qui fructuosa & utilia Reipub. non qui multa scit, laudandus. Plus enim scire velle, quam satis, intemperantia genus est, teste Seneca. Nā ut omnium rerum, sic & literarum intemperantia laboramus, nec vita, sed schola discimus. Eccles. c. 12. 14. lectio multorum fatigationi est carnis.

Discendi autem facultas & occasio optima est, quæ consistit in auditione, vivæ voce docētis, & quæ petitur ex doctorū

usu, experiētiā, insignium virorum conversatione, Theologorum, ^{Legatorum}, philoſophorum, historicorum, ducum militum, & aliorum, ex quorum colloquiis in mensa inter deambulandum, peregrinandum, consultandum, plus brevi tempore discere potest princeps, quā longo tempore in scholis cognoscere & percipere potuisset. Hoc modo plurimum profecerunt Alexander magnus, Carolus magnus, Alfonso rex Castilia, Alfonso Neapolitanus, Franciscus Galliarum rex, Trajanus Imperator, & plures alii, quorum exempla recenset Mambrin. Rosaeus de institut. princip. c. 18.

Multa quoque cognoscere potest ab exploratoribus, mercatoribus, militibus, viatoribus, nuncijs, & alijs qui loca multa peragrarunt, multaque sunt experti, quae scire nostra refert.

Discendi facultas, quae est ex lectione & voce mortuorum, seu praceptorum tutorum, paratur ex lectione imprimis historiarum. Nam in hisce licet sine periculo & sumptu insueri aliorum navigationes, naufragia, pericula, bella, mores, virtutes, vitia, imperia, vitam & interitum, laeta, tristia, res secundas & adversas principum, medium & finem imperiorum & negotiorum omnium, causas, effecta, subjecta, adjuncta, dissensio comparata. Ex hisce Coris profecit Lucullus, Alexander magnus, Iulius Caesar, Mahomet, Selimus, & plures alii reges & principes. Historia enim lux veritatis & magistra vitae & dux actionum.

Doctrina verò ex liberalibus disciplinis hausta, exemplis historicis omnino est illustranda. In hisce enim tanquam in speculo licet ordinare & componere vitam ad alienas virtutes, ut ait Plutarchus in Timoleonte. In hac tibi licet documenta et praepcepta illustria insueri, ut inde tibi tuae Reipub. quod imitère, capias, inde factum inceptum, factum exitum, quod vites, ut ex Livio Lipsius. Nam quae futura sunt, plerumque paria similiaque ijs sunt quae facta sunt. Nec aliunde melius consilia petuntur quae in futurum profunt, quā ex praeteritarum rerum exemplis, ut ait Halcarnas. Alexander Homerum inter arma legisse scribitur. Iulium Caesarem & Augustum inter negocia imperii lectioni operam dedisse

dedisse, scribit Suetonius. Librionim sunt consiliarius bonus sine furore, & liber & anima & vita memoria custosq; fidelis, & monitor audax: qui ex alieno periculo cautos reddit. vid. *Patricium* li. 2. de *Repub.* tit. 9. 10. & *seqq.* & *Lips. d. loco. Boter. lib. 2. c. 1. de polis. const.*

Duo vitia hic fugienda esse monet *Cicero lib. 1. Offic.* unum, ne incognita pro cognitis habeamus, nihilq; temere, assertiamur. Alterum ne nimis inagnum studium multamq; operam in res obscuras atque difficiles conferamus, easdēq; non necessarias.

Sunt autem probè & necessariò magistratui in *Reipub.* administratione cognoscenda & scienda tria, in quibus nervus & vinculum imperii & *Reipub.* consistit. Primum, est regula vivendi & administrandi: *Psal.* 119. Alterum, est natura populi: Tertium est natura regni. 1. *Reg. c. 3. 9. 10. 11. 12. de quibus singulis ordine videbimus.*

Regula vivendi & administrandi est, sola Dei voluntas, quæ est via vitæ, & lex faciendorum & omittendorum, ad quam, ut ad lydiu n lapidem & gnomonem omnia negotia administrationis suæ magistratus regat, conferat & probeat, necesse est, ni tanquam nauta, sine pixide in mari navem *Reipub.* regere velit & errare atque vagari.

*Deut. c. 4. 6. Observabitis ergo & facietis, (statuta & judicia mea.) Nam hæc est sapientia vestra et prudentia vestra ante oculos populorum, qui audientes omnia statuta ista dicent, Tantum gens ista maxima, populus sapiens est & prudens? Iosu. c. 1. 7. ibi, ut cum observantia facias secundum legem illam, quam præcepit tibi Moses. v. 8. ne discedito liber iste Legis ex ore tuo &c. tum. n. prosperaberis in vijs tuis, & tunc secundaberis. 1. *Chron. c. 22. 12. 9. Exod. c. 18. 20. commonesaciens eos de statutis & legibus ejus: non faciens eis viam ipsam per quam ambulaturi sunt, et opus ipsū quod sunt facturi. Prov. c. 6. 23. Nam lucerna præceptum est, doctrina lux, viaque vita, correctiones erudientes. psalm. 119. 105. Lucerna pedis meo est verbum tuum & lux itineri meo: & Psalm. 119. 8. 9. ubi lex Dei dicitur sapientiam conferre & oculos illuminare. & Psalm. 119. 97. 98. & seqq. ubi ex lege Dei sapientia dicitur manare.**

Sirac. c. 33. 2. vir sapiens non odit legem, 3. Homo intelligentia præditus, se credit legi & lex ei fidelis est futura, Deu. c. 1. 3. Mose allocutus est filios Israelis secundum omnia quæ præceperat ei Iehova referenda ad illos. David secundum legem jus dixit. Psalm. 82. Deut. c. 12. 8. quisque quicquid rectum videtur in oculis ejus, non faciat. Deut. c. 17. 15. & seqq. ibi cum insidebit solio regni sui, describet sibi exemplum huius legis in libro, eritque penes eum & leget in eo omnibus diebus vita sua, ut discat timere Iehovam Deum suum, observare omnia verba huius legis & statuta ista faciendò ea. Ne offeratur animus ejus præ fratribus suis & ne recedat ab hoc præcepto dextrorsum, aut sinistrorsum, ut prolonget dies suos in regno suo, ipse & filii ejus in medio Israelis. Contendet non ut hominibus, sed Deo placeat, Galat. c. 4. Esa. c. 1. 16. ita David mandat filio Salomoni, ut Dei mandata servet & in illis ambulet. 1. Reg. c. 2. 3. & Abasuerus secundum legem iudicavit. Est. c. 1. 15. Hinc illud Ciceronis. Magistratum esse legem vivam, seu loquentem. Et legem regis animam esse: & qui legem præficit Reipub. Deum præficit, qui hominem verò, beluam. Ita secundum Dei legem administravit regnum Moses. Num. c. 10. qui servus fidelis in domo Dei fuisse dicitur alibi. Ita Samuel 1. Sam. c. 12. Ita David, qui vir dicitur secundum cor Domini fuisse. Ita pii reges Iehovam consuluerunt in negotiis administrationis sue. Num. c. 7. 8. 9. c. 9. 8. c. 27. 20. 21. 22. 1. Sam. c. 23. 2. 9. 1. Reg. c. 22. 5.

Ergò lex sola, non tantum magistratui. rationem administrandi, sed etiam omnibus subditis regulam vivendi præscribit, quæ ideò lex operum dicitur. Roman. c. 3. 27. & lex præscribens officia diligendi, seu dilectionis, tum Dei, tum proximi. & secundum quam vita subditorum & magistratus administratio est instituenda & conformanda, Psalm. 119. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 35. 105. & Psa. 101. Psalm. 82. Nam per legem est cognitio boni & mali. Roman. c. 3. 20. quam ideò in scrinio pectoris magistratus habere debet. l. omnium. C. de testam. & qua plenus esse debet. l. pen. C. de his quib. in dign. Mica. cap. 3. 1. Audite primores Iacob & duces domus Israelis, an non vestram esse scitis ipsum jus? Ierom. c. 5. 5. ibo ad magnates ipsos. Nam

Nam ipsi norunt viam leboræ, jus Dei sui, & lege igitur magistratus obligatur. Nam digna vox majestate regnantis, legibus se alligatum principem profiteri, ad eò de autoritate juris nostra pendet autoritas, ut dicit, Imper. in l. digna vox. 4. C. de legib. ac eò ut magistratus nihil aliud, quàm lex viva & animata, tam à philosophis, quàm ^{1st} dicatur, atq; cum lege pugnancia rescripta à magistratu impetrata, non valeant. l. 7. C. de precib. Imp. offerend. Vide Per. Greg. lib. 9. c. 1. lib. 10. c. 5. lib. 6. c. 3. de Repub. l. filius qui. 15. de condit. institur. & l. 79. a. v. §. 1. de jur. dot. Antimachi. v. 1. theorem.

Regula hæc, quæ est sola Dei voluntas in lege sua hominibus manifestata, lex vocatur, quæ est in genere præceptum de faciendis iis, quæ ad piè, sanctè, justè, com. nodè que vivendum pertinet, argument. 1. Timosh. cap. 2. vers. 2. Ephes. cap. 4. 24. Tit. cap. 2. 12. 1. Corinth. 1. 15. & sequent. Philippen. cap. 2. 5. 6. Roman. cap. 13. 3. 4. 5. 8. 9. hoc est, de officiis quæ Deo & proximo præstanda sunt, seu, de Dei & proximi dilectione, Matth. cap. 22. vers. 38. & seqq. Alio in loco vocatur informatio cognitionis & veritatis. Roman. cap. 2. vers. 20. cap. 3. vers. 21. statutum & judicium Dei, Deuter. cap. 4. vers. 1. 5. 8. cap. 26. vers. 16. 17. cap. 28. vers. 1. cap. 30. vers. 10. 16. 40. cap. 5. vers. 2. 7. 37. cap. 6. vers. 1. 2. 17. 20. cap. 7. vers. 11. cap. 8. vers. 11. cap. 10. vers. 13. cap. 11. vers. 32. cap. 12. vers. 1. Levit. cap. 25. vers. 8. 18. 2. Reg. cap. 17. vers. 13. 15. 16. 37. 1. Reg. cap. 8. vers. 58. cap. 9. vers. 4. 6. mandatum & judicium, Marc. cap. 12. v. 29. & seqq. Num. cap. 36. vers. 13. Deuter. cap. 4. vers. 7. 8. 14. & Psalm. 147. vers. 20. & 119. Roman. cap. 7. vers. 12. cap. 13. vers. 19. præceptum & testimonium, Deuter. cap. 6. vers. 17. 20. 25. Exod. cap. ultim. vers. 3. 4. 32. Matth. cap. 22. vers. 36. 37. Psalm. 119. 2. Chronic. cap. 34. vers. 31. jus, dict. Psalm. 119. Exod. cap. 24. vers. 2. lex & præcepta Exod. cap. 24. vers. 12. Deuteron. cap. 33. vers. 10. cap. 6. vers. 20. Ezech. cap. 20. v. 25. 1. Chron. cap. 9. vers. 8. 10. 20. 21. sapientiâ & prudentia, Deuteron. cap. 4. vers. 6. verbum, Psalm. 119. vers. 105.

Ex quibus constat, leges, seu jura, in humana societate esse tanquam sapes, muros, custodias limitésve vitæ nostræ, & viâ institutam ad sapientiam, felicitatem & ad tranquillitatem in societate humana consequendam, nos ducentem. *Iosua c. 1. 8. 1. Chron. c. 22. 12. 13. Psalm. 119.*

Eiusmodi lex apud Iudæos erat in scriptis consignata. Deut. c. 31. 23. 24. 25. Iosu. c. 8. 32. & quotannis publicè prælegebatur. Deut. c. 31. 11. 12. 13. Iosu. c. 8. 33. 34. 35. adde historiam Esdræ & Nebemias.

Lex hæc, quam diximus, est duplex: communis, vel propria. *Roman. cap. 2. 14. 15. & seqq. c. 6. c. 7. c. 8. c. 10. c. 11. Galat. cap. 2. 12. 13. 14. cap. 3. 22.*

Communis est, quæ naturâ suâ, omnibus hominibus à Deo est ingenerata, *Rom c. 1. 19. quoniam id. quod de Deo cognosci potest, manifestum est in ipsis, Deus enim eis manifestum fecit. 20. & seqq. & c. 2. 14. 15.* quo ad notitiam & inclinationem, quibus media & rationem Dei colendi & proximi diligendi, omnibus hominibus præscribit, indicat & ad illa impellit. *d. locis. Cicer. lib. 2. de legib. Erat enim, ait, ratio profecta à rerum natura & ad recta faciendū impellēs, et à delicto revocans, quæ non tunc demum incipit lex esse scripta, sed tunc cum orta est. vulgo dicitur lex moralis.*

Ex notitia à Deo impressa, quæ conscientia dicitur, homo cognoscit & intelligit jus & media, seu facienda, vel omittenda, quibus iuri huic obediētia præstat. *Rom. c. 1. 19. Act. c. 14. 17. Benedi. Aret. in problem. loco 1. de cognitione Dei naturali.*

Ex inclinatione innata, homo impellitur arcana naturæ instinctu ad faciendum id, quod iustum intellexit: vel ad omittendum, quod iniquum cognovit. *Rom. c. 2. 14. Nam cum gentes, quæ legem non habent, naturâ, quæ legis sunt faciant, isti legem non habentes, sibi ipsis sunt lex. 15. ut qui ostendant opus legis scriptum in cordibus suis, unâ testimonium reddente ipsorum conscientia, & cogitationibus sese mutuo accusantibus, aut etiam excusantibus. 1. Corinth. c. 5. 1. 2. c. 11. 14. Conscientiam hominem recta facientem excusare, & iniqua agentem rem peragere, & accusare, probant etiam alia scripturæ testimonia. 1.*

Corinth.

Corin. c. 4. 4. nullius rei mihi conscius sum &c. Act. c. 23. Paulus ait, ego omni conscientia bona. &c. Psalm. 26. 1. 2. 3. 1. Timoth. c. 1. 19. Proverb. c. 28. 1. Fugit improbus nomine persequente. Dat igitur conscientia testimonium, vel iudicat de factis nostris. Rom. c. 2. 15. c. 9. 1. Corinth. c. 1. 12. Eccles. c. 7. 22. In communi hoc iure nihil aliud, quam generalis ab omni & praxi dilectionis, cum Dei, tum proximi traditur omnibus hominibus. vide Bened. Arct. problem. loco primo.

Hujus notitiz & inclinationis gradus quidam sunt. Nam hoc jus, non ex æquo omnium cordibus inscribitur, sed notitia illius aliis copiosius & largius, aliis parcius, pro Dei inferis benis voluntate & arbitrio, communicatur: unde fit, ut notitia hæc juris huius, in aliis maior sit, in aliis minor.

Neque etiam Deus eodem & pari modo omnes excitat & impellit ad obedientiam huius juris. Alii enim efficacius, alii minus in studia huius iacumbunt. Unde in aliis maior, in aliis minor, inclinatio & obedientia huius iuris apparet. *vid. Rom. c. 7. 22. 23. & vers. 14. & seqq. Psalm. 104. & Psalm. 136. 2. Rom. cap. 2. 24. 28. 1. Timoth. c. 4. 2. 1. Pet. c. 3. 1.*

Hujus communis juris Christus duo, capita ponit. *Matth. c. 22. quorum prius, respicit officium Deo immediate prestandum: Alterum quod proximo debetur.*

In priori igitur sunt comprehensa mandata & præcepta quæ vitam, piam & religiosam respiciunt, in cognoscendo & colendo Deo: qualia sunt in prima tabula Decalogi, quæ hominem instituant & informant de Deo cuiusque cultu, qui est privatus, vel publicus. Privatus rursus est internus, vel externus. Internus consistit in adoratione, fiducia & gratiarum actione, præcipiturque in præcepto primo. Externus cultus consistit in gestibus & ritibus, ut in præcepto 2. vel in sermone, ut in præcepto tertio præcipitur. Publicus Dei cultus est in sanctificatione sabbathi in cætu publico, de quo in præcepto quarto.

In posteriori tabula sunt quæ vitam iustam & civilem politicam

magis concernunt quibus homo informatur, ut tribuat & communicet proximo symbiotico suo res, operas, consilia & jus suum & omnia illi præster, quæ sunt illi tribuenda ad indigentiam illius sublevandam & commodè vivendum. *Deut. 6.5.* Atque hæc propriæ non mandata & præcepta, ut superiora, sed iudicia, statuta, testimonia, vocantur. *Deut. 2.5. 1.5. 8.5. 26. 17. c. 8. 1.1. c. 10. 13. 6. 11. 1. 32. c. 12. Psalm. 119. per tot. & passim alibi.* Facta sunt quæ in tabula secunda Decalogi continentur, *Deut. 10. c. 5.*

Præcepta Decalogi affirmativa sunt de præstandis officiis debitis Deo & proximo. Negativa sunt de omnittendis & fugiendis illicitis prohibitis.

Primum præceptum primæ tabulæ, est de Deo vero habèdo & eligendo per agnitionem illius in ipsius verbo traditâ, *Colos. 1. 10. Ier. c. 9. 24.* & unionem cum affectu fiduciæ. *Psalm. 27. 1. 2. 3. 2. Chron. c. 20. 20. amoris, Deut. c. 6. 5. & timoris. Psalm. 130. 3. in hoc prohibetur ignorantia Dei & voluntatis divinæ. *Ier. c. 4. 22. athetismus. Psalm. 14. 2. errores de Deo, odiû & contemptus Dei. Psalm. 36.**

Secundum est, de sincero Dei cultu præstando in spiritu & veritate. *Iob. c. 4. 24. per preces, 1. Tim. c. 2. 1. 2. & sanctum medicorum usum. 1. Corin. c. 11. 23. prohibetur in hoc falsas, fictivæ cultus Dei per imagines. *Iaba. c. 2. 18. Idololatriam, hypocrisis. Mat. c. 15. 7. traditiones humanas, magiam, &c.**

Tertium est, de gloria Deo in omnibus tribuenda. *1. Cor. 3. 10. 31. per sanctâ usurpationem titularum Dei. Deut. c. 28. 3. 8. Iuramentum. *Esa. c. 48. 1. sanctificationem creaturæ per verbum Dei & preces. 1. Timoth. c. 4. 4. 5. Negativum præceptum hoc est de non minuenda gloria Dei perjurio. *Matth. cap. 5. 33. blasphemia. *Levit. c. 29. 15. 16. imprecatione *Iob. c. 3. abusu creaturarum, superstitione, vita dissoluta, & aliis.*****

Quartum est de sabbatho sanctificando in sacris conventibus per auditionem, lectionem & meditationem verbi Dei, usum sacramentorum. *Mat. c. 13. 14. 15.* Negativum est, de non violando

violando sabbatho per opera vocationis, nundinas. *Nehem. c. 13. v. 16.* labores corporis. *Exod. c. 34. v. 21.* per iocos, ludos, delicias, convivia, vel formam pietatis.

Quæ cum his primæ tabulæ præceptis pugnant, illa dicuntur impia: ideoque absolute & iadistinctè & semper sunt prohibita omnibus, adeo ut huic primæ tabulæ & legi superiori se submittat tabula secunda Decalogi: uti si præceptum Dei & mandatum magistratus, in eodem negotio concurrant & sibi contraria sint, tum Deo potius, quam magistratui sit obediendum. *Athor. c. 5. v. 29. c. 4. v. 19.* & seqq. alia exempla videre licet. *1. Sam. c. 15. v. 19. 22. ubi Petrus Martyr. Matth. c. 9. v. 13. c. 12. v. 7. Jerem. c. 7. v. 21. 22. Osee. c. 6. v. 6.* Et sic utilitati publicæ & salutis communi cedit utilitas privata. *Auth. res que. C. de legat. 1. Corinthe c. 6. v. 12. 13. c. 10. v. 23.* Unde fit, ut nunquam hæc præcepta primæ tabulæ remitti, aut relaxari possint, neque ab ipso Deo, qui se ipsum negare non potest. *2. Timoth. c. 2. v. 13. 14. Rom. c. 3. v. 3. 4.*

Secundæ tabulæ præcepta sunt, quæ continent officia, quæ proximo sunt præstanda. Hæc vero sunt propria vel communia. Illa comprehenduntur in præcepto quinto, quod est de illis quæ inferiores superioribus & contra præstare tenentur: de eorundem conservanda, dignitate, honore, autoritate, & eminentia, per reverentiã, obedientiam, obsequia, subiectionem & subsidia necessaria, quæ ob dona, virtutes, vel merita in Rep. vel officium privatũ, aut publicum, aut ob natales debentur præstari. *Phil. c. 2. v. 29. Galat. c. 2. v. 6.* Atque dum hæc facit homo, simul etiam ordinem in vita sociali conservat. Negativum est de non contemnendo, spernendo, vilipendendo proximo verbis, facto, vel gestu: De ordine inter varios status in humana societate non tollendo, & confusione non inducenda.

Communia officia, quæ cuiusvis quilibet præstare tenetur, traduntur in reliquis præceptis, quorum sextum respicit vitæ propriæ & alienæ defensionem, protectionem, conservationem.

Proprie vite conservatio precedit & consistit in defensione, conservatione & propagatione.

Defensio vite proprie contra vim & injuriam fit incontinenti, cum equo & pari. *l. 3. us vim. ubi Dd. de just. & jure. de cuius requisitis loco 1°.*

Conservatio vite proprie, fit per media utilia & necessaria. *Ephes. c. 5. 29. Colos. c. 2. in fin. Sirac. c. 10. 32. c. 14. 4. & seqq. c. 23. 21. c. 30. 26.*

Propagatio, fit per maris & femine conjunctionem legitimam & liberorum generationem & educationem honestam.

Vite proximi conservatio est in eiusdem protectione per amicitiam & alia officia caritatis, victum, amicum & sustentationem quamvis.

Negativum preceptum hoc prohibet odium, corporis humani vulnerationem, lesionem multilationem, percussione, cedem, exanimationem, & quamvis inhumanam tractationem. *Eph. c. 5. 29. 1. Corin. c. 6. 17. Exod. c. 23. 5. libertatis naturalis privationem; de qua in Dialectologia laici dico.*

Preceptum ordine septimum, agit de conservanda castitate animi & corporis proprii ac proximi, per sobrietatem, pudorem, verecundiam, & modestiam, & quovis alio sic illo modo defendenda & conservanda. Negativum contra agit de scortatione quavis, luxu, lascivia & mollitie in verbis, vel gestibus fugiendis. *Galat. c. 5. 19.*

Preceptum ordine octavum, agit de bonis propriis & proximi conservandis, defendendis, & utendis in commerciis & contractibus & vocatione cuiusque propria. Negativum prohibet turbationem, interversionem, lesionem, ademptionem, deteriorationem rerum alienarum & abutium propriarum: improbat fraudes in commerciis & rerum permutationibus, rapinam, falsum, injurias, otium & vitam inordinatam. *2. Thes. c. 2. 11. c. 4. 6. Genes. c. 3. 19, & quamvis iniustitiam, que in contractibus perpetrari potest omittendo, vel committendo.*

precep-

DE LEGE ADMINIST.

273

Præceptum nonum, agit de bonâ famâ & existimatione sibi & proximo conservanda & defendenda per testimonium honestum, & opinionem justam et facta honesta. *Galat. c. 6. Prov. c. 10. 12. Philip. c. 4. 8. Sirac. c. 41. 15. 16. c. 44. 8. & seqq.* Negativum prohibet invidiam, suspiciones pravas, omnis generis convicia, diffamationes, detractones sive illæ fiant verbis, scriptis sive sive facto gestive. *Levit. c. 19. 16.*

Præceptum decimum, agit de concupiscentia, & in singulis aliis præceptis secundæ tabulæ suam vim exerit.

In hac tabula secunda sunt præcepta concernentia statum politicum & Reipub, uti magistratum, sicuti est præceptum ordine quintum: vel personas, aut bona subditorum, uti sequentia nimirum. 6. 7. 8. 9. & 10.

Quæcum hisce tabulæ secundæ præceptis pugnant, illa dicuntur iniqua, quibus id fieri iubetur, vel prohibetur, quod quisque pro sua vocatione, aut publica, vel privata proximo ex caritate facere vel omittere debet. Deus aliquando relaxat & pro summa suâ sapientiâ remittit quæ præstada sunt ex præcepto quinto, sexto & octavo. Ita Abrahamo mandat filium occidere & immolare contra præceptum 6. Decalogi. Sic & Ehad regem Egionem interfecit. & Iehu Ioramum ex speciali Dei jussu. Ita Hebrais concedit non reddere mutuum & Egyptios spoliare: Ita polygamiam populo Judaico permisit: ita libellum repudii: matrimonium cum defuncti fratris uxore vidua relicta, & alia plura, quæ in secunda tabula expressè sunt prohibita. Sed hæc dispensandi potestas hominibus non est concessa vide Petr. Martyr. 1. Sam. c. 21. 6. Vasqui lib. 1. cap. 27. illust. controvers.

Quamvis autem hæc lex moralis omnibus etiam gentibus sit communis, tamen certis ob causas dicitur solis Judæis & Israelitis, ut propria præscripta fuisse, uti constat ex Deut. cap. 4. c. 6. c. 18. Psalm. 78. 5. 6. Psalm. 103. 7. Psalm. 147. 20. Hebra. c. 8. 8. 9. Exod. c. 21. & pluribus alijs locis: Primò ideo, quia ob hujus transgressionem solos hæreticos castigatos sæpe legimus: Deinde, quia promissiones hujus ratiõ

ad Israelitas pertinere, non ad gentes. Ergo & ipsa lex. Tertio
gentes Apostolus ex lege natura, Israelitas vero de Decalogo arguit,
Roman. cap. 1. cap. 2. cap. 3. cap. 9. Omnibus vero hominibus hæc lex
prescripta est, quatenus cum lege natura omnibus gentibus commu-
ni, consentiat, eamque explicat & à Christo nostro regi est repetita &
confirmata, Matt. cap. 5. vers. 17. Hanc Theologorum communem esse
sententiam dicit Zanchius in oper. redempt. cap. 11. thes. 1. lib. 1.

Quod dicitur hæc lex abrogata & antiquata Roman. cap. 6. 7. Ga-
lat. cap. 4. 1. Timoth. c. 1. intelligendum, quoad maledictionem, & qua-
tenus illa veteris Testamenti & Moysi est, Hebr. c. 8. Galat. c. 3. quam
nunc aliter Christus quam Moyses olim administri-erat, & quatenus hodie
terris facta per gratiam, qua oim grave onus, Actor. c. 15. v. 10. 1. Iob.
c. 5. Ergo quoad illa, qua nobis perniciosa hæc lex abrogata, secus,
quoad illa, qua nobis utilia, & quatenus per eam ad appetendam & per-
cipiendam iustitiam Christi, tanquam per pedagogum præparamur &
ducimur. Novam præceptum dicitur lex hæc, quò ad modum, qua
nobis inscribitur per Spiritum Sanctum. Iohan. cap. 2. vide Zanchium
cap. 28. de abrogat. legi.

Propria lex est, quæ ex lege communi, pro loci cuiusque
utilitate, conditione & natura, aliisque circumstantiis par-
ticularibus, à magistratu concipitur & constituitur, ut dos
ceat peculiaria media, viam & rationem, quibus liceat cer-
tæ Reipub. alicujus hominibus, naturalem illam æquitatem
præstare, observare & colere.

Hoc ergo jus proprium, nihil aliud continet, quàm praxin naturalem
communis juris, politica alicui speciali adcommodatam, quomodo scilicet
singuli contra alicujus Reip. cives ad naturalem illam æquitatem con-
tendere & pervenire possint. Unde famula & ancilla juris communis di-
citur & pedagogus nos duceus ad observationem communis juris.

Hæc lex ob duas potissimum causas constituitur, ut ait Zanchius,
primum, quia non omnes homines eo ingenio valent, ut ex illis genera-
libus principii juris communis, particulares conclusiones & leges pro na-
tura & conditione circumstantiarum cuiusque negotii, colligere possint.

Deinde

Deinde, quia lex natura, non ita efficaciter cordibus hominum est inscripta, ut ea sit ad homines à malo coercendum & ad bonum impellendum satis efficax: cum illa doceat tantum, inclinet & accuset homines. Necessè igitur est, ut proprium jus accedat, quo homines, qui nec amore virtutis, vel odio vitii docentur, timore poenae, quam hoc jus in transgressores juris communis statuit, coarcentur, arg. Rom. c. 13. 3. 4. quo sensu dicitur, justo non esse legem positam, sed injusto ad Timorib: Propria hæc lex habet membra & species.

Membra illius sunt duo, quædam scilicet convenientia ejus cum jure communi, & quædam discrepantia ab eodem, ut rectè Iunius observavit, in libello de politica Mosis observat. & docet 1° in l. 6. jus civile. de just. & jur. Nam, si hæc nihil aliud præciperet, quàm communis lex, non constitueret speciem novam: si prorsus contrarium juri communi statueret, iniqua esset, quæ legem communem aliàs immutabilem, faceret mutabilem. Necessè igitur emendat est, ut non prorsus discedat à communi lege, siquæ non in totum sit contraria, neque omnino & in totum conveniat & eadem cum illa sit. l. 6. jus civile. de just. & jure, ubi Dd.

Convenientia huius cum jure communi est in analogica deductione ex principio, subiecto occupante, & sine utriusque juri communibus.

Principium est recta & certa utriusque juris ratio, qua utrumque nititur, & justum concluditur, vel dicitur.

Subiectū occupans est idem negotium & actio, de quibus utrumque ius præcipit, & circa quæ versatur utrumque.

Finis utriusque est iustitia & pietas, seu sanctitas, & æquitas eadem, bonum quæ commune in societate humana.

Discrepantia huius à jure communi est, qua in accommodatione ad particularia negotia, propriū jus à communi non nihil recedit, aliquid illi addendo, vel detrahendo, ob circumstantias particulares & speciales. l. 6. de just. & jur.

Recedit autem ex causa duplici, quarum utraq; necessitatem quid addendi, vel detrahendi jure communi præbet atq;

ita mutabilitatem, seu possibilitatem & necessitatem iustæ mutationis inducit.

Vna est melior informatio legislatoris, ex evidente ratione atq; utilitate, ob quam ab eo iure, quod diu æquum visum est, receditur. l. 2. de constitut. princip.

Altera est conditio & affectio, seu natura in negotii circumstantiis, personis, rebus, loco, vel tempore. Harum circumstantiarum, cum varia diversa, inconstans & mutabilis sit conditio & natura, fieri non potest, ut unam eandemque dispositionem iuris communis per omnia & in omnibus hoc proprium admittat. ut dicit Junius & Zanchius cum l^{is}.

Ideoq; quoad hæc circumstantias, & discrepantiam à iure communi, recte hoc ius mutabile, seu mutationi obnoxium esse dicitur: sed quoad convenientiam, quam cum iure communi habet, omnino immutabile. prout l^{is} & cum hisce Junius, Zanchius, Martyr, & Bucerus asserunt. Sic lex communis, seu moralis ex suis principis concludit, maleficos esse puniendos, at de pena nihil tradit. Lex propria vero in specie adulteros, homicidas, & similes morte puniendos tradit: quandoque pro ratione circumstantiarum mitiori pena: ut etiam diversa pena in lege Mosaica de hisce delictis decernit. Lex communis Deum colendum præcipit: Propria lex, id in die septimo quovis peragendum esse tradit. Communis igitur lex in genere præcipit: propria vero determinat & pro usu, utilitate & circumstantiis negotij cuiusq; accommodat. Ideo præcepta Decalogi moralia sunt generalia, nullam penam certam specialem & definitam additam habentia, quam postea lex forensis politica determinat & addit pro ratione circumstantiarum cuiusque facti.

propria hæc lex, alia apud Iudæos in politia Iudaica: alia apud Romanos: alia apud alios populos & alia apud Germanos hodie.

propria lex Iudaica est duplex, ceremonialis, vel forensis, seu judicialis. Roman. cap. 9. 4. ibi quorum est adaptio & gloria & fœdera & legis constitutio & cultus. Hebr. 6. 2. 4. 1 Reg. 6. 2. 2. 3. 4. 2. Chron.

2. *Chro. c. 19. 8. 10. Iosu. cap. ult. 25. ibi, statuta & judicia communio-
nem harum legum non habentes, Iudais dicobantur peregrini. Ruth c. 1.
c. 2. c. 3. Iob. c. 15. 24. 25. 26. 27. Exod. cap. 21. 21. c. 23. 9. Levit. cap.
19. 33. incircumcisi. 1. Sam. c. 17. 26. 27. Levit. c. 26. 41. Ath. c. 7. 51.
gentes. Ath. c. 13. 46. 47. 48. c. 15. 3. 4. 5. 9. 10. c. 16.*

Ceremonialis lex Iudeorum erat, quæ per politicas, vel
ecclesiasticas quasdam actiones, vel res, ad primæ tabulæ ob-
servacionem & cultû, ob significationem directa erat; seu quæ
interviebat pietati & cultui divino, vocatur alibi ceremonia.
*Deus. c. 4. 8. 9. 14. c. 6. 1. 17. 20. c. 11. 1. Exod. c. 12. 26. 27. testimo-
nium, Dent. d. c. 4. cap. 6. 1. 20. 17. Cultus & religio, Exod. cap. 25.
26. 43. 44. c. 12. 26. 27. Rom. c. 9. 4. ritus. Ephes. cap. 2. 15. mundi
elementum, Galat. cap. 4. 3. Iunius vocat jus ecclesiasticum: Iugum
& servitus tropicè dicitur, Galat. c. 4. 2. 1. c. 5. 1.*

Convenientia, qua hæc lex cum communi consentit, con-
sistit in pietate & tota tabula prima, ad quã ducere debet per
exercitia & media legitima, quæ populo Iudaico præscripta
alia & alia nobis.

*Vnde rectè docent Theologi, in cultu ceremoniali tria observanda, ut
ille placeat Deo. Primum, ut ceremonia ista inseriant vera pietati,
fidei sp̄i, & charitati, ut internus cultus cum externis ceremoniis con-
junctatur. arg. Ioban. c. 4. 24. Alterum, ut populus sigilla, quibus promif-
siones Dei obsignarentur, habeat. Denique ut hisce ceremoniis & cultus
externo populus Dei à cæteris distinguatur. De quib. Rom. c. 4. Heb. 8.*

Dit crepantia, qua non nihil hæc à communi lege discedit,
consistit in peculiaribus quibusdam factis & exercitiis, perso-
nis, rebûve, quibus populus Iudaicus illo tempore & loco
ad tabulæ primæ observacionem & cultum ducebatur.

*Vnde pedagogus hæc lex ad Christum vocatur ab Apostolo ad Gala-
tas. Quod si ab interno & spiritali cultu, à pietate & re significata se-
junctatur hæc lex, Deo non placet. vide Esa. c. 1. 11. c. 66. 3. Psalm. 50.
8. Osea c. 6. 6. Mic. c. 6. 7. Psalm. 40. 9. Amos. c. 5. 21. Malach. c. 2. 12.
Prov. c. 18. 8. c. 21. 27. Hebr. c. 10. 5. 6. Jerem. c. 6. 20. c. 7. 22.*

Quoad hanc discrepantiam, lex hæc ceremonialis sua natura est mutabilis. Quoad convenientiam verò immutabilis & constans permanet.

Species legis ceremonialis sunt tres. Sunt enim quædam de adumbratione rerum præsentium; quædam de præteritarum; quædam de futurarum rerum adumbratione.

De significatione & demonstratione præsentium, sunt illa quarum exempla extant. *Gen. c. 37. 34. c. 44. 13. 14. Num. c. 14. 6. Iosu. c. 7. 6. & passim alibi.*

De significatione & recordatione rerum præteritarum sũt, quarum exempla extant de Paschate, manna, æneo serpente. *Dent. c. 26. 1. 2. & seqq. cap. 6. 20. 21. 22. & seqq. cap. 8. 2. 3. 4. & alia de quibus. Iosu. c. 4. 5. 6. Iudic. c. 11. in fin. Exod. c. 12. 26. & seqq. c. 16. 12. 33. 34. c. 23. 15. 16. 17. 18. & passim alibi.*

Ad futurarum & præstandarum rerum memoriam pertinent, quibus de futuro beneficio Dei homines admonebantur. *Galat. c. 3. c. 4. Heb. c. 10. & passim alibi*, tales erant leges de sacramentis & sacrificiis Iudæorum, & festis diebus, & aliæ quam plurimæ; de quibus in *Exod. & reliquis libris Moysi.*

Observandum hîc est, quædam leges ceremoniales, suâ naturâ tales esse, quædam per accidens.

Naturâ suâ ceremonialis est, quæ suâ internâ affectione, principio, ortu, subiecto, & fine ceremonialibus, talis est à Deo imperata. *Levit. cap. 25. 23.*

Per accidens verò, quæ affectione accidente & appendice adveniente, ceremonialis efficitur, cum alias natura sua civilis sit & forensis, ut est sanctificatio sabbathi. *vide Iun. c. 7. de polit. Mos. observat.*

Forensis Iudæorum lex erat, qua illi ad observationem & obedientiam utriusque tabulæ, seu juris communis, in sua politia informabantur & instruebantur, ad societatem humanam pro rerum, personarum, loci, temporisque circumstantiis

stantiis inter se colendam.

Vocatur alibi legis constitutio. Roman. c. 9. 4. qui sunt Israelitæ: quorum est adoptio & gloria, & pax & legis constitutio &c. ubi Beza in notis. Vocatur etiam iudicium. Exod. c. 21. 1. Num. cap. ult. 13. Levit. c. 26. 3. 15.

In hac lege forensi est aliquid mutabile & aliquid immutabile atque morale.

Mutabile est omne id in quo à lege communi morali variat & recedit.

Immutabile est, quod commune habet cum lege communi morali, nimirum idem principium, objectum, & finem huius forensis legis, *ut doctè explicat Franciscus Junius de polit. Mos. observat. cap. 3. & c. 1. atq; exemplis ex Deut. c. 13. 6. Exod. c. 23. 5. 6. 8. 9. 18. illustrat.*

Species huius forensis legis videntur esse duæ.

Quædam enim ex his merè politicæ: Quædam verò modo quodã sunt hieraticæ, seu ecclesiasticæ, quales sunt, quæ vulgò vocantur *vò raxilixal* ordini, loco, tempori & modo agendi, ad tollendam confusionem & dissidia, inservientes. *de quibus alibi Apostol. 1. Corinth. c. 14. 34. 40. 1. Timot. c. 1. 12. c. 4. 8. 1. Cor. cap. 11. 33. Ejusmodi sunt, quæ ad venerationem & auctoritatem verbo Dei conciliandum spectant. Psal. 26. 8. Psal. 27. 4. Deut. c. 22. 5, 1. Corinth. c. 11. 14. 15.*

Hujus generis etiam sunt, quæ serviunt ad conservandam corporis vigorem, & carnis lasciviam domandam, quò promptior & paratior homo ad cultû divini Deo præstandum fiat. *1. Tim. c. 4. 8. Luc. c. 21. 34. Matth. c. 17. 21. 1. Corin. c. 9. 27, c. 7. 26. 28. 32. 34. 35. Ephes. c. 6. 4.*

Referunt alii has *vò raxilixal* leges ad legem ceremonialem, sed malè, ut patet ex definitione utriusque legis: sed & Junius euntasticas leges forensibus civilibus annumerat. *c. 6. & 7. de polit. Mos. observat.*

Observandum hîc, sæpè unam eandemque legem, diverso respectu dici moralem, seu communem, ceremonialem, & forensis, atque ad eò mistam.

In ejusmodi lege quod morale est, id perpetuum; quod iudiciale, id mutatis circumstantiis mutari; quod ceremoniale, id perire existimandum est.

Tale est præceptum de sabbatho, *Deut. c. 5. 20. Exod. c. 16. 29. c. 20. 8. 9. c. 31. 15. Levit. c. 19. 3. 30. c. 23. 3.*

In hoc morale est, quicquid est de cultu Dei, quatenus is uno aliquo ex septem diebus conservatur, exercetur & retinetur exercitiis pietatis, lectione, meditatione & auditione. Politica forensis est cessatio, quies & feria à laboribus & curis mundanis die septimo, qui nobis est primus hebdomadis, ne continuis laboribus te, aut tuos fatiges & conficias, *Exod. cap. 23. 12. Deut. c. 5. 14. 20.* Ceremoniale est tempus in hebdomade diei septimi præcisè Iudæis præscripti ad recordationem creationis à Deo absolutæ, *Genes. c. 2. 1. 2. Exod. c. 20. 10. 11.* Et ad recordationem liberationis ex Ægypto, *Deut. c. 5. 15. juncto Exod. c. 12. & quieti futura in calis & à peccato. Iunius c. 8. d. loco. Exo. c. 31. 15. Ezech. c. 20. Esa. c. 66. 23. Hebræ. c. 4. 8. 9. 10. Zarch. in explicat præcept. 4. Cum hodie observetur dies primus septimanæ, quo beneficium redemptionis completum est. 1. Corin. c. 16. 2. Act. c. 20. 7. & novam hebdomadem inceptit in regno suo.*

Ejusmodi quoque est lex de homicidarum involuntariorum receptu & asylo. *Num. c. 35. Deut. c. 19. 3.*

In hac enim moralis est legitima vindicta de homicidiis sumenda; ceremonialis est christiane liberationis typus in mansione in loco perfugii, usque ad mortem summi sacerdotis, *Zuchar. c. 9. 11. 12. & seqq. Forensis, ut confessus iudicare & de causa cognoscere posset, ne ante legitimam causæ cognitionem auctor cadis ad penam raperetur.*

Hujus generis est etiam lex de pseudopphetis, apostatis & transfugis, *Deut. c. 13. c. 17.*

Hic enim morale est, sollicitationem ad defectionem & Dei abjurati-
onem & Apostasiam, puniendam esse, non illi parcendum, nec illam ferendam esse. Ceremonialis est ratio particularis in Iudæis, & multiplex significatio rerum spiritualium & locus in terra Chananaea. Forensis erat pena mortis, apud Iudæos ob circumstantias varias & plurimas usitata.

Huc

Huc refero etiam legem de purgatione homicidii, cujus autor incertus est, de qua Deut. c. 21. ubi Iunius declarat, in qua morale est, de homicidio quæri & cognosci oportere. Ceremoniale est, capivitulam abjugem, in vallem asperam produci, &c. Politicum est, ista ordine fieri ad communem purgationem.

Quibus addo legem de lepra, quæ extat Levit. c. 13. 44.

Hæc etiam ceremonialis est, quatenus per illam lepra spiritualis, peccatum scilicet, ejusque natura notatur. Politica, quatenus externo habitu & vestitu leprosus cognoscebatur præ aliis. Moralis erat, quatenus conforcio hominum, ob contagionem leprosus erat exclusus. Sic & sacrificiorum oblationes, de quibus extat Num. c. 18. 21. 24. Levit. c. 27. 30. Deut. c. 14. 5. 20. 28. morales erant, quatenus confirmabant fidem offerentium & gratiarum actionem continebant.

Forenses & politice, quatenus serviebant ad ministrorum sustentationem, & Indæos ab aliis gentibus discernabant. Typica, quatenus representabant pœnam & mortem peccatis nostris debitam.

Sic et decimæ ceremoniales erant, quatenus testabantur omnia nostra Deo deberi. Forenses & morales, quatenus stipendia sacerdotum erant in politia Judaica.

Ita & lex de cadavere suspenso ante solis occasum è cruce tollendo. Deut. c. 21. 22. quæ typica est in eo quo denotat Christi passionem & è cruce depositionem. Moralis in eo, quo pœnæ habet denotationem & propria forensis, quatenus in politia judaica erat recepta illique accommodata ad tempus.

Similiter lex de anno lubilæo lata. Levit. c. 25. Deut. c. 15.

Hæc enim moralis erat, quatenus continebat & præstabat ore d'χθεραυ & ἀφισω, debitorum & onerum excussionem, quâ pauperes juvabantur: & ceremonialis, quatenus futuram illam à peccatis liberationem per Christum præstandam significabat, Luc c. 4. 17. 18. 19. 20. 21. Forensis erat, quatenus anno 50. non alio fiebat, & tribuum differentiam & conservationem continebat in politia judaica.

Sic & lex de pullis nimis maturè non ablastrandis & necandis. quæ moralis erat in hoc, quod usus horum pullorum valetudini hor-

minis incommodet. Ceremonialis in hoc, quod à crudelitate et humanitate homines abduceret. Politica, quatenus solis Iudais præscripta.

Sic & quintum præceptum continet aliquid morale, aliquid politicum, aliquid ceremoniale. Sic & lex de spicilegio & manipulo melsis tempore in agro relicto. *Lev. c. 19. 9. 10. c. 23. 22.* est politica, forēsis & moralis simul. Ita & lex de relictis peribolo muniēdis: *Deu. c. 22. 8.* Similiter lex de pullis aviū non simul cum matre necandis *Deu. c. 22. 5. 6.* Item lex de non comedēdo sanguine. *Lev. c. 17. 26.* & de terra absolutè non vendēda, *Lev. c. 25. 29.* de agro, vel vinea diversis seminum generibus nō cōserendis: & veste ex lino & lana &c. *Lev. c. 19. 19.* & plures aliæ.

Hujus quoque generis est lex de primogeniture jure. *Deut. c. 21. 17.* quæ ceremonialis, quo ad typum primogeniti Christi. *Colos. c. 1. 15.* Roma. c. 8. 29. Forensis, quoad tribuū & familiarum conservatiōē in politia Iudaica: Moralis, quoad compensatiōem cura & impensarū, quas primogenitus pro suis fratribus & sororibus junioribus sustinebat. Omitto nunc plures alias ejusdem generis leges, de quibus *Deut. c. 22. 9. & seqq. c. 15. c. 31. 10. 11. 12. 13.* & aliis in locis pluribus.

Movetur nobis hic controversia de eo quod doctrinam Decalogi politicam esse asseramus, quæ theologica potius aliorum iudicio dicenda sit. Elic igitur cōtra legem homogeneas peccatum à nobis esse, quidam existimant. Unde altum Decalogi apud hosce silentiū in politicis. Sed male, meo iudicio. Nam materia Decalogi etiam politica est, quatenus symbioticam vitam regit & in ea quid faciendum sit, præscribit. Docet enim hæc piam & justam vitam. Piam erga Deum, justam erga symbioticos, quibus qualitatibus, si symbiosis caret, non tam politica & humana societas, quàm beluina facinorosorum hominum congregatio dicenda est. Omnia igitur & singula Decalogi præcepta sunt politica & symbiotica. In his vita cōtemplativa & practica omnis occupatur & absolvitur, quavis primum & ultimum præceptum solam animorum informatiōem sibi propositam habeant & merè speculativa sint. Regulam hanc et lucernam pedum nostrorum, ut vocatur Psalmo 119. si politica & symbiotica vitæ ademeris, animam ipsam illi sustuleris, vinculum humanæ societatis &

quasi

quasi clavum, seu gubernaculum in navi ademeris, omninoq; illa concideret, vel in vitam brutam, beluina & inhumanam mutabitur. Est igitur materia Decalogi politica prorsus genuina, essentialis & propria. Ad hanc externam & civilem vitam in verbis, gestibus & operibus, si accesserit vera fides, & cogitationum atq; cupiditatum sanctitas & scopus rectus, gloria scilicet Dei, tota fiet theologica. Sic igitur quando opera Decalogi à christiano ex vera fide, ad gloriam Dei fiunt, illa Deo placent. Quod si contra ab infideli & ethnico eadem fiunt, quibus Apostolus etiam Decalogi cognitionem & inclinationem naturalem tribuit. Rom. c. 1. & 2. Deo placere non possunt, quamvis in vita politica ex his etiam infidelis, justus, innocens & integer dicatur. Atq; illa est inter christianorum & infidelium justitiam differentia Sed & I. Catq; ethici de negotijs Decalogi utriusq; tabula tractant, ac quilibet arti & professioni suæ convenienter & accommodatè ut non misceat merè theologica, vel politica. ut igitur doctrina Decalogi generalis in politica essentialis, homogenea & necessaria est: sic specialis & particularis ad singularia & individua adcommodata, est jurisprudentia propria: piam verò & salutarem ad vitam æternam Decalogi doctrinam, quæ pedagogus sit ad Christum, theologia sibi rectè vindicat.

CAPUT XXII.

*Quatenus magistratus legem propriam Iudeorum in usum revocare,
& in administratione Reipubl. sequi possit.*

HActenus de lege, qua Respub. regenda administranda & secundum quam vita subditorum instituenda est: sequitur delegis propriæ Judaicæ abolitione & mutatione.

In hac generalis hæc regula semper est tenenda.

Quicquid in hac lege propria ceremoniali, vel forensi, est morale, seu æquitatem naturalem, immotam & perfectam exprimit, secundum rectam rationem communem,
vel

vel analogiam iustam, hoc esse perpetuum, immortale & naturâ suâ immutabile: *Nam in hoc lex propria, cum communi, uti dixi, cōsentit in principio, subiecto occupante & sine utriusque communibus.*

Quicquid vero in lege propria, prò ratione circumstantiarum, certi loci & temporis, & pro natura certæ personæ, vel rei, est constitutum, hoc natura sua mutabile & temporale est. *In his enim lex propria variat à communi morali lege.*

Ergo mutabile est, quicquid versatur in particularibus illis determinationibus, ad quas ex immotis principiis communibusque conclusionibus proceditur, secundum modum & conditionem, singularem certam, eorum que subiciuntur ordinationi legis, vel circa que versatur lex secundum conditionem communem, rerum, negotiorum, vel personarum, aut circumstantiarum; Nam non habita ratione particularium circumstantiarum, lex communis: lex propria verò secundum particularem rationem circumstantiarum efformatur & constituitur. Iun. de polit. Mosis observat. c. 5. 6. 7.

Quam ob causam lex propria in circumstantiis recipit plurimas mutationes, pro tempore, loco, personis, factis, modo, causis atque adiumentis, tum præteritis, tum etiam presentibus, aut futuris, publicis atque privatis. l. 16. aut facta de pæn. Quamobrem lex Dei homines sapientes, prudentes & justos, qui de circumstantiis illis judicare possunt, ad Reipub. administrationem constituendos dicit. Exod. c. 18. Deut. c. 1. 2. Chron. c. 19. Et quicumque magistratus in administratione humana, omnia consilia sua non ita temerant, ut varietati rerum, varietatem iudiciorum accommodent, ii Rebuspubl. plurimum incommodant, vel potius perdunt iudiciorum suorum obfirmatione, quia magis constantia, quam consilio iudicioque certant, ut ait Iunius.

Ex hisce sequitur, magistratū in Reip. administratione, morali æquitate, seu lege communi, quatenus illa in propria lege Moisaica est expressa, alligatū esse, hoc est, in iis omnib. que cū lege communi consentiant, in lege propria, teneri sequi eandem: in reliquis verò, in quibus discedit & variat à communi morali lege, & politicę Iudaicę est accommodata, nequaquã.

Nam

Nam si magistratus, has Iudaicas proprias leges suâ naturâ mutabiles, aut mortuas, figeret pro absolute necessariis, libertatem, quæ ad edificationem data est, sibi & aliis colleret, & iugo servitutis se & alios implicaret, eò quod ex re libera necessariam faceret, & laqueo gravi et periculoso cõscientias impediret, quibus obtruderet leges mortuales pro immortalibus, quæ soli populo Iudaico olim latae fuerunt, & naturâ suâ ob actionum varietatem sunt mutationi obnoxia, & nisi mutatis circumstantiis, ob quas latae sunt, mutantur & ipsæ iniquæ fiunt, nec tabulae secundæ æquitatem, & primæ sanctitatem adsequuntur, & fundamentum commune rectæ rationis habere desinunt. Proinde graviter peccaret magistratus, qui necessitatem legis propriæ Mosaicæ in Repub. sua urgeret, ubi non eadem circumstantiæ & rationes singulares, ob quas propria lex Iudaicis lata fuit, militarent.

Sed nunc in specie etiam nobis videndum, quid in lege propria Iudæorum ceremoniali, quam vocant, mutabili sit, quidq; à magistratu mutari possit, & deinde quid in forensi lege.

Lex ceremonialis typica, ad umbram futurorum instituta, à Christo impleta, prorsus & funditus est sublata, quoad media, quibus Iudæos ad cultum Dei ducebat, hoc est, quæ est ceremonialis, seu qua parte sua natura est mutabilis, ad eò inquam sublata, ut nunquam sua natura revocari possit, id eò quod eadem rationes & circumstantiæ apud nos esse nequeant. Siquidem Christus exhibitus, non potest denuo exhiberi & sacrificium suum repetere.

Magistratus igitur hæc legem in usum revocantes, gravissimi peccarent; & lege illâ renovatâ, vitam christianis, quantum in ipsis esset, adimerent, Christum abjurâtes, & Christi redemptionis fructus privantes cultores illius legis. Nam huius legis corpus in Christo est. Ideoq; quæ admodum umbrae ad veniente sole dispelli solent, sic & illa lex per Christum est extincta. Colos. c. 2. 16. Ne quis igitur vos damnet ob cibum, vel potum, aut respectu festi, aut sabbatorum. 14. quæ sunt umbra rerum futurarum, ac corpus est Christi. Gal. c. 5. 1. in liber.

tate igitur, qua Christus nos liberavit, perstate, & ne iugo servitutis regredientes implicamini. 2. Ecce ego Paulus dico vobis, si circumcidamini, Christum nihil vobis profuturum. 3. Testor enim rursum omni homini, qui circumciditur, eum esse debitorem totius legis servandæ. 4. Inanes facti estis separati à Christo, quicumque per legem justificamini, & à gratiâ excidistis. 5. 6. 7. et cap. 6. 12. 13. 14. 15. Nam in Christo Iesu neque circumcisio quidquam valet, neque præputium, sed nova creatura. & Hebr. c. 8. 8. 9. 13. ibi, dum novum dicit, antiquavit prius, & c. 7. 11. 12. 13. 18. ibi, mutato hoc sacerdotio, necessario quoque legis fit mutatio, & ibi, fit enim abolitio præcedentis mandati, propter ipsius infirmitatem. Act. c. 18. v. 28. 29. Mat. c. 11. 13. 14. ubi Christus dicit, Legem & prophetas durasse usque ad Iohannem baptistam. & ad Galat. c. 4. 28. Daniel. c. 9. 27. ceremoniales leges, quia accommodatae sunt tempori prisco, loco, terræ Chananæ, personis singularibus, prærogativis ornatis, factisque diversis & modis diversis rerum & actionum variarum, ideo cessantibus illis circumstantiis, non possunt apud nos per magistratum revocari in usum. Vide tamen Act. c. 16. 3. ad quod respondet Iunius.

Ceremonialis lex, quâ talis, ob principium ceremoniale, ad recordationem præstiti & præteriti accepti & præsentis beneficii, solis Iudæis lata fuit, & ad conditionem particularem illius populi accommodata, ideoque neminem hodie obligare potest. uti fuit lex in Levit. c. 25. Terra ne venditor lege mancipii. Ratio erat, quia Deus se mancipem illius terræ & dominum esse hac lege voluit significare, & Iudæis jus suum in hanc terram & regionem in memoriam revocare & repræsentare per ceremoniam hanc legem, quæ in cæteris alioquin civilis erat.

Ceremonialis lex obiecto quæ ideo nimirum, quod res ipsa, de qua lex imperat, est ceremonialis, varia fuit. Extat exemplum Exod. c. 20. Altare terreum facito mihi. Exod. c. 25. & seqq. capp.

Hæ leges ceremoniales omnes, & si naturâ suâ, quatenus

nus ceremoniales, sunt mutabiles, tamen secundum tempora, pro conditione & modo ipsarum, mutationem subierunt.

Earum enim alie durabiles fuerunt: constanter ad Christi adventum usque & complementum ministerii redemptionis nostrae & promulgationem Evangelii, tantisper denique dum Respub. Israelitarum fletit.

Alie duraverunt ad tempus usque deportationis Babylonica; alie ad tempus illud usque cum à Salomone templum exstructum est & sanctificatum Domino, ut terreum illud altare, quod postea ligneum fuit obductum aere. Exod. c. 20. c. 30. Deut. c. 12. 6. 7. 8. 9. 10. 11. & seqq. Item lacus unus, lavandis sacerdotibus, cum postea labra lotionis causa fieri iussit. 2. Chron c. 4.

Alie ad tempus, quo regnum fuit institutum, & donec Iudices Reipub. Israelitarum presuerunt, Deut. c. 12 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Alie denique durationem non habuerunt diuiniorem, quam, cum Israelita ex Aegypto egressi in profectioe sua, (que annorum fuit quadraginta) Chananeam versus contendebunt, uti comestio agni paschalis, lumbis succinctis, calceamentis induris & baculo, Exod. cap. 12, vers. 11. quod tempus ambulatorie Reipublice Israelitarum appellamus. Post enim fuit stataria, quum in Chananeam sibi promissam advenisset.

Quid? quod etiam quadam singularia fuerant, & ad singularem actionem & horum instituta ceremonialia? cuius generis Exod. a. 12. exempla extant. ut notat Inn. ibidem & docet in cap. 7. de polit. Mos. observat.

Ceremonialis lex, ob finem suum, qui solus ceremonialis, ad figurandum Christum, eiusque personam & actiones, officia & beneficia, olim pertinuit, ideoque hodie abolita, ut est sanctificatio primogenitorum, Exod. capit. 13. qui in suis familiis cultum DEI administrans, quod officium postea Levitis est injunctum. Numeri

Num. cap. 3. 12. 13. sed quoniam primogeniti typi erant Christi, cumque Dei unigenitum & primogenitum donis potioribus & pluribus excellentem inter multos fratres adumbrarent, lex hæc duravit usque ad Christi adventum. Colos. c. 1. 15. Rom. c. 8. 29. Psalm. 45. 8. Iob. c.

3. 34.

De circumstantiis ceremonialibus similiter judicandum, sive ad speciem ipsam ceremoniam accedant, sive ipsæ per se constituant speciem ceremoniæ, ut cum dicitur, *Non facies ullam opus in die sabbathi, qui septimus erat ludæis, Christianis verò postea primus hebdomadis est factus. Sic & locus Dei colendi, ludæis erat terra Chananea & cultui divino Ierosolyma, Sion & templum deputatum; Christi adventu verò hæc lex est sublata, I. Corin. c. 1. quia umbra & typi Christi futuri erant. Iun. d. loco cap. 7.*

In legibus, quæ mixti generis sunt, quod morale est, constanter permanet; quod absolute judiciale, id mutatur circumstantiis quod ceremoniale, id universè perit, *Iun. cap. 8. ubi etiam respondet ad illa quæ videntur ob stare in Act. c. 15. 29. c. 21. 23. & seqq.*

Venio ad I. forenses Mosaicam. Hæc similiter in illis, in quibus natura sua est mutabilis, christianos non obligat, adeò ut magistratus in administratione imperii & Reipub. suæ libere ab illa eatenus recedere possit.

Recipit autem lex hæc mutationes plurimas in circumstantiis, pro tempore, loco, personis, factis, modo, causis, atque adjunctis, tum præteritis, tum presentibus, tum futuris, privatis & publicis, *vid. supra.*

At in illis, quibus & quatenus analogicè à morali æquitate deducitur, atque cum eadem commune habet principium, subjectum & finem, sempiterna, perpetua & constans est quousque vis obligans.

Ita necum sentit Martin. Bucerus in enarrat. in Matth. c. 5. v. 19. ubi ait. Quidquid pertinet ad pietatem et charitatem in legibus forensibus, (imò addo ego & in ceremonialibus) illud adhuc hodiè durare: at quòd quod in hisce externum fuit ut apud ipsum, locus, tempus, persona, numerus,

numerus, qualitas, & alia circumstantiæ temporales & corporales id Deum nunquam alicuius fecisse, *Esa* c. 1. 10-11. 12. & seqq. Idem sentit *Iohan. Calvinus*, lib. 4. *Inst.* c. 20. *sect.* 15. 16. *Zanch.* in tomo de opere redempt. lib. 1. c. 10. de lege Dei. *thes.* 6. De legib. human. & de lege Mo-
 fis, *thes.* 1. et de legib. polit. *Mosaic. Dana.* lib. 5. *polit.* c. 2. *Thomas Aquinas* in prima parte secunda summe, *quæst.* 104. *articul.* 3. *Pezelius* in part. 6. *arg. Theolog.* cap. de legib. polit. & part. 3. cap. de lege, *ex Phil. Melancthonis* scriptis docet *Vrsin* in explicat. *Catechet. Heidel.* cap. de leg. Dei, part. 3. et idem latius in tracta. *Theolog.* cap. de lege divina. *De-
 cian.* lib. 2. c. 11. num. 3. *crim. tractat.* *Latissimè & exactissimè* persequitur *Francisc. Jun.* in doctiss. libello de polit. *Mos.* observat. Omitto plu-
 rimos alios tum *Theologos*, tum *Istos* huius sententiæ approbatores & testes, quorum quosdam citat et sequitur *Ioh. Guedæus* *Istus* egregius in tract. de verb. sign. et de verb. obligat.

Sunt tamen et idem utrisque asserentes, legem forensẽ omninò esse antiquatam in omnibus, adeò ut nihil ex illa nos hodie obliget. Sed errant illi, imò et illi, qui asserunt, hanc legem christianos in solidum, in omnibus suis partibus & circumstantiis obligare, nullâ re exceptâ, errant gravissimè. Quorum sententiam falsam esse ex sequentibus li-
 quidò constat.

Nam primò *Christus* *Matth.* c. 5. 31. 32. & c. 19. 7. 8. 9. *Iudeorum* observationem de divortio & libello repudiî, sustulit.

Deinde *Apostoli* ex *Christi* instituto et voluntate diem sabbathi, qui apud *Iudeos* ex lege propria erat septimus hebdomadis, *Exo.* c. 20. 9. 10. 11. *Num.* c. 15. 30. transfulerunt et immutarunt in diem primam hebdomadis *1. Cor.* c. 16. 2. *Actor.* c. 20. 7. *Apoc.* c. 1. 10. qua libere à *Christianis* observatur.

Tertiò, *Christus* sic ex mandato *Cæsaris*, censum solvit *Cæsari*, contra leges forenses *Mosaic.* *Matth.* c. 17. 27. *Luc.* c. 2. et reddi jubet *Cæsari* qua sunt *Cæsaris.* *Matth.* c. 22. 17. et seqq. qui sensus tamen à *Iudeis* lege forensi *Mosaicâ* *Cæsari* non debebatur.

Quartò, *Paulus* iure *Romanorum*, non *Iudeorum* utebatur. *Act.* c. 25. 10. et seqq. c. 16. 17. et seqq. c. 22. 25. et seqq.

Quintò Iudei in prisca ecclesia Iudaica viventes sub ethnicis Magistratibus horum, non propriis legibus forensibus Iudaicis vivebant & utebantur, uti colligitur ex Daniel. cap. 6. 12. 13. 14. 25. 26. cap. 2. 12. cap. 3. 14. 15. Ierem. cap. 27. 7. 8. 9. 10. & seqq. cap. 29. Est. cap. 5. cap. 6. 8. 9. Genes. cap. 12. 20. Exod. cap. 1. 15. 16. Sic Ioseph in Aegypto ex forensibus legibus ejus populi judicabat. Sic Daniel in Persia, Persicis, Nahaman in Syria, Syriacis, Cornelius centurio, Romanis legibus, quo argumento utitur etiam Philipp. Melanthon & Christiani in novo testamento, suorum magistratuum forensibus legibus obedire tenebantur & vivere secundum illas, uti colligitur ex Matt. cap. 17. 24. 25. 26. 27. cap. 22. 21. 22. c. 23. 3. 23. Luc. 2. 3. 4. c. 22. 25. c. 20. 25. Rom. c. 13. 1. 2. 3. 4. 1. Pet. c. 2. 13. 14. 18. Act. c. 16. 4. 37. 38. 39. c. 25. 11. 12. 21. 22. & seqq. c. 22. 24. c. 6. 4. c. 26. 92. c. 29. 1. Corintb. c. 6. 1. 2. 3. 4. 1. Timoth. c. 2. 1. 2. 3.

Sextò jubentur Christiani, magistratui iniquo obedire in illis, quae non pugnant cum Decalogo 1. Pet. c. 2. 13. 14. subjecti estote curvis humanae ordinationi propter dominum. Rom. c. 13. 1. 2. 3. 4.

Septimò, leges forenses Mosaicae soli populo Iudaorū, non alij latae, & ipsius politicae accommodatae fuerunt. arg. Matt. c. 19. 8. Psa. 78. 5. & 103. 7. Ro. c. 9. 4. 5. Deut. c. 4. 5. 7. 8. 14. 36. 40. Jud. c. 11. 39. Ruth. c. 4. 7. Calv. li. 4. inst. c. 20. sect. 15. 16. Vrsin. in tract. theol. qu. 2. de lege divina Iun. c. 5. de pol. Mos. observ. Zanch. in tom. de oper. redempt. lib. 1. c. 10. de lege Mosis, thes. 1. & c. 11. thes. 1. quod intellige, ut supra dixi, quoad circumstantias, quibus à lege morali discedunt, non in iis, quibus cum illa consentiunt.

Sed politia Iudaicā sublata, & cessantibus rationibus & circumstantiis omnibus, ob quas latae erant, quis easdē leges durare & obligare posse existimabit? cum Christiani non sint Iudei, Act. c. 11. 26. c. 26. 28. c. 24. 5. 2. Cor. c. 10. 7. in alia quā Rep. alio in loco & tēpore vivant. Heb. c. 8. Ioh. c. 4. 21. 22. 23. Christus sic exhibitus, distinctio Iudaorū & gentium, sublata. Eph. c. 2. 14. 17. 18. Col. c. 2. 16, Act. c. 13. 46. 47. 48. tribuum confusio sic facta, quae stante Rep. illa praecpta erat. & Resp. Hebraorū sic eversa. arg. Gen. c. 49. 10. Act. c. 6. 14. Iob. c. 18. 31. Dan. c. 9. 26,

27. Luc. 21. 20. 21. 23. 24. Matt. c. 24. 15. Iob. c. 19. 15. 16. Hebr. c. 9. c. 8. *Leges hæc erant de Rep. mutabili, modo mutabili latae, & ad mutationem destinatae, & propter aliud sancitæ, quæ cuncta hodiè cessant. Apud Iudæos in politia Iudaica, hæc, homines ad observationem Decalogi ducere poterant, ideoque valebant. hodiè, quando idem nobis non præstant, neque ad eandem æquitatem moralem tendant, secus.*

Octavo leges forenses ideo obligant, quod definiant, quomodo æquitas moralis, disciplinâ & exercitio in 1. & 2. Decalogi tabulâ sacra, recta maneat. Manente igitur & durante illa æquitate, antiquari, & quæcumque aliæ ad eandem usum & finem respicientes in locum istarum, pro cuiusque Reipub. oportunitate & usu substitui possunt. Nec fieri potest, ut quod hoc in loco & tempore, ex causâ peculiari in hac persona iustum est, id mutatis circumstantiis, quæ per singula ferè momenta aliis succedunt & mutantur, iustum permaneat.

Nono, simili modo et leges ceremoniales, quando non ducunt nos ad observationem primæ tabulæ, sed sunt contraria pietati, vel charitati, vim suam amittunt. Hoseæ c. 5. 6. me benignitate delectari, non autem sacrificio, & cognitione Dei magis, quam holocaustis. Exempla & testimonia huius rei vid. Esæ. c. 1. 10. 11. c. 66. 3. Psalm. 50. 8. Osee. c. 6. 6. Mis. c. 6. 7. Psalm. 40. Amos c. 1. 21. Malach. c. 2. 12. Prov. c. 15. 8. c. 21. 27. Heb. c. 10. 5. 6. Ierem. c. 6. 20. c. 7. 22. Sic David rectè comèdit panes propositionis, & Apostoli picas vellebant, & Christus die sabbathi sanabat, & Levitæ pecudes mactabant. Et Exchias serpentem animum contrivit, contra leges ceremoniales expressas. Ratio est, quia leges ceremoniales & forenses sunt ministra & ancilla legis moralis, ob cuius observationem sunt latae, tanquam media, quibus homines ducuntur ad observationem Decalogi. Hoc munus, quando præstare desinunt, nullius conscientiam amplius obligant, neq. Deo gratae sunt.

Decimo, in negotiis ecclesiasticis ceremonias, ritusve humana auctoritate & auctoritatis & ædificationis ergo institui licet, Actor. c. 16. 3. 4. 5. c. 15. 18. 28. 29. 42. c. 8. 17. & c. 14. 22. 23. c. 21. 22. & seqq. Tit. c. 1. 5. 6. & plurimis aliis locis, vide Petrum Martyr, 1. Samuel.

c. 14. 24. et seqq. Ergò multò magis in secularibus & politicis negotiis idem licebit. Et Apostolus quandoque discrimen ciborum habendum existimat, quandoque minime, Rom. c. 14. 6. 7. 1. Cor. c. 9. c. 10. 26. Colo. c. 2. 17. 18. 22. 1. Timoth. c. 4. 1. 2. 3. 4.

Vndecimo, etiam in politica Iudaea, has leges saepenumero mutatas fuisse legimus, praesertim in penis. Nam dicit lege morali et naturali aequum sit, maleficia puniri, tamen qualitas poena et quantitas, variè ratione circumstantiarum temperatur, ita ut eadem poena in eodem maleficio statui semper noqueat. Sic enim eadem poena furti, apud Iudaeos semper non fuit, nec esse debuit, aut potuit. Vido et confer Exod. c. 22. 1. 2. 3. 4. 3. Pro v. c. 6. 30. 31. 2. Sam. c. 12. 5. 6. Ios. c. 7. 21. Nec homicidii poena eadem semper. Num. c. 35. 15. 16. 17. 18. Ios. c. 20. 2. 35. Deut. c. 19. 2. & seqq. neque adulterii, vide & confer Levit. c. 20. 10. c. 18. 20. c. 19. 20. 21. 2. Sam. c. 3. 14. 15. 22. 26. 27. Genes. c. 20. 6. 7. c. 38. 5. & seqq. neque eadem poena scortationis, Deut. c. 22. 21. 29. Exod. c. 22. 16. & seqq. collat. cum Levit. c. 21. 9. idem in pluribus aliis delictis observare licet.

Duodecimo, sunt quaedam leges forenses Mosica, qua in usum revocatae, hodie in nostra politica prorsus iniqua essent, quaedam prorsus inutilis, mutatis circumstantiis & causis, ob quas olim constitutae sunt.

Prorsus iniqua esset lex de polygamia, & lex de divorcio de quibus apud Moysen. Deut. c. 21. 14. c. 24. 1. 2. 3. Matth. c. 19. 7. 8. 9. 10. lex de poena seductoris. Deut. c. 13. De qua re Iun. c. 8. de polit. Mos. observat.

Iniqua lex de poena scortantis filiae sacerdotis. Levit. c. 21. 9. de poena violati sabbathi. Num. c. 15. 35. 36. de fratris defuncti relicta vidua ducenda. Deut. c. 25. 5. de consuetudine malefici dimittendi in festo paschalis. Matth. c. 27. 15. 16. 17. Luc. c. 2. 23. 17. 18. & similes aliae, quarum causa & circumstantia variè apud Iudaeos & nos, ius quoque variant.

Essent quoque, ut dixi, quaedam istarum legum forensium in nostra politica inutiles, nec necessariae semper & in omni loco. Lex erat apud Iudaeos de Iudiciis in portis civitatum habendis, et causis ibidem decidendis & dirimendis. Ruth. c. 4. 1. 2. 3. & seqq. Deut. c. 22. 15. 16. c. 17. 6.

16. 18. Exod. c. 18. 13. Psal. 122. 5. & seqq. Ratio & æquitas moralis huius legis erat apud Iudæos, ut actus hic publicus cuique à populo inueneret & ad eum omnibus aditus concederetur. In nostra politia, quando in curiis, publicisque locis aliis, iudicia celebramus, id quod morale est in hac lege, retinemus, quod mere forense, Iudæicum, reuicimus, tanquam non necessarium. Ita & lex de peribolo pro rectoribus muniendis, hodie est inutilis, quæ olim suum usum in terra Canaan habuit, & in locis ubi in eandem formam ædes, ædificantur adhuc habere potest. Exod. c. 28. 42. Deut. c. 22. 8.

In politia Iudæica, populus per tubam convocabatur, uti lex extat Num. c. 10. 1. 2. 3. 4. 5. et seqq. Non peccat magistratus, qui per præconem, campanam, vel aliud signum convocat subditos.

Apud Iudæos lex forensis erat, ut Levitæ & ministri tabernaculi de victimis, oblationibus, primitiis & decimis alerentur, ex iisque mercedem suorum laborum perciperent. Nam. c. 18. 8. 21. 22. 24. Deut. c. 14. 28. 29. Levit. c. 7. 31. & seqq. c. 24. 8. 9. c. 8. 31. Exod. c. 22. 29. c. 34. 20. Deut. c. 12. 17. 18. In hac lege, quod est morale, scilicet mercedem laboranti persolvere, manet & hodie, neque unquam mutari potest, vel debet; quod verò ad media attingit, quibus peruenire licet ad illam æquitatem, quæ est laboris compensatio, illa pro cuiusque Reipub. utilitate & necessitate sæpè mutantur. Quid enim, si non sint decima ecclesiæ, neque victimæ amplius sunt. An igitur necessario illam legem urgebimus, cum alio modo aequè commode, ad eandem legis huius æquitatem peruenire possimus, nimirum pecuniâ pro mercede solutâ, sicuti priscas Ecclesias fecisse ex Pauli Epistolis constat. Lex communis in quavis re, imprimis pecunia, mercedem admittit: lex propria Mosaicæ in decimis & oblationibus victimisque consistit, quia in iis commodius solvi poterat apud Iudæos. Similiter & lege forensi reliquæ frugum ad alendos pauperes in agris relinquebantur apud Iudæos Levit. c. 19. 9. 10. c. 23. 2. Deut. c. 24. 19. et seqq. In Christiana Reipub. non peccatur, si neglectâ illâ lege de aliis rebus, pecuniâ, frumento, pane necessitati & inopiæ pauperum succurrimus. Hic quod morale est in lege illâ retinemus; in modo quo ad moralem hanc æquitatem Iudæi contendebant, eamque assequuntur, discrepamus.

Quid si quæ Ecclesia, vel Christiani decimas non haberent, nec fruges in agris, qui tamen aliis facultatibus, quibus bene facere proximo possent, abundarent? an hos ab hac lege morali de elemosyna danda pauperibus excusabimus?

Apud Iudæos lex forensis erat de ducenda uxore ex eadem tribu & cognatione. *Levit. c. 21. Num. cap. ult. vid. Levit. c. 19. Sigon. lib. 1. c. 2. de Repub. Hebræ. et lex erat de interdicta alienatione rerum in extraneos ad familiarū cōservationē Exod. c. 21. 6. 7. 8. Levit. c. 25. 1. Reg. c. 21. 3. Hodie cū cesset ratio, ob quā lex illa cōstituta, Christi scilicet familiaritudo, qui iā exhibitus & cognitus est, quare lex illa reciperetur?*

Erat quoque venditio liberorum permessa Iudæis, *Exod. c. 21. 7. 2. Reg. c. 4. Matth. c. 18. 23. Et sui ipsius venditio. Levit. c. 25. 39. et seqq. Exo. c. 22. 4. c. 21. 5. 6. 7. lex de peribolo loricato adium habendo. Exod. c. 28. 42. Deut. c. 2. 8. qua hodie cessant.*

Atque talis quoque erat lex de viro concumbente cū ancilla, *Levit. c. 19. 20. De bovo cornupeta. Exod. c. 21. 32. De funiculis in quatuor vestimentorum oris. Deut. c. 22. 12. item talis erat lex de feriis, & quiete agrorum septimo quoque anno habendā, Exod. c. 23. 7. 11. Levit. c. 25. 4. qua apud nos pro fertilitate, vel sterilitate regionis & locorum varia est, plerunq; triennio semel agri inculti relinquuntur.*

Purgatio suspectæ de adulterio, de potu zelotypia. *Num. c. 5. 14. & seqq. & virginis corrupta, Deut. c. 22. 17. 18. & seqq. Lex erat quos que de Aſylo. Deut. c. 4. 42. Num. c. 35. 6. 11. & seqq. Levit. c. 35.*

Lex de pœna lapidationis, *Nam. c. 15. 36. Ios. c. 7. 25. Ioh. c. 8. 4. 5. de pœna flagellationis ad certum numerū verberū. Deut. c. 25. 2. 3. 4. de executione læsi cognatis permittā. Deut. c. 13. 10. 11. c. 17. 7. 8.*

Apud Iudæos ex lege forensi varia populi distributiones passim leguntur, de quibus supra dixi in cap. de callog. & cap. seq. qua in nostra politia inutiles. Malè quoque mos vetus lugendi mortuos in usum revocarent. *Iudic. c. 11. 2. Chron. c. 35. 25. Item forma & modus veteris cessionis in discaſceatione et spuro. Ruth. c. 4. 7. Deut. c. 25. 9. & forma lugēdi, Eſa. c. 20. 22. Ezech. c. 24. 17. 2. Sam. c. 15. 16. 30. 31. inutiles omnes Iudæorum leges de servis, eorumque manumissionibus. Levit. c. 25.*

Deut.

Deut. c. 15. Exod. c. 21. Lex de iure retractus in matrimonio, Ruth. c. 4. 4. 6. de iure primogenitura, Deut. c. 21. 16. 17. Num. c. 3. 1. 40. 4. 1. Exod. cap. 12. 1. Chron. c. 5. 1. 2. de modo oppugnandi urbes, Iosu. c. 6. 4. 5. & seqq. Deut. cap. 20. 6. 7. 8. de distinctione 12. tribuum Num. c. 26. de pena furca, seu patibuli. Deut. c. 21. 23. Num. c. 25. de iure successionis masculorum, Num. c. 27. 8. 9.

Erant & plurimae aliae leges forenses, & consuetudines à Iudaeis receptae, & pro legibus observatae, quae in illa politica iustissima optimaque fuerunt, addò ut sapientiores & iustiores dari non potuissent, quae tamen in nostra politica usum vel nullum habent, vel exiguum cum aliae commodiores ad eandem aequitatem spectantes, constitui possint.

Sed quid si quaedam ex eiusmodi forensibus legibus Moisaicis, ad huc hodie in nostra politica apud nos ad moralem aequitatem colliment & tendant, seu nos ad pietatem, cultumque Dei in prima tabula, & officia charitatis secunda tabula ducere possint, an magistratus eas in usum revocare tenentur. Respondeo, si commodioribus legibus & mediis magistratus ad moralem aequitatem Decalogi colendam, subditos suos formare, ducere & erudire non potest, teneri, verum non ideo, quod sint, vel fuerint Moisaica, sed quod nostrae politicae accommodatae, nos ad observationem Decalogi ducant & ad eandem aequitatem, ad quam apud Iudaeos, tendant. Sic decima ad alendos ministros ecclesiae multis in locis sunt instituta, sicuti lege forensi Moisaica Levitae ex talibus alebantur. Ita & primogeniturae in multis in locis obtinet: lex de non alienanda terra, & de peribolo loricato in tectis habendo, & plurimae aliae leges forenses Moisaicae in locis quibusdam adhuc hodie vigent. Sic psalmos & hymnos in sacris nostris caeteris carimus, prout David & Salomo in prisca Iudaeorum ecclesia ordinarunt. Ita Apost. 1. Cor. c. 14. 26. & seqq. morè prophetandi à synagogis Iudeorum desumptum approbat & revocat. Sic & hodie festa in memoria dominicae resurrectionis & pentecostes, sunt vestigia legis antiquae Moisaicae ceremonialis. Sic & manuum impositio ex lege ceremoniali Moisaicae introducta & praecipua, ab Apostolis fuit recepta. Anni quoque initium lege Moisaica forensi aliud fuisse constat, & aliud lege ceremoniali, & aliud nobis hodie. Lege Moisaica forensi principium anni Iudaeis ducebatur à

pridie Calend. Marti nostri. Exod. c. 34. 22. c. 23. 11. 16. c. 12. 26. ubi Iunius in analysi recte asserit hoc mense mundum conditum, & unde opiniones aliorum, mundi natalem in autumnum, vel a statem reuicentium, pro uenerint, ostendit. Tempore aequinoctii uerni, quod incidit in 25. Martii conditum mundum fuisse probat ex eo quod Deus d. c. 1. 2. v. 1. & 2. dicit, eum mensum omnium aliorum mensium esse principium. Deinde, quod perfectio rerum est tempus uernans, quod Chaldaei, à quibus Iudaei illud principium uernum habent, semper obseruauerunt. Perkinus similiter iudicat, naturale anni initium apud Iudaeos fuisse mensum Abib, vel Nisan. Mundus enim, ait, uidetur fuisse creatus uerno tempore, non autumno. quippe Noachus arcam est ingressus primo mense & post annum egressus est ad finem secundi mensis. Primus autem uel secundus mensis, non conuenit autumno. Iosephus uero Scaliger, uir summus, autumnum anni initium statuit. Plane initium anni ceremonialis fuit mensis septimus Exod. c. 23. 16. Vnde emptiones, seruitutes & alia politica negotia initium sumebant. Lega ergo ceremoniali annum Iudaei numerabant à mense septembri. Exod. d. loc. & c. 34. 22. Levit. c. 23. 24. c. 25. Num. c. 9. Dissentit, ut dixi Scaliger & cum eo amicus meus Vhbo Emmius, uir doctissimas, quam controuersiam nunc non examinabo.

In eiusmodi anni duplici principio, hodie apud nos, neque politica ferrens, neque ceremonialis legis autoritas quidquam ualet. Obseruamus enim ex magistratus nostri approbatione aliud anni principium, quod incidit in primum diem Ianuarii. Malo dicere de ordinatione & approbatione summi magistratus, illud anni principium nos habere, quam ob natalem Domini nostri Iesu Christi seruatoris, qui natalis eius in finem Decembris incidat ego dubitq ob sequentes rationes.

Nam si obtineri potest & doceri Christum natum in mense Septembri, aequinoctio autumnali & conceptum in medio mensis Decembris, solsticio hyberno etiam anni principium in Septembrem erit rejiciendum. Constat autem ex Luc. c. 1. v. 26. 27. 36. 5. 6. 57. Christum post sedatum à conceptione Iohannis Baptista mensum, in utero Mariae uirginis conceptum. Iohannes uero conceptus est solsticio aetiuo, in principio mensis.

fis.

sis Iulij, & natus in Martio. Ergo Christus, qui sexto mense post conceptionem Iohannis legitur conceptus. Luc. ca. 1. 36. 26. fuit conceptus in mense Decembri, & natus in mense Septembri, nono, a conceptionis tempore. quo mense nono naturaliter partus humanus in lucem editur, Luc. d. c. 1. 24. 26. 56. 57. Sapient. c. 7. 2. 2. Macch. c. 7. 27. Iob. c. 10. 10. Fuisse autem Iohannem conceptum solstitio aestivo, mense Iulio & natum Martio probari potest ex tempore sacerdotii Zachariae, de quo Luc. c. 1. Certum enim est, sacerdotum 24. classes fuisse, per vices alternatim ministrantium in templo, ita ut duae familiae, seu classes. uni mensi deputatae fuerint, ut anno seu 12. mensibus qualibet classis semel officium suum obierit. 1. Chron. c. 9. 25. 2. Chron. c. 23. 8. 1. Chron. c. 24. & c. 27. 1. v. & seqq. c. 23. & 2. Chron. c. 8. 26. & 23. 8. arg. 1. Reg. c. 4. 7. septimanis tamen, seu sabbathis singulis mutatio per vices succedentium in eadem classe fiebat. 2. Chron. c. 23. 8. vid. Sigon. l. 5. c. 3. de Repub. Hebr. ex Iosepho l. 2. contra Appion. & Petr. Martyr. 2. Reg. c. 11. c. 9. per illum text. reliqui Levitae, qui non erant sacerdotes, erant Musici, Iannitores, vel praefecti aerario. 1. Chron. c. 23. 5. & seqq. c. 24. c. 25. c. 26. Sigon. d. lib. 5. c. 3. c. 4. quorum ministerium menstruum fuisse constat ex dictis locis. Inter classes autem sacerdotum, octava per sortem fuit assignata Abiae, 1. Chron. c. 24. 10. quae incidebat in mensem Iunium, qui quartus à Martio, primo anni mense. Atque hunc ordinem & distinctionem classium ministrantium, earumque tempora, apud posteros ita semper observatam constat ex 2. Chron. cap. 29. 25. & seqq. c. 31. 2. & cap. 35. 4. & seqq. cap. 23. 8. 18. c. 8. 26. cap. 5. 11. & 2. Macchab. c. 10. 6. 7. ubi unicus actus, quo semel ordo ille sacerdotum interruptus, excipitur. Idem liquet ex 1. Esd. cap. 3. 4. 5. c. 6. 18. 3. Esd. c. 1. 15. 16. Nehem. c. 12. 44. Luc. c. 1. 8. Sigon. d. lib. 5. c. 3. Sed Iosephus Scaliger in lib. de emendat. tempor. aliis demonstrationibus utitur.

Ergo tempore, seu anno, quo Iohannes conceptus fuit, prima & secunda classis sacerdotum incidebant in mensem Martium, quo initium anni apud Iudeos erat uti dixi. Tertia & quarta classis incidebant in mensem Aprilem. Quinta & sexta classis in Majum. Septima verò & octava classis, in qua Abiae posteri erant; Luc. cap. 1. 5. 6. 8. 1. Chron.

c. 24. 10. in mensem Iunium incidebant. Post hunc statim Iohannes conceptus legitur, Luc. c. 1. 23. 24. Nam hoc mense Iunio festum pentecostes seu septimanarum celebratum à Iudæis fuisse constat, in quo festo frugum primitiæ, ariste recentes tostæ offerebantur, sacrificium certum ex similia, id est, farinâ mundissimâ in clibano, aut sartagine coctum, aut craticulâ, aut frumentum igni tostû, quorum pars in cendebatur, pars sacerdotibus tradebatur, Levit. c. 2. per tot. imprimis versic. 14. 15. 16. c. 23. 10. 11. 12. 13. 18. c. 6. 7. & seqq. Num. c. 15. Huius incensi & sufficitus mentionem etiam Lucas facit, d. c. 1. 9. 10. 11. Festum hoc pentecostes seu hebdomadarû celebrabatur in septimanâ septimâ, finito & absoluto festo paschæ, & festo agitationis. Levi. cap. 23. 15. 16. 17. ex aristis recentibus, quæ non nisi illo tempore haberi poterant in eo loco. Levit. c. 14. 16. c. 23. 15. & seqq. Nam non longè à paschæ messes habuerunt. Exo. c. 9. 31. 32. Luc. c. 6. 1. Ergo festum hoc celebrabatur in principio mensis Iunii nostri, & sine Maii. Fiebat enim computatio harum septem septimanarum, seu 50. dierum à cessatione offerendarum primitiarum, quæ incidebat in 17. Marti, Levi. c. 23. 11. 15. 16. Sigon lib. 3. c. 10. de Re-pub. Hebr. Hoc festo expleto, & functus munere suo sacerdotali, Zacharias dicitur domum reversus, & uxor ejus de n statim concepisse. Luc. d. c. 1. 23. 24. Ex quo constat de tempore conceptionis Iohannis, qui nimirum in Iulio conceptus, & natus in Martio, qui est nonus mensis à tempore cõcepti Iohannis. Et hinc per consequens etiam constat de tempore conceptionis Christi, qui sexto mense post conceptionem Iohannis cõceptus est, Luc. c. 1. 26. 36. hoc est, mense Decembri, qui sextus est à Iulio, in quo Iohannes conceptus, & præterea Christus mense nono ab hoc Decembri, qui incidit in Septembrem, natus. vide Matth. Beroald. lib. 4. Chron. c. 2.

Secunda ratio sumitur ex prædictione Danielis c. 9. 24. & seqq. quæ Christi natiuitas rejicitur in medium hebdomadis ultimæ. Initium verò hebdomadum est mensis Nisan, seu vernum tempus, in quod etiam designant. Volphius in Chronolog. si ve de tempore. lib. 1. in fin. quem tæcum tamen Danielis aliter accipit Iunius ibidem in nobis, Christum verò in anno ætatis suæ trigésimo secundo cum dimidio crucifixum probatur ex illis, quæ in quinta ratione subiungo. si ergo in 32. cæ dimidio anno ætatis Christus

Christus mortuus est, in mēse Martio, quo pascha celebrabatur, sequitur, retrorsum computatione factā, eundem annum ætatis sue trigésimum secundum complevisse, & 33. incepisse in mense Septembri, & per consequens eodem fuisse natum.

Tertia ratio sumitur ex umbris legalibus. Notum enim est, quod Dominus iisdem ferè diebus festis impleverit ea, qua olim per ceremonias in illis celebratas significata fuere. Sic festū paschalis impletum in Martio, quo etiam agnus paschalis edebatur. Festum pētecostes per missionē Sp. S. eodem tēpore, quo apud Iudæos celebrabatur, nēpe in principio lunij, vel fine Maii impletū. Festum tabernaculorū, tubarū, expiationis, quod incidebat in mēsem septimū, hoc est, nostrum septembrē, Lev. c. 23. 24. & seqq. 39. 40. 41. 42. Deu. c. 16. 13. & seqq. Exo. c. 45. 18. & seqq. Num. c. 29. 1. 2. 2. Chro. c. 5. 3. 4. 1. Esd. c. 3. 4. 5. 6. Nebe. c. 8. 18. & seqq. 2. Maccb. c. 10. 6. 7. c. 11. 9. quo tēpore summus sacerdos unctus sanctum sanctorū semel in anno ingrediebatur, Lev. c. 16. 29. & seqq. Eodē etiā tempore per Christi natiuitatem fuit impletum. Solus enim Christus dicitur nostrum tabernaculum, per festum tabernaculorum figuratus. Hebr. c. 9. 11. solus hic expiatio nostra, qui solus sanctum sanctorum ingressus est, ut ad Hebræos dicitur, solus hic tuba, quam pater iussit audire, & festum hoc tabernaculorum significasse perpetuam memoriam de Christi morte, & redemptione nostra celebrandam esse cum gaudio, testatur Zachar. c. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.

Quarta ratio est, quod annus jubilæus & festum clangoris initium suum accipiebat in mense septimo, hoc est, nostro Septembri, Levi. c. 25. 9. & seqq. & c. 23. 24. quo anno σείσθαι & θεία, onerum excussio, & debitorū remissio fiebat, per quas ceremonias significabatur spiritalis latitæ pro liberatione per Christum faciendā. Esa. c. 35. 2. 3. 10. c. 48. 20. 21. c. 49. 13. 14. c. 5. 2. 9. Lev. c. 25. 9. & seqq. Deut. c. 31. 10. 11. atq; hic annus jubilæus ἀφθόσως; atque σείσθαι & θεία denūciabatur publicè in principio mēsis septimi, hoc est, Septembris; Lev. c. 25. 9. & seqq. Deut. c. 31. 10. 11. verosimile igitur est, fuisse illam ceremoniam jubilæi anni eodem tempore per natiuitatem Christi, ejusq; per angelos factam denuntiationē impletam. Luc. cap. 2. 8. 9. 10. 11. 12. 13. & seqq. 28. 29. 36.

¶ *seqq.* cum constet, in nullum alium mensem, plura festa incidisse, vide Sigonium lib. 3. cap. ult. de Repub. Hebræ. & contra in Ianuariam & Decembrem omnino nulla. Sigon. us d. loc.

Quinta ratio est, quod Christus in anno 30. ætatis legatur baptizatus à Iohanne, Luc. c. 3. 23. junct. Matth. c. 4. 17. Marc. c. 1. 9. 10. 11. 12. 13. & *seqq.* Hoc igitur tempore desinebant & incipiebant anni natiuitatis Christi. At vero simile est, Christum, non in medio brumæ tempore, sed potius in autumno, Iordanum ingressum, Matth. c. 3. 16. Marc. c. 1. 9. 10. quo tempore Iohannes morabatur in deserto, indutus pilis Camolorum, edens locustas & mel silvestre. Marc. d. c. 1. 12. 3. 4. & *seqq.* quod non nisi tempore æstiuo fieri potuit. Iosephus Scaliger ex comparatione & velut occurso mutuo temporum, scilicet temporis ab Encænis Macchabei descendentis & ejus quod à baptismo Christi ac 15. anno Tyberii Cæsaris ascendit, conficit, Christum omnino natum esse in fine septembris, aut initio octobris. Quam sententiam suam multis rationib. aliis roborat, ut eam planè extra dubium collocare videatur.

Sexta ratio est petita ex ipsius Christi testimonio de seipso, Luc. c. 4. 17. 18. 19. 20. 21. 22. eodem ipso tempore quo cum Iudæis in synagoga de loco Esaiæ, ca. 61. 1. differuit, impletum fuisse, vel impleri annum jubileæum $\sigma\epsilon\iota\tau\alpha\chi\theta\epsilon\iota\alpha\varsigma$ quo tempore Christus prædicare cepit Euāgelii Luc. c. 4. 17. & *seqq.* At verò hoc in anno Christi ætatis. 30. fuit, statim scilicet postquam à Iohanne in Iordane fuit baptizatus, Marc. c. 1. 9. 10. 10. & reversus est, Luc. c. 4. 1. & tentatus à Diabolo per 40. dies, Luc. c. 4. 1. 2. & *seqq.* Marc. c. 1. 12. postquam tentationem Christus expressè dicitur officium suum incepisse & prædicare cepisse. Matth. c. 4. 17. Marc. c. 1. 14. & *seqq.* Luc. c. 4. 15. & *seqq.* & dixisse impletam ceremoniam & significationem anni à $\phi\epsilon\rho\tau\omega\varsigma$, Luc. c. 4. 14. 15. 16. & *seqq.* 21. de qua Esai. c. 61. 1. 2. 3. 4. & prædicavit hunc annū à $\phi\epsilon\rho\tau\omega\varsigma$, Christus tuba patris: primum quidem in Galilæa patria sua Nazareth. Luc. c. 4. 14. 15. 16. & *seqq.* Matth. c. 4. 12. 13. & *seqq.* 23. postea dicitur sibi discipulos elegisse. Iohan. c. 1. 37. & *seqq.* Matt. c. 1. 16. & *seqq.* itemq. primum signum & miraculum in nuptiis Canæ Galilææ fecisse, Iob. c. 2. 12. post quod tempus descendisse legitur Hierosolyman & circisse. videntes ex templo,

p'o. Iohan. c. 2. 12. 12. & seqq. quo factu, festum Paschæ primam, post
 incipiam prædicationem in mense Maruo, in anno ætatis suæ trigesimo.
 cum dimidio celebravit, Ioh. c. 2. 12. & seqq. usque ad finem. In medio
 utiam tertio anno officii sui Christum crucifixum probare mihi videtur
 textus, apud Lucam, c. 13. 32. 33. 34. Ecce sanationes peragam hodie &
 cras, versia autem die consummabor, &c. et d. c. 13. vers. 7. 8. 9. Nam post
 baptisma & incipiam prædicationis manus Christus ter dicitur ascen-
 disse ad festum paschæ in urbem Hierosolymam. De prima adscensione
 dicit Iohan. cap. 2. vers. 12. 13. 14. De secunda Iohan. c. 6. 4. 5. de tertia
 Iohan. cap. 11. 55. & seqq. post quem adscensionem etiam captus est à Ju-
 daeis & ad mortem damnatus. d. c. 11. 55. & seqq. capitibus.

Septima ratio est, quod ex historiis Romanorum constat, censum præ-
 stationem, Romano imperatori fieri solitam in mense Septembri, quo i-
 timera omnia sunt perna & fructus colliguntur, quo tempore Christus da-
 titur natus. Luc. c. 2. 1. 2. & seqq. quo ex edicto Cæsaris census in terri-
 torio Romano indicabatur, describebatur & addebatur. Luc. c. 2. quod
 in mense Septembri apud Romanos fiebat L. 1. C. de vest. milit. Novell.
 128.

Octava ratio est ex tempore natiuitatis Christi, quo pastores greges
 suos paruerunt noctu in agris, quod neque olim, neque hodie in terris illis
 orientibus in media bruma fieri potest, neque solet, ut testantur histo-
 rici, sed potius in autumno, ut ex poetarum & historicorum testimoniis
 late probat V. Volpius in sua Chronologia, lib. 1. in fine.

Nona ratio est, quod Græca ecclesia olim annum semper à Septem-
 bri mense inceperit, ut refert Berwaldus. Non obstat argumentum, quo
 adducti, diem natalem Domini in Decembrem contulerant, quod scilicet
 presens Zachariam sacerdotem ingressum sanctum sanctorum, quod se-
 mel in festo eadem natiuitatis, hoc est, in septimo mense, seu nostro septem-
 bri, fiebat. Lewis. c. 16. 1. 17. Hob. c. 9. Nam textus apud Lucam d. c.
 1. dicit, Zachariam sacerdotem sortitam sortem sanctorum sacerdotales,
 facturus facienda, ingrediendi in templum Domini. d. cap. 1. 9. 10. 11. 1.
 Chronic. c. 24. 2. 7, 19. Non dicit Zachariam summum sacerdotem &
 pontificem fuisse, sed sacerdotem Pontificem unum fuisse, sacerdotes plurimi.

Nam c. 4. ex tribus Aharonis procreati. Nec Pontifices habebant vices & sortem, ut sacerdotes. 2. Reg. c. 11. 9-10. sed uncti soli erant, Exod. c. 40. 15. Levit. c. 16. Exo. c. 30. 10 & seqq. noq̄ summus sacerdos & pontifex, sicuti reliqui sacerdotes, in classes distributus. Præterea suffitum & incensum factum in festo pentecostes, seu septimanarum in principio mensis Junii patet ex Lev. c. 23. 5. 6. 11. 12. & seqq. Exod. c. 23. 15. 16. 19. Dent. c. 16. 16, tempore nimirum, quo erant spicæ rocentes virones, Levit. c. 2. 14. quo tempore sacerdotes partem fumile comedebant in loco sanctuarii tabernaculi, non in sancto sanctorum, Levit. cap. 6. 9. 19. 2. Chronic. c. 26. 16. 18. 19. c. 9. 7. Quibus addo ex Luc. d. e. 1. 11. ubi dicitur Angelus adfuisse Zacharia, ad altaris suffitus deferendam. Altare hoc suffitus erat in media parte tabernaculi, hoc est in sancto, non in sancto sanctorum, ut liquet ex Hebra. c. 9. Et munus suffitus faciendi, etiam pro sorte ordinariis reliquis sacerdotibus deferbatur 1. Chron. c. 23. 4. & seqq. Et summus sacerdos, non per dies aliquot commorabatur in sancto sanctorum, prout hic Zacharias per dies aliquos officium fecisse dicitur. d. e. 1. 23. Ex quibus constat, functionem sacerdotalem Zacharia non potuisse referri ad illud tempus, quo in sanctum sanctorum pontifex maximus ingrediebatur, quod fiebat in mense Septembri, sed potius ad illud, quo sacrificia & suffitus ordinarii fiebant, quod erat in Junio. Quod verò dicitur populus expectasse foras Zachariam, intelligendum est in ostio tabernaculi. Exod. c. 40. 30. 31. 32. & seqq. c. 38. 7. 8. 1. Sam. c. 2. 22. seu in atrio domus Dei, 1. Chronic. cap. 23. 5. 6. Nam populo non licebat ingredi domum Dei, sed tantum sacerdotibus. 1. Chron. c. 23. 5. 6. & Ezech. c. 44. Levit. c. 16. partes verò tabernaculi tres erant; Atrium: sanctum: & sanctum sanctorum. Levit. c. 16. 12 & seqq. ubi Junius Hebra. c. 9. Exo. c. 26. Atrium erat antica pars, ab ortu in occasum, in qua populus conveniebat. Exod. c. 27. & ubi ara aenea, ad quotidiana sacrificia & labrum aeneum, aquam sacerdotibus præbens ad ablundum, Exod. c. 26. c. 39. Heb. c. 9. Sancta verò erat pars media tabernaculi. atrio proxima, velo ab illo distincta, quæ sacerdotibus ministrantibus quotidie patebat, in qua altare aureum. suffitus, seu thymiamatis in dextero latere, & mensa aurea cum panibus propositionis, in sinistro candela-

brum

bram aureum. Sanctum sanctorum denique erat pars postica tabernaculi, velo quoque à sancto distincta, Exod. c. 26. Hebr. c. 9. in quam summo pontifici semel in anno ingredi licebat. Levit. c. 16. in fine in mense septimo septembri scilicet die, decimo, Levit. d. c. 16, 29. & seqq. ubi Iunius. c. 23, 27. Exod. c. 30. 10. 11. 12. In hoc sancto sanctorum stabat arca fœderis, sed à propitiatorio, seu operculo. Exod. c. 26. In Luca. c. 1. cum dicitur Zacharias stetit ad dexteram altaris sufficitus, cum populus foras in ostio tabernaculi precaretur, satis apparet, eo tempore Zachariam non fuisse in sancto sanctorum, sed in sancto, in quo erat altare sufficitus aureum, ut dicit. Deniq; constat, Zachariam hunc patrem Iabannis, illo tempore, quo Christus concipiebatur & nascebatur, non fuisse summum pontificem. vid. Sigonium de Repub. Hebrea. lib. 5. c. 3. ubi scribit & ex Iosepho probat, Iozazaram tunc temporis pontificatum administrasse. Quomodo igitur hic sacerdos Zacharias sanctum sanctorum ingressus esset? Ex his omnibus probabile fit, tempora & festa ordinaria & solemnia à pontifice Romano male mutata fuisse, ut scilicet impletur de filio perditionis, qui tempora sit mutaturus, ut quidam illud Danielis accipiunt.

CAPUT XXIII.

De natura & affectione populi.

HActenus de lege, regula & norma vivendi & administrandi diximus. Sequitur de natura & affectione populi & corporis consociati, quorum notitia etiam magistratui in regni administratione sanctorum necessaria est. Boterus lib. 2. cap. 3. de politica bene constituend. Populum hic accipio pro casta & plebe promiscua. corpus consociatum, pro membris regni in unum corpus unius.

Populi ingenium, mores, natura, affectio & notitia petenda & cognoscenda est ex natura, situ & sede regionis, aetate, conditione, statu & educatione, eiusdem. vide Bodin. lib. 5. c. 1.

de Repu. Lips. lib. 4. polit. c. 5. Hippolyt. à Collib. de principe c. 8. Zwin-
ger in theat. volum. 21. lib. 1. & seqq. Alexand. ab Alexan. genial.
dier. lib. 4. c. 13. & Gregor. Tolos. lib. 4. c. 4. & lib. 10. c. 6. num. 17. &
seqq. c. 3. Bodin. in method. histor. cap. 5. Boter. lib. 2. de polit. bene instit.
Scipion. Amirat. lib. 4. de curs. 7.

Cognoscitur autem ex loco & situ regionis, hominibusque
natura, si consideretur, an versus orientem, septentrionem,
occidentem, meridiem, vel occatum solis, regio sita sit, an il-
la plana, montosa, ventosa, vel tranquilla.

Populi orientales, ceteris naturâ suâ sunt humaniores &
urbaniores.

Populi inter meridiem & septentrionem siti, quia medium
inter calorem & frigus tenent, illi quoque viribus in-
genii & corporis simul valent. Ideoque libertate temperata
regendi sunt. ut sunt Romani, Graeci, Poloni, Hungari Galli & alii.

Septentrionales populi naturâ sunt audaces, animo si, con-
dati, sed non astuti, neque industrii, verum simplices candidi,
corpulenti, tardi, fidi & constantes, hilares, visio dediti, inhu-
mani. Quales esse videntur Transylvani, quidam Poloni, Dani, Sue-
di & alii. Hi liberius in gubernatione sunt habendi. gaudent
enim maiori licentia & indulgentia. Meridionales populi
contra sunt solertes, ingenios, leves, inconstantes, venci de-
diti, melancholici, quales sunt Sarraceni, & reliqui Arabes, Ae-
gyptii, Aethiopes, Carmani, Godrosii, Indi, & plures alii.

Habitanes in regionibus patetibus & ventosis, sunt tur-
bulenti, iniqui, inconstantes. In locis tranquillis viventes,
contra sunt quieti constantes.

Montani populi sunt duri, robusti, asperi, austeri, atque gau-
dent maiori licentia & libertate frui cupiant.

Vallenses, contra sunt naturâ timidi, molles, effeminati.
In locis sterilibus degentes, sunt artificiosi, industrii, seduli,
severi, & arctioribus vinculis indomitam & feram hominum
vitam constringi oportere iudicant.

In fertilibus contrà habitantes, otiosi, voluptatibus dediti. In portu maris fluminumve viventes, ob commercia & conversationem cum variis hominibus callidi, astuti, lucro dediti, dolosi. *vid. Arist. lib. 7. polit. c. 7. Petr. Greg. Tolos. lib. 4. c. 4. de Repub.*

Valentes robore corporis, non ingenio, opus habent rege prudente & gravi, cujus autoritate contineantur.

Qui valent prudentia, viribus autem corporis destituuntur, illi cupiūt sibi dari regem, hominem acrem, bellicosum & ad res gerendas aptum: sed qui inter hos medii sunt & tam corpore, quam ingenio valent, libentiùs ab optimatibus reguntur. *Petr. Martyr 1. Sam. c. 8.*

Populus Iudæicus, naturà contumax præfractus, rebellis, impatiens, perversa & intractabilis fuit. *Deut. c. 31. 27. ibi nam ego novi rebellionem tuam & cervicem tuam durissimam. Psalm. 95. 8. 9. 10. 11. Esa. c. 48. 4. c. 65. 2. Ierem. c. 3. 3. 4. 5. c. 8. 6. c. 11. Act. c. 7. 51. & Psalm. 78. Ideo etiam Moses quadam hac duritiâ motus ipsi indulsit, quæ aliâs concessurus non fuisset. Matth. c. 19. 8. 9.*

Deinde, ut regionum mores sæpè sunt diversi, & diversa studia & judicia: sic & inde nati diversum habent morum habitum & rationem, & proinde non possunt simul convenire sine aliqua antipathia, quæ tolerandoque motus, seditione, læsionem & subversionem status Reipub. excitare. Nam elati, superbi, bellifve assueti, facile pacificis & mansuetis vim inferunt, Mali & dediti mollitici, bonos mores corrumpunt. *Ezech. c. 16. 3. Siracid. c. 33. 12. 13. 14. 15. 16. I. quod si nolit. §. qui mancipia. de edil. edil. Tit. c. 1. 12. Alex. ab Alexand. lib. 4. c. 13. Greg. latè d. lib. 4. c. 4. de Rep. & Plutarch. de gerend. Repub. Aristot. lib. 5. polit. c. 3.*

Oportet itaque magistratum ingenia hominum quos regit, vel in jus civitatis recipit, novisse, ne moribus, naturâ, & ingenio diversos & contrarios jungat, vel qui alios corrumpere sint: Oportet necesse etiam mores & ingenia eorum, quibus præest, ut his se accommodare possit, & sciat quibus potissimum populus moveri & delectari soleat &

duci. vide Arist. l. 7. poli. c. 6. li. 5. c. 3. imò & senū, juvenū, item feminatū, divitiū, nobilitū, doctorum, pauperū, & viliū naturā mores & ingeniū scire debet. Scip. Amir. l. 4. disc. 7. Qui venātur bestias induunt exuvii cer- vi; qui aucupantur aves, plumatis utuntur tunicis: qui tauros captāt, ca- vēt ne veste rubra appareant, aut elephātis albā: quod hoc colore irriten- tur. Sic qui ferā nationē domare vult, semet ipsum illi ad tempus adcom- modet necesse est. Ita quoque magistratus affectus populi discere debet, & scire, quomodo passiones & affectus populi ad harmoniā & ad legum obedi- entiam ducere possit. Sed tamen ut arbores transplantata, deponunt sēpē nōxiā substantiā, mutatā culturā & terrā sic quidam alio cōmigran- tes mutant & mores & naturam pristinā. Greg. d. lib. 4. c. 4. num. 17. & seqq. & Iohan. Bod. in method. histor. c. 5. & d. c. 1. li. 5. de. Repub. l. 1

Populi verò triplicis, sui, finitimi & universi natura & af- fectio magistratui cognoscenda est.

Populi sui, seu sibi subiecti, affectio & natura, vel conditio, ideò cognita, perspecta & explorata magistratui esse debet, ut sciat, quibus rebus & modis ille ducatur, moveatur, offenda- tur & regatur; quæ quibus, & quales leges & gubernandi ra- tio congruat. Ideo Iosephus in exordio sui magistratus obiit totam regionem sibi commissam, eiusque naturam, conditionem & statum di- dicit, ut habetur Genes. c. 4. v. 46. vide Pintarch. de gerend. Repub. Inter subditos duo civium sunt genera, plebs & nobilitas. Plebs annona abun- dantia & hilaranda est, justitiaque timore frenanda: nobilitas verò ut honoris stimulo adigitur, sic pudoris freno corrigitur. Si nobiles nō timue- rint, si plebeios non puduerit, si tamē hi patientur, illis aditus ad princi- pē intercludatur, pro re cōperta habendū est, Remp. minus rectē se habere.

Finitimi populi naturam, ingenium, propensionemque noscere oportet, ideò, quod cum illis sēpē res, fœdera, & com- mercia, vel bella intercedunt, vel quod opera eorum opus has- beat in vita sociali. Ad. c. 12. 20 ibi petebant pacem eò quod aleretur regio ipsorum ex regis agro. Iudic. c. 18. 7. 10. 27. Quamobrem r: fere mores vicinorū scire, an sint iracūli inquieti, audaces, pacati, leves, timi- di, intēperātes, luxuriosi, superbi, mēdaces, vani, avari, laboriosi, austeri,

mores

cōrumaces, inhumani, duri, agrestes, molles, vel a'ii. Quinā tales sint natura regionis, latē docet Bod. in meth. hist. c. quē vide & l. 5. c. 1. de Rep.

Mali finitimi & vicini à Deo alicui regno obijciuntur, ad vitia illius reprimēdū, vel corrigendū, vel in officio illud contemnēdū. Sic Philistinos Israelitis, Iudais Israelitas, Deus opposuit, tanquam repagulū & frenū. 1. Chron. c. 4. adde Ierem. c. 50. & seqq. vid. Iudic. c. 3. 3. Quamobrē etiam dico, non expellam eos à facie vestra, sed erūt vobis adlatera, & dii eorum vobis in cēdiculam futuri sunt & c. 4. 4. fueruntq; ad probandū per ipsas Israelē ad cognoscēdum, an auscultaturi essent praeceptis Iehova, quae praeceperat majorib. ipsorū, c. 10. 7. Iudic. & Ios. c. 15. 63. 1. Chro. c. 4. Sir. c. 33. 15. 16. Sic bodio Turcas Germanis opponit vicinos, & Gallis Anglos, & alii alios vicinos & vindices quasi deitatorum suorū habent. uti exēpla & historia testatur. vid. Comin. part. 1. hist. Gall. c. 107. & seqq. Nam si qui princeps, aut si quae civitas secura, sine ullo metu hostili viveret, luxuriantibus otio animis principatus in libidinem & tyrannidē verteretur, quo argumento Scipio Nasica Carthaginē conservandā esse contra Catonem dissentientē asserēbat, ne metu ablato amula urbis luxuriantis felicitas urbis Romanae inciperet. Ita Deus, dum singulari providentia principibus et civitatibus excitat amulos, illis velut quosdā stimulos subdit, ut alii aliorum metu modestē & temperantur se gerant. Comin. lib. 5. c. 18. Planē bellicosarū gentiū & in suis regionibus parē & duritur viventū in fertiliores urvatio periculosa. 2. Reg. c. 16. 7. 8. 9. & seqq. sed & Deus provinciis vel regnis Angelos p̄ficat. Persis Angelus à Deo legitur tributus. Dan. c. 10. 13. c. 12. 1. Macedonia. Act. c. 16. 9. adde Exo. c. 13. c. 14. Ios. c. 5. Iud. c. 6. 2. Reg. c. 19.

Vniversi populi ingentiū, inclinationē propensionē & naturā intelligere decet magistratū, qui nimirū sint motus, affectus omnibus subditis communes erga superiorē sibi imperantē.

Quod nullo meliori modo, quā quod ipse aliquandiu imperio alieno ob: epaverit, intelligere poterit. Ex eo. n. recollere potest quod sub alio principe, aut noluerit, aut voluerit, & quod tibi obediētī ab impāte, vel cōtra fieri volueris, vel minus. Unde de Galb. Tac. utilissimus idē ac brevissimus rerū bonarū malarūq; dilectō, cogi-

tate

care, quid sub alio principe, aut noluero, aut volueris.

Deinde consultum, ut magistratus se moribus & ingenio populi ad tempus ad commodet, ut intelligat quæ ei conveniant & quæ deceant, & leges convenientes ferat: ita faciliore labore & diutius imperabit. *vide Gregor. lib. 22. c. 8. num. 7, 8. & lib. 10. c. 3. de Repub.*

Est verò plerunque natura & ingenium vulgi, & populi univèrsi.

Primo mobile, varium, inconstans & mutabile, primum in affectus, quos ponit, vel sumit varios, imò contrarios sæpe & divertos, & plerunque in bonè de se meritis ingratum, pro beneficiis maleficia reponens. *Scip. Amirat. lib. 5. discurs. 3. & lib. 20. discurs. 4.*

Ita populus Judaicus, modò Christum voluit regem constituere, modò faustis acclamationibus Hierosolymis ingredientem edecit, quem tamen alio tempore ad crucis supplicium postulavit; Idem populus Judaicus erga Gideonis liberos ingratus. Iudic. c. 8. 34. 35. junctio versic. 22. & idem Moysen primo regem coluit, quem alio tempore trucidare volebat. Num. c. 20. Sic Judæi Iohanni Messie honorem deforunt, quem tamen postea ad Herode in carcerem conjunctum, omnes deserunt. Apostoli, qui christi in simulabuntur à Judæis, pro diis postea ab illis habentur. Act. 2. 3. Lycaones Paulum, tanquam Deum edecipiunt, paulò post tamen lapidant. Act. 14. Melitenses Paulum homicidam, mox Deum dicebant. Act. 28. David quoque hanc populi sensit inconstantiam & inconstantiam. Ab Israelitis rex confirmatur, & ab eisdem regno pellitur & eiicitur. 1. Sam. c. 15. adde 1. Reg. c. 12. & 2. Reg. c. 15. c. 17. 2. Sam. c. 20. 2. Profana exempla plurima recenset Georg. Richter. in axio. polit. 46. & 339. Extant quoque exempla Aristidis, Semeonis, Phocionis, Scipionis, Themistoclis, Miltiadis, & aliorum virorum præstantium, qui postquam aliquandiu populo placuerunt, imò iustissime viderunt, tamen vel exilio, vel supplicio postea sunt affecti.

Quandiu indigentia, vel necessitate aliqua premitur populus, supplex & humilis est valde, & ad eos, à quibus se juvari arbitratur,

arbitratur, totus inclinat: at ubi se sensit bene habere, maxime dum divitiis affluit, de se mirifice præsumit, unde ad libertatem, vel modico vento impulsus se accingit, jugum superiori, quantumvis æquissimi excutere. *Eccles. c. 4. 10. 11. 12.* conatur, & nisi tum, dum audere incipit, reprimatur, periculo sum, ne quod temerè exorsus est, perniciosè perficiat: ubi verò vigilantis principis manum imminentem considerat, eadem levitate, quâ ceperat præsumere, in seipsum redit. *Greg. lib. 4. cap. 3. n. 19. Magistratus igitur se vulgo non tradat, prudenter cum illo agat, in caducum parietem non inclinet.*

Deinde commune multitudinis vitium est, ut nimia clementia principis sui abutatur & nimia superbia irriteretur, & medium amet. Vitiū illius etiam est, quod magnos ac virtute præstantes viros plerunque invidia prosequatur, ignavos autem & timidos dignitate ac gloria afficiat. Diligit, quorum prudentiam imitari se posse confidit, quorum verò sapiētiam non potest attingere, eos livore & invidia insectatur. *Franciscus Patris. lib. 5. de regno. tit. 11. Quantum itaq; potentia accedit unicuique, tantum in eum invidia crescit, ita ut virtutis & gloriæ comes perpetuus sit invidia, calumnia, odium & livor. Exemplo sit Daniel, qui ob virtutes, invidiam, odium, & calumniam Satraparum sustinuit. Danna. c. 6. Christus cuius miracula Pharisei calumniis insectabantur. David. in visus oculis Saulis: Iosephus fratribus suis, ob virtutes & gloriam odiosus. Scipio Africanus, Themistocles, Aristides, Hermodorus & alii. *Richt. actom. 295.**

Vitium quoque populi est, quod magistratui suo mala incommoda & adversa, quæ in Repub. accidunt, imputat & adscribit. *ut populus Iudæicus. Mosi. Exod. c. 5. 21. 22. 23. Num. c. 20. 3. 4. cur nos adduxisti congregationem hanc, in desertum, ut moriamur ibi nos & jumenta nostra. 5. et quare fecistis, ut ascenderemus ex Aegypto ad adducendum nos in locum matum istum. 6. 7. & Davidi. 1. Sam. c. 30. 6. & futurum magistratum magis & plus amat, quàm presentem etiam bonam & pium, ut exemplum Absolomonis et Davids docet. 2. Sam.*

R 1

2. 15. 10. 13. c. 19. 9. 10. 41. 42. 43. *Eccel. c. 4. 11. vidi oēs vivētes qui ambulānt sub sole adiūgētes se puero illi secūdo, q. regnaturus est loco illius.*

Tertiò populus est præceps, pavidus, locors, iudicii expers, nec delectu, aut sapien'ia, sed impetu, temeritate, suspicione, vel affectu suo ducitur. Ideoq̄ue ex opinione multa, ex veritate pauca iudicat, atque ad plures inclināt, & ex multitudine sententiū, veritatē meretur. & Cicer. pro Planc. non est consiliū in vulgo, non ratio, nō discriminē, non diligentia. *Ideoq̄ vane populū voces nō sūt audiēda. J. Decur. C. de pen. illi cui regēdus, nō sequēdus, populus est cōmissus. l. 3. c. qui manum nō poss. Scip. Ambr. l. 20. dis. 4.*

Credulus est, quia oīa credit, & quoquo modo audita, pro cōpertis habet & facile falli & induci potest & talis urentibus reddi, qualis est dux, vel rector illius. Favet fervidis. Nam populo iudice, quicquid modestū id ignaviæ speciē habet, quod circumspēctum & providam legnitia; Quod verò abruptum & præceps, id verò forte & virile censetur. *ut Lipsius dicit.*

Quartò, invidus est populus, & ægris oculis alienā felicitatē intuetur, & propria publicis præfert, atque omniū curarū est expers: imò deteriori atque inferiori parti favet. *Hinc multi viri præclari & eximii post res feliciter gestas, in exiliū fuerunt ejeti, vel alia graviora passi sunt, ex sola populū invidia. ut Themistocles, Scipio Africanus, Scipio Asiaticus, Bellisarius. Est. n. communo vitii in magnis et liberis civitatibus, ut invidia virtutis sit comes et libenter detrahant his, quos alius emergere vident: neq̄ pauperes equo animo alienam opulentā fortunā intuentur. Franc. Patr. lib. 6. tit. 5. Spin. de animi tranquil. l. 4.*

V. Ferox, morosus, indomitus & servitutis impatiēs est populus, equo feroci & indomito similis, eadēque arte tractāndus *Greg. lib. 22. c. 8. num. 5. & lib. 10. cap. num. 203. Nam, inquit, nisi cum arte & peritia sessor noverit tergo equi insidere, omninō excutitur. Ideoq̄ rectē Xenophon. 1. pæd. homines, ait, in n' illos magis insurgunt, quam in eos, quos imperiū in se affectare sentiscunt: et omnibus animalibus facilius, quam hominibus imperare poteris, nullūq̄ animal, quod maiori arte tractandum est, Cicero ad Quin. frat. epist. 1. sæpē magistratus pro communibus commodis adeundas iniurias, dicit, subeundas, sæpē pro Rep. tem-*

populos, cū multis audacibus, improbis, nōnunquā etiā potentib. esse dimi-
cādū, sed hec potētia in solis verbis. Nihil en. ultra verba plebs est ausura.

VI. Verita loquitur populus & comprimi nescit. Famam,
vel rumorē alit & auget in peius potius, quā melius & quando
provoto omnia non succedunt, facilē culpam in magistratum
coniicit. Ideoq; rectē Plutarchus dicit, omni populo inest malignū quid-
dam & quoralum in imperantes. Et Seneca de provident. Quāvis id agas,
ut nequis meritō te oderit, erūt tamē sepe, qui oderunt, adeo ut Plutarch.
in Apophtheg. rectē dixerit, regitē esse audire male, cū facias bene. Qua in
re populus similis est infantibus, qui pulcē à matribus ac nutricibus capiūt,
plorare interim non desinunt. sed imperanti vane populi voces non sunt
audiendae. l. Decur. C. de pen. & vulgi obtrectationes negligenda im-
perantibus. quod exemplis illustrat Scipio Amirat. lib. 3. discurs. 7. & ne-
bil esse levias, quā aura populari fidere, idē lib. 5. discurs. 3. Exēplis docet.

VII. Hinc populus est turbidus, seditiosus, rerumque no-
varum cupidus, præsētia fastidians, aliū statū & cōditionem
Reip. expetens, quieti & otio adversus, præsērtim quando
dux est. Ecclē. c. 4. 10. 11. 12. ubi docet Salomo, populares & subditos
nunquam suā sorte contentos esse, ac ne sapienti quidem regi adquiscere,
& mutationem expetere quod patet etiā ex Absolomis exēplo. 2. Sam.
c. 15. 10. 12. 13. & aliis supra allatis in S. Magistrati suo, & plura ad-
fert Richter. adiom. 237. Nam animi hominum sunt instabiles & offēsi
aliquib. incōmodis, facili appetūt alia. Sic Iudaei sub Samuele, perebas sibi
dari, regē iudē in Egyptū redire cupiebāt. Nam ut mare, quod suā natu-
rā tranquillū est, vectorum vi agitur, Sic populus suā naturā & spontē
placatus, hominū seditiosorū vocib. ut violētissimis sepe statib. attollitur,
ut ait Cic. pro Cluent. At sine rectore & ductore, vulgus praeceps pavidus,
vecors, metu aut spe nimii in reb. minimis trepidat, in maximis minime
prospicit, verbis ferox, factis remissus. Aut. n. servit humiliter, aut supbē
dominatur, aut nimii colit, aut nimii odit. Medii nescit, declinat, vel ad
dextrā, vel sinistrā. Libertatē, q̄ media est, nec spernere modicē, neq; habe-
re scit. Exēplū huius naturae populi dicit 2. Sā. c. 15. ubi Absalō subdico-
rū patris sui animos facile suis blāditijs ad se allicere potuit, ut secū cōtra

dem Regem conspirarent. Similiter cap. 20. ubi auctore Sheobabo Ifas-
lita à Davide deficiunt. 2. Reg. c. 10. 1. 2. 3. 4. 5. & seqq. Greg. lib. 2. tit.
1. de Rep. & lib. 10. c. 3. 4. 4.

VIII. Natura & affectio, seu ingenium populi est, ut mo-
res & vitam sui summi magistratus imiterur facilimè. Est enim
subditis omnib. quasi lex ab ipsa natura insita, ut omnia principis facta,
dicta, moris accuratissimè imitentur, atque in id unum intentus habeant
oculos, studia, mentes, ut ejus singula vicia, virtutes, omnia denique cor-
poris & animi habitum, ipsis animis & mentibus expressum habeant, ut
dicit Bodin. lib. 4. c. 6. de Repub. & obsequium inde in principem et amu-
landi amor validior, quàm pena ex legib. & metus. Unde pro verbum.
Qualis rex, talis grex: qualis princeps, talis populus. Siracil. c. 10. 2.
Quod adèò verum est, ut princeps, quantumvis simulator &
cautus sit, non tamen possit efficere, quin Respub. suis vitiis
non inficiatur, vel virtutibus suis non exornetur. unde est, quod
princeps plus exemplo, quàm peccato suo noceat, & vitia sua honesta plus,
quàm præceptis & pœnis adificet. Nam vitia principis boni, censura effe-
civium, eaque perpetua, ad hanc solent se civis conformare. Nam,

componitur orbis,

Regis ad exemplum, nec sic inflectere sensus

Humanos, edicta valens, quam vitia regentis.

Mobile mutatur semper cum Principe vulgus, ut ait Claudianus,

Ita Vespasianus bonis legibus à se latis multa correxit in Repub. sed
exemplo vitia proba, plus effecit apud populum, ut refert Aurel. Vict.
in vita ejusd. Idem de Arcadio & Honorio narrat Zozomen. lib. 8. c.

1. Quoties impius rex Ieroboam dicitur Israellem peccatis suis seduxis-
se? David in Psa. 12. in fine conqueritur multiplicari improbes, improbi
imperium tenentibus, & in Psalm. 20. 4. 5. 6. 9. ob pietatem regis subditi
incitantur ad virtutis & pietatis studium & Psalm. seq. Contra omnes
ministri regis impii, etiam ipsi sunt impii. Proverb. c. 29. 12. In palatia
Romana, vitia impia & turpia, multa vitia introducerunt Nero, Cali-
gula, Helioabalus & plures alii. Item in Repub. Judæorum Ieroboam,
Achab, Manasses & alii. 2. Reg. c. 21. 2. Chron. c. 33. vide Cicer. 3.

de

de legib. Non tantum, inquit, mali est, peccare principes, quantum illud, quod permulti etiam imitatores principum existunt. Nec solum vitia concipiunt ipsi principes, sed ea infundunt in civitatem, & obsunt dum corrumpuntur & dum corrumpunt, plusque exemplo, quam peccato nocent. Hinc Plato, si Remp. recte laudabiliterque instituis gerere, virtus tibi cum civibus comunicanda est. Quales. n. in Rep. sunt principes, tales solent esse reliqui cives. Ideoq. non tam imperio nobis opus, quam exemplo, dicebat Plinius. vide exemplum Marci Imp. in capitulo. Idea lamina populi magistratus vocantur. 2. Sam. c. 21. 17. & c. 23. 3. 4. qui in suos mores formant ceteros. Camerar. cent. 1. c. 66. Georg. Richter. Axiom. pol. 120. qui exempla referunt. Scipio. Amirat. lib. 3. discurs. 9.

Hinc studia vulgi cum benevolentia & favore principum consistunt & mutantur. Vulgus enim illos colit & admiratur, quos se in gratia & autoritate esse apud principes. Rursus quoque hos odit, quos videt gratia & favore principum excedisse.

IX. Populus levis, inconstans & varius est, varia agitatur, movetur, conatur, meditatatur, loquitur, quo vis tempore, quæ principem, seu magistratum scire oportet: Imò etiam singulorum subditorum vitam & mores, ut cognitos habeat, ipsius interest, ne illi imponatur à male consulentibus, ne mendacis firment dolosa consilia, ne cogatur hoc tantum scire, quod consilarii loquuntur, atque ut remedia ordinare & in tempore prævenire possit.

Adsequitur autem hoc honestè, quando frequenter comitia, seu status regni congregat, audit, & liberè conqueri patitur quos vis.

Iosaphat rex, ministros suos per omnes regionis & regni sui partes misit, qui de statu singulorum & universorum informati, omnia in melius reformarent. Delatores à quibusdam huic negotio adhibentur, qui clam à magistratu submissi, in secretiora etiam quaque privatorum habitacula penetrant, omnia expiscantur & observant, ad superiorem subornantur & relaturi. Sed ob imposturas et calumnias horum in bonos & delationes falsas, hoc genus hominum valde periculosum est. vid. Pet. Gre. l. 326. 4. Syno.

In quibusdam locis constituti sunt in hunc finem censores, observatores, procuratores & advocati jurati, qui quæ ad crimina & negotia publica pertinent, sollicitè inquirunt, explorant, referunt & deserunt magistratus emendanda. Unde hi, magistratus sui aures & oculi rectè dicuntur. Eccles. c. 10. 17. Ne quidem in conscientia tua regi maledicito: & in conclavibus eubilis tui ne maledicito diviti. Nam vel avis colorum perferret vocem illam & ales indicaret verbum. & 2. Sam. c. 18. 13. aut si commisero ex meo ipso falsitatem, cum nulla res possit à rege celari: an tu stiturus es te ex adverso? Genes. cap. 44. vers. 5. 15. Levit. cap. 5. vers. 1. 2. Deut. cap. 17. ver. 2. 3. 4. 5. 6. cap. 13. vers. 12. 14.

Coitiones etiam & conventicula subditorum, vel vulgi, magistratum cognita & explorata habere oportet. Solent enim fiabella nocturnis colloquiis, aut flexo in vesperam die, & dilapsis melioribus, deterrimum quemque congregare, atque in ejusmodi conventiculis serunt querelas, & ambiguos de principe sermones & quævis alia turbamenta vulgi, prætexunt speciosa nomina, fingunt varia & facilè in malum prorumpunt.

Valdè quoque principis interest, ut hominum mores cognoscat, bonosque virtute insigni præditos viros cognitos & exploratos habeat, ut iis uti possit pro Reipubl. commodo. Qua in re excelluit Augustus Imp. & Ludoicus undecimus rex Galliarum. Scipio *Amirat. lib. 13. discurs. 7.* Malos contra & noxios cognitos habeat, ut evitare horum ministeria possit.

Præterea aulicorum & palatinorum suorum ministrorum naturam & ingenium summum magistratum cognitum habere oportet, ut remedium malis adferre possit, & præcipitium, lapsum atque ruinam, quam tales magistratui & imperio parare solent, præcavere, vel mala, quæ imperantibus

bus adferre solent, declinare possit. Horum igitur aulicorum & palatinorum mores & natura ita solet esse comparata.

Primo in aula & palatio magistratus versantes ministri, toti ex nutu sui principis, velut Dei sui, pendent. *Psalm. 146. 2.* ex hujus nutu vultum suum fingunt, simulant & dissimulant, ac precipites feruntur etiam ad facta impia, quæ sciunt placere dominis. Sunt igitur injustitiæ & libidinis eorum ministri, vitii & cupiditatibus ipsorum per adulationem inservientes, absque ulla conscientia. 2. *Sam. cap. 1. 3. 4. 5. 6. & seqq. 19.* ubi *Davidis flagitiis, famuli ipsius aulici promptè inservierunt. Ita ministri Herodis, ut placerent illi, Christo illudant. Luc. cap. 23. & ministri Capha. Matth. cap. 26. ca. 27. sic principes Pharaonis illius libidini inserviunt. Genes. cap. 12. 12. & Abimeleci. Genes. cap. 20. 2. & principes Hiskia. Ierem. cap. 38. 4. 5. cap. 36. 23. 24. & Saulis tyrannidi Zophai inserviunt. 1. *Sam. cap. 26.* Sic Saulis insidias, quas Davidi struebat, serviunt famuli Saulis mentiendo. 1. *Samuel. cap. 18. vers. 21. 22. 23. 24. & seqq. & Doeghè servus Samuelis. 1. Samuel. cap. 21. 8. 9. & Amnonis libidini turpi inservit Ionadab. 2. Samuel. cap. 13. vers. 2. 3. 4. 5. & Achabi vindicta ipsius famuli. 2. Reg. cap. 1. vers. 6. 7. & seqq.* Ita principes libidinum suarum artifices & ministros in aulis facillè reperiunt. 2. *Samuel. cap. 13. vers. 1. 2. 3.* Ideoque in aulis pleris sunt adulatores & sycophanta, quam viri fortes, boni & pii, Richterus axiomat. 184. & Reinhardus Lorich. de institutione principum titul. de adulat. & seqq. Quare istis ministris & muscis aulicis non est fidendum, aut illis quidquam committendum. 1. *Samuel. capit. 18. vers. 21. capit. 21. vers. 8.* Solent enim esse proditores & exploratores bonorum virorum. uti *Doeghè. capitul. 22. vers. 8. 9. 1. Samuel. & famuli Saulis 1. Samuel. cap. 18. vers. 21, 22.**

II. Aulici solent esse bonorum virorum amici & detractores,

Oratores, calumniatores, inimici & exploratores, eorumque famæ & bonis in idiantur etiam laudando. 1. Sam. c. 18. 20. 21. 22. c. 21. 8. 9. Esth. c. 3. c. 7. 2. Sam. c. 10. 1. Reg. c. 12. Psal. 101. 5. De Parmenione Alexandri magni medicum deferente. Polyb. lib. 4. histor. & Pet. Greg. lib. 22. c. 12. Sic Ioad verba & facta Abneri malitiosè interpretatur. 2. Sam. c. 3. 24. 25. & principes Amonitarum verbalegatorum Davidis. 2. Sam. c. 10. 1. 2. 3. 4. Doeg, de quo conqueritur David. Psal. 52. & Psal. 59. & in genere de suis calumniatoribus Psal. 109. & 120. & 140. & 52. & 59. Daniel. c. 6. 5. 6. 7.

III. In aulis principum maximè ambitiosi, fastuosi, superbi ac pravi fraudum sunt artifices & malorum fabricatores. Prov. c. 6. 12. 13. 14. & seqq. c. 10. 10. & seqq. ostendunt exèpla Doeg & Hamani Daniel. c. 6. 6. non sumus in venturi contra Danielem ullam occasionem, nisi in veniamus contra eum occasionem. Ec. & vers. 7. 8. 9. 10. et seqq. Psalm. 101. 5. lingua apud me ledentem clam proximum suum, ipsum excindam: elatum oculis & eumentem animo, ipsum non poterò ferro. 6. oculi mei attendent ad veraces terra, ut considerent mecum: ambulans via integra is ministrabit mihi. Ideoq. aula dicitur gymnasium mendacii, adulationis & calumniæ Francisc. Patric. lib. 1. tit. 7. de regn. adeo ut in aulis non tantùm vituperando, sed etiam laudando bonis calumnia fiat.

IIII. Aulicix rerum mutatione mutantur & pendent, ac proinde in proprios dominos, (quos prius penè pro Diis coluerant.) mutatà eorum conditione, primi crudeles evadunt, & in eos statim conjurant, in favore alterius potentioris ac rerum iam potentis. vide exempla. 2. Reg. c. 12. & c. 9. 32. 33. & exemplum Zibæ & Achitophelis. 2. Sam. c. 1. c. 16. c. 17. David quandiu erat in gratia Saulis, omnibus aulicis erat gratus. 1. Sam. c. 18. c. 19. quamprimum verò illi ingratus, omnes aulicis illius odio ipsum habebant, uti conqueritur Psalm. 54. & Psalm. 58. & 59. Sic Haman in gratia regis existens, ab omnibus aulicis observabatur. Est. c. 3. & quia Marduchai in gratia regis, ideo omnes Iudæi erant grati Est. c. 9. & Iob de istis conqueritur. Iob. c. 30.

V. Con.

V. Contra dominorum & potentiorum voluntates in aulis adeò mobiles sunt, ut perferò aulicæ vitæ periodus eodẽ favore ad finem usque perseveret, vel quod satietas capiat principes cum omnia tribuerunt, aut aulicos, cum iam nihil reliquum est, quod cupiant. quod exemplo *Sejani apud Tiberium, Clyri apud Alexandrum magnum, Amanis apud Aßuerum & aliorum illustrat.* Scipio *Amiratus lib. 3. discurs. 4.* ubi rationes varias hujus mutationis aulicæ adducit.

VI. Aulici, quos vident esse in gratia regis, odio habent clam. Exemplo sit *Isaac, qui graciosus apud Abimelec, sed odiosus Philistæis. Genes. c. 26. David, qui apud regem Achis graciosus erat, apud illius ministros aulicos odiosus fuit. 1. Sam. c. 29. Daniel regi erat gratus, sed aulicis ipseus ingratus. Daniel. c. 6. Sic & Aman & Mardochai. Est. c. 6.*

VII. Aulici gratiâ & autoritate pollentes, parem ferre in aula non possunt, sed conantur illum expellere arte, dolo, technis, insidiis, dilationibus. Sic *Ioab non potuit ferro Abnerum. 2. Sam. c. 3. & Amasam. 2. Sam. c. 20. & Achitophel Hujai. 2. Sam. c. 17. & Aman Mardochai. Est. c. 3. & 5. David conqueritur. Psalm. 35. 15. cum claudico, lætatur congregantes se apud loripedes ut non animadvertam, lactrant ac non silent. 16. inter hypocritas, facetos, sanniones, faceri frendentes contra medicos suos. 20. contra quietos terras fraudulentissimas loquuntur & excoquitur. 21. & dilatant contra meos suum. 25. & seqq. Psalm. 62. 5. 10. 11. & Psalm. 64. 4. qui acunt, sicut gladium, linguam suam: intentant, ut sagittam suam, verbum amarulentum. 5. laculis pecendo ex latubris integrum repente jaculis percutunt eum, neque riment. 6. confirmant sibi rem malam, narrant, de abscondentibus laqueis, dicunt quis videt illos. 7. Persecutantur iniquitates, conficimur iis quæ callidissime sunt perferentes. Ierem. c. 9. Prover. c. 26. 18. 19. Talis fuit Dreg contra Davidem. 1. Sam. c. 22. & Psalm. 52. Siba contra Mephiboseth. 1. Sam. c. 15. Haman contra Iudaos. Est. c. 3. Alcimus. 2. Macch. c. 14. Principes contra Danielgem. Dan. c. 6. & socios quarant contra pios conspirantes. Psalm. 4. & 62. Esa. c. 5. Dan.*

d. c. 6. 5. & seqq. simulantes amicitiam verbis, coram illis quos odorunt. Prover. c. 23. c. 27. c. 6. Psalm. 55. 21. 22. cuius blanda sūt verba butyri-
 rina, dum bellum infidet animo illius cuius molliora quidem verba oleo,
 sed stricti gladii sunt. Psa. 62. per tot. Vnde tales cognoscantur videre
 licet Proverb. c. 6. c. 16. c. 17. c. 26. Siracid. c. 13. c. 19. c. 27. Exemplum
 extat. 1. Sam. c. 18. Daniël. c. 6. 1. Sam. c. 22. 2. Sam. c. 16. Nebem. c. 6.
 & 2. Samuel. c. 3. Ierem. c. 38. Quomodo bonos in odium adducant men-
 dacijs suis aulici vide Est. c. 3. 6. c. 4. 7. ita Siba deculit Dominum suum,
 2. Sam. c. 16. & principes Daniclem. Dan. c. 6. quales ex aula sua David
 se expulsurum testatur. Psalm. 101. 5. & seqq.

VIII. Aulici solent esse simulatores & dissimulatores,
 aliud ore dicunt & profitentur, aliud factis suis declarant &
 demonstrant. Ita loab sub specie salutationis occidit Abnerum. 2. Sam.
 c. 3. Absolon fratrem Ammonem in convivio interficit. 2. Sam. c. 13.
 Saul Davidem sub specie amicitia cogitavit perimere. 1. Sam. 18. Ama-
 sia aulici, sub specie amicitia deforunt & calumniantur Amos. Amos. c. 7.
 10. 11. 12. 13. Itaq̄ in aulis frons, vultus, oculi saepe mentiuntur: oratio
 verò sepius. Psalm. 62. & Psalm. 55. Abner & loab imagines sunt
 aulicorum. 2. Sam. c. 3.

IX. Vita & via aulicorum palatinorum est valdè lubrica
 & periculosa. Nam aula plena est fallacibus amicis occultisq̄;
 insidijs, quæ latent in simulatione officij, aut aliquo necessi-
 tudinis vinculo. Eleganter horum mores describit Siracid. c. 13. 13.
 ne des operam, ut ex æquo alloquaris eum, & ne credas pluribus verbis
 ejus: nam multa locutione probaturus est te, et tanquam arridens perqui-
 siturus res tuas occultas. 14. 15. & versic. 7. Si opus te habuerit, seduce-
 te, arridens tibi & faciet tibi spē, alloquens te bonis verbis ac dicens, quid
 opus est tibi v. 5. si utilis fueris, opera tuâ veitur, quod si deficiaris, affli-
 cturus est te. 6. & si habueris, convictor erit tuus, cumq̄ exhausterit te, tū
 non laborabit ipse &c. adde Prover. c. 23. c. 26. David. Psalm. 109. et 120.
 & 140. et Psalm. 55. 22. cuius blanda sunt butyri-
 rina verba, dum bellum
 infidet animo eius: cuius molliora quidem verba oleo, sed stricti gladii sūt.
 Exempla historiarum satis ostendunt, eos qui unice adamatj fuerunt in
 aula

Aula à principibus in cruce tandem ados esse. & Scip. Amir. lib. 3. c. 4. notabile exemplum in Sejano, in Clito, Plauciano, Seneca, & aliis adfert. Ita inuicabiles sunt voluntates aulicorum, ut vix bonus etiam aulicus possit effugere invidiam & calamitates alias. Ita David primò Saulis gratus, postea in visus, 1. Sam. c. 16. plura exempla profana adducit Rich- ter, axiom. 180. & 196. Vnde illud: In aulis in occulto fiat invidia & avaritia: in aperto vero adulatio, simulatio & ambitio. Sic inviderunt Abimelechi aulici felicitati Haaci. Genes. c. 26. 14. 15. 16. et aulici Pha- raonis Iosapho. Genes. c. 39. c. 40. et Saulis Davidi. 1. Sam. c. 16. c. 18. et regis aulici Daniels. Daniel. c. 2. c. 3. c. 6.

X. Illud quoque inter ceteras aulae artes, delatoribus & adu- latoribus est solemne, mentem principis metu, ira, aut quocun- què affectu turbare, ut ei veluti caeco, pro arbitrio illudat: exēplis illustrat Antimachius lib. 1. alicor. 2. Claudii, Severi et alior. principū.

XI. Aulici non ferunt liberam admonitionem. vid. Came- rarius lib. 1. oper. succis cap. 90. Ideoque periculosum esse solet, ve- ritatem in aula dicere. Exempla adducit Camerarius d. loc. et Rich- ter, axiom. 181. neque ferunt acerbas facerías, familiariaquè; col- loquia libera. neque obsequia praestita aut beneficia in prin- cipem collocata, exprobranda iisdem.

XII. Aulae facundae sunt crudelibus consultoribus prefer- tim quando princeps est crudelis & suspicax. Ita Hanon ab au- liciis crudelis redditur. 1. Sam. c. 20. et Rehabeamus. 1. Reg. c. 12.

XIII. In aulis semper sunt factiones inter se certantes & se invicem exagitantes & prementes & odiosè persequentes con- tra illud Sira. c. 3. 1. Pet. c. 4. Eorū aulicorū, qui suis dignitatib. invidi privantur, magnum est odium in eos qui ipsorum sunt successores. 2. Sam. c. 20. 8.

XIV. In aulis plerisque plus est παράφρων quam ἴπρων.

XV. Aulici quanto magis principi gratiosi sunt, tanto plus ambiunt, cum magnam tamen aliorum invidiam, & suo saepe periculo & exitio matrimonia sua sorte maiora: oblata vero ultrò à principe, non prudenter illi aspernantur.

XVI. Aulicorum affectantium gubernacula Reipub. ha-
sunt artes, ut principes avertant à rebus publicis cognosce-
dis, illisque voluptates pro tædio huiusmodi obiciant; aut
in secessus aliquos & peregrinationes eos animi gratiâ pro-
cul abducant. *vide aulicorum nobilitat. Erzerhardi à VVeysbe in dura
de pascbola.*

XVII. In aulis, ad oculum præstantur servitia & obse-
quia, & aliud agentes & aliud loquentes interserviant suis
cupidisatibus. *Plura monita aulica tradit Scipio Amirat. lib. 5.
discurs. 1.*

*Possumus tamen pii esse aulici & fuerunt, uti Ioseph, Genes. c. 41. Da-
vid. 1. Sam. c. 16. Daniel. Daniel. c. 1. Nebemias. Nebem. c. 1. Obadia. 1.
Reg. c. 18. Asiba. Ierem. c. 36. Mardochai Est. c. 1. centurio. Matth.
c. 8. Regulus ille Capornaitanus. Iohan. c. 4. Cameronarius regine Candaa-
cer. Ath. c. 8. Cornelius. Ath. c. 10. quidam domofici Cesaris. Phil. c. 4. in
fin. Nabamam. 2. Reg. c. 5. & tales etiam in impio rege ut servitute passunt
exemplo Nebemias, Nebem. c. 2. Daniolis. Daniel. c. 6. Michæ. 1. Reg. c.
12. Iosephi. Genes. c. 41. Mardochai, Est. c. 2. & seqq. Principes quidam
Histria, Ierem. c. 31. 7. 8. 9. & seqq.*

Præterea etiam amicorum & adulatorum mores, naturam
& ingenium magistratus debet scire, ut illis fidere, hocce verò
fugere possit. *vid. Plutarci. de discrim. adul. & amici.*

Amicis propriis, non est fidendum, neque etiam prorsus
diffidendum. Diffidentia aperta, alienat amicos probos. Con-
fidentia nimia, decipit plerumque confidentes. *Nam si jus vio-
landum, ait, tyrannus, regnandi causa violandum est. Et mutabiles
sunt hominum voluntates, eorumque animus regnandi cupidus. vid. Greg
lib. 22. c. 11. Nec simulationes à veritate distingui semper possunt. ut
factum Zopyri ostendit & plura alia. de quibus Gregor. d. loc. num. 7.
8. 9. ubi probat plures reges à suis, quam ab hoste interfectos.*

Adulatores sunt, qui gratiam magistratus venantur & cap-
tant quovis modo, verbis gestibus, ad omne vitæ institutum,
omnesque affectus se adcommoantes, *Exech. c. 13, Quorum
naturam*

naturam & ingenium probè noscat magistratus & intelligat, quorum assentatio dulce venenum, dulcis predition dicitur. 2. *Chronic.* c. 24. 17. post mortem verò *Iosaphati* venientes principes *Iudae* incurvarunt se honorem habentes regi: tunc auscultavit eis *rex*. *Prover.* c. 26. 23. 24. 25. 26. & seqq. & c. 23. *Hosea*, c. 7. 3. malitia sua exhilarant regem & mendacii suis principem. *Daniel*, c. 6. 8. & seqq. ubi divinos honores *Dario* tribuunt: & *Herodi* *Abd.* c. 12. 22. 23.

Adulatorum igitur natura est placentia loqui & se ad placitum alterius accommodare. *Esa* c. 30. 8. & seqq. dum tribuunt bonum quod magistratus non habent, vel approbant malum, quod habent, vicina virtutibus vitia, pro ipsis virtutibus prædicant, & vitia virtutum vocabulis incrustant, & ira nutriunt vitia. *Pet. Greg.* lib. 8. c. 7. Malos principes hi reddunt deteriores, bonos verò corrumpunt, quod exemplis probat. *Gregor.* d. loco. *Plutarch.* de discrim. adul. *Scip. Amir.* lib. 11. c. 1.

Adulatorum inos est, ut principibus, tanquam hiruities, facultates exsugant & pecunias, quæ in negotia ardua & necessaria impendenda erant, ad se transferant quo vis prætextu. Unde fit, ut ob penuriam pecunie in hosce proceos & moriones impensa, utilia negotia intermittantur & nova onera populo imponantur. Post exhaustum verò ararium, tales adultores & hiruities subtilius se ex aula expediunt & ut pediculi examinata corpora, ita principem deserunt ut bene notat *Pet. Gre.* d. li. 8. c. 7. *Camerar.* oper. succif. c. 90. *Richt.* dxi 104. & 105.

In more quoque habent ex levi causa principes in subditos & hos in principes concitare, pacem & concordiam inter principem & subditos tollere & omnia tranquilla turbare, conjurationes & conspirationes excitare. Ideoque adultores hosce merito insidiatores & proditores dixeris. *Prover.* c. 29. 5 & 6. 24. c. 26. 28. *Psal.* 5. 10. *Psal.* 10. 7. & *Psal.* 55. 22. vid. *Exemplum Doeg.* 1. *Sam.* c. 22. 9. 10. c. 21. 8. 9. c. 23. 19.

Fœnitæ etiam quædam malitiosæ blanditiis suis maritos suos decipere & seducere solent. de quibus. *Prover.* c. 31. 3. *Sirac.* c. 4. 1. 2. 3. c. 19. 2. & *se. 19* c. 25. quales fuerunt uxores *Salomonis*,

Achabi & aliorum, Richter. axiom. 75.

Indicia adulatoris sunt, 1. in faciem laudare presentem, 2. vituperare ea, quæ ille, cui placere studet, vituperat. 3. Admirari & magnificere illum. 4. officiosum esse, plumas, pilos, floccos de vestibus sublegere. 5. Gestire & applaudere ad oculum, more canum. 6. instar polyphi & Protei mutare & componere mores suos in gratiam alterius, ejusque mores imitari & assumere. 7. cum fortuna tandem cedere & deserere priorem factorem. *dixi in civili conversat. cap. 3.*

Ex quibus constat, adulatorum tria esse genera. Sunt enim quidam scurræ, quidam delatores, quidam consiliarii applaudentes & asserentes, qui omnium adulatorum perniciosissimi & periculosissimi, quidam qui specie laudandi sibi invisos opprimunt, qui que calumniam laudis tegumento tegunt, qui palam laudant, quo incautum decipiant.

Constantinus magnus, teneas foricesque domus adultores appellavit. Et miser est Imperator, apud quem vera reticentur, & cujus aures ita formatae sunt, ut tam aspera, quæ utilia, audire non valint, & nihil nisi jucundum accipiant, & pulvillum sub capite vel cubito ponunt, ut dicit Ezechiel. c. 13. vido de his latius Simachia vell. lib. 1. theorem. 2. Patrium de Repub. lib. 4. tit. 3. 4. 5. & seqq. Bened. Ares. com. 2. loc. 105. Richter. axiom. politic. 104. & seqq.

Videat igitur princeps ut adultores & simulatores à veridicis & candidis, vera à mendacis separet, perpendat quæ sibi, quæ Reipub. utilia sint, potius, quam quæ sunt jucunda: amicum & fidum sibi non existimet, qui contra Dei præcepta turpia illius apporbat, vel mala bona dicit. Semper habeat suspectum blandiloquentiã, verborum fucum, & liberè, syncerè, simpliciter, dextrè vel ruditer dicentes monentésve, audiat potius. *Nam homo malus, declinat, redargutionem, & querit homines qui adblandiuntur sue nequitiæ. Stracid. cap. 32. vers. 20. & qui auscultat corripienti sciencia præditus est, Stracid. cap. 10. vers. 28. cap. 20. vers. 7.*

Vitari

Vitari potest adlatio, quando princeps semper liberam sibi sententiam reservat, atque adulatoribus non datur aditus vel loquendi potestas, nisi quando interrogantur. *Scip. Amir. lib. 2. de regni & regis jussu.*

Insidiatorum denique & proditorum ingenia & mores princeps observabit, qui seipsum linguâ propriâ plerunque prodere solent, & inter mœnia atque in sinu urbis hostes versantur.

Sunt verò ad utrumque vitium proditoris & insidiarum proni maximè, avari, animo perfidiosi ac subdoli, nec non homines leves, instabiles & ex anticipiti mutatione temporum pendentes; item dissimulatores & occulti, qui non cognoscuntur antequam proditus sit magistratus.

Contra utrumque insidiatorem & proditorem magistratus utetur indagazione & pœna.

Indagationem, inquisitionemque promovet præmium propositum & vigilantia.

Pœna de convictis statim est sumenda, nequaquam condonanda, ut ab ejusmodi sceleribus alij deterreantur. *Vid. Lips. lib. 4. c. 10. in fin. polit.*

CAPUT XXIV.

De naturâ & affectione regni duplici: ingeneratâ naturali & conciliatâ accidentariâ, benevolâ.

ATque ejusmodi est populi natura & ingenium erga magistratum. Sequitur de consociationis universalis, seu consociati corporis affectione erga magistratum.

Affectio corporis consociati erga suum magistratum est
qua

quæ comitatur imperantes, ex Reipub. administratione conciliata, vel nata.

Eiusmodi affectio est duplex. Vna ingenerata, naturalis & perpetua. Altera conciliata, accidentaria, mutabilis.

Ex naturali suâ perpetua affectione regnum, seu corpus hoc consociatum casibus est obiectum, odiis, & mutationi.

Variis casibus suâ natura obiectum esse ideò dico, quia propter varios casus est instabile & fluctuans, quod subito dejectum ruit & collabitur totum, cum pars aliqua adimitur. *Ita Seneca in epist. rectè. Nihil, ait, inausum est fortuna. Adversus imperia idem habet juris, quod adversus imperantes; & lib. 6. de benefic. c. 33. Non enim in imperio his gradibus, quibus ad summa peruentum est, retrò itur: sapè inter fortunam maximam & ultimam nihil interest. Et Tacit. 2. hist. Imperium cupientibus, aut habentibus, nihil medium inter precipitia, aut summa. Exemplum præbet rex Cræsus, Dionysius, Nabucadnezar. Daniel. c. 4. Adonibezec. Iudic. c. 1. Varius victus ab Alexandro, Nero interfectus, Achab & plures alii. adde. 2. Sam. c. 15. 2. Reg. c. 10. Scip. Amirat. lib. 18. discurs. 8.*

Odiis obiectum regnum ideò dicitur, quia odiosum suâ natura subditis, ob duplicem causam nimirum, ob mores imperantium, & ob ingentium subditorum.

Ob mores imperantium, eorundem scilicet naturam & impotentiam, quod ob potestatem & imperium proniores & faciliores reddantur ad peccandum; & ideò soleant esse licentiosi, pervicaces, superbi, qui flecti non minus existimant, turpe, quam vinci, *ut ait Senec. lib. 6. c. 3. de benefic. luxuriosi, intemperantes, iniurii in alios, tyranni, qui sub specie iuris evertunt jus, amant delatores; tuentur malos, bonos expellunt, & quia sunt in metu, ideò adimunt loquendi audiendique commercium, ad omnes suspiciones pavidi, avari, duri, austeri, incoherentes, negligentes in officio. Tales fuerunt Abimelech, Saul, Roboam, Achab, Sardanapalus, Cambyses, Tarquinius superbus, Caligula, Nero, Domitianus, Did. Iulianus, & alii plures.*

Ter-

Hiscē imperantium affectibus qui suā naturā illis innasci solent, si accesserit prosper successus, dici non potest, quam vitia illa augeantur. Nam ex prospero successu imperantes fiunt securi. Ex securis fiunt insolentes & superbi Deo & hominibus odiosi. Superbiam verò sequitur ruina, qua vel evertuntur prorsus, vel ad agnitionē suæ infirmitatis redeunt. unde tres gradus & periodos fortunæ ipsorū observare licet.

Primus gradus est securitas, orta ex successibus prosperis. Hęc facit homines negligētiore, & minus circūspectos. Obliviscitur securus primò Dei, & præcū, quę fiunt lægüdiore, & cogitationis de divino auxilio, & sibi perpetuam felicità rem præsuadet. Deinde obliviscitur suæ infirmitatis.

Secundus est superbia, quæ oritur ex securitate qua se ipsum quis admiratur, & propriis viribus cōfidit, & vel non necessaria, contra vocationē aggreditur, vel maiora viribus tentat, fit iracundus, morosus & crudelis; φιλότρος & ἰδιοβελύτης unde & quidam ob superbiam titulos et honores divinos usurparunt. vid. Greg. lib. 6. c. 12. de Rep. Dan. c. 5. Exo. c. 5. 2. c. 14. 26. Iud. c. 3. 2. Macch. c. 9.

Tertius gradus precipitat in eversionem & ruinā. Nam cum venit superbia, venit ignominia, Pro. c. 18. 12. c. 6. 17. c. 15. Ezech. c. 28.

Exempla fortuna huius apparent in Sams. Nebucadnezare, Craso, Pausania, Pompeio, C. Iulio Casare, Alexandro magno, Ciace, Sennacherib, C. Caligula, Domitiano, Dario, Pharao, Antiochus, Holofernes, & aliis. vide Gregor. lib. 22. c. 6. de Repub.

Obrepant igitur in rebus secundis etiam excellentibus viris hæc vitia, securitas & superbia, qua comitatur ruina. 1. Thes. c. 5. cum dixerint pax & securitas, tunc repentinus eis superveniet impietas. Veteres dixerunt, fortuna, quos nimium fovet, stultos facit. Deus verò potentes de sede deponit & exaltat humiles, ut Maria canit. & superbis resistit. vide Camerat. oper. succis. centur. 1. cap. 12. Richt. axiom. 294. Tolosan. de lib. 22. cap. 6.

Præterea difficillimum est, magnam potentiam moderari & continere intra metas præsertim in successibus magnis, ex quibus superbia

ingens oritur, qua parit in gentes spes, & confidentiam & spiritum invole-
rabiles. Alexander magnus ante victum Darium modestus fuit. Post
captam verò Babylonem & Darium victum, insolentissimus, & suis
odiosus & tyrannus crudelis? Nam totum se dedidit voluptatibus, li-
bidinibus & belluationib. & voluit adorari tanquam Deus, & vocari
filius, non Philippi, sed Iovis Hammonii: interjecit optime de se meri-
tos Clytium senem, & Parmenionem: & ejus filium Philotam. Hanc in-
solentiam & superbiam secuta est ruina & mors Alexandri, & totius
regni. Est n: nemesis Comes superbia, & odium suorum subditorum.
Nemesis verò illa superbos punit, primò errore in consiliis, deinde in
felicitate eventuum in rebus gerendis. Odium subditorum oritur ex mo-
ribus impotentia imperantis, quibus regnum in exitium adducit. Pro-
verb. c. 16. 18. antecedit calamitatem superbia, & ruina comitatur elationem animi.

Experientia satis superque testatur ex luxu, delictis & mollicie
semper nasci superbiam, insolentiam & arrogantiam, qua vitia modò
regna & urbes in manifestam perniciem trahere solent. Camer. cent. 2.
oper. succis. t. 30. unde luxuriantes principes merito odio habentur à sub-
ditis. Lips. in monitis & exemplis politic. lib. 7. cap. 6. Tolosan. lib. 22.
c. 5. c. 6. de Repub.

Maxima igitur regia virtus est, sibi posse imperare, & affectus suos
cohibere, deliciarum irritamenta, dignitatis inanes titulos, adulationes,
fraudes, & alia omnia, ad quæ regnandi libertas & licentia inclinat &
impellit, praevidere posse. Siracidar. 31. Paulatim n. indulgentia fortuna
& pravis magistris etiam bovi discunt & audent peccare, & à felicitate,
vel impunitate & diuturnitate, superbia imperantiam sua natura crescit
& magis fit intolerabilis & odiosa; quæ aliis vult imperare, cum non-
dum sibi ipsi imperare possit.

Deinde ob subditorum mores & ingenium, regnum o-
diis est obiectum ideo, quod populo difficile naturâ suâ sit pa-
rere, & quod populus belua sit multorum capitum, qui nec
in bono magistratu adquiescere potest. Eccles. c. 4. 10. 11. 12.
Ideò etiam pri. magistratus calumniis obnoxii fuerunt, uti Moyses.

Num

Num.c.14. per tot. & c.13. Gideon. Iudic.c.6.c.8. Iepho. Iudic.c.11. David. 1. Sam.c.30. Samuel. 1. Sam.c.12. Daniel. Daniel.c.6. & plures alii, quibus populus sine iudicio, omnia sua mala & incommoda imputare solent, uti constat, ex exemplis supra in populi natura, allatis.

Atq; hinc regnum fit obnoxium insidiis, & magistratus redduntur meticulosi, suspicaces, & anxii. Ideo suspectus semper & irrisus dominantibus est amulus, socius, vel par potentia, & quisquis proximus designatur.

Deinde natura ita comparatum est, ut quod felix, augmentum & pulchrum videtur, id desiderabile sit, & quod pulchrius & magis ab omnibus desideratur, eò difficilius custoditur, imprimis quod à pluribus appetitur. Principatus autem ab omnibus ambitur, sed ab omnibus obtineri & possideri nequit. Proinde qui in eo gradu iam est, ut principatu fruatur, tot sibi habeat necesse est inimicos & invidos, quot habet cupidos & ambitiosos inhiantes; & sibi veneno, stragemate doto, vel vi aperta, insidiantes. *vide Greg. lib. 6. c. 10. ubi de miseria, calamitate & periculis imperantium & de ambitione regnandi, ejusque malis ex historia refert plura. & lib. 7. cap. 17. & lib. 10. c. 4. Richter. action. 78.*

Mutatione denique obiectum est regnum ratione qualitatis, vel quantitatis suae.

Ratione qualitatís, dum regnum est novum, suffragio, vi, vel inaequasitum, vel cum membris suis concors, aut mutuis dissidiis, odiis, simultatibus laborat. Pro hisce enim varietate temperandum est sceptrum, aut laxanda, vel adhibenda imperij habenda; *ut dicit Lipsius lib. 4. polit. c. 6. Greg. lib. 10. c. 4. & lib. 7. c. 4. Bodin. lib. 6. c. 5. de Repub.*

In hereditariis regnis, quae alicui familiae parere didicerunt, principi plus juris & in totius difficultatis erit, quando majorum suorum vestigiis insisteret. *Hic enim subditi liberam revendi rationem non norunt: Sicut in ceteris, ubi omnia summo cum periculo mutanda, vel ad nova, administranda, adhibenda sunt.*

Novationes & mutationes periculosa sunt in regno novo, quando mutantur ea in quibus veteres auctoritatem suam possuerunt, ut ait Livius. Saul ideo duos annos instar privati vitam egit, sine aula et ministris in regno novo. Augustus in imperio novo noluit rex vocari. Tiberius appellationibus antiquis salutaris voluit. Clapmarius vocat hanc imperii arcana.

Novationes & mutationes insuper odium procreant apud populum & periculum adferunt. Boter. li. 2. c. 7. ut accidit Alexandro magno cum relictis ritibus & moribus Macedonum, ad Persicos transisset, ut & Dario, & aliis. vide Bodin. lib. 4. c. 3.

Quod si omnino necessario mutationes inducende sunt, paulatim & leniter illud est faciendum, non ab extremo ad extremum: sicuti natura non violenter, sed paulatim operatur. Sic Hebraei contra Moysen murmurabant flentes, quod non essent cucumeres & pepones. Num. c. 11. quibus assueti in Aegypto fuerant. Scip. Amirat. li. 1. discurs. 8. vid. Patric. de regno. li. 6. tit. 6, & Simach. lib. 4. c. 10. de Repub. Greg. lib. 22. c. 8. Richt. axiom. 291.

Novam regnum, seu magistratus, qui repente nascitur, ut cetera, quae repentinum ortum habent, nec adhuc radices egerunt, ferè quovis tempore adverso, extinguitur, nisi princeps summo ingenio, dexteritate, prudentia aliaque potentia imprimis clementia & fama illius, sit praeditus. vide exempla apud Greg. lib. 7. c. 19. s. 4. de Repub. Scipion. Amir. lib. 1. discurs. 8. & lib. 20. disc. 7.

In hoc consultum est, ut novis subditis utilia quaedam concedantur, quibus ipsorum benevolentia compareretur, & populus non irriteretur. vid. 1. Reg. c. 12. 7. Bod. li. 6. c. 5. Quam ob causam Galli regnum Neapolitanum non diu (ut diximus & supra) obtinuerunt, quod subditi commoda majora, quam sub priore suo rege habebant, non consequabantur. vid. Boter. li. 5. c. 1. de polit. const. Ergo hic consultum est priscam consuetudinem saltem umbram retinere, & omne prioris dominationis & politicae desiderium populo adimere, eaque retinere, quae veterem Reipublicae formam, utcumque repraesentant. 1. Reg. cap. 12. 25. cap. 28. 38. & veteres officarios Reipublicae. Bodin. lib. 4. cap. 3. Tolosan. lib. 22. c. 8. Consultum

sultum quoque ut suis legibus vivere populo permittatur, & antiquis uti moribus. Imprimis etiam in novo regno curandum est, ne principes novos titulos & honores inconsuetos sibi usurpent, vel aliquid in contemptum novi regni faciant, quod male ipsis cedit, ut Iulio Cæsari, qui in sensu officiosæ debitæque humanitatis oblitus, senatoribus non assurrexit. Sueton. cap. 18. Octavius verò titulum regium invisum non usurpavit. Exempla plura recenset Scipio Amirat. lib. 1. cap. 1. dissert. polit. Deinde præcavendum ne viri magni inopia premantur, & ob hanc accendantur amore pristinae Reipub. & molendi contra præsentem Reipublicæ statum, ut omnis occasio, cupiditas & voluntas nocendi adimatur: Colonia etiam in novum regnum transferenda, ut caritate & cognatione novi subditi cum veteribus devinciantur. ut bodie fit in India occidentali & orientali. Observandi quoque divites & potentes, quorum potentia est minuenda. Non novi homines, contemptis indigenis, ad dignitates evehendi. Clapmarus libr. 2. cap. 23. de arcan. Rerumpubl.

Ratione quantitatis regnum mutationi est obnoxium, dum est exiguum, nullis confœderatum, vel vires suas dispersas habet. Ideoque potentia propria magistratui est cognoscenda; quanti redditus ordinarii, extraordinarii, unde & qua ratione, & quo tempore conficiantur, quantas copias educere, & quam diu alere possit, & quales sint confœderati.

Quò verò latius patet imperium, eò plures ad Reipub. gubernacula sunt admittendi, maiorique ad illud regendum prudentiâ, ordine, publica privatæque iustitia opus est, ne statim corruat. 1. Reg. c. 3. 9. c. 4. 23. 1. Chron. c. 24. & cap. 26. adde, qua dixi supra de regno amplo & populofo. cap. 9.

Extrinsicus assumpta & conciliata affectio regni est, quam ex directione & administratione magistratus, quæ illi vel benevolentiam, vel auctoritatem conciliat, accipit. Pro ut igitur hæc bona, malæve, ita regnum subditis laudabile gratum, vel odiosum & grave redditur.

Vnde regni natura duplex: una subditis grata & laudabilis: altera odiosa & gravis: utriusq; notitiam habere & causas scire, magistratus maximè interest, ut illam quantum potest, cōfectetur: hanc contrà summè fugiat & vitet. *Petrarch. de Repub. optim. administranda.*

Gratum, acceptum, & laudabile regnum subditis redditur à magistratu, quando benevolentia & reverentia affectum apud subditos excitat & fovet, vel opinionem de se præclaram apud subditos sibi conciliat & retinet.

Unde affectio regni accidentaria conciliata duplex: una benevola: altera reverens. *Boter. l. 1. c. 8. 9. 10. & c. 11. de constit. poli.*

Benevola affectio est, quæ ex benevolentia subditorum erga magistratum concepta, oritur. *Caritato cu. & benevolentia civium potius, quam armis septum oportet esse magistratum. Et facile princeps suis imperat, quando eorum voluntates sua sponte ad parendum sunt comparata, & obsequentiores subditi, opes suas conferunt, statum & imperium firmanz et amplificanzt. Plin. in panegyri. in Traian. fidelissima principis custodia est ipsius innocentia & benevolentia subditorum. Idem ibidem sub bono principe ea est principis & populi inter se emulatio, ut contendant, uter alter alterum magis amet. Exemplum vid. 2. Sam. c. 19. 43.*

Benevolentia illa, est subditorum in magistratum ejusque statum prompta inclinatio & amor, ut definit *Lipsius lib. 4. polit. cap. 8. Hac va' de utilis & necessaria magistratui, quod ab eo, quod placeas hominibus, actionum omnium sit efficacia: idè à Plin. in paneg. dicitur fidelissima custodia magistratus, hæc benevolentia.*

Hanc subditorum benevolentiam magistratus sibi comparat lenitate, beneficentiâ, indulgentiâ & studio bene merendi de Repub.

Lenitas consistit in factis & verbis benignis & humanis, quæ comitate & alloquiis, incorrupto honore magistratus, officia provocat; atque imperio justo, moderato & severitate ac lenitate temperato & tranquillo utitur in subditos, qui nec totam servitutem pati possunt, nec totam libertatem, domiti

ut

ut pareant, non ut seruiant, ut sit moderata seruitus & moderata libertas. Hinc quies & fides.

Exemplum humanitatis vide in rege Artabasta. Nebem. c. 2. 4. 6. 7. 8. 9. in Davide, qui subditos suos fratres vocat. 1. Chroc. 28. 2. in Augusto, Antonino & aliis. Commoda lenitatis magna sunt. Nam princeps clemens, subditis obsequentioribus utitur, uti diximus, & clementiâ opes & statum suum firmat, & imperium amplificat, imò faciliè imperat iis, quorum voluntates suâ spente ad parendum sunt comparata. Nihil enim est, quod magis homines ad obediendum impellit, quam imperii explorata equitas, & nihil quod magistratum aliis magis amabilem & gratum, quam clementia, reddit. Leue ergo imperium statum imperantium tutum diuturnumque reddit, uti docet exemplum Augusti, Vespasiani, Trajani, Antonini & aliorum de quibus Antimach. & Richt. axiom. 64. Salust. ad Cesar. Qui benignitate & clementia imperium temperare, his candida, et lata omnia fuerunt: his etiam hostes equiores, quam alii cives et reuera remissius imperanti, paratur melius, imò et fidelius, atq; hinc etiam stabilitas. Nam potentia mediocriter exercita, omnia quaesita conservat. contra qui imprudenter et passim in omnibus potentia abutitur; is neque benevolentiam veram, neque firmam securitatem invenit, ut probat Lipsius ex Dione & Seneca. Populus enim uti equus ferox & in domitus tractandus et gubernandus, cui si equis obblanditur, eumque mollesimè in principio tractat, habet eundem obsequentem: si imperite eum rederis, erratum equus ferox vindicat, suumq; sefforem dejicit. Populus enim si subito, prima fronte, vi adigitur ad iussa capienda, calcitrat, fluctuat, aestuat, & satagit excutere imperium, ubi autem benevolentia & voluti ex causa & ob suam utilitatem gubernatur, obsequentissimus efficitur: Paulatim igitur oneribus, & obdiversas easq; necessarias causas onerandus est & seorsum deorsum inducenda, alioquin excandescit, uti sub imperio Rehebeami accidit. 1. Rog. c. 12. Gregor. lib. 22. c. 8. num. 5. de Repub. et lib. 8. cap. 11. ubi principi, ait, inunda gratia cum populo, arte, si velit amice et sponte obtemperantibus et secure imperare. Ut enim qui captat aves, earum vocem imitatur, ut alliciat in laqueos; sic, ut multitudinem in tuam adducas sententiam, illius

illius ingenio obsecundes & moribus te accommodes oportet. Sic vinum bibenti primum servit, quem postea regit. Xenophon lib. 1. de pædia Cyri ait, eos principes, qui humaniter iuste & comiter imperant, habere facile sibi obsequentes subditos: contra vero, qui crudeliter regnant vix habent, ait, obsequentes etiam servos suos, ne dum homines liberos. Nam firmissimum imperium id est, quò obediens gaudent, idque saluum tecumque cupiunt, & ob quod imperantes amantur.

Enitescit verò hæc clementia erga subditos levamentis onerum, læxamentis laborum, si delinimentis animorum corporumque, illorum voluntates promoveri studeat, si jura, si libertatem illis tutam, perpetuamque sub tutela sua præstet. l. 1. l. 7. de offic. procons. & de necessitate onerum publicorum eos doceat, & de sua moderatione.

Deinde princeps nulla ratione melius opes suas augere potest, quam si populum sibi commissum clementer habeat, eumque temperata & salubri curâ ac levamentis onerum discere per otium sinat. Nam vera ac certa opes principis, & propè extra omnem periculi aleam posita, sunt in subditorum divitiis sita. Et magistratus clemens & lenis statum suam tutiorem & validiorem præstat, quam si nullos inimicos, vel hostes habeat. Est enim clementia & lenitas semper amabilis naturâ suâ. vide exempla apud Antimach. lib. 3. theorem. 2. 2. & Scipion. Amirat. lib. 15. discurs. 7. & lib. 20. discurs. 7.

Sed ne indulgentiâ & clementiâ hac populus abutatur, necesse est, ut cum maiestate & metu obedientiæ temperetur. Desiderat n: populus suam libertatem cum potestate principali temerè confundere & æquare. vid. l. 19. observandam. de offic. præsid. Ideoque non reverentia ex terrore neq; ex humilitate amore captandus est. Nimia enim libertas non est libertas, sed soluta licentia.

In pæna à sceleratis sumendâ, ut opinionem lenitatis magistratus conservet, observabit, ut tardè ad eam veniat, nam civitatis mores malos, magis parcitas animadversionum corrigit. Deinde ad eam nunquam veniat, nisi quoties id fieri publica utilitas suadet. Tertio, ut ad exemplum eam, non ad ultionem referat. Quarto, ad dolorem, non delectationem & gaudium actum

actum hunc pænæ referat. Quintò, ut pænæ iustæ & merita, secundum leges & morem interantur. Sextò, sine respectu personarum, ne iidem de causis alii plectantur, alii non, vel mitius. Septimò, suppliciorum executionem alijs mandet, ipsemet illorum non sit spectator.

Non tamen semper rigidè puniat. Nam severitas amittit auctoritatem, & nescio quo obnitendi vitio sæpè committantur, quæ sæpè vndicantur, ut dicit Senec. 1. de Clem. Temperatus timor est, qui cohibet, asiduus & acer in vindictâ excitat, & auget inimicorum numerum. Et principi, non minus curia multa supplicia, quam medico funera. ibid. Senec. Odam tamen, si quod emeritis, beneficiis molles, & puniendo rerum atrocium ministros, in quas irascodas.

Denique ad lenitatem pertinet, ut non sit eundem offensionum & iniuriarum sibi illatarum. Sic David ultro offert tribulibus suis reconciliationem, nec cum eis exoptulat ob defectionem. 2. Sam. c. 19. 1. Sam. c. 30. & Sam. ul. 1. Sam. c. 12. & Moses. Exod. c. 4. 21. 22. Salomo. 1. Reg. c. 10. 52. Deinde ut iracundiam noxiis relinquat quò suas culpas emendent, & penitentiam agere possint. Scip. Amic. lib. 17. dicitur, &

Nihil enim est, quod magistratum magis commendat, quam clementia & moderatio iræ & injurarum illatarum a iurisperitis quibus insaturatur quasi populus, ut dicit Clapmar. lib. 6. cap. 12. Talis fuit in Iulio Cesare, Augusto, Marco Antonino, Vespasiano, Traiano, Adriano & pluribus, de quibus apud Sueton. & vide exempla in Ansimach. lib. 3. theorem. 22.

Est. n. proprium magistratus, placidum esse & tranquillum, atque iniurias & offensiones supernè despiciere; ut ait Senec. 1. de Clement. Nam magnam fortunam, magnus animus daces et ea in contemptor. Cogitet in libera. Repub. linguam mentisque libera esse oportere. Quid. n. plebi reliquum erit, adempto per inquisitiones, commercio loquendi & audiendi? Ideò in puniendis hisce oportet esse mistem. l. 7. ad. l. Jul. maiest. exempla Saulis. 1. Sam. c. 10. 27. c. 11. 37. Davidis. 1. Sam. c. 30. 6. 22. 23. 24. Psalm. 38. 13. 14. 15. & Moysi, & Augusti Imperatoris & aliorum.

commendatur Moses, quod super omnes mitissimus fuerit. Num. c. 12. 2. Sam. c. 20. & de rege mansuetio Christo dicitur Matth. c. 20. de premio mansuetudinis, divitiis, honorib. & vita vid. Prover. c. 22. 4.

Beneficentia est liberalitas exercita cum iudicio, quâ hominis naturæ nihil est accommodarius, ut dicit Cicerô, quæque benevolentiam conciliat & charitatem. Hanc ob causam magistratus in sacris literis vocantur beneficii, munifici, liberales. Psalm. 146. 3. ubi Iun. Psalm. 113. 8. ubi Iun. Prover. c. 8. 16. c. 19. 6. c. 25. 7. Esa. c. 13. 2. ubi Iun. 1. Sam. c. 2. 8. Job. c. 30. 15. c. 29. Prover. c. 20. 28. benignitas & fides custodiunt regem & sustentat benignitate solium suum. c. 28. 16. Est n. beatum dare potius, quam accipere. Ad. c. 20. 35. Psalm. 101. 1. benignitatem & ius psallam. Unde Sæpca, de brevitate vitæ; melius, ait, beneficiis imperium custoditur, quam armis, quia omnium dulcissimum est accipere. Sic Augustus militem donis, populum annona, cunctos dulcedine otis pellexis, ut tradit Tacit. 1. annal. quod maxime locum habebit in novis imperiis, vid. Greg. lib. 22. c. 13. de Rep. pub. & Antimach. lib. 3. theorem. 26. Castellan. lib. 3. part. 2. s. 11. & seqq. Titus imp. respondisse dicitur, non oportere quomquam a fatie & sermone principis traxerit recedere. Alii ob memoriam beneficentia, et jam mortui sunt honorati, suaque vitia hac virtute tederunt.

Cum iudicio exercetur hæc beneficentia, si non in quosvis Immeritos, indignos, sine defectu, sed potius in bellorum socios, periculorum confortes, in bene de Repub. vel largiente meritos, aut eos qui bene mereri possunt, exercetur.

Deinde, quando cum modo fit & non exhaurit, vel lædit donantem, quæve ille non perditur. Nam nimis hauriendo, fontem ipsum exhauris, & liberalitas liberalitate postea perit, atque ex ea fit prodigalitas & luxuria. Adde quod subita & inconsiderata largitionis comes sit penitentia & rapacitas, ut si ararium ambitione exhausseris per scelera postea fit supplendum. Gregor. lib. 22. cap. 13. Lipsius. lib. 2. cap. 17. politic. Bore. lib. 1. c. 20.

Denique quando non simul, eodem tempore, sed sæpius aliquod

aliquid donatur. Nam quando simul donatur omnis spes preciditur & donatarius non retinetur obsequens, si læpius datur contra. Immodicæ & inconsultæ largitiones principum ex timiditate oriuntur. unde donantium affectus produnt, usque opinionem malam conciliant.

In primis verò beneficentia hæc, si publica est, conciliat favorem, nimirum, si populo non necessaria tributa remittat, vel minuat; gravi calamitate, annonæ caritate, peste, terræ motu, incendio, aquæ inundatione, hostili depreðatione & similibus incommodis afflictis opem ferat, vel ob clades acceptas, annonâ subveniat tempore famis, & auxilio tempore belli; si pulchrum, aut necessarium opus publicum extruat: si securas præstet vias publicas, urbes obsessas liberet, vel imperium, aut regnum augeat, hostes vincat. 1. Sam. 6. 11. 7. cap. 13. 3. c. 14. 4. 8.

49. vide exemplum notabile in rege Artahastâ. Nehem. c. 2. 4. 6. 7. 8. 9. & seqq. ubi inopia subditorum à magistratu fuit sublevata remissione & liberalitate, vid. 2. Chron. c. 10. 7. 8. & 7. 4. & Greg. lib. 3. c. 9. exemplâ referentem & Petrarch. de Repub. optimè administranda. Cassiod. lib. 3. epist. 16. & 32. videndum quoque, ut cessante calamitate & causâ tributorum, cesset & exactio. Vide exempla apud Antimachiavell. lib. 3. theorem. 26. & 22. Clapmar. lib. 6. cap. 13. de arcân. Rerumpublicar. Si militè beneficentia publica in viros egregie doctos & excellentes artifices, deinde in milites bene meritos de Repub. exercita, valdè laudabilis. vide Castellan. lib. 3. parte 2. c. 14. & seqq.

Quod si odium in se concitavit, videat, ut illud mitiget beneficiis novis. Animos n. hominû beneficentia & donatio sibi conciliat & ad usus suos adiungit. Quid enim non venale pecuniæ? Arcana quoque profert hæc in apertum, ita ut etiam corrupta uxore, secreta prodantur. Atq; talis beneficentia revera est corruptio, quâ callide aliorum animi, vel opera inclinâtur & abiciuntur ad beneficentiâ.

Observandum hic, quod & ante monui, quando tributa & exactioes postulantur à subditis, que beneficentiæ sunt contrariæ, & invidiam ac odium concitant, ut det operam magistra-

tus, ut omnes intelligant, si salvi esse velint, necessitati esse parandum; ut ratio quæstum & necessitas erogationum inter se congruant; ut vis atrox absit in exigendo; ut sit exactio exigua, eaque prælitu facilis, non crebra; nova; ut crudelitas & avaritia ministrorum absit in exigendo: Dispensatio exactorum sit parca, utilis, restricta ad usus Reipub. facta, atque equaliter singulis imposita, sine personarum respectu. Denique exactio fiat à fide dignissimis & probissimis ministris, quos patriatur à populo ad hoc officium eligi & designari, ut illos, quibus maximè res suas credit, maximâ curâ deligat. 2. *Chronic. cap. 10. ver. 7. qui allocuti sunt eum dicendo: si fueris facilis huic populo, gratificando eis & allocutus fueris eos verbis bonis, atque tibi erunt servi omnibus diebus.* & *vers. preced. 4. Pater tuus durum imposuit nobis jugum, nunc ergò leva nas servitute ista patris tui dura & iugo ejus gravi, quod imposuit nobis, & serviemus tibi, & cetera.* v. 13. respondit eis rex duriter. v. 14. adde *Nehem. c. 2. 4. 6. 7. 8. 9.*

Indulgentia est, quæ sine morum corruptela, subditis laxè & incundè imperat, eosque regit.

Laxè in victu, ne plebs acri annona prematur, & earum rerum, quæ necessariae sunt, inopia vexetur. *Plin. Bonus princeps cum subditis & civibus suis, veluti cum liberis suis versari debet.*

Incundè in ludis aliisque honestis voluptatibus publicis, & oblectamentis, quæ subditorum feritatem & asperitatem frangunt & emolliunt, & à curis imperio inutilibus avocant, sed quæ sine lascivia & luxu.

Huic cõteraria crudelitas & servitia ferrox, qua odiosa est, & interitum afferre solet possessati. vide Greg. lib. 2. c. 7. & Georg. Richt. axiom. polit. 72. & Animachia vel lib. 3. theorem. 22.

Studium benè merendi de Repub. est, quò imperium & administrationem suam magistratus, ad communem regni utilitatem & cõmodum civium instituit, & corpori confociato acceptam refert, & suum cuique tribuit, bonis præmia, & malis penas. *Rom. c. 13. 1. 2. 3. 4. & seqq. Plin. in Pan. in Traj. Benefaciendo*

maxi-

maximè subditorum iurata animas princeps experitur, & eos sibi dominatur, cui salus populi suprema est lex; qui potestate Rex, beneficiis popularis est. Et si diu inique imperant qui non metum de crudelitate, sed amorem ex bonitate civium suorum animis instillant. Neque enim quos servituti necessitas cogit, sed quos obtemperare sua quemque voluntas & utilitas adigit, si sunt in agenda patiendaque, à suspitione, affectationeque, omnino vacui, nunquam imperia detrectant, nisi violenter contumelioseque sine habitu. Regum est, volentibus subditis imperare; Tyrannorum vero invitis dominis. vide Greg. lib. 22. cap. 8. de Repub. & idem Plin. in panegy. Bono principi tamdiu carus principatus, ac ipsa vita cara esse debet: quandiu per eum incolumis & salva esse Respub. potest. Princeps salutaris idèo virum quoddam Dei simulacrum dicitur, quod ut Deus est optimus & potentissimus, sic & princeps, cuius bonitas hoc praestat, ut omnibus prodesse velit, potentia vero, ut possit.

Hoc studium bene merendi, duplici via & actione magistratus exercet.

Primo, quando ipso facto demonstrat, se non esse bonorum & iurium regni, vel subditorum proprietarium, sed fidelem dispensatorem & defensorem, generali corporis consociati mandato constitutum, qui, ut ab universali consociatione inceptit, sic ab eadem pendeat.

Deinde, quando re ipsa ostendit, gubernationem & administrationem suam, ad Dei gloriam, salutem & commodum subditorum civium esse directam. Ex hisce duabus actionibus bonus, pius & fidelis magistratus cognoscitur, qui idèo à subditis amatur, quia hosce ipse amat.

De priori, quod magistratus nudus dispensator & defensor fidelis bonorum & iurium regni fit, non proprietarius, constat ex eo, quod non possit alienare imperium, oppida, urbes, regionésve, vel res subditorum, bonave regni. Bossius de principe & privilegiis illius num. 290. Et eum. quaest. illust. 1. Vasaq. lib. 1. cap. 4. illust. contr. Gregor. elegant. lib. 3. c. 8. de Repub. per cap. 1. & praeterea, de prob. feud. alternat. per Frider. c. 1. §. de eadem lege, de lege

Corradi. Roland. à Valle consil. 1. volum. 2. num. 109. & seqq. latè Molineus in consuetudin. Parisien. tit. 1. §. 1. gloss. 5. num. 49. Natta consil. 640. num. 8. Menoch. lib. 2. cas. 559. arb. jud. qui distinguit inter modicam & magnam alienationem. Rosenthal. lib. 1. de feudis. c. 5. conclus. 10. & seq. Petrus Heigius quest. 19. Renat. Choppin. de domay. lib. 2. tit. 13. & 14. Multò minus igitur ad deformationem sui status, quid tacere, vel parem sibi constituere poterit, aut regnum territorii subijcere, & superioritatem alienare ipsi factum erit. Rosenthal. d. cap. 5. conclus. 10. & 11. Covarr. c. 4. num. 1. pract. quest. Mynsing. cent. 6. obs. 99. Roland. d. loc. vel plenitudinem iurisdictionis in alium transferre. Heigius quest. 4. num. 25. & seqq. lib. 1. Natta cons. 636. num. 168. & cons. 640. num. 12. 13. & seqq. lib. 2. Anton. Peregrin. de iure fisci lib. 1. tit. 2. num. 71. 78. Rosenthal. d. loco.

Concedimus ipsum habere propria bona, quæ sunt separata ab illis, quæ ad corpus consociatum pertinent, quæque privati alicuius, suâ naturâ fieri nequeunt. Unde distinctio illa communis: Aliud esse fisci, aliud principis patrimonium: Alias res esse imperatoris, regis, principis: alias verò esse Caroli, Antonini, Rodolphi, Henrici, Regis res sunt, quas ipse ut rex, possidet: Rodolphi, quas, ut Rodolphus possidet. Hinc alius fiscus Cæsaris, alius Reip. dicitur, alii cæsaris, alii imperii ministri. In privatis propriis rebus, plenum habet princeps dominium: in rebus corporis consociati & regni cæcis, in quibus tantum iuris habet, quantum illi corpus, seu Rex, concessit. ideoque illas alienare nequit. *Rationes Rolandus & Pet. Gregor. d. lib. 3. c. 8. num. 2. & seqq. & lib. 7. c. 20. nu. 61. 62. 63. afferunt has.*

Primo, quod magistratus sic usufructuarius horum honorum & iurium, quæ sunt Reipubl. quod jus fruendi, est personale et ad alium, quam proprietarium, iure cessionis, nequit transferri, ut docent 1. si usus fructus. de iure dot. §. finitur. in ff. de usufructu.

Deinde hæc bona data sunt magistratui summo ad regni conservationem & defensionem. Roland. à Kallo. cons. 117. & seqq. d. l.

2. Ideoque dilapidare, vel mutare non potest. *Essentia* vero nam corpus, quod uno membro sublato mutilum & imperfectum esset. *Roland. d. loco num. 126. & seqq.* Et si viscera imperii & viscera esset, sue dignitatis esset homicida *ibid. num. 133.* Itaque in prejudicium, subversionem, destructionem, lationem, vel diminutionem regni nihil potest facere. *Regand. d. loco num. 109. & seqq.* imo vero regium jus & superioritatem se abdicare potest. *Roland. d. loco. numer. 137. 138. & seqq. per allegatis. ibidem Mynsing. centur. 6. observat. 99. num. 2. Covarr. cap. 4. num. 1. practic. quast. Rosenthal. dicto loco. c. 5. conclus. 11. & in qua vis concessio imperii. superioritas reservata intelligitur, ut est communis Dd. sententia, per l. 16. *sent. de jurisd. l. 3. de offic. ejus cui. ast.* Respub. etiam censetur corpus perpetuum, quod per substitutionem similitum personarum immortale habetur. *l. proponebatur. 27. de judic.* Ideoque etiam ejus patrimonium perpetuum & immutabile censetur. *arg. l. jubentur. 14. C. de sacros. eccl. cum publica etiam bona sancta dicantur, que violari non debent. l. 6. de rer. divis. & nullius in bonis sint. l. 1. de rer. divis. etideo alienari non possunt. Greg. lib. 25. c. 7. *Synag.* *Roland. d. conf. 1. nu. 97. 109. & seqq.***

Tertio, mandatarius, seu alienorum negotiorum administrator, etiam cum generali potestate constitutus, alienare non potest. *l. 40. l. 63. de procurat. l. 16. C. de v. Arius Pinelli in l. 1. part. 3. num. 57. C. de bon. mater. Roland. d. Valle conf. 49. d. l. 21. Heigius quest. 26. lib. 1. per l. 1. §. 1. de administrat. rer. alien. & alia nomine domini facere. Mynsing. conf. 84. & 53. *Mox in tit. mandat. & Dd. in d. l. 61. de procurat.* adeo ut etiam alienandi potestate data, & cum libera constitutus, non possit facere, nisi quatenus bona fide patitur. *l. 1. §. 11. de offic. procurat. l. 37. cl. 28. §. 1. de part. & negotiorum mandat. primum natura & administratione dirigit, & que vero similiter ipse dominus fuisset factururus, non contra. l. 9. aqua ratione. §. 4. de acquirend. rer. domin. l. 46. falsus. de iur. l. 28. de pecul. l. 34. §. 3. de solut. l. 17. §. 16. de injur. adde. Pinelli in l. 1. part. 3. num. 57. C. de bon. mater. Sed magistratus est ejusmodi alienorum negotiorum administrator constitutus, qui potestatem administrandi, non alienandi accepit.**

accipit. l. 1. 2. frases C. de transactione. l. 3. Spland. quod vi aut clam. Lo-
an. de Romano imperio num. 175. Vasquius illust. cont. lib. 1. cap. 1. nu.
10. 1. 1. c. 5. num. 3. 4. 5. Bodin. lib. 1. c. 9. lib. 6. c. 2. Covarr. c. 4. num. 1.
pract. quest. Myns. cont. 6. obs. 99. Ergo alienare minime potest.

Quarta, bona que committuntur magistratui, sunt subiecta restitu-
tioni, proinde in prejudicium successorum alienari nequeunt. per l. ult. §. sed
nostra. C. com. de leg. j. peto. 69. §. fratrem. de legat. 2. l. 32. §. ult. d. c.
Roland. d. loc.

V. Instar dotis datae sunt haec bona magistratui à Repub. pro on-
eribus ferendis. Ergo instar dotalis rei, alienari non possunt. Gregor. d. c.
2. §. cap. 20.

VI. Magistratus, in auguratione se iuramento obstringit de non a-
lienandis bonis Repub. uti sup. c. 17. diximus, §. c. 18.

VII. Hoc jus generatum est, ut exempla revocatorum alienatorum
restantur apud omnes populos. vid. Roland. à Valle d. conf. 1. num. 109.
§. seqq. volum. 2.

VIII. Dignitas magistratus est individua, & juri regium cœdi non
potest. Papon. lib. 3. Resp. arrest. vis. 10. Roland. à Valle lib. 2. conf.
1. num. 137. 138. Rosenthal. d. cap. 5. conclus. 10. §. 11. de feud.
lib. 1. per alleg. ibidem. Covarr. d. c. 4. num. 1. pract. quest.

IX. Idipsum sociam constat ad ludo. c. 8. 22. c. 9. 6. c. 11. 2. 10. 12.
13. & da illa, que dixi supra de constitutione magistratus. Rationes
alibi adduce. Etiam d. quest. 1.

X. Denique probat testimonium Hadriani Caesaris: qui dixit, se he
gesturum principatui: cum, ut sciat rem populi esse, non suam: sicut tutor
res pupillares administrat. Tiberius Caesar, senatum suum dominum vocat,
ut Sueton in vita Tiber. c. 29. tradit: bonam ac salutarem principem
quem vos tam à & tam libera potestate instruxistis senatui servire debe-
re & universis civibus, sepe & plerumq; etiam singulis: neque id dixisse,
me penitet, & bonus & equus & fautores vos habui dominos, & ad-
huc habeo. Idem Tiberius dixit, se operam daturam, ne rationem fa-
ctorum & ditiorum suorum reddere posset, unde rex Βασίλειος, quasi
Βασίς τῆς αἰῶν, et Germanicus princeps cum Jorstund Vorsteher: quod
populo

populo presit & rex à regendo dicitur, & imperatores Germani in suis scriptis testantur formula usitata, vnß vnd dem heyligen Reich &c. in vnser vnd des Reichs Stadt &c. Sic & Antigonus ad filium dixit, Annon no' vissi, filium, regnum nostrum esse nobilem seruitutem, ut refert Alian li. 2. variarum historiarum. c. 20. ideo etiam domini appellationem Octavius & Tiberius imperatores respuerunt. Suet. in Octav. Petrarcha. de Republ. optimè administranda. Alexander Imp. nefas esse dicebat, ut dispensator publicas in delectationes suas, suorumque converteret id, quod provincia es dedissent. Lamprid. in Alex. Plin. in Pandogyr. in Trajan. Boni principis est arma dare milibus, ut iis utantur, etiam in seipsum. si in Remp. peccet. ibid. Assuescat princeps calculum ponere & expensi acceptique rationem illi reddere. Nam cum sit negotiorum alienorum administrator, curator & mandatarius constitutus ex contractu mandati, ideo rectè quoque, ut quilibet alius administrator, gestor, procuratorve tenetur domino mandanti, populo nimirum, in corpus regni unito, administrationis sue rationem reddere. Roland. à Valle cõf. l. 4. 2. vol. 1. Menoch. cas. 209. lib. 2. arb. judic. Heigius. d. quæst. 20. per l. 1. §. 1. de admin. rer. civit. & de negligentia, culpa, dolo, collusione & insufficientia tenetur, de gestis & de non gestis, & si quid non, ut oportuit, gesit, vel faciendâ omisit. Roland. a. loc. sic etiam administrator Reipub. vel rerum civitatis, exemplo tutoris obligatur. l. 3. de admitt. rerum ad civit. pertinent. & de dolo, lata vel levi culpa tenetur. l. 6. magistratus d. tit. l. 4. de magist. conven. & pecuniâ publicam in alium usum convertere non potest, l. 1. l. 4. de admin. rer. ad civitat. nec facere ea, quæ verosimiliter ipse dominus non fuisset facturus. l. 4. 6. falsas. de fart. l. 3. 4. §. 3. de solut. l. 4. 8. de peccat. aut quæ sunt contra bonam fidem, & naturam negotii mandati. Alienare verò non potest talis procurator, nisi spectate ad hoc habeat mandatum.

Apud Græcos quodque erat actus non dicta in eos, qui aut urbem non rectè gubernasse, aut publicum aliquod munus non rectè administrasse viderentur: Hujus actus motu Pericles bellum concitavit, ne rationes reddere teneretur. Et Julius Cæsar ob vitium redditionis rationum, arma civilia inchoavit. Pet. Greg. lib. 9. cap. 2. nam. 1. in fin.

Deus etiam à regib. rationes exaucturum se comminatur. *Esa. c. 3. v. 14. 15.*
Ezech. c. 34. v. 7. 8. 9. 10. Concessa est principi potestas plena, ut se tanquam
 principem, tutorem, defensorem & patrem cum subditis gerat, loco & vice
 Dei, à quo accepit potestatem. quod si non agat, incipit adversus potesta-
 tem sibi datam, imperare, & aliam sibi non concessam usurpare: &
 quando turpiter agit contra potestatem concessam, id non potestatis, sed
 impotentia dicitur.

Atque hinc est, quod jurat Caesar electus, se nihil eorum, quæ ad
 imperium Romanum pertinent, alienaturum, distrahturum, vel oppi-
 gnoraturum: si quid verò recuperet, vel adquirat viribus publicis, id
 imperio, non sibi quaesitum iri. latè probat *Stroph. Jun. Brut. in vindic. con-*
tra tyrann. Hotomann. quaest. illust. 1. Covarr. d. c. 4. Anton. Gabriel
de jure quaesito non toll. lib. 3. Greg. d. c. 1. & seqq. lib. 26. de Repub.
adde. Gen. cap. 47. v. 18. & seqq. 1. Reg. cap. 21. per tot. & 1. Reg. cap. 9.
11. 12. 13. ubi latè Petrus Martyr. 2. Sam. cap. 24. 24. cap. 23. 16.
13. l. venditor §. 1. com. prædior. l. 39. cum servus §. ult. de legat. 1. l. uni-
versis. & l. seq. C. de fund. patrimon. Ex quibus omnibus apparet, plenum
dominium imperii & Reipub. magistratui non competere.

Quibus addo & hoc, quod magistratu mortuo, remoto, aut ad-
 ministrationem suam deponents, imperium & jus ipsius redeat ad po-
 pulum, tanquam dominum proprium, qui ante magistratum fuit. l.
 ex hoc jure: ibi, discreta gentes, regna condita. de justis. & jure.
 Zouinnet. part. 3. defens. num. 96. 79. 98. 99. Clapmarus libr. 2. c.
 21. de arcu. Rerumpub. qui populus & post mortem, vel exaucto-
 rationem magistratus remanet, & nunquam moritur. l. proponebatur.
 76. de judic. l. qui res. 98. §. ultim. de solut. l. nemo. 54. de regul.
 juris. vide Junium Brutum in vindic. contra tyrannos Danaus
 libr. 1. cap. 1. politicorum. Cum princeps, vel rex naturâ suâ sit
 mortalis, *Psal. 82. vers. 6. Siracid. cap. 10. vers. 11.* Existisse
 tamen & adhuc extare magistratus, qui omnium se dominos pro-
 ficentur, & subditos pro servis habent, et natos idèò titulos filii
 ascribunt, refert *Gregorius lib. 6. cap. 12. de Repub.*

Quas

Quas ob causas nihil gratius & acceptius populo, quam si cum ad eò non despiciat princeps, ut nonnunquam cum eò communicet, de publicis negotiis, cum eo agat, sententia, opera, opibus eius utatur. uti David, & alii pii reges fecerunt in comitiis institutis. Nam quando subditi vident, tantum sibi tribui, ut in partem curarum & consiliorum vocentur, & necessitates publicas considerent, libentius sunt parituri, quam si rerum nullam habentes noticiam, urgeantur. Antimacholib. 3. theor. 22. Comina. lib. 5. cap. 18.

Exemplum hujus rei optimum præbet David. 1. Chron. c. 28. c. 29. Salomo, Asa, Iosaphat, Iechizkia, Iosia, reges pii, de quibus 2. Chron. nec non Moses, Iosua & Samuel: Similiter Augustus Caesar, qui ita regnum & administrationem illius salubri temperamento miscebat, ut refert Dio. in Augusto, imò & Tiberius, de rebus gravioribus referebat ad senatum & cum eo omnia communicabat. Alii quoque laudati principes, Vespasianus, Titus, Trajanus, Adrianus, Antoninus & similes senatui & magistratibus maiestatem pristinam conservarunt, & omnia ad patres conscriptos referebant, seque præfides, non dominus senatus ferebant. Macrinus, ut refert Herodian. lib. 10. ad senatum scripsit, mihi ait, decretum est, nihil sine autoritate vestra agere. ac vos principes, consiliariosque habere Republica gerenda, veterisque pro arbitrio in libertate vestra, vacet. Atque inde temperantiam et symmetriam quædam in politia existit, ut species quædam Democratia esse videatur, in comitiis regni seu in illa communicatione et deliberatione cum populo: Aristocrata vero species in eo, dum autoritas & alia quædam propria assignantur optimatibus Monarchia, dum decretum & iustus, confirmatio & executio penes principem remanet. Atque talis videtur esse politia Venerorum, ex omnibus istis temperata. Populi vero plebs nihil de imperio habet, id mala Republica signum dicitur ab Aristotelo libr. 2. politicorum cap. 8. Bone autem Republica signum dicitur, quando statum illius saluum & incolumem omnes ipsius membra volunt, amant & durat cupiunt. Præstat etiam plebi partitam imperii

tradero, quàm totam Rempub. in extremum periculum vocare. In Venetorum Repub. esse Constantino de Repub. Venet. Omnes civēs jus suffragii habent, & electi ex plebe, & patriciis de rebus disceptant; de quibus Patricii potestatem statuunt. Imperii vis est penes senatum: species imperii penes duces. Plebi humiliora munera concedunt, imo & honorifica, ut Cancellarii & scribarum. Apud Romanos, populus iubebat, Senatus decernebat, in magistratibus verò erat imperium, in senatu auctoritas, in populo majestas.

De posteriori benè merendi via & actione constat ex eo, quod magistratus hominibus præsit, sed hominum causâ, & suorum subditorum gratiâ sic constitutus. Greg. lib. 4. c. 5. de Rep. Fernand. Vasquius lib. 1. in. prefat. num. 102. & seqq. sicut rutor ob pupillum, pastor ob gregem, non contra. Fernand. d. lib. 1. cap. 1. num. 10. communem omnium theol. philosoph. & jurisconsultorum sententiam hanc esse dicit. Non enim regnum est propter regem, sed rex propter regnum, ut nimirum ii, qui sub ipsius sunt imperio, sicut quam beatissimi, atque ita debitor sit sui muneris omnibus suis subditis. Nam imperare dicitur, ut ait Augustinus lib. 19. de civitate Dei, c. 15. qui aliorum utilitati consulit. vid. Lef. lib. 2. c. 7. in moit. et exemp. politic. adde Exech. 6. 14. 2. sic ait Dominus: ve pastoribus Israelis, qui erant pasturi ipsos. An non grex est quem pascunt pastores. 3. Adipem comeditis & lanam inducitis, quod optimum est, mactatis gregem non pascitis. 4. morbo affectas non confirmatis, egratamque non curatis, & confractam non obligatis, ac depulsam non redacitis, pereuntemque non requiritis, sed ve dominamini in eas per sevitiam. 5. & seqq. Ierem. 6. 23. 1. 2. 3. 4. Zach. c. 11. c. 13. Iosu. c. 1. 10. præcepit itaque labosua moderatoribus populi, dicendo. 11. transite per castra & præcipite populo; dicendo, parate vobis viaticum: Nam intra tres dies vos exijestur: estis Iordanem &c. v. 14. Fœmina vestra, parvuli vestri & pecora vestra manebunt in hac terra, &c. vos transite militari. ordine ante fratres vestros, quotquot estis valentes robore & adjuvate eos, 15. usque dum quietem largiens est Iebova fratribus vestris &c. & c. 22. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Ideo apud Davielem, c. 4. 20. 21. comparatur rex arboris

bori frugifera, cujus rami sunt pulchri & fructus multi, & cui cibum pro omnibus insuit, sub qua habitabant bestie agri & in cujus ramis consistebant aves cæli. Exemplo est, Nebemias, qui commoda populi sui promovit, & incommoda patrie avertit diligentissime. vid. Nebem. c. 2. c. 3. & seqq. Magistratus enim ad utilitatem constitutus & propter regnum, sed non regnam propter regem, ut Latè probat Fernand. Vasqu. controu. illustr. lib. 1. in præfat. num. 102. & seqq. ex theolog. & Jurisc.

Hanc ob causam princeps dicitur pater publicus, ut ex Cassiodoro refert Greg. lib. 8. c. 11. de Repub. Iudic. c. 5. 7. ibi dum surrexi mater Israelis, & dixi supra cap. 19. Proinde non tanquam barbarus tyrannus, aut servus dominus, sed tanquam pater, uti debet clementia & mansuetudine, & non propriam, sed communem subditorum salutem querere. Flavius Vopiscus in Tacito: Ingens, ait, est gloria morientis principis, Remp. magis etiam amare, quam filios. vide Gregor. lib. 8. c. 11. & qui instat boni pastoris, vitam ponit pro suis, exemplo Moïse Exod. cap. 32. 11. Quamobrem deprecatus est Moïse faciem iratam Dei sui, & dixit: quare accenderetur ira tua in populum tuum &c. v. 12. 13. 14. & v. 31. 32. ibi, dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti. & exemplo Schimionis. Iudic. cap. 15. 12. 13. 14. qui salutis publicæ causâ passus est seipsum hosti tradi. Sic Christus rex noster pro nobis & salute nostra mortuus: Et bonus pastor vitam suam pro ovibus suis exponit. Iohan. c. 10. & David, 2. Sam. c. 24. Ego sum, inquit, qui peccavi: iste oves sunt, quid fecerunt? vertatur manus tuâ contra me, &c. Sathan pro subditis orat. 1. Reg. c. 8. 15. David pro populo, 1. Chron. c. 30. 18. & cap. 29. 18. 19. Psalm. 12. 1. Psalm. 82. 8. Psalm. 118. 25. Psalm. 20. 12. 13. 21: ita & Samuel. 1. Sam. c. 12. & Moïse & Iosua. Exempla profana refert. Greg. lib. 8. c. 1. n. 18. 19. Scipionis Africani sententia hæc dicitur, male se unum civem servare, quam mille hostes perdere. Platarchus factum Persarum commendat quarumque reges, dicit, habuisse præpositum, qui manè illos surgere admoneret ad curandum populum sibi commissum. Solebant & iidem reges obire omnes universæ ditionis suæ provincias, easq; lustrare & peragrarè, ut viderent quid regnum opem desideraret, ut Samuel etiam fecisse legitur. 1. Sam.

ca. 7. 15. 16. & Ioseph. Genes. ca. 41. Idque quorvis tempore, post Eis, famis, belli, vel pacis, quò singulis malis remedia querant. Cicer. lib. 5. de Republ. dixit, moderatori Reipub. beatam vitam civium esse propositam, ut ea sit firma, copius locuples, gloriâ amplâ, virtute honesta. & de lege agrar. si populo consulis, remove te a suspitione alicuius tui commodi: Fac fidem, te nihil, nisi populi utilitatem & fructum querere. & 2. officior. Est boni magistratus commoda civium defendere, non divellere. Sic & Aristotel. lib. 8. politic. ca. 10. Tyrannus, inquit, suum ipsius commodum spectat & querit, at rege subditorum: quorum salutem vitæ suæ præferit. Ideoque Seneca lib. 1. de clementia. rectè & citè, scias, ait, Remp. non tuam esse, sed te Reipub. & ibidem. Omnium somnos, illius, ait, vigilantia defendit, & omnium vitium illius labor, omnium delicias illius industria, omnium vacationem illius occupatio. Et ibidem. c. 3. illius, ait, magnitudo stabilis est futura, quem omnes tam supra se quàm pro se sciunt, cuius curam excubare pro salute singulorum atque universorum quotidie experimur, quo procedente, non tanquam malum ac noxium animal è cubili profileret, diffugiunt, sed tanquam ad clarum & beneficium sidus certatim advolant. Syracid. c. 32. 1. ductorem te cõstituerunt homines. 2. curam eorù habe. 3. & omnem tui copiam illis facito, cumque probat te, requiescito. 1. Sam. c. 18. 11. totus vero Israel & Iuda amabat Davidem quia ipse procedebat & veniebat ante eos. Ios. c. 4. 14. Die illo magnificabat Iehova Ios. suam, ante oculos omnium Israelitarum, ut re vererentur eum, quem admodum erant reveriti Mo sen omnibus diebus vitæ eius. Talis diligentia, candor & fides commendatur in Mose Num. c. 12. 7. & in Davide, Psalm. 78. Num. c. 27. 16. præficiat Iehova Deus spiritum, Deus carnis, virum huic carni 17. qui procedat ante eos, & qui veniat ante eos, qui que educat eos & qui reducat eos, ut non sit carus hic sicut pecudes, quibus non est pastor. 1. Reg. c. 3. 7. 1. Chron. c. 11. 2. ibi, educabas & reducebas Israel, & c. tu es pasturus populum meum, & Abimelec curam sui regni habuisse legitur. Genes. c. 20. 9. 10. Seneca epistol. 91. penes sapientes, ait, aureo seculo regnum erat. Hi continebant manus, & inferiores à validioribus tuebantur suadabant, dissuadebantque

& utilia atque inutilia monstrabant. Horum prudentia nequid deesset suis, providebat. Fortitudo arcebat pericula, beneficiis augebat ornabatq; subiectos. Esa. c. 22. 23. 24. paxillum rex dicitur, cui subditi sua secure sunt commissuri.

Quapropter magistratus, erga subditos se, tanquã curator erga pupillũ minorem ve, vel tanquam pastor erga gregem se gerere debet. Exec. c. 34. 2. 3. & seqq. ille en. propter pupillũ, hic propter gregẽ est constitutus. Gra. l. 8. c. 1. de Rep. vide Euseb. Phil. idelph. in Dialogo secundo, de reb. Gallicis, cuius scilicet dispensatio restricta & utilis sit. qua'is in familia boni patris, ex qua subditi possint cognoscere, magistratũ custodem, & administratorem esse communium honorũ, non ut propriorũ, ut dicit Aristot. lib. 5. politic. cap. 11. Idẽ ob totius populi & Reip. pacem & salutem seipsum in discrimen adduci patitur bonus magistratus, Iudic. ca. 15. 12. 13. 14. & privatas iniurias sibi à subditis illatas Reipub. condonat. Iudic. c. 11. 11. 12. 2. Sam. c. 16. 10. & c. 18. 5. 1. Sã. c. 10. 27. 1. Sã. c. 12. 2. Sam. c. 15. & seqq. & nihil carius habet, quam ut in regno suo felicitatem, tranquillitatẽ & pacẽ diuturnã habeant subditi, et in abundantia rerũ necessariarũ vivãt. 2. Chr. c. 1. 5. et 1. Reg. c. 16. c. 4. 24. Exe. c. 34. 2. 3. etc.

Pestis, famis, morbi epidemici, aliisque periculosis & calamitosis temporibus, de remediis majorũ accuratẽ cogitat, eaq; diligenter et fideliter quarit ad salutẽ subditorũ. Exe. c. 34. 10. 1. Sam. c. 5. 8. et seqq. c. 7. 16. 1. Sã. c. 24. ult. 17. 18. 19. 20. 1. Sam. c. 12. 21. & seqq. Gen. c. 41. 48. et seqq. ut urbes ab impetro ereptas vel captas recuperat. 1. Sam. c. 7. 23. cladibus acceptis & calamitatibus Reip. presentibus, si ve futuris prospicit, & remediũ affert, quãtum potest fieri, ita tamen, ut oēs intelligant necessitatẽ auxilii, & periculi magnitudinẽ. Exẽplũ Josephi consulentis & prospicientis Agypto extat. Gen. c. 41. 48. 49. & c. 43. 14. Portentũ natura Caligula comẽtã quorũ solebat de conditione temporum suorum, quod nullis calamitatibus publicis insignirentur, atq; idẽ exercituum cades, famẽ, pestilentia, incendia, biatũ aliquom terrẽ oprabat, & cervicẽ unã esse populo, ut uno ictu tolli possit. Suet. in Calig. c. 32. tale portentũ & Nero fuit, qui se vi vẽce poterat, ut terra igni misceretur. Suet. in Ner. c. 36. 37. 38. Huc facit etiam id, quod Plutarchus scribit, de civili administratione

ad Trajan. Respu. ait, felicissima tunc est, cum magistratus & ei'us con-
ferunt omnia sua ad salutem Reipub. vel commodum, neque pratermit-
tunt quicquam, vel quemquam aspernantur, qui Reipub. prodesse possit.
Cic. lib. 1. officiorum: ut tutela, sic procuratio Reipub. ad utilitatem
eorum, qui commissi sunt, non eorum quibus commissa est, gerenda est;
Roman. c. 13. 4. Dei enim (Magistratus) minister est, suo bono, quod si
feceris, quod malum est, metue: non enim frustra gladium gestat. Nam
Dei minister est, ulcor ad iram ei, qui quod malum est fecerit. 5. 6. 7. &
1. Timoth. c. 2. 2. Orandum pro regibus & quibusvis in eminentia con-
stitutis, ut tranquillam ac quietam vitam degamus cum omni pi. tate &
bonestate. Hanc ob causam, dñs & pastor populi dicitur. 2. Sam. c. 5. 2.
Esa. c. 44. Jerem. c. 10. c. 50. 6. Nabum. c. 3. Psal. 78. in fine Exech. c.
34. 2. 3. 6. 7. & seqq. Esa. c. 23. 1. 2. 3. & Pater Patrie; Gen. c. 41. 42.
& seqq. c. 45. 8. 9. Iudic. c. 9. 7. ubi Martyr & Iun. Iud. c. 5. 7. 13. 1.
Sam. c. 24. 12. 1. Petr. c. 2. 13. 14. ibi, tum ad ultionem malefactorum,
tum ad laudem recte agentium & seqq. Facis hoc, quod decitur. Heb. c.
13. 17. obedite ductoribus vestris, & obsecundate. Excubant enim ipsi
pro animabus vestris, tanquam rationem reddituri, ut cum gaudio hoc
faciant & seqq. l. 3. ibi, ut curet is qui Provincia preest, malis hominib.
Provinciam purgare l. 13. congruis. de offic. Presid. 1. Maceb. c. 14. 4. 5.
14. 35. 36. & l. 1. de offic. Praefect. vigil. cogitet, quod populus insipiens
rogendus sibi commissus est, qui non sapientia, sed potius insipientia con-
tra propria certat commoda, aded ut miserandum illius potius, quam pro-
pria iniuria, vel contumelia in eum sciendum Lunis. Cui quis imp. ma-
led. Pet. Greg. Toloss. lib. 8. c. 20. exemplo. lephis Iudic. c. 11. 4. 11. Mar-
sis & Davidis qui a suis subditis gravissime lasi. injurias condonarunt.
Cogitet populum sibi subiectum, minori, pupillo ve comparari, l. 3. 6. de
jur. Reip. lib. 11. l. 4. Re. public. C. de quib. caus. major. l. 9. de appell. l.
1. C. de offic. eius qui vic. Iud. vel presid. & se tutori curatori ve, qui
ad tuendum & curandum pupillum bonae eius est constitutus.

Contra exemplum magistratus non curans subditos, sed suas voluptates
exhibet Isbofetb. 2. Sam. c. 4. Belsazer. Dan. c. 5. Darius. Dan. c. 6.
Abasorus. Est. s. 3. Ninias, Sard. mapalus, Tiberius, Virgilius Helio-
galalus,

gabatus, & plurimi alii: Pessimus vero est status policie, quādo publica negotia negliguntur, & dominantur illi, qui sua & privata consecantur & spectant. Prov. c. 28. 28. c. 29. 8. 1. 6. Eccle. c. 5. 7. & ut industria ac diligentia principū res omnes adiuvat, sic inertia, & negligentia evertit. Sed prob. dolor plerūq; hoc tempore pluris faciunt suas voluptates & commoda, quam Reipub. bonum, atque in se præferunt toti populo.

In administratione hac tua, magistratus alligatus est legibus Decalogi. Deu. c. 4. 6. & seqq. & c. 17. 18. 19. Ios. c. 1. 7. 8. 2. Reg. c. 23. 2. 3. Psal. 72. 1. 2. 3. 4. 1. Reg. c. 21. 19. 1. Sam. c. 16. 20. 23. Osee c. 13. 1. 1. digna vox. 4. C. de legib. ar. 3. civilibus regni & maiestatis legib. arg. l. filius. 15. de cōdit. inst. l. 188. ubi §. 1. de reg. jur. 1. Sam. c. 10. 24. id. quas, tanquā ad cynosurā, normam & regulā, oīa negotia administrationis tuę referre debet. Vnde magistratus lex viva, exsecutor, custos & minister legis dicitur, qui nihil nisi lege iubere, velit, faciat. vel omittat. ut rectè dicit Vasq. c. 14. d. li. 1. Nā remota iustitia, quid sunt regna, nisi magna latrocinia, ut ait Aug. de civit. Dei. l. 4. c. 4. Ideoq; absoluta potestas, supra iura, principi minimè est data. Covarr. lib. 3. var. resol. c. 6. num. 8. Plin. in panegy. in Traja. Non est bonus princeps supra leges, sed leges supra bonum principem, optimiq; principis nota illa ex legum præscriptio velle vivere. Psal. 119. per tot. Deut. c. 17. 15. & seqq. & secundum leges se administraturū Remp. in electione promisit, quam fidem violare nō potest. Qua de causa rectè dicitur magistratum non esse legibus generalibus solutum l. 4. digna vox C. de legib. l. 3. C. de testam. §. ult. inst. quib. mod. test. infir. non tantū naturalibus, sed etiā civilib. arg. Mart. c. 23. 4. ligant onera gravia & digito suo nolunt ea movere. Et quod tibi fieri vis, etiā alteri faciendū, & contra cum qui cum Decalogo hæc civil. s. leges cōsentiant, & ex naturalib. sunt extractæ. vid. sup. c. 9. Dissentiūt plurimi per l. 31. de legib. qua tamē non obstat, si eam intelligas. de legib. penariis, quib. magistratus summus est solutus, nō respectu obligationis, sed executionis. Nā si deliquerit, (at non cōtra leges fundamētales & cōventionē propriā cum populo initā) non punitur; Cui. l. 26. obs. c. 35. Pet. Greg. li. 7. c. 20. Mar. Salo. lib. 1. in fin. de princip. Vasq. l. 1. c. 2. ill. cōt. §. c. 3. & c. 8. c. 26. n. 14. 22. & c. 43. qui etiā ex potestate soluta seu ex plenitudine potestatis, q̄ ipsi tamē nō

est data, Covarruv. lib. 3. var. resol. c. 6. num. 8. putat, principi non esse concessum, aliquid contra jus naturale & gentium & Reipub. sue leges civiles facere, quia nulla potestas est ad malum, sed tantum ad bonum, non ad nocendum, sed ad consulendum, juvandum, & ad meram subditorum utilitatem, non ad regentium libidinem, vel commodam. Vasqu. d. c. 26. & cap. 45. & Covar. d. loco. Pinel. in rub. part. 1. num. 25. 26. Et de rescind. vend. Tesson. decis. 91. arg. tit. quod quisque jur. in alium stat. eodem & ipse uti debeat. Et quod tibi vis fieri, etiam alii feceris: & contr. & Martib. c. 23. 4. tum quia lex est contractus. l. 1. ibi communis Reip. sponso. de legib. juncto. §. 1. Inst. de verb. oblig. ex quo contra. In princeps obligatur, tanquam Reipub. membrum precipuum, Roland. à Valle consil. 1. vol. 2. Lege etiam princeps non est superior, sed ipsius custos, minister & executor, aut defensor. Ad l. princeps. de legib. respondet Vasquius de mente concedentium, generalem concessionem esse restituentiam ad utilitatem concedentium. Nam qualis est natura principatus, talis esse debet illorum verborum, utrunque generatim interpretatio. Principatus autem natura est, meram subditorum, non etiam regentium utilitatem respicere & curare. Ergo concessio imperii à populo principi facta etiam verbis generalissimis de materia subiecta limitata & restricta est, ad meram utilitatem civium. Nec enim in generali mandato, aut concessione continetur id, quod in specie quis non esset concessurus. l. obligatione. de pignor. Et fraus legi fieri dicitur, quando mente ejus relicta, verba amplectimur. l. fraus. de legibus. Ad l. 1. de conflictus. princip. ubi populus omne jus suum in principem transulisse dicitur, respondet, intelligendum hoc, quo ad ea qua populo transferenti utilia essent, non quo ad contraria. Princeps etiam solutus est legibus, in casibus in quibus ins. ipsi dispensationem concedit. Vasqui. d. loc. et cap. 25. num. 3. Minime tamen obligari principem in iis qua honorum cadunt, dicit Vasq. & Cujac. cum iudex & executor in propria causa fiat. l. si pater familias. l. & hoc Tiberius de hered. instit. Auras aliorum sententias ad d. l. princeps. adfert Fachin. lib. 1. c. 2. contr. & Pot. Gregor. d. c. 20. lib. 7.

Atque hæc sunt media, quibus magistratus subditorum benevolentiam promeretur, colligit, & collectam conservat

sed

sed quando aliam & contrariam viam ingreditur, illam amittit . . & contra odium subditorum in se concitat; qui pravus est & noxius imperio affectus de magistratu, vel incundem, uti *Lippus lib. 4. c. 11. dicit, cuius vestigiis hic insitemus.*

Odiū igitur eiusmodi est malevolentia subditorum per tinax in magistratum, eiusque statum concepta, orta ex metu cum capidine uti scilicet. *Hoc ergo odium maxime obsti- ferentia. Nam quem metuunt, odant, quem quisque odit, perisse expe- dit. Cicili. 1. offic. sed per gradus Nam desecratur, infidiatur, & deique opprimat facit. Multa enim illis sunt manus, magistratui una cervix; & canonicis periculis potitur, quam multis ipse periculatus est. Imb usque periculis, etiam eorum quibus se commisit, expositus est, ut de a- liis *Lippus refert. Subditi vero non in continuo metu detinendos esse multis allatis exemplis probat Scipio Amiral. lib. 17. discurs. 3. sed po- tius metu omni cito liberandos esse.**

Odiū eiusmodi effugiet magistratus, si fugiet ea vitia qui- bus id paratur, & vitiorum istorum opinionem.

Vitia odium conciliantia sunt tria, contraria mediis bene- volentia comparanda; nimirum avaritia, variata & inflexio.

Horum vitiorum opinio oritur ex suppliciis & tributis, nisi prudenter & callide administrantur, provide & cuncte usurpatur.

Ex suppliciis, quando ea cum vindictæ cupiditate vel non ex insufficienti causa præproperè & festinanter, vel cum volup- tate, sumuntur à sceleratis vel infantibus. *Exemplum vid. Iudic. c. 1. 6. 7. Gen. c. 37. 27. c. 44. 16.*

Ex tributis & exactionibus, quando ea sine necessitate & utilitate Reipub. à subditis exiguntur, vel auferuntur sine causâ iustâ, vel inæquatè, violenter, vel in libidines principis, aut profusionem, vel frequenter. Et denique quando à ministris rapacibus, iniustis, in tributorum horum exactione iniquè agitur, qui præter imperatas pecunias, privato compendio suo serviunt, & lucellum proprium querunt. *Prov. c. 28. 15. psal. 1. Reg. c. 12. Greg. lib. 3. c. 9. Nullum n. tetrius vitium, avari-*

sia, præsertim in principibus & Reip. gubernatoribus. Multi regum potestatis acerbè conquirendis, plus invidia sibi, quam virium aduers. ut ait Tacit. 3. historiæ.

Sæuitia, quæ in tyrannidem transit, odiosa est & inuisa valde, tum subditis tum extraneis, ita ut qui multis est terribilis, multos cogatur timere. *Cælius Rhodig. lib. 9. cap. 9.* ob quam multi deiectioni ab imperio. *Bodin. lib. 4. cap. 1. Pet. Gro. lib. 22. cap. 7. de Republ. ubi exempla refert.* Malus enim custos diuturnitatis dicitur esse vis & metus. & rectè *Salust. ad Cæsar.* Ego quidem cuncta imperia crudelia magis acerbæ, quàm diuturna arbitror: neque quemquam à multis metuendum esse, quin ad eum ex multis formido recidat. Eam vitam arbitror, bellum æternum & anceps gerere. quoniam neque aduersus, nequæ à tergo, aut lateribus tutus sis, semper in metu, aut periculo agitas.

Avaritia magistratus sæpè quoque dat causam subversioni status Reip. & mutationes excitat. Nam impellit ad illicita & gravia tributa imponenda, ad munera, corrupendi causâ datâ accipienda, & ad alias illicitas exactiones & artes, cuius fiscus, instar lieinis in corpore humano, est in Rep. *Prov. c. 29. 4. c. 28. 16.* antecessor multas oppressionibus, decurtabit, qui autem odit questum, prolongabit dies: & eodem cap. 28. 15. ut leo rugiens et ursus discursans est dominator impobus in populum tenuem. vid. exempla apud *Greg. li. 22. c. 12. de Rep. 1. Reg. c. 12. Deut. c. 17. Ezech. c. 46. 2. Reg. c. 9. & c. 10. 1. Tim. c. 6. Eph. 15. 1. Sam. c. 8. Suet. de Vespasiano cap. 16. Prov. cap. 29. 9. & c. 28. 15. 16. Nehem. c. 5. 15. Antimach. lib. 3. theorem. 26. ubi exempla recenset.*

Avaritiæ contrarium est vitium alterum profusio & prodigalitas, quæ reddit principem odiosum, uti *Tiberium, Caligulam, Neronem, Vitellium & alios de quibus. Antimach. lib. 3. theor. 26.*

Læsiō subditorum est quando illorum commodis & salutis administratio Reipub. est contraria. dum princeps subditis privatiq; facit, quæ sibi, si subditus esset, fieri nollet. *Scip. Amirat. lib. 17. discurs. 4.* & tum administratio degenerat in tyrannidem, de qua cap. 37.

CAPUT XXV.

De autoritate summi magistratus.

Hactenus de prima specie conciliatæ & accidenariæ affectionis regni: sequitur de altera reverente, autoritatem conciliante.

Reverens igitur affectio etga magistratum est, quæ ex opinione autoritatis magistratus est concepta. *Licet Boterus distinguat inter reverentiam & autoritatem.*

Autoritas hæc, ut *Lipsius dicit*, est concepta & impressa subditis, sive exteris, opinio reverens, concepta in mente subditorum, vel extraneorum, de magistratu summo ejusque statu.

Hæc, vita & anima regni est; quæ efficit, ut tot mortalium millibus, una anima præsideat, nonnunquam senis & invalidi. *Senec. lib. 1. de clement. adde l. 1. de postul. l. 19. de offic. præsid. & ut animæ negotium, pedes, manus, oculi gerunt, & illius jussu jacemus, aut inquitur discurremus: sic hæc immensa multitudo, autoritatis quasi spiritus regitur. David in Psal. 8. 48. hanc à Deo proficisci dicit, ubi ait, Deum esse qui cogat sibi subditos obtemperare & Daniel. c. 5. 18. idem factur. & liquet ex 1. Sam. c. 10. ubi dicitur, non omnes secutos esse Saul, sed eos tantum quorum corda Deus tetigerat. Vires imperii in consensu obedientium sunt: consensus verò ille, ab æstimatione, cui contrarius est contemptus: vide exempla in Georg. Richter. axiom. histo. c. 7. adde Iosue c. 4. 14. 1. Sam. c. 11. 7. Scipio Amirat. lib. 5. discurs. 8.*

Opinio hæc in supremo magistratu majestas, in aliis celsitudo, excellentia, vel serenitas dicitur. *Greg. lib. 8. c. 4. de Repub.*

Constat hæc autoritas ex admiratione & metu. Vtra, ut est ex totius imperii, potentia, vel morib. imperantis. *Lipsl. 4. pol.*

Forma imperii severa, constans & adstricta esse debet ad autoritatem conciliandam.

Severa gubernatio & administratio ideo, quod perpesilla & assidua lenitas contemptum inducit. *Nam in hac colluvie morum & honorum habendus metus, aut faciendus est. Ex vulgus metu coact.*

Y 3. |.

cendum, quod à pravis non ob turpitudinem, sed ob supplicia & pœnas abstinet. Non igitur per segnitiam superior patitur habescere aciem suæ autoritatis. Ideo Cicer. lib. 2. offic. adhibenda, inquit, Reipub. caussa, severitas sine qua administrari civitas nulla potest. 1. Samuel. c. 11. 7. Unde incidit pavor Iehove in populum, ita ut exirent unanimes. Sed tamen exerceuda hæc est temperate & cum intermissione & per intervalla. Nam civitatis mores, magis corrigit parcitas animadversionum, quàm pœna ad paucos, metus ad omnes perveniat. Temperatus timor est qui cohibet, assiduus & acer in vindictam excitat, sicut nimia libertas non est libertas, sed licentia soluta & diffuens.

Obsequiũ quoq; hac severitate comparatur, quo recipiuntur Imperia. Nam ubi reverentia excessit animis, sequitur confusio & contemptus. l. 19. de off. præsid. Exod. c. 22. vulgus enim facile insolenscit, nisi aliquo legitimo metu cohibeatur, Greg. lib. 8. 4. de Rep. Et sicuti prudentia pro oculo est magistratus, sic severitas pro manu; illa consilium, hæc robur suppeditat, Siracid. c. 7. 6.

Severitas hæc in primis adhibenda est in vindicando crimine lætæ maiestatis; cuius pœnam severissimè, etiam à propriis cognatis lumen magistratus. vide Gregor. lib. 22. c. 11. num. 8. 9. 10. 11. Valer. Max. lib. 6. c. 3. 1. Reg. cap. 2. Nam nimia indulgentia & clementia Principis in reos maiestatis, perdit Reipub. vel subiacet periculo. Scip. Amiras. lib. 17. adiscor. 7.

In primis etiam hæc severitatem & disciplinæ censuram magistratus exercebit in suos ministros. arg. 1. Cor. c. 15. 32. Optimus enim magistratus & severus præsumitur, qui familiam & satellitium habet sanctissimum & piè institutum uti David Psal. 101. 6. arg. 1. Timot. c. 3. 4. 5. & 2. Sam. c. 6. 14. & seqq. Prov. c. 25. 4. c. 25. 5. c. 14. 34. 1. Reg. c. 9. 3. 4. 5. 6. Nebem. c. 5. Contra indulgentiam Eli, & Samuelis in filiarum suorum delictis, mala Reipub. attraxit. 1. Sam. c. 3. 13. indica Eli, me vindicaturum esse fam. am ejus usque in seculum, propter iniquitatem quem novit filiarum suorum, non tamen represit eos. & c. 8. & Davidis indulgentia & negligentia in vindicandis sceleribus filii Absalomis malum Reipub. attraxit. 2. Sam. c. 18. plura profana

fana auferre Scip. Amirat. lib. 4. discurs. 1.

Constans imperii forma, est diligens & uno & veteri tenore
reflexa, mutationum crebrarum experta, imperii exercitium.

*Nam leges ipsa vim & vitam satis non habent, sed conueniuntur, quæ
mutantur, vel evertuntur statim, & ipse superior vilescit, qui sic vacil-
lat & inconstans est, & novator, ut Lipsius probat. Deinde mutatio res
corporum morum, maxime offendit populum & novatores odiosos reddit.
Greg. lib. 2. c. 8. num. 8. ubi illustrat exemplis Alexandri Magni,
mutantis ritus & Macedonum: & Daris; & aliorum.*

Contra continuatio & conservatio morum magistratum
patriæ gratum reddit, atq; illi subditorum favorem conciliat.

Interdum tamen, quando scilicet summa utilitas, aut neces-
sitas suadet, mutatio & novatio est admittenda, sed lente per
gradus, nec omnia simul statim; exēplo Augusti de quo Dion. 52.
& ita, ut simulacrum status veteris relinquatur. Clapmar. l. 6. c. 5. 6.
7. & seqq. de civitat. Rerum publ. Scipio Amir. lib. 1. dis. 8. Omnis
etiam mutatio extrema, ad extremum, vitanda: tēpore verò in
magna infelicitate cedendum.

Non denique patietur se à populo, vel potentioribus sedu-
citur à recta semita. Exo. c. 23. 2, ut ad placitum illorum inique agat,
ut i Aaron. Exod. 32. & Saul, qui ex more populi sacrificabat. 1. Sam. c.
15. sic Zidekias ad placitum suorum principum, Ieremiam innocentem
gradibus in carcerandum. Ierem. c. 38. & Daris Danielem in leonum
foveam coniciebat. Dan. c. 6. Pilatus metu judaeorum, Christum condēna-
bat, Luc. c. 13. Iob. c. 19. & Herodes gratificatus est Iudæis in actis Apost.

Adstricta imperii forma dicitur hinc, cujus à te qui es ma-
gistratus, præcipua vis & honos, imò etiam apud te sit.

A te inquam, ut maxima rerum, aut agas ipse aut firmes,
ut in te intelligent omnes, te esse à quo pendeant omnes, & quem
omnes spectent & ab eo omnia expectent. Itaque consultum
est, ne honores nimios, perpetuos, aut longos aliis concedas,
sed datos auferas, ita ut paulatim minuas & detahas vellica-
tias, non simul & semel tollas.

Sig

Sic monet Siracid. c. 3. v. 23. in omnibus tuis administrationibus & operibus, superiorem administrationem obtine, neque officias labe gloriæ tuam. Ita Salomon ex iudicio lato à se in duas cauponarias mulieres apud populum magnam sibi auctoritatem conciliauit. 1. Reg. c. 3. 28. Et Deus promittit suis & piis principibus hanc gloriæ & auctoritatem. Esa. c. 22. 22. ibi, eo aperiente, nemo claudet, & claudente eo nemo aperiet. 33. & insigam eum valuti pacillam in loco firmo, eritque in solio honori domui paterne sue. 24. Nam appendent ei totam gloriæ domus paterne ipsius &c. & vers. 25. Ratio adstricta huius administrationis est, quia periculosam est privati nomen supra, vel iudæa principis attolli. Nec magnos tantum, sed nec longos honores conferas. Nihil tam utile, quàm potestatem magnam brevem esse. Libertatis enim sive principatus est magna custodia, si magna imperia diuturna esse non finas. Insolescunt enim homines per diuturna imperia: & ob potentia dulcedinem & amorem ad res novandas, nec non ad prodiciones, insidias & usurpationes regni impelluntur. Non igitur oportet in urbe leonem nasci & serpentem in sinu fodere. Pet. Gregor. lib. 8. c. 4. & lib. 22. c. 9. c. 10. de Rep. Scip. Amirat. lib. 1. discurs. 12. exemplis illustant. & extat notabile in Ieroboamo. 1. Reg. c. 11. c. 12. qui Rechabeamo 10. tribus subtraxit ob nimium potestatem antea concessam. Aliud in Hordiano à suo prefecto Philippo interfecto, & plura refert Greg. d. loc. lib. 9. c. 22 & cap. 10. & Dana. lib. 6. c. 3. Solent enim ex nimio humore, vermes & tinea oriri in rebus ipsis, quas consumunt, & nisi antequam crescant, suffocentur, vel excutiantur, totam rei substantiam in suam transferunt. Ad eum modum ad dignitates maiores Reipub. & in interiorum principum amicitia admissi, more tinearum & vermium nimia prosperitate lascivientes, nisi expellantur, opportuno tempore solent Reipub. substantiam in proprium commodum convertere, & eam quæ eos peperit potestatem, conantur devorare vel aperte vel clam. Ita mature à Tiberio Seianus sublatu fuit, & Pysbo ab Antigono. Greg. d. c. 10, Dana. d. c. 3. Prudenter quoque hanc ob causam, Iob regem Davidem in castra accersit, ut victoria laus illi soli tribueretur, ne regi invidiosus fieret. 2. Sam. c. 12. 29. usi accidit Davidi apud Saulem. 1. Sam. c. 17. 7. vid. Boter. lib. 2. cap. 10. c. 1. c. 9. lib.

lib. 4. c. 4. & Scipio Amirat. lib. 4. discurs. 2. suades, maxime cavendum in aulis, ne præ ipso principe colore alium videamur. & quicumque obsequia principi deovit, is cuncta feliciter ac prudenter à se gesta eius virtuti atque fortuna attribuat. Scip. d. loc. dis. 3. Nam quia principes instar Deorum habentur, ideo à subditis venerationem exposcunt.

Ob hanc adstrictam administrationem, quidam Principes magni nomen sunt consecuti, uti Scipio, Annibal, Cajus, Marius, Iulius cesar, Constantinus, Traianus, Severus, Alexander magnus, Antiochus, Quintus Fabius maximus, Pompeius magnus, & plures alii de quib. Boter. d. loc. Qui verò summam rei gestæ sibi adscribit, majestatem & existimationem principis opprimit. Capenar. de arcen. Respub. lib. 3. c. 11. Ideoque princeps non debet concedere ut aliis statua & insignia erigantur publice, vel vota illis fiant. tit. C. de oblat. votor.

Remedium hîc est in matura interceptione, vel potestatis usurpatæ ademptione, vel coercitione & diminutione. Cui rei inferri solet apud Athenienses olim ostracismus, qui erat moderatio elationis ad patrandum facinus ac gravioris potestatis coercitio, vid. Platarch. in Alcibiade, Aristide & Niciâ. Scipio Amirat. lib. 14. disc. 2. Apud Romanos affectati imperii suspitio etiam vindicabatur. Sub alio etiam titulo sales ablegantur in alia loca vel monentur, ut discedant. ut exemplis ostendit Amirat. d. discurs. 2.

Deinde quando admittitur potestas, vel non continuatur, tollitur etiam modus crecendi & audendi facinoris. Ideo consules & magistratus annui erant apud Romanos, et Dictator semestris, & temporales praesides & Rectores provinciarum & alii. Gregor. d. c. 10. num. 6. Boter. lib. 4. c. 4. Alex. ab Alex. lib. gen. dior. Scipio Amirat. lib. 1. discurs. 12.

Diminutio & coercitio potestatis fit divisione, collegæ constitutione, cum pari, vel maiori potestate, ut erant olim ephori apud Lacedæmonienfes, & Tribuni plebis apud Romanos, qui erant oppositi nimis potestatis coercendæ causâ. Greg. d. cap. 10. num. 7. & lib. 8. c. 4. de Rep. Quod si magna cum potestate quis miscetur ad regendam Remp. consultum, ut illius liberi

retineantur in aula quasi obfides fidei paterna.

Potentia imperantis magistratus debet esse directa & regia, ad solidam auctoritatem via, ut ait *Lipſius*, qui nimirum habet idonearum rerum facultatem ad sua conservanda & aliena obtinenda. *Hinc Nebucadnezar excelluit. ut dicitur Dan. l. c. 5. 19. 20.*

Hanc conferunt opes, arma, consilia, fœdera, fœlix successus. *Lipſius lib. 4. Politic.*

Opes & pecunia nervus imperii caput & pedes dicitur. *omnia enim vanalia numis si ve socios, si ve milites habere cupias, si ve hostes, aut urbes perdere. Siquidem nihil tam munitum, quod non expugnari pecunia possit. ut ait Cic. 2. in Verrem. Si princeps est tenuis fortuna, regat suam inopiam, & externè aliud profiteatur. Boet. lib. 2. c. 8. de pol. cōt.*

Arma etiam ad potentiam necessaria, sine quibus princeps sua retinere & defendere nequit contra vim & iniuriam aliorum, sine quibus etiã subditos suos feroces comprimere, vel contra alios defendere non potest. Deinde scientia rei militaris & præclarè res gestæ militares, n̄ agnum sui terrorem vicinis populis & subditis pariunt. 2. *Sam. c. 8. 13.*

Consilia necessaria, quibus arma sunt temperanda; *Nam cautis consiliis potentia tutior habetur, & quies semper tutior. Testudinẽ scimus, ubi collecta in suum tegmen est, tutam ad omnes idus esse, ubi exferit partes aliquas, quoadcunq̄ nuda vis obnoxium, atq̄ infirmũ habere. Multa etiam quæ natura impedita sunt, consilio expediti dicit Livius 40. & plura consiliis, quam telis & manibus geri, ait Tacitus 13. annal.*

Fœdera etiam ad potentiam necessaria, quibus vœnenum Rebus pub. paratum extinguitur, quibus duo corpora, quasi uno spiritu & vinculo coniunguntur, & vires coniunctæ efficaciores & potentiores fiunt. Augent enim fœdera & potentiam & gloriam magistratus. *Cassiodo. lib. 1. epistol. & facillè vincuntur qui non habent vicinos confederatos. Iudic. c. 18. 7. 10. 27. ubi Pifcat.*

Hæc in cunda sunt cum vicinis proximis, & validis, non cum

cū miseris & afflicis, nec cū illis, quibus periclitantibus & tū pericliteris; & incūda quę causę bonitate & ęquitate nitūtur.

Optimè habet Respub. quando vicinis utitur pacificè, qui nimirū sūt socii, amici, fęderati, qui cōmercii causa accedunt, & habitant in regno & in consortiū nostrum recipi cupiunt & amici sūt, qui cōmunes nobiscū habēt hostes & amicos vel sibi inter se invicem non nocent, vel bellū inferunt. *Iudi. d. c. 18.*

Sic Carthaginenses confederati fuerunt Romanis. Sic Abraham cum rege Abimelecho, cum Iosua Gibeonita, David cum rege Syria: Salomo cum Hiram rege Tyri, sedus & pacem coluerunt, Genes. c. 21. 21. 2. Sā. c. 8. 9. 1. Reg. cap. 5. 12. 1. Chron. cap. 18. 10. c. 19. 1. 2. 3. sic Ahab rex Israel cum Iosaphato, 1. Reg. c. 22. 4. sic Latini cum Romanis aliq. cum aliis sedus habuerunt. vid. Sigon. lib. 1. de antiquo iur. Ital. de amicis & sociis fęderatis, vicinis Salustius rectè ita. Non exercitus, neque thesauri praesidia regni sunt, verū amici; quos neque armis cogere, neque auro parare queas, officio & fide parantur. vid. Plutarch. de civili admin. Iudic. c. 18. 28. Nemo autem fuit qui eriperet, quia remota erat à Zion & res non erat illis cum quoquam. Est enim in illa convalle. &c.

Fadus cum infidelibus initum, dubium & periculosum est, 1. Sam. c. 28. c. 29. c. 30. 2. Reg. c. 8, 28. c. 9. 16. 2. Chron. c. 28. 2. Non commodū admodum, quod cum iis qui in diversa politica forma vivunt, cōtrahitur. vide meditam. pro fęder. VVarem. de Erenberg. Melchior Lun. politic. quest. part. 2. quest. 79. & Richter. axiom. 277. qui in utramque partem argumenta pro & contra fędera adfert, & Bodin. lib. 5. cap. 6. de Repub. & lib. 1. cap. 9. ubi octo genera fęderum reconset, quibus tenuiores adversus potentiores possunt se munire. Vide qua supra diximus cap. 17.

Periculosū tamen, potenti impotentem iungi, qui nec vincere, nec vinci sine periculo tuo potest, quorum tamen alterum, aut socium, aut hostem habere necesse est; cum media via nulla ostendatur. lacienda igitur tunc alea & alterutri te adiungendum, nimirum meliori: & si dispares, potiori, nisi alia opportunitas, aut utilitas vincat.

Felix successus ad potentiam ante omnia necessarius est; qui mirificè quosdam fovet, qui hoc astro sunt, ut ad amplitudinem & gloriam, & ad res magnas benè gerendas, divinitus successus adiunctus illis videatur, qui maiore sunt felicitate, quam sapientia; quibus omnia sine labore ferè suggerit Deus. 2. Reg. 6. 18. quia Deus fuit cum Hiskia, ideò sapièter & prudenter egit. Ita etiam fuit Davidi. 1. Sam. c. 16. Gideoni. Iudi. c. 6. Iephte. Iudic. c. 11. Iosue. Iosu c. 4. Iosaphato, Iosie & aliis piis regib. Psalm. 127. 1. nisi lebera custodiat civitatem frustra vigilant custodes 2. Chron. c. 26. 5. 6.

Sed hic successus tamen inconstans, mutabilis & lubricus est, & quos aliquandiu fovit, tandem destituit ob peccata. Solent enim homines fieri securi ex felicibus successibus ex securis postea fiunt insolentes et superbi. Ex superbia verò sequitur ruina. Quare eveniunt profusus, vel ad agnitionem suae infirmitatis redeunt. unde fortuna humana tres gradus sunt. I. securitas, quae ex prosperis successib. II. superbia, quae ex securitate. III. Eversio comes superbiae.

Motibus & vira magistratus sibi auctoritatem conciliat virtutibus internis & externis, ut ait Lippus, lib. 4. polis. c. 9. Gregor. lib. 8. c. 4. 5. de Repub. vide Melch. Iun. lib. 1. polis. quest. 20. imprimis illis, quae sunt contrariae illis vitiis, ad quae ob regnandi potestatem, licentiam, adulatorum, aliave irritamenta, facillimè impelluntur imperantes.

Internis virtutibus, nimirum, 1. pietate. 2. providentià, 3. fortitudine, 4. fide, 5. modestia. 6. temperantià, 7. affectum in moderatione, & 8. sufficientia. Nam vita boni principis, censura est civium, eaque perpetua. Ad eam enim omnes se conformant. Principis fidelissima est custodia innocetia, & benevolentia subditorum. vide Pet. Greg. lib. 8. de Repub. per. eos.

Pietas imperantis magistratus movet opinionem subditis; quasi ille nihil sine divina ope aggredi videatur, & instar Dei esse factum.

Edvius enim mores imitantur subditi. Camerac. in oper. success. cap.

66. imò factis & exemplis suis efficacius virtutis amorem instillat subditis. arg. Tit. c. 2. 7. per omnia te ipsum præbe exemplar bonorum operum. Sicut contra magistratus impius & sceleratus secum ruinam multorum trahit & vitia introducit, uti Manasses, Ahab, Nero & al. de quib. supra latius.

Deinde pietas hæc obedientiam conciliat apud subditos, & gratiarum actionem & laudes. Psalm. 20. & 21. qui minus iniustum a'iquid sperans ab eo principe pati, quem religiosum, Dei que reverentem existimant, & minus si insidiatur, ut tutorem & adiutorem habenti etiam Deum, ut ait Aristot. lib. 5. c. 9. polit. 2. Chron. c. 26, 5. Fuit enim intotus querendo Deo diebus Zacharia informantis eum in reb. pertinentibus ad timorem Dei: & quibus diebus quæsit leboram, secunda vit ipsam Deus. v. 6. 7. Iosa. c. 1. 8. ut cum observantia facias omnino, prout scriptum est in eo, tunc enim prosperaberis in viis tuis. 1. Reg. c. 9. 4. & seqq. Jerem. c. 22. 2. Sam. c. 23. 3. qui imperium tenet in homines, debet esse justus, & in timore Dei imperare, hoc est, debet esse pius secundum tabulam primam, & justus iuxta secundam tabulam. adde Sirac. c. 10. 17. Psalm. 1. Pet. Greg. lib. 22. c. 14. de Repub. Pietas en. habet promissionem huius & alterius vite. ut Apostolus ait. vide 28. c. de administratione Ecclesiasticâ infra. Inter subditos igitur magnum & valde utile, aut damnosum est exemplum Principis, non aliter quam inter greges & armenta pastoris & ducis prudentia & insipientia, aut conservare, aut perdere perudes potest. Vique sequitur armentum pastorem, illi confidens, sic visum & iussa principis populus. Greg. li. 8. c. 2. nu. 20. 21. & lib. 6. c. 3. num. 9. 10. de Repub.

Denique omnis virtus, sine Deo est languida & infirma, iuxta illud Philippi. Nullius est saltem conatus & utilis unquam: consilium si non det, jureque Deus. Ita Abaron, Gedeon, Simfon, Saul, David, Salomo, Iosaf, & alii aliâs sapientes & pii à Deo relictî, lapsi sunt, quando impie egerunt. Ve igitur magistratus sit solide & omnia illi feliciter succedant, pietati operam dabit, iuxta promissionem, Deut. c. 28. 1. Sam. c. 12. in fin. & exempla piorum magistratum. Dominatoris verò attendentis verbo falsisatis, omnes ministri sunt improbi, Proverb. c. 29. 12. Adde An-

umachia v. lib. 2. *theor.* 2. *Sam.* c. 23, 3. qui dominatur hominibus istis, justus esto. & *Siracid.* c. 10, 1, 2, 3, 4. *Sap.* c. 6. 26. multitudo sapientum, salus mundi & rex pius & prudens stabilimentum populi. *Prov.* c. 29. 2. 4. *Daniel.* c. 6. dicitur spiritus Dei fuisse in Daniels, qui ideo excelluit inter omnes Dynastas. 2. *Reg.* c. 18. Deus benedixit *Hiskia* ob pietatem. Regnantibus piis magistratibus, viget Dei cultus, disciplina & omnes virtutes; contra accidit regnantibus impiis, ut exemplum *Iosue* & sequentiam iudicum docet. *Iudic.* c. 2. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. c. 3. 11. c. 4. 1. c. 8. 33. c. 10. 5. 6. 7. 1. *Sam.* c. 7. per tot. unde *Salomo* & alii reges exemplo suo subditis in cultu divino & publicis exercitiis religionis praeluxerunt. 2. *Chron.* c. 6. 3. 4. & seqq. c. 29. 20. & seqq. c. 30. 11. & seqq. 1. *Reg.* c. 8. 22. & seqq. & pro talibus magistratibus Deo agenda sunt gratiae. *Psal.* 21. & 122. & 132. Ob pietatem *Davidis* Deus illi benedixit. 2. *Samuel.* cap. 5. 10. cap. 2. 12. & *Salomoni.* 1. *Reg.* cap. 10. vers. 8. 9. iuxta promissionem factam. 1. *Samuel.* cap. 1. 26. 27. *Deut.* c. 27. c. 28. Felicitas sub piis regibus describitur. *Psa.* 72. & 85. & 144. 11. 12. 14. & 147. & praelata facta eorum. *Hebra.* c. 11.

2. Providentia quoque magistratus animis hominum illebitur admirationis praetextu velata, si nihil magistratus aut suscipit, aut agit, nisi lentè & circumspèctè. Flerunque enim omnia summa ratione gesta, etiam successus sequitur. Quin ipsa talis indoles, per se potens est ad amplitudinem obrinendam, si quis in actionibus tardus & naturà cunctator, & cui cauta magis consilia cum ratione, quam felicitia ex casu placent. Pro oculo haec providentia est: strenuitas pro manu & auctoritatem conciliat. 1. *Reg.* c. 3. 28. cumque audirent omnes *Israëlitae* iudicium hoc, quod iudicavorat, timuerunt à facie regis, & 1. *Reg.* c. 4. 29. & seqq. & c. 10. ubi sapientia *Salomonis* celebratur, ob quam in toto mundo inclaruit.

3. Fortitudo magistratus est, quæ eundem animum in periculis retinet officiumque suum, constanti, fixo promptoque animo agit, nec metu, periculo, inertia, otio, aut negligentia, occasionem & tempus negotiorum omittit, vel differt. Unde hæc dicitur conjuncta cum magnanimitate

rate & patientiâ labore indefesso, atq; constatiâ, quæ difficultatibus, periculis, querimoniis & importunitati aliorum non cedit. Unde fortitudo magistratus omnium subditorum animos erigit & ad benè sperandum impellit atque ad egregia facinorâ patranda movet, & pericula in obeundo suo munere contemnit. *Siracid. cap. 7. vers. 6. ut quæ voluntas rectè expetit, perficiat quoque. Hæc magistratui necessaria, Iosua. cap. 1. vers. 6. confirmare & fortis esto. 7. 18. 2. Samuel. cap. 6. vers. 1. cap. 7. vers. 1. Siracid. cap. 10. fili, in rebus adversis ingenti sis animo, atque vocationi firmus inhere, ad quam te Deus vocavit. 1. Chron. cap. 22. 13. confirmare fortis esto, ne timeas Siracid. cap. 7. non nisi fortis sit index, ne potentis faciem extimescat. Et res fortiter gesta, magistratui magnam auctoritatem conciliant, terrorem & admirationem aliis injiciunt 2. Sam. cap. 8. vers. 13. & 1. Samuel. cap. 11. ibi, invasit ergo timor Domini populum & egressi sunt quasi vir unus & c. 17. ibi, erit igitur Philisteus iste quasi unus ex istis Iudic. c. 16. vid. Boet. lib. 2. c. 8. de polit. rectè consistit. Ad hanc Deus Iosuan excitat. Iosua. cap. 1. quemadmodum cum Mose fui, ita & secum ero. Nemo se tibi per totam vitam tuam opponet, non reliquam te neque deseram te, esto fortis & confirmare, non poterit quisquam consistere ante faciem tuam & seqq. Principem igitur res prospera suo flatu non esserant, neq; adversa, infringant, aut efficiant ut a recto virtutis cursu deflectat.*

4. Fides etiam à magistratu servata, ipsi fidem & favorē conciliat. Nam hominū vita & societas absque fide consistere non potest. *vidi Rolau. à Valle cons. 1. vol. 2. In dictis verò factisq; constantia & veritas, principi oēs devincit & in obsequiū ducit. Fidei violatio, quæ conjuncta est cum mendacio & perfidia, omnibus eum reddit invisum & detestabilem & cuius communionem fugient, Psalm. 15. vide exempla apud Antimachia vell. lib. 3. theorem. 21. Gregor. lib. 1. cap. 8. Scip. Amirat. lib. 17. discurs. 1. Proverb. cap. 17. non decet principem labium mendacæ adeo, ut etiam malis fides data sit servanda, exemplo Iosua. Ios. c. 9. & Davidis. 2. Samuel. cap. 19. & Iurisconsulti dicunt, quod princeps unum calamus & unam linguam habere & iustitia animatus*

est

esse debeat. Geil, lib. 2. obs. 55. nū. 3. 4. 5. Roland. d. loc. Qui dicunt, uul- lam esse fidem, qui in fideli est data, errant, & peritiam quarunt laces- tram, ut dicit Cicero. 3. offic. Lips. lib. 2. cap. 14. politic. Tyrannorum est fidem datam non seruire. vid. Exod. c. 9. Esa. c. 33. 1. 2. c. 24. quo factū est, iurāt, ut perfidis ipsis, nemo fidem habeat. Exempla reconset Anti- machia vell. de theor. 21. Scip. Amirat. lib. 19. discurs. 8.

Modestix magistratu, est ratione temperatus nec actione exultans de se suisq; lenis. querata apud magnos & felices, in qui- bus contemptor animus. Et superbia commune nobilitatis malum. scip- tū enim & opes animos faciunt. & feroces homines reddunt & super- bos. vid. Greg. lib. 6. c. 3. Lips. lib. 2. c. 15. ex superbia vero sequitur over- sio ut in Saule, Nebucadnezare, Craso, Pansania, Pompeio, Iulio Cesare, Alexandro magno, Sennacherib & aliis, ut supra diximus.

Modestix sunt duo fundamenta. Vnum sentus de se suisq; temperatus. Alterum actio temperata.

Ex primo princeps non minus hominem se, quàm homini- bus præesse cogitet, se ipsum noscat & officium uocationis suæ. Cuncta uero mortalium incerta, raduca & in lubrico posita & va- nitas. Caduca hæc & fragilia puerilibusque consentanea erupundis, que viros & opes humana uocantur. uti ex Valerio Lipsius allegat. Et nihil tam firmum, cui periculum non sit etiam ad inualido. Nam & leo ipse aliquando minimarum auium fit pabulum; & ferrum rubigo consumit, ut ait Lipsius. Ideoque magistratus semper recordari debes, se hominem esse; Daniel. c. 4. Iudis. c. 1. 2. Sam. cap. 15. 13. 14. & seqq. Psalm. 82. v. 6. Ego dixi Dij quidem estis &c. ac certà ue plebeus homo morituri estis. &c. Psalm. 39. 5. ibi, profectò mora uanitas est omnis homo, quan- tumuis maxime excellens. Syracid. c. 10. 11. hodie rex cras mortuus. Sa- pient. c. 7. c. 1. vid. Pat. Greg. lib. 6. c. 3. de Repub. Cogitose alitis pro- uiciorum & faciliorem esse ad uicia, lapsus & errores grauiorcs, ob reg- nandi libertatem, licentiam, ob irritamenta uaria, deliciarum & vo- luptatum, ob adulatores uarios: & quo maior ipsius est dignitas, eò peri- culosiorum & perniciosiorum casum esse posse. Exemplam præbet Saul, David, Salomo, Gedeo, Iosias, Alexander magnus et plures alij magistra- tus,

tur, etiam boni qui atrociam vitia habuerunt. Neque princeps, vel rex est dignitas, sed agit personam dignitatis & similis a'riis hominibus. Sap. c. 7. Consideret quod in se magnum habet, non esse ipsius proprium, sed Reipub. à qua ad tempus accepit, quæ etiam quod suum est, recipere preest, ita ut par & similis ille fiat reliquis privatis hominibus. & certe superbia comes est deiectionis & pœna. Hodie rex, cras alius, vel nullus; Iugurtha, Persens, Tomambais, Sultanus, Dionysius, Nebucadnezar, & alii plurimi principes et reges ex solio suo decubati fuerunt & miserimè facti. Ideo Seneca rectè; Quod est, ait, regnum, cui non est parata ruina & proculcatio, & dominus, & carnifex. vid. Richi. axiom. 297, Nam princeps etiam subditus fieri potest, vel tanquàm plebejus, aut maleficus vitam suam claudere. d. Psalm. 82. 6. & Psalm. 39. 5. Sirac. c. 10. 12. ut docet exemplum Cræsi, Cyri, Solonis & aliorum, Gregor. lib. 6. c. 3. Ideoque etiam indignitate sua magistratus subditos pro suis fratribus agnoscere debet, 1. Coron. c. 28. 2. Et surgens David rex in pedes suos, dixit: Audite me, fratres mei, & popule mi &c. Deut. c. 17. 20. ne effretur animus ejus præ fratribus ejus & seq. & c. 1. 16. audiendo causas inter fratres vestros: & Salomo de se submissè sentit. Sap. c. 7. Deus enim superbis resistit. 1. Pet. c. 5. 5. subditas etiam fratres et amicos sui magistratus summi dici tradit Carolus Molinæus in consuet. Parisien lib. 2. tit. 2. glol. 1. in verb. arrest num. 55. De regis Davidis insigni modestia satis docet, Psalm. 131. Domine non est exaltatū cor meum, neque elati sunt oculi mei & vers. seqq. Sirac. c. 32. 1. ductorem te homines constituerunt ne extollitor, sed esto eis tanquam unus ex eis, profana exempla suppeditat Mambrin. Rotæus de instit. princ. c. 7. & 3.

Actio moderata requiritur idè, quod persona principis, non solum animis, sed etiam oculis civium terrire debet.

In cognoscendo, non excandescat adversus eos, quos malos putat. neque se acerbum & insolentem exactorem, sed potius moderatum & cum efficacia benignum & cum instantia humanum præbeat. l. 19. observandum. §. 1. de offic. præsid. l. 33. si bene; de usuris. Maxima enim virtus est sibi posse imperare & affectus suos regere, Talis robustior dicitur illo, qui civitatem vincit. Proverb. c. 16.

Externi mores magistratus, auctoritatem concilians, sunt in sermone & cultu corporis, & gestu, ut nimirum ore, vultu, verbis, omni denique actione cum dignitate maiestatem tueatur, & plus facto ipso prestet, quam verbis promittit. *Nam factum semper maius reputatur verbis. Et homines verborum parci & melancholici, semper pluris aestimantur, quam verbosi & hi aeres. Boter. lib. 2. c. 8. Non timeat maiora viribus suis, qua cum laude ad finem perducere nequeat.*

In sermone requiritur gravitas, humanitas & facilitas.

Gravitas ideò, quod ut sapienti viro incessus modestior convenit, ita oratio pressa, nò audax, imò paucus & parcus sermo principē decet, in quo dignitatē & pondus sententiarum inesse oportet, ac qui à populari genere, utcunq; est separatus. *Bodin. lib. 4. c. 6. Linguaces enim loquentia multum habent, sapientia parum; quorum omnis vis & virtus in lingua sita est, & canis timidus latrare solet vehementius, quam mordere.*

Gravitatem etiā & dignitatis opinionē sibi conciliat, quando ministris preclaris & excellentibus, virtute & progenie utitur, & cū paucissimis sūmę sapientiæ & integritatis hominibus, sua negotia cōmunicat. *Alexander nò voluit permittere, ut aliis quā Apelles, ipsū pingeret. Augustus Caesar nò voluit nisi à prestantissimis historiā vitæ suæ describi. Ludovico 11. regi Gallia contēptū peperit, quod medico pro cācellario, & tōfore pro legato usus fuit, ut refert Comin.*

Humanitate & facilitate interpellantibus se faciliè præbet. *l. nec quicquam. §. observare. de offic. procons. Egrè .n. ferunt subditi, quādo principis sui tutoris, defensoris & pastoris ædes & colloquia sibi inhihentur, ad eò ut sæpè ad defectionē inde transcant, vel ad odium implacabile provocentur. Greg. lib. 8. c. 4. num. 2. In humana allocutione & responsione Rehebea suorū subditorū animos à se alienavit, 1. Reg. c. 12. Iob contra se faciliè etiā servis suis exhibuit. Iob. c. 3. 1. 3. 1. 4. 1. 5. et seqq. Iulus dicitur humaniter Paulū trahisse, Act. c. 27. 3. & 28. 2. 7. qua morū facilitate & animi moderatione affabilitate & humanitate VVilhelmus princeps Auvaisicus Nasovicus,*

Belgii

Belgii gubernator, omnium animas sibi devincibat, princeps alius etiam animi & corporis dotibus excellentissimus.

Contpectu tamē & aspectu sui præbeat aliis, non ex levi causa, & sæpè, sed tantū ob graves causas, & cū singulari gravitate. Nam cōtinuus aspectus, minus ferēdos, magnos homines ipsa satietate facit, & maiestatis minor ex longinquo reverentia. Nimiū ei viles & familiares vilescit. Quia in re princeps Dei maiestati imitari Bod. dicit. lib. 4. c. 6. qui mortalibus, non nisi lateatur, & nec nisi paucissimis quibusdā summa sanctitatis & integritatis viris se infimat. Numc. 12.

Solitaria verò vita principis, vel arguit eius incapacitatē regnandi, quod per se non avertit respondere, & negotia subditorum providere, quodq; bonis subditorum ad voluptatem sine onere abutatur, vel arguit indignā pastore & principe seipertinā. *Kerum indignū principatu, & turbandi occasionem dare solent subditis: Vnde illud muliercula cuiusdam ad regē suū recusantē iudicantiā: Si non vis, vel vacat me audire, noli esse rex. Et alterius: Cū tu me non habeas, ac subditam, cur tu habere, ut principē. Nam nihil est quod magis promovet subditos in contemptum principis, quam si ipsi à principe se ipsa oportet modo, non habeantur. vid. Greg. dia. de Rep. c. 10. lib. 1.*

Qui non colitur a quibus per se ipsos subditis cōquerentibus, sæpè falluntur per interpretes, nec intelligunt necessitatē utrogantē, nec ambitiosorū factiones, nec oppressionē à magnatibus, inflictam subditis, nec ulla eos capitulibido adhibendi remedia multis que ignorant. Sic subiecti ab obedientia, opti vba ad a regi mite revocantur & alii interim tyrannidē occupantur.

Magnā quoq; auctoritatē & benevolentiam magistratui conciliat, quando ecclesiasticorū, politicorū, doctorū & insignitū virū gratiā, amorē & benedictiā sibi cōparavit. Nam ecclesiastici voluntates, mentes & conscientias hominum tenent. Docti verò a populi iudicium in sua potestate tenent. Ideoque quicquid huiusmodi, magis est & tenetur a populo. Ecclesiastici, sanctitudinē & pietatē opti populū opinionem habent. Politici & docti viri, opulentiam scriptis.

Cultus corporis in magistratu non ardebit, & gollus

corporis compositus sit & gravis, qui visu & auditu magistratum reddat venerabilem & gravem. *vide Gregor. lib. 8. c. 3. de Rep. Bodin. lib. 4. c. 6. de Repub. Scipion. Amrat. lib. 2. de regis regni que insit. & lib. 2. ubi dixi laurus.*

6. Temperantia magistratus impetum inhonestarum cupiditatum reprimat & moderatur. Hæc in omnibus actionibus, præcipue verò in victu, cibo, potu & vestitu commendatur. *arg. Sirac. c. 31. Exempla Cursi Dentati & aliorum. vid. Val. max. lib. 4. c. 3. Tolosan. lib. 8. c. 6. Vnde Salomo Prov. c. 31. 4. & Eccl. c. 10. 14. ait, q. 10 beatam regionem, cuius principes suo tempore comediunt ad robur, non ad computationem. Esai. c. 28. 7. ubi posu inebriantia obstant præses, ac propheta, errant posu inebriantia, absorbeantur à vino, oberrant præ potu inebriantia, errant in sancti. me videntis, exebant in iudicacione. 8. Nam omnia mensa plena sunt vomitu & excrementis. c. 23. Esa. 7. 5.*

7. Moderatio affectuum est, qua naturales affectus prævi & vitiosi imperantium, administrationem eorum deturpantes & corrumpentes, cohibentur: quæque sibi & suis affectibus, in quos illi natura, vel occasione administrationis sunt præiores, imperant. *Hos qui cohibere et domare potest, robustior est eo, qui civitatem expugnat, ut Salomo ait.*

Eiusmodi affectus, quibus administratio imperantium est obnoxia, sunt ira, amor, libido, odium, spes, metus, corruptio adulatorum, licentia, superbia, avaritia, luxus. Horum affectuum impotentia in potestate constituit, facile abripiuntur ad ea, quæ administrationem eorum culpabilem & vitiosam reddunt.

8. Sufficiencia imperantium est, qua tum ad opem, naturæ bonitatem & præstantiam, tum sapientia & prudentia in his, quæ administrationem eorum concernunt, abunde sunt instructi. *de quibus donis etiam Salomo Deum rogat. 1. Sam. cap. 3. 9. 10. et diximus sup. de consiliariis. Ieremi magist. c. 27. et c. 28.*

Porro auctoritati magistratus, quæ his, quos diximus modis &

& factis comparatur, contrarius est contemptus, qui est impressa subditis, vel exteris, vilis, abiecta. hęc opinio de magistratu ciuūque statu; *ut Lipsius de iur.* Hęc pteiens regni peltis, qua à Deo punitur. *Psal. 107. 40. effusa est contemptio super principes et errare fecit eos in inuio et non in via. 1. Sam. c. 2. qui me contemnunt, eos et ego contemniam. Job. 12. 21. et seqq.*

Contemptus hęc tribus contrariis mediis magistratu procreatur, nimirum formâ imperii, successu infelici, vel moribus malis. *Tolosan. lib. 8. c. 4. de Repub.*

Formâ imperii, quando ea iusto est lenior & remissior, utri quando magistratus se effuse dat auræ populari, & omnem infimæ plebis rumorem affectat, vel ex populi arbitrio Republicam administrat. Negligentia & locordia hęc plures principes perdidit.

Hoc enim modo plebi omnem reverentiam excutit & licentiâ peccandi præbet. *2. Chron. c. 4. 2. Reg. c. 12. l. 19. observandū de off. pæsid.* Malum siquidem, habere principem, sub quo nihil ulli liceat, peius verò, eum, sub quo omnia omnibus, *ut Dio de Nerua.* Maximè verò oritur contemptus ex inconstantia illius, quem subditis offensis, vel inrēpēstivis blanditiis mutabilem, meritò putant à se contemni.

Contemnitur quoque magistratus, qui ipse est humilis & sordidus, & qui se prius ipsemet contempsit, *ut Plin. in pan. & qui est levis, legibus & decretis variat, vel ingenii mobilitate.*

Similiter si soluta forma imperii est, & princeps rerum omnium est incuriosus & levi auditu, etiam magna transmittit, aburgèratus, si presentibus fruatur, non in longius consultans. Vel honores effusè dividit, magnos, diuturnos; hic quasi spontè videtur exire de imperio.

Casus adversus, sive successus magistratu contemptum parit, quando semper est contrarius & infelix. Nam sicut res prosperę pariunt obsequium, sic successus adversos omnes ex æquo detrectare solent. *vide exempla apud Richter. axiom. 296.*

Deinde quando ille est orbis, tum enim convertuntur ad so-
lem orientem. Nā certus successor ex liberis, firmat magistratus au-
toritatem & non legiones, nō classes, æque firma imperii munimenta, quā
numerus liberorū. ut ait Tacit. 5. hist. vid. Greg. l. 8. c. 4. n. 7. 8. de Rep.

Moribus inhonestis & turpibus in contemptum addu-
citur magistratus, quando est libidinosus, vel luxui, temu-
lentia, aut comestationibus deditus. Proverb. cap. 31. vers. 3. 4.
Iudic. cap. 16. intemperantia & omnis luxus illius odiosus. Boterus lib.
1. Gregor. lib. 22. cap. 3. cap. 4. & lib. 8. cap. 6. de Republica. Esaiæ ca.
5. 11. & sequentibus. Ecclesiast. cap. 10. 6. Iunius lib. 1. politic. quest.
20. Talis custos ipse opus habet custode. Luxui, voluptatibus &
temulentia mancipati, deditique fuerunt Ninyas, Sardanapalus, A-
lexander Magnus, Caligula, Heliogabalus, & alii plures. & Simfon
scortatione sibi & regno nocuit. Iudic. c. 16. Hæc enim dementæ reges.
Prov. c. 1. 6. c. 7. 7. c. 31. 3, ipsosque in bestias transformat, & multas o-
portunitates præbet insidiantib. Exempla habet Richt. ad. 295. Lūcūria,
intemperantia & libidine principum multa imperia eversa esse docet Co-
stellan. lib. 3. t. 1. Bodinus lib. 4. ca. 1. Tolosan. lib. 22. ca. 3.

Dein se, quando nimia servatur humilitas, regnandi fran-
gitur autoritas. arg. 1. Timoth. c. 4. 15. Tit. c. 1. 15. Prov. c. 5. 9.
& quando magistratus sit mancipium aliorum, quorum con-
siliis obstrictus tenetur. Greg. lib. 8. c. 4. num. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.
ubi exemplis illustrat. Inprimis, si accedit ætas junior, vel gra-
vior, valetudo imbecillior, aut facies parum decora, quæ etiam
per se contemptum pariunt. Alex. ab Alex. lib. 4. 4. 23. Malch.
Iun. lib. 1. politic. quest. 21. qui exempla referunt.

Contemnitur quoque qui nimium est credulus, facilis,
simplex, jocularis, ebriosus, libidinosus, popularis nimium,
stolidus, ridiculus, deformis, superbus, vanus, temerarius,
levis, arrogans, inconstans, qui temerè, ineptè, aut intem-
pestive loquitur, vel inconsideratè & stolidè agit, vel inpetibè
& insolenter imperat. vid. Greg. lib. 22. c. 6. lib. 8. c. 4. & lib. 6. ca. 1.
12. de Republ. ubi exemplis illustrat. Et Iunius d. quest. 29. Ebrietas

verò

vetò imprimis cō:emptū parit & nocet plurimum principib.
vid. *Prov. c. 23. 29. c. 31. 4. Exēpla hujus rei theatrū Zuing. suppeditat.*

Vilis quoq; & abjectus habetur, qui tractat levia, vilia, for-
dida & abjecta negotia, uti *Nero, qui poēsi & pictura operam dedit:*
Domitianus, qui arti sagittandi: Valentianus, qui Catuaria & scul-
ptura: Carolus nonus rex Gallia, qui venationi: Alphonsus dux Ferr-
riensis qui astronomia: Philippus macedo, qui musica operam dedit. Con-
tēptus fuit Demetrius rex Asia, qui in machinis bellicis conficiendis fuit
excellens: Albertus dux Austria, qui in dolando, cornando & architectu-
ra se exercuit. vide Castel. lib. 1. c. 24. & seqq. de off. Reg. An venatio de-
ceat principem, vid. apud Pet. Greg. de Rep. lib. 10. c. 6. Parric. li. 3. tit.
6. Keckerm. lib. 1. c. 4. sy. 1. polit. Scip. Amir. lib. 2. disc. 1. Contemnitur
ergo magistratus, qui tractat aliena ab arte gubernandi, & sibi non con-
venientia: uti si princeps musica, poēsin, aut artem jaculandi, sagittandi,
venandi, aucupandi, sollicitē & accurate tractet, exerceat ve. Greg. li. 10.
c. 6. num. ult. de Rep. & Parric. de Rep. lib. 4. 5. & 6. Hinc Sardanapalus
contemptus, quod pensa traheret & divideret inter feminas.

Contemnitur quoq; magistratus propter affectus vitiosos
& insufficientiam. Vitiosi & pravi hi affectus Imperantium,
vel naturæ pravitate inhærent, vel aliundè moventur.

Naturæ suæ pravitate vitiant administrationem, qui affe-
ctibus suis malis indulgentes, ad ea quæ non decent, abripiunt-
tur, uti qui irâ præcipites, qui amore, libidine, odio, spe, metu,
ve ducuntur, & inclinantur ut faciant, quod non decet.

Sic Saul ex metu populi sacrificavit. 1. Sam. c. 15. & Zidekias ob metum
suorum principum, Ieremiam tradidit incarcerationam. Jerem. c. 38. Dari-
us Danielem in foveam leonam coniciebat. Daniel. c. 6. Pilatus metu
Judeorum Christum cōdemnavit Luc. c. 13. Iob c. 19. Scortatio reges
dēmētat. Prov. c. 1. 6. c. 7. 7. c. 31. 3. David, libidine victus, concubuit
cum Vriæ vxore et metu infamie Vriam hosti postea prodidit. 2. Sam. c.
11. Sic idem irâ præcipiti motus, Nabalē exitio devoverit. 1. Sā. c. 25. Ita
Saul cæco affectu & metu, odioq; ductus contra Davidē innocentē, multa
iniusta perpetravit. 1. Sā. c. 18. & c. seqq. Et Pharaō cupiditate cōmodorum
suorum

ductus, mandata diuina negligit. Exod. c. 6. & c. seqq. Ita Salomo, Reg-
babeam, Achab, Nebucadnezar aliiq; plurimi, reges prauis suis affecti-
bus seducti & uicti multa iniquè egerunt in Reipub. administratione: &
Herodis Iudæis gratificatus est in Actis Apostolorum. vide Richter.
diom. 265.

Similiter affectibus suis prauis seducuntur, qui φιλοεντίας
morbo laborant, atque studio contradicendi & contentione
sua impediunt bonorum in administranda Reipub. sententias: &
qui publica remissius curant, vel συνίπποις ministris, aut colle-
gis suis caras relinquunt, laborum & molestiarum impatien-
tes: qui commoda sua amant & voluptates privatas, quas pub-
licis præferunt: uti Sardanapalus, Visollius, Venceslaus, Belsazar,
Darins & alii: qui lenitate, facilitate vel contra severitate &
gravitatis specie quadam recedunt à medio & in confinia vi-
tiorum abeunt: qui promiscuè se benignos omnibus præbent
& muneris sui auctoritatem prostituunt: qui præter rem mi-
sericordes & ad ignoscendum proni, dum fontibus miseris
beneficere volunt, de quibus eleganter Callistratus in l. 19. obser-
uandum de offic. præsid. & Nouell. 17. cap. 2. qui vitio pleo-
rixiæ laborant, cum studio honorum, potentia, & pecuniæ
immodico. quo vitio nullum in imperantibus nocentius,
potentius, & frequentius. vid. Deut. cap. 16. 19. Prov. cap.
17. 23. Esa. c. 1. 2. ut eruditè disserit Vbo Emmius in præfatione decad.
5. histor. Frificar.

Aliundè affectus moventur, atque occasione data ad-
ministratio vitiatur ex affectione imperantium erga nego-
tia, quæ tractanda sunt, vel personas, quæ ea agunt.

Negotia quædam circa quæ occupantur imperantes,
debilitant & occæcant iudicii vim & quasi caligine aspergunt
ita ut expedire procedere non possint. Multa bonorum
animos sollicitant, ut etiam ad id quod recta ratio suggerit,
modicè deflectant, causâ(que quærent, quibus hoc quod
statuunt, honestè se statuere cum aliis, tum sibi ipsis interdum
persua-

persuadere conantur. Multa & varia sunt quæ multos scientes volentesq; apertius à recto discedere & vim conscientiaæ tace- re, sæpè honorem quoq; suum prostituere compellunt, ac iusti injuriq; rationem habere non patiuntur, *Sirac. c. 7. 2. Sam. c. 19. 19. & seqq. Ita David, occultaturus suum adulterium, sub specio praelii curavit Uriam occidi. 2. Sam. c. 11. Isebel Nabothum interfecit & vineam illius occupavit sub juris prætextu. 1. Reg. c. 21.*

Personarum negotia agentium, affectus, sæpè in imperantibus prædominantur, ita ut in lucta cum aliorum cupiditatibus sæpè vincantur. Nam interdum inopum, afflictorumque lamentationes & præces, animos imperantium tentant & à recto abducunt: Nonnunquam amici ipsis molesti sunt, instant, urgent, donec ipsa importunitate aliquid impetrent. *Sirac. c. 7. 6. ne queras fieri iudex, ne non valeas injustè facta tollere, ne quando metuas à facie potentis & ponas offensionem in recto itinere tuo. 2. Sam. c. 14. c. 16. 1. 2. & seqq. c. 19. 19. & seqq. ubi David precibus, importunitate & calamitate supplicatium vidus, Thekoam, Siba, Simeon, Mephiboseth concessit, quæ aliàs non concessisset. Ita malorum consiliariarum persuasione, plurimi reges ad sævitiam & alia scelera tracti sunt. vid. 2. Sam. c. 10. c. 16. 1. Reg. c. 12. 1. Chro. c. 10. Dan. c. 6. 1. Sam. c. 29. 2. Coro. c. 24. Est. c. 3. Psal. 58. 2. Sam. c. 3. 11. Iero. c. 38. per tot. Necessarii, contra sanguines, parentes, liberi, fratres, conjuges, validè ad expugnandos animos vim habent. Hoc modo Themistocles puer adhuc jactabat inter suos, se Athenas adeoque totam Græciam regere. Nam mirantibus dicebat, se in potestate matrem habere, matrem verò imperare patri, patrè consilia publica Athenis gubernare. Athenienses denique Græciæ principes esse. Ita Isebel regem maritum Achabum ad multa scelera pertrahit. 1. Reg. c. 19. & c. seqq. Quætores Salomonis regis, eundè ad idololatriam cõmoverunt. Sic Eli filiorum & Davidis liberorum delicta, manèt impunita & Loabi scelerata à Davide non perita, & concubina Simonis eundè demenda vit. Iud. 16.*

Propter insufficientiam imperantium, confundem administratione vitiatore nature infirmitate & defectu virtutum ad imperandum necessarium.

Bbb

Insufficiētia imperantium nota est ex eo, quod illi sint homines, humanis infirmitatibus obnoxii. Nullus enim tanto ingenio, sapientia & virtute est, ut omnia quæ usus Reip. poscit, sciat, videat, vel intelligat, omniq; loco & tempore sapiat. *I. Reg. c. 3. 9. des servo tuo intelligentiã ad judicandũ populum tuũ, discernendo inter bonum & malum: Quis enim posset iudicare populum hunc numerosissimum. Multa fugiunt sagacissimos quosque, obscurãq; iis sunt quæ ex usu Reip. esset, rectoribus illius esse perspecta. De plurimis quoque intel'lectis sæpè iudicando à recto aberramus, & ratio humana cecidit, nebulis densis obsita, quasi & affectibus atque desideriis implicata & confociata est in natura hominis, atque ita abripitur, ut rectum nonnunquã iudicare minimè possit.*

Defectus virtutum ad imperii administrationem necessariarum evidens est ex literarum ignorantia & inscitia rerum necessariarum, item ex imperitia, neq; non stultitia & tyrannide imperantium. Vnde Reip. detrimentum. *Ecclef. c. 4. 9. melior est puer indigus et sapiens rege sene & stolido. Esai. c. 3. 5. daturus sum pueros principes eorum. Siracid. c. 10. rix rudis perdit populum suum, civitas verò intelligentia potentum habitabitur. de qui. sup. c. 22. c. 26. adde Ecclef. c. 9. 17. 18. & seqq. Siracid. c. 37.*

Calumniis imperantiũ administratio obnoxia redditur vitio subditorum, qui pravis naturæ affectibus faciliè ad contumaciam & resistantiam moventur, & odio habent imperantes ob præsumptam de se opinionem, vel commodorum suorum studium. Vnde plurima bella civilia, tumultus, seditiones, commotiones, rebelliones extitisse testantur variæ historiæ.

Opinio hominum subditorum de se concepta est. *I. de libertate, quam sibi jure deberi arbitrantur. Vnde fit, ut parere & subesse speciem servitutis esse existiment. Hinc contumacia & rebellio Coraci, Dathanis, Abiramis & sociorũ adversus Moysen. Num. c. 16. 1. 2. 3. 13. 14. II. De præsumptione homini innata, qua quilibet se aptum & idoneum ad capescendũ tenendũq; in Rep. clavũ arbitratur, idq; melius quam peritissimi in hoc genere.*

Vnde

Vnde fit, ut ambire imperia & magistratus aufint, seq; iis ingerant. *Hinc Absolon. 2. Sam. c. 15. 4. utinam poneret me quis iudicem in hac terra, ut ad me veniret cuiunque lis esset aut causa, et iussu pronunciam eam istum. Et soror Moysi. Num. c. 12 an tantummodo per Moysen locutus est lebova, nonne etiam per nos locutus est? adde 1. Reg. c. 1. 5. et seqq. 1. Sam. c. 10. 27. homines nequam dicebant, quid servaret nos iste? concommittentes eum.*

Studium commodorum propriorum cuilibet est innatum, ut impense illa persequatur incommoda & onera defugiat, vel in alios derivare conetur.

Hoc studium commodorum propriorum diversum & varium est, prout sunt ingenia & studia hominum diversa, vitæque genera instituta, sodalitia, collegia varia. unde varia & diversa de imperate iudicia, ita ut, quod commodum his alteris incommodum, quibusdam gratum, cæteris adversum, unis æquum, reliquis iniquum sit, aut esse videatur. Vnde omnibus in gubernatione sua placere non possunt, & quidam indignè ferent, acta; eorum pessimè traducunt, vel eludere & impedire conantur. Atq; hinc odiosum imperium, ob calumnias & pericula: *populus etiam in bono magistratu adquiescere non potest. Eccl. c. 4. 10. 11. 12. Et pii magistratus calumniis obnoxii fuerunt, uti Moyses. Num. c. 13. et c. 14. Gedaon. iudic. c. 6. c. 8. Iophre. iudic. c. 11. David. 1. Sam. c. 30. Samuel. 1. Sam. c. 12. Daniel. Dan. c. 6. & plures alii, quibus populus sine iudicio omnia sua mala & incommoda impusare solet, uti constat ex exemplis allatis in c. 2. sup.*

CAPUT. XXVI.

De usu, experientia & delectu magistratus.

Tantum de doctrina & cognitione eorum, quæ sunt magistratui administranti. Rempub; scitu necessaria, quod primum membrum intellectus hujus politici diximus. sequitur de altero ipsius membro, usu nimirum.

Ulus est experientia rerum cognitarum per propria pericula & exempla. *Eccl. c. 1. 12. et seqq. animus meus male didicit et edidit.*

Eiusmodi usus efficacissimus omnium rerum est magister, & præcepta longè superat, namque cognitionem ab exemplis alienis petitam, primò genuit. *Lips. lib. 1. c. 2. politic. Senec. epist. 6. longum, inquit, iter per præcepta, breve & efficax per exempla.*

Visus & experientia magistratum docere potest de faciendis & omittendis, quibus status Reipub. & ipsius securitas consistit: nimirum ut amicitia, vel consanguinitati non fidat nimium: ut principis in quolibet malo & incommodo occurrat, ne tempore crescat malum & vires adquirat: ut in summis difficultatibus & periculis cedat tempori, quo omnia mutantur: contra vim multitudinis non insurgat, sed ut periti nautæ faciunt vela ventis adcommodat, & quod impedire non potest, ad tempus permittat: ut levia errata non persequatur, quæ tempore maiora fieri solent: ne multa gravia & ardua simul tractet, quæ simul expediti non possunt: ut in principio magistratus & imperii nihil immerito præsertim subitò. Simanca de Repub. lib. 4. c. 10. Patricius lib. 6. de Repub. cit. 6. ut tempori & occasione se adcommodet, neque se fortuna & casui committat. Prover. c. 2. callidus videt malum & se abscondit; ut vetera novis quietem & tranquillitatem bello, certa incertis, tuta periculis præferat: ut vim non inferat iis, quibus par non est, imprimis vero ecclesiasticis nullam faciat iniuriam: ut cum vicinis non gerat perpetua bella, neque cum subditis, quibus illi magis magisq. decerbantur & alienantur ab illo: ut nunquam nimium sit securus, cum pax non armata sit incunctans & brevis: ut in quo vis negotio occasiones oblatas amplectatur, non negligat: ut non fidat illi, quoniam latet.

Experientia eiusmodi in magistratu requiritur. *Prover. c. 15. 12. 14. & seq. qualis fuit in Moysè, Josua, Davide, Samuele, Iosaphat & aliis. Hi enim ad principatum non venerunt, nisi postquam variis casibus exercitati fuerunt.*

Sequitur de delectu altero mēbro prudentiæ, politicæ quo recto iudicio, honesta utilia & bona ab inhonestis, inutilibus, illicitis & noxiis discernit & seligit magistratus, atque aptè negotio præsentì adcommodat. *1. Reg. cap. 3. v. 9. Des seruo tuo animam intelligentem ad iudicandum & discretum in-*

ter

er bonum & malum. Hic instar manus ad praxin ducit, & intellectum tanquam dominum sequitur. Boet. lib. 2. cap. 1. de polit. Prov. c. 16. 10. Sagacitas insidiat labiis regis & c. 25. 2. honor regum est per vestigare rem. 1. Chron. c. 22. 11. nunc ergo fili mi, Dominus sit tecum & prosperas & adspice domum Deo Domino tuo, sicut locutus est de te. 12. Des quoque tibi Dominus prudentiam & sensum, ut regere possis Israel et custodire legem Domini Dei tui. 13. Tunc enim proficere poteris, si custodieris mandata et iudicia, quae praecepit Moysi, ut doceret Israel, consorsare et viriliter age, ne timeas, neq; paveas.

Delectus hic & iudicium temperandum est diffidentia & dissimulatione quadam.

Diffidentia, ut tardus & lentus sit magistratus in fide & assensu, nihil facile credat & omnia caveat. Hæc *σωφρονα ἀπιστία* laudabilis. Nā credulitas error est et perniciose magistratui, quæ eū facit labi, errare, decipi, & iniuriis aliorum obnoxium reddit. Omnia enim ferè insidiosa: & multis simulationum involucris tegitur & quasi velis quibusdam obconditur uniuscuiusq; natura. Frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur, oratio verò sæpissime. Terent. c. 9. 4. quisquis ab amico suo caveat, & nulli fratrum se confidat. Nam omnis frater omnino supplantat, & omnis amicus cum detractione loquitur. 7. 5. 6. Lips. lib. 4. c. 14. Credere verò potest tunc illis, quorum longo usu vel certo cognita illi est fides & pietas. Vidi Gregor. lib. 22. c. 11. de Repub. ubi exempla recenset. Nihil tamen magis hinc cavendum, quam ne dissidere videaris.

Dissimulatio est eorum, quæ scimus & intelligimus, reticentia, frontem operiens, mentem tegens; Ideoque egregia ars dicitur, alienas artes, perinde ac si non intelligerentur, eludere ut pluribus exemplis probat Scipio Amirat. lib. 1. disc. 4. Nam non solum evitatur damnum, quod ex re intellecta impendet, sed diverse rem propositam interpretari simulando majori astu & facilius simulacium deceptionem eludimus & avertimus. Dissimulatio ergo hæc magistratui necessaria est. Nam nescit regnare, qui nescit dissimulare. 1. Sam. c. 10. 27. c. 11. 12. 2. Sam. c. 3. 39. & Psalm. 38. 14. quos ego tanquam surdus non audio & tanquam mutus non aperiens os

suum 15. sed sum tanquam is, qui non audit, & in cuius ore non sunt argumenta. Necessè enim est, ut ad effectum consiliorum suorum veniant, multa simulent imperantes, etiam in viti & dissimulent cum dolore, uti Lips. lib. 4. c. 14. ex Cicerone refert. Sic & Salomo dissimulavit propositum suum, quando inter duas mulieres iudicatus, iussit dissecare infantem vivum. & Saul iniuriam sibi illatam dissimulat. 1. Sam. c. 10. 27. & David. 2. Sam. c. 3. 39. Eccl. c. 7. 21. etiã ad omnia verba que dicuntur, ne adhibeto animũ tuũ, cum non debeas audire, vel seruum tuũ maledicentẽ tibi. & v. 16. ne esto iustus nimium, neq; sapere tibi videtur amplius, quare desolationem tibi quæreres? Vt enim qui captat aves, earum voces imitatur, ut in laqueos alliciat, sic ut multitudinẽ in tuam adducas sententiã, illius ingenio aliquandũ obsecundas & servias oportet. Vique vinum primum servit & parat bibenti, at paulatim venis hominis admixtum, rapit eundem & in suos mores traducit: ita qui Rempub. administrat, initio se populi moribus accommodat, postea sensim ad sua trahit instituta. Similiter qui vult capere tauros, cavet ne veste rubra appareat, & qui elephãtos, ne alba veste veniat, quod hoc colore irritetur hæc animalia: Sic qui vult feram nationẽ domare, se moribus istius ad tempus accommodabit.

Dissimulatio hæc instituenda est apte & decorè, nõ immodicè & ineptè. Aptè dissimulatio hæc fit in iis, quæ haud planè perspicua & ante pedes oculosq; sunt, quæ est gratiosa. Ineptè cõtra, quando fraus traslucet & apparet, quæ dissimulatio est valde odiosa. Sic Tiberius defuncto Augusto sociũ aliquẽ se in principatu percipere simulavit, ut hoc commento senatorum voluntates introspiceret, ut ipsis exploratis, cautius tutiusq; rebus suis consuleret. cuius simulationem simili arte senatores deluserũt. plura exẽpla refert Scipio Amirat. lib. 1. discurs. 4.

Non est consultũ, ut se directò obiciat multitudini, quia difficulter vincitur, aut si vincitur, hoc sine benevolentia detrimento fit. Ideoq; per obliquũ populũ mulcere debet & fingere se velle, quæ tollere nequit, ut si recta portũ tenere nequeat velificatione tamẽ mutata eundẽ adsequatur. & ubi leonina pellis nõ prædest, vulzinã assumat. Atq; hunc dolum Iarisc. bñũ dolũ dixerunt. 1. de dol. mal. vid. Clapmar. de arcana Rempub.

Aperti

Aperti & simplices, qui animum in fronte gerunt, sæpe impediuntur. Siracid. c. 32. *prudens omnia experitur consilio, antequam agere incipiat.* c. 31. & c. 33. *Quidquid agis, prudenter ages, & modum in omnibus serua.* c. 37. *sine consilio nihil facito, ne te facti pariteat olim.* & toto capite 9. & c. 19. 1. Chron. c. 22. *Det tibi dominus prudentiam & sensum, ut possis regere Israel & custodire legem Domini Dei tui,* Prov. c. 13. 16. & c. 14. c. 15. *Astutus cautè agit in omnibus & consideratè facit omnia.* Huc refero arcanæ Rerumpub. de quibus scripsit *VVaremundus ab Erenberg & Clapmarius: quæ nihil aliud sunt, quam simulationes honestæ,* Clapmar. d. loc. lib. 1. cap. 4. & seqq. *Scipio Amirat. lib. 1. discurs. 4. & seqq.*

In usum arcanorum suorum & dissimulandorum, magistratus arcanos quosdam libros habent, in quos secreta quæque regni & administrationis suæ referunt. Ita *Augustus librum habuit in quo continebantur opes publicæ, quantum ei vium sociorumque in armis, quot classes, regna, provinciæ, tributa, aut vectigalia et necessitates ac largitiones. Ex hisce libris tanquam in speculo semetipsum intueri possunt, & scire quot centena millia, quot millia numerum quot annis possident, quot milites in ditionibus suis colligere possint, quot possideant littora, provinciæ, naves, ad quam summam expensæ tam ordinariæ, quam extraordinariæ pertingant, qui sint fines territorii, qui vasalli beneficiarii, amici, socii confederati.* Scipio Amirat. lib. 1. discurs. 5.

CAPVT XXVII.

De consiliariis summi magistratus.

HActenus de membris prudentiæ, sequitur nunc de speciebus prudentiæ.

Prudentiæ civilis species sunt duæ. Est alia propria, alia mutuatitia & aliena, ut loquitur *Lipsius allegans Ciceronem pro Cuentio, dicentem: Sapientissimum esse dicunt eum, cui quod opus est, ipsi veniat in mentem: proximè accedere illum, qui alterius bene inventis obtemperat.* Et *Liuium decad. 22. Sæpe audiui, eum priuorum esse virum, qui ipse consulat, quod in rem sit, secundum, eum, quæ bene*

benè monenti obediat, qui nec ipse consulere, nec alteri parere scis, eum esse extremi ingenii. Ideò Xenophen. 8. pæd. rothè: multi regis oculi, & multa aures. Pauca enim aliqua anus videat, unus audiat. vid. Lips. lib. 3. c. 2. politic. Antimach. lib. 1. theor. 1.

Propria prudentia est, quâ ipse magistratus est instructus sed nimis rara illa, licet magis necessaria, quam opes ac potētia, ficti satis intelligitur ex petitionis Salomonis. 1. Reg. c. 3. 9. Des seruo tuo animum intelligentem ad iudicandum populum tuum, discernendo inter bonū & malum: Quis enim posset iudicare populum hunc tuum numerosissimū, & v. 10. 11. 12. 1. Reg. c. 10. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 1. Chro. c. 22. 12. 13. David habuit sapientiam sicut Dei. 1. Sam. 14. 18. 21. Dominus autem meus sapiens est, quasi sapientia Angeli Dei, ad cognoscendum quid quid sit in hac terra. & Sap. c. 6. 10. 11. & seqq. & 26. rex sapiens & prudens est stabilimentum populi. vide Scipion. Amirat. lib. 3. discurs. 15. supra Tacit.

Alicna, vel mutuatitia prudentia est, quæ petitur & sumitur à consiliariis administris & amicis. Prov. c. 11. 14. ubi non sunt prudentia consilia, corrumpit populus: Salus autem est in amplitudine consiliorum & c. 15. 22. irrita sunt cogitationes, cum desit consiliarius, ac in amplitudine consiliariorum, assurgit cogitatio. & c. 20. 18. Nam per concilia princeps alioquin stupidus & fatuus, fit sapientior & prudentior, cautior, peritior, Siracid. c. 8. 7. 9. 10. 11. Job c. 12. 12. c. 32. 9. Eccles. c. 7. 19. 30. c. 4. 13. 14. c. 9. 13. 14. 15. 16. Siracid. c. 10. 3. rex insipiens & rudis, perdit populum, sed per prudentiam potentum, civitates inhabitantur. Pro v. 13. Qui conversatur cum sapientibus, sapiens erit. Sir. c. 9. ubi consilio eges, opera sapientium utere & cum prudentibus, de tuis rebus consilium confer. & c. 37. pius te semper adiungito & eorum utere consilio. & c. Pro. c. 12. 15. qui bono consilio obtigerat, sapiens est. & c. 13. collegium 70. Seniorum, de quo Num. c. 11. pro consiliariis docum fuit regibus in politia laudata Deut. c. 17. ita ut illi sine consilio horum femarum, nihil operi poterint. Num. c. 11. & Exod. c. 33. 7. vid. exemplum Iona c. 26. 11. 16. Matth. c. 26. 65. Et quoties Deus voluit politiam aliquam florere, dedit illi heroicos viros, sapientes, iustus & fortes. Tales habuisse legitur David.

David. 1. Chron. c. 12. Salomo & Rehabeam. 1. Reg. c. 12. 6. & seqq. Iosaphat. 2. Chron. c. 19. 11. Pharao. Genes. c. 41. 8. c. 50. 7. Nebucad-
 nezar. Dan. c. 2. 4. 8. Darius. Dan. c. 6. 12. 3. Persicireges. Est. c. 1. 13.
 Alexander magnus & Romani. Contra quando Deus voluit punire reg-
 num praclaros viros consiliarios & sapientes illius prius sustulit. Esai.
 cap. 3. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & testatur exemplum Iosch degenerantis post obi-
 tum Iebojadah consiliarii. 2. Reg. c. 12. 3. 2. Chron. c. 24. 18. Caligula,
 Neronis, Bassiani, Macmini & aliorum. Bonus igitur magistratus uti-
 tur consiliariis bonis & prudentibus: uti Absuerus. Est. c. 1. 13. Theo-
 dosius Imp. l. 8. C. de legib. Marcus Antonius philosophus Imperator. Iul.
 Capitol. in M. Antonio Alexander Mamea filius. Herodian. lib. 6. &
 plures alii boni magistratus quos enumerat, Greg. lib. 24. c. 4. de Repub.
 Mambrin. Rosaeus de insit. princip. c. 9. Antimach. lib. 1. sbeorem. 1.
 ubi probat ex historiis Augustum, Tiberium, Vespasianum, Titum,
 Trajanum, Adrianum, Antonium & similes laudatos principes, omnia
 sua negotia cum senatu communicasse ejusque dignitatem conservasse.
 Impius vero magistratus bona consilia spernit, ut Rehabeam. 1. Reg. c.
 12. Achab. 1. Reg. c. 22. Ioschim. Ierem. c. 36. Helioabalus, Nero, Cali-
 gula & alii. Contra pius & sapiens sine illis nihil agit, exemplo Theodosii
 in l. 8. humanum. C. de legib. ubi iubet gloriosissimum eorum consiliario-
 rum, cuncta examinare & quae huic placuerint confirmat. Benen. ait, in
 fine d. l. 8. cognoscimus, quod cum vestro consilio fuerit ordinatum, id ad
 beatitudinem nostri imperii & ad nostram gloriam redundare. Adscribun-
 tur. n. principi, quaecunque aguntur nomine ipsius, adeo ut ipse sit fama
 & gloria bonae administrationis, non consiliarii. Experientiam, quam
 etas aliquando principi negat suppleunt consiliarii.

Periculosum etiam est, sibi soli fidere eum, qui errare & decipi potest:
 cum princeps suam scientiam non possit cuncta complecti, perque consiliarios
 fiat sapientior & prudentior. Daniel. c. 5. Pauci enim unum potest videre,
 vel audire. Livius. 14. Princeps, si de sua unius sententia omnia geret,
 superbum hunc iudicabo magis, quam sapientem. vid. Hippolyt. a Coll. b.
 c. 9. de principis consiliar. Pet. Greg. lib. 24. c. 1. & seqq. de Repub. Anti-
 machia vel. sbeor. 1. lib. 1.

Certe ruina prognosticon est, quando princeps sana consilia amplius non audit, vel admittit, aut sequitur. vid. exemplum 1. Reg. c. 12. & xod. c. 10. 2. Sa. c. 24. Eccles. c. 4. 9. melior est puer indigus & sapiens rege sena & stolido, qui nescit admoneri amplius. & vers. 10. 11. 12. 2. Chro. c. 25. 16. Prov. c. 29. 18. Et status miserrimi indicium est, quando nulli sunt consiliarii. 2. Chron. c. 15. 3. 4. & in penam malos consiliarios Deus magistratui dat. Esa. c. 3. 4. daturus sum principes pueros, et facinorosi dominabuntur in eos. Nam usque eo profferum est imperium, dum in eo vera consilia valent; ubi gratia, timor, voluptas, avaritia illud corrumpere, imminuitur. Salust. in lib. de ordin. Repub. Prov. c. 1. 5. c. 10. 8. Siracid. c. 9. ubi consilio egres, operam sapientium uteris, & cum prudentibus de tuis rebus consilium confer & c. 37. piis te semper adjungito, & eorum utere consilio, Prov. c. 15. 22. Irrita sunt cogitationes cum deest consilium. qui sapiens est audit consilia. Ex consilio etiam magistratus sibi auctoritatem & obsequium apud subditos comparat. vid. Pet. Gregor. lib. 24. cap. 3. cap. 4. Antimachia. vel. lib. 1. theor. 1. Nam nullum majus indicium bonae mentis princeps potest ostendere, quam ut adiungat sibi & familiares habeat viros virtute & fama celebres. Nam omnes statim judicabunt, eum talem esse, quales ij qui apud illum, ut ait, Cominaeus. At id eodemque in calamitatibus & difficultatibus ab amicis etiam destituuntur.

Consiliarii sunt, qui fidi, rerum, hominumque periti, salutaria suggerunt, & veluti periti nautae in tempestatibus maris, clavum regere juvant, sed tamen absque potestate, imperio & iurisdictione. Bodin. lib. 3. de Repub. c. 1. Lipsius. lib. 3. c. 4. polit. Aristot. lib. 6. Ethic. c. 7. Hippol. d. de. Greg. lib. 10. c. 3. num. 6. 7. de Rep.

In his consideranda. I. Qualitas consiliatorum. II. Elicatio eorundem. III. Consultatio.

Qualitas consilii boni est I. Ut sit sapiens morum, animorumque regni subditorum & rerum politicarum gnarus, qui sit amicus magistratus & imperii, 1. Chron. c. 27. 32. 33. 34. quique nolit praesentem statum, Reipub. eversum. Sapiens vero, qui fructuosa & utilia Reipub. non qui multa scit: Deinde qui scientiam, experientiam & usum rerum habet. Siracid. c. 37. Job. c.

12. 12. & c. 32. 7. amorū multitudo docet sapientiam. Sirac. c. 25. Prov. c. 14. 3. Num. c. 11. 16. Exod. c. 18. 21. Job. c. 12. 12. c. 32. 7.

II. Pietatis & integritatis sit amans, atq; testimonio vitæ probè actè ornatus consiliarius. Genes. c. 41. 38. 39. & seqq. Prov. c. 8. 13. c. 16. 13. c. 22. 11. Exo. c. 18. 21. 22. Deut. c. 1. Cell. li. 18. c. 3. Suet. Tranq. in Tiber. c. 42. Nā impietas oēm ex animo peccādi metum v. l. it & impiorū consilia sunt fraudulenta, Psalm. 35. 8. Psalm. 58. 5. Psalm. 7. 15. Prover. c. 12. 3. 8. imprimis sit veritatis amans, & avaritiæ osor. Exod. c. 18. vers. 21. 22. Deut. c. 1. Psalm. 101. 6 oculi mei attendent ad veraces terra. ut consideant mecum. Pro. c. 25. 4. ut auferendo scorias ab argento prodit conflatorem vas. 5. ita auferendo improbum a conspectu regis, stabilitur iustitia: solium ejus ubi Piscator. Prov. c. 10. 31. 05 iusti profert abundè sapientiā, à lingua verò per veritatem est rejecta. 32. Labia iusti ex eruntur sapientiā & benevolentia, os verò improborum penam perveritatis. Prov. c. 16. 13. accepta sunt regibus labia iusti. c. 22. 11. adde. Pet. Gregor. lib. 22. cap. 6. de Repub.

Ergo consiliarii mali sunt imperiti, rudes, indocti, mendaces, avari, infames, improbi, surpes, leves, futiles, stulti, scenici, ioculariores, presumptuosi, adulatores, quos princeps non patietur in suo consortio. Psal. 101. 6. adde Prov. c. 17. 7. cap. 29. 12. c. 6. 13. Siracid. c. 37. per tot. & c. 27. vid. Pet. Gregor. lib. 8. c. 7. de Repub. & lib. 24. 29. & seqq. cap. 6. & lib. 12. c. 3. num. 5. 7. Esai. cap. 19. Nā dulci consiliarii pravi, Remp. revertunt, 2. Chron. c. 22. 3. 4. c. 24. 18. ij autē sunt, qui vel avari sunt, vel ambitiosi. Nā cum primū isti fiunt regibus grati, si reges ipsos semper aliquibus difficultatibus implicent: item bonos & fideles regni consiliarios vident, vel suspectos reddunt, ut principes Daniele apud Darium. D. n. c. 5. strenuos bellicè duces, ipsi ignavi per se suò accusant apud regē, ut in his suris, vel soli regnent, ceteris diebus vel præcipuè præ ceteris.

In summa, quod boni consiliarii faciunt ac conferunt in statu Reip. reformando & conservando, & collaso erigendo. hac mai. in eo subvertendo: sic & præceptores boni, vel mali: sicut in principe, cui bone, vel. mala administrationis semina ingerunt, de fructu postea boni mali ve. adeo in melior sit status reip. sub malo principe, cuius sunt boni consiliarii, quā sub bono

principe, qui habet malos consiliarios. Nam unus malus à pluribus bonis emendari potest, at plures mali, ab uno bono superari nequeunt.

III. Consiliarius varios casus ipse sit expertus, & exercitatus in proptis & adversis rebus. *Ecc. c. 25. Job. c. 12. 12. indecipientis erit sapientia & fortitudo illius est consilium & intelligentia. & c. 32. 7. Dicebat proveci etate loquentur & annosi notã facient sapientiã. Sira. c. 8. 9. 10. 11. 12. nam ab illis discas eruditionem & intelligentiam. Iuvenes naturã sunt temerarii & carent auctoritate Richter. xxio. 45.*

III. Sit acutus, promptus & bonus ex fama, & plurimorum testimonio. V. Sit fidus, fortis, liber linguã, constans & firmus in bono negotio, *Greg. lib. 24. c. 6. num. 5. de Repub. exemplo Danielis. Dan. c. 6. Iosephi. Genes. c. 41. Sapiens non ut uno gradu, sed unã viã: nec se in aliquibus mutat, sed potius apras, non cursum emãde tenet, sed portum. Verum in his omnibus sit modestus, placidus, mäsuetus, humanus, affabilis, qui specie obsequii regat, & ad omnia quã agenda sunt, ducat quietã industriã, arte & flexu obliquo. 2. Sam. c. 24. 3. 4. c. 12. 17. 18. 19. 20. 21. 22. Eccles. c. 8. dixi in Ethica mea lib. 2. Gregor. d. loc. Non enim sufficit dicere quã debebat, sed etiam quomodo debebat. Conat igitur ne sit asper, durus, superbus, nimium liber. Nam interrogatur consiliarius, nõ ut statuas, aut imperes, sed ut sententiam suam dicat sine furo, in vèli vis & verbis durioribus, conservata maiestate principis, qui libertatẽ dicendi de iis quã iusta videtur consultori, aquo animo ferre debet. Meleb. Iun lib. 1. de politic. quã c. 23. Simanca de Repub. lib. 7. c. 12. Plie enim quã meliora & utiliora videbuntur, se dicturum iuravit: ideoq; intrepide suam sententiam dicit: etiam si maxime illa displicet summo magistratus. 1. Sam. c. 20. 3. 2. respondens verò Ionathan Sauli patris suo dixit, quare morte efficeretur, quid fecit? Job. c. 34. 18. 19. 2. Sam. c. 19. 6. 7. 8. 9. & c. 24. 3. 4. & David ob adulterium & homicidium à suo consiliario Nathane reprehensus, id aquo animo accepit. 2. Sam. c. 12. & Serui Pharaonis. Exod. c. 10. 7. dimitte homines istos, ut servias Deo suo, an nondum cognoscis perisse Aegyptum. & Iethro liberẽ manavit Mosen. Exod. c. 18. Et Theodosius Ambrosij monitionem admisit. Sic Daniel contradixit Nebucadnezari. Dan. c. 3. veritatem propugnet etiam*

etiam cum periculo vita & Dominus Deus dimicabit pro eo, ut dicitur Ser. c. 4. Nam accepta sunt orationibus labra iusti, & loquentem recta, recte diligito. Prov. c. 16. 13. & c. 22. 11. qui amat munditiam animi, pro gratia laborum eius recte amicus ipse futurus est. Solutus Michas contradixit pluribus consiliariis malis regis Achab. 1. Reg. c. 22. & Ieremias contradixit Haniae. Ierem. c. 28. Iosephus de Armenia non comprobavit consilium & actiones Pharisaeorum Luc. c. 23. & Ionathas patri suo Sauli regi contradixit. 1. Sam. c. 19. 4. & Ioab Davidi. 2. Sam. c. 24. 2. Chro. c. 21. Ruben quoque malum consilium suorum fratrum impedit. Gene. c. 37. & Hufai Achitophelis impium consilium. 2. Sam. c. 17. & Achitophelis consilium bonum obtulit comatibus impiorum. Ierem. c. 26. & Nicodemos Pharisaeorum consilium impedit. Iohan. c. 7. & Gamaliel. Act. c. 5. Nunquam igitur consiliarius approbet impia, vel iniqua facta sui magistratus consulenti eum, etiam suo silentio, sed contradicat ut Ioab Davidi. 2. Sam. c. 24. qui tamen in Uria interfecit, aliud fecit. 2. Sam. c. 21. Quaecumque etiam ad regni, vel magistratus salutem pertinent a consiliario sunt revelanda regi ut principes regis Iohakim fecerunt. Ierem. c. 36. adde 1. Samuel. c. 19. 4. 5. 2. Sam. c. 14. 2. 3. 4. 22. 23. 33. uti fecerunt famuli Abigaelis. 1. Sam. c. 25. 14. 15. nunc ergo cognosce & despice, quid sis futura, desinitum est malum contra domum nostram, 28. 2. Sam. c. 18. 3. 4. ubi a consiliariis monetur David ne aciem ingredatur vid. Exod. c. 10. 7. e. 18. adde exemplum Ierem. c. 36. 14. 15. 16. 17. & seq. & 1. Sam. c. 24. 3.

VI. Consiliarius sit ore pressus, quia taciturnitas optimum & tutissimum rerum administrandarum praesidium & vinculum est. Naque enim res magne sustineri possunt ab eo, cui tacere gratum est. ut Lips. de c. 5. de aliis probat. Ieremias regis verba & consilia silentio tegit. Ierem. c. 38. 24. 25. 26. Sirac. c. 27. 16. qui revelat arcana amittit fidem. Prov. c. 25. 3. Nam consilii delicti difficilior est excurro. Secreti igitur & taciturni sint consiliarii qui pars corporis principis sunt L. 5. quisquis. C. ad l. Jul. Majest. Arcana Persarum regum mira fide celebrantur, adeo ut nec motu nec spe ad arcanaorum prodicionem compelli possent. V. de laetis. Per. Gregor. lib. 24. c. 6. de Repub. Proverb. c. 25. 9.

si quis 3 8. §. transfuga de pen. l. omne. 6 §. exploratores de re militar. l. 4. 1. si quis ad. L. Aquil. 2. Reg. c. 6. 1 1. Valer. Max. lib. 2. c. 2. Cell. lib. 1. c. 23. Boter. lib. 2. c. 5. de polst. const.

VII. Sit facilis, non contumax, pugna, contentiosus, perversus, pertinax, obstinatus, & auctus, qui consilii, quamvis egregii, quod non ipse attulit, sit inimicus, & qui omnes ex suo ore sapere velit. Melch. lun. lib. 1. polit. quest. 23. non rigidus, sed qui consilia sua ad eventus & tempora accommodare & inflectere sciat.

VIII. Vacuus sit privatis affectibus, contrariis personarum, vel negotio, de quo consilium dare rogatur; nec indulgeat iræ, amicitiarum, odio, ut regis Ammonitarum consiliiarii. 2. Sam. c. 10. Haman. & Achitoph. Nam privati odii pertinacia, in publicum exitium stimulat, nec indulgeat propriis commodis & avaritia, ut principes palestinorum & satrape Darii. Dan. c. 6. 1. Sam. c. 29. vid. Sirach. c. 19. c. 37. per tot. c. 16. c. 29. c. 21. Prov. c. 11. c. 12. c. 28. Nam privata res, semper affectu officientur e publicis consiliis.

IX. Non sit confidens. Nam consilia callida & audacia, ambitiosa, primam specie lata sunt, tractatu dura, eventu tristia. vid. 1. Chro. c. 20. 1. Reg. c. 12. Came. in oper. successiv. c. 5. sale erat consilium Ionadabi, quod Ammon dabit. 2. Sam. c. 13. & juniorum consiliariorum, quod dabant Rechabeam 1. Reg. c. 12. Non igitur eventus omnes aprabit ad sua consilia, sed de dubio eventu cogitabit.

X. Non laboret morbo cupiditatis, iræ & festinationis properatæ. Nam canis festinans, ut habet proverbium, cecos parit cæculos: & qui cito judicat ad penitentiam properat. Celeritas siquidem non verca consilii, & prudentiæ pestis, & temeritatis mater. & festinatio improvida & cæca est, & infelix. Ideo Lipsius, velocia ingenia non putat esse apta ad consilia. Nam semper movent aliquid, & nec quiesca quietam sinu. Deinde in multiplici inventionem & rationum copia, plerumque natant, et agere expediunt aliquid cui insistant. Denique ea sibi proponunt, qua non sunt, non etiam & mentem consiliaque ad versari estimant à subtili sua mente, cum de consiliis alterius, ex ipsius indole & moribus, sit judicandum, ut David de Achitophelo. 2. Sam. Oratores ad rebellionem, seditionem

nem et tumultus plebem concitare solent, ut ostendunt exempla oratoris Demadis, Demosthenis, Periclis, Alcibiadis, et aliorum vid. Camerar. centur. 2. oper. succis. c. 51. Bodin. lib. 4. de Repub. c. 7.

Lentos igitur consiliarios in consulendo esse convenit, non precipitantes & præcoces. Scelera impetu, bona consilia, morâ valescere, videmus. Lenè itaq; consulere oportet, at consulta festinanter exsequi. vid. Arist. lib. 6. Ethic. c. 9. et Lips. lib. 3. c. 7. politic. Gregor. lib. 10. c. 3. de Repub. & li. 24. c. 2 & seqq. Camer. in oper. succis. c. 55. cent. 2. Georg. Richt. axiopolit. 86. nisi subito Reip. periculum calida & prompta consilia postuler.

Alterû, quod in consiliario cõsiderandû, est ejuidẽ electio.

In electione consiliarii magistratus non sit præceps; sed inquisitione de moribus, naturâ, doctrinâ, virtutibus, & ætate, quas requirit in eo dixi, facta cuncta examinet; accusationes, delationes audiat, admittat, sed cum iudicio & discretionẽ. Psa. 101. v. 6. oculi mei attendent ad veraces terræ, ut considerent mecum: ambulans viâ integrâ is mihi ministrabit. Gen. c. 41. 38. Dixit Pharaon servis suis: an invenire possumus hunc parvum virum in quo spiritus Dei sit? 39. Deinde Pharaon Iosepho dixit, quandoquidẽ nota fecit Deus tibi omnia hæc, nemo est prudens et sapiens sicut tu. 40. Tu præeris domui meæ, & seqq. & c. 45. 16. 17. 18. 19. 20. 21. ubi Pharaon etiam cognatis Iosephi benefacit. Sic & Daniel constitutus cõsiliarius. Sic et Mardocheus, Ebedmolech Jer. c. 38. 7. et c. 39. Sic et Achitophel alioquin malus. Sic Nathan et plures alii. Sic et Moses jubetur eligere viros graves, timentes Deum, quibus oderint avaritiam, & in quibus sit veritas. Exo. c. 18. 21. 22. Deu. c. 10. & Num. c. 11. 16. Consilium senum profuisset Rehabeamo, si illud secutus fuisset. 1. Reg. 12. 1. Chro. c. 10. Eccl. c. 47. 28. Porro de bonis consiliariis & qualitatibus eorum. vide Greg. lib. 24. c. 6. de Repub. & lib. 47. syntag. c. 25. & seqq. Ex subditis verò & indigenis hosce consiliarios eligendos esse existimat Lipsius, ne videatur princeps plus credere, vel tribuere alienis, quàm suis, qui periti Reip. morumq; & ad Remp. majorẽ affectu ac fide accedunt. Exeranei solent ad commodum suum, vel arbitrium principis pleraque referre. Vsu idem Lipsius, comperzum dicit, consilia exercerari ferè esse infausa. Et ut inquam domum respillones

vespillones veniunt, signum est funeris, sic Reipub. labentis ad quam fulciendam adhibentur peregrini. In politica judaica ex contribulibus eligebantur. vid. Exo. c. 18. Deut. c. 1. & dixi latius sup. cap. 8. In quibusdā locis preparantur & à puericia instruantur quidam, ut fiant idonei. Melancholicos & phlegmaticos ad hoc munus ineptus esse contendit Georg. Richt. *Adiom. polit.* 111. Ego cholericos, sanguineos, melancholicos & phlegmaticos admitto.

Postquam virtus & habilitas consiliarii est explorata, eligatur cum commendatione & comminatione.

Cum commendatione, ob præmia quæ expectare debeat, si benè officio suo functus fuerit: cum comminatione poenæ, si secus. Deniq; fide jurisjurandi obstringatur idem, nimirum ut promittat, se sententiam dicturum & consulturum de his quæ sibi meliora & utiliora videbantur.

Cogitet igitur princeps, ex consiliarii electione pendere honorem, utilitatem, infamiam, & ruinam suam & populi. *J. 8. humanum. C. de legib. l. dubium. C. de Repub.* Nam ex hujus virtutibus, princeps & populus ab aliis judicatur. *David precatus est Deum ut consiliario Absolopi Achisopheli mentem & judicium aufereret. cujus consilium magis, quam arma filii pertimescebat. 2. Sam. c. 16. Tolerabilior verò est Reipub. status, ubi princeps malus & consiliarii boni sunt, quam ubi princeps bonus & mali consiliarii. Siquidem annus malus à pluribus corrigi potest, quod ex adverso difficulter fieri potest, ut supra diximus.*

Non eligant illi, quorum particulariter interest, sed ad quos tractata non possunt singulariter pertinere, nec eligantur illi, qui pendent ab alio principe nec qui potestate & imperio sunt instructi. *Bedin lib. 3. c. 1. Aristot. lib. 7. c. 10. politic. vid. Strucid c. 37. 7. ne consilium inuas cum eo, qui suadote observat te, & ab invidentibus tibi, consilium absconde. v. 8. & se 79.*

Contactum est, ut consiliarii, non ex sola nobilitate, nec ex solis personis ecclesiasticis, sed etiam ex populo, seu plebe, & omnibus omnino ordinibus & statibus regni, seu Reipub. dcli-

deligantur, ne ordo & status unus in prejudicium & odium alterius quid decernat. *Per. Greg. lib. 24. cap. 6. de Repub. Docti tamē & pii & eloquentes eligantur exemplo Moſis & Aharonis Exod. d. c. 4. c. 18. Eloquentes impij, valdē nocent, ut Achitophel. 2. Sam. c. 16. Mich. c. 7. Eſa. c. 32. 7. David inter ſeculares habuit etiam eccleſiaſticos conſiliarios Gad & Nathan, qui regni erant propheta, & conſitoriales; & Ioſch, ſacerdotem Iehoiadah. 2. Reg. c. 11. 15. 16. 2. Chro. c. 9. 10. de Elia vide 2. Reg. c. 2. 12. Eliſeo. c. 4. 13. c. 6. 9. 12. & 13. 14. Eccleſiaſticos etiam in politicis quandoque conſulendos dicitur in Deut. c. 17. v. 8. & David ex Levitis conſtituit, qui docerent & iudicarent populum 1. Chronic. c. 23. 5. cap. 26. & Ioſaphat. 2. Chro. c. 19. v. 8. 9. adde Ierem. c. 26. c. 37. c. 38. 14. & ſeqq. ita etiam ſenatus populi Romani conſtabat ex patricijs, equitibus & plebeis. vide Antimach lib. 3. ſhor. 35. & Halicarnas. lib. 7 ubi M. Valerius ſenator, vidē aliud, inquit, utiliſſus eſt ad ſalutem Reip. tuendamque libertatem, quam aſſumi plebem ad res gerendas, et adminiſtrationem Reipub. ita temperari, ut nec penas ſolos optimates, nec ſolos p'ebios ſit. ſed utrinque mixta & ſeqq. Seniores 70. qui erant à conſilijs regis in politica judaica è toto populo, ſeu omnibus tribubus eligebantur. Num. c. 11. Ephori quoque qui ſunt conſiliarii ſummi magiſtratus, partim ſunt eccleſiaſtici, partim politici, ut ſupra dixi de ephor.*

Conſultum quoque eſt, ut ex conſiliarii ſingulis provinciis ſubiectis, eligantur; ne odium neglectæ provinciæ in ſe princeps conciter, nec non diffidentiam, contemptum vel iram: deinde ut populi natura, & cuiusque provinciæ neceſſitas & incommoda à conſiliario principi fiant cognita. *Exod. c. 18. 21. ibi eliges ex omni populo viros ſapientes. Falluntur igitur reges, qui ex nobilitate conſilio adhibent tantum: cuius ſtultitia ſape penas luit tota Reſpub. Greg. d. c. 6. & lib. 10. c. 3. num. 6. Antimach. lib. 3. ſhe. 35. In politica Venetorum, quatuor habent conſilia præter ſenatum & certum optimatum. Etenim primo conſilium ſapientum, quod maximum dicitur: Deinde conſilium ſapientum, qui quæ terræ geruntur, curare poſſunt: Item conſilium decem virorum & ſeptem virorum; quæ*

ut collegiis ita & officiis sociata sunt, sepe tamen pro rerum & causarum opportunitate consociantur: & quibus dux praest. Quarum rerum anceps est deliberatio, in utroque consilio sapientum, ea cum decem viris coniunctim expediri solent. Si consilium propter sententiarum discrepantiam, exitum reperire non potest, cogitur senatus univversus, a quo res explicatur. qua de re Contaren. de Repn. Venetor. De aliorum regum & politicarum senatoribus & consiliariis plura refert Budim. lib. 3. c. 1. de Rep.

Vtile quoque est, ut superior suos filios, agnatos & proximos, sanguine sibi iunctos, consilio adhibeat, i. Chro. c. 27. 32. etiam si in consilio dādo non sint valdè idonei: ne exclusio horū odium, suspiciones, aut seditiones excitet; & ut interim illi discant usu, quib. modis juvare Remp. possit. 1. Sam. c. 20. 32. Ita Ioas avunculi Ichoiada consilio usus. 2. Reg. c. 11. & 12. 2. Sam. c. 9. 4. 1. Chr. c. 19. 2. Chro. c. 23. & David patris consilio. 1. Chro. c. 27. 32. Greg. d. c. 6. Antim. lib. 1. theor. 1. Est etiā cōsultū, ut princeps novus sui predecessoris consiliarios fidos & probos retineat, à quib. multa discere poterit. Sed nō retineat, qui autores fuerūt idololatriæ vel aliorū scelerū, quorū usus populo odiosū redit principē 1. Reg. c. 15. 13. 2. Chro. c. 15. 16. Greg. d. loc. Antim. lib. 9. theor. 1. & 2.

Prælagium principum ruinæ nullum certius est, quam ubi Deus mentē illis ita imminuit, ut sapientum consiliis & bonis consiliariis repudiatis, provehāt homines novos, stolidos, vecordes & assertores, qui oīa ad ipsorū gratiā faciāt & loquātur. ut dicit Comin. lib. 5. hist. vide exemplū in Rehabeamo. 1. Reg. c. 12.

Consultum ut princeps initio sui principatus nihil innovet, priusquam firmatum sit imperium.

Valdè prodest ad regnū venienti, ut à prædecessore vivente moneatur accuratè, quibus malis & rebus maximè sit medendum. 1. Reg. c. 2. 1. 2. Antimach. d. loc. Ita Moyses monuit successorē Iosnam. Deut. c. 31. & David filium Salomonē. 1. Reg. c. 1. & c. 2. Tertiū quod in cōsiliario considerandum esse diximus, est forma cōsulendi, seu cōsultatio, & modus cōsultādi. in quo negotio, propositio, rogatio, examē dictorum & conclusio pertinet, ad

COR

cōsulentē; dictio verò sola ad cōsiliarium seu cōsiliū dantē.

Princeps igitur, seu magistratus, omnia negotia privata & Reipub. cum senatu & consiliariis suis communicare debet. 2. *Chron. c. 10. l. humanum. 8. C. de legib. vid. Lamprid. in Alexand. Dion. in vita Octav. & Pet. Greg. li. 23. c. 4. plura exempla referentē ita David, ita Iosaphat, Iosias, & alii pii reges, cum suis consilia: ut Reip. negotia cōmunicasse egūtur, & latius dicitur infra suo loco Ita & alii principes, Bull. Caroli III. c. 1. jubet, ut electores singulis annis suos cōvētus deliberationū publicarū causa habeāt. Nebucadnezar suos habuit cōsiliarios. Belshaj. Aßuer. rex Est. c. 1. 13. vi. Rich. axi pol. 15. & dixi sup.*

Negotia ardua, maximi momēti, magnates, statūve regni plures, vel unū, vel totū regnum cōcernētia, vel salutē subditorū, exercitium cultus divini, abolitionē idololatrię, sanctionē legis, belli vel pacis, tributōū extraordinariorum collationē, nō tā: ūm tractabit & cōmunicabit cum suis consiliariis & senatu; sed etiā cum cōsiliariis regni, scilicet cum statibus, proceribus & ephoris totius regni, idq; in cōventib. vel comitiis cōmunitatis universalib. & generalibus regni. arg. l. 8. humanū. C. de leg. vid. *Vasq. li. 1. c. 3. illu. fl. cōtr. Georg. Richt. ad 10. 154. Bod. li. 1. c. 8. & 9. de Rep. Heig. quest. 8. num. 6. part. 1. Hocom. de in. e. regn. Gallici. c. 12. 25. Roland. d. Valle. consil. 1. num. 62. & seqq. vol. 2. Natta consil. 487. lib. 3. qui de contributionibus consensu ordinum imponendis agunt.*

Imprimis verò summus magistratus cō vocabit ordines regni quādo ad id administrandum accedit, & de iis exquiret, quid sub prædecesore fuit reformādū, et quid sub se sit instituēdū utiliter. vid. 1. Reg. c. 12. Comit. li. 10. circa finē: certē iniquit, quod iupra nō emel diximus, n̄mini omnīū licet absq; populū cōsensu nullā pecuniā impare. Et paulō post, nemo oīm est principū, qui jus habeat, vel unū teranciū elipēdi à suis præter constitutū annuū censum, nisi populus assentiat. Heig. d. qu. 18. nu. 6. & alleg. Dd. Tyrannus publica negotia majoris momēti ad se salū re vocat, & res nullius momēti ad conciliū publicū refert. Pl. in Paneg. in Traja. Boni Imp. Romani ad somarum gra. vissima quæq; retulerunt, eoq; incōsulto quidquā quod ad summā rei p̄tineret, decernere nefas putarūt: ita Octav. Cesar oīs

Reipub. negotia cum senatu communicavit et 2.º senatores qui sibi à consiliis essent, sibi dari petiit. Ita Marcus Antonius Philosophus & alii imperatores boni. Unde in b. na politia temperamentum quoddam conspicietur. Nam in populi comitiis Democratia imago apparet: in senatu & consiliariis aristocratia; in executione summi magistratus regia potestatis & monarchiæ species.

Apud Iudeos olim in concilio Hierosolymitano etiam adhibitos principes tribuum singularum & principes sacerdotum & civitatum una cum populi senioribus, probat Sigonius lib. 6. de Repub. Hebr. cap. 7. & lib. 7. c. 5. 6. 7. ex Jos. c. 8. 33. 34. c. 23. 1. 2. & seqq. c. 21. 1. & seqq. 1. Chron. c. 14. 1. 2. 3. & seqq. c. 16. 2. Chron. c. 1. 2. 3. & seqq. & c. 5. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Iere. c. 26. Matt. c. 26. 2. Chro. c. 19. Act. c. 5. c. 6. c. 23. 1. Chro. 28. 1. Reg. c. 8. 2. Chron. c. 5. & 18, 1. Chron. c. 13. & 3. 38. c. 29. Ierem. c. 26. c. 36. c. 37. 1. Sam. c. 14. v. 45. Vido Steph. Iun. Brus. de vindic. cont. tyrann. quasi. 3. et Bonavent. Cornel. Boreram. de Polite. Iudaic. c. 12. De more Gallico vide Hotom. de antiqu. jure regni Gallit. 12. & seqq. De comitiis curiatis, tributis & centuriatis Romanorum, restantur omnes historici Romani. De Gallorum conventibus trium statuum, late quoque Antimach. lib. 1. theorem. 1. Pet. Gregor. lib. 24. c. 4. de Repub. & c. 5. Mofi duci Deus consilii causâ junxit. 70. seniores in causis arduis. Num. c. 11. Duet. c. 27. 1. Josu. 23. 2. 1. Reg. c. 8. 1. Unde postea synedrium. Pet. Greg. lib. 47. c. 25. & seqq. Syntag. Ratio hujus rei peti potest ex natura mandati. Nam mandatarius, (uti in Reipub. administratione habetur rex) ardua, vel insolita, de quibus expressum mandatum non habet, sine voluntate mandantis suscipere non potest.

Huc quoque refero curias superiores sedentarias, & itatas regni, quæ negotiis & controversiis subditorum aliorumque privatorum privatis præfunt. 2.º Chro. c. 19. 8. Deut. c. 17. In politia Iudaica, tribus singula & civitates sua exercebant iudicia. Jos. c. 19. 47. Iudic. c. 17. 2. Chron. c. 30. 2.

In generalibus conventibus, quos diximus, princeps cognoscet omnia, quæ per regnum, provincias & ditiones totius Reipub. fiunt, ne ipsi à consiliariis imponi, aut illi mendaciis firmare

firmare possint dolosa consilia. Nam in hisce status illi tres generales cuiusque provincie, ecclesiasticus, nobilitum & plebeius, libere conqueruntur & audiuntur.

Consiliarios magistratus mature consulere debet. Gladiatorum est, non principis, in arena consilium ex tempore capere. Nam magna sunt in Repub. momenta temporum, & multum interest, idem illud utrum ante an post decernatur, suscipiatur, agatur, ut dicit Seneca, in epistol. Peccatur hic sepius in polyarchia. In arduis plus valet celeritas & longanimitas cunctationis, quam praepropera festinatio. Cavendum tamen, ne in utili cunctatione, agenda tempora, deliberando consummantur, & subtilius rationibus magistratus confundatur. Celeritas & prudentia in quovis negotio potiores vi & potentia.

Superior a suis consiliariis non ducatur, vel horum impulsu abripiatur, vel sua occupetur. ut Zedechias Jerem. c. 37. c. 38. & Darius. Dan. c. 6. Ioas. 2. Chron. c. 24. 17. 18. Efrac. 4. 12. & seqq. Neque etiam pertinaciter ab illis dissentiat. Equus enim est, ut tot taliumque amicorum consilium, unus sequatur, quam ut ecclesieque amici, unius voluntatem, ut dicebat Imp. M. Antonius Philosophus. Neminum tamen est servilo, quando magistratus metuit suos consiliarios, vel subditos. uti Achish rex ab illis est coactus Davidem domi relinquere. 1. Sam. c. 29. 1. 8. 9. & Ishobab Abnerum metuit. 2. Samuel. c. 3. 11. et Zedechias suos consiliarios. Jerem. c. 38. per tot. adde Sirac. c. 10. 4. Vide serpens insidentes equis: Neque etiam alienis oculis & iudicio videre & sapere debet, sed propriis potius, Proverb. c. 20. 8.

Optimum est, ut princeps multorum sententias audiat, sepe accidit, ut prudentes etiam viri labantur & errent in dicendis sententiis, quando vel gratia, vel odio, vel emulatione quadam impulsus, diversam ab aliis sentiunt. Deinde non semper sumus eodem animi vigore. Idem in magno deliberantium numero hoc boni est, quod aliqui tempus existunt, qui quod ab aliis peccatum est, emendant & sanant. exemplis illustrat Anzelmus lib. 2. theor. 2. de Coninac lib. 2. histor.

Sententiam suam princeps auditis consiliis celet, nullamque

consultis adiciat resolutionem, aut propriam sententiam, sed tacite exsequetur consilium, quod placuerit, Anima enim consilii, secretum. Et nulla meliora consilia, quam que ignoraverit advertarius antequam fierent. *Scipio Amirat. lib. 16. discors. 1.*

Quod si consulta non satis faciant, amplius est deliberandum ut plenius statuat secum princeps.

Princeps, quod fieri debeat, cum multis tractet; quid facturus sit, cum paucissimis, vel potius ipse secum. In Democratia tamen & Aristocratia non est integrum & liberum consilia retractare, vel mutare. Post mortem autem Principis consilia mutantur, imò simul cum ipsis moriuntur.

Fidem consultorum diligenter princeps excutiat. *vide Grego. lib. 22. c. 11. num. 9. 10. de Repub. Fidem solum, non eventum, consiliarius prestat. Et optime cogitata sepe pessime cadunt. Libertate judicandi, consulendi, dicendi, nulli consiliario adimat, ne veritas reticeatur. Miser, inquit, ille Imperator, apud quem vera recitetur. Sine discrimine igitur superior omnes audiat benigne. Lun. d. quest. 23. & seqq.*

Concordia in inter consiliarios & a vicium conservet, & foveat. Hæc enim res est salutaris. *Psalm. 83. ut fides pacis & justitia se osculetur, & Psa. 133. Nam non raro privati odii pertinacia in publicum exitium stimulat. Dissensio sententiarum in eundem scopum spectantium, non est periculosa. vide exempla apud Richter. axiom. 1, 8.*

Adulatores & assentatores, delatores, applaudentes, placentini, laudentes, qui pro varietate affectionum principis, consilia sua dirigunt, mutant, ac libidinem illius sequuntur, à se repellat; *exempla refert Anaximach. lib. 1. theor. 2. Tolosan. lib. 24. c. 8.*

Servi domestici, cubicularii & omnes aulici adulatores, à quibus bonus princeps venditur, in consilium non admittendi. *Prov. c. 29. 12. Dominatoris attendentis verbo falsitatis, omnes ministri sunt improbi. & c. 25. 4. 1. remove impium à rege & firmabitur solium ipsius. iustitia. Psalm. 101. 6. 7. vide Lipsi. lib. 1. politic. c. 8. & 9. Greg. li. 10. c. 3. & seqq. & li. 24. c. 5. c. 7. Hippol. à Coll. c. 9. de consiliis.*

Nec executio, vel administratio negotii illi est committenda

tenda, qui in deliberando diffualit.

De malis consiliariis regis Ammonitarum vid. 2. Sam. c. 10. Rhebabeami. 1. Reg. c. 12. 1. Chron. c. 10. Darii. Daniel c. 6. Achi. 1. Sam. c. 29. quorum consilio reges à lenitate ad crudelitatem & sæviciam traducuntur & ad omnia mala impelluntur. Tales fuerunt consiliarii Saulis, ut conqueritur David Psalm. 58. Tale & Achitopholis fuit consilium datum Absolomi contra Davidem; De consilio malo principum Iebudæ regis Ios adulantium. 2. Chron. c. 24. regis Artabastæ. Hebr. c. 4. Hamanis Ester. c. 3. Abneri contra Davidem. 2. Sam. c. 3. 6. Hannonis regis contra Davidem 2. Sam. c. 16. 1. 20. 3. De consiliariis Abab. 1. Reg. c. 12. 2. Chron. c. 18. regis Zidachie. Iere. c. 38. regis cores Esra. c. 4. Malo cōsultori vero, malum consiliū pessimū. vid. Exempla apud Greg. Rube. d. 10. poli. & seqq.

Quando plures consiliarios princeps habet, nunquam cuiuspiam ex illis soli negotiorum suorum directiones committere debet, sed omnes consiliarios habere æquales cōvenit: ne ob favorem hic ceteris imperare velit, neque liberæ voces ceterorum in consulendo maneat, dum dilecto consiliario nemo adversari velit, quem ceteri ideo odio habent. *facis hoc Genes. cap. 37. 3. 4. 8. Unde consiliorum corruptio facilis, & perniciosa Reipub. vid. Cominæum lib. 1. c. 3. lib. 4. c. 34. com. Hippolyt. à Collib. c. 9. Petr. Gregor. lib. 24. de Repub. c. 7. num. 2. Camerar. meditat. successivar. c. 90. Deinde in magno deliberantium numero semper aliqui existunt, ut supra dixi, qui quod ab aliis peccatum est, emendant & sanant. Et prudentissimos quoque non rectè semper sentire, sed labi aliquando & errare, experientia & exempla testantur. vid. Antimach. theor. 2. li. 1. Audax etiam princeps nimium: qui ut amet unum, sese reliquis omnibus exosum facit. Consideret & illud. Exod. cap. 23. 2. non sequeris turbam ad faciendum malum; nec in iudicio plurimorum acquiescis sententia, ut à vero devias.*

Consiliatorum suorum consiliis, magistratus ipse interesse debet; Nam in præsentia ipsius, mali & improbi minus audebunt, sed melius consulent, & factiones & rixæ cessabunt. Boni consiliarii præsentente principe fidelius & diligentius officium suum sunt facturi, & Reipubl. negotia fidelius tractaturi, & in arduis negotiis suæ fidei speciem exhibituri.

Consilium utile & bonum princeps ex eo cognoscere potest, quod ad finem & scopum utile & honestum Reipub. est directum, quodque mediis licitis ad exitum, vel in actum à principe deduci, & sine alterius injuria expediri potest.

Nullum consilium in subtilitatibus consistens bonum est; si videas per se illud est difficile, & raro boni exitus. Consilia callida & audacia, prima specie lata, tractatu dura, eventu tristia existunt. *vide. Boter. lib. 2. cap. 6. Georg. Richter. de iur. polit. 145.*

Consilia pomposa & splendida sunt suspecta: prolixa, inexplicabilia; quæ per inepta, aut impossibilia media expedienda sunt, stulta.

Consilia periculosa sunt, quæ nimis sunt ambitiosa, audacia, confidentia, procacia, temeraria; Consilia moderata & tarda, & cum ratione suscepta, decet principes.

Bona igitur consilia sunt, quæ tempestiva sunt, & æquitate nituntur, quæque minus sunt obnoxia c. sibus, periculis & varietati atque mutationi circumstantiarum. Malè contrà. *de quibus exempla. vide. 2. Sam. c. 10. 1. Reg. c. 12. 1. Chron. c. 10. Prover. c. 12. & 26. & 29. Psalm. 12. in fine. Hos. c. 7. 3. & 4. & c. le consilium fuit Ionadab. 2. Sam. c. 13. & quod est Achabo & Rehabeamo datum. 1. Reg. c. 12. c. 22. & Abasia 2. Chron. c. 22. & Zidekia Jerem. c. 38.*

Princeps, quò consiliarios in fide, officio ac diligentia retineat, de ipsis honorandis, amplificandis ac locupletandis curam suscipiet & efficiet.

Sed tamen nec bona consilia præmiis afficienda, ne quis spe præmiæ adipiscendi vero defleat: nec mala consilia supplicii punienda. Defuturi enim sunt, qui suadeant, quando malè suasisse periculosum est. Præmiis affecti à vero defleunt & ad gratiam loquuntur, vel superbi fiunt. *Benevolentiam tamen suam princeps erga bonos declarabit. Pro. c. 16. & 1. accepta sunt o regibus labia iusta, & loquentem recta, rex diligit. Nebucadnezar Danielem magnificavit. David. c. 2. 48. 49. Pro. c. 24. 35. benevolentia regis erga servum intelligentem. vid. exempla. Genes. c. 41. 41. & seqq. c. 45. 16. portionem*

17. 18. 19. 20. 21. c. 47. 5. 22. Imperatores quidam consiliarios suos portionem sui corporis vocarunt. l. 4. ex Divi. C. Locat. l. quisquis. C. ad. l. Jul. majest. & in senatorium ordinem seipos numerarunt. l. jus senatorum 8. C. de dignit. lib. 10. Vasqui. lib. 1. queſt. illust. cap. 1. num. 8. Ratio est quia Senatus est ornamentum Reipub. & splendor civium, quem Cicero in orat. de Crust. principem salutis vocat. Et ut principis salus, principum salus dicitur; ita & auctoritas & dignitas consiliariorum, dignitas principis censetur: nec fieri potest, ut magnificat princeps, cuius senatores contemnuntur.

Consultum est, ut magistratus suos consiliarios sepe exploraret & observeret, ut intelligat, qui nam ex his impii, vel avari, vel crudeles sint, aut tales evaserint, & si cognoverit illos expellat *Psalm. 101. 6. 7. 8.* Nam nimia confidentia & negligentia inquirendi in suspectos & malos, multos principes perdidit. vide exempla apud. *Greg. lib. 22. c. 11. num. 7. & seqq. de Repub.*

Fatuus est magistratus, qui uni addictus & obnoxius est, ad cuius nutum & consilium, contemptis reliquis, agit cuncta, quæ ad imperii administrationem pertinent, atque ita unum cuncta regenda committit. *vid. Scipion. Amirat. lib. 15. discurs. 1.*

Sed experientia testatur verum illud proverbium Ger. Ein teglicher herr hat seinen narren den er plaget/ unde einen narren/ von deme er eingemommen und geplaget wurd. *Eccles. c. 10. 4.* vide servos infidentes equis. principes autem omnes tanquam servos super terram. *Jerem. c. 23. 25.* vide Antimach. de regno rectè administrando Talis fuit Sathanus apud Tyberiam; apud Alexandrum Ephesio; apud Commodum imperatorem servus Coarcbus; apud Severum Imp. Plautianus; apud Constantium cesarem Eusebius Eunuchus; apud Arcadium Eutropius, apud Carolum Simplicem, Gallia regem Hagnon, apud Fridericum Imp. Fried. Schenck, apud alios alii. *Camerari in mod. histor. c. 93 oper. succis. Tolosan. lib. 22. c. 9.* Quod si boni sunt tales consilarii, felicia sunt imperia, secus contra. Exemplum est in Hamane & Mardochai. *Est. c. 10. in Jeremia & aulicis. Jerem. c. 38. per tot.*

De administratione ecclesiastica,

HActenus de prudentia politica, pro regula & norma in administratione Reipub. & regni suscepti adhibenda. sequitur de speciebus administrationis.

Species igitur administrationis huius sunt duæ. est enim alia universalis, alia particularis. illa est publica, hæc privata administratio. *Primum enim à magistratu totum Reipub corpus curandum est, deinde illius membra & partes, argum. 1. Corint. c. 12.*

Universalis administratio est, qua publica regni seu Reipub. & universalis consociationis negotia & bona in toto regni territorio, ad utilitatem & salutem totius Reipub. à magistratu tractantur, diriguntur & diligenter curantur. *argum. 1. Timoth. c. 5. 8. Quod si quis suis & maximè domesticis non providet, fidem abnegavit & infideli est deterior. Rom. c. 12. qui præest in sollicitudine præsto 2. Sam. c. 23. 3.*

Hæc universalis administratio est duplex. Una negotiorum publicorum: altera rerum publicarum.

Publicorum negotiorum regni administratio est ecclesiastica, vel civilis *Deut. c. 17. 8. & seqq. 2. Chron. c. 19. 8. 10. 11. ubi Iunius. 2. Sam. c. 23. 3. ubi Piscator, ubi iustus intelligitur ex secunda tabula, dominans in timore Dei secundum primam tabulam. Vtræq; ad magistratum pertinet, uti exemplis piorum regum demonstrari potest nimirum Davidis. 1. Chronic. c. 23. c. 24. & seqq. Salomonis. 1. Reg. c. 4. & seqq. & aliorum regum sequentium. 2. Chron. c. 2. 12 c. 14. 2. 6. 7. & seqq. c. 15. c. 17. c. 19. c. 23. c. 30. & c. 31. c. 34. c. 35. 2. Reg. c. 12. c. 18. c. 22. & latius sequentibus. exempl. & testimoniis probari potest.*

Ecclesiastica est, qua negotia ecclesiastica, quibus regnum Dei introducitur, promovetur, curatur & conservatur, in Reipub. vel regno politico, iuxta præscriptum verbi Dei, administrantur.

&

Hæc administratio magistratui iniungitur Dei mandato, & exemplis piorum atque rationibus plurimis commendatur Roman. cap. 13. *ibi est minister tibi in bonum curabit id quod summum bonum est.* Ios. ca. 1. vers. 8. Deuteron. ca. 17. & 18. 19. Psal. 24. *aperiet portas vestras, ut ingrediatur rex gloria.* Esa. ca. 49. c. 60. Psal. 2. vers. 10. 11. *colite Iehovam reges cum reverentia.* 2. ed. & abstrate cum tremore, osculamini filium, ut non irascatur & pereatis, Deut. ca. 17. 18. 19. c. 27. c. 28. ca. 13. & 2. Cron. c. 19. plurimis aliis in locis. Sic Moses exorsus est suam magistratum ab administratione hæc quam postea confirmavit agno paschali. Exod. cap. 12. Gideon. ab altaris erectione. Iudic. ca. 6. David arcam federis in principio officii sui deduxit Ierusalem. 2. Samuel. ca. 6. & Salom. 1. Reg. ca. 2. ca. 3. ca. 6. ca. 7. 2. Chonic. ca. 1. & Asa. 1. Reg. cap. 17. vers. 12. 13. 15. Ios domum Iehove in principia administrationis sue renovavit. 2. Cron. cap. 24. Hiskia. 2. Chonic. cap. 29. Iosias. 2. Regum cap. 22. Et quilibet summus magistratus suos subditos ad cultum Dei admonere debet. vide exempla. Deuteron. ca. 32. Iosua. ca. 23. ca. 24. 1. Chonicor. ca. 29. 1. Reg. ca. 8. 2. Chonic. ca. 14. ca. 20. & ca. 30. ca. 34. 2. Samuel. ca. 12. vers. 14. & seqq. Hysdr. ca. 3. vers. 1. & seqq. N. hem. cap. 3. Psalm. 112. & 132. & 22. Levitic. ca. 8. ca. 10. vers. 16. 17. Numero. ca. 4. vers. 15. & seqq. Nam initium sapientie timor Domini. Psalm. 111. et Psalm. 19. vers. 8. doctrina Iehova integra est restituens animam: testimonium Iehove veræ, sapientiam adferens imperita. et Psalm. 119. vers. 97. 99. 100. et seqq. Proverb. c. 8. vers. 15. *per me reges regnant et dominatores decernunt iustitiam.* 16. *per me. principes gerunt principatum, et ingenui omnes iudices terra.* Deut. c. 4. 6. *ibi nam hæc est sapientia vestra & prudentia vestra.* 1. Sam. c. 12. Deut. c. 17. 18. *postquam rex sederit in folio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplaria à sacerdotibus Leviticæ tribus, & habebit secum. legesque illud conturbis diebus vite sue, ut discat timere Dominum Deum suum & custodire verba et ceremonias eius que in lege sunt præcepta.* Nec eievetur cor eius superbiâ super fratres suos ne.

que declinat in partem dexteram, vel sinistram ut longo tempore regnet ipse & filii ejus super Israel. Psalm. 101. Esaiæ c. 49. 23. Et erunt reges nutrices tuæ &c. c. 60. 10. Et edificabunt alienigenæ muros tuos & reges eorum ministrabunt tibi. &c. 11. Nam apertas tenebunt portas tuas, ut introducant ad te copias gentium, etiam regibus eorum adductis. 12. 17. Amos c. 6. 6 neque afficiuntur agritudine propter contractionem Iosephi 2. Chro. c. 15. undecima pena loco ducitur quod multi dies in politia Indica transferens absque verò Deo, absque sacerdote, doctore & lege. 1. Sam. c. 2. 30. Diligam qui me diligunt & odio prosequar, qui me oderunt Psalm. 122. postulate pacem Ierusalem & propter domum Iehova Dei nostri quaram bonum tibi, Psalm. 91. & 125. Ethnicos quoque maximam religionis curam habuisse testantur exempla allata à Bocero lib. 2. s. 13. de polit. con. Melchioris luvio quest. pol. lib. 1. quest. 6. Pet. Gregor. Tolos lib. 12. cap. 4. de Repub. & lib. 2. cap. 7. Dan. lib. 1. polit. Sueton. in Octav. c. 31. ut merito hanc communem politicorum sententiam dixerim.

Rationes præter mandatum Dei & exempla allata sunt prægnantes & graves. Nam sincerus Deicultus & metus in Repub est omnis felicitatis publicæ & privæ causa, fons & origo, & contra contemptus Dei & negligentia cultus divini omnis infelicitatis & mali causa. Deut. c. 27. 2. Chron. c. 17. 3. 4. 5. & seqq. c. 26. 5. 6. 7. 8. c. 27. 3. 4. 5. 7. c. 31. 2. 1. c. 32. 27. 28. 30. c. 28. 6. 7. 8. 9. 10. c. 29. 6. 7. 8. & seqq. Deinde religio Christiana magistratui non solum bona & corpora priorum subditorum subiciit, sed etiam animos & conscientias eorumdem magistratui devincit & ad obedientiam informat. Rom. c. 13. Pacem & concordiam colit, scandala omnia abominatur & homines pios atque justos reddit. Idè in primitiva ecclesia, Christiani, licet gravissimas persecutiones perpepsi sint, non tamen à magistratu suo defecisse, aut se illi opposuisse sed pacem constanter coluisse leguntur. Religionis orthodoxe professionem & exercitium esse omnis publicæ & privæ felicitatis causam, constat ex eo, quod piæ promissionem benedictionis quam cultores illius in hoc & altera vita accipient habeat, ut Apostolus Paulus dicit & Moses Deut. c. 4. 40. & c. 6. 1 & c. 28. 1. Sam. c. 2. 30. Diligam qui diligunt.

Psalm.

Psal. 147. 1. acceptos habet leborum timentes sui, qui exspectationem suam habent in benignitate ipsius. Hierusalem lauda Iehovam, lauda Deum tuum o Sion. Nam confirmat vestes portarum tuarum, benedicit filiis tuis in medio tui. Disponis terminis tuis pacem, adipe frumenti satiat te. Ob hanc causam Deus David regi benedixisse dicitur. 2. Sam. c. 5. 10. c. 6. 12. c. 8. & Salomoni. 1. Reg. c. 10. 8. 9. & aliis piis regibus 2. Chron. c. 17. 3. 4. 5. 6. et seqq. c. 27. 3. 4. 5. 6. c. 28. 6. 7. et seqq. c. 29. 6. et seqq. c. 31. 21. c. 32. 27. 28. 30. Quarendum igitur primum est magistratus regiam Dei et cetera omnia adiciuntur ipsi, uti Christus apud Matthaeum promittit, cap. 6.

Commoda quoque, quae à piis Dei cultoribus subditis in Remp. totam recundant, et contra mala et pericula in quae ab impiis Respub. precipitatur, magistratus ad huius administrationis studium & diligentiam movere debet. Nam pijs Remp. etiam malâ tanquam fulcrâ sustinet, quò minus iusta Dei ira corruat, & penas meritas avertunt ab ea. Esa. c. 6. 13. ubi. ejus ergo statumen futurum est semen sanctum, sicut in quercibus illis & sicuti in roboribus, quae sunt ad portam injectus statumen est ubi Piscator notat. Esa. c. 1. 9. nisi Iehova exercituum reliquos fecisset nobis superstitis, utcurque paucos, ut Sodomae effemas, Hamore similes effemus. Ita Deus Abrahamo promittit se Sodomum ob justos paucos ibi viventes non perdituram. Gen. c. 18. 23. & seqq. ubi Piscator notat. pium virum esse ingentem & pretiosum thesaurum in Repub. opponit n. se exitio Respub. ne terra perdatar à Deo. Nam pii orant pro salute Respub. quorum preces Deus exaudit. ita Abraham, pro Sodomitis intercedens accipit promissionem. Ita Samuel pro salute populi orans exauditus est. 1. Sam. c. 12. Ita Moyses preces servavit Iudaos, quos Deus perdere volebat. Exod. c. 32. Ita Pauli precibus servati sunt omnes qui erant in navi. Act. c. 27. Prov. c. 11. 1. benedictione rectorum effertur urbs, ore autem improborum destruitur. Jerem. c. 5. 1. percurrite plateas urbis Ierusalem & videte iam & cognoscite & disquirite in plateis an inveniat virum, an sit qui exerceat ius, requirat fidem & condonabo illi. ubi Piscat. Praeterea pii optimi & utilissimi sunt cives & subditi. Faciunt enim hi iusta & utilia. Psalip. c. 4. 8. proximi sui commoda quaerunt,

Philip. c. 2. 4. eumque diligunt. 1. Iob. c. 4. 7. & seqq. pro eo orant. 1. Ioban. c. 5. 16. Iacob. c. 5. 13. & seqq. errantem monent. Matth. c. 18. Deut. c. 13. Act. c. 16. 31. & seqq. in viam reducunt. d. c. 18. vivunt in pace, concordia & beneficentia erga subditos. Ephe. c. 4. 2. 3. 4. 5. 6. c. 5. Colos. c. 3. 12 et seqq. de eorum salute sunt solliciti. Ephe. d. c. 5. 21. Rom. c. 12. 15. 1. Corinth. c. 12. 26. oppressis auxilium ferunt. Proverb. c. 24. 11. Quae cum ita sint, magistratus ante omnia statim ab initio administrationis suae religionem Christianam, & verum Dei cultum tanquam fundamentum imperii sui curabit & plantabit. Quod si facit, vigebunt omnes virtutes inter subditos, & in omnibus suis actionibus prosperabitur. Iosu. c. 1. 8. ne discedito liber iste legis ab ore tuo: tunc enim prosperaberis in viis tuis, & secundaberis. 1. Reg. c. 2. 2. Reg. c. 3. Deut. c. 28. c. 6. 18. c. 4. 40. 1. Sam. c. 12. 14. & seqq. ut exemplis Davidis, Iosopati, Iosia & aliorum doceri potest. Contra, hanc administrationis suae curam praecipuam negligens, se & Repub. seu Regnum suum variis calamitatibus certissimis involvet & per impios profanos subditos instam Dei iram in se concitabit. 2. Chron. c. 24. 20. 24. & toto lib. 1. & 2. Reg. Nam impii subditi in Repub. viventes gaudent nocere. Proverb. c. 12. 12. c. 21. 15. c. 29. 10. & destruere. Proverb. c. 11. 11. c. 28. 12. Dei iram provocant, & varias sibi atq; Reipub. penas attrahunt, ut Samuel populo & Regi Iudaico concionatur. 1. Sam. ca. 12. per tot. imprimis 27. versic. Quod si ultro, ait, malefeceritis, cum vos, cum Rex vester consumemini Deut. c. 31. 29. Novi enim fore, ait Moses, post mortem meam, ut omnino corrumptus & recedatis ab hac via quam praestitui vobis: unde obveniet vobis hoc malum extremis temporibus, cum feceritis malum in oculis Iehova provocando eum opere manuum vestrarum. Deut. c. 28. c. 29. Ierem. c. 5. 25. iniquitates vestrae avertunt ista, & peccata vestra, cohibent bonum hoc à vobis. Ierem. lament. c. 4. c. 5. Daniel. cap. 9. Esai. cap. 60. 12. Gentes & regnum quae non servierint tibi Iehova peribunt, gentes inquam vastando vastabuntur. Idem Stracid. cap. 16. vers. 5. dicuntur impii totas civitates saepe perdere & qui seminavit iniquitatem tandem metes mala. Proverb. cap. 22. vers. 8. Ideoque Deus gravissimè regionem aliquam puniaturus

niturus, publico religionis orthodoxæ exercitio eam punit. Amos. cap. 8. vers. 11. vers. 12. & 13. 2. Chronic. cap. 18 vide Tzophan. cap. 3. & Lamentatio. Ieremia. Mich. cap. 1. cap. 2. cap. 3. Nam contemptus cultus & religionis divina avertuntur commoda & benedictiones, quæ Dei cultores sequuntur & committantur, & contra attrahuntur ab impiis omnia mala & eorum pœna divina. Deuteronom. cap. 28. cap. 29. Ex his omnibus igitur quæ dixi, apparet quam necessarium, quamque utili sit summo magi Crævi, ut primam & præcipuam curam religionis orthodoxæ habeat, eamque in suo regno introducat exercitiisque publicis pietatis, de quibus in sequentibus dicemus, foveat & conserve.

Hæc ecclesiastica administratio consistit in doctrina religionis orthodoxæ publice tradenda & docenda, atque in eadem usu & exercitio publico instituendo & conservando.

Respicit igitur hæc administratio tria, nimirum doctrinam, cultum & vitam sanctam; piamque membrorum regni. Cultus est usus & exercitium religionis orthodoxæ. Vita pia & sancta dicitur, quæ doctrinæ & cultui prædictis responderet. Vnde regnicolæ professione & vita veri Christiani dicuntur. Matt. ca. 10. Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bona & glorificent patrem, qui est in celis. Iohan. ca. 13. Beati vos, si scientes illa faciatis eadem. Arctius in problem. loco 45. tom. I.

Administratio hæc ecclesiastica duobus potissimum officiis peragitur. Prius est de doctrina & exercitio religionis orthodoxæ in regnum introducendis. Alterum est de iisdem conservandis defendendis & ad potesteros transmittendis.

Illud occupatur in hoc, ut Deus rectè cognoscatur & colatur, hoc est, ut in toto regno vigeat verus de DEO sensus, seu cognitio Dei & rectus Deo cultus præstetur, idque

idque libere publicè à singulis & universis in toto regno, absque ullo metu & periculo. Hoc verò in omnibus, quæ prioribus adversantur, removendis occupatur. *Quibus duobus magistratus officii regnum Dei erigitur & conservatur inter homines in hac humana politica societate. Matth. c. 21. 43. Luc. c. 8. 1. 10. e. 9. 2. 11. 60. 62. Marc. c. 7. 1. 1. Cor. c. 4. 20. Iohan. c. 3. 3. 5. Act. c. 28. 31. Coloss. c. 4. 11.*

Vtrumque hoc officium, pacto religioso, magistratus cum regni membris Deo tolemaiter in regni comitiis communi consensu promittit, quod nimirum & magistratus & regni membra, operam sedulò dare velint, quo perpetuo Deus verè à singulis & universis membris in toto regno cognoscatur & colatur, atque sub ea conditione, regnum suum à Deo recognoscunt eique fidem & obsequium tanquam subditi & vasalli spondent & accidunt.

Est enim Dei terra & plenitudo ejus. Esa. c. 66. 1. Psalm. 24. qui est Dominus dominantium et rex regum. 1. Reg. c. 8. qui omnium creaturarum est Dominus proprietarius atque earum administrationem concedit cui vult, ita tamen ut jus suum ideo non amittat. 1. Chron. c. 29. 10. et seqq. Dan. c. 2. 21. c. 4. Rom. c. 13. et diximus supra de Ephor. Exempla hujus pacti religiosi videre licet Deut. c. 26. 17. à Iehova stipulatus es sponsonem hodie fore tibi Deum, cum ut ambules in vis eius, cum ut observes statuta eius, præceptaque eius & iudicia eius & auscultes voci eius. 18. Iehova vero stipulatus est sponsonem à te hodie, te fore ei populum peculiarem, quemadmodum edixit tibi observaturum omnia præcepta eius, 19. cum ut efficiat te sublimem supra omnes gentes quas fecit, laude & nomine & gloria, cum ut sis populus sanctus Iehova Deo tuo quemadmodum locutus est. Deut. c. 27. c. 28. & disertius c. 29. 1. 2. 3. 9. 10. & seqq. c. 5. 7. 8. 9. 10. 11. Dan. c. 3. 12. c. 5. 18. 2. Reg. c. 18. c. 11. 2. Chron. c. 23. 16.

Religiosum hoc pactum juramento promittentium, populi & magistratus summi, confirmari potest, quo jurent illi se operam duros, quò fiant illa, quæ pertinent ad ecclesie, regni-

regniq̄ue Dei conservationem. *Psal.* 101. & 50. & 35. & 2. *Esa.* c. 49. 23. *Ob quam causam reges plurimi Sacerdotes & pontifices esse voluerunt, ut refert Gregor. lib. 8. c. 2. nu. 6. 7. 8. 9. de Repub. qualis etiam fuit Melchizedecus. Genes. c. 14. & Samuel. 1. Sam. c. 3. & seqq. Et Eli ante Samuelem. 1. Sam. c. 2.*

In hoc religioso pacto inito debitores & correi promittendi sunt, summus magistratus regni, & ephori illius, Deus vero creditor cui promittitur: Debitores correi sele coniunctim obligant, quod velint Deo tribuere, quæ sunt Dei, ut nimirum vera Dei agnitio, & cultus Dei sincerus in regno vigeant, secundum verbum Dei, non mandata, vel placita hominum. *Matt. c. 15. 9. Deut. c. 12. 8. Col. s. c. 2. 23. In hisce tota tabula Decalogi prima continetur & regnum Dei in Repub. constituitur, ita ut populus & magistratus Dei sint populus. 2. Chron. c. 6. 16. & seqq. c. 23. 16. c. 15. 12. 13. 14. 15. Iosua. c. 1. per tot. 1. Reg. c. 2. 3. 4. 5. 2. Reg. c. 11. 17. Nehem. c. 10. Esai. c. 17. 19. & seqq. Ita vero correi sunt summus magistratus regni & ephori populum representantes, ut in solidum & in continenti ab uno quoque promissum peti possit, tanquam à principali reo. *lo. pen. de duob. reis stipul. 2. Chron. c. 33. 2. Reg. c. 24. 4. Deut. c. 29. Nam Deus non voluit unico homini ecclesiam, seu curam agnoscendi & colendi sui committere, sed toti populo, quem eiusdem ministri ephori & summus magistratus representant, ita ut hi administratores quasi unius personæ vicem sustineant, argum. l. mortuo. 22. de fideiuss. & quilibet ex iis in solidum sit obligatus. argum. lere. cap. 17. 20.**

Sed adferamus etiam exempla obligationis huius, qua summus magistratus & populus se Deo obligant ad agnoscendum & colendum Deum. *2. Reg. c. 11. 17. tunc pepigit lehojada fœdus inter lehoram & regem & populum, ipsos fore populum lehoræ & inter regem & populum. 2. Chron. c. 23. 3. tunc pepigit tota illa congregatio fœdus in domo Dei cum rege. cum dixisset eis lehoiada, ecce filius regis regnaturus est. vers. 19. pepigit autem lehoiada fœdus inter se & versumq̄ue populum & regem, ut esset populus Domini. 2. Chron. c. 15. 12. innuerunt fœdus de*

F f f

Requirendo Iehova Deo majorum suorum ex toto corde suo & ex toto animo suo. 13. adeo ut quisq; non requisitus esset Iehovam Deum Israelis, morte afficiendus esset, si ve arvens, si ve magnus, si ve vir, si ve famina. 14. Et jurarunt Iehova cum sono magno & clangore tubisq; ac buccinis. 15. Ietabunturq; omnes Iudaei de illo juramento. 2. Reg. c. 23. 2. ascendit rex in domum Iehova & omnes viri Iehova & Ierusalimum cum eo, cum sacerdotes, tum propheta ac totus populus à minimo usq; ad maximum, & legit ipsis audientibus omnia verba libri faderis qui in vetus fuerat in domo Iehova. 3. Deinde stans rex ad columnam suam pepigit fadus coram Iehova se secutos Iehovam & observaturos praecepta eius & testimonia eius, ac statuta eius ex toto corde & ex toto animo, praestando verba faderis illius, quae scripta sunt in libro illo: cui adstibat populus in ipso federe. 4. tunc praecepit rex &c. 2. Chron. c. 34. 29. 30. ubi legit ipsis audientibus omnia verba libri faderis &c. 31. Deinde stans rex in statione sua pepigit fadus ipsum coram Iehova, se secuturum Iehovam & observaturum praecepta eius, testimonia eius & statuta eius, &c. vers. 33. ibi. & addidit quemque inventum in Israele ad colendum Iehovam Deum ipsorum, omnibus diebus eius non recesserunt à sequendo Iehova Deo majorum suorum. 2. Chron. c. 17. per tot & c. 33. 16. ibi: edixit Iehova ut coleret Iehovam Deum Israelis. Nehem. c. 10. 1. pro hoc autem toto pepigimus constitutionem faderis & scripsimus: idq; cum ob signatione principum nostrorum, Levitarum nostrorum, sacerdotum nostrorum. 2. fueruntq; in istis ob signationibus & seqq. per tot. imprimis versic. 29. 30. 31. 32. & seqq. & c. 2. 13. Deut. c. 29. 10. 11. 12. Vos statis hodie omnes ad ineundam fadus Iehova Dei tui, cum adjuratione eius quod Iehova Deus tuus pangit tecum hodie. 13. ut statuatur te hodie tibi in populum, & ipse sit Deus, quemadmodum dixit tibi &c. vers. 14. 15. 16. & seqq. & c. 31. De renovatione istius faderis dicitur Iosue. c. 24. per tot. Videre quoq; licet de hoc federe. 2. Chron. c. 6. 1. 2. & seqq. c. 24. 20. 29. 36. c. 30. 12. c. 34. 10. c. 23. 16. 1. Sam. c. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 22. et seqq. 2. Reg. c. 11. 17. Nehem. c. 9. c. 10. Ios. c. 24. per tot. Hinc liber faderis dicitur codex sacer, continens capita faderis. 1. Reg. c. 23. 2. 2. Chron. c. 16. 15. Nehem. c. 9.

Magistra-

Magistratui & populo hæc facientibus Deus contra in hoc pacto religioso promittit & minatur: promittit se huic populo & magistratui obedientibus, futurum Deum benignum & elementem protectorem: minatur verò inobedientibus & fædus hoc violentibus, se severum & iustum fore pænæ exactorem. *Ios. c. 5. c. 24. Iudic. c. 4. 1. Sam. c. 12. 14. & seqq. c. 13. 13. 14. c. 15. 26. 1. Reg. c. 11. 3. 1. Reg. c. 9. 4. & seqq. Deut. c. 28. c. 29. Psalm. 72. & 83. & 85. & 147. 12. 13. Atq; hinc reges & populus hæc pacta non servantes, perfidi vocantur. 2. Chron. c. 28. 22. c. 29. 6. 19. c. 30. 7. 33. 19. c. 36. 14. hinc quoque florentissima regna sub piis regibus, uti sub Davido, Salomone, Iosaphat, Iosia, & aliis quorum mors futurarum calamitatum presagium esse solet, præsertim quando impii illis succedunt. 2. Reg. c. 23. 28. Iudic. c. 2. 19. 2. Chron. c. 35. 2. 5. Esa. c. 3. 5. c. 57. 1. sub impiis verò miserrimus Reipub. status fuit, uti sub Achab, Caligula, Nerone, Claudio & Heliogabalo & pluribus aliis.*

Pacti igitur huius initi, quando à magistratu, vel Ephoris, populam representantibus, violatur, vindex est Deus. Tenetur enim alter correns, alterius correi culpam præstare & peccatis illius communicat, si peccantem & violentem correum hoc suum pactum, non continet in officio, nec illi se opponendo resistit, eumque, quantum potest, non impedit. 1. Reg. c. 14. 16 exponet Israe' em propter peccata Ieroboami. & c. Steph. lun. Brutus de vind. contra tyrann. quest. 2. Ideò tenentur Ephori magistratus exorbitantem officii sui admonere. arg. Ierem. c. 17. 20. 1. Reg. c. 18. 19. & illi resistere, & contra. Quod si Ephori hoc non fecerint, sed tacendo, cessando, dissimulando, permittendo patiendo magistratus summi pacti huius violationem non impederint, merito illi à Deo ob culpam & permissionem hanc puniantur, uti ostendunt exempla. 1. Sam. c. 12. 14. Sed si non auscultaveritis Iehova, sed rebellatis præstituto Iehova, usque erit manus Iehova contra patres vestros. 25. Quod si malè feceritis, cum vobis, tum rex vester consumemini. & cap. 13. 14. Ezech. cap. 7. 23. & seqq. Deut. cap. 28. 4. & seqq. & c. 29. 12. 13. et seqq. Vid. exempla. 2. Reg. cap. 25. 9. cap. 17. 2. Chron. cap. 21. 14. cap. 24. 20. 23. cap. 15. 1. Reg. cap. 11. 33. Iud. cap. 2. 20. 1. Sam. cap. 15. 26.

Sprevisi verbum Iehova, idè spre vit te Iehova, ne sis rex. 2. Sam. c. 21. 1. Fuerat enim fames temporibus Davidis, tribus annis continuis, deinde requisivie David faciem Iehova: cui dixit, Iehova, propter Saulem & domum illius sanguinariam est, eo quod morte affecit Gibeonita. 2. 3. & seqq. & 2. Sam. c. 24. 2. 3. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 17. cum allocutus David Iehovam videndo Angelum, qui percutebat populum, dixisset, ecce ego peccavi, & ego inique feci hi autem, ha oves, quid fecerunt 18. Sic quæso manus tua contra me et contra domum paternam meam. et vers. 25 ubi Pet. Martyr. Jerem. c. 15. 4. Et tradam eos in commotionem omnibus regnis terræ propter Manassem filium Iechiskia regis Iuda, ob ea qua fecit Ierusalamis. 5. 6. 7. et seqq. c. 17. 20. et seqq. 1. Reg. c. 16. 2. 4. et seqq. 2. Chron. c. 21. 13. 14. c. 34. 23. 24. 1. Reg. c. 14. 16. 2. Reg. 17. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. Psalm. 82. vid. Petr. Greg. lib. 22. c. 14. de Repub. Dana. lib. 3. polit. imò tota regna etiam florentissima ob violatum & ruptum hoc pactum, idololatriam & peccata regnicolarum eversa fuerunt, 2. Reg. c. 25. 9. c. 17. Esa. c. 60. 12. gentes & regnum qua non servierunt tibi Iehova peribunt. Psalm. 73. 27. Psalm. 2. 10. 11. Psalm. 94. 15. 20. 1. Reg. c. 2. 23. & seqq. Esd. c. 6. 12. Ios. c. 24. 11. 20. Iudic. c. 6. 6. profana exempla enumerat Petr. Greg. lib. 2. c. 2. & lib. 13. c. 10. de Repub. Dana. lib. 3. polit. tit. qua evert. Remp. Steph. Jun. Brut. quæst. 1. & 2. de vind. cont. tyras. Melch. Jun. lib. 1. polit. quæst. 6. Exemplum resistentium violentibus pactum religiosum vid. Iud. c. 20. ubi Israelita conventu indicto Beniamitas citant, & in consumaces ob mal. ficiam commissum bellum decernant & suscipiunt, atque victos interficiunt, & Ios. c. 22. ubi audientes Israelita de defectione & apostasia Rubenitarum, bellum ob eam causam contra fratres suscipiendum esse iudicant. Adeo verò impio ejusdem magistratus est resistendum, ut mandata contraria magistratus non sint curanda. 1. Reg. c. 4. 19. 1. Reg. c. 18. Dan. c. 3. 16. 17. 18. Exod. c. 1. 15. 16. 17. 1. Reg. c. 18. 19. & seqq.

Regnum verò suum magistratus & populus, ut vasalli à Deo tanquam domino suo, se habere agnoscunt, tituloque quò utuntur hoc ipsum profitentur, se nimirum ex solâ Dei gratia

gratia & beneficio illud esse quod sunt. Nam à Deo habere & accipere hunc magistratum imperium suum de sacra scriptura abundè probari potest. Ex Proverb. c. 10. c. 8. 51. 2. Chron. c. 9. 8. 1. Chron. c. 29. 10. & seqq. Dan. c. 2. c. 4. 22. Esa. c. 45. 2. Reg. c. 8. 13. Rom. c. 13. 21. 3. Iud. c. 5. 13. c. 2. 19. c. 15. 11. 2. Pet. c. 2. 19. Num. c. 27. 16. 17. 1. Sam. c. 8. 19. 20. c. 12. 15. c. 16. 2. 3. 5. Job. 10. 34. c. 12. 18. Iohan. c. 19. 11. 1. Reg. c. 10. 9. 2. Sam. c. 7. 18. 20. 21. Hefr. c. 1. 2. Atque id ipsum etiam agnoscunt hodierni reges & principes in istis titulis suis, quibus utuntur, Von Gottes gnaden / Kheysler / König / Herzog / Fürst &c. Rodolphus Dei gratia Imperator &c. Henricus Dei gratia, rex Gallie, &c. Hinc quoque solium regis, dicitur Dei solium. 2. Chron. c. 9. 8. Item populus regni, Dei populus & hereditas Dei vocantur. 1. Sa. c. 10. 1. 2. Reg. c. 20. 5. 1. Reg. c. 8. 5. 2. Reg. c. 11. 17. Exod. c. 15. 16. Da. c. 2. c. 5. Ps. 53. 4. et 14. 4. Mich. c. 3. 3. Job. c. 12. 18. c. 41. 25. & servus Dei. 1. Reg. c. 3. 8. 9. Dei enim est terra, quam creavit & conservat. 1. Chron. c. 29. 11. 12. & seqq. Esa. c. 37. 16. ibi: tu Deus ille solus es, in omnibus regnis terra. Psalm. 115. 16. ipsi cali sunt Iehova, terraque quam dedit filiis hominum. Sap. c. 6. 4. 5. 2. Sam. c. 6. 21. Psalm. 24. 1. orbis terrarum est Domini & omnes ipsius habitatores. Levit. c. 25. 23. mea est terra: Et vos estis peregrini & inquilini. vid. Mast. Vogel, part. 4. memb. 3. in pen theol. Magistratus verò huius hereditatis dominicæ administrator, dux, pastor, minister vel antecessor populi dicitur. 1. Chron. c. 11. 2. 2. Sam. c. 5. 2. c. 7. 8. c. 6. 21. 2. Reg. c. 20. 5. 2. Chron. c. 5. 10. c. 33. 16. c. 20. 6. 1. Chron. c. 29. 11. Dan. c. 2. 36. 37. c. 4. 14. Rom. c. 13. 4. 6. & dixi supra c. 191. & iudicium Dei administrator & executor. 2. Sam. c. 7. 18. 1. Sam. c. 15. 17. 2. Sam. c. 12. 7. 8. 9. de quo suo officio Deo rationem reddere cogetur, Deut. c. 17. 18. 19. 20. Sap. c. 6. 4. & seqq.

Prius ecclesiasticæ administrationis officium, quod est doctrina & exercitio religionis orthodoxæ in regnum introduceas, consistit in institutione sacri ministerii, & scholarū.

Sacrum ministerium est publicum munus docendi veram agnitionem Dei & exercēdi cultum illius sincerum, ministris

electis demandatum, vocatur ab Apostolo. 2. *Corinth. cap. 5. vers. 18. 19. 20.* ministerium reconciliationis, sermo reconciliationis, legatio Christi. et *Actor. cap. 6. 4.* administratio sermonis.

1. In constituendo hoc ministerio summi magistratus officium est, primum, ut edicta publica pœnalia, de agnoscendo & colendo vero Deo iuxta sacram scripturam, proponat, & in toto regno & singulis illius provinciis, quocunque ipsi visum fuerit tempore, promulget, pœna sancita in violatores edictorum exemplo priorum regum.

2. Deinde ad magistratum pertinet, ut orthodoxæ fidei canones, seu veræ religionis solemnem formulam, quam cōfessionem vocant, de doctrina & œconomia ecclesiastica, hoc est, de ritibus & officiis ecclesiasticis, ordine & decore peragendis, iuxta normam sacrarum scripturarum, legitime sanciat. Sic *Moses Dei religionem et cultum in politia sua constituit et Aaroni præscripsit. Sic Iosua curavit circumcidi populum, Iosu. cap. 5. legem promulgavit. Iosua. cap. 8. fœdus renovat. cap. 24. David, Levitis ordines & officia præscripsit. 1. Chronic. cap. 23. cap. 24. cap. 25. cap. 29. Iosophat idola abolevit. 2. Chronic. cap. 23. Ioas sacerdotes negligenter curantes templi fabricam officii admonet & multat. 2. Regum. cap. 12. 2. Chronic. cap. 24. Hiskias reparat templum & cultum instaurat. 2. Reg. cap. 18. 2. Chron. c. 29. & Iosias. 2. Reg. cap. 34. 2. Chronicor. cap. 34. cap. 35. vers. 2. Sic Constantinus magnus, Theodosius, & pii alii reges fecerunt, ut ecclesiastici historici scribunt, vid. 2. Chronic. cap. 34. vers. 29. & cap. 15. vers. 13. Daniel. cap. 3. vers. 29. cap. 6. vers. 25. 26. cap. 4. Hædra. cap. 7. vers. 11. & seqq. Nebem. cap. 6. vers. 1. 2. 3. cap. 7. 5. Iosu. cap. 23. vers. 6. 2. Reg. cap. 11. vers. 17. 2. Samuel. cap. 6. vers. 14. cap. 17. vers. 2. 18. Pii reges etiam in publico cultus divini exercitio solemniter præire soliti sunt. *Ezra. ca. 1. vers. 1. 2. & seqq. cap. 7. 1. Chronic. ca. 16. vers. 7. & seqq. 2. Chronic. ca. 6.**

9. & seqq. cap. 19. vers. 6. & seqq. cap. 29. vers. 20. & seqq. cap. 30. 11. & seqq. & latius ex citatis locis apparet, & didi supra c. 9. allatis exemplis. Ex his quidam pios & doctos viros per omnes regni civitates miserunt, qui populum ubiq; de vera Dei religione, agnitione & cultu ex verbo Dei docuerunt & instituerunt. 2. Chron. c. 17. 2. Reg. c. 23. tot. librum Hestra & Nebemia. Hoc ipsum multis in locis etiam jura civilia docent. l. 1. C. de sum. trinit. & fide cathol. l. 4. l. 6. l. 7. C. d. r. Novel. 123. c. 31. Novel. 127. c. 6. Nov. li. 17. Leon. 15.

3. Tertio officio magistratus incumbit judicia ecclesiastica ordinaria, presbyteria, synedria & consistoria ecclesiasticorum constituere, & per ea de episcopis & pastoribus vocandis, examinandis, ordinandis, in officio dirigendis, judicandis, vel removendis, leges dare. quod probatur exemplo Salomonis. 1. Reg. c. 2. vers. 27. Iosaphati. 2. Chronic. cap. 19. vers. 11. Constantini magni, Euseb. lib. 10. cap. 5. Theodosi. lib. 3. C. de sum. trinit. & fid. cathol. & aliorum Imperator. l. 9. l. 31. l. 40. l. 47. l. 48. C. de episcop. & cleric. Novell. 125. cap. 13. cap. 1. cap. 10. Novell. l. 6. c. 1. cap. 4. cap. 16. Novell. 137. cap. 24. Novell. 123. cap. 1. c. 10. Nov. li. 131. c. 4.

4. Quarto magistratus huius partes sunt, curare ut Ephori regni & præfides provinciales quilibet in provincia sua specialem curam de ministerio hoc suscipiat, nimirum ita ut in singulis paræciis suæ provincię, ex consensu & electione cuiusque ecclesię, presbyterium, hoc est, senatum ex ministris ecclesię & aliis piis, sanctis, integris & prudentibus è plebe electis, ad gubernacula ecclesię, ad eius conservationem & ædificationem in Christo constituat & autoritate sua confirmet: de quo presbyterio supra cap. 8. de provinciis administr.

5. Quinto eiusdem magistratus officium est curare, ut ministri ecclesię cuiusque, legitimè, internè & externè vocentur, eligantur & confirmentur, & ita vocati, doctrinam legis & Evangelii sincerè ex verbo Dei

verè

verè, plenè, ordinatè, populariter idque publicè & privatim *Act. c. 20. 20.* in ecclesia proponant, doceant & explicent: *arg. 1. Chron. c. 16. 4. 5. c. 23. c. 24. & seqq. Esra. c. 7. 6. 10. 11. 12. 25. Nebem. c. 8. 2. 3. 4. 5. 8. 9. 14. c. 9.* Deinde sacramenta, sigilla fidei, rectè administrent & dispentent: Tertio, præsentibus & præsbysterio bonis consiliis & admonitionibus, eiusque actiones dirigant in proponendo, in sententiis colligendis, & præcipuis peragendis: Quarto, cum sibi adiunctis præsbysteris disciplinam ecclesiasticam rectè exercent & reliqua, quæ collegio presbyterorum iniuncta sunt, peragant, *de quibus singulis vid. 1. Tim. c. 5. 27. Act. c. 6. 4. c. 20. 20. Matth. c. 28. 19. & c. 18. 18. & latius supra c. 8. de provinciis diximus. Ex hisce apparet, summum magistratum circa doctrinam fidei habere iudicium cognitionis, discretionis, directionis, definitionis, ac promulgationis, idque eundem exercere secundum scripturas sacras, & iuxta eas Episcopis imperare. Sic Constantinus de Arriana controversia iudicium sibi sumpsit. Euseb. lib. 3. c. 10. & seqq. Unde & hoc constat, quod ecclesiastici regum potestati subiecti sint, exceptis illis, quæ sunt ministerii propria, in concionibus verbi & administratione sacramentorum, in quibus Deo & ecclesia subiciuntur, quatenus vero sunt cives, ipsi cum familiis et rebus potestati civili sunt subiecti. Rom. c. 13. ubi omnis anima, *arg. Matth. c. 17. 27. Act. c. 26. Novel. 83 in præfat. Novel. 86. c. 1. Novel. 123. c. 20. c. 21. vido defensore pacis Marsilii part. 2. c. 4.**

Scholarum institutio est, qua publicæ scholæ & officinæ pietatis & bonarum artium in omnibus provinciis iussu & auctoritate summi magistratus regni aperiuntur & eriguntur. *Schola enim est honorum et pietum civium officina et seminarium, quo parus et putus Dei cultus et cognitio conservatur et ad posteros transmittitur. Studia oculos mentis aperiunt et iudicium acuunt atque informant.*

Scholæ eiusmodi, optimis & doctissimis cuiusvis artis & facultatis, quam pollicentur, professoribus eodem summo magistratu procurante, instruendæ sunt, qui excellentes sint invitæ sanctitate & eruditione, fidei, diligentia, & patientia, arque

atque docendi dexteritate. Deinde curandum est, ut sint celebres & frequentes, privilegii honestis munitæ & fundatæ redditibus annuis. *vid. Pet. Greg. lib. 1. 8. & lib. 12. de Rep. Dana. lib. 4. cap. 3. polit. Zepher, lib. 1. de polit. eccles. Casim. cap. 25. & seqq. vitæ politica: & Quintilian.* Schola enim est omnis salutaris causæ & fons, atque totam regionem dicere saler, non secus atque aurisodina, vel argensifodina locupletissima. Contra illius privatio in *Repub.* omnis mali & exitii causa. *Deut. c. 4. 10. c. 6. 18. e. 28. per ept. Proverb. c. 29. 18.* Cum non est visio (hoc est doctrinæ prædicatio ex lege & prophetis) nã datur populus. *Esa. c. 24. 5. 6. & seqq. & Psalm. 74. 7. Ezech. c. 7. 26. Esa. c. 30. 20. & sequentib. Deut. c. 6. 6. Et erunt præcepta ista, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo, eaque acutè ingeres filiis tuis, ac loqueris de eis quum sedes domi tuæ, cum ambulas per viam, cum cubas, cum surgis & seqq. et c. 4. 10. ut discant timere me quibuscunque diebus vicuri sunt super terra et doceant filios suos. &c. c. 11. 19. Docebitis ea filios vestros, loquendo de eis cum sedes domi tuæ, cum incedis per viam, & cum iaces et cum surgis. Malach. c. 2. sacerdotis labia custodient scientiam & legem requirent. ex ore ipsius, quia angelus Domini est. Deut. c. 17. 8. 9. De ejusmodi scholis latius videre licet. 1. *Sam. c. 19. 20. & seqq. 1. Reg. c. 18. 13. 2. Reg. c. 2. 5. 7. 1. 16. 17. c. 4. 1. 2. & seqq.* Testimonia ex novo testamento de Scholis *vid. Matth. c. 4. 23. c. 6. 2. 5. c. 23. 6. Act. c. 13. 23. 14. et seqq. c. 15. 21. Moses à temporibus antiquis habet in singulis civitatibus, quæ cum prædicent in Synagogis, ubi per omne sabbatum legitur. Act. c. 2. 2. ubi Paulus dicit, se institutum in Schola Gamalielis. c. 17. 2. 17. c. 17. c. 19. 8. 9. c. 6. 9. 2. 2. Chron. 17. 5. elato itaque animo suo ad vias Iehovæ, amplius adhuc amovit excelsa & lucos ex Iebuda. 7. Et anno tertio ex quo regnare capit, misit cum præfatis suis cum Benchayle et cum Hobadja et cum Zacaria et cum Nathanael; et cum Micaja ad docendam per civitates Iudæ. 8. cum illis, inquam, homines Levitas etc. 9. qui docuerunt in Iebuda habentes secum librum legis Iehovæ & obiverunt omnes civitates Iebudæ docentes populum. Nabucadnozar rex juvenentis doctores & informatores aluit. Daniel. c. 1. 4. 19. 20. 21. Et propheta exaltatissimum *Repub.* statum descripserunt dicit**

non fuisse sacerdotem, non doctorem neq; legem, neq; principem in populo. 2.
Chron. c. 15. Vid. Lamentationes Ieremie.

Constituenda verò & aperienda sunt, tum scholæ privatæ, vulgares, paganæ, oppidanæ, triviales, tum cultiores, publicæ Academiæ, in quibus brabeia doctis & ad ecclesiæ, vel Reipub. gubernationem idoneis, decernantur & conferantur.

Primi generis scholæ ephorus quilibet in sibi demandata provincia: posterioris verò generis Academiæ nimirum tummus magistratus instituit & sua autoritate confirmat. Vid. Zepper. lib. 1. de polit. eccles. & Iacob. Middendorp. de Academiis. Chassan. in lib. de gloria mundi & Pacian. lib. 2. c. 46. de probation. Pet. Greg. lib. 1. 8. de Repub.

Imprimis autem curabit magistratus, ut liberi sui in scholis eiusmodi, in vera orthodoxa religione diligenter informentur. Ita David. filio Salomoni successori suo, prophetam Nathan præceptorem & informatorem constituit. Nam vera religio tantum in regno permanet, quandiu magistratus ita informatus vivit & Deo servit. Iosua. ca. 24. 31. Iudic. ca. 2. 7. 8. adde 2. Reg. ca. 22. 3. 2. Chronic. cap. 24. 18. Scholæ insuper clavem scientiæ custodiunt & Dei agnitionem veram & cultum sincerum conservant & ad posteros transmittunt. Vid. Ios. cap. 24. 15. & seqq. Nehem. cap. 13. 10. & seqq.

Alterum officium summi magistratus in administratione ecclesiastica, consistit in conservatione & defensione ecclesiæ, exercitii & usus publici cultus divini & Scholarum. Nam hanc quoque curam & inspectionem magistratus summi esse patet ex pluribus scriptura locis, Num. cap. 27. vers. 16. Psalm. 78. vers. 70. Esa. ca. 44. vers. 28. & ca. 49. vers. 29. Psalm. 24. vers. 7. idque exemplo Moïsi. Exod. ca. 12. vers. 32. Iosua. I. ca. 5. vers. 2. ca. 6. vers. 6. cap. 8. vers. 30. 35. ca. 22. Davidis. 2. Samuel. cap. 6. vers. 10. 1. Chronic. ca. 23. 24. 25. 26. Salomonis. 1. Reg. cap. 5. 6. 7. 8. Ase. 2. Chron. cap. 15. 8. Iosaphati. 2. Chron. ca. 17. 6. 7.

19. vers. 8. Ioas. 2. Chronic. cap. 29. vers. 31. Iosia. 2. Chron. cap. 34. 35. Zepperus de politica ecclesiastica: Petr. Gregor. lib. 8. cap. 2, de Republ. Socrat. histor. ecclesiast. lib. 5. cap. 10.

Cura igitur hæc complectitur duas partes, quarum una est de conservatione ecclesiæ & cultus divini atque scholarum: altera vero de defensione earundem contra illius hostes persecutores & turbatores. Deuteron. cap. 13. vers. 12. & seqq. 1. Reg. cap. 18. vers. 40. Nebem. cap. 4. vers. 16. 17. Psalm. 104. & 118. & 119. Esai. cap. 49. vers. 23. ubi magistratus dicitur ecclesiæ Dei nutrices.

Conservatio veræ religionis & cultus divini est, qua doctrina celestis puritas atque orthodoxus consensus conservatur & ad posteros transmittitur. quod duobus mediis & modis à magistratu procuratur.

Primò conventibus & visitationibus ecclesiasticis indidendis & habendis à fidelibus & piis regni ecclesiæ ministris, in qualibet illius provincia, & si opus est in toto regno quibus gubernatores & pastores ecclesiæ in officio continentur & religionis controversiæ et vitia quævis œconomice ecclesiasticæ, cognoscuntur, corriguntur et tolluntur. Deinde præmi competentis contributione piis Dei cultoribus. David precatur Deum, ut exercitium cultus divini semper retineat & in domo Dei maneat. Psalm. 61. vers. 5. & Psalm. 65. vers. 5. imprimis vero David prædicat felicitatem eorum, qui publicum illud exercitium cultus divini habent in Psalm. 48. & Psal. 122. & Psal. 132. & exercitium hoc publicum sibi ad tempus sublatum moleste fert & conquiritur. Psal. 42. 1. 203. 405. ubi Piscat.

Curabit igitur & mandabit magistratus ut conventus generales publicos habeant personæ ecclesiasticæ, in quibus de doctrina & vita subditorum regni inquisitio & examen instituat, quo illæ sint sanæ, integræ, & ad verbū Dei confirmatæ,

Conventis hocce convocare & regere est summi magistratus. Sic David convocavit sacerdotes ad reduendam arcam. 1. Chron. c. 13. 12. & ad ordinandos sacerdotes. 1. Chron. c. 23. 1. Salomo in dedicatione templi. 1. Reg. c. 8. Ezechias. 2. Chron. c. 29. 4. Iosias. 2. Reg. c. 23. 1. 2. Sic concilium Nicenum est indictum à Constantino. Et Constantianopolitanum à Theodosio seniore & Ephesinum à Theodosio Iunior. & Constantina, Constantinopolitanum 6. à Marciano, Chalcedonense. Carolus magnus in Gallia 5. concilia provincialia convocasse legitur. Iustinianus Imp. jubet unumquemq; archiepiscopum singulis annis synodos celebrare & episcopos ad se convocare. Novel. 123. c. 10. Novel. 131. c. 1. c. 2. Novel. 137. c. 7. vid. Pareum ad Rom. c. 13. in dubiis, ubi Pontificios dissentientes refutat.

Conventus speciales sunt presbyteria cuiusque parœciæ, conventus clasci, synodi particulares provinciales. de quibus singulis latè Zepper. in lib. de polit. ecclesiastica & Francis. Junius in lib. de commun. sanctor.

In conventibus hisce ecclesiastici dispicere debent & ex verbo Dei examinare, an doctrina sit sana, & vita huic respondeat an cultus divinus sit sincerus, an sacramenta rectè administrètur, & disciplina ecclesiastica vigeat, (scholæ sint benè constitutæ, & denique bona ecclesiastica rectè administrèntur, an falsi doctores, seductores se ingerant, falsaque dogmata spargant, an Diaconia pauperum rectè administrètur, & quilibet in domo Dei suum faciat officium. Curabunt etiam, ut utiles libri de religione orthodoxa in regno imprimantur edantur, vel vendantur & publicentur, nec non ut ecclesiæ vel Reip. utiles, insignes & eximii viri in regnum, vel provinciam pertrahantur & alliciantur.

Conventibus hisce respondent visitationes ecclesiarum, quarum quædam visitatio est domestica specialis. quæ fit per ministrum ecclesiæ illius loci, adjuncto seniore eiusdem presbyterii: quædam etiam generalis visitatio, quæ fit per inspectorem ecclesiæ, adjuncto illius loci officiaro politico, in conventibus

ribus ecclesiasticis : fit denique visitatio quædam in synodo provinciali , per deputatos aliquos inspectores & consiliarios aulicos.

In his visitationibus itidem fit examinatio , inquisitio , sciscitatio & exploratio de doctrina & vita.

De doctrina, secundum fidei articulos & catechismum. De vita secundum decalogi præcepta instituta.

Fit quoque in hisce inquisitio de statu ecclesiarum, scholarum, & de dispensatione bonorum ecclesiasticorum, de vita & doctrina ministrorum ecclesiæ cuiusque, & denique de sustentatione ministri ecclesiæ cuiusque & iuventutis informatore, ne hi egeant, vel ex rei familiaris penuria cogantur tale vitæ genus exercere, quod vocatio ipsorum ecclesiastica interturbetur, impediatur, vel vilipendatur, ne post mortem ipsorum uxores, liberi & familia ad stipem prorsus redigantur & in ignominia vivant.

Exempla piarum visitationum licet videri 1. Sam. c. 7. 3. 2. Reg. c. 3. 4. 6. 1. Reg. c. 15. 11. 2. Chron. c. 31. 4. 11. c. 34. 3. 8. Ab. c. 14. 21. c. 15. 36. 41. c. 18. 23. & plura alia refert Zepper. de polit. ecclesiastica. lib. 3. c. 11.

Curebit quoque magistratus, ut non solum ministri ipsius ecclesiastici recte officio suo fungantur, sed & ut in hoc illos politici ministri iuvent, si necesse fuerit. Ideoque mandabit, ut ecclesiastici & politici sibi mutuas operas tradant, consilia & auxilia communicent & coniungant, uti fecit Moyses & Aaron. *Exod. c. 12. 1. Levit. c. 9. 1. c. 11. 1. c. 13. 1. c. 15. 1. Num. c. 2. 1. c. 4. 1. c. 19. 1. c. 26. 23. c. 26. 1. & David. ecclesiasticos adhibuit. 2. Sam. c. 7. 2. 3. Chron. c. 29. 25. & Ioas. 2. Reg. c. 12. 1. 2. 10. & Iosias. 2. Chron. c. 34. 15. 20. Non igitur permittet magistratus, ut politici ecclesiasticos in suo officio impediant, vel turbent. Neque etiam murmurent Aaron & Miriam contra Moysen : Neque Ieroboam extendat manum contra virum Dei. Salomo etiam sacerdotem seditiosum ab officio disponat. Et Nathan Davidi dicat, tu es vir ille. Et Azaria Uzæ dicat, non licet*

sibi suffisum facere. Zopper. d. lib. 3. c. 13. de polit. eccles.

In testamento suo magistratus religionis, puræ & orthodoxæ rationem habebit, cuiusque curam propagationem & conservationem suo successori & populo regni demandabit, & docebit quibus remediis, malis & quibus sit medendum. *arg. David. 1. Chron. ca. 22. 17. 18. ca. 28. 8. & seqq. cap. 29. 19. 1. Reg. c. 2. 2. & seqq. adde Theodores. lib. 5. c. 25. Nicephorum. lib. 13. c. 1.*

Denique magistratus promulgabit & sanciet leges de prædicanda sana doctrina, de Sacramentis rectè administrandis, de adiaphoris ad *ὁσὺννομίαν* & *εὐταξίαν*, verbo Dei conformem componendis, de catechizationibus, scholis, Synodis, indicendis & cogendis, ecclesiæ ministris inutilibus & malis deponendis & exautorandis. *arg. Exod. cap. 32. 21. 1. Reg. c. 2. vers. 27. cap. 1. vers. 7. & puniendis. 2. Reg. cap. 12. vers. 7. 2. Reg. c. 12. 7. de disciplina ecclesiastica, de vocationibus pastorum, Diaconia pauperum, de bonis ecclesiasticis dispensandis & administrandis, cupriis, sepulturis, & siquæ alia sunt necessaria ad ecclesiasticam administrationem, quæ omnia suis constitutionibus sancit, certamque omnium & singulorum rationem, ordinem et modum verbo Dei respondentem, præscribit. Sed hac in re omninò cavendum magistratui politico, ut manus suas hisce negotiis non applicet, sed illa ecclesiasticis personis committat & demādet. 2. Saã. c. 6. 6. 1. Reg. c. 13. 4. ipse curet, ut externæ hominum actiones sint conformes legibus & ad harum obsequium omnes etiam ecclesiastici conformentur. Zopper. lib. 3. cap. 13. de politica ecclesiastica.*

Præmi competentis contributio ad religionis amorem & studium populo ingenerandum, multum facit, nimium quādo pii Dei cultores in precio, honore & existimatione habentur, ad publica officia, munera ad quæ idonei & pares esse possunt, promoventur ita ut pietas, tum alterius vitæ tum huius, benedi-

benedictionem & fructus habeat & percipiat, iuxta Apostoli dictum. Deinde quando magistratus ministros Dei reveretur privilegiis & muneribus ornat, eorum consiliis utitur & iis occasionem præbet, quâ possint dona sua & talentum aliis fructuosum reddere, ut re ipsa experiantur in verbo laborantes, duplici honore dignos iudicari à magistratu, secundum Apostoli dictum. 1. *Timoth. cap. 5. ob quem honorem etiam patres in scriptura vocantur & alius honorificis appellationibus & elogiis ornantur & ab Imp. insignibus, privilegiis & immunitatibus sunt donati, ut dictum supra cap. 15. de concessione privilegiorum.*

Sequitur de defensione & protectiōe orthodoxæ religionis & cultus divini, quæ in duobus capitib. consistit: nimirum primo in purgatione ecclesiæ & deinde in impediments quibuscunque removendis & tollendis.

Quin emendatio purgatiōque ecclesiæ ab omni errore, hæresi idololatria schismate & corruptela ad magistratum pertineat, non est dubium, idque exemplo piorum dierum regum. 2. *Chronicor. cap. 17. ubi Iosaphat legitur idem fecisse & alii. 2. Chronicor. cap. 22. per 108. cap. 31. cap. 34. 2. Reg. cap. 22. nec non Hiskias, de quo 2. Reg. cap. 18. Iohas de quo 2. Reg. cap. 23. Moses, de quo Exod. cap. 32. Asa, de quo in Chron. & Israelitæ de quib. Ios. cap. 22. Vide Socras. histor. eccl. lib. 5. cap. 10.*

Hoc, ut faciat magistratus: Primò proponet edicta publica de exterminanda & abolenda omni doctrina impia verbo Dei non consentanea, eiusque usum & exercitium sub pena gravissima omnibus & singulis regni membris interdicit: Deinde instituet diligentissimam observationem & inquisitionem impostorum, seductorum deceptorum & pseudodotorum. 2. *Timor. c. 3. 13. & luporum. Matt. c. 7. 15. Act. c. 20. 29. Tit. c. 1. 13. & questum facientium ex pietate. 2. Pet. c. 2.*

quos

quos omnes & singulos in lucem protractos manifestos reddi curabit, & pro meritò puniet.

Collapsum, vel depravatum Dei cultum restituet, atque reformationem ecclesiarum ex verbo Dei, ad illius normam suscipiet, omnia ad perfectiorem statum reducendo, *exemplo piorum regum.* 2. *Reg. c. 18. 4. c. 23. 15.* 2. *Chron. c. 24. 6. c. 34. 6. Daut. c. 32. 7. 32. 8. 18. Ios. c. 23. 6. 1. Sam. c. 2. 3. 6. 7. 16. c. 8. 2. Chron. c. 14. 4. c. 17. 2. c. 19. 8.* in qua reformatione, etiam exiguae reliquiae & radices idololatriae relictae, extirpandae omnino sunt. 1. *Reg. c. 22. 44. c. 23. 8. 9.* 2. *Reg. c. 3. 2. c. 14. 4. c. 15. 4.* 2. *Chron. c. 30. 13. c. 31. 1. c. 34. 3. 4.* & errorum initia tollenda. *Judic. c. 2. 10. Nebem. c. 13. 10.* Non enim est verus Dei cultus ibi constitutus, ubi idolis suus cultus relinquitur. 2. *Reg. c. 17. 4. 1. c. 18. 4. 2. Chron. c. 27. c. 33. 17. c. 34. 3.* sed dicitur Zelus Iehu. 2. *Reg. c. 10. 16. Osee c. 1. 4.* Ideoq; unam religionem, eamque veram in regno tuo stabilire & permittere administrator illius debet. 2. *Chron. c. 34. c. 17. Ios. c. 22. Iosue. c. 24. 11. 20. Judic. c. 6. 25, 2. Reg. c. 11. 17. 18. Nebem. c. 13. 10. vid. Petr. Greg. lib. 8. c. 2. num. 19. 21. de Repub. per. 1. regum. c. 18. 21. Apocalypf. c. 2. 14. c. 3. 15. Num. c. 24. c. 25. Francif. Burghar. de autonomia & dixi sup. c. 9. addo Ioban. Gerard. polit. quast. cens. ult.*

Atheos omnes, impios & profanos homines insanabiles & refractarios eiciet. *Psal. 101. per tot. Exod. c. 22. 20.* Quin etiam magistratus, impios & profanos, de quibus spes emendationis est, ad sanum & purum cultum divinum adigere possit, dubium non est. 1. *Timoth. c. 2. 2. vid. exemplum Iosae & Iosophati & Ezechiae & sup. c. 9.*

Puto etiam pium magistratum bonâ conscientia posse permittere, ut Iudaei in suis ditionibus & territorio habitent & cum fidelibus converfenturet negotientur, idq; exemplo juris divini. *Daut. c. 7. & civilis. tit. C. de judae. & calicol. & tit. ext. de judae. & Sarracenis. Petr. Martyr. Judic. c. 1. 3. 6. Hieron. Zachimus in explicat. praecipio. 4. loco. 5. Danans. lib. 4. c. 2. pol. Sacras. o. cles. histor. lib. 2. c. 25. & lib. 5. c. 2.* sed Synagogas suas Iudaeis permittere, non puto

puto magistratibus concessum. *Arg. 1. Ioh. c. 4. § c. 2. & Ioh. c. 8. quamvis prædicti Theologi Martyr & Zancarius illas concessi posse existiment, modo in illis contenti sint lectione biblicorum, precibus, nec in iis Christum, vel ecclesiam illius blphemens. Siquidem Christus & Apostolorum Synagogas ingressi leguntur & cum aliis contulisse. adde l. 1. C. de Iude. Novel. 146. Recess. Imperii de anno 1530. & 1538. & 1551. Iohan. Gerard. polit. quest. cent. ult.*

In conversatione Iudeorum civili cum regnicolis, sequentes cautiones plerique prudentes et pii putant esse observandas. 1. Ne fideles cum Iudeis connubia contrahant. 2. *Corint. c. 6. 14. 11.* Ne in religione, illorumque ritibus communicent, aut etiam nimis arctam colant amicitiam, vel familiaritatem cum iis versentur, sed separati Iudæi habitent, ut fit *Francofurti*, & signa, seu notas gestent, quibus ab omnibus facile dignoscantur. *Curabit spiritus magistratus, ne fideles ab infidelibus ad cultus impios adigantur, vel cæremonia, aut ritus impii in territorio regni exerceantur. Quis in re graviter peccavit Salomo cum suis uxoribus infidelibus.*

Deinde operam dabit, ut studeat diligenter in diœcesi sua viventes infideles erudiantur in verbo Dei. Terriò prohibebit, ne usuras rodentes et iniquissimas tales Iudæi exerceant & blasphemias in Christum evomant. *Vide Martyr. d. loc. & Aug. de civit. Dei lib. 4. c. 18. super Psalm. 58. l. 6. l. 7. & passim in tit. C. de Iudeis, & titul. de Iude & Sarracenis extra.* Quatenus privato liceat conversari cum infidelibus atheis, impiis, vel diversæ religionis hominibus, & cum iis habitare distinguunt theologo inter eruditos, constantes, indoctos, infirmos, & scopum quo ductus quis, cum talibus habet cõmercium. *Vid. Pet. Martyr. Iud. c. 1. 36. & diximus in Ethica.*

Idem dicendũ est de papistis in territorio magistratus natis, vel domicilia habentibus quibus magistratus bonã conscientia permittere potest, ut habitent inter regni fines, modo pii cum superstitionibus illorum non cõmunicent, aut cum aliis

familiariter illi converſentur, aut matrimonia contrahant : 26
Corinth. c. 6. 14. Tempora verò ad ſuos cultus idoloſtaticos exer-
 cendos, magiſtratus iſtis permittere nequaquam debet. *arg.*
Deut. 6. 13.

De hæreticis in benè conſtituto imperio tolerandis, diſtin-
 guendum eſt. Sunt enim quedam hæreſes, quæ fundamentū
 fidei convellunt. *uti Arianiſmus & ſimiles.* Alia verò eſt in quibus-
 dam fidei articulis errent, tamen fundamentum non everrunt, ut *No-
 vatorum & ſimilium hæreſes.*

In prioris generis hæreticos & ſectariorū coryphæos ſeve-
 riter magiſtratus animadvertere debet exilio, carcere, vel gla-
 dio, ut nullam cum fidelibus poſſint habere conſuetudinem,
 vel conſortium, aut ſcabilem tuam aliis affricare, eoſq; inſicere
 vel perdere & ſeducere. *l. 5. l. 11. & ſeqq. 6. de hæret. & Manich.*
Exod. c. 32. 27. Iofu. c. 22. 12. & ſeqq. Act. c. 5. 5. 10 c. 13. 8. 10. 2.
Corin. c. 15. 13. 2. Reg. 10. 24. c. 23. 20. Ab horum etiam conſor-
 tio ut alii abſtineant, publicis interdicitis magiſtratus mandare
 debet. *arg. Matth. c. 5. 18. 1. Corinth. c. 15. 33. 34. c. 5. 9. 10. 11. 2.*
Corinth. c. 6. 14. & ſeqq. Ioan. c. 4. Poſterioris generis hæretici, ſi
 convicti ſunt hæreſeos & admoniti ab eccleſia, neq; tamen re-
 ſipſerunt, ſunt excommunicandi. *Matth. c. 18. 1. Corinth. c. 5.*

Illi verò, qui errorem aliquem, vel doctrinam, quæ nondū
 manifeſta hæreſeos eſt damnata, defendunt, non ſunt ideò ab
 eccleſia pellendi, neque illis ſacris cæribus interdiciendum.
 neque eorum conſuetudo eſt vitanda; *exemplo Pauli Apoſtoli,*
qui Corinthiacam eccleſiam multis erroribus infectam, non eſt averſa-
rit. 1. Corin. cap. 15. neque Chriſtus Apoſtolos ſuos, licet in magnis er-
roribus verſarentur, reiicit.

Poteſt etiam magiſtratus edictis publicatis mandare, ne or-
 thodoxi eos, qui non in fundamento doctrinæ errant, &
 viciniſſimæ ac hi orthodoxos, publicè damnent, conviciis
 contume

contumeliose traducant, exagnentve, sed ut colant inter se amicitiam, idque tantisper dum in libera synodo, legitime ea de re diceptur & quid definiatur. *Tale est consilium Apostoli ad Philip. cap. 3. 15. 16. quod de principibus Evangelicis plurimi nostro seculo sunt imitati exemplo suo.*

Veræ & orthodoxæ religionis, publico consensu receptæ manifestus contemptus, vel abnegatio, ab una aliqua regni parte, provincia, vel civitate facta, potest ab ephoris specialibus vel generalibus eiusdem regni vi & armis, si admonita non respiscat, vindicari. *Deut. cap. 13. 12. 13. & seqq. Iosua. c. 22. per totum. Actor. cap. 17. 11.*

Quando verò facta religio ab una parte regni abicitur, non potest neque deber illud alia pars illius, vel summus magistratus vindicare, sed dissensio mutua *orthoi* & collatione, in concilio publico, tollitur. *Vid. Dana. lib. 3. in aphorif. sit. vera religio immutata evertit Rempub. Iud. c. 6. 2. q. 1. & seqq. Iosua. c. 22. 18. 23. 29. 34. Act. c. 17. 11.*

Quod si quidam pauci, vel plures in regno, in quo veræ Dei agnitionis & cultus sinceri nulla est professio, vel liberum religionis exercitium contra communum totius regni usum & consuetudinem petant à magistratu, tum hic observabit; primò, ut ex Dei verbo diligenter, *orthoi* & collatione institutâ, loquatur & examinet eam religionem, cuius exercitium publicum petitur. *Iosua. 2. 22. 18. 19. c. 23. 29. 34. Act. c. 17. 11. 2. Chron. c. 15. 10. cap. 24. 20. 29. 36. cap. 30. 12. Nehem. cap. 10. nec facile & temerè cuius spiritui credat. 1. Iohann. cap. 4. vers. 1. Act. cap. 17. Iohan. cap. 5. 39. exemplo Theodosii Magni Imp. denegantis exercitium Arianismi: Deinde, quando cognovit cum Dei verbo convenire petituram religionis orthodoxæ exercitium, concedet petentibus & Deo tribuet, quæ ei sunt danda, & huius veræ religionis liberam & rectam professionem exercitium publicum omnibus & singulis*

concederet in regno suo civis que professores & cultores contra
viam & iniuriam detenderet. *Exemplo Constantini Imp. l. 1. C. de sacro
sanct. eccl. & aliorum vid. Hæret. c. 7. l. 1. & seqq. Duval. c. 4. c. 6. 26.
27. 28. Longo. 3. 7. & Qui enim talis verus Dei cultores ex regno suo auer-
cit, Deum eicit, Matth. c. 10. & id. Bezzium in politic. c. 2. lib. 3. Zep-
per. lib. 4. in explic. ll. Mosaic.*

In hominis fidem & religionem, quæ in solo animo & con-
scientia consistit, magistratus talis, in cuius regno Dei cultus
verus non viget, caveat sibi imperium vindicet. Deus solus in
hæc habet imperium. *Matth. c. 10. & huic soli arcana cordis-
que recessus intimi sunt noti. Act. c. 10. & suum regnum, quod
non est de hoc mundo. Job. c. 18. per suos ministros verbi admi-
nistrat. Ephes. c. 1. c. 5. 1. Corinth. c. 6. 12. Act. c. 20. & fides idè donû
Dei, nō Cæsaris dicitur, quæ nullo modo vult, vel potest cogi.
In religione, si animus est aversus, jam sublata, jam nulla est, ut dicit
Lactantius. Fides suadenda, non imperanda, docenda, non iubenda est. La-
zæ Bodiv. lib. 4. c. 7. de Repub. Ad discipulos perdere volentes Samaritana-
nos Christus ait Luc. c. 9. 55. nescitis cuius spiritus filii sitis. Constanti-
nus Imp. apud Eusebium. lib. 1. c. 3. & ait, hominibus qui cum mente capti
sunt, penas infligere extremae demeritæ & inscitie est.*

Errantes igitur in religione, non vi externa, vel armis corporalibus,
sed gladio spiritus, *Matth. c. 13. verbo. & armis spiritualibus, per que
Deus potens est, ad quos vis sibi subigendum, regantur, & ministris ver-
bi Dei curandi & instigandi tradantur, 2. Timoth. c. 2. 24. Servum
Dei oportet esse mansuatum erga omnes, aptum ad docendum, tolerans
malos. Esai. c. 12. Ephes. c. 6. à quibus, si ex verbo Dei persuaderi non pos-
sunt, multò minus magistratus manus, aut penas cogi queant, ut sentiant,
vel credant quod magistratus, vel alius credit. In magistratus igitur Deo
hæc in se relinquat & tribuat Deo que sunt Dei, qui solus impellat, mo-
vet, mutat corda, sibi referat, qua Deus ipsi dedit, imperium scilicet in cor-
pora. Matth. cap. 22. cogitationibus hominum, penam in politica ad-
ministratiõna imponere, vetatur. l. cogitationis. 18. de pen. Quatenus
betæci ad internis actionibus delinquent, sunt illi puniendi, sicut quilibet*

alii

aliis subditis, etiam aliis pii.

Quod si magistratus Dei imperium in vadit, sua iurisdictionis limites excedit, atque in hominum conscientias imperium sibi vindicat, non impune hoc maleficium feret. Nam ob hoc factum oriuntur in regno ipsius seditiones & tumultus, quos parere solet persecutio. Ita tempore Machabeorum ob persecutiones longa bella existerunt & tumultus. Scribit & Phari'aeis Christi doctrinam persequentibus, turba mota sunt, quae antea non erant Paulo docente Ephesi, Demetrius ob persecutionem Pauli, seditionem excitavit. Similiter Iudaei, Paulum in templo persequentes tumultus excitaverunt. Hodie in Gallia, Belgio, Hungaria, Polonia, & alijs regnis persecutiones quae fiunt, sunt causa turbarum, tumultuum & seditionum. At ubi nulla sunt persecutiones, ibi quamvis diversae sint religiones, omnia sunt tranquilliora. Rectè ergo dicimus, persecutiones Christianorum, maximorum malorum semper causam excitasse. Quicumque igitur regnum tranquillum habere cupit, à persecutionibus absteat. Nec tamen religionis improbatæ exercitium concedat, ne illi accidat, quod Salomoni contigit. 1. Reg. c. 11. 4. & seqq. Si tamen sine Reipub. exitio id prohibere non potest, ferenda est ea religio, quam sine Reip. interitum auferre non potest, Bodin. lib. 3. c. 7. Sic Constantinus Imperator Constantini magni filius, Arrianorum religionem & collegia pertulit, non quod illis, sed quod Reipub. favoriseret: ita & Theodosius eandem sectam ferebat invitus. Errat igitur Franciscus Burghardus & cum eo Iesuitæ existimantes magistratum non posse diversas religiones in regno tolerare. Non enim hic queritur, an duae pluresve religiones esse possint, quod cum illis negamus, Ephes. c. 4. Nec queritur, an magistratus ipse duas religiones diversas amplecti possit, quod negamus. Nec queritur, an magistratus habeat potestatem disponeudi de religione, contra verbum Dei, quod negatur. Verùm queritur, quando in regno civitates, vel status quidam discrepantes in confessione sententias amplectuntur, pro quarum defensione quilibet verbum Dei allegat: an cum magistratus qui unius partis sententiam amplectitur, reliquos dissentientes armis & gladio persequi possit. Hoc in casu dicimus, quod magistratus qui sine Reipub. periculo & turbatione mutare, vel tollere non potest religionis & confessionis

discrepantiam, pacis & tranquillitatis publica causam, tolerare debent dissentientes, connivendo & permittendo exercitium religionis improbatæ eoque, donec Deus reliquos illuminet. ne aliàs solum regnum & cum eo ecclesia hospitium evertatur. vid. Luc. c. 24. v. 25. vid. exempla 1. Reg. c. 14. c. 22. 2. Reg. c. 12. c. 14. c. 18. Daniel. c. 3. c. 6. & aliq apud Iohan. Gerard. quest. polit. censur. ultim.

Alterum protectionis & defensionis ecclesię caput, consistit in removendis & amoliendis omnibus obstaculis & impedimentis, quibus salus & incrementa & progressus ecclesiarũ & scholarum impediuntur. Quęcunque igitur talia sunt, ut ecclesię & cultus divini propagationi exercitio & incremento, vel conservationi, impedimento sunt, vel esse possint, illa magistratus removebit, tollet & adimet. Itaque interdicta publicabit, ne libri hæreticorum in provinciam importentur, vendanturve; Nec permittet, ut hæretici, vel athei ad publica officia ecclesię, vel scholarum, aut magistratus admittantur, nec ut conventicula & collegia improbatæ religionis clam habeantur, feret: nec permittet, ut ministri ecclesię cõtempnantur, aut vilipendantur, sed autoritatem & existimationem potius illis conciliabit, eamque illis sartamtectam apud omnes conservabit & defendet contra omnes illorum obrectatores, diffamatores, contemptores & hæreticos. Quoscumque patitur magistratus contemnere ministros ecclesię, hos Deum, qui ministros suos legatos vocat, spernere permittit. Redundat n. in legantem iniuria, qua inferitur legato, ut etiam Iurisc. asserunt. Reddit quoque ministrorum Dei cõtemptus religionem divinam exosam & ingratiã. Debet igitur ministrorum persona omnibus sacrosancta & venerabilis esse, qui idẽ tot & tantis quoque privilegiis & beneficiis ab Imp̃p. sunt ornati.

In omnes atheos, epicureos, sectarios, hæreticos, seductores, sabbathi profanatores, religionis veræ contemptores, magos, ariolos pythonicos, periuros, vanos, apostatas, idololatrias, supersticiosos, blasphemos, irritos Dei, libertinos & quosvis

quosvis alios tabule primę violatores, diligentissimè inquiret, & animadvertet, publicè ad terrorem aliorum, penis irrogatis & illatis. *Dout. cap. 19. 13. ne parito oculus tuus ei, sed tolles reatum ut bene sit tibi. cap. 13. 5. & seqq. cap. 17. 2. 3. 4. & seqq. cap. 18. 9. & seqq. Nam. cap. 25. & in principio capituli hujus diximus.*

Curabit denique & prospiciet magistratus omnibus quibus potest modis, ne quid desit, quod sit ad verum Deum cognoscendum, vel colendum necessarium, sed ut omnia, quæ sunt tum de rebus ipsis, in quibus externus Dei cultus positus est, tam personis, quæ illi cultui intersunt, exhibendis commoda, subministrentur. *1. Chron. cap. 22. & seqq. 2. Coron. c. 31. 3. 4. 5. 6. c. 34. 5. 6. c. 17. 7. 8. Nebem. c. 3. & 4. Hefr. c. 3. Indic. c. 2. 7. 8. 9.*

Si quid in hisce omnibus desit, vel desideretur, à magistratu corrigendum est, qui in publicis calamitatibus atque indictionibus publicarum ecclesię precum & jeuniorum ad seriã penitentiam suos subditos monebit. *exemplo Iosaphati. 2. Chron. c. 20. 3. 4. 18. 19. 20. Ezechia. 2. Chron. c. 32. 6. 7. regis Niniuitarum. Ion. c. 1. 6. 7. vide Psalm. 24. 6. Esai. c. 49. 23. Dout. c. 17. 18. 19. Nam seria magistratus summi & populi ad Deum conversio, paratissimas clades avertit. 2. Chron. c. 12. 7. c. 34. 27. 1. Reg. c. 11. addo Per. Greg. lib. 21. c. 4. & lib. 22. c. 14. & lib. 13. c. 10. & lib. 8. c. 2. de Repub.*

CAPUT XXIX.

De sanctione legum & administratione justitiæ.

DE ecclesiastica magistratus administratione hæctenus, sequitur de civili, seu seculari.

Civilis administratio est, quã negotia secularia & ex tabula secunda Decalogi, pertinetia ad *סדר הדין, סדר הדין, אדר אפיקים* & ad disciplinam externam, in Repub. constituendã & conservandam, vel ad vitæ huius præsidia & commoda promovenda & incõmoda avertenda rectè & fideliter curat magistratus.

Psalm.

Psalm. 72. 2. Sam. c. 23. 3. 2. Chron. c. 19. 8. 10. 11. ubi Iudicis. 1. Reg. c. 10. 9. idē. posuit te regem ut exerceas iudicium & iustitiam. 1. Reg. c. 3. 9. Das igitur seruo tuo animum intelligentem ad iudicandum populum tuum, discernendo inter bonum & malum & vers. seqq. Esai. c. 32. on iuste regnaturus est rex, & principes iure principatus gerent. Ierem. c. 22. 2. Chro. c. 19. 5. & seqq. Rom. c. 13. 1. Pet. c. 2. 13. 14. Psalm. 8. 5. 1. Reg. c. 1. 52. Ierem. c. 21. 11. 12. exerceite quolibet mane jus & eripite eum, qui rapinam patitur e manu opprimētis. & c. 22. 2. 3. 4. atque hac iustitia administratione solum suum magistratus firmat Proverb. c. 16. 12. c. 29. 4. De mala administratione polītie, conqueritur Ieremias in lamentat. Ierem. c. 2. c. 3. & passim. & Iezeph. c. 3. 1. 2. 3. 4. Mich. c. 2. c. 3. vide. Matth. Scholastic. lib. 2. cap. 1. de vero & Christiano principe.

Est ergo in hac civili administratione magistratus cura & officium duplex. Prius pertinet ad jus generale regni, & est de tractandis & procurandis mediis, ad conservandam iustitiam, pacem, tranquillitatem & disciplinam in Rep. necessariis. Alterum pertinet ad jus speciale & est de procurandis mediis ad vitæ socialis commoditates necessariis.

Prioris generis sunt, 1. sanctio & executio legum utilium, & administratio iustitiæ. 11. studium concordie conservandæ.

Ceterum, quia elegantissimè hæc magistratus administratio scribitur in Psalm. 101. Ideo verborum eum hic referam. Bonignitatem & ius canam, tibi o Lebova. psallam. 2. Animam veram etiam viâ integrâ quando venturus sis ad me: indefinenter ambulabo in integritate animi mei, intra domum meam 3. Non proponam tibi ob oculos remnesariam, factum declinantium odi, non adharere tibi. 4. Animus per versus recedet à me: malum non agnoscam. 5. Lingua ledentem apud me clam proximum suum, ipsum exscindam, elatum oculis, & tumentem animo, non poterō ferris. 6. Oculi mei attendent ad voraces terre, ut confideant mecum: ambulans viâ integrâ, is ministrabis mihi. 7. Non habitabis intra domum meam faciens dolum: loquens mendacia non stabilietur corâ oculis meis. 8. Singulis matutinis exscindam omnes improbos terre: ad rescindendum a civitate Lebovæ omnes qui operam dant iniquitati. In quem

quem Psalmū commentarius elegans Iunii extat. Huc etiam pertinet elegantissimus Psalm. 82. Deus stat in casu Dei fortis, inter magistratus iudicat. 2. Quousque iudicabitis iniquē, & c. seqq. versib. & Psalm. 72. 1. 2. 3. 4. 12. 13. 14. Proverb. c. 20. 8. 25. Esaiā. c. 28. 5. 6.

Sanctio & executio legum imprimis ad magistratus officium spectat. unde legislator ille vocatur.

Sanctio legis est, qua legem equam, utilem & necessariam Reipub. constituit, consētu optimatum & statuum imperii, seu regni sui. l. 8. humanum est. C. de legibus. In Psalm. 108. 9. Iudas dicitur legislator ob demandatam regni administrationem & potestatem legum ferendarum. Curabit verò magistratus imprimis, ut mores, ingenia, jura vetera gentis inspiciantur, et ad ea nova leges accommodentur. Itaque in novis legibus & edictis scribendis, moderatio adhibenda est & voluntas eorum, qui legibus illis teneri debent, percunctanda est, hoc est opsimatum & consiliarium regni. Ita Imp̄. Romani de consilio senatus leges tulerunt in monarchia: In Democratia verò per classes & centurias singulas, lege nova per trinundium publicata. Ita hodie in comitiis leges generales conduntur. Temeraria enim & stolidæ arrogantia est, unum hominem, aut paucos, tantum sibi sumere, ut satis aptas genti alicui leges scindere posse existiment, absque illius consensu & multorum simul consiliis & sententiis conjunctis. vide Antimach. lib. 3. theor. 22. Stephan. lun. Brut. de vindic. contra tyrann. quest. 1. & quest. 3.

Acquam verò legem, sanciet, quia equitas legem efficacem sanctam & inviolatam præstat: Utilem, quia utilitas desiderium & amorem illius excitat & conservat. Utile verò sit toti corpori Reipub. et singulis illius membris. Nam, ut medicus primum, dum membrum hominis egrum est, propinat quidem pharmacum, quod ex toto corpore, malos humores educere possit, sed ibi non subsistit, vel finem remedii facit; verum etiam loco adfecto singulæ adhibet remedia, & si videat membrum aliquod incurabile, cuius etiam morbus serpendo, alia membra inficere possit; ut salva alia membra conservet, putidum abscindi iubet. Sic etiam gubernator Reipub. mores & mores, bonis legibus instruit, respiciens ad eorum corpus & generaliter

ad actus privatorum, communi lege bona disponit & format, facienda iubet, vitanda prohibet; circa actiones de rebus adquirendis & conservandis in dominiorum acquisitione, de contractibus, ul' imis voluntatibus maleficiis, iudiciis, & de reliquis actibus quibus visa social's symbiotica conservari potest, regulas constituit, ordinat & ut exsecutio fiat, curat.

Et si quoddam Reipub. membrum intelligit, nempe aliquem ex humana societate, in morbum, seu peccatum adversus propriam salutem & societatis humane commodum incidere, adhibet localia $\kappa\tau\iota\tau\omicron\pi\alpha\varsigma$ ut vocant, remedia, & si membrum est putidum, quod totum Reipub. corpus possit inficere & nocere aliis, turbare societate, illud tollit, & truncat, arg. l. ita vulneratus. ad L. Aquil. Per. Gregor. l. i. c. i. n. 14. & seqq. de Reipub.

Leges vero impias, iniquas, vel idololatricas, inutiles ob non necessarium utum, vel æquitatem cessantem, tollet. Vasquius lib. 1. cap. 16. illust. contr. & pias alias, & iustas substituet. Deut. c. 7. 5. 11. 25. 26. c. 12. 1. 2. 3. 4. 5. & seqq. exemplo Chiskia, Iosia, & aliorum piorum magistratum. 2. Reg. ca. 23. per tot. imprimis 7. 15. adde Esa. cap. 10. 12. Dan. c. 3. 10. 16. 17. 18. Deut. ca. 6. 1. 18. 19. 20. ab eo vero quod diu æquum visum fuit, non recedet, nisi evidens suadeat utilitas. l. 2. in rebus de conslit. princ. l. 23. minime. de legib. Patric. lib. 6. de Reipub. tit. 6. Aristot. polit. lib. 2. c. 6. Iun. lib. 3. politic. quest. 89. adde Greg. lib. 7. c. 19. de Reipub. & in nova lege sancienda observabis, ut ea conveniat Reipub. statui, conditioni & nature, loco, tempori, personæ, rebus, aliisque circumstantiis. vide Francis. Iun. libellum, de politia Mos. observa. Greg. lib. 10. c. 5. de Reipub. Imprimis vero observabit, ut talis sit lex, quæ divites inducat, ut ultrò ad Reipub. necessitates sint munifices, & profint pauperibus, contra aliorum iniurias, & ad vitæ subsidia quærenda iuvent: non vero quæ sint multitudini impedimento & locupletum rei insidiæ. Quæcunq; ab aliis, etiam ethnicis ad politicam administrationem inventa & constituta sunt, magistratus etiam ad usum Reip. suæ transferre & accommodare potest. Exemplo Moysi, Exod. c. 18. 17. 18. 19. 20. & seqq. vid. Calvin. lib. 2. instit. Christ. c. 2. sect. 14. 15. & seqq. & Aret. probl. 149. & seqq. tom. 2.

Leges

Leges novas parcè ferat. Nam corra^{pti}ssimâ Repub. plurimæ leges, ait Tacitus 4. annal. Legû mutatio Reip. plus incômodi, quâ cõnodi solet adferre. Ideóque ad oriû civitatis & concordiam stabi^{li}endâ, valdè conducit, veterû legû morûq; conservatio. Nã, moribus antiquis res stat Romana virisq; Prover. c. 22. ne transferas limites quos statuerunt patres tui. Eccles. c. 10. qui diruit sepem à colubro mordetur. Non necessaria igitur legum mutationes & morum receptorum cavende sunt, & incommoda parva toleranda potius, quam novis mutationibus agrum Reipub. corpus exagitantum. Bodin. lib. 4. c. 3. de Repub. Richt. axiom. 291.

Leges regni fundamentales, adhibito ephorum consensu, interpretabitur, & non nisi expresso horum arbitrio, voluntate & iussu, quid in his abrogabit, tollet, vel antiquabit: multò minus leges de legitimo Dei cultu semel in regno introducto, mutabit, aut convellat, vel tollet, Heigius quest. 5. num. 1. 2. 3. 24. part. 1. Pruckman. de solata potestate effect. 4. Pacian. lib. 2. cap. 35. num. 50. & seqq. de probat. quin potius veram religionem eiûq; exercitium, secundum verbum Dei non mândata hominum confirmabit. Matth. c. 15. 9. Deut. c. 12. 8. c. 4. & deinde leges fundamentales regni ab ipso sunt defendendæ & retinendæ; etiam bello & armis ab una regni parte contra aliam quamvis maiorem. Deut. cap. 13. 12. 13. 15. Iosu. ca. 22. 2. Reg. c. 8. 22. cap. 23. 15. Nam hisce fundamentalibus legibus tanquam columnis & fulcris sustinetur regni stacus, incolumitas ac presidium. quibus sublatis, totum regnum corruiat, ut supra dictum est. Heigius d. loco. quest. 3. num. 2. 73. lib. 1.

Præcibet verò leges sumptuarias, poenâ in transgressores constituta. Nam victus frugalitas & temperantia publica, à multis malis ac vitiis Rempub. liberat.

Necessario quoq; sunt leges præcibendæ de cõmerciis, rerû permutationib; negotiationib; populi, de modo usurarû concessarum, similiter de mensuris, ponderibus, stateris publicis, iustis, de valore monetæ, & similibus aliis negotiis pluribus,

quæ sine lege certa tractari & peragi non possunt, absque discordiis & dissensionibus, vel sine deceptione & fraudatione, hoc est, in quibus facilis est lapsus, quando certa determinatio non est constituta, & quorum natura certitudinem in hominum commercio requirit.

Constituendæ quoq; sunt leges, quibus dissidia & discordiæ inter cives tollantur, factiones, seditiones, & otia, nec non quibus egestas & inertia ex regno profligantur, & necessaria quæ desunt, in regnum importentur, superflua verò exportentur, & ita unius provinciæ inopia ab alia sublevetur.

Vtiles etiam leges, quibus vetantur importari in regionem, quæ solent homines corrumpere & deteriores reddere.

Similiter necessariò sunt leges constituendæ de cura miserabilium personarum pupillorum, viduarum, pauperum, cæcorum, furiosorum, mutorum, surdorum, valetudinariosum, senum & similibum. *Dent. c. 10. 18. c. 24. 17. 19. 20. c. 14. 29. P/salm. 82. & 72. & 146.*

Certus quoque locus & reditus pro talibus constituendi. *Dent. cap. 24. 17. c. 19. 20. 2. 26. 12. c. 8. 6. c. 15. 7. 8.* uti sunt Xenodochia, nosocomia, orphanotrophia, ptochotrophia, gerontocómia, de quibus in *Novell. 7. c. 12. Novell. 123. c. 23.*

Executio legis accuratè & exactè est procuranda.

Lex enim carens executione, est quasi campana aut nola sine pistilla, & quasi magistratus mutus, aut mortuus. Et tandiu vigent Respublice, quandiu leges in his bonæ (quæ illarum anima) observantur. Vid. Melch. Jun. polit. quæst. lib. 1. quæst. 6. Bodin. lib. 3. c. 1. de Repub.

Hujus executionis faciendæ gratia magistratus constitutus est, ut sit ille lex vivens, minister & custos legis mutæ. Et ut in navi necessarij narchi & vectores: sic in Repub. executoros legis. Lex, quid faciendum, vel omittendum sit, indicat; sed ipsa non facit, vel exsequitur. Lex circumstantias generales habet, uti medicina: sed magistratus, uti optimus medicus, adhibita temperamenti ægroti distinctione, pharmaca sua adhibet, causarum auditis circumstantiis propriis, indicat, & legib. negotia accommodat.

Executionis

Executiōis huius species est iustitię administratiō & cęsura. Iustitię administratiō consistit in tribuendo suum cuique secundum iustitiam commutativam, vel distributivam, ita ut illic æqualitas & proportio arithmetica; hęc verò geometrica observetur in pœnatum & præmiorum distributione.

Hiscę enim, pœna & præmio Rempubl. contineri, olim Solon dixit. Illa malis, hoc bonis debetur. Rom. c. 13. 3. 4. Nam magistratus non sunt terrori bonis operibus, sed malis; vis autem non metuere potestatem? quod bonum est facito, & laudem ab ipsa obtinebis. 4. Dei minister est bono tuo, quod si feceris quod malum est, metue, non enim frustra gladium gerit. Nam Dei minister est vindicę ad iram ei qui quod malum est, fecerit. c. 3. 14. & 1. Chron. c. 18. 14. Exod. c. 18. Deut. c. 17. 5. 6. 7. 8. & seqq. 1. Sam. c. 7. 15. 16. 17. Psal. 101. 1. Per. cap. 2. 13. 14. Proverb. c. 20. 28. c. 25. 5. c. 39. 14. 1. Chronic. c. 18. 14. Magistratus perperam distribuens pœnas & præmia, est instar medici perperam medicamenta adhibentis, ex quo prodit interitus, ut ex recta distributione & adbibitione, salus & vita. Ideoq; Cicer. in parad. recte. ius & æquitas vincula civitatum. Nam remota iustitia, quid sunt regna, nisi magna lætrocinia, ut ait Augustinus. 4. de civitat. Dei. Et quid sine iustitia potest esse laudabile? Hinc fruenta iustitię causa, olim reges benè moratos constitutos asserit. Cicer. lib. 2. offic. & Arist. lib. 5. polit. c. 10. Rex debet & vult esse custos, ut nec opulenti iniustum aliquid patiantur, nec plebs contumeliam accipiat, aut cuiquam injuria inferatur.

Hinc provinciam suam magistratus malis hominibus purgare jubetur. l. 3. in fine. l. 13. congruit. de offic. præsid. 1. Reg. c. 22. 47. 2. Reg. c. 23. 57. c. 19. 2. Chron. c. 30. c. 31. Proverb. c. 20. 26. 27. Psalm. 101. Psalm. 72. 1. 2. 3. 4. 12. 13. 14. 2. Chron. c. 14. 3. 5. 6. c. 15. 16. cap. 19. 2. 3. 4. 1. Sam. c. 28. 9. Levit. c. 20. 27. Deut. c. 18. 11. Nam auferendo improbum a conspectu regis, stabilitur solium illius. Proverb. c. 25. 5. c. 16. 12. & iudicio stabilie regionem. Proverb. c. 29. 4. & regis quę fideliter iudicat tenues, solium in perpetuum stabilitur. c. 29. 14. c. 20. 28. quibus addantur. 1. Reg. c. 9. 3. 4. 5. & seqq. arg. 1. Sam. c. 15. &

1. Reg. c. 20. *Contra indulgentiam & impunitatem Reipub. maxime nocetur. Sicut & per versa juris, justitiaque administratio, mutationem imperii inducere solet.* Ezech. c. 34. per tot. 1. Samue. c. 8. 4. 5. 6. 1. Reg. c. 16. 4. 5. Esai. c. 60. 12. Prov. c. 29. 4. c. 28. 2. Eccle. c. 5. 8. *Plin. in panegy. ad Trajan. pessime, ait, consulit Reipub. princeps, cum vel malignitate, vel negligentia male agentibus & in officio versantibus provinciarum praefectis aut aliis magistratibus togatis, aut bellicis, ipse procurat impunitatem. Imò Dei iram & fatale exitum sibi attrahit.* Psalm. 55. 10. 11. 12. Esai. c. 24. 5. *ut exemplum Sodome & Gomorrae ostendit & factum Achanis. Iosu. c. 7. & Benjaminitarum. Iudic. c. 20. cap. 21. & alia.* 1. Reg. c. 20. 42. 1. Sam. c. 15. Prove. c. 28. c. 29. 8. 16. *cum crescunt improbi, crescit defectio. Profana exempla refert Pet. Greg. lib. 9. c. 1. & lib. 4. c. 6. num. 6. 7. 8. de Repub. & Bodin. lib. 5. c. 4. de Republ. Lips. lib. 4. politic. c. 10. & dixi supra cap. 9. Concludo igitur hanc iustitia administratione in panis & praemiis decernendis, omnino esse necessariam qua si Resp. vacat, necesse est interitum illius consequi, cum scilicet sceleratis impune peccare licet, & bonorum & fortium virorum praemia nulla sūt.*

De sceleratis verò delinquentibus contra primam, vel secundam tabulam Decalogi, magistratus publicè penam sumet, ut alii videntes hoc, timeant & turmidine penae à malefaciendo deterreantur, atque ita audacia peccandi & cupiditas illis adimitur. Psalm. 72. 1. 2. 3. 4. 12. 13. 14. Prov. c. 20. 8. 26. Roman. c. 13. 3. 4. 5. 6. Prov. c. 19. 16. & in fin. cap. 19. Siracid. c. 20. 22. 23. 24. Deut. c. 13. 15. 1. Timoth. c. 2. c. 5. 19. 20. 1. Sam. c. 28. 9. 10. ubi Pet. Mart. yr. 1. Pet. c. 2. 13. 14. *Perniciosa verò valde est intempestiva misericordia. Aristot. lib. 5. c. 8. politic. Prov. c. 29. 16. Nam cum crescunt improbi, crescit defectio. Neq. cuiusquam noxas meritis compensandas existimat Scipio Amirat. lib. 2. discurs. 7.*

Praemia bonis distribuet ideo, ut virtutis desiderium apud alios exciteetur, foveatur & conservetur. 2. Sam. c. 5. 8. 8. 1. Chr. c. 11. 6. Iudic. 1. 12. 13. Deut. c. 28. & seqq. *Nam cum indignis honores & praemia tribuantur, gloria iacet & sordescit, atque stimulus virtutis nullus est, Contra cū subditi vidēt magistratū, non nisi*

nisi virtutis amore, asperum, qui tam benignum eundē videt in eos, qui habent illam; incitantur, ut eo impendant laborem & periculum, unde honos atq; emolumentum speratur. Nam virtus honore alicur, & sustentatur. Et quidquid in honore est, augetur & crescit. Cōtra quidquid in cōceptu deficit & minuitur. Tā validus stimulū ad virtutem, est præmiū, quod signū & argumētū bene constituti imperii, ut Lipsius refert ex aliis lib. 4. polist. Symmach. li. 1. epist. 73. scimus, aut, bonas artes honore hueriri, atque hoc specimen esse florentis Reip. ut disciplinam professoribus præmia opulentiā pendātur. Itaq; princeps nobilitatē & præclaras familias etiam collapsas, restituere debet & bene meritas & merentes de Repub. fovere & augere. vid. Bodin. l. 5. c. 4. de Repub.

Præmia verò ita consistunt in honoribus, gloria, laudationibus, in magistratibus, muneribus, donis, immunitatibus & privilegiis, nobilitate, dignitate, & ordine honorifico atque in similibus aliis præmiis virtutis. Injustissimus fuit Alexander magnus, qui pro præmio merito, Parmenionem iussit interfici: & Iustinianus, qui Bellisarium bene de se et Repub. meritum sustulit, Romani triumphos imperatoribus suis decernere solent et aliis orationes concedebant. vid. Bodin. d. c. 4. lib. 3. Sed qui reddit malum pro bono, ab eius domo non movebitur malum. Prov. c. 17. v. 13. & negatus honor gloriā, ut ait Tacitus, intendit & auget. Scipio Amirat lib. 4. discurs. 6.

Præmia ipsa, princeps ipsemet, intra modū, virtute præditis hominibus tribuat, conferat, uti imperia magistratus, largitiones, honores, sacerdotia, curationes, munera, beneficia, restitutiones: Penam verò ipse nemini irroget, sed magistratibus integerrimis & prudentissimis permittat irrogationem pœnarū: illud benevolentiam, hoc odium excitat. utrumq; derivatur in eum qui fecit. Bod. lib. 4. c. 6. & li. 5. c. 4. Habent verò præmia quādoque plus honoris quā utilitatis, quandoque contra plus cōmodi, quā honoris, ut exemplis illustrat Bodin. Quò verò præmia maiora eo virtus, clarior & multitudo maior honorum virorum. Sunt. n. hæc fomēta virtutis & illecebra, & conferenti adferunt benevolentiam & obsequium.

Magistratus igitur interest honorū & fortium virorū merita erga se, erga Rēpub; erga singulos habere cognita & perfecta, ut ceteri ad bene

de se merendum acrimus incitari possint. Honores vero virtuti debitos, nulli precio vender, vel venales esse permittet, quomodo studium virtutis elanguescet & aditus ad omnia vitia datur. Atque hinc honores, qui ob virtutes conferuntur, honores inquam, Ducis, Marchionis, Comitiss, Baronis, nobilis, equestris ordinis, equitis aurea periscelidos, Doctoratus, laurea, magistratus, immunitates, privilegia, de quibus Chassan. in casal. glor. mundi Tiraquell. de nobilit. Pacian. lib. 2. de probat. cap. 25. & seqq. Hoigius lib. 1. quest. 2. num. 35. & seqq. De equestri dignitate & honore ejusque privilegiis vide Pacian. d. loc. c. 42. & extat tit. C. de equest. dign. lib. 12. ubi Dd. de iure aureorum anulorum, civitatis Romana, comitis Palatini, & aliis privilegiis & immunitatibus, que virtutis premia sunt, latius suis in locis Jurisc. agunt.

Porro iustitiæ administratio, diligentissimè fiet à magistratu, sine respectu ullius rei, Psal. 101. 1. Chron. c. 18. 4. regnabat itaq; qui David supra Israelcm totum, exercebatque iudicium & iusticiam. Proverb. c. 16. 10. 11. 12. c. 29. 14. & pro filio successore suo orat. Psalm. 72. 1. 2. 3. & seqq.

Talis administratio iustitiæ in Repub. est, quod anima in corpore, & quod clavus in navi: imo vinculum & custodia humanæ societatis & Reipubid. rectè dicitur, Proverb. d. cap. Psalm. 82. 5. ibi, dimoventur fundamenta terra &c. Psalm. 75. 4. ibi fundamenta erigam in terra, ubi Piscator, & Iunius Prov. c. 14. 34. iustitia exaltat gentem &c. & c. 16. 12. nam iusticiam stabilietur solium eius. Patricius de Repu. lib. 6. tit. 9. & Ideò Sapient. c. 1. scitè dicitur, diligite iusticiam, qui iudicatis terram & Salomo in hac sibi sapientiam dari petiit. 1. Reg. c. 3. 6. 7. vid. Pet. Greg. lib. 10. c. 2. de Repub.

Vnde absentia magistratus, ob omniam administrationem iustitiæ & inspectionem, multa vitia latenter inducit Deut. c. 9. ro. 11. Imò lapèròram Remp. protractio, vel denegatio iustitiæ evertit. 2. Sam. c. 13. 1. Reg. c. 21. 7. 2. Reg. 17. 7. 8. 9. Iudic. c. 20. & t. 21. Prov. c. 16.

Est vero administratio iustitiæ duplex. Vna que fit inter magistratū & subditos: Altera, que fit inter subditos & subditos.

Prior

Prior habet, quæ debet populus magistratui, ea det: & contra, quæ populo magistratus debet, reddat. Debent autem subditi suo magistratui omnia ea quibus opus habet pro iustitia administranda, pro defendendis subditis contra vim & injuriam, ad incommoda, vel pericula patriæ amovenda, & commoda illius promovenda. *de quib. dixi sup. cap. 20.*

Altera habet, quæ pertinent ad curam subditorum; ut lites componantur, se moro abusu, dolo, circumventione & maleficus punitis, *Greg. d. lib. 10. c. 1. in fin.*

De litibus & controversiis subditorum suorum, ipsemet magistratus judicare, vel alios iudices integros & pios constituere debet.

Ipse magistratus, quantum fieri potest, in persona propria cognoscere debet, & iudicare, secundum leges causa probe cognita. *1. C. quæd. Imp. inter pauper. & alias miserab. person. Iob. c. 7. vers. 51. Num lex nostra condemnat quempiam, nisi prius ex ipso audierit & cognoverit quid fecerit? 1. Reg. c. 3, 16. 17. in propriis vero in negotiis arduis & gravibus. Exod. c. 18. 19. Deut. c. 1, 17. Prov. c. 25. 2. honor Dei est abscondere rem: honor autem regum, per vestigare rem. Prov. c. 20. 8. Rex insidens solio judiciali, versilat in oculis suis omne malum. Prover. c. 29. 7. cognoscit justus causam tenuium, improbus non animadvertit, ut cognoscat. vers. 14. regis qui fideliter judicat tennes, solum in perpetuum stabilietur. Deuteron. cap. 16. juxta legem Dei omne iudicium & causam iudicent, nec declinet ad dextram neque ad sinistram. Ita David audivit Thokoham feminam. 2. Sam. c. 14. & prefectus ille puerum missum à Paulo. Act. c. 23. 18. & Salom. 1. Reg. c. 3. Paulus iudicem contra legem iudicantem reprobandis. Act. c. 23. adda Daniel. c. 6. & Iohan. c. 18. Vos igitur accipite & iudicate secundum legem vestram, Sed et debet diligenter inquirere de facti qualitate & circumstantiis. Deut. c. 17. cap. 13. 13. 14. 15. Act. c. 21. c. 22. c. 23. c. 25. c. 19. Gen. c. 3. & accurate causa militans à examinare & ditinere. Iorem. c. 21. 17. O domus Davidis, sic ait Iehova, exercee quotidies mane jus, & eripite eam qui rapinam patitur ex*

Kkk

manu opprimētis, ne prodens veluti ignis ex candescētia mea, ita ardeat, at nullus exinguat propter malitiā actionū refrarū. Alia exēpla vide 2. Sam. c. 14. 5. & seqq. & c. 7. 14. Iudicavit autē Samuel Israelē omnib; diebus vitæ suæ 1. 5. Profectus n. de anno in annū obibat domū Dei fortis & Gilgalē & Mizbam, ut iudicaret Israelē in omnib; locis istis. 16. Erat vero regressus eius Ramā, quia ibi erat domus ius. &c. Num. c. 27. 1. 2. 3. 4. 5. c. 32. 16. 17. 20. c. 36. 1. & seqq. Deut. c. 25. 1. 2. 3. Ier. c. 1. 10. 21. 11. 12. c. 22. 1. 2. 3. 4. 5. Psa. 82. 2. 3. 4. Iudic. c. 4. 4. 5. 2. Chro. c. 19. Exol. c. 18. 13. accidit autē postero die sedente Moise ad iudicandū populū, cum adstaret populus ipse Moysi, à mane illius diei usq; ad vesperā. 15. 16. 17. & seqq. 2. Reg. c. 15. Ob hanc causā David pro filio ita Deum rogāt. Psa. 72. 1. O Deus iudicia tua regi da & iustitiā filio regis. 2. Iudicet populū tuum iuste & pauperes tuos iure. 1. 2. Quoniā eripiet egentē, vociferantē & pauperē cui non fuerit adiutor. 1. 3. Parce attenato & egentis animasq; egentū sorvabit, & vers. seqq. vide gravē admonitiōe pii regis Iosaphat. 2. Chro. c. 19. 5. & seqq. & Psa. 82. 1. 2. 3. Hinc illud mulierculæ cuiusdā ad regē suum audientia sibi recusantē? si me audire nō vacat, noli esse rex. Quod rectē vanāē dixisse arbitror. Nam cōstat reges iustitiæ administranda causa potissimū constitutos. 1. Sā. c. 8. 5. cōstitit nobis regem, ut iudicet nos; Adde quod illa mutua cōmunicatiōe subditorum & regis caritas amicitia & benevolentia conciliatur. Bodin. li. 4. c. 6. & sordes & alia iudiciorū corruptiones, presentia regis impediuntur. Sed distinguit Bodin. inter meprem, vicijsū integrum & virtute præditum regem, quem in propria persona ius dicere debere aserit & demq; consultius patet per integerrimos ministros ius dicere qd occupationes varias & molestias impediunt. Exēpla profana contraria ex hystoriis referi Tiraqueil. de nobilit. c. 28. & de Augusto refert Suetonius; illū ius laboriosissimē dixisse, & plures alios, Domitianum, Servium, Galbā, Traianum, Adrianū, Antoninum, Severū, Alexandrū, ut Antimac. refert ibeor. 35. adde 1. Chro. 2. 18. 14. regnabat itaq; David super totū Israelē, eratq; exercens iudiciū & iustitiā in totq; populo suo. 2. Sā. c. 9. 1. c. 15. 14. & Prov. c. 16. 19. Sagacitas insideat labiis regis in iudicio ne prævaricetur os ejus. 11. 12. & c. 29. 14. Reg. c. 9. 1. 4. & seqq. Sed differit ut dixi, Bodin. lib. 4. de Re-

pub.

pub. ob veria incommoda quae accidunt ipsis regibus iudicantib. & offe-
siones & perturbaciones vehementiores.

In decidendis controversiis, non mitior, neq; acerbius sit ipsa
re, & late *Vsq; lib. 1. illust. contro. c. 15. 1. Sam. c. 25. 8. 9. 10. 19. & seqq*
Ideo quod vitu à me anathemati devorum dimisisti è manu, idè erit vita
eua pro vita ejus, & populus tuus pro populo ejus. *Deut. c. 17. 5. & 1079. c.*
13. 1. 8. 9. 10. 15. Cogitet pœnas sceleratis sine justa causa & lege prohibi-
bente, remittendo, se de alieno jure, Dei scilicet, esse lit. eralem. Est è pœna
Dei ius, quod ipsi debetur. 2. Coro. c. 19. 6. & seqq. cujus juris administra-
tores sunt magistratus. Rom. c. 13. nò domini. Affectibus suis non in-
dulgeat, 1. Sam. c. 22. 17. & seqq. in cognoscendo non exandescat
adversus eos, in os. malos putat, neq; illachrymetur precibus
causatorum. 1. Cor. c. 19. 15. de off. presid. Novell. 17. c. 2
Exod. c. 23. 3. 4. Le. vit. c. 19. 15. neque respectum personarum ha-
beat, neq; munera accipiat. Dan. c. 16. 19. c. 27. 25. Psalm. 82. &
58. 2. Chron. c. 19. 5. 6. & seqq. Esa. c. 1. 23. Mich. c. 3. 10. Proverb. c. 24
24. Le. vit. c. 19. 15. quæ personam regni parant. 1. Sa. c. 8. 4. 5. Novell.
9. nequò in gratiam tui, que contra conscientiam iudicet. ut
Darius fecit, Danielem in leonũ foream conici iubens. Dan. c. 6. & 26
dechar. Jeremiam. Iere. c. 38. 5. & Pilatus Christum condemnans. Marc. c.
15. c. 2. iudicia verò illa tunc civilia, vel criminalia, Deut. c. 17.
8. & seqq. 2. Chron. c. 19. 8. 10. 11. Civilia dicuntur, in quibus de reb-
roversiis civilibus, ex conventionibus, ultimis voluntatibus,
& rerũ dominiis provenientibus, agitur à litigantib. Atq; RCE
Cursum distinguitur in matrimonialia, & ecclesiastica iudicia,
vel secularia, ita dicta à reb; quæ in illa deducuntur & à liti-
gantib. acceptantur. Criminalia appellantur, in quibus de
crimine perpetrato, in quæ pœna agitur, quæ rursũ sunt cas-
pitalla, in quibus de vita hominis tractatur, vel infortunium, in
quib. de factis, que est altera hominis vita, agitur. Iud. rabur vob
summus in pœnia iudice magistratus solus. ut. 1. Reg. c. 3. 16. c. 15. vel in
cœcilio, cum principib; tribus familiarũ & civilib; & seniorib; 70. popula
Ier. c. 28. Num. c. 36. 2. Chron. c. 19. & in locis. vñ sup. c. 10. de pœna

Alios iudices, in iustitia administratione cum iurisdictione & potestate necessaria ad muneris sui expeditionem. *l. ult. l. 1. §. 1. de offic. eius cui est mandat. juris. do. 2. de juris. d. constituet iunior magistratus, in causis levioribus sed tales, qualis ipse esse tenetur, alioquin culpa in constitutentem tenetur. Exod. c. 18. 19. & seq. c. 23. 2. 3. 6. 7. 8. Deut. c. 1. 17. 2. Chron. c. 19. 4. 5. constitissetque Iosaphat iudices in ea regione per omnes civitates Iudae munitas cumq. civitat. 6. edicem. iudicibus, videte quid sitis facturi. non enim pro homine iudicaturi estis, sed pro Iehova: qui vobiscum futurus est in rebus iudicialibus. 7. Quare nunc inis paror Iehova vobis: observate & facite, non enim est apud Iehovam laum nostrum iniquitas, aut accipio personarum aut sumpcio muneris. 9. Et praecepit eis dicendo, sic facite cum timore Iehove, cum fide & cum animo integro. 10. ut quacunque lis perveniat ad vos a fratribus vestris residentibus in civitatibus suis, de discrimine inter eadem & eadem, inter legem & praeceptum, statuta & iudicia admonete eos, ne rei fiant Iehove, & incumbat serpens ira vobis & fratribus vestris, sic facite ut non sitis rei. Ierem. c. 45. 9. 10. Iudices hi ex tribu Levi eligebantur, 1. Chron. c. 23. 5. et c. 26. 29. 30. Deut. c. 17. 9. 10.*

Plures vero iudices constituet in gravioribus. Nam certum est, plures communicato consilio, melius & certius quam singulos iudicare. Ita enim error, vel ignorantia unius, ab altero corrigi potest, & minus corruptio & lodes, vel gratia auios seducunt. *ut dixi supra de consiliariis. c. 27.*

Ordinandi autem tales intermedii & inferiores iudices in singulis civitatibus regni, *Deut. c. 16. 18. Iudices ac moderatores constituto tibi in singulis portis tuis, quos Iehova Deus, cum dat tibi per tribus tuas, qui iudicent populum iudicio iusto.*

Auditorium iudicium unum, vel plura in regno edificabit & in singulis regionibus unum, pro populi conventuri amplitudine. *1. Reg. 7. 7. Ita parva menta hodie in regno Gallia constituta: ita et in aliis regnis bene constituta sunt curiae superiores cuiusque provinciae, regna flava et ordinaria ad hunc consue. provinciae decidendas*

videndas, à quibus appellatio conceditur ad supremum regni tribunal, et consistorium.

Eiusmodi intermedii magistratus, vel provinciarum præfeci & præsides curiarum, curent omnino, ut nullum crimen maneat impunitum, & severe, exactè & diligenter iustitiam omnibus administrarent nomine superioris, & negotia ardua difficiliaquè ad suum principem superiorem referant. Exod. c. 18. in fin. 1. Sam. c. 15. 33. Nebem. c. 13. 25. 2. Chron. c. 19. 5. Psalm. 82. 2. 3. Psalm. 72. 1. 2. 4. 12. 13. 14. Psalm. 101. 8. Proverb. c. 20. 8. 26. Greg. lib. 4. c. 5. cap. 6. de Repub. Ratio horum mediatorum iudicum et administratorum iustitiae constituendorum est, ne deficiant, qui lites decident et res controversas derimant, ne iniustitia, calumnia, aut impunitatis occasio detur, et omnibus paratissimis et oblatis remediis quies societatis humanæ et Reipub. retineatur. Hinc distincta iudicia et subsellia iudicum majorum et minorum. vide Greg. lib. 2. c. 6. ubi exemplum variarum Reipub. illust. & Dem. lib. 6. c. 2. politic. Antimach. lib. 3. the. rem. 35.

His iustitiæ administratoribus mediatis, summi magistratus, auctoritas & potestas non minuitur, sed potius in suo vigore conservatur. Nam quemadmodum non infirmior est manus, quod sit in digitos dissecta, sed est ad agendum agilior: ita nec immittitur summa potestas à pluribus explicata, & negotia multis communicata in Reipub. facilius expeditur. Exod. c. 18. 19. & seqq. Dem. cap. 16. 18. Et quemadmodum vitæ anima per totum corpus & membra diffusa, sua per instrumenta exsequitur mandata: Sic summa potestas per ministeria præpositorum suam exerceat auctoritatem. Itaque subordinata potestates & magistratus, non minuitur summa potestas, quæ communicari non minus potest, quam unita, sed auctoritate habentis eam, cum effecta aruitur: Sic ab unitate sumuntur numeri alii, duo, tres, quatuor & sequentes ut tamen unitas idè non sit numerus, sed principium numeri, ut punctus non linea, sed principium lineæ, quæ ex punctis consequentibus oritur, Petr. Greg. lib. 1. c. 1. num. 9. de Repub.

Apud Romanos, iudices aliorum privatarum, alii publicarum

constituti erant. Illoꝝ iudicia priuata, bonoꝝ publica dicebantur. illi vocabantur iudices, arbitri, centum viri, decem viri litibus iudicandis & recuperatores. Hi duum viri per duellionis. Populus Romanus in comitiis centuriatis, curiatis, & tribus iudicabat de grauiſſimis negotiis. Rēpub. & regnum totius concernentibus. vide Gregor. lib. 4. c. 9. num. 8. & seq. de Rēpub. Quales iudices fuerint apud Iudaeos ſupremi & intermedii, & quales apud Athenienſes refert, Pet. Greg. lib. 4. c. 1. num. 29. 34. de Rēpub. & late Carolus Sigon. de Rēp. Hebraeor. & lib. de Rēpub. Athenienſium. & Dana. lib. 6. c. 2. politic.

Hodie quidam diſtinguunt hoſte iudices in regioſ, immediate ſcilicet a rege conſtitutos. & municipales, ex permiſſione ſuperioris a municipibus, vel aliis intermediis magiſtracibus prepoſitos. Sic & Octavius Caſar magiſtratus partim ipſe deſignabat, partim populo plebiq; creandos permiſſerat. Dio. Caſſand. lib. 53. hiſtoꝝ. Et ſimodijulitiae admiſtratoꝝ cauſas dubias & conuoluerſas in iudiciis cognolcent, & ſine ulla affectuꝝant. pꝛa iudicio decident, remotiq; omnibus litigantium ſubrefugiis, inutilib. dilationibus, fraudibus, & circūuentionibus; quibus iuſtitiæ curſus impeditur & iudiciorum exitus eluditur, lites deſinient; denique ſummo ſtudio abuſuſin hac re ſanctiſſima corrigere & declinare laborabunt. vid. Iere. c. 5. 26. 27. 28. ibi cauſa non iudicā, cauſam pupilli; tamē proſperabitur; iuſe gentium non iudicant & c. 2. 2. 16. 17. Eze. c. 4. 5. 9. 10. 11. 12. Tzeph. x. 3. 3. principes ejus in medio ejus ſunt leones rugientes, iudices ejus lupi veſpertini, &c. Ecclēſ. c. 3. 6. loco iuſtis; ibi improbitatem, loco iuſtitiæ, improbitatem eſſe. Amos. c. 5. 7. mutant in abſinthium iuſtitiæ & iuſtitiæ, humi collocautes. & verſoqq. Micha. c. 3. 9. an digne iam primores domus Iſraelis, domus Iſtobi, & doctores domus Iſraelis, qui abominantur iuſtitiā, & quiſquid eſt rectum, percontantur. & quiſquid adificat. & non in codibus eſt. tenet ſolum iniquitate. 1. Quorum primores munere iudicāt, & quorum ſacerdoſes precio docent, & quorum prophete pecunia diuinaut; interea, leboſa micuſur, dicendo, an non Ichoꝝa in medio noſtri eſt? non ſuperueniet nobis malitia? & Ichoꝝa deſtra cauſa & non ut iſter arabitur, & Ichoꝝa ſolum in micuſur abibunt. & mons, ipſius domus

domus filiosa in excelsa. Ha c. 1. 4. idcirco intermittitur lex & non procedit unquam ius, quia improbus circumfidet iustum, idcirco prodit ius per verum. Tzephani. c. 3. 3. Psalm. 82. & 72. Abusus iustitiae reddenda magnus & noxius est in eo, quod dilationibus & actis inutilibus litis definitio & decisio prolongatur, ut saepius fuerit factus, recaruisse, quam victoriam in iudicio reportasse. Plus enim impensum invenitur in lite persequenda, quam sit principale negotium. Et iudices imperiti, vel negligentes & avari compendinationibus iudicia differunt, ut hoc modo litigantes exipilent, & ipsorum patrimonialia abliguriant. Talis iudex fuit Felix, qui Paulum ob spei lucri vinculum reliquit, Act. c. 24. & iudex iniquus, de quo Christus, Luc. c. 18. & tales sunt plerique in locis, Scabini analphabeti, rustici ex arbitrio iudicantes, copulationibus litigantium patrimonialia devorantes, confusae omnia, sine certa consuetudine, sine ordine & stilo, aut ulla scriptura transigentes, mutantes, alterantes, sordidantes, Eccl. c. 38. 35. & seqq. Huic malo remedium adferendum est, & iudices periti, docti & pii constituti, Exod. c. 18. 19. & seqq. Deut. c. 1. 17. 2. Chroc. 19. 5. & seqq. Pet. Greg. li. 4. c. 8. nu. 10. 11. Bötter. lib. 1. de potest. bone const. Sed & nimia festinatio, iudiciorum non verca & labes dicitur, in qua scilicet legitimus cognitionis ordo & processus est praetermissus. Plato lib. 6. de legib. & lib. 9. & Ista latius. Qua in re peccavit etiam David ad accusacionem Siba condennans statim Mephiboset. 1. Sam. c. 19. 29. Atque hoc morbo & vitio tribunalia illa scabinae, quae vocamus, plerumque laborant.

Abusus itaque huius iudiciorum praevendit, quibus saepe male audiunt tribunalia, tanquam praedonum & latronum cociliabula, ut plerumque factus esset, incidere in viam brassatores, quam in foretes ejusmodi harpistas, procuratores, tabularum, avaros, sycophantas, accipitres pecuniae devoratores, vultures, canes & corvos fortis, qui paulatim sugunt litigantium facultates, usque ad sanguinem, et extremam desperationem sapissime produciunt, ut illis iustus dulcissimam sit mori portus, quam vivere. Itaque recte dicitur, comissaris avari & litis esse miseria. vid. Pet. Gre. l. 2. c. 6. nu. 14. de Rep. Rhodig. li. 28. c. 9. Geil. li. 11. c. 18. Quamobrem boni magistratus est, malis quae oriuntur ex abusu tabularum & iudicium corruptorum, remediis & panis obcurrere, & fors necessitate rectis legibus reformare, et abusus emendare.

De hisce rabulis & corvis vide Hering. de fidejus. c. 7. num. 590. & seqq. & latius Tiraquell. de nobilit. c. 29.

Iudicia etiam publicè habere expedit, quia magna auctoritas iudicaris; & ab illis discunt, qui similia habent negotia, licet non movere; & exemplo edocti, metuunt: & iudices corruptè iudicare reformidant, dum censuram publicam adhibendam sciant, *Greg. d. Dec. lib. 11. c. 18. de Repub.*

Pragmaticorum quoque numerus in quavis Repub. certus constituendus est, ne effrenis numerus, velut hircus; privatorum opes exugat & omnia litibus impleat.

Ars Rabularia & Rabulæ ipsi ex Repub. vel tollantur, vel coercantur: conscientias enim hominum pervertunt & iudiciorum sanctitatem in cautelas, rethnas atque perjuria commurant. *Plato lib. 11. de legib. Sed hodie, ut vis morborum, pretia mendicibus, sic fori rabes pecuniam advocatis ferre solet. Unde publica mercis nihil tam venale, quam hodie advocatorum praesidia, ut ex Tacito refert Lipsius, addens ex Columella, caninum hoc studium, concessum laetocinium dici. Ideo principi providendum, ne legibus fundata civitas legibus evertatur. Remedia itaque princeps querat, quibus multitudo litium aut impediatur, aut minui possit, atque lites ferentes & foventes expellantur, vel reprimantur: Privatas litium, vel controversiarum compositiones, probe & commendat.*

Iudicium quoque & iudiciorum subalternorum multitudinem in Reip. perniciosam esse experientia testatur. Hinc enim iudicia iustiora & perturbatiora erunt cum periculo & damno litigantium, quibus turbatius & tardius magnoque cum sumptu jus redditur. *Antimachius lib. 3. theor. 35.*

Modus impensarum constituendus iudicibus & advocatis procuratoribus & aliis personis iudicialibus, cum poena in eos qui ultra salaria & sportulas definitas, aliquid etiam a volentibus litigantibus, accipiunt, alioquin non parcat litigator superbis ipsantibus, dum viderit personas illas accipere, sine metu restitutionis & castigationis. *addo Dom. c. 16. 19. Proc. 17. 210*

Avar

Avaritia itaque et ferdes personarum publicarum coercenda. Nam munus excacat oculos sapientum et pervertit verba iustorum, Deut. cap. 16. 19. quæ reddunt magistratum odiosum et mutatione status inducunt. 1. Sam. c. 8. 2. 3. 4. 5. Ideo ista barpyia forenses punienda. vid. Novell. 17. et 25. de mandat. princ. c. 1. et l. fin. C. ad l. lul. repet.

Iudicibus, advocatis & procuratoribus, qui crassa ignorantia in iure offenderunt, aut qui negligenter inspectis causis in factis lapsi sunt, dies dicendus, & pœna irroganda est ab illis, qui combuturifunt censores & errorum castigatores.

Libera quoque ad superiorem magistratum provocandi potestas, ab hinc intermediis, seu inferioribus iudicibus concedenda illis, qui se iniquè contra ius horum sententia gravatos esse existimant.

Ideo magistratus supremus, supremum tribunal & consistorium in causis appellationum constituet, in quo causæ quævis, de quibus malè iudicatum dicitur, recipiuntur, examinantur & discutiantur à pluribus iudicibus ex omnibus statibus & ordinibus Reipub. sine potestate provocandi, vel appellandi. 2. Sam. c. 15. v. 2. Exod. c. 18. 19. Deut. cap. 1. 17. De appellationibus. verò *Lex Juris.*

Sed hoc tribunal superius, non tam summi magistratus, quam totius regni esse dicitur. In hoc enim nomine regni iudicant rex & ephori, seu status & ordines totius regni, vel viri docti & pii illorum nomine. vide supra cap. 17. de bonis Reipub. & capitulis ubi diximus, de ultima provocazione, et comitibus, qui inter maiestatis jura reguli. vide et supra c. 27. de modo consulendi. & ca. 18. ubi sine consilio. Ephorum in arduis magistratum summorum nihil consistere debere dixi. et c. 32.

Apud Iudæos de causis levioribus cognoscebant primum Chili archi, Centuriones, Quinquagenarii et Decuriones, unà cum suis prefectis, quibus quo in sua Chiliade, comitibus, Quinquagenaria et Decuria. Deinde si quid gravioris negotii suboxiretur, res tota ad Septuaginta, eorumque prefectas referebatur. Et ut plurimum præfatus Masa, de rebus decernebant,

Imò et ipse Moses aliquando solus de rebus gravissimis ex Dei responsis statuebat.

In Imperio Germanico summum tribunal, seu prætorium totius provincie, est Camera imperialis, quæ locum & sedem ordinariam Spiræ Nemetum habet. In hac camera imperiali Iudices & adjectores à statibus & ordinibus cæcis imperii nominantur, qui constituunt senatum imperii, uti vocatur in visitat. de ann. 70. S. dan ob wol, &c. qui status imperii et Cæsarem representare dicuntur in ordinat. Camera tit. 8. ubi Cisner. part. 1. Pet. Heigius. lib. 1. quest. 9. vid. Guid. Pap. quest. 29. et. 42 3. In regno Gallie et Angliæ sunt parlamenta, quæ vocant. vid. Ioban. Montaigne. de parlamens. Thom. Smit. lib. 2. c. 2. de Rep. Anglor. Pet. Greg. lib. 47. c. 27. Syntagm.

CAPUT XXX.

De censura.

DE justitiæ administratione, prima legum executionis specie, capite præcedenti satis est dictum. Sequitur de censura, altera illius specie.

Censura, est inquisitio & animadversio in mores & luxus eos, qui legibus non arcentur & puniuntur, quibus tamen subditorum animi corrumpuntur, & bona illorum inutiliter consumuntur.

Censura igitur corrigi illa, quæ pena quidem nondum digna sunt, neglecta tamen, aut contemptui habita, multorum magnorumque malorum causam præbent, ut ex Dionæ Lipsius dicit, imò paulatim omissa, funditus Republicæ trabunt. Cicer. in Pison. Censuram magistratam pudoris & modestiæ vocat, Greg. lib. 4. c. 12. Dana. lib. 6. c. 4. & Bodinus eam valde commendant.

Censuræ præfecti à summo magistratu censores, morum magistri, disciplinæ observatores & inspectores, inquisitores, vocantur (ἑνεγ), & νομοφύλακες Sigon. de Repub. Athen. lib. 4. c. 3.

Hodie apud nos morum censura & inquisitio collegio sa-

cro, seu presbyterio demandari solet; qui huic non obtemperat, illi sacris interdicitur, ut erubescat exclusionis ignominia.
 1. Corin. c. 5. Quod si contemnat hanc exclusionem & ex communicationem, tum ob maleficium huius contemptus à fiscali accusatur apud magistratum, à quo penâ merita punitur. vide *Matth. cap. 18.*

Apud Iudeos videtur prophetis jus censurae demandatum fuisse etiã in reges, uti apparet ex exēplo Samu. Sam. 1. c. 12. per tot. c. 13. 14. nec non Ejaia, Ieremia & aliorū. Ier. c. 1. 10. c. 20. 1. Reg. c. 17. 1. 2. Reg. c. 3. 13. & acri censura seroboam fuit a propheta reprehensus. 1. Reg. c. 13. 4. Asa à Hanano, 2. Chron. c. 16. 10. David à Nathan, 2. Sam. c. 12. & Ieremias populum & regem, Ierem. c. 17. 20. & Elias Achab, 1. Reg. c. 18. 19. verbis reprehendisse legitur, & Iohannes Herodem. Matth. c. 14. 3. 4. Elisa regem Israel. 2. Reg. c. 3. 13. vide exempla plura si libet. 2. Reg. c. 3. 13. 1. Reg. c. 14. 9. c. 16. 2. 3. c. 18. 21. 22. c. 19. 10. cap. 21. 19. 2. Chron. c. 16. 7. 8. c. 19. 2. & c. 20. 37. c. 23. Sic & Iehojadab Iosum informavit. 2. Chronic. c. 24. 2. Reg. cap. 12. Zacharias Fluxiam. 2. Chron. c. 26. 7. 5. 6. 19. 1. Reg. ca. 18. 18. & seqq. Zepper. de polit. eccles. li. 2. c. 15. 4. 17. Non eni vitia regum, vel principū sunt dissimulanda. 1. Reg. c. 18. 18. 2. Reg. c. 13. 13. Mat. c. 14. 3. 4. Romani quoq; semper suos morū censors habuisse leguntur. Lacodamonii suos ephoros, regum cēsores habebant. Atq; his ephoris, optimatib. & ordinib. regni censura jus & potestas in ipsum summum magistratū est data, prout dixi sup. c. 9. & c. 37.

Praxis censuræ consistit in inquisitione & notatione.

Inquisitio censuræ fit in vitia illa, quæ in iudiciū defectu accusatoris, vel denunciatoris non veniunt, & tamen oculos piorum & bonorum civium, offendunt, & merentur, propter exemplum, maximè seriam reprehensionem & notationem, quamvis à poena abstineri possit.

Vitia cuiusmodi sunt, duo, mores mali & luxus, secundum Lipsium.

Mores malos intelligo hinc pravas artes lascivias, libidines, ebrietates, iurgia, errores, schismata, hæreses,

perituri, & quidquid tale prohibitas & modestia dominant in omni aetate & sexu, quo subdititabulo bonorum suorum deperantur, vel vitis depravantur & corrumpuntur.

Bonorum itaque & sanctorum morum Reipub. duæ sunt deterrimæ pestes & corruptelæ, nimirum publica luxur, voluptatisque immoderatæ licentia, & pecuniæ quocumque pacto congerendæ laudatum, tanquam rei honestæ, studium. *Xenophon, 8. lib. de patria Cyri, ait, imperat. in et perfidiam regni Persarum dirissimam et flor. utissimum perdidit.*

Pravas malatque libidines ab iuventute prohibebit & castigabit censor, & notabit luxuriosos, lascivos, prodigos, delectatores, hellsuones, comestatores, ganearum popinarumque frequentatores, ebrios, remulentos, molles, delicatos nimiam, sumptuosos pompulos & similes. *de quib. Greg. Tolos. lib. 39. syn. tag. c. 7.*

Sed & cantus, ludi, saltationes, convivia, exercitationes publicæ & private legibus certis ab illo sunt definiendæ, ut cives voluptati modum ponere advescant, & honestis exercitiis delectentur, non occasio illis ad delinquendum præbeat.

At senibus eas voluptates, quarum eorum ætas sine dedecore non attingit, arcebit & prohibebit.

Ab universa plebe otium, (quod est a rælix introducta contra legem Dei de victu comparando et honestis occupationibus) tanquam omnium vitiorum & malorum causâ & pestem Reipub. prohibebit, *2. Thysal. cap. 3. 6. 7. 8. 9. et seqq. Exech. c. 17. 49. & curabit, ut habeat negotia sua, quibus a malo publico retineatur. Gregor. lib. 22. c. 7. de Repub. ubi honestæ occupationes, quæ otiosis demandari possunt, describuntur. vid. Bened. Aret. tom. 2. problems. loc. 140. Camerar. lib. 1. cap. 16. mod. hist.*

Itaque consultum, ut subditi & cives doceant apud censorem, quâ ratione sibi victum inter suos concives comparent, & mendicitas omnis in Reipub. tollatur; *Plato. lib. 1. de legib. et in his ut in paxariorum Bodini lib. 5. c. 2. de Repub. Dem. c. 15. 4. et seqq.*

Valer.

Valer. Maxim. lib. 2. c. 1. Nam qui nihil habent unde vivant & orari volunt, fucis sunt similes, & inuites societati humanæ, unde fiunt, vel mendicantes, vel latrones & fures. *vid. Scipio. lib. 17. discurs. 6.*

Ἰθαυ παρυσωσῶν & curiositatem prohibebit, & monebit censor, ut quilibet necessaria & propria vocationis officia diligenter faciat, non necessaria omittat. *1. Cor. c. 7. in qua quisq; vocatione vocatus est, in hac ambulet. Sira. que sunt tibi mādaca, cogita sanct. Et. 1. Thef. c. 4. Sisis quieti & agite propria. vide Georg. Richt. axio. 24. Camer. li. 1. c. 16. medit.* Contultum quoq;, ut censores hi in viduos & sanos mendicantes, vagos animadvertant, eosque cogant ad honestos labores, vel ejiciant ex politia & confortio hominum, ne diligentum operas devorent, & contumant que laboribus aliorum sunt acquisita. *vid. tit. C. de valid. mendic. ut sit Argentina, Basilea & aliis in locis.*

Præpositos quoque hoiæ esse inspectores prochorrophis, gerontocomis & nosocomis, utile esse judico. *vide Camer. 1. medit. histor. c. 16. & cont. 2. c. 64.*

Dabit etiam operam censor, ut omnes probitati, atque industria studeant, in primis verò observabit, an singuli conciones sacras frequentent, sacra synaxi utantur & pietati studeant, cultui atque religioni sacræ vacent in diebus sacris & festis solemnibus; an in hæresin, vel errorem quis lapsus sit, vel à professione sua alienam vitam agat.

Cutabit similiter, ut qui alieni sunt à religione approbata & recepta, qui ve in alieno territorio utuntur sacramentis, tales in consistorium ecclesiasticum vocentur, & melius ibi instruantur. *Ag. 1. Corinb. c. 5. Galat. c. 6.*

Luxus, autore Lipsio, in quatuor consistit, nimirum in pecuniâ, domo, conviviis, vestibus.

Luxus & voluptates multa & magna imperia perdidere, uti Romanum, Græcum, Babylonicum. Nam luxus animos hominum effeminat, fortitudinē tollit, mentes consopit, easq;

cæno & sordibus voluptatum suffocat, & quasi dulci veneno inficit & ad virtutes inutiles rediit. *Luxu Romani inescati & virati, pertulerunt tyrannos immanissimos, Tyberium, Caligulam, Neronem, Helioabalum, hominum portenta. Luxu Romanorum virtus extincta fuit, horumq; fortitudo in theatralibus ludis evanuit, in Luculli hortis reddita languida, in Messala piscinis immersa, & otio sepulta fuit. Est enim hac luxuria & voluptatum natura & conditio, ut in supremo gradu existens, vermibus voluptatū corrumpatur & rubigine indomita & effrenis petulantiæ & insolentia consumatur. Quomodo. n. Romana prisca virtus locum habere potuit, ibi, ut piscis majoris quam taurus vendebaturi Zepha c. 3. v. æ ingluvie & contaminata civitate, huic opprimenti &c. Cur adum itaque magistratui est legibus constitutis, ne subditi bonis suis abutantur, atque coercenda luxuria in cultu, victu, cõvivis & cæteris reb; cupiditatib; & sumptib; faciendis modus cõstituendus, ne homines semetipsos ad inopiam redigant. Atque talis parsimonia, paupertatem & rei familiaris angustias tolerabiles reddet.*

Pecunie, que nutritrix & mater omnis luxus est & maxima pernicies, verum usum inter ciyes conservabit, in mediocritate consistentem.

Deinde etiam è re subditorum est, desiderium divitiarum minui. Nam ubi illarum cupido invasit, ibi neque disciplina, neque bona artes satis pellent, & omnia bona vilia sunt: fides, probitas, pudor, pudicitia. Nam ubi di vitia, ibi plerunq; vitia: ideo Deo non carus, cui cara sunt opes. Itaque censor nimium pecunia studium tollet, aut quoad res fecerit, minuet, a varitiam coercebit, & fenus & usuras rodentes & questus sordidos, & denique profusiones vetabit & finem atque modum sumptuū statuet. Unde leges sumptuariae apud Romanos. Nam bene rescripsit Hadrianus, se male hominum adiectione quam pecuniarum copia, imperium ampliare. l. cum ratio de bon. damnat. Bodin. lib. 6. c. 2. de Repub.

Divites tamen habere subditos, copiaque rerum mediocri abundantes, utilissimum Republicæ & magistratui. Vide exempla & rationes referentem Antimachia vell. lib. 3. theorem. 32. ubi refutatur Machia vellus. Sanè thesaurus principis certissimus,

in subditorum loculis, qui neque certiores quaestores ararios, quam subditos habebit.

¶ Ut igitur nimia paupertas Reipub. noxia est, sic & nimia divitię, utraq; solent ad mutationem status publici homines impellere: utriq; modum ponit censor. *Scipio Amiral. lib. 17. discurs. 6.* ita tamen ne fiat exiguatio pauperum & divitum, & ignavia in pauperibus, & in divitibus industria exatperetur. Nam omnes sumptuariae leges quibus gula, vestibus, & servitiis, ceterisque pompis modus imponitur, nihil aliud spectant nisi ut subditi non depauperentur, & moribus corrumpantur.

Sumptus circa edificia, etiam censor observabit, ne quis nimis struat, vel instruat aedes signis, aulae, aliisque operibus exornet. Et in iisdem modum posset argere, si pellectili, familiae, *Augustus Imperator sumptus immoderatos edificantium voluit temperare & moderari edicto proposito. Tiberius sumptus conviviatorum: P. & S. & alii idem tentarunt.*

In conviviis damnabit exquisita ingenia coenarum, & heluones istos, quibus mos vescendi causa, retrā marique omnia exquirere; & uno verbo videbit, ne luxus mensae profusis sumptibus exerceantur.

Nam magnificens apparatus conviviatorum & sumptuosa largitio ab opulencia parit mox egestatem & es alienam, à quo spes nova & causa civilis belli. Quippe publicam ruinam quisq; movit, quam sua proceritate & privata calamitatem & miseriam Reipub. malis operire: & rapacissimo cuiq; ac perditissimo, non agri, vel pecuniae, sed sola victorum instrumenta remanent. Unde *Polyb. lib. 6. tollit dicit vitium frugalitatem & temperantiam publicam à multis malis & vitiis Reipub. liberare. De legibus sumptuariis Romanorum vide Rosin. lib. 8. antiq. ca. 13.*

In vestitu providebit censor, ne is sit luxuriosus, promiscuus, viris & foeminis, nobilibus & plebeis, utque sui & certum quidam cultus sint, in qui ordinibus & dignatione antistant, ita ut nec in materia & forma sit luxus, lascivia, vel affectata novitas & varietas inusitata. *Tolosan. lib. 4. c. 11. de Reipub.*

Nap

Nam recte Seneca in epist. contra vitiorum luxuriam & ostentum, agere ei vitiorum indicia sunt, imò moriturae. Nam haec novitas, vel mutationem in Repub. inducunt; Nobilitatem quod iuventutem, ubi familiares opes defecerunt, ad facinora incendunt. Res. abire, fides. perire, eadem tamen illa que erat in abundantia libido. permanet. Itaque haec in Repub. seminarium Catilinarum est, & recte Aristot. 5. Politic. mutationes in Repub. fieri, cum homines sua consumunt prodige viventes. Hi. enim, tales res novas querunt, aut ipsi tyrannide immanens, aut ad eam alios vocant. Vid. Greg. lib. 4. c. 11. ubi de exempla. & panax refert. & Rul. hor. a. 1. 295. Accedit ex delicato & luxurioso ornato. permissis adolescentum, qui mulierum perditis ornamentis, ad voluptates noxias, velut per aucupium pertrahuntur, quorum reatum incurritur summa, qua se ornant, & cantant, ut in se irrident omnium oculos. Discipiuntur autem improvidi superfluo & splendo illo penari, ob qua omnes illos detiores & honoriores, quam sunt existimant, inoscuntur. Itaque multos ejusmodi comae, fucatae & ornatae crispatis capillis, tinctis oculis, auribus gemis, pilis inunctis, fuda cogata, catenis & gemmis, aliisque ornamentis composita, quibus homines decipiunt, sunt similes templis Aegyptiorum, uti ex Clemente Alexand. retulit Gregorius.

Notatio censurae, est pudefactionis & ignominiae vel multae alicuius, ob vitia minus de eorum indictio a censore facta. 2. Thest. c. 3. 14. Quod si quis non ausus est nostro per epistolam sermone, hunc notate, & ne commoremur habere eum eo, ut exarbitretur.

Ignomina & pudefactio propria est censura. Nam censoris iudicium, ait Cicero lib. 4. de Repub. nihil fore adfert damnatio nisi ruorem. Nam quemadmodum censores in ordines, bonorum castro, civis referre poterant, vel in senatorum, vel equitum ordinem, sic ab eisdem censoria nota pelluntur & eieciuntur plebeum tribu modo vende, equum equiti adimendo, senator per senatorum eieciendo notabant & ordina eieciunt. Gregor. lib. 4. c. 12. lib. 2. lib. 2. Dio. Cassius, censoris, ait potestas erat, qua privatum quoque in curiam, veterum iurandi, meritorum infamandi iura habeat: Ea temporis non solum, non vis etiam in illius potestate, esse voluerunt. vide Bodin. lib. 6. de Repub.

Multa

Multa statuitur in perseverantes in malis moribus, nec ignominiam curantes, qui de pudere dedicèrunt, & voluptatibus non illecebris tantum, sed ipsam infamiam gaudent, ut dicit Valer. Maxim. lib. 6. c. 9. Atque ita non solum à magistratu, sed etiam à censores idem delictum puniri potest, Esd. c. 10. 8. De morum iudicio Gell. lib. 5. c. 20. l. 1. in fine. C. de repud. l. 5. illud. de pact. dotal.

Hodie in quibusdam locis etiam ergasteria, seu domus certæ destinatæ sunt, quas Germani *Zu-häuser* vocant, quibus inclusi ejusmodi indomiti, effrenes & petulantes homines, jejuni macerantur, vel laboribus exercent tandem, donec poenitentiam egerint, vel spes melior de eorum vita appareat. Talis domus est in civitate Amstelrodamo & plerisque urbibus Hollandiæ, & pluribus aliis in locis, atque alia pro masculis & alia pro feminis, quem motem valde laudo.

Notratium cenotum, presbyterorum scilicet animadversio & nota consistit in suspensione ab usu sacramentorum, seu interdictione & excommunicatione & commercio piorum. 2. Thess. c. 3. 6. 14. ibi, ut subducatis vos ab omni, &c. & ibi, & ne commercium habete cum eo, ut erubescat, Exec. c. 3. 17. 1. Cor. c. 5. 6. c. 15. 33. vide Zepper, de polit. ecclesi. lib. 1. c. 14. & seqq. Atq; hic dicitur gladius spiritualis, seu potestas clavium Aret. tom. 2. loc. 140. in probl. Zepp. d. loc.

Sunt tamen hic gradus observandi à censoribus. Nam primò admonitio, postea correctio, multatæ, & deniq; post cõteritum horum, excommunicatione locum habet. Matt. c. 18. Lev. 19. Gal. c. 6.

Atque talis disciplina ecclesiastica vocatur merito magistratus virtutis, fidei cultus, sepes & munimentum pietatis, nervus & vinculum ecclesiæ, de qua re latius theologo.

Censuram Iudaicorum censura & animadversio erat triplex. Suspendio, aversio & amandatio seu exiliu temporale. Devotio seu excommunicatione & deniq; adjudicatio, seu anathema. vid. Bonav. Cornel. de polit. Iudas. c. 7. de quib. vid. 2. Timot. c. 4. 14. Galat. c. 5. 12. 1. Corin. c. 5. 3.

Vbi talis censura non est, commodè institui & introduci potest vitæ principis, secundum honestatem & pietatem

tem conformata. Nam rectè è dixit Plin. in panegy. vita principis, civium censura est, caque perpetua, ad quam dirigimur & convertimur.

Deinde consultum est, ut non omnia simul emendentur, sed paulatim. Neque enim, ut Cicero dicit, potest quisquam nostrum subito fingi, ne cuiusquam repente vita mutari, aut natura cõversi, tempore opus est. Et vitia quaedam tollit facilius princeps, si patiens eorum est. Quosdam pudor, alios necessitas, nonnullos satietas in melius mutat. Nam peregrinatur quorundam animus in nequitia, non habitat, uti èdè Seneca & alii Lipsius docet. Greg. lib. 4. c. 12. Danæ. lib. 6. c. 4.

Censoribus adfines iunt delatores & exploratores, qui clam illicita dicta, facta ve aliorum, magistratui patefaciunt.

Exempla delationis huius ex sacra scriptura occurrunt, Genes. 37. 2. Ioseph, Iacobo primum detulit delicta fratrum suorum, Levit. c. 5. 1. c. 19. 17. precipitur illa & approbatur, Act. c. 23. ubi nepos Pauli, conjuracionem Iudæorum deserit, 2. Sam. c. 16. David fugiens reliquit exploratores, Chusas, Zadoc & Abjatar, qui negotia Absolonis ad Davidem deserunt. 1. Sam. c. 19. Ionathan deserit consilia Saulis ad Davidem, 1. Sam. c. 2. Heli audit scelera filiorum suorum à delatoribus. 1. Corinth. cap. 1. Paulus per domesticos Chloes ad se delata fuisse dicit peccata Corinthiorum. Iosua quoque exploratores misit Ierichuntè, quos iuravit Rachab. Et domus Ioseph similes misit ad Luzam urbem. adde tit. C. de delatorib. l. 28. C. de Episc. & cleric. Exempla plura extant apud Bened. Aretium tom. 2. loco 106. in problemat. Ratio est, quod qui dissimulat aliena maleficia peccatis alienis communicare dicitur, Ephe. c. 5. 7. 1. Tim. c. 5. 22. & ad peccandum alios invitare, Proverb. ca. 13. 24. De illicita delatione ob scopum impium accipienda sunt dicta. Psalm. 101. v. 5. & Psalm. 140. v. 12. Proverbior. ca. 20. v. 19. & c. 11.

Proditio quoque licita esse dicitur, quando proditor ecclò scit, se bonam causam promoveri: deinde prodit amore iustitiæ & honestatis, non verò mercedis ac præmii spe, vel timore alicuius infortunii, vel odio, vel cupiditate inimicitia privata satisfaciendæ, & denique, quando alia remedia illi detunt, atq;

men-

men facium nullum miscetur. vide exempla Rachab. Iosu. c. 2. collatione facta cum Hab. c. 2. Iosephi. Genes. cap. 37. Ionathanis prodentis Davidi patris facta, 1. Sam. c. 20. Cusai Absolonis. 2. Sam. c. 15. 33. & seqq. c. 17. Alia proditiones sunt prohibita. 1. Timot. c. 2. & 1. 1. Sam. c. 23. c. 25. Petr. Martyr. Iudic. c. 1. An revolvere verò maleficium alienum quis censatur, tractant Latini Iurisc. in primis verò Menoch. & Fatina. ius.

CAPUT XXXI.

De studio concordie conservanda.

Tantum de iustitie administratione & censura: sequitur de studio concordie & tranquillitatis publicæ conservandæ. vide exempla & rationes apud Antimachia vell. lib. 3. theorem. 30. & 31. Boter. lib. 1. c. 8. Bidin. lib. 4. c. 5.

Concordia & tranquillitas inter subditos, est eorumdem mutua inter se & cum suo magistrali consensio, pax & benevolentia, sine simultatibus & odiis mutuis ad status publici conservationem.

Hæc summe in Repub. est necessaria. Nihil enim melius Reipubl. quam unio, nihil perniciosius; quam divisio. Patricius de Republ. lib. 6. tit. 5. ostendit id Agrippa legatus ad plebem Romanam dissidentem à patribus, missus, fabulâ de membris corporis inter se cum ventre dissidentibus. Nisi enim membra corporis, mutuis presidus & auxiliis ad universi corporis salutem procurandam consensu & concordia conspirent, necesse est ut corpus pereat. Antimachia vell. theor. 3. & 31. Concordia enim res parvæ crescit, discordia magna dilabuntur. & si viles discordie publicas & privatas opes exhauriant, agricultura, commerciorumque usu sublato & Reipubl. bene constituta subvertunt, dum altera pars, vel certius libertati & privilegiis Reipubl. insidiantes, se ipsos dominos faciunt, Agesilaus Lacedæmoniorum dux & rex olim percussus. Hæc, quare Sparta non cingeretur manibus: ille ostendens cives armatos, hi, respondit, sunt Spartane civitatis membra. Christum Matth. ca.

12, 25. Omne, inquit, regnū dissidens aduersus se ipsum, vastatur: & concordia nihil iucundius & firmitus, Sirac. c. 28. Psal. 134. ut etiam ostēdere voluit Scilurus oim, lapideis diuissim facillimē confractis: collezim re. o validis simis & infractis manentib. Tales factiones nobiles Resp. perdidērunt, vel maximē laeserūt, uti in urbe Constantinopolitana factio Veneta & Præsina. Apud Pistorienses alborum & nigrorū. In Atheniensi Rep. Alceonidarū & Calliarum. In Romana, Vrsinorū & Columbarū. In Mediolanēsi vicecomitum & Turrianorum. In Gallia factio inter domū Aurielianensem & Burgundicā. Plura exēpla vid. apud Greg. li. 23. c. 3. de Rep. Antimac. li. 3. theor. 30. & seqq. Ita nimia subditorum inter se contentio, amulatio & ardor, penē ipsum Davidē & totum Israelis regnum perdidit, dum certat reliqua tribus aduersus unā Iudaicā: 1. Reg. c. 12. c. 16. 2. Sam. c. 19. 41. sic Gibelleni & Guelphi mutuis discordiis & odiis suis Remp in summa pericula adduxerunt. Discordia en. fructus sunt lites, amulationes, excādescētie, rixæ, obreclationes, iusurri similtates, rumores, tumultuationes, 2. Corin. c. 12. 20. Gal. c. 5. & versio Reip. Luc. c. 11. 17. Eph. c. 4. 3. studentes conseruare unitatē spiritus per connexum pacis. 4. unum est corpus, & unus est spiritus, sicut & vos vocati estis in unam spem vocationis vestræ.

Concordiæ huius cura magistratui est cōmendata, quam inter subditos conseruabit, reuouendo & tollendo oē cauſas factionis & seditionis. arg. & exemplo Abrahami. Gen. c. 13. 7. & cōfoederationes ineundo cum vicinis. Civitas, vel Resp. corpori similis est: motus ciuiles, morbis: Medico rex seu magistratus, cuius officiū prius est in tuenda valetudine bona; alterum in restituenda, si morbo fuerit labefacta. ideo etiam custos communis societatis dicitur magistratus.

La omni autem animorum distractione, factione & seditione, semper dicitur partes dissidentes, una, quæ leges & jura Reipub. defendit contra iniquē agentes, quæ optima.

Altera pars est, quæ non iustis de causis ad vim concurrat. Hæc factio & seditio, quando iuramento partis confirmatur, vocatur conjuratio, si pacto initur, dicitur conspiratio.

Factio est paucorum, vel plurium inter se conspiratio & coitio,

coitio, & cum reliquis civibus dissensio.

Quod si in plures, quàm duas factiones, populus abit, tertia, quarta, vel quinta factio, duas amicitia copulabit, aut cum altera conjuncta, altera frangeret & superabit. *Bod. li. 4. c. 1. de Rep.*

Hæc oritur ex privatis, vel publicis familiarum diversarum odii, vel ambitione, dissidiis, discordiis, inimicitis, simultatibus, suspitionibusve sinistris.

Talis olim fuit inter Guelphos & Gibellinos. Item inter Samaritanos & Iudeos, Israelitas & Iudeos, 2. Sam. c. 19. 43. 44. eisdem & Agyptios & plures alios. vide Pet. Greg. lib. 23. cap. 3. de Repub. ubi historicis exemplis illustrat, & Antimachia vel. theor. 10. Propter odium igitur, vel ambitionem, dissidium fit, ut familiae se trudent, ut fluctus fluctum, unde contentio & bellum civile. Nam pars, quæ viribus superior sibi videtur, statim ad manus & arma tendit: illa verò, quæ inferior, alios potentes ad se trahit. Exitus harum discordiarum est, aut uniusversorum interitus, aut victoris dominatus & regnū. vide Bodin. lib. 4. c. 1. & c. 5.

Factiones tollit magistratus, quando semina earundem sustulit, odiū, ambitionē, dissidia, simultates, contētionē, quæ sunt causæ harū, & dissidentes partes conciliavit, vide 2. Sam. c. 19. 43. c. 13. 22. Gen. c. 16. 2. c. 21. 30. & præcaver, ne altera pars, in alteram sit contumeliosa eamque verbis irriter. 2. Sam. c. 19. 43. & quando non patitur intermedios magistratus & regētes odia & factiones inter se nutrire. vid. exēplum apud Val. Max. quod extat, lib. 4. c. 2. & invidiam, quæ oritur ex virtute & gloria, justis rationibus, antevertit, & bonos viros à calumnia & injuriis invidorum defendit. Nam parva sæpè scintilla neglecta, magnum incitavit incendium.

Deinde etiam nomina & insignia factionum abolebit.

Tertiò secretas consultationes & conventus non permittet.

Quartò sub poena gravi à *υνς λω* & *δυσμοιχαις*, sancire debet & promulgare, de qua amnestia Sicip. *Amirat. lib. 20. discurs. 8.*

Quintò non magis, vel plus uni, quàm alteri parti favebit. 2. Sam. c. 19. 42, 43, 44. *Antim. li. 3. theor. 15. nō unā curet alterā nos.*

M m 3

ligat, vel aliter am minus sibi fidem credat, vel contemnat. 2. Sam. c. 19. 43. & 44.

Seditio est discordia unitæ multitudinis in magistratu; vel tubitus & violentus motus contra magistratum. *Virgil lib. 1. Æneid. Ac velati magno in populo cum sæpe orta est seditio, servitque animus ignobile vulgus, jamq̃ facies & sæva volant furor arma ministrat.*

Tumultus ejusmodi describitur in *A. Tis c. 19. 24. 25. 26. 32. Salomo. Proverb. c. 24. Time Dominum fili mi & regem, & cum seditiosis ne commiscearis, quis subito venit exitium eorum, & ruinam seditiosorum quis novit? Talis fuit Absolon, Cassius Brutus & similes.*

Hujus variæ sunt causæ. I. Nimia, vel intolerata exactio & oppressio, præsertim ad sumptus non necessarios imposita, qua subditos exhaurit magistratus. *Proverb. c. 28. 15. ut leo rugiens & ursus discursans, est dominator improbus in populum tenuem, 16. Antecessor carens omni intelligentia & multis oppressionibus, decurtabit, qui autem odit questum, prolongabit dies. & c. 29. 4. exemplum Salomonis et Rehabeam. 1. Reg. c. 11 et c. 12. Pharaonis. Exod. c. 2. et seqq. 2. Reg. c. 12. 20. Iovis rex Indæ dicitur crucidatus à servis suis, per seditionem. Sic Galli, Hispani & Frisii rebellarunt sub imperio Romano ob nimium tributum impositum. Sic Belgium hodie imperium Ducis de Alba ob eandem causam à se rejecit.*

Quanto quoq; magis magistratus renuit, jactæ postulationi populi, tanto magis populum in se concitat, & acuit. *exemplum extat in Pharaone Exod. c. 5. & Rehabeamo. 1. Reg. c. 12.*

Secunda causa seditionis, est metus eorum, qui fecerunt injuriam & penas metuunt, vel eorum qui expectant & metuunt injuriam, aut oppressionem, quam prævenire volunt prius, quam opprimantur. Idem clades magna accepta, vel gravis periculi alicujus metus. *1. Sam. c. 30. 4. 5. 6. Exod. c. 16. c. 17. vide Pet. Grego. lib. 23. cap. 5. de Repub. ubi exempla recenset Arist. tom. 2. probl. loc. 156. Bodin. lib. 4. c. 1. Scipio Amirat. lib. 17. discurs. 5.*

Tertia causa est indulgentia & laxitas nimia; vel angustia & inopia egentium, vel divitiarum inopia. Multæ divitiarum luxuriam, segni-

segnitiem, rerum novarum desiderium, turbas pariunt: paupertas eandem rerum novarum cupiditatem multa scelra & inhonestagignit. Pauperes, inopes, egeni audaces sunt, & odio rerum suarum, mutare omnia student, & privata incommoda & mala, Reipub. malis tegere cupiunt, & publica ruina potius quàm sua perire malunt.

*Hinc usura vorax, & viduam in tempora senus,
Es concussa fides & multis utile bellum.*

Solent quoque illi quibus opes nulla sunt, bonis invidere, malos extollere, vetera odisse, nova exoptare. vide *Antimach. lib. 3. theor. 32. d. 1. Sam. c. 30. & Exod. c. 16. c. 17. Bodin. de Repub. lib. 5. c. 2.* Divites verò multarum divitiarum auxilio ad imperia aspirant, dignos se aliosque indignos existimant. & facile corruptionibus & largitionibus alios plures sibi devinciunt. vide *Scip. Amirat. lib. 17. disc. 6. & de regni regisq. institut. lib. 2.*

Quarta causa est scelerum impunitas, & præmiorum iniqua distributio, negligentia, vecordia, ebrietas, & luxuria magistratus, & injustitia, cum vulgus injustè fieri multa cernit, cum leges negliguntur, civitatis jura & privilegia vilescunt, studio, ambitu & largitione, aut demum civium ipsorum dissimilitudine. *Scipio Amirat. de regni & reg. inst. lib. 2. Bodin. lib. 4. c. 7. in fine. 1. Reg. c. 16. 11.*

Quinta causa est spiritus tribunitiis eorum, quos ambitio impellit, quò potestatem & honores, quos quietà Repub. desiderant, ea perturbata, consequantur, vel quos æs alienum cogit, ideò quod iis afflicta fides in pace, & spes in turbata pace; ideò turbata aqua, melius pisces capi posse existimant: vel quos vanitas incitat & exagitat. *Exempla vide 2. Reg. c. 12. 21. de conjuratione contra Ios. & 1. Sam. c. 30. 6. Iudic. c. 8. 2. Iudic. c. 11. & c. 12. 1. 2. Exod. c. 15. 24. c. 16. 3. 4. 2. Sam. c. 15. c. 16. 1. Reg. c. 11. 26. c. 12. 1. 2. Sam. c. 20. 1. Reg. c. 1. 5. 6. 7. c. 2. 22. c. 16. 11. Num. c. 16. c. 17. Valer. Max. lib. 9. c. 7. Dana. lib. 3. c. 5. politic. Bodin. d. lib. 5. c. 2. Richt. axiom. 299.*

Plcbe

Plebs quoque, quando ab honoribus arcetur, contumeliose tractatur, spernitur & vexatur, indignatur se contemni, & res novas molitur. *Bodin. lib. 4. c. 1.* ut populus Romanus, olim à patribus dissidens gravissimas seditiones concitavit. & fieri soler, imprimis quando videt, honores turpissimis hominibus deferri, & benè meritos viros submovent. *Exempla recenset Bodin. d. loc. in Nerone, Eliogabalo & aliis.*

Sexta causa est negotium religionis, sententiarum & opinionum discrepantia in religionis professione. Unde schisma, secta vel sectio. *Exemplum. Act. c. 21. in Iudæis Asiæ contra Paulum. Item in Core, Dathan, Abiram, contra Moysen, Num. c. 16. Hodie exemplum præbent Papiste in Belgio, Hungaria, Polonia, & olim in Germania, Gallia & Anglia.*

Unde Apostasia, qua veram religionem consensu procerum constitutam, ipsis invitis mutat & deserit magistratus, seditionis causa dicitur. *2. Reg. c. 8. 22. cap. 12. 19. 20. 21. c. 15. 10. c. 16. 5. 2. Chron. c. 21. 10. c. 28. 33. Act. c. 19.*

Septima causa seditionis est extraneorum admissio in consortium civitatis, ex diversitate morum, odio & invidia felicitatis advenarum, & contemptu illorum. *Pet. Greg. lib. 23. c. 6. ubi exemplis illustrat. Aristot. lib. 5. c. 3. politic.*

Causa octava est odium, discordia, dissidium, contentio, item simultas, suspiciones & inimicitia inter diversas partes excitatae de quibus vide *Bodin. lib. 4. c. 1. Dan. politic. lib. 3. c. 5.* Quo refero etiam famulos libellos, convicia, contumelias, diffamationes publicas & privatas injurias plurimum. *Hisc enim concordia turbatur & facile seditio excitatur, ut ait Plutarch. in libell. de civili administrat.*

Nona causa est otium subditorum, ex nimia felicitate, satietate, indulgentia, quæ sæpe turbant Rempub. *1. Reg. c. 20. 10. 2. Reg. c. 14. 8. Lipsius lib. 6. c. 2. Greg. lib. 23. c. 7. Valer. Maxim. lib. 7. c. 2. Exzech. c. 17. 49. Similiter de nimia copia, vel inopia seditiones oriri putat. Plato lib. 35. Dialog. 4. de Republica. Nam rapacissimo cuique*

quidam ac perditissimo, non acri, aut ferus, sed sola instrumenta vitiorum manebunt. Atque tales misere cuncta & privata vultura, Repub. malis operire stant, vide Petrum Gregor. lib. 23. c. 1. num. 2. 3. & seqq. ubi historice exemplis illustrat. Alex. ab Ale. lib. 3. c. 20. Valer. Max. lib. 2. cap. 5. Plebs in periculo constituta, citius & facilius facit suum officium, quam si feliciter omnia eunt, secunda res, motus urbani sæpe excitant: bella vero coercuerunt. Bodin. lib. 4. c. 1. Ideo, ne ovum in pila medietas & moderatio observata in divitiis, honoribus & amicitiis parandis, operanda in Repub. & ideo ostracismus nec non petalismus à quibusdam inventus.

Denique quidam, ut imperium evertant, libertatem præferunt, si perverterint, ipsam aggrediuntur, ut ait Tacitus lib. 16. Scip. Amir. lib. 29. diffus. 10.

Remedia seditionum tollendarum sunt generalia, vel specialia.

Generalia remedia, Petrus Gregor. lib. 23. cap. 9. tria ponit.

Primum est in præcautione & providentia ne accendant seditiones,

Secundum est in emendatione opportuna.

Tertium est in penis & supplicio exemplari seditiosorum.

In præcautione, lunt *populadina* uti est virtus, vigilantia & sapientia magistratus moderatores, qui exemplo nautarum, pacis mari de subira tempestate cogitantium, provident & semper, ut societas humana lapidum fornicationi sit similis, que casura esset nisi invicem sibi obstarent. ut dicit Seneca epist. 97.

Qua in re studebit & operam sedulo dabit, ut seditionis movendæ voluntatem & facultatem omnibus tollatur neque velint, neque possint subditi esse rebelles, ut dicit Boet. lib. 4. c. 3. & seqq. & lib. 5. c. 4. Animus & voluntas adimit, ut subditi, quando audacia omni sublata, redduntur timidi, omniaque que animos & audaciam pariunt, adimuntur, ut sunt magistratus, munera, nobilitas, ulus equorum & armorum, propugnacula,munitiones, velletus splendens, nimia penuria

& potentia. Unde fit, ut divites, & pauperes facile moveantur & impellantur ad seditionem. Illi ob potentiam & arrogantiam, Hi ob penuriam & inopiam.

Voluntatem quoque & facultatem movendarum seditionum, adimunt onera & gravamina imposita, servitia, angaria, agricultura, operæ quibus occupati subditi detinentur. Vnus hisce est Pharaos & alii.

Opificia etiam hominem domi detinent in officina, ex qua se & suos alere cogitur. unde fit, ut pacem & tranquillitatem amet.

Studia liberalium artium animos hominum occupant, detinent & sibi addicunt, & à cura aliarum rerum avocant, ut ostendit exemplum Archimedis. Hæc etiam homines melancholicos reddunt, & inutilis ad bella & arma.

Educatio mollis & delicata, animos hominem effeminatos reddit & à studio aliarum rerum abstrahit. ut dicit Boterus lib. 5. c. 4. de polis. conf.

Facultas seditionem movendi, tollitur & adimitur subtractione & privatione eorum, quæ conferunt facultatem, aut vires & audaciam pariunt, uti est potestas, imperium, inventus, arma, equi, elephanti, tormenta militaria, propugnacula, munitiones, loci oportunitas, pecunia, divitiæ, conventicula privata.

Potestatem & potentiam conferunt cognationes amplæ, vel familiæ amplitudo: Item benevolentia, & favor populi: fœda possessio. Unde Turcarum Imp. fratres consanguineos & quosvis potentiores tollunt quam primum ad imperium evehuntur. Quidam vero cognatos regis mancipant carceri, vel certo loco detinent, unde exire non possunt. Boter. lib. 1. c. 2. Possunt etiam quodam ostraci, imò sub specie & titulo honoris, legationis, vel aliorum ministeriorum ablegari ne noverint etiam presentem dominationem plebi, in visam faciant. Clappmar. lib. 4. c. 11 de arcen. Rerum pub. Sed periculosum tamen est potiores urbes evicere & in exilium agere, qui exulos non cessabit quotis modo

Rempub.

Repub. & virtute, ut dicit Bodin. lib. 4. c. 1. et exemplis probat. Sunt igitur tales, vel tollendi vel ingentibus beneficiis & gratiâ obligandi; exemplo Augusti. Dio. lib. 55.

Optimi & excellentissimi juventutis sunt subtrahendi & aliò transferendi, promovendi, aut eorum opera ad alios usus adhibenda. uti bodie facit *Turcarum imperator Christianis; & olim Lullus Cesar & Heraclius. imp.*

Arma adimuntur, quando ab illis auferuntur, vel usus eorum illis interdicitur, aut materia armorum subtrahitur, quod à Romanis & Hispanis & Belgis sepius factum legitur.

Munitioes & locorum opportunitas adimuntur, quando mutantur, destrunturve loca munita, homines, vel incolæ transferuntur. quod Romanos fecisse sapius, historia testatur. Cesar Probus, Isauros & Palfuros de sedibus suis transtulit in alium locum: Avellianus Dacos: Carolus magnus Saxones: Turca Christianos. vide Gregor. lib. 23. c. 7. de Repub.

Pecunia & divitiæ adimuntur subditis impositione collectarum, contributionum, vel mulctarum exactioe, et commercio eorum a se adempto, monopolis, septaribus utiis illicitis modis, quæ barpyris illa & hirudinis populi optima verunt.

Conventicula audaciam & animos augent & cordatos efficiant, ut exemplum sub Tiberio, Daco Sejano, docet. Ne igitur salis conventicula bibantur, curandum est magistratibus, & veterum & occasio habendorum horum subditis adimenda.

Voluntas illis adimitur, quando inter illos discordiæ diffidentia, aliæque suspiciones per exploratores disseminantur, ita ut nullus sine periculo alteri se prefacere, vel fidere audeat.

Occasio habendorum conventiculorum tollitur variis modis. I. Edictis & interditiis posualibus, ut in Romanis factum Latine. III. Conviviorum inter se habendorum prohibitione. IIII. Consuetum est, ut antesignani &

duces seditionum transferantur, & tollantur. *Item Carolus magnus nobilitatem Saxoniae in Galiam transfudit. K. ut talibus non concedatur jus collegii, Senatus, corporis, aut potestatis. Item Romani Capuam debilitantes, sublatis omnibus eorum collegiis. VI. ut illis campana & nolae adimantur. VII. non ad eundem urbibus, vel propugnaculorum adstantur. VIII. Urbes in locis diversis, per fossas, canales, munitiones, & distinguantur, quasi in pagos directos. IX. Castella & munita loca, quibus conibere facillime possint, erigantur. X. Custodiam civitatis, quae tumultuantes reprimitantur in urbe ponatur & conservetur. Quae duo media hodie in Belgio & Turcia usitata. XI. Relegatio & dissipatio tumultuantium & in pectorum in loca diversa fiat, ut Indae ab Assyria & Babylonicis, ac de. XII. Librum malorum sicut & lectio prohibeatur.*

Paupertas etiam voluntatem seditionem movendi praebet, quamvis facultate destituatur. *Item Salustius Semper in civitate quibus spes nulla sunt, bonis invidios, malis excellens; ut cito edere, non exoptans, odiosum suorum, omnia omnia sperdens. Sicut igitur egeret & pauperes tempore periculoso seditionis, ex regno, vel abigendo, sub praetextu causae iustae, vel ipsorum ministerio est nobis utendum. Illud fieri potest per colonias, vel bellum, vel legationem: Et hoc, quando magistratus eorum opera utitur in agrorum cultura, opificiis, vel aliis ministeriis, ex quibus se alere possunt, vel largitione illorum necessitatibus subveniendam.*

In seditionibus & coniurationum metu ac suspitione iusta, metropolis nunquam est deserenda, sed occupanda, vel conservanda. *Sic Teberus imp. in Germanicorum legionum seditione fecit.*

Ad praeventiorem curam interire potest cognitio conditionum & statum regni, ut cognoscat & intelligat magistratus inquisitione habitus, quid ad se quisque in provincia quavis molliatur. *vid. Gregor. lib. 13. c. 12. num. 13. 4. 5. & seqq. deinde ut intelligat necessitates provinciarum, & de remediis adhibendis*

cogitare

cogitare & liberare possit.

Deinde curet magistratus, ut leges religionis sunt inviolabiles, & ut quæ inter ecclesias controversantur, ea in concilio liberè discutiantur, errores tollantur, dissidia mutua componantur.

Item, ut causas discordiarum tollat, rixas, dissidia, simulas, suspiciones, odia, discordias, diffidentiam, omni metum, ignominiam, contemtum, injuriam, calumnias, annonæ caritatem, usuras & similia incommoda, ex quibus seditiones excitari solent. Contrà necessitas ostendenda cōcordiæ suadendæ, ut amore patriæ, privatas inimicitias oblivioni tradamus, cui patriæ, viæ n. bona & existimatione, aliæq; carissimas, debemus.

Quærò, ut acies privatis adimat, quæ alias animos dant, arg. *lib. Senec. 13. 19. 20. 21. ut sepe factum in Italia & Gallia. Gregorius dicit d. c. 9. lib. 23. de Repub.*

Quintò, ut seditionis autores, beneficiis, largitionibus, favore in partes suas magistratus ducat, vel iactet contrariis modis, quibus moti seditionem excitarunt, *Exemplis illustrat Greg. d. c. 9. Bodino 7. lib. 4.*

Populo etiam aliquid dandum est, & interdum ea, quæ cum iniquitate conjuncta sunt, permittenda, maxime verò in popularibus & optimatum imperiis, ad secessiones & seditiones combendissas, sed ita tamen, ut libertatis fræna nec contringi, nec omnino laxari videantur. *vid. Bodin. lib. 4. c. 7. ubi exemplum vocat. Nec se possit princeps, nisi versus populum, suo arbitrio cogere, vim adhibere debet; sed in ditionis impetibus ac justis uti melius est.*

Si inopia causa seditionis est, quædam critica largitiones sunt faciendæ, & tolerabile pretium annonæ statuendum & quandoque sancienda *vid. d. ybora & vitans la, Nibem. c. 5. per totam. Greg. d. loc. c. 5. lib. 23. Bodini lib. 5. c. 2. lib. 4. c. 7.*

Ad opæ tollendæ & desideriam, labores in unguèd. honesti, vep. pibell. n. otiosi mittendi. *Greg. d. loc. c. 7. Bodin. li. 4. c. 1. de Rep. & lib. 5. c. 5. vel metu hostis ad veteratis tumultuantes coere d. d. 4. 7.*

Sextò, ut magistratus, non pro quibusvis exiguis & parvis momentis rebus, imò rationes & mutationes instituat, sed tantum pro necessariis, quæ moram non patiuntur. *Idiòque rerum novarum studiose punitendi. Gregor. dist. lib. 23. c. 9. n. 9.*

Secundum remedium est in emendatione opportuna, dum vel incipit seditio, vel dum vires accepit, adhibenda. *Bodin. lib. 4. c. 7. de Repub.*

Incipiens seditio, cuiusque initia statim sunt comprimenda. *2. Sam. c. 15. 2. 3. 4. 31. c. 20. 6. Siquidem natus malum facilius, quàm in veteratum, opprimitur. Nam ex festuca incensa, vel ignis sineilla neglecta, sæpe tota urbs conflagrat: sic ex domesticis odiis neglectis, publica perniciosis sæpe oritur. vide exemplum. 2. Sam. c. 15. 10. 11. & seqq. 2. 20. 6. In seditione, nisi prima & tentata rerum initia, statim solentur secundans: facile postea tota conjuratio elanguescit ac dissipatur. 2. Sam. cap. 17. 1. 2. 3. cap. 19. 2. Reg. c. 10. 4. & seqq.*

Ad quem usum intervniunt delatores & exploratores, qui incogniti, se cæteribus hominum clam immiscent, & collecta dicta, facta, aut intellecta, magistratui referunt. *ut & Clusius amicus Davidis fecit. 2. Sam. c. 16. 17. vide Patricium de Repub. lib. 4. c. 4. 5. 6.*

Inquisitio per questionem & tormenta in quo conjuratorum facta, reliquos complices manifestat.

Laborandum magistratui quoque, ut partes divellat, & distingat seditiosos, & sibi quosdam imprimis proceres adjungat. *1. Sam. c. 15. 34. 1. Reg. 10. 1. 10. & cum populi magistratibus rem tractet. Exod. 6. 10. c. 4. 29. Deut. 6. 1. 15. Deinde etiã occultis præmiis, vel promissis ambiguis, nec non verbis demulceat & inducat, seducat, persuadeat, non dicto factove aliquo alitero exacerbet, sed omnibus modis leniat & mitiget animos seditiosorum. *Judic. c. 8. 1. 2. 3. & seqq. vid. 2. Sam. 1. 3. 24. & seqq. c. 17. & c. 2. 6. 7. 8. 17. 18. 13. 6. 19. 23. 1. Imprimis cœditatorum consiliarios sibi conciliet princeps, ut disturbet conjurationem. 2. Sam. c. 15. 31. 32. & ad partem cum quibusdam**

agat.

agat, ut facilius vinculum conjurationis dissolvat, & deinde potentiores, vel tollat, vel sejungat. 2. *Sã* c. 1. s. 31. 32. *cap.* 16. & c. 3. 6. 4. c. 18. 15. 16. c. 20. 21. 22. c. 19. 14. 15. c. 20. 4. 5. 20. 21. 22. *Vid.* *Lips. lib.* 6. *politic. cap.* 4. & arina subditis ad tempus adimar, *arg.* 1. *Sam.* c. 13. 19. 20. 21. imò & propugnacula validiora occupet. 2. *Reg.* c. 9. 32. c. 10. & nolat ac tintinabula, quibus convocantur & inflammantur seditiosi, ut suadet. *Bodin. lib.* 4. c. 7. *de Repub.*

Vile similiter est, ut nocturnos conventus & colloquia, coitiones & conventicula magistratus impediatur, nec non commercia cum extraneis inimicis, vel hostibus. *Greg. lib.* 23. c. 4. *de Repub.*

In conjurationibus etiam non facilè à principe calumnie adversus absentes sunt admittendæ. Nam eo tempore conatur aulici astuti privatas injurias, vel odia ulcisci, præterea neglecti ab absentibus in regem officii. Solent etiam de absentium bonis rapinam facere. Offeruntur enim illis plausibiles occasiones calumniandi, qui alienis bonis & dignitatibus inhiant. 2. *Sam.* c. 16. 1. 2.

Querelæ & ambigui de magistratu sermones, quibus vitia præsentium, oppressio tyrannis, exactio, luxuria, exagitatur, libertas prætenditur, ut imperium evertatur, quod iidem postea invadunt, inhiantur & comprimantur.

Flabella quoque seditionum & zizaniorum seminatores, removendi & arcendi, qui spes vanas libertatis, mitioris & zquioris gubernationis, publicæ tutelæ & majoris commoditatis, apud vulgus leve & credulum faciunt quales sunt fervidi, procaces & audaculi quidam, qui præmia promittunt juvenibus, qui deterritum quemque scelestum, temerarium, criminibus oneratum, ex alieno onustum, ob crimina sibi metuentem, ambitiosum, imperitos, simplices, leves, credulos & similis farinæ homines ex tæcæ populû congregant, & in ministerium adhibent & eligunt.

Vid.

vide Exemplam. 2. Sam. c. 15. 1. 2. 3. 1. Reg. c. 1. 5. 6. 1. Reg. c. 13. 19. 2. Reg. c. 17. 20. 21. Num. c. 16. Iudic. c. 9. 3. 4. & seqq. Gregor. lib. 23. c. 3. c. 8. Dana. lib. 3. polis. c. 3. & in aphorism. conjuratio subditorum exercit. Rompubl.

Contulturn quoque ut auctoritate p̄ditos f̄dilsimos & facundia excellentes mittat magistratus, qui moneant seditiosos & suadeant utilia, & qui artem demulcendi tenent. 2. Sam. c. 15. 19. 34. Greg. lib. 23. c. 9. num. 12. 14. Bodin. lib. 4. c. 7. qui exempla referunt, & Virgil. 1. Aeneid.

*Ac veluti magno in populo cum sepe coorta est
Seditio, se vicque animis ignobile vulgus.
Iamque faces & saxa volant, furor arma ministrat,
Tua pietate gravem ac meritis, si foris virum quem
Conspicere, silent, arrectisque auribus adsunt,
Illi regis dictis animos & pectora mulcet.*

Quod si non acris est seditio, ipse magistratus seditiosos dehortetur & deterreat, vel placet populum, vel sua auctoritate vi compeſcat. 2. Sam. c. 14. 31. c. 15. 34. & seqq. c. 20. 21. 22. 23. Ath. c. 19. ubi scriba populum seditiosum mitigit. *vide Lips. lib. 9. c. 4. politic.*

Prodest hic etiam principis patientia moderata & prudens. *vid. 1. Sam. c. 10. in fine, nec nō auctoritas inflexibilis. Greg. d. lib. 23. c. 9. Sueton. in Julio caesare. 69. Lips. lib. 6. cap. 4.*

Hoc tempore etiam non irritandi potentiores, vel iniuriis provocandi, sed tempori cedendum. 2. Sam. c. 3. 7. 8. 9. 10. 29. 30. c. 19. 6. 7. 8. & multa dissimulanda & toleranda. 2. Sam. c. 3. 7. 8. 13. 27. & sedes imperii non deserenda, & instar prudentis nauleri, s̄vis Reipub. tempestatibus sese submitteſſenda, ut facis David & Ezechias. 1. Sam. c. 22. 2. Sam. c. 18. 3. 2. Reg. c. 18. 14. *vide Comineum lib. 2. histor. c. 44. c. 47. & 93. Non enim summa rerum timore in discrimen adducenda, aut si in periculum veneris, statim subterpanda: praesertim v̄ro urgente hoste externo, nequaquam cedere res sarcamini committenda, sed conditionibus quantum fieri potest, aequioribus, aut quae tolerari poterunt nubes illae tempestatumque periculose sunt*

sunt discutienda & cum hostibus paciscendum; imò dissimulanda multa & applausu quodam consensendum, donec ira efferbuerit, ne ponamus populi rumores ante salutem Reipub. vide exemplum. 2. Reg. c. 24. & 1. Reg. c. 20. 31. & 2. Sam. c. 19. 22. 23. 24. cap. 3. 38. 39. c. 16. 10. cap. 19. 24.

Formidolose verò imprimis sunt, & periculose conjurationes, quæ moventur à regni proceribus, aut consanguineis magistratus. 2. Sam. c. 20. 12. vel à potentioribus magnatibus, presidibus provinciarum, vel magistratibus, aut urbibus oppidisque, vel à populo. Bodin. lib. 4. c. 7. de Repub.

Blandis insuper verbis rixa, contentio & seditio est lenienda & dissipanda. Jud. c. 8. 2. 1. Sam. c. 30. 6. Num. c. 14. 6. 7. 8. c. 16. Judic. c. 8. 2. Sam. c. 20. Nebem. c. 9. Judith. c. 7. Act. c. 19. nec omnium quæ in seditione sunt facta, ratio exigenda, ut pax facilius coeat. 2. Sam. c. 16. 9. 10. 11. c. 3. c. 19. 23. & plebi atque deponenti, ignoscendum. 2. Sam. c. 18. 16. c. 19. 14. c. 20. 22. & seqq. 10. Reg. c. 4. & curandum, ut clades prior sit apud seditiosos, qui tum facile elanguescunt. 2. Sam. c. 1. 9. c. 17. 1. 2. & seqq. Pet. Greg. li. 23. c. 4. c. 5. c. 9. de Repub. Et auctores seditionis tollendi. Judic. c. 8. 2. Sam. c. 20. c. 15. Luc. c. 23. 19. 2. Chron. c. 25. quibus sublevis dilabuntur ceteri. 2. Sam. c. 19. 4. 1. Reg. c. 1. 49. 50. Act. c. 5. 2. Sam. c. 4. 1.

Est etiam remedium motuum seditioinum in pena, quæ exacerbanda & temperanda secundum qualitatem & speciem seditioinis.

Aliquando in multos, aliquando in paucos animadversione utendum, ubi periculum magnum imminet.

Precipue autem puniendi sunt auctores seditioinum & factionum. 2. Reg. c. 3. 19. Num. c. 16. c. 17. Judic. c. 8. 2. Sam. c. 15. c. 20.

Severitas exercenda in peccata paucorum: ubi autem imminet populorum strages, detrahendum aliquid severitati, ut in horibus malis sanandis, caritas sincera subveniat. vide exempla apud Greg. li. 23. c. 9. nam. 15. Bodin. lib. 4. cap. 7. de Repub.

Quoad majorem integritatem respectare videtur, ad lenitatem declinandum, cum a prius dicto decreto, quamvis hic

decimatio, vicesimatio, trigessimatio, locū habere poterit. *vide Greg. d. loc. num. 16. 17. Planè conuictis de crimine laesa majestatis, etiā cognauis principis, non parcendū vid. Greg. lib. 22. c. 11. nu. 9. 10. 11. Val. Max. l. 6. c. 3. vi. tit. C. de seditios. 25. a. c. 20. 21. 22. 2. Reg. c. 3. 19. quamvis, quando multitudo deliquit, in singulos non sit inquirendum, Scip. Amirat. discurs. 9. lib. 2.*

Spēcialia remedia tollendarum seditionum sunt duo; Prius consistit in pactione & compromisso, posterius in bello civili.

Prius est utilius & melius. Quod si igitur pactione & arbitrio bonorum virorum, vel aliorum locutorum, vicinorum iudicio tolli & componi potest seditio, ad arma civilia non est deveniendum, etiam si pax illa temporaria & parum firma esset: Animi enim disidentes intereā coalescunt, nec quavis statim exacta esse possunt. *vide Bodin. lib. 4. c. 7. de Rep.*

Alterum speciale remedium tollendarum seditionum est bellum civile, quo certandum est, quando coaluit, & jam fortis est seditio & imperium detractatur, sed tamen, ut semper locus penitentiae detur & spes & metus intendatur. *ut dicit Lips. Sic Iphthach, Ephraimitas seditiosos, quos oratione non poterat, ferro & vi compefcit. David Absalonem & Schebaum bello persequitur. 2. Sam. c. 18. & c. 20. Et centurio in Act. c. 21. armata manu furori Iudaorum eripit Paulum. Act. c. 21. Judic. c. 12. 2. Reg. c. 17. c. 24. 25. Genes. c. 14. 4.*

Hoc bello civili nihil miserius, nihil sedius, quod merito mare calamitatum dixeris. Castra ex una parte contraria, parentum liberorumque sacramenta diversa: Proscriptiones innoxiorum ob diuitias, cruciatus virorum illustrium, vastae urbes, fugae & cadibus; civium miserorum bona quasi hostilis praeda, vanum, aut dono data: In eo nulla disciplina, aut obedientia, in eo plus militibus, quam Ducibus licet, & victoria aspera & misera.

Ultimū apud quosdam etiam monomachia obtinuit, quae tamen recte improbat. *comuni recte sententium iudicio. vide Bodin. lib. 4. c. 7. quamvis bell*

Bello civili illam præferendam existimes.

In hoc bello civili consultum est, ut non sit præsens magistratus, sed suis ducibus auxilia & necessaria procurer. 2. *Sam. c. 13. 3. 4. 5.* Hoc bello finito, plebs leniter est tractanda. 2. *Sam. c. 18. 16. 17. c. 19. 10. 11. 14. & seqq.* inò etiam conjurati lupercitate, non oblitari, sibi conciliandi sunt. 2. *Sã. c. 19. 14. c. 3.* *vide infra cap. 34.*

Confederatio cum vicinis contrahitur pacis, tranquillitatis atq; concordie, vel auxilii contra hostes causã. 1. *Reg. c. 15. 15. 16. 17. 18. 2. Reg. c. 16. 6. 7.* Nam facile vincuntur, qui non habent vicinos confederatos. *Judic. cap. 18. 7. 10. 27. ab. Psephator. Ab. c. 12. 20.* Ob pacem & tranquillitatem regnum salomonis floruit. 2. *Chrõ. c. 1. 15. 1. Reg. c. 16. c. 4. 24.* Quamobrè magistratus ab injuriis abstinere debet, & suis vicinis infirmioribus nõ injuriã inferre, aut metũ, vel terrorem, ne cogantur quærere auxilia & confederationes contra eos. 1. *Reg. c. 15. 17. c. 18. 2. Reg. c. 25. 7. 7.* Nã qui societatibus & federibus magnorũ nituntur facile solent esse injurii in vicinos, 2. *Reg. c. 15. 37.*

Tranquillitatis & concordie causã, Abraham cum rege Abimeleco, David cum rege Syria: Salomo cum Hiramõ rege Tyri, fedus & pacem coluerunt. uti constat ex *Genes. c. 21. 21. 2. Sam. c. 8. 9. 1. Reg. c. 5. 12. 1. Chro. c. 18. 10.* Sic etiã Achab. ex Israel, cum Iosaphato. 1. *Reg. c. 22. 4.* Sic Latini cum Romanis, & Carthaginenses cum Romanis, & alii cũ aliis pacis & concordie causa federa habuerunt; de quibus late *VVared mũtus ab Erenberg. in meditationis suis.* Sed tamẽ hic cavendũ, ne novis federibus, vel eorũ occasione bello aliorũ nos implicemus & cũ potentioribus collidentes, ruinã nobis acceloremus. *Scipio Amirat. lib. 20. discurs. 11.*

Pacis verò cum exteris diuturnã, magna n esse felicitatem, apparet ex Salomonis regno pacato & tranquillo, 2. *Chro. c. 1. 15. 1. Reg. c. 16. c. 4. 24.* Quapropter decet, magistratum mature & studiose hanc pacem quærere & sancire cum vicinis, *Gen. c. 21. 27. 2. Sam. c. 3. 37. & c. 14. 3. A. 1. c. 12. 20. c. 11. 40.* & anti. qua foedera renovare & tovere. 1. *Reg. c. 5. 1. 2.* cum inimicis tamen fedus semper solet esse periculotum & dubiũ. 1. *Sã. 129. neq;*

horum auxilia fausta piis. 2. Reg. cap. 8. 29. cap. 9. 16. 2. *Chon. cap. 28. 2.*

Fœdera autem facienda imprimis cum iis, qui eâdem nobiscum politiâ utuntur. Ea enim firmiora: Item cum fidis & iis maxime, qui ad claustra & aditus nostræ regionis obiecti sunt hosti, quibus maturè totiq; viribus est succurrendum. Item cum iis qui nobis plurimum prodesse possunt, si amici, vel obesse, si sunt hostes. Quæ civitatès imperant mari, sunt amicæ & sociæ habendæ, præsertim vicinæ, ne nos comœtu prohibeant, vel ex improviso adoriantur imparatos. *Xenoph. in lib. de Repub. Atheniens calamitas communis facile discidentes principes conciliat inter se & coniungit. Mutuus metus, v. l. mutua equitas, fœdus inter vicinos principes conferat firmum & dururnum.*

In iis vicinæ potentiz nimium ac manifestè crescentis, à vicinis maturè occurrendum & syncretismo resistendum est. Neq; hîc pars neutra fovenda est duobus disidentibus, neque ex eventu electio facienda. *Scipio Amirat. lib. 18. discurs. 7. & obstitendum, ne cuiusquam potentia eo magnitudinis perveniat, ut vicinos opprimere possit, ut exemplis adductis probat Scip. Amirat. lib. 20. discurs. 10.*

Est quoque boni principis, vicinorum populorum discordias statim sedare, seque interponere & bella vicinorum potentum incendiâ que extinguere statim, ne & ille in idem malum & incendium trahatur, præsertim verò ubi vicini populi ruina & fœnus ad nos usque pertingere potest.

CAPUT XXXII.

De administratione mediorum ad vitia socialis commoditates necessariorum.

ATque hæc sunt de officio magistratus in administrandis mediis, servientibus ad iustitiam, pacem, concordiam & disciplinam inter subditos & regnicolas conservandam. Sequitur

quitur de jure speciali & mediis illis, quæ pertinent ad commoditates vitæ socialis procurandas, vel incommoditates illius avertendas & declinandas.

Horum specialium jurium administratio continet inspectionem & curam. *I. Cōmerciorum, II. Moneta: III. Linguarum, IV. Munerum & privilegiorum; V. Securitatis publicæ; VI. Comitiorum; VII. Armorum.*

Inspectio & cura commerciorum regni versatur circa eorum rem, personas, locum, tempus, modum, & formam commerciorum agendi, pro utilitate, necessitate & honestate regni. *Nam divitiæ principis, consistunt in bonis subditorum. Bona verò & facultates subditorum in negotiationibus & commerciis, quibus adquiruntur, conferuntur & augetur. Commerciis sublatis, minuuntur paulatim bona, & omnium rerum penuria sequitur. Hinc Venetorum Respubl. ob commercia ditissima Genuesium verò & aliorum Respubl. egena. Boter. lib. 1. c. 14. de polis. confit.*

Derebus illis commercium & negotiationem permittet magistratus, quæ sine læsione animæ, aut corporis exerceri potest.

Curabit autem magistratus, ut illarum rerum, quæ ad quotidianum victum & vitam necessaria sunt, importatio, comparatio & negotiatio sit facilis & expedita, & ob hanc nundinæ, seu mercatores solemnnes & frequentes. Id. quoque providendum, ne necessaria ejusmodi à mercatoribus anticipentur, ne cariora fiant.

Itinera publica portus, & commercia in toto regno tuta, libera & facilia reddenda, & aditus liber ad commercia agnoscenda, etiam Turcis aliisque infidelibus concedendus, ut pace & otio fruantes sublimi ditescant. *Dana. lib. 4. c. 2. per No'em. c. 13. 21. addde exempla. 2. Chron. c. 1. 16. c. 8. 20. c. 9. 21. Antimachi. lib. 3. theorem. 21.*

Nautica verò mercatura & peregrinatio imprimis mercatores solet ditare & regiones eorum. Quamobrem illa est in-

Situenda & retinenda. 2. *Chron. c. 8. 20. c. 9. 21. 1. Reg. c. 9. 26.* Sed quibus in locis mercatura, artes nauticæ & mechanicæ maximè vigent & sunt luctuosæ, ibi quoq; est magna fervorum, inquilinorum & opificum licentia & petulantia, cui leges ponendæ sunt & occasiones peccandi tollendæ. *vide Scipion. Amicit. lib. 12. discurs. 4. t.*

Impedienda est importatio rerum, quarum usus, tractatio, vel imitatio est noxia & bonos civium mores corrumpit, quales sunt res septariariorum, pigmentariorum, cupidinariorum & omnium denique, quæ corpora & animos hominum effeminat & rem publicam & privatam exhaurire soleat cum omnium pernicio.

Impedienda similiter exportatio rerum ad victum necessariorum in regno, ne penuria regnicolæ laborent, maximè tempore oportuno, aut caritate imminente.

Cavendum quoque est, ne ex regno transportentur res ad barbaros hostesve, quibus illi contra nos juvari possint. *tit. C. qua res export. deb.*

Exportatio & distractio rerum non necessariorum, inutilium, superfluarum, vel abundantium, ut facilior sit, providendum est, ne quandoque post certum tempus aliundè mercès importentur ejusmodi, quibus illarum, quæ in nostra Re-pub. sunt, vilis possit esse usus, vel inutilis, aut impensæ in eas inanes reddi. *Per. Greg. lib. 4. cap. 7. num. 8. 9. de Repub.*

Siqua regio regni, inopia frumenti premitur, vel annona caritate, vel alia re, eas aliundè sublevanda à magistratu in tempore. *vid. 2. Chronic. c. 2. 6. & seqq. A. B. cap. 12. 20.* unde facile pax inter diversos populos, ob commercia conciliatur & conservatur. *A. B. d. loco.*

Personæ

Personæ commercia exercentes tales sint, quibus jure permissam est negotiari, non proditores, vel exploratores regni, & corruptores civium, *Gen. c. 42. v. 9.* non clerici, non nobiles, & alii qui subditis occasionem acquirendi & commerciorum usum, qui debet esse communis & publicus, intercipiunt, & monopolium introducunt, ut sunt usurarii, propolæ, Dardanarii, annonæ flagellatores, & similes.

Magistratus quoque & magnates regni, non debent ex mercaturis & negotiationibus suas augere facultates, & privatorum lucra impedire, vel intercipere, aut vitæ tolerandæ occasionem aliis præcipere. *l. notitiores. 3. C. de commer. & mercat. l. milites. C. de re milit. Per. Greg. lib. 4. cap. 7. num. 6. de Repub. Bodin. lib. 3. c. 8. Antimachia vell. theor. 32. lib. 3. late. Tiraqueil. de nobilitat.*

Quo in loco regni commercia instituenda & habenda sint, magistratus providebit. nimirum ut locus certus, aptus & idoneus eligatur, ad quem facilis est accessus & commodior commerciorum tractatio, & ubi forum extraneorum mercatorum cum civibus sit extra civitatem, ubi hospitia sua illi commode disposita habent, non in templo loci sive aliis sacris, vel religiosis, *Matth. c. 21. Zach. c. 12.*

Forum civium inter se sit, in ipso oppido & intra mœnia civitatis.

Certus autem locus commerciis ideò destinatus esse debet, ne per totam regionem extranei vagentur liberè, & promercatoribus fiant exploratores.

Mercium extranearum cuique generi suus locus, ad majorem, faciliorem & certio rem civium & extraneorum mercatorum conventum, destinatus esse debet, ut alius locus, vini, cerevisiæ, frumenti, panni, aliarumve mercium vendendum & emendarum designetur & habeatur. *Sic Dantiscum frumenti omnèdî facultatem præbet. Veraque Frisia buryri & casci omnèdî.*

Sic

Sic Middelburgum in Zelandia est mercatus & emporium vini Gallici importandi. Vordracum vero in Hollandia, vini Rhenani ad vehendi.

Tempus commerciorum relinquitur in arbitrio negotiantium. Panegyris, seu nundinarum, sive mercatum tempus, commodius esse videtur, quod in illud anni tempus est reiectum, quod solet esse serenum, tranquillum, sine pluvius, frigore, vel nive magna.

Providendum tamen hic erit, ne dies cultui divino destinatus, mercatibus illi tribuatur, & negotiis hiisce profanis profanetur. *Esa. 17. 23. & seqq. 1. Esa. cap. ult. Nehem. c. 13. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. Exod. c. 20. 8. 9. 10.*

Summa est, ut magistratus, quantum potest, curet, ut omnes illius ditionis partes, divitiis abundent, sintque quam plurimę locupletes & opulente domus.

Nullos enim certiores habebit questores ararios quam subditos, nec qui pecunias ei liberalius, quoties necesse erit, suppeditent. Nobilitas egregie armis quisque, instructa, suo etiam sumptu, si res ita feret, ultrò ad bellum ibit. Mercatores & plebei homines pecuniam & milites conferent. Ecclesiasticus ordo decimas a militia impensam volens dabit. Denique omnes pro suis quisque facultatibus magistratum adjuvabunt, eosque habebit locupletissimos & certissimos thesauros, quas in loculis subditorum considerit. Paupertas ad res novas moliendas impellit. Tempore Salomonis infelicissimo & florentissimo Reipub. statu subditi locupletes & divites fuisse leguntur. Atque has divitias in regno potissimum suppeditat mercatura summaria major, que majoribus summis absque parvis mensoris ponderum, vel ulnarum exercetur.

Forma & modus commerciorum exercendorum certis legibus & regulis a magistratu præscribendus est nimirum certi & iusti acquirendi domini modi & causę, quas titulos iurifconsulti vocant, certę obligationum species, quas conventiones, contractus & pacta vocant, quibus res inter homines permutantur: Sed absque fraude, dolo, circumventionem & fallacia, utaris quoque prohibitis, monopolio, aliisque artibus
malis

malis, vid. Iurisc. sed hac vitia tamen in locis, in quib. cōmercia agitantur plerumque grassantur. Iona. c. 1. 2. Nabū. c. 3. 1. 2. 3. quib. quasi cuniculis quibusdam publica pax & tranquillitas evortitur & usus commerciorum minuitur & sistitur. Miche. c. 2. *Ne cogitantibus iniquitatem & dancibus operam malo in cubilibus suis, quod illaescendo mane faciant, quum est in potestate manus ipsorum.* 2. *Qui concupiscunt agros quos rapiant, & domos quas adimant: opprimentes virum, cum domo ejus, quem. que cum possessione sua.* & 8. *Ac quo heri populus meus quasi hostis insurgebat, cum adest vestis detrahatis cogam à transeuntibus securi, quis à bello.* & vers. 17. *Atq. idè Iuriscō. dicunt, interesse Reip. ne cuiusquam jus suum detrahatur.* l. 2. *de his qui sunt sui vel alieni. jur.* Item interesse Reip. ne quis re sua male utatur. *Spon. just. de his qui sunt sui vel alieni. jur.* & ut delicta puniantur. *l. ita vulneratus. ad L. Aquil. ut supra. prima judicicia exitum sortiantur. l. vel negare. quom. res. aporiantur.*

Huc quoque pertinent mensuræ, pondera, statera publica & moeta à magistratu approbata, sine quibus commercia commodè tractari & agitari non possunt.

Mensura, statera, & mōeta, quantum fieri potest, sit una. *Deut. c. 25. 13. Amos. c. 8. 5. 6. 7.* & à vicinorum, quibus cum cōmercia agitamus, rationem & usum accommodata, ut commerciorum expediendorum facilior sit ratio. *Levit. c. 19. Pro. c. 20. Mich. c. 6.*

Causa dominii acquirēdi iustificata in permutationibus & commerciis sunt traditio & acceptatio, quæ proveniunt, vel ex mutuo, commodato, deposito, pignore, stipulatione, vel litterarum & verborum obligatione, aut ex emptione, venditione, locatione & conductione, mandato, vel societate, negotiorum gestione, transactione, apocha, antiapocha, solatione, compensatione, retentione & pluribus aliis, de quibus latius Iuriscō. consulti.

Sed in hisce, omnes deceptiones, fraudes & creantventiones tollendæ & puniendæ; imprimis verò usuris & favori illicito, monopolis & annonæ difficultatibus, remedia adferenda sunt. *addo Mich. c. 6. 9. 10. 11. & seqq. Boter. lib. 1. c. 14. de polit. const.*

Monopolium est commercium emendi, vendendi, permu-
tandi, ve à paucis, vel uno etiam usurpatum, reliquis civibus
præreptum, quo precia augentur, cum lucro negotiantis & re-
liquorum damno. *tit. C. de monopol.* Hoc, uno casu licitum esse
potest, alias semper prohibitum.

Licitum esse potest, quando superior illud tempore neces-
sitaris, ob publicam utilitatem & summam necessitatem ad
pecuniam & nervum Reipub. comparandum, exercet, idq; ca-
dem ratione, qua vestigalia instituit; vel tum, quando ex pri-
vatorum & suis bonis, reditus ad usus publicos impetū & ne-
cessitates incidentes non sufficiunt: vel quando cōmerciorum
usus ob hostiū impetū & pericula, vel itinera non tuta, habere
nō potest, *Pet. Martyr. 1. Reg. c. 10. ubi etiā monopolii Salomonis in
d. c. 10. non illicitū fuisse defendit, quod equos in Ægypto extraneis, sine
Salomonis ipsius ve institutorum potestate & concessionis emere, vel edu-
cere non licuerit. Sic & Ioseph in Ægypto monopolium in frumento vē-
dendo exercuit, non ad questum, sed ad populi & Reipub. utilitatem &
necessitatem, tempore famis ex jussu regis. Gen. c. 41. 34. 35. 37. & seqq.
Et negotiatio nautica magistratui concedenda, quā maris imperium &
retineat & Rempub. dicit. 1. Reg. c. 9. 26. 27. 28. Sic rex Portugalia
comercia & negotiationes in Æthiopiā vi armata aperuit & con-
servavit.*

Quando etiam negotiatio est nimis ampla, ita ut negotiatores ex ea
ingentem divitiarum vim acquirerent, tum eam magistratus exercen-
dam sibi sumere potest: ut hodie Venetiani faciunt in usu commerciorum,
in Flandria, Anglia & aliis locis.

Denique quando negotiationes eiusmodi in serviant usui publico, &
fructus ferunt toti Reipub. uti quando ad annonæ caritatem sublevan-
dam, frumentum ematur & venditur subditis, in quibus omnibus casibus,
monopolium & negotiatio magistratui rectè conceditur.

In cæteris casibus monopolium omnino est prohibitum
ided, quod via compendiarie existimetur ad questum facien-
dum & ad plebem evertenda.

Deinde,

Deinde, quod commerciorum promiscuus sit usus, eaque juris publici. *l. si quis. 17. §. si impub. de inst. act.* quo cuivis cōceditur licetis, modis & titulis, alienare, vel adquirere, pro utilitate & necessitate vitæ suæ, & contra nemini interdictum est adquirere, emere, vendere, distrahere, alienare. *per l. 24. §. 1. de minorib. l. 5. ex hoc jure. de just. & jur. l. 1. de const. emp.*

Tertio, caute adquirendi, alienandi, seu commerciorum jus, introductum est, ut essent licita media, quibus homines ultrò citroque communicarēt necessaria vitæ subsidia. *Arg. de l. 5. quorum usum auferre hominibus, quid aliud, quam vitam ipsa n adimere? Unde & commerciorum privationem propheta inter calamitates & penas ponit. Ezech. c. 27. per tot. Nam hinc, subditorum egestas & paupertas, quos divitibus abundare & discescere interst. principis. Hi enim tempore necessitatis certius & liberalius ad regni incidentes necessitates conferre & suppeditare possunt arma, pecuniā, milites. vide eleganter differentem Antimachia vell. lib. 3. theorem. 32.*

Sunt autem variae & multiplices technæ monopolii prohibiti, quibus damnum publicum, ob privatam avaritiam, vel paucorum quorundā quæstū infertur. *de quibus Tiberius Decret. lib. 7. tractat crim. cap. 21. & Menoch. lib. 2. cas. 569. arbit. Iudic. question.*

Nam primò exercent monopolium, qui emunt velles, pisces, aut aliam quampiam speciem, ut soli vendant.

Deinde, qui illicitis conventionibus confurant, vel paciscuntur, ut species diversorum corporum negotiationis, non minoris quam inter se convenerint, vendant.

Tertio, ædificiorum artifices, vel ergolabi, laborum susceptores, alii que artifices omnes, monopolium exercent, quādo paciscuntur, inter se, ne quis artifex, quod alteri commisit sum est opus, impleat, perficiat, aut iniunctam alteri sollicitudinem incipiat.

Quartò, qui actu quodam perficiunt, ut agricolæ vitæ necessaria ad forum non deferant, ut ipsi, in villis omnia ab illis coemant, & postea pro arbitrio vendant.

Quintò, qui dolo malo efficiunt, ne ullæ merces usui nostro necessariæ, ad forum deferantur, quo dominus illius loci, vel civis eiusdem, sua casius vendant, cum aliâ abundantia pretium immatueret.

Sextò, committunt monopolium artifices inter se pacifices, ut carius operas suas locent, vel non perficiant minori pretio, quam inter eos est conventum, vel cives conveniunt inter se, ne quis eorum domos, vel habitationes locet, nisi pretio tanto.

Septimò, illi artifices, qui inter se paciscuntur, ne quisquam eorum in illa arte alios instruat, præter filios, vel nepotes eorum, vel ne quis eorum artem, seu artificium doceat, nisi tanto pretio, vel tempore minori.

Octavò, monopolium committunt laniones, qui conjunctis butlis & crumenis, omnia circum emunt, apud se servant, & certam tantum quantitatem ad macellum deferunt, ut carius vendant.

Nonò, qui præsciens magnam rerum penuriam, datâ pecuniâ comparat illas res, quarum penuriam prævidet.

Decimò, qui certas leges inter se constituunt, ut omnem carnem infent, ut frustra graviora, majora & elegantiora appareant, idq; ea de causa, ut carius distrahant.

Undecimò, pistores, coctores, caupones & similes negotiatores, qui clam inter se collatis ad hoc consiliis procurant, & statuunt aliquid, quod ad proprium commodum spectare videtur, in detrimentum & perniciem Reipub.

Duodecimò, quando artifices, vel rustici paciscuntur inter se, ne quis eorum operas civi habitanti in urbe, vel in villa ipsa præstet.

Decimotertio, quando aromatarii conveniunt, vel statuta cavent, ne pro exequiis defuncti, corum quis possit vendere aromata, vel ceram, heredibus, nisi prius tolverint heredes, quod aliis aromatariis defunctus debebat.

Decimo

Decimoquarto, monopolium sapit statutum, quo cavetur, ut nullus possit ire ad aliud molendinum quam tale, talis domini: quia tollit libertatem publicam.

Decimoquinto, monopolium sapit, quando cives statuto cavent ut factiones & partialitates foveantur: sicuti & quando nobiles civitatis per se & plebei separatim faciunt aliquod statutum.

Decimosexto, committitur monopolium, quando cavetur statuto, ut nullus in collegium cooptetur, nisi sit ortus ex familia tali, vel tali civitate.

Decimoseptimo, quando inter Notarios conventum est, ut nullus possit scribere, nisi ex tali factione ortus,

Decimo octavo, omnis conventio & statutum fovens partialitates, ut loquuntur, & factiones, sapit monopolium. *Latius Menoch & Decianus de speciebus monopolii in dictis locis.*

Quibus addo decimonono, monopolium quoque committere sortitarios, sive sortilegos, ex quorum sortilegio ipsimet commodum & lucrum ex cara rerum suarum distractione, plures vero alii pecuniam inferentes, damnatum sentiunt, lucrandi spe illecti. *Keckerm. in politico system. lib. 1. cap. 22. ubi & plures alias rationes adfert de prohibito sortilegio.* Hujus generis sunt quoque annona fraudatores & flagellatores, qui faciunt, ut annona carior & gravior fiat ad privatam ipsorum utilitatem. *Amos. c. 8. 4. audite qui anhelatis, deiecturi egentem & deleturi pauperes terrae. 5. dicendo, quando transiverit hoc novilunium, ut vendamus commoatum, & sabbatum, ut aperiamus frumenti horrea, minuendo opham & maius faciendo pondus ac pervertendo lancibus dolosis. 6. Comparando pecunia tenues, & egentem pari calceorum, ut demque quisquiliis frumenti vendamus, &c. & Amos. c. 2. 3. ibi, non avertam malum, eo quod vendunt pecuniam iustum & egentem pro pari calceorum. v. c. 3. 10. 11. & c. 5. 11. 12. Zephan. c. 1. 11. ibi succidetur totus populus mercatorem faciens exscidentur omnes argentarii. 12. 13.*

Annona autem in appellatione hic continetur frumentum

panis, caro, acetum, vinum, lardum, fœnum, vestes, lingna, oleum, legumina. & siquæ sunt alia ad vitam sustentandam necessaria.

Ad annonæ flagellatores refero etiam Dardanarios, annonam attemperantes, vexantes, onerantes. *vid. Decian. in crim. tra. Stat. lib. 7. c. 22.*

Curam verò rei frumentariæ & aliarum rerum necessariarum diligentissimam habebit magistratus; Neque enim saturo populo, *ut dixit olim Aurelianus*, quidquam potest esse lætius. Ideoque frumenti copiam conquirere debet, quò subveniat subditis tempore annonæ caritatis, quo beneficio se illis gratissimum reddet. Hic prima cura erit de emptione, altera de importatione, & tertia de dispensatione annonæ, quæ citò emenda, cautè importanda & bona æconomia dispensanda est. *de qua re vide prudentiam oeconomicam Iosephi, Genes. cap. 41. & seqq. vide Petrarcam de Repub. optimè administranda. Romani præfides sæpè tempore caritatis frumentum populo dederunt, uti Cassii, Melii, Manlii, Gracchi & Cæsares p'ures. Vespasianus operam dedit, ut semper omnium rerum copia in Repu. esset. Se verus Imp. hac in re adeò diligens fuit, ut post mortem ipsius tanta frumenti copia reperta fuerit, ut eà populus per septennium ali potuerit. Aurelianus, ut minoris pretii essent victualia, pondera graviora esse voluit. Nihil n. saturitate gratius & jucundius putavit esse populo. contra odiosa caritas, vel vitium inopia.*

Constituenda igitur horrea & granaria, ex quibus tempore necessitatis ad sublevandos egenos & pauperes, annona haberi possit. His prælunt inspectores, curatores, visitatores & erogatores annonæ. *tit. Code condit. in horre. lib. 12. Francis. Ripa in tra. Stat. Code peste. c. 4. Genes. c. 41. 33. & seqq. Scip. Amirat. lib. 12. discurs. 3. 30.*

Dèinde cura monetæ, seu numismatis cudendi & signandi ad magistratum pertinet, quod summus eiusmodi magistratus in materia publicè electa statuit. *l. 1. de cont. emp. tit. C. de veter. numis. pot.* Cum certo pondere, *Genes. c. 23.* Characterè &

& forma publica, ac magistratus inscriptione, & imagine. *Mar*
 22. 17. 18. 20. valore quoque & functione decreta & adsignata. *vide Pet. Greg. lib. 36 c. 2. Syntagm. ut hoc medio hominum*
commerciis & necessitati tubveniat. d. l. 1. de cont. emp. vide Bo-
din. lib. c. 3. de Repub.

Mutatio quoque monetæ ad solum magistratum pertinet. *is*
C. de vet. num. si potest. toll. Greg. lib. 9 c. 1. num. 31. de Repub.

Adulteratores monetæ, falsarii, monetarii, & similes coer-
 cendi pennis severis.

Ratio cudendæ monetæ, miscendæ materiæ & taxandæ, à
 magistratu pendet. *vide de hac re constitutiones imperii Germanici,*
quas alii populi hac in re imitantur.

Linguae etiam usus & dialectus, ex præscripto superioris
 magistratus pender, qui in toto regno unam cultam, decoram
 & facundam, vel cuique regioni diversas linguas præscribere
 & imperare potest.

Quò facilius autem magistratus linguæ usum introducat,
 consultum est, ut leges & statuta regni eadem lingua promul-
 get. Deinde ut iudiciorum, processus & sententiæ promulga-
 tio in eadem lingua ubique in toto regno celebrentur & per-
 agantur: Item instrumenta publica, legationes, commisiones
 & negotia publica eodem idiomate & dialecto peragantur.
Romanorū exemplo: quæ de re vide l. 48. de re indicat. Esd. c. 17. 23. &
seqq. Nebem. c. 13. 23. 24. Refert quoque ut magistratus historias rerum
gestarum & memorabilium lingua usitata scribi curet à docto & idoneo
historico, cui ipse, qui omnia melius habet cognita, materiam suppeditare
debet. uti fecit Carolus magnus & Iulius Cæsar & Alexander magnus,
adde Esra. c. 4. c. 5. c. 6.

At auctoritatem Reipub. conservandam permagui interest,
 ut sanctè obliervetur & usurperetur lingua vernacula. *vide Vale-*
rium Maximium lib. 2. cap. 2. Magistratus, inquit, prisca, quantum opere
suam

suam populiq; Romani majestatem retinentes se gesserint, hinc cognosci potest, quod inter cætera, obtinenda gravitatis judicia, illud quoque magna cum perseverantia custodiebant, ne Græcis unquam nisi Latine responsa darent: quin etiam ipsa lingue volubilitate, qua plurimum valent, excussa per interpretem loqui cogebant: non in urbe tantum nostra, sed etiam in Græcia & Asia: quò scilicet Latina vocis honos per omnes gentes venerabilior diffunderetur. Nec illis deerant studia doctrina, sed nulla non in re pallium togæ subiici debere arbitrabantur: indignum esse existimantes illecebris & suavitati literarum imperii pendas & auctoritatem donari. adde Nehemia c. 13. 23. 24.

De propria cujusque regionis lingua, vide. 2. Reg. c. 19. 26. 27. Judic. c. 12. 5. 6. Matth. c. 26. 73. Act. c. 2. 6. & seqq. Marc. c. 14. 70. 1. Corinth. c. 14. 11. Ester. c. 1. 22. c. 3. 12. In bulla aurea Caroli 4. de electione imperatoris edita, mandatum est, ut filii electorum à primis annis Italicam, Latinam & Illyricam linguam addiscant, ut cum multis gentibus loqui possint. Myrhrdates rex Ponti, 22. gentium linguas calluit. Latina lingua hodie in omnibus ferè nationibus est usitata. In scholis hæc cum Græca & Hebræa docetur & discitur. Varia variorum principum & regum edicta de lingua excolenda & introducenda refert Greg. lib. 15. c. 3. c. 4. et Zuingerus in theatro, Clapmarius li. 3. cap. 22. de act. Rerumpub.

Officium magistratus circa munera est, ut curet, quò idoneis & aptis personis hæc demandentur, & quo distincta munera in regno serventur, & gravamina munerum tollantur, *Exempla vide.* 1. Reg. c. 4. 1. Chron. c. 23. c. 24. & 25. c. 18. 15. 16. 17.

Nam cum ipse magistratus non possit sufficere administrati-
oni, utetur aliorum honorum opera. *Exod. c. 18. 18. 22. Num. c. 11. 14. Dent. c. 1. 9. 12, 1. Reg. c. 3. 2. Chron. c. 19.*

Munera publica, maiora sine imperio, sed cum dignitate & honore eximio constituat: minora, vel mediocria cum jurisdictione & imperio. *Bodin. lib. 3. de Rep.* nulla verò demandentur ambitiosis, levibus mēdacibus, insolentibus, superbis hominibus, vel iis, qui gratiā apud populum valent. Nihil enim
pericu-

periculosius & perniciosius in impetio hisce, in quibus concurrunt potentia & superbia, item levitas, inconstantia, & fraudandi decipiendive cupiditas. *ut ait Bore. lib. 4. c. 4. Melc. Ia. li. 1. quaest. pol. quaest. 14.* Nec etiam tutum, vel consultum uti ministerio & opera eorum, qui propriam habent potestatem, ne propria & aliena potentia concurrant.

Illis verò potestas & munera tutius committuntur, quorum maxime intereet pacem & tranquillitatem conservari, atque quibus nocet novatio & mutatio.

Operam dabit magistratus, ut in Repub. sapientum multitudinem habeat, quæ secundum Salomonem est salus & firmamentum in politicæ, sicuti inopia horum illius detrimetum: deinde curabit, ut virtutes excellentium virorum in regno suo cognitæ & exploratæ habeat, ut iis uti possit ad officia & munera publica. Quam re, si excus est, similis habetur rustico, qui pretio nisi mos lapides, margaritæ (ve ignorans possideret, neque illis uteretur, unde fit, ut virorum præstantium & excellentium, ob principis ignorantiam, nulla habeatur ratio. *Augustus Cæsar præcipuos et egregios viros omnes Romæ viventes cognitos habuit Ludovicus, 1. r. Galie rex virtutes & egregia dona sibi subje. Toru imò & hostium cognita habuit, & iis uti scivit, ut refert Comminens. vide. Richter axiom. 97. Scipio. Amir. lib. 1. disc. 5, & lib. 13. discurs. 9.*

Distinctio inter officiales observanda est & conservanda, ut nimirum officiales suos proprios tum magisteratus habeat, utque utatur. Respub. seu corpus universalis confociationi, vel regnum, seu illius nomine proceres & ephori regni suos etiam officiales habeant. *vid. 1. Chron. c. 23. & 24. c. 25. c. 26.* Illustratum mo magistratu eliguntur & constituuntur, hi verò à corpore sociato, seu ephoris.

In politia Iudaica, officiales, seu magistratus regni & Reipub. erant Seniores ex toto populo electi, qui capita populi vocabantur, qui convocati in rebus negotiisque publicis gratioribus definiendis conveniebant & de illis statuebant. uti ex 1. Chron. cap. 7. 1. 2. c. 27. 1. Reg. c. 3. 1. Sdr. c. 9. Nehem. c. 5. & 8. 2. Sam. c. 9. 2. e. 20. 24. 2. Reg. c. 18. 37. 1. Reg. c. 4. 1. adeo ut contemptis & neglectis hisce, tribus Israelita seditionem movere solerent, utpote ad quos publicorum negotiorum inspectio pertineret, vide exemplum in 2. Sam. c. 19. 43. 44. ubi contra Davidem se commoverunt. & in 1. Reg. c. 12. 15. ubi adversus Rhabeam conveniunt & contenderunt, adde 1. Chro. c. 26. 29. 2. Chro. c. 29.

Magistratus summi officiales in politia Iudaica erant Scriba regis, magister militia, 2. Sam. c. 9. 2. c. 20. 24. de Davidis officariis super negotiis regis extat. 1. Chro. c. 27. 25. & seqq. 2. Chro. c. 19. 11. c. 23. de Salomonis. 1. Reg. c. 4. 1. Reg. c. 9. 2. Chro. c. 8. Abisueri, Est. c. 1. Iosaphati. 1. Chr. c. 17. Narii. Dan. c. 6. Nehemia, Nehem. c. 11.

In politia Romana, olim alii fuerunt privatarum rerum principis officiales & magistratus, veluti comites stabuli principis, & palatini sacrarum largitionum & rerum privatarum, procuratores Caesaris, magistri sacrorum scripturorum & similes, de quibus in lib. 12. C. Iustiniani & lib. 1. tit. 26. 27. & seqq.

Alii verò erant officiales ipsius Reipub. Romana, veluti consules, praetores praesides & rectores provinciarum, praefectus urbi, quaestores aerarii proconsules, & similes, de quib. tit. 9. 10. 11. & seqq. d. lib. 1.

Ab initio quoque illius Reipub. aliae provinciae fuerunt, quas Caesares, seu Imperatores sibi peculiariter retinuerunt, aliae verò, quae à populo vel senatu retinebantur & demandabantur. De quibus prolixè scribo in Diaecologia cap. 5. de generib. magistr. Romanorum.

In politia Germanorum qui sunt imperii officarii, consilarii & ministri, & quot, latè describitur in-constitut. Imperii Augusta habitis anno 1500. & in aurea bulla Carli quarti impoin qua Moguntinus elector imperii archicancellarius per Germaniam, Coloniensis per Italiam, & Treverensis per Galliam dicitur Elector Palatinus verò imperii archiepiscopus, Saxo Archimarescallus, Brandenburgensis camerarius imperii, dicitur

Vicitur. Caesaris verò & Imperatoris Germanici officarii & ministri alii.
Sic etiam in Gallia, alii sunt officiales regis, & alii officiales regni.
Regis officarii sunt ipsius cubicularius, praefectus domi regiae, quos magi-
stros domicilii regii vocant, Equiso magnus, qui stabulo principis praest
& alii plures. Regni verò Gallici officiales sunt, Cancellarius Franciae,
Comestabulus, Marefcallus, Flamyralus magnus, magister Franciae,
Theaurarii, quique hos omnes ordinò & dignitate praecedunt principes
ipsi Franciae, qui e sanguine regio ex patribus, non aut ex matrib. sunt orti.

Consultum autem est, ut & tolet fieri, ut officiales regni, seu coronæ eligantur à populo ex iis qui sunt indigenæ regni & ius civitatis à nativitate habēt. *vide rationes quas dixi sub.ca. 8.* Regii officiales, seu summi magistratus ministri ab eodem quivis etiam extranei eliguntur. rnde fit, ut illi priores officiales soleant plerunq; esse hereditarii: hi verò posteriores temporales, ex prima eorum institutione & natura sua, licet quandoque pro arbitrio principis fiant hereditarii ex peculiari gratia & beneficio illius.

Officiales regni, seu coronæ, commodis regni ejulque saluti inserviunt, ad quos cura & tutela totius regni pertinet, quique in commune consulunt.

Officiales regis, hominis unius regis commodis inserviunt, & in negotiis concernentibus regnum publicis, pro privatis habentur. 2. *Sam. c. 9.*

Regii hi officiales varii esse solent, pro cuiusque principis amplitudine & potentiâ, summa illorum distinctio est, quod quidam eorum constituti sint cum imperio & iurisdictione lata, vel mandata: quidam verò sine iurisdictione. *De quibus agunt late jurisconsulti.*

Officiales illi, qui sunt sine iurisdictione & magistratu, seu potestate, sūt duoru generum, sunt enim ecclesiastici, vel seculares politici. 1. *Chron. c. 6. 32. c. 18. 14. & seqq. 2. Chron. c. 19.*

Ecclesiastici sunt qui negotiis sacris & divinis vacant. 1. *Chron. c. 23. c. 26. c. 27. 2. Sam. c. 9. de quibus dixi supra cap. 8. qui po-*

testatē secularē sibi usurpare prohibētur. *Lu. c. 22. 25. Mat. c. 20. 25. & seqq. Ioh. c. 8. 7. 8. 10. c. 18. 30. 1. Pet. c. 5. 3. 1. Cor. c. 12. 12. 28.*

Seculares, seu politici officiales sunt, qui negotiis secularibus ad hanc vitam pertinentibus intervniunt. *1. Coron. c. 25. & seqq. capitib. & sunt togati, vel armati. Togati sunt senatores, decuriones, legati, patricii, palatini, & similes, de quibus sup. c. 8. Senatores in suavis curiis & tribunalibus regni constituit & eligit ex diversorum ordinum & regionum personis, ut ex temperamento diversarum personarum, corpus senatus constet. Erunt igitur in iudiciis hoc confessi nobiles, clerici & plebei. vid. *Antimach. lib. 3. theor. 35. 2. Chron. cap. 19. Deut. c. 16. 18. cap. 17. Et Iudeorum Synedrium talibus constabat. Num. c. 11.**

Armati officiales sunt, qui armis, ad defensionē Reip. cōtra vim & iniuriā illatā intervniūt Reip. *de quib. latius infr. c. 33. & 34.*

Distincta verò manent munera, quando omnis confusio & cōtraξio in officiis, ordine dignitatum, & vestimentiis præcaveatur, vel tollitur. *vide Esaię cap. 3. c. 24. Nam si: ut in corpore humano oculus non potest neque debet simul esse os, auris vel caput, aut pes, horumq̄ membrorum munera & functiones obire, & contra, sic nec in Repub. unum membrū plura & diversa tractabit munera arg. 1. Cor. c. 14. & ut deforme spectaculum esset, si femina virilibus vestibus, manus calceis, pedes pileo, uterentur, sic & si privati publicarum personarū vestitu utuntur, vel persona honorabilis publica vestitu vulgari, militari &c.*

Ergo in officiis de mandatis curabit magistratus, ut quilibet status ordōq̄ se intra limites suos contineat, seculares non immisceāt se ecclesiasticis, & contra ecclesiastici secularibus negotiis abstineant, & quilibet sibi demandata & assignata negotia vocationis sue agat & tractet diligenter & fideliter. *1. Reg. c. 4. & c. 10. 4. 1. Chro. c. 23. & capitib. seqq. Jer. c. 5. 3. 1. Exec. c. 13. 6. Sedulii. n. vigilantes & industrii magistratus cum hostibus cum civibus sunt terrori grati bonis & sibi ipsis & Reip. utiles. Autoritatē & jus quod ratione vocationis sue quilibet in fidei sue commissos homines habet, saluum solum et rectum contra violatores servabit, argum. Deut. c. 21. 19. 20. 21.*

Deinde

Deinde princeps curabit, ut sanctè & innocenter intermedii magistratu se gerat, & mature obviam ibit ipsorum vitiis, primò delinquentibus officium adimendo & pœnas irrogando, dein de fideliter & iustulo obœnantib. præmia digna perolivendo;

Πολυπραγμοσύνη mulierum, immittentium se negotiis ecclesiasticis, aut politicis, temper est infelix & turbat regna & Resp. *Vid. Georg. Richt. axi. pol. 7. s. arg. Esa. c. 8. πολυπραγμοσύνην que vis cu. u. vis improbanda & tollenda. 1. Thess. c. 4. 1. 1. sitis quieti et agite propria Georg. Richt. axio. 24.* Ordo dignitatum, honorum distinctio, & gradus variorum officiorum & subditorum in Rep. scilicet digniorum, præstantium, vilium & intermediorum observandus, ne confusio fiat. *vid. tit. C. ut ordo dign. servet: Esaia. c. 3. et c. 24. ubi iudicium corruptæ politia hanc confusionem ponit: contra bene constituta politia, ubi ὑτάξια ista observatur. vid. 1. Reg. c. 10. Inferiores igitur et minus digni cedant dignioribus, præstantioribus. vid. Gregor. lib. 4. c. 10. Bodin. lib. 3. c. 8. de Repub. & sup. c. 13. in fin. & medio. & dixi in Ethic. lib. 2. c. 1. & seqq.*

Ad popularem libertatem & cōcordiam tuendam, ordines ita collocari oportet, ut omnes omnibus societatis & cōmunis iure facilius conciliari possint.

Quo vetò ordine cives Reipub. sit collocandi, arbitrio cuiusque Reipub. & magistratus relinquendum censet *Bodin. lib. 3. c. ult.* Solet tamen plerunque primū locum obtinere post summum magistratum, ordo ecclesiasticus sacer, qui v. tā contemplativam agit; Secundum tenatus. Tertium, ordo militaris Quartum, ordo togatorum in collegiis magistratum iudicū, iuriconsaltorum & forensium: Quintum, ordo scholasticorum; Sextum, ordo mercatorum negotiatorumq;. Septimum opificum ordo agricolarum & pastorum. Vltimum ordo tibicianū, histriōnū, saltatorū, agitatorū, ludionū, digmetariorum scenicorum & similitum voluptatum artificum. Omnes hi ordines in tres facilè cōferri possunt: ut sit primus ordo nobilitatis. Alter ecclesiasticorum; Tertius, plebeiorum, seu popularium.

Quorum singuli rursus suos habent gradus, & ejusdem ordinis homines, alii aliis in dignitate & excellentia præferuntur. *vide Tolosan. lib. 4. cap. 6. num. 9. & seqq. de Repub. & lib. 4. cap. 10. de Rep. per l. 1. & seqq. de albo scrib. l. 2. Cut dign. ord. serv. lib. 12. de qua re in Esic. lib. 2. c. 2. & seqq. tractavimus, & Chassan. in gloria mundi consider. 25. part. 4. Roma ordo patriciorum primum, ordo equestris secundum, & ordo plebejus ultimum locum obtinebat. vid. Bodin. d. c. 8. lib. 3. de Repub.*

Ordo & distinctio civium in certas classes facit non solum, ut administratio sit facilior, commodior, sed etiam ut illa sit firmitior & robustior. Civitates igitur in classes, centurias parcialesque suas distinguere necesse est. *vide Scipio. lib. 2. de regni regisq. in?*

Singularis Dei benedictio est habere in Repub. plurimos fortissimos & optimos viros, uti David enumerat, 1. Chron. c. 11. 10. & seqq. c. 20. 1. 2. & seqq. & Salomo. 1. Reg. c. 10. Iosaphat. 2. Chron. c. 17. 7. 13. 14. & seqq. qui sunt decus & ornamentum Reipub. Hebra. c. 8. 18. 1. Reg. c. 10. Contra perniciem, quando impii & non idonei ad officia publica promoventur. Psalm 12. 9. Esa. c. 3. 3. 4. Virtute ergo viros spectabiles magistratus amabit & fovet. Nam præterquam quod virtutis aliena laus & rerum ab eius ministris bene gestarum gloria, ipsi principi assignari soleat; exigua virtutis hominum opera in rebus magnis uti non potest. Quippe egregia facta virtutis effecta sunt, & quomodo ex rubis uvæ, aut poma decerpi nequeunt, ita princeps à vitiosis, aut modice virtutis hominibus, summa laude digna officia frustra expectabit. Neque tales virtute præditi homines facile adducuntur, ut aliquid se indignum aggrediantur. De qua re latius Antimach lib. 3. theorem 16. Scipio Amirat. lib. 2. discurs. 8. Exemplum habes in Iustiniano Imp. qui egregiis suorum ministrorum factis, celebris factus: in Dav. de rege: in Ioas: in Antonino Imp. & aliis, qui & ipsi boni, egregiis egregiorum ministrorum facinoribus illustriores sunt redditi.

Ordini & distinctioni honorum & dignitatum inservit etiam distinctio vestitus, cuiq; hominū generi, ordini, statui conveniens,

veniēs, juxta muneris, vel officii suscepti qualitatē & cōditionem *Greg. lib. 4. c. 11. de Rep. ut provinciæ etiam à provinciis, & regnicolæ à peregrinis distinguantur. Sophon. c. 1. 8. Sic alia vestimenta Germanorum, alia Romanorum, alia Gallorum, alia Turcarum, alia aliarum gentium, vid. Isidor. in etymol. & Gregor. d. c. 11. & alia olim, alia bodis.*

Alia vestimenta secularibus, alia ecclesiasticis personis: alia militibus, alia plebeiis, alia illustribus, alia uobilibus conveniunt.

In summa curandum est, ut distincta sint vestimenta, quibus sexus, qualitas, status & conditio personarum agnoscat. vid. Deut. c. 22. 5. 11. 12. Num. c. 15. 38. Exod. c. 28. c. 29. Genes. c. 27. 15. Matth. c. 22. Sirac. c. 40. 1. Tim. c. 2. Proverb. c. 7. l. 1. & seqq. C. de vestib. holoser. & aurat. lib. 11. adde Tolosan. d. lib. 4. c. 11. & que diximus in lib. de civili conversat.

Mutatio vestitus & consuetorum vestimentorum, atque imitatio alterius vestitus prohibenda. Ixephan. c. 1. 8. Cujus rei exempla & rationes vide apud Pet. Greg. lib. 4. cap. 11. & lib. 9. Syntag. c. 19.

Gravamina officiorum & munerū tollet magistratus, quibuscuque interdictis & pœnis, & ut bona fide opificia fiant, constituet præfectos artificii singulis, quibus injunctum sit munus & necessitas speculandi, inquirendi, inspiciendi, ut rectè & bene omnia fiant. *Gen. c. 40. 2. 3. 4. Greg. lib. 4. c. 9. in fin. Sunt enim opificia reditus & divitiæ plebis; unde vivere coguntur & familiam suam alere. Eccles. c. 5. 8. & seqq.*

Curabit quoq; ut necessaria, & utilia ac varia artificia Reipub. non desint, atque ut singula opificia & artificia, suas habeant leges & statuta à se confirmata, secundum quæ opificia sua exerceant, quibusque inter se urantur; contra quæ, si quid ab aliquo contribulium ejusdem collegii committatur, illud etiam puniatur; inde libri statutorum & privilegiorum, curiarum, collegiorum, contribulium, in quibus scripta sunt illa jura Germanicè vocantur *Kollen der handwerker oder Gilden* recte

rechte vnd gesetz der Zunftien.

Non patierur multos ad unicū & idem vitæ genus se conferre, sed pro Reip. necessitate & hominum multitudine officia variam distribuet.

Imprimis verò providebit magistratus diligenter, ne rusticationes & opera rustica impediuntur.

Hinc enim annonæ caritas & fames, & necessariorū inopia. *vide tit. c. ut. iustit. ad nullius obsequi ad vocens l. 1. C. de colon. fund. patrim. Ierem. c. 5 2. 16. Ideoque sanctos et in violabiles rusticos veteres dicunt, et plurima privilegia iisdem concesserunt. vide Gregor. lib. 4. c. 8. n. 5. 6. 7.*

Nam agriculturâ et pastoritiâ vitâ æugemus patrimonium nostrum sine alterius lesione & damno. Sunt etiam agricola & pastores nervi Reipub. Ideo que horum curam diligentem habebit magistratus, & omnia que faciunt ad rem agraria & prædiorū utilitatē, ordinabit, immum de paludosis & aquosis agris siccandis, per sulcos, vel rigandis aridis, fossis ductis, de arboribus plantandis, inutilibus succidendis. Providebit, ut locus nullus sterilis, vel inutilis, inspiam relinquatur, exemplo Tyberii Cesaris, Regis Massinise & aliorum de quibus Boter. lib. 8.

Curabit ergo imprimis magistratus ut pægis, oppidis & urbibus pluribus exornata & culta sit quæ libet provincia: Deinde ut sit fertilis, frugifera. & in omnibus locis excolatur, etiam ex orticis alienisve plantis, arboribus, seminibus aliunde allatis item bestis utilibus, & opificiis necessariis utilibus & variis non careat. *vide. 2. Chron. c. 27. 3. 4. & 1. Chron. c. 27. 26. & seqq. c. 4. 39. 4. & seqq. c. 27. 29. & seqq.* Ad quas operas et labores militariis servorum, vel damnatorū, visitorū mendicantiū, aut militum aliorumve otiosorum, inutilium alias terræ ponderum operâ uti licet, ne audiant illud Apostoli, qui non laborat, nec manducabit, et ne nihil agendo, malè agere discant. *Vt n. avis ad volandum, sic homo ad laborem nascitur.*

Opificum quoque & artificum curam habebit magistratus. Sunt enim & illorum quidam necessarii ad vitam societatem: quidam

dam inserviunt voluptati & iucunditati hominum. Hinc hominum concurlus & divitiarum variarum copia, quæ provinciarum magnam commodum afferunt. Nam artifices materiam præbent, important, vel exportant, vendunt emunt ve res industriam, labore artificum & optificum factas. Hinc Turcarum rex Selimus Constantinopolim diuitem redditurus, aliquot millia artificum pericorum illos lucu vocavit & transtulit. Nam exempla & historia testantur, artem, industriam ve hominis & laborem prævalere naturæ, quæque vires superare plus, quæ præstare, quàm naturalis loci fertilitas producere & gignere potest. Elaboratâ quoque arte & industriâ hominis, meliora & præstantiora sunt iis, quæ natura producit. Hæc enim exhibet materiam nudam & rudem illa formam induit variam & diversam, quæ res carior præstantiorque redditur & utilior. Exemplum præbet lana, ex qua industria & ars hominis varia, eaq; eximia producit, quorum usus omninò necessarius est in humana vita. Ars facit, ut excrementum vermiculæ Bombycis deformis producat sericum, quo tamen nutuntur magnates & divites. In ferri fodina, ferri materia effoditur, ex ferro verò innumerabilia alia fiunt, & parantur. Quam varia & diversa industria hominis ex rudi materia ligni producit & efformat. Ad hoc ipsum verò, ut ex rudi quavis materia alia res fiant, plurimum hominum opera requiritur. Unde fit, ut arte, operâ, industriâ, labore suo plures homines alantur, quam redditu, vel fructu rerum quovis naturali, qui sine hominis labore ex re producitur. Exemplum exhibent Italia civitates plurimæ, imprimis Florentia, Genua, Veneri, in quibus tot hominum millia solo suo artificio & arte aluntur. Sola provincia Flandriæ, ob multitudinem & varietatem opificum & artificum plurimas totius Europæ regiones superat. Quicumq; gitor magistratus vult suam provinciam populosam & divitem facere, is varios & diversos opifices & artifices in eam introducat, aliat, vel ut tales habitent & vivant in provincia sua, curet.

Ante omnia & imprimis curet magistratus, ne materia rudis, inelaborata & impolita, quam provincia præbet, vel propria terra gignit, exportetur rudis & informis, sed prius, ab opifi-

cibus variis elaboretur & efformetur, variis artibus ad varios usus necessarios. Non igitur permittet, ut lana ligna, ferrum metal- la, lapides, coriam, & ejusmodi alia, quae in terra sua gignuntur, ita rudia ad alios exportentur. Nam traslatam materiam sequuntur plerunque, & commoda qua haberi possunt ex artificibus, nimirum sub- sidia vita, quibus sustentantur artifices, & vestigalia, quibus crescunt & augentur reditus publici. Magistratus igitur commoditates & u- tilitates sua regionis cognitae habere easque augere & fructuosiores reddere debet. Aditus itinera, viasque regias publicas ad provinciam suam tutas faciles & per vias quovis tempore facere debet, quod omnia importari & exportari possint facile & minoribus sumptibus.

At *trápezear* princeps in omnibus in regno suo procurabit, ut id rebus suis possit esse contentum & exteriorum opera atque importatione non indigeat.

Matrimoniorum quoque curam diligentem magistratus habebit. Ex his enim augetur provincia & populosa redditur. Ideo apud quas- dam calibem vitam agentes, sunt subiecti quibusdam oneribus & incom- modis, nec non spurii & naturales liberi à successione excluduntur. *Deut. c. 23. Iudic. c. 11. Hinc edita de matrimonio contrahendo o. ca. us liberis gignendis subditi operam darent, Hinc privilegii et beneficiis matrimo- nia ornata. vide L. Papiam Poppaam, Hinc de educatione lege et subsidia constituta. Nam nisi bene educantur liberi, frustra suscipitur omnis labor de matrimonio, et Respub. male habitura est apud posterus. Scipio Ami- ras. lib. 2. discurs. 12.*

Ratio igitur personarum matrimonio jungendarum habenda *Nebem. c. 13.* si nulliter gravidarum, obstericum, neque feren- dum, vel permittendum, ut Resp. Spuriis, non his adulterini ve liberis repleatur. *Deut. c. 23. non seres spurium in populo tuo usq. ad 10. generationem. Tolos lib. 10. 9. 2. & lib. 14. c. 1. Chassan. gl. 7. mundi parte 2. confid. 15.* Ratio quoque educandorum liberorum habenda. Nam quales liberi educantur tales Resp. erunt & ministros publicos est habitu- ra. vide *Boter. lib. 8. de potis. bene instit.*

Curabit quoque ne nobiliores, ditiores, vel potentiores, ple- becula

decula abutantur ad avaritiam, ambitiones & cupiditates suas, plebe. oia commercia gravando, intercipiendo, duriora & duriusmoda reddendo. *Vide Amos. c. 8. v. 3. Nebem. c. 5. Exech. c. 22. Mich. c. 2. ibi, qui concupiscunt agros, quos rapiunt, & domos, quas adimant, opprimentes virum in domo ejus quem cum possessione sua.*

Numerum Advocatorum & medicorum exercitentem refrenabit, ne sit copia, quæ disciplinæ profligatæ indicium.

Operam dabit ut noisitia divertoria & tabernæ præsertim pro peregrinis rectè & commode indigantur & hospites deceter excipiantur & tractentur & ne ex tabernis & hospitibus sit lupanaria, cauponæ & iustra illicita, popinæ, gancæ, aliæque prohibita congregaciones & conventus.

Curabit similiter, ut omnes præsertim verò potentiores & autoritate præditi, tum no magistratui pareant & reddant quæ illi deventur. Ne nimen ex his immunem à reddendis rationibus patiatur, sed quotannis rationes sibi reddi iubeat.

Collegiorum & familiarum illustrium opes & potentia refrenanda iustis modis & rationibus, ne noceant.

Apud Romanos contra oprimerum, nobilium & patriciorum injurias creati erant Tribuni plebis, qui auxilio plebi, etiam ad versus cõsules intercessione sua essent. Qui Tribuni idèb sacrosanctiorans. *Gellius lib. 17. cap. 12. Halicarn lib. 6. Romulus ut invidiam præcaveret inter utrumque Scatum sanctissimo vinculo clientelæ patricios & plebejos conjunxit & patriciis plebejos, & contra plebejos patricios commendaavit, & ex illis plebi patronos sibi eligere concessit. lege sanctissimi, huius fœderis late de mutua defensione, auxilio, protectione contra aliorum injurias, & de obsequiis, pecunia, & operis communicandis. *Vid. Gell. lib. 5. c. 13. Bodin. d. c. 2. Hinc apud Atheniensis ostracismus fuit inventus & apud Syracusanos petalismus. *Alex. ab. Alex. lib. 3. c. 20. Plutarch. in Aristide Provisendum tamen, ne devinciant sibi potentiores plures ex populo.***

Nunquam collationes & indictiones, seu contributiones neque ordinarias, neque extraordinarias, aut vestigalia regnicolis sine statuum vel ordinum regni consensu vel conventus publici, aut comitiarum autoritate imponet, ne

iudicet de quare graviter Comineus lib. 10. hystor. Heigius lib. 1. quest. 18. Vasq. lib. 1. c. 6. & c. 7. num. 3. c. 8. Hotom. de iure regni Gallie c. 12. c. 25. Rol. à Valle cons. 1. v. 62. & seqq. vol. 2. Schurf. cons. 59. li. 1.

In imponendis verò tributis & contributionibus, diligenter observabit collationis requisita tria, de quibus *supra* cap. 1. & 12. dictum. In primis verò in illis abusus licentia, avaritia & superbia exempla tollet, quæ in exigendis à populo ordinariis tributis, edi solent, *vid.* Antimach. lib. 3. theor. 32. Tzophan. c. 1. 9. animadverte am in omnem. qui insilit in limen. die illa, qui implent domum dominorum suorum violentiâ & dolo. & Exe. h. c. 4. 5. 9. Sic ait Dominus Iehova: satis est vobis principes Israëlis, violentiam & vastationem movere, jusque & iusticiam exercere: tollite depulsiones vestras à populo meo & c. Esa. c. 5. 8. 9. 10. 18. 20. Ezech. c. 34. Hos. c. 5. 2. 10. Mich. c. 3. 1. audite primores & ductores domus Israëlis, an non vestrum est scire ius. 2. osores sunt boni & amantes mali, rapientes cutem istorum ab eis & carnem eorum ab ossibus ipsorum. 3. & quod comedunt, est caro populi mei, excutem eorum ab eis nudant, ac ossa eorum disfringunt dividuntque, ut quod est in olla & veluti carnem quæ est in lebere.

Collectores contributionum non patiantur esse avaros & hyssuc. Heigius. quest. 20. lib. 1. Roland. à Vall. consil. 49. vol. 1. Naura. consil. 359. lib. 2. Menoch. lib. 2. cas. 209. arb. jud. quibus præficiat probata fidei & pios viros, exemplo Darii, Daniele m rationariis tabulis præficientis. Dan. c. 6. & aliorum piorum regum. 2. Sam. c. 9. c. 20. 1. Reg. c. 4. 2. Reg. c. 18. 17. 1. Chron. c. 18.

Thesauros repositos habeat in omnes Reipub. necessitates, quibus in omnem eventum uti possit, quando deficient ordinarii. redditus, vel statim ex mediis ordinariis, aut extraordinariis subsidia colligi nequeunt. Baser. lib. 7. c. 1. & 2. de polit. 1. insit.

In contributionibus, populus de necessitate earum dum est, docendus deinde ut cōtributio sit moderata & modica pro copia scilicet, aut angustia rerum, item equalis iustis, sine personarum respectu; tertio, ne sit sordida, siquidem odiosam ex quavis re

lucrum

oderant, etiam de totio; Quarto ne sit crebra & subinde nova. *K.* avacitia & crudelitas ministrorum in collectione tributorum & expilandis subditis absit, & si qua tuit punienda & spongia exprimentenda. *VI.* violentia in exigendo coercenda. *VII.* paulatim per partes colligenda. *VIII.* libera, nec sollicita rei suæ cuiq; custodia concedatur post contributionem. *IX.* dispensatio stricta & utilis rerum ex contributione collectarum innotescat. *X.* Censuram verò bonorum & patrimonii cuiusque electio populo permittatur. *XI.* Cessante causa exactionis tributa quoque cessent. Nequaquam igitur immoderatis exactionibus & oneribus atque servis gravabit subditos suos, uti *Psarao, Roboam, Achab & Isebel.* Deus talibet panas comminatur. *Iob. c. 24. 2. 3. 4. 21. 22. 23. 24. Amos. c. 5. 1. 1. 2. Mich. c. 3. 1. 2. 3. 4. sed insister potius vestigiis Moysi. Num. c. 16. 1. 5. Samuelis. 1. Sam. c. 1. 2. 3. Iobi. Iob. c. 31. 38. 39. 40. Salomonis. Reg. c. 4. 25. Nehemia. Nehem. c. 5. 14. & seqq. Heigius quest. 1. 8. lib. 1.*

Privilegia & immunitates sine justa & probabili causa magistratus nulli concedet.

Quædam etiam privilegia nequaquam concedenda, uti in primis, ne magistratus aliquis intermedius sit immunis à reddenda ratione officii sui. ut voluit *Plato lib. 6. de legib. Heigius lib. 1. question. 20.*

Deinde immunitatem non ita concedet, ut illa cum aliorum injuria quidam releventur, & immunitas vel vocatio minus alterius sit afflictio.

Tertio, extrema Reipub. necessitate, omnia privilegia concessa, ob Reipub. salutem cessabunt. *Rosambol. lib. 1. de feud. cap. 5. Roland. consil. 1. num. 76. & seq. vol. 2. Tesaur. dec. 1. 834. num. 20. Modestini. Pistoris consil. 4. num. 24. & seqq. vol. 1. Goth. lib. 2. obs. 1. 2. num. 26. Heigius lib. 1. quest. 1. 8. num. 25. & seqq. Bodin. lib. 1. cap. 6. 1. Reg. c. 15. 2. Tum enim publica utilitas prædicat præferatur, & omnia privilegia sub hac illa conditione, si sit in publicum moribusque commissa esse videntur. ut *C. si contra. utilis publicani. c. 1. 1. privilegia.**

regioni vel provincia, aut municipio cuidam, vel collegio concessa, sine iusta & gravi causa illi adimenda non sunt. Sunt quoque quaedam utrumque privilegia & beneficia, quae cum suburbis non communicantur & contrariis Privilegia mercatorum tempore nauadmarum tunc quiescant, ut sit illo tempore tutus accessus, recessus & commoratio commoda, fides publica & protectio. *vid. Greg. lib. 4. c. 3. de Repub.*

Omnia n. ordinum & generum collegia licita honesta, vel necessaria princeps conseruabit, & defendet. Hisce enim concordia amicitia & conspiratio civium continetur & fovetur, & in his Reipub. contra vim, iniuriam & omnem necessitatem inciderem firmum praesidium est, siue pecunia, siue milite opus est. *Bodin. lib. 3. cap. 7. de Reipub.*

His etiam sua convivia & conventus statis temporibus ad fovendam, conciliandam & conseruandam, concordiam, caritatem & amicitiam concedere debet. *arg. Num. 9. Levit. c. 23. Bodin. d. loca. nequaquam verò exercitium religionis veteris, nisi tum, quando sine exitio Reipub. prohibere non potest. tum enim commodiores occasiones expectabit.*

Securitas publica ita praestanda in regno, ut tuta sint itinera publica, maria, silvae & alia loca, & commercia publica provincia, & totum regnum sitrum, pacatum & liberum & cum vicinis max. colatum. *Rosentb. de foud. li. 1. c. 5. com. 2. c. 7. seqq. Ita pios reges fecisse, patet 1. Reg. c. 4. 24. Et par erat et circumquaque ab omnibus lateribus suis 25. adeo ut confiteretur Ichuda & Hraab. secure quis: ne sub viro sua et sub fisco sua à Dane Bersabaum usque omnibus diebus Salomo. *Exempla vido 2. Sam. c. 1. 1. c. 8. 9. 10. 1. Reg. c. 5. 1. c. seqq. Esai. c. 32. 16. 17. 18. 19. 20. Aho. c. 12. 20. c. 19. 40. Huius igitur necessitas requirit, ut contra omnem vim lesionem & injuriam, omnibus partibus à magistratu sit de fensio & protectio. Vido quae supra de publica securitate dixi. Quam a sit publica calamitatis, hac securitate publica subleuata, apparet ex 2. Chron. c. 1. 5. 3. sed temporibus istis non erat par excurrere & mactant, nisi viderationes magna super omnes habitatores regionum illarum.**

Apparet

Apparet quoq; quod tempore belli, quo adēptā publicā securitate, quies-
cent omnes artes, commercia & agricultura, & terra pro deserta habetur.
Atti. c. 1. 2. 20.

Officia & munera publica, pro merito & virtute cuiusq; dis-
tribuet, non precio vender. Salust. rectē magistratus, ait, ex virtute
non ex pecunia creantur. Nam illis suam autoritatem tueri potest. hisce
verò aliorum odia in se concitat. Boter. lib. 1. c. 15. Antimach. li. 1. cha-
or. 35. Et potestas conjuncta malicia, nervos & robur malis affectibus
addit, & superiori imputatur id, quod ab illis quibus administrandam
Remp. commisit, factum est. Munera igitur ista, non ex gratia, amore,
vel ex ratione remunerationis sed virtutum necessariorum, quibus quis
ornatus est, sunt conferenda. Exod. c. 18. 18. & seqq. ut apparet nullam
amicicia, pecunia gratia ve, sed solius Reip, rationem habitam fuisse, Lu-
gurtia de Romanis dicit: O venala imperium, si emptorem invenerit. Nā
qui magistratus sacerdotia, imperia venalia habent, etiam iura, judicia,
leges, sanguinem innocentium hominum & omnia in seditiosum com-
mercium deducunt. Et pietatis & virtutum omnium praeiis sublatis,
ad furta, rapinas, sordes, injuriam & insciam, ad omnia denique vitia
aditum aperire non dubitant. Exsecranda igitur Simonia Romani Pon-
tificis qui sacerdotia & munera ecclesiastica vendere etiamq; precio ads-
dicere solent.

In hac munerum distributione prudentiam adhibebit ma-
gistratus in electione & conservatione eorumdem.
In electione erabit, ut munera & dignitates, seu honores
immediatē a te, non ab aliis pendeant, ut habeat officarios, li-
beros & nulli alii quam sibi obligatos.

Deinde in electione habebit rationem eorum, qui ido-
nei & pares sunt, si diligentes, quique integri & probi.
Alexander Severus, ut has virtutes & qualitates promovendorum ad
publica munera recognosceret, solebat nomen eius, quem ad munus pub-
licum vocare volebat, publicare, ut populi famam de eo cognosce-
re possit. Reges China per gradus suos ministros explorant; prima
filiolus in numeris, postea in mensuris & ita successivē in gradioribus
functio-

sanctioribus. Ex rebus gestis, vita precedenti eorum, quorum opera uti
 consuetis, iudicium suum informabit. Nam qui bene praestit, gradum sibi
 ad altiora acquirit, ut Apostolus dicit. & ex aliis quoque hominis inge-
 nium & virtus cognoscitur. Experiencia homo in arduis negotiis explo-
 ratur. Opinio, existimatio, & fama multum valet. Atq; iudicium pau-
 perum de hominis virtute pluris, quam divitum faciendum est; Aetatis
 quoq; ratio habenda. Nam juvenis plerumq; calore aetatis rapitur, &
 affectibus indomitis & impotentia ducitur, uti etiam sibi ipsi imperare ne-
 queat. Contra virilis & similis aetas, consilio, prudentia & rerum experi-
 entia valet, ut Siracid. ait. c. 8. & Job. c. 12. v. 2. c. 32. 7. De hisce officia-
 riorum qualitatibus. vide Exod. c. 18. v. 21. 22. 2. Chron. c. 19. v. 6. 7. Psalm
 101. v. 3. 4. 5. 6. Sors & urna hos mores & qualitates non discer-
 nit. Tacit. lib. 20. Inter plures nominatim secundum virtutem
 electos, sors postea discernere potest.

Ut verò hæc electio suorum magistratuum penes unam
 quamque civitatem relinquatur tutius est.

Conservatio officiariorum est, quâ bonos in fide, integri-
 tate, diligentiaque conservat, ne declinent, corrumpantur, vel
 deteriores in officio reddantur, quod fit poenis & præmiis.

Media vero quibus magistratus certus redditur de fide, can-
 dore, integritate & diligentia ministrorum sunt. I. Stipendia
 & salaria honesta, sufficientia, prohibitio & interdictum pæ-
 nale, atque exempla punitorum. II. Non constituentur cum
 plena potestate, sed limitata reservata, inspectione & libera
 exauctorandi & disponendi potestate retenta. III. Contine-
 antur sub metu accusationis, & necessitate reddendarum rati-
 onum, ne sint ἀνευλόγοι. vid. tit. Cur omnes iudic. sam. civil. quam
 crim. post. de pos. administ. Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 6. IV. Data sit
 potestas deferendi & prodendi, ita tamen, ut detatores illi sint
 incogniti. Tales enim sunt, cui & corrumpi nequeunt & facilius tunc
 explorare possunt. V. Visitatio & inquisitio fiat, in qua quæritur
 audiantur quorum vis, examinentur subditi, vicini, domesti-
 ci, & vita eorundem, ita fecit Trajanus Cæsar, Summus, Iosephus, &
 alii

alii vigilantes magistratus. Vide Sueton. in Vesp. c. 9. & in Domit. c. 8. VI. Non permittat facile per Vicarios & substitutos Reipub. negotia administrari. VII. Neque permittet, aut demandabit uni plura officia, quæ singula totum hominem requirunt, & pluribus aliis dignis conferenda sunt. l. honorem. 10. de mun. & hō. l. 10. C. de prox. sacro. scrip. l. unic. C. de reis postul. VIII. Superfluos, non necessarios officiales, non constituat. Ita enim sumptus augentur, et populus concessionibus excogitatis variis expilatur. Salomō in amplissimo regno 7. vel. 8. intermedios habuit magistratus. 1. Reg. c. 4. minutuli iudices in singulis oppidis plures fuerunt. 1. Chron. c. 27. 2. Chron. c. 19. Deut. c. 16. 18. plures n. consilio communicato melius & certius, quam singuli iudicant, iudices verò ac præfatos ex tribu Levi qua studiis vacabat, Iudæi eligebant. 1. Chron. c. 23. 5.

Tres sunt inquit Bodinus, in omni Republica magistratuum ordines, Supremi, qui summum tantum magistratus imperio tenentur: mediū qui superiorum quidem iuris obligantur, inferioribus tamen ordine imperant: Infimi qui superiorum magistratum legibus coercentur, nec ullum præterquam, in privatos imperium habent.

Eorum, qui supremo ordine collocantur, duo sunt genera: unū eorum, qui magistratibus omnibus imperare possunt, ac solius maiestatis imperiū agnoscunt: Alterū eorum, qui maiestatis quidem solius imperio obligantur, nec cæteris omnibus, qui in medijs & extremis ordinibus collocantur, imperare possunt, sed ijs tantū, qui suæ jurisdictionis ac potestatis finibus continentur.

Prius generis paucissimi sunt, quippe diuturno rerū gerendarum usu compertum est, nihil periculosius esse, quam è magistratus eminare aliquem unum, qui cæteris omnibus, tum privatis, tum etiam magistratibus imperare iure possit, quique non tantum gradu ab sit à maiestate. Talis apud Romanos erat præfatus prætorio. l. 1. sit. tot. de offic. præf. prætor.

At vero condicant perpetuos, an temporales habere magistratus intermedios, latè disputat Bodinus lib. 4. cap. 4.

& perpetuos quandoq; præfert temporalibus distinguendâ inter monarchiam & polyarchiam. In illa perpetuos, in hac temporales admittit. *argumenta adscribere hic non opus est. Prudenti arbitrio & iudicio magistratus summi, id ex variis circumstantiis personarum & potestatis, seu muneris, temporis & loci perpendenti, elinquendum esse ego arbitror, ita tamen officarios removendos esse, ut id cum bonâ gratiâ & sine contumeliâ fiat, & si contumeliam abrogatio videatur habere, illos honoribus & immunitatibus quibusdam frui permittat.*

Senatum tamen iudicum, constantem & immobilem esse consultum est, ut in hoc cætera imperia mutabilia conquiescant, & prudentiam senatores usu diuturno comparent. Mutatio crebra in senatu perniciose Reipub. & variam eamque mutabilem inducit administrationem & ad anarchiam tandè & rerum confusionem tendit & seditionibus obnoxia est.

Ita Venetiis nulla imperia & magistratus, nulla iudicum collegia sunt perpetua, solus princeps est perpetuus. Vid. Bodin. d. lib. 4. cap. 4. de Repub.

Optimum Reipub. genus esse existimabit, in quo senatus consilio & magistratum imperiis, salva maiestate & superiori administratione, summo magistratui commissa, omnia gubernantur. Nam hisce tanquam sustentaculis firmisissimis & validissimis fundamentis nititur omnis suprema Reipub. administratio. *ita monuit lectro Moïsen. Exod. cap. 18. 21. 22. & ita ipso quoque Reipub. administrationem instituit, ut ferendo oneri par esse posset. Dent. c. 1. ita & Iosaphat fecisse legitur 2. Chron. c. 19. ita Venetorum politia qui iura maiestatis habent, & supremam in Reipub. potestatem nulla iudicia disceptant & nihil eorum tractant, quod à magistratibus & senatu explicari potest. vide Bodin. lib. 4. c. 6. in fine de Repub.*

Consultum est, in regno paucos & necessarios habere inter medios magistratus. *Dana. lib. 6. c. 5. non tamen, ut unus unus præficiatur pluribus muneribus, sed singuli singulis muneribus diversis. L. 10. honorem, de mun. & honor. l. hac. parte. 10.*

C. de

Et de proxim. sacror. scrip. Nam quando uni plura officia demandantur, iudicium est penaria hominum idoneorum, & nihil aliud esse existimatur, quam in unum omnes honores & dignitates conferre, & alios a virtutis amore alienos reddere, & viam ad virtutes & honores alius praecludere. adde 1. Reg. c. 4. 1. 2. 3. & seqq. Malch. lum. lib. 1. politic. quest. 22. Plutarcb. de gerend. Repub. Greger. lib. 4. c. 6.

Compertum quoque ex multitudine & multiplicatione iudicium, iuris & iudiciorum corruptionem ortam, ut testatur Antimach. lib. 3. theor. 35. unde proverbium: multitudo imperatorum Cariam perdidit.

CAPUT XXXIII.

De conciliis universalibus, universatis consociationis.

ATque ita se habet ratio administrandorum quinque iurium symbioricorum universalis consociationis, sequitur nunc de concilio universalis. Concilium universale est conventus omnium & singulorum membrorum & statuum regni, ad consultandum & decernendum de causa & salute communi consociationis universalis, ad avertenda illius incommoda & curanda & promovenda illius commoda, indictus. Vocantur etiam comitia, conventus universalis, senatus imperii, seu regni.

Concilia legitimi requisita sunt. 1. causa, seu res, de qua agitur in Concilio. 2. personae concilii. 3. locus & tempus. 4. ratio & forma habendi concilii.

Causa & res ob quam comitia habentur, sunt quae concernunt totum regnum, vel corpus consociatum, vel unum, aut plures status, vel subditos regni. Causarum harum quaedam sunt graves & arduae, de religione & cultu divino, de bello, de pace, de contributionibus, collectis, de moneta, de ordinationibus politicis, vel ecclesiasticis, de commerciis, de salvo conuictu & commercio, de regni summo consistorio, de

tyrannide, de bonis publicis & reliquis regni juribus. Quædam causæ privatos respiciunt potissimum, quæ scilicet sunt de iure leisionis, de possessione castri, de vi publica, de quorundam statum inter te dissidiis, de privilegiis, & similib.

Personæ, quæ habent comitia, & in concilio comparent, sunt duplices, nimirum supremus regni administrator, aut magistratus, & omnes regnicolæ.

Supremus magistratus regni præsidet conciliis universali-
bus, unde habet jus comitorum œcumenicorum universali-
um indicendorum: jus proponendi ea, de quibus in comitiis
est tractandum: jus rogandi sententias: jus promulgandi ea,
quæ in comitiis sunt constituta. jus finem imponendi comi-
tiis. *In quibus directio conciliorum consistit, quæq; magistratus summus,
vel per se, vel per alios peragit.*

Jus comitorum indicendorum & statuum, seu ordinum
convocandorum, literis denunciatoriis & evocatoriis ad sin-
gulos regni status missis, peragitur.

In literis hæc, causa comitorum, locus & tēpus exprimitur,
ut vocati instructi & informati, venire possint, atq; causam ex-
aminare, & locū atq; tēpus, quo & quādo veniāt, scire possint.

Propositio est causæ illius, ob quam comitia sunt indicta,
publicè in consensu omnium ordinum, viva voce facta reperitio.

Rogatio est de consultantium & consulentium ordinum
sententia percunctatio.

Promulgatio constitutorum in comitiis est eorundem lite-
ris, sigillis, & subscriptionibus superioris confirmatorum, in
consensu omnium ordinum prælectio & in toto postea regno
publicatio.

Regnicolæ ad comitia vocati partim sunt consultantes,
aut deliberantes; partim supplicantes, conquerentes, aut rei
causam suam defendentes.

Cōsultrætes & sententiã dicētes personæ, sunt oīa regni mē-
bra, seu stat & ordines, *l. human. C. de leg. collegiis suis distincti.*
Expe-

Expedit autem, ut collegia ordinum, quo discrepantibus eorum sententiis ex maiore numero dissenſio dirimi, & certi aliquid ſtatui poſſit, ſint numero impari: aut ſi paria ſint, res cogit, ut ſummi magiſtratus ſententia accidente parti alteri controversia dirimatur, conclusioq; certa fiat.

Conſultum etiam eſt, ut in ſingulis ordinum, ſeu ſtatuum collegiis ſint eccleſiaſtici & ſeculares & quodlibet collegium, ſuum habeat buleuterium proprium: & omnia collegia, unum commune.

Ex ordinibus vocati non venientes jus ſuffragij pro illo tēpore amittunt, & præſentes unanimi conſenſu, vel per majora ſuffragia in ſingulis ſuis collegiis concludunt. *vide bullam auctorem Caroli IV. cap. 2. c. 3.*

Conquerentes & ſupplicantes, ſunt omnes ſubditi regnicolæ. Nam omnibus apud ſuū ſtatum, ſub quo domicilium habent, liberè conqueri permittitur, & quilibet, qui velit denūciare, quæ remedio opus habeant in Rep. patienter auditur, ut ſic ſuperior ex quavis denunciatione, de ſtatu Reip. & regni informatus, cum ordinibus convocatis poſſit tractare de mediis, quibus Reip. neceſſitatibus ſubveniat, quibus incommoda & pericula ipſius avertantur atque removeantur & quibus commoda ipſius promoveantur, ac quibus ope auxilioq; communi ſit ſubveniendum.

Rei ſe defendentes in hiſce audiuntur, ne in innocentes quid iniqui ſtatuantur.

Locus comitiſſorum pro arbitrio indicentis & convocantis eligitur, quo commode & tuto vocati venire & hoſpita habere poſſint: vel ubi laboranti parti, ſeu ſtatu Reip. melius remedium adhiberi queat. Vnde locus ſolet eſſe ordinarius, vel arbitrarius. Tempus comitiſſorum habendorum ſimili et ſolet eſſe ordinarium, ſtatum, vel arbitrarium.

Ratio & forma comitiſſorum habendorum generalis eſt, quæ peractis præciſibus, & oratione de re conſultanda habita:

singulorum ordinum in suis collegiis, & collegiorum postea singulorū suffragia in consensu publico rogantur, audiuntur, conferuntur, ponderantur, examinantur, & ex iisdem unimimenter, vel majori ex parte consentientibus, sententia communis, qua etiam minor pars, aliud sentiens teneatur, statuitur. *arg. l. 2. humanum. C. de legib. 1. Reg. c. 18. ser. c. 26. & 36.*

Ut igitur omnis confusio in multitudine consultantium evitetur, & causa exactius ponderetur, status imperii seu regni collegialiter & separatim consultationes suas in separatis bulentibus suis instituant, atque postea ea, quae in singulis collegiis sunt placita, communicantur cum omnibus & sententiae conferantur, donec ex consensu unanimi collegiorum, vel maioris partis constitutio certa, quae omnes ordines obliget, sanciat & promulgetur.

Sententia igitur universorum statuum & ordinum praevalet praefidis, seu summi magistratus sententiae. Nam major auctoritas & potestas in multis, quam in uno, qui à multis illis est constitutus, isque minor: & plus malis, quam plures, quam unus, intelligere, videre & judicare possunt; facilius unus, quam plures errare & decipi possunt, vel affectibus suis abripi, ad quae non daret; Quod verò à pluribus queritur, facilius invenitur, & quod plurimum auctoritate placuit, maiori concordia, auctoritate & fide custoditur & observatur. Deinde si summi magistratus sententia sola, ordinum & statuum singulorum & universorum sententiae contraria, pro concilii universalis sententia promulganda esset, frustra cogeretur concilium. Exemplum Theodosi dicitur in l. 8. humanum. C. de legib. ubi Pius imperator ait, illam legem universalem esse habendam, quae communi omnium consensu & consilio statuum universorum est approbata, & auctoritate imperatoris promulgata. *facit. l. 2. de decret. ab ordin. fac. qua lege etiam imperator tenetur. l. 4. digna vox. C. de legib. eique principatum suum submittit. d. l. 4.* Ecce equius est, ut summi magistratus tot taliumque amicorum consilium sequatur, quam ut tot talesque amici unius voluntatem sequantur, ut olim de se M. Antoninus philosophus dicebat. Sic David, & alii pii reges se sententiae conciliorum horum subiecerunt. His, tyrannos è solio regio, dicitur, haec os sapientissima historia restantur.

cessantur; vide infra cap. 48. & sup. cap. 18. De autoritate conciliorum multa Floromannus lib. 1. de antiq. iure regni Gallici. c. 18. 39. 21. 12. 23. & Antimachia vellut. lib. 1. theorem. 1. Bodin. lib. 3. c. 7. qui tamen lib. 1. c. 8. comitiorum decreta non valida & firma existimat, nisi sine à rege approbata. Apud Romanos à summo magistratu ad talle concilium facti provocatio. Clapmar. lib. 1. c. 19. de arcan. Rerumpubl. Apud Spartanos à rege ad ephoros erat provocatio. Apud Germanos imp. coram Palatio rectè convenitur secundum auream bullam Caroli. 4. Apud Iudeos regis iniquæ actiones hujus concilii auctoritate comprimebantur. vid. 1. Sam. c. 14. 45. 1. Reg. c. 18. 19. 20. & seqq. & Ierem. c. 26. 9. c. 37. c. 38. Memorabile est illud Plinii ad Trajanum: Tyrannorum est, publica negotia majoris momenti ad se solos revocare, Senatuum autem, seu concilia publica de his rebus consuli solitum, & alioquin consultaturum in trivialis quibusdam questionibus, & nullius momenti rebus desinere, & consulere.

Species comitorum sunt duæ. Sunt enim quædam ordinaria: quædam extraordinaria.

Ordinaria sunt, quæ statim temporibus & locis certis de omnibus Reipub. negotiis habentur.

Extraordinaria comitia sunt, quæ incerto tempore & loco pro re natâ, ob necessitatem incidentem & causam, quæ præsens remedium citra moram postulat, habentur.

Huc etiam refero comitia, quæ à principe indicuntur statim, postquam administrationem suscepit, ut intelligat ex ordinibus, quid sit reformandum, corrigendum, mutandum, aut de novo instituendum. 1. Reg. cap. 12.

Ad extraordinaria concilia refero quoque ecclesiastica, de causis & rebus ecclesiasticis indicta, ut doctrina & cultus divini sincerus & incorruptus servetur.

Causæ igitur horum conciliorum universalium ecclesiasticorum sunt plures. I. quæstio difficilis excitata in ecclesia, de doctrina cultuque Dei, 1. Reg. c. 18. 10. & seqq. Deut. c. 13. Josue c. 22, & c. 23. II. abusus & vitia in ecclesia. III. libertas & disciplina comitiorum.

constitutio. IIII. ut paci ecclesie consulasur & unitas conservetur. V. ut consolatio & fructus ex mutuo colloquio percipiatur. VI. ut infirmi in fide confirmantur per concilii sententiam. Act. c. 15. VII. ut audacia maiorum cohibeatur, & laborantibus succurratur. VIII. ut heretici publico iudicio condemnentur: de quibus *VVitthakerus* in lib. de conciliis.

Hæc similiter imperator, vel summus magistratus indicit exemplo *Davidis*. 1. *Chronic.* c. 13. 1. 20. & c. 23. 1. *Salomonis*. 1. *Reg.* c. 8. 1. *Ezechie*. 2. *Chron.* c. 29. 4. *Iosia*. 2. *Reg.* c. 23. 1. 2. exemplo piorum Imperatorum *Constantini*, *Theodosii*, *Caroli magni*, & aliorum vide l. 4. *C. de sum. trsn. & fide cathol.* *Novell.* 137. & 123. c. 10.

Ius proponendi & præsidendi in his ecclesiasticis comitiis idem summus magistratus habet, aut ille, qui ex consensu eiusdem à concilio eligitur. exempla veterum conciliorum plura refert *VVitthakerus* d. loc.

Ius sententiæ dicendi, ad sacræ scripturæ non plurimorum. *Exod.* c. 23. 2. *Deut.* c. 5. 3. 2. c. 6. *Iudic.* c. 17. 1. *Chronic.* c. 23. 24. 23. *ten. su. n.* habent homines qui vis idonei, pii, graves, cordati, *Act.* c. 15. 6. 22. c. 16. 4.

Concilio universalis sententia etiam præsidem ipsius obligat eiusque maior est autoritas. arg. *Matth.* c. 18. 17. *Galat.* c. 4. 26. *Exempla veteris ecclesie* refert *VVitthakerus* d. loc.

Ex his omnibus liquet, iustissimis & maxime necessariis de causis Comitiorum usum introductum. Nam in magno prudentum numero, magnitudo consilii & salus populi versatur, ut *Salomo* ait. Deinde libertatis pars est, quorum periculo facultatibus, auxilio, bonis atque sanguine res geritur, illa eorum quoque consilio & autoritate administratur. Accedit quod singulorum voces minus exaudiantur, totius verò provincie, imò regni clarissima vox est, & rogatio eff. ead., quam ne princeps quidem ipse, si velit, repudiare possit. Sunt etiam quadam negotia publica, que nullaratione à singulis, optime verò à universis confici possunt, deliberarique & examinari, quibus nimirum res & causa est notior, quam uni, vel paucis quibusdam. Præterea princeps, vel magistratus supremus per usum comitiorum suam auctoritatem subditorum retinet quod videant se etiam

à cura & administratione Reip. non creari, & à suspitione mali consilii, se fortasse eventus non respondeat, sese vindicat. Nam si nemo consilii principis inter sit in arduis negotiis, subditi existimant, se contemni, & odium in principem concipiunt. Denique qui apud regem in magna potentia sunt & magnis imperiis praesunt, ejus concilii metu, in quo ci visatum, & omnium aliorum postulata liberè audiuntur, in officio continentur. Unde libertatis imago in hoc comitiorum habendorum jure retinetur, & potentiorum, adulatorum, iniustorum & avarorum conatibus remedium ponitur. Exempla plura refert Hieronimus lib. 1. de antiqu. jure regni Galice cap. 14.

Sed videamus nunc plurium & diversarum politiarum exempla comitiorum habendorum, ut res fiat magis perspicua.

In politia Hebraeorum, concilia coequebat, & convocabat superior magistratus, uti constat exemplis Iosu. c. 23. 1. c. 24. 1. Sam. c. 7. 2. Reg. c. 23. 2. Chron. c. 15. 9. c. 29. 4. 2. Sam. c. 3. 21. 1. Reg. c. 11. c. 18. 19. 20. & c. 22. 1. Chron. c. 13. 1. 2. c. 23. 1. 1. Reg. c. 8. 1. in causis arduis, gravioribus, concernentibus jura regni, uti patet de exemplis. Iudic. c. 20. Iosu. c. 8. 33. 34. c. 23. c. 24. 1. Sam. c. 7. c. 10. 17. 2. Chron. c. 15. 1. Reg. c. 8. 1. Macch. cap. 1. vid. Sigon. lib. 7. c. 5. 6. 7. de Rep. Hebra. & lib. 6. cap. 3. & seqq.

Agebatur verò in conciliis Hebraeorum de cultu divino constituendo, vel lapsò, aut corrupto restituendo, purgandòve, Deut. c. 4. 2. Chron. c. 15. Iosu. c. 24. 1. Reg. c. 18. 19. 20. 21. & c. 8. 1. Sam. c. 7. 2. Reg. c. 23. 2. Chron. c. 15. 9. & seqq. De fadere cum Deo contrahendo, vel renovando, 2. Chron. c. 15. 12. & seqq. Iosu. cap. 8. 33. 34. 1. Reg. c. 8. Iudic. c. 2. vid. sup. cap. 28. De rege constituendo. Iudic. c. 8. 1. Reg. c. 12. 1. Sam. c. 10. 17. 18. & seqq. Psalm. 75. 3. 4. 2. Sam. c. 3. 21. c. 5. De bello suscipiendo, vel de pace. Iosu. c. 24. c. 23. Iudic. c. 11. c. 20. cap. 21. c. 22. 1. Sam. c. 7. De judiciis capitalibus delinquentium, Iudic. c. 12. c. 20. Deut. c. 13. Iosu. c. 7. Iudic. c. 2. Matth. c. 5. 21. 22. c. 26. c. 27. Ierem. c. 26. Ath. c. 4. c. 5. c. 6. c. 7. c. 23. 1. Reg. c. 21. 10. 11. Dan. c. 6. De precibus ad Deum fundendis. Iudic. c. 11. 1. Sam. c. 7. Iud. c. 20. 1. Reg. c. 3. 2. Chron. c. 5. 2. 3. 4. De contributionibus & collectis. 1. Reg. c. 12. Exod. c. 30. Nubern.

6.10.1. Chron.c.29. vid. sup. c.12. & c.13.

Proponebat in comitiis causam magistratus summus. Iosu.c.24.2. & seqq. c.23.2. & seqq. 2. Reg.c.23. Num.c.27.1. Reg.c.18.19.1. Sam.c.10.17.18.1. Reg.c.8. & 2. Sam.c.23.

Ius suffragii in comitiis Iudaicis, politia nondum divisa, habebant 12. tribus Israel: Iudic.c.20.8. & seqq. c.21. Ios.c.23 & c.24. Ierem.c.26.16. & seqq. Psalm.122.3. & seqq. 2. Chron.c.5.2. & seqq. 2. Reg.c.21.7. Iud.c.22. In divisa Rep. verò, tribus qualibet conjunctæ. Tribus hæc representabant principes populi 12. tribuum, 70. Seniores; principes sacerdotum & scriba, qui in sua collegia distributi erant.

Principes 12. tribuum 12. summo magistratui in conciliis assidebant. Ierem.c.26. Iosu.c.23.c.24. & c.8.33.34. Seniores 70. populi, regni feratores erant. Num.c.11. Act.c.3.c.4.c.5. Ios.c.23.c.24. Matth.c.27. Principes sacerdotum erant preses classis sacerdotum. 1. Chron.c.23.cap.24. quibus præerat summus pontifex, Act cap.3. cap.4. & cap.5. cap.6. cap.23.1. Chron. dict. locis. Scriba erant legis Doctores. Matth. c.23. Act.c.4.c.5.

Suffragia singulorum collegiorum rogabantur & dabantur ad ea, quæ in consiliis proponebantur: uti patet ex Iere.c.26. c.36. Matth. c.26. c.27. 1. Reg.c.18.19. & seqq.

Locus consilii primò erat Silo, postea verò Ierusalem. Psalm. 122.3.4.5. & seqq. Psalm.87. & 78.67.68. Deut.c.12.5.c.6.7. & seqq. & c.17. Iudic.c.22. 2. Chron.c.6.5.6.c.15. 10.2. Reg.c.21.7.8. Aliquando etiam alius necessitate incidente. 1. Sam.c.7.4.5. Iudic.c.20.1.3.c.10. 1.3. c.10. 1. Sam. c.10.17. Iud.c.11.

Tempus conciliorum habendorum arbitrium erat.

In politia Romanorum comitia erant triplicia: curiata, centuriata, & tributa, quæ ita à suis collegiis, in quæ populus divisus erat, vocabantur.

Curata vocabantur, in quibus populus curiatim suffragia dicebat. hoc est, in quibus populi per curias (quæ erant triginta) divisi, sententia rogabatur, ut, quod plures curia stans sens, id jussu populi diceretur.

Curia

Curia Roma id fuerunt, quod apud nos paracia, quarum singula suas aedificatio ad usus publicos paracia destinatas habebant.

In his comitiis curiatio primis temporibus omnia Respublica negotia tractabantur. Verum post classes & centurias à Servio Tullio rege institutas usus eorum sensu non exolevit, tantumque tribus Flaminiis creandis usque ad tertium C. Marii consulatum ac legibus de imperio militari, deque adoptione ferendis ad ultima libertatis tempora retentus fuit.

Ius convocandi & habendi curiata Comitia primò in Monarchia reges, postea verò in Aristocratiâ patricii, consules, praetores interreges, Dictatores habuerunt.

Ius suffragii in his comitiis habebant cives Romani in curiis hisce descripti. Sigon. lib. 1. de jure civ. Roman. cap. 5. Nicol. Gruch. lib. 3. cap. 3. de comis.

Locus horum comitorum curiatorum erat in foro, Comitio urbis Romanae, quo convocabantur curia per lictores auspiciatò.

Suffragia ferebantur quondam viva voce, deinde per tabellas. Unde suffragia vel vocalia, vel tabellaria.

Lex in hisce comitiis sancienda trinundino ante proponebatur, quam comitia haberentur, ut ejus inspicienda, legenda & examinanda cuilibet potestas esset.

Centuriata comitia erant, in quibus per centurias populus divisus, suffragia ferebat, ita ut suffragia centuriatim colligerentur, & quod plures centuria inessent ad ratum haberetur.

Centuriatae classium partes erant, in quas classes certa ratione dividebantur. Classes verò toto in populo erat sedes, secundum opes inter se distincta non modo, ut ditissimi quique cives in classe prima, proximi in secunda, ac sic deinceps gradatim censerantur, ad tenuissimos usque qui in imam proletariorum ac capite censorium classem, qua nullius penè in comitiis momenti erat, conjiciebantur.

In his comitiis centuriatis à tempore Servii regis, qui horum auctor fuit, magistratus Respublicae creabantur, leges ferebantur, & bellum indicabatur. Ad magistratus creabantur, consules, censes, tribuni militum, consilii potestate, praetores

et aliis. Leges ferebantur maximi momenti, quae centuriatae appellabantur. Interdum quoque de capite civis Romani in his iudiciis exercebatur. Inducebantur haec comitia à magistratibus maioribus tantum, scilicet à consulibus, praetoribus, censoribus, dictatoribus, decemviris, tribuniis militariibus consulari potest.

Suffragia in hisce ferebantur et in centurias descripti etiam extra urbem habitantes in provincijs.

Locus comitiarum centuriatorum destinatus erat in campo Martio: Tempus ad creandos magistratus fore mensis Iunius, interdum et sequentes. ad leges vero ferendas, aliaque iubenda, quilibet dies quacumque anni parte comitiarum.

Horum Comitiarum auctores patres fiebant, atque illa edicebant, Sacerdosque consulto, quod publice per trinundinum exabat conspiciendum, ut legendi potestas omnibus fieret.

Id vero de quo in his comitiis erat agendum, totum trinundinum, ut legi et expendi ab omnibus posset, loco publico ab eo, qui comitia habiturus erat proponebatur. Quo trinundino finito, populus rite in campum Martium, comitiarum locum, convocabatur. Et, si de lege ageretur, prius suadendi dissuadendique copia quibusvis, etiam privatis ex consensu magistratus, fiebat: sin de capite civis iudicium constitutum esset, ad quod accidebat raris, actori et reo dicendi potestas dabatur. Post qua demum in hisce negociis, at statim ubi convenit, quando creandi magistratus erant, procuratis rite auspiciis populus in centurias suas discedebat, et de eo quod in manibus erat, rogante eodem illo, qui comitia habebat, suffragia centuriatim ferebat. Et hoc fiebat, ut diximus, auspiciis rite capitis et sacris paratis, relicto in urbe custodia causa idoneo praesidio.

Et aliam quidem sic mos habebat, ut prima classes centuria, quae maxime celsus etas, prima quoque ad suffragia vocaretur. Quae, quia plures numerum erant quam ceterae omnes, (nam in 98 centurias primam classe quamquam frequentia hominum inferioribus cedente servitus rite dividerat, cum ceteris omnibus 95. tantum centurias tribuisset) si inter se consentirent, rite desinebant. Sin minus, secunda classis centuriae inibant suffragia.

Quod si nec tum quidem convenirent calculi, tertia classis vocabatur, et deinceps quarta, idque tandem fiebat, donec nonaginta septem centu-

riarum

riarū suffragia consentirent, sed si ne post quintam quidem vocationē con-
tingeret, conuenit nonaginta duabus centuriis pari utrinque numero di-
uisis in duas sententias, cum demum vocabatur ultima inopiam centuria,
immanis à tribubus, atque militia, & utriusque parti accederet, cum ro-
debat altera potioram. Sed plerumque prima vocatione absoluebantur co-
missa, raro ad quartam veniebatur, & quinta ac sexta erant super vaca-
nae. Sed postea omnes centuriae in sortem coniciebantur & quae prima
sorte educebatur, prima suffragium ferebat & prerogatiua dicebatur.
Deinde reliqua ut fors singulis dederat, vocabantur, iure vocata dicta.

Suffragia ferebantur tabella duplici, quarum una vocata erat elemē-
tis. **V & R. VTI ROGAS**, significantibus: altera elemento **A. AN-
TIQVO** illa affirmatiuum, haec negatiuum suffragium notabat. In
quam verò partem plures eiusdem centuria homines inclinafent, eju-
smodi centuria sententia esse cōsebatur. Tabella utraque in urna à distri-
buzore ingressuris in locum cancellis septum & circumclusum, dabatur, ex
quibus utram vellet accipiebat ingrediens, quam egressurus in alia urna
reponerat, retenta contrariae sententiae tabella. Postquam omnes trans-
iissent, numerabantur tabellae & inde renuntiatio suffragii illius centu-
riae fiebat. Quod si pares numero essent tabellae, sententia centuriae illius
nulla renuntiabatur. Hoc autem modo, quod plures centuriae probassent,
id ratum habebatur. Vnde manifestum est, in his comitiis, (quod sane
aequum & rectum est,) eos, qui opibus potiores erant, quorum magis in-
tererat rempubl. esse saluam, quam caeterorum, plus quoque caeteris in de-
finiendis publicis negotiis, aut crea. dō magistratibus potuisse.

Tributa comitia erant, in quibus per tribus suffragia ferebantur, con-
cilium plebis proprie quondam nuncupata.

Tribus olim erat pars civium Romanorum certo loco urbis, aut agri
Romani circumscripta & ab aliis distincta. Postea tribus pars civium
Romanorum facta est. Et iure, non loco definita, ab aliisque distincta, sic ut
eiusdem tribus consortes in diuersis urbis, agrisque regionibus, & alii in
urbe, alii rure, ac denique interdum cum tribulibus aliarum tribuum ha-
bitarent. Fueruntque tribus post annos circiter **DXII.** ab urbe condita,
CCLXVIII. ab exactis regibus numero **XXXV.** atque ita suffragia in

his tribuitis comitiis totidem existebant? Quolibet enim tribus in his comitiis suffragium unum habebat. Sed erant tribus rusticae urbanae multo honoratioris, ut ex tribu urbana in rusticam moveri, quod censorum potestatis erat, honorificum, & cum laude conjunctum. ex rustica autem in urbanam ignominiosum dicebatur. Nec solum jure honoratioris rustica erant, sed numero quoque longo plures: quippe cum harum XXI. numerarentur, urbana vero tantum IIII.

His tribuitis comitiis magistratus omnes plebei, & à curulibus quoque minores creabantur, scilicet tribuni plebis post legem Publiliam Latoriam, paucis annis post initium hujus magistratus in civitate, aediles plebis, aediles curules, quaestores, annonae praefecti, IIII. viri rerum capitalium, IIII. viri cudenda moneta, saepe etiam provinciarum praesides, & bellorum imperatores, coloniarum deductores. Deinde in sacro ordine Pontifex maximus primum, post legem Domitia anno urbis condita DCCL. reliqui quoque pontifices, Flamines caeterique sacerdotes eligebantur. Tum judicia quoque, non de capite, sed de fortunis ac honore civium Romanorum aercebantur, multa quoque damnatis irrogabantur. Postremo, quod praecipuum erat, leges frequentissima ferebantur, quae primitus plebiscita vocabantur usque ad legem Valeriam Horatiam statim post abdicatos Decemviros latae: postea vero cum legum potestate & vi, quae lege Valeria Horatia jam memorata consulari, & rursus Publilia ac Hortensia, utraque dictatoria, in tribuita est, ut omnes Quirites obligarent, nomem quoque legum sortita fuerunt. Atque has sane leges multo plarimas in civitate Romana fuisse inveniuntur, ut numerum eorum, quae curiatis & centuriatis comitiis latae sunt, sine dubio superaverint: cognoscimusque alias ex auctoritate senatus, alias sine auctoritate ejus rogatas esse.

Haec porro comitia à tribunis plebis fieri convocata & habitata legi.

legimus, quamquam & alios magistratus majores, & minores in his cum populo esse, leges rogasse, reos postulasse ex legum fragmentis, & autorum veterum monumentis fiat manifestum. Nam præter tribunos etiam consules & prætores interdum leges hic solisse, ædiles curules, & ædiles plebei multam reis dixisse deprehendimus. Sed tamen tribunorum, quos diximus, hæc quasi propria erat ærea, præsertim cum de ferendis legibus, creandis tribunis, eligendis Pontificibus, designandis imperatoribus, dandis provinciis, judicandis civibus ageretur. Et quoniam tribuni his auspiciis illa præcipua, quæ proprie sic dicta fuerunt; non habebant, ut nec ædiles utriusque, etiam comitia tributa, quoties habebantur ab his, cum populo in eis agebatur, minus auspiciata celebrantur. Alioquin cetera hic eadem cum comitiis centuriatis in triundino servando, suadendo & dissuadendo, sacris faciendis, suffragiis ferendis. Sed suffragia hic tributum ferebantur, populo in tribus diviso, tribusque sorte ducebantur, ut centuria in prioribus, quaque prima tribus exibat, prima quoque suffragium ferebat, & prærogativa item habebatur; in qua non parvum erat momentum, cum præjudicium eius cetera, quæ deinde educabantur ordine, ac iure vocata nuncupabantur, sequerentur. Et quod hoc modo major numerus tribuum scivisset, justissime, id ratum habebatur. Atque ita fiebat, ut, cum tenuiorum civium numerus in omnibus tribubus abundaret, & cujuslibet tribus suffragium de majori numero consentientium singulorum tribulum conferretur, promiscua & tenuis plebs in hoc comitiorum genere plus quam locupletes, & civitatis primores valerent.

Locus horum comitiorum tributorum non erat unus ac certus, sed erat arbitrarius. Ut plurimum tam hæc in foro habebantur, aut in comitio: interdum vero etiam in

però etiam in campo Martio, aut in circo, Flaminio, aut in capitolio: aut in templo alio: Temporis autem eadem hic ratio servabatur, quæ in comitiis superius explicatis.

Omnib. verò his comitiis Romanis hoc commune erat, ut spectatione, quæ erat magistratum, aut obnunciatione, quæ auguram, impedirentur: Nã si quid obveniret tale, eo die non licebat progredi: obnunciatio fiebat, cum ex verb. aliquid animadverti esset, aut cum contingeret vel fulgur apparuisset: Spectio erat cum de celo servabatur, si ve quod insæsti compareret, si ve non in qua ne nunciatio quidem erat opus. Idemque iis accidebat, quando discernentis supplicationib. vel indicendis feriis cõsueti aut praesor in hac finem dies comitiales extraherent, ut cum populo agi non posset. Denique in legib. ferendis tribunus pl. aliquis intercedens, & suum illud VETO pronuncians, totum actionem pro jure suo tollebat.

Et hæcæntus de comitiis Romanis: de quibus prolixè Sigonius, Gruchius, Rosinus, Paulus Manutius.

Apud Græcos hujusmodi comitia erant in singulis civitatibus majoribus, quæ auctoritate & libertate gauderent, ut Athene, Lacedæmon, Thebe, Argi, Corinthus: item extra veteris Græciæ solum in insulis Rhodus, Samus, Chios, Cos, Mytilæna: & in Asia, in Ionia, Ephesus, Miletus, Smyrna, Colophon, Clazomena, & in Thracia Byzantium. Erant etiam in gentibus Græcis plures urbes amplius, ut in Achaia, Ætolia, Bœotia, Arcadia, Elide, Phocida, Thessalia, & trans mare Egæum in Ionia, cujus conventus universalis dicebatur, Panionium. In quibus comitiis de similibus negotiis cum iis, quæ in comitiis Romanis agi solere diximus, agitabatur. Sed maxime illustria in his fuere Attica & Romanis simillima, quæ ἐκκλησίαι dicebantur: in quibus leges ferebantur, abrogabantur, magistratus creabantur, de bello & pace, de fœderibus, de præmiis ob merita deliberabatur & statuebatur, legati decernebantur, civitas donabatur, senatus scita, ἑποβουλευµατὰ dicta, quæ aliqui annuam censum vim habebant, si probarentur, sanciebantur, ut Ἰνδοί: µατὰ fuerent, quæ vim perpetuam obtinebant, δονιµοσία magistratum fiebant, deniq. iudicia quoq. quædam exercebantur, ut εἰσαγγελίας, & ἑποβολῆς. Hæ ἐκκλησίαι quatuor ordinariæ in singulis Prytanæi, id est,

id est, dieb. xxv, extra ordinaria quoties res poscebat, habebantur. In
 hac conuente cogebantur omnes ciues, & prater eos admittebatur nemo.
 Conuocabant ordinarias, & in iis praesidebant. Prytanes L. proedri IX, &
 opisthas unus: Extraordinarias idem Prytanes, & archontes, qui etiam
 numero erant IX, & vocabantur & regebant, iique in primis subselliis con-
 sidebant.

Locus in *ἄνωρον*, id est, concionum erat vel in Pryce, vel in thea-
 tro Dionysiaco. Suffragium erat *χερσόβια* nisi quando aut de imperio
 duce abrogando, aut de decemni exilio viri illustris (nam & hoc con-
 cionis erat) agebatur: tamenim occultis tabellis, aut costulis suffragia fe-
 rebantur. De psephismate autem, aut lege nemini omnino ad populum fere-
 re in concione, hoc est, cum populo agere licebat, nisi ex senatus probaleu-
 mate. Quicquid uero in concione seu comitiis his agendum erat, id pro-
 grammate in publico prius proponebatur, ut expendi ab omnib. ante con-
 cionem posset, omnesq. bene moderati ad concionem uenirent. Legum recen-
 sio, examinatio, rogatio, abrogatio plerumq. delectis prudentissimis ex
 tota concione quos *νομοβίται* uocabatur, demandabatur, de quibus antequam
 in suffragia iretur, in utraque partem ab oratoribus, quibus hoc in iudicium
 erat, disputabatur, ne quid statueretur temere. In exterminatione etiam
 decemni ad suffragium non nisi sexagenarii admittebantur. Atque hujus
 concionis ob multitudinem promiscuam stansantis due uelut anchorae in
 repub. Attica erant addita ad eam firmandam, *βουλὴ*, id est, senatus
 quingentam uirum annuus, praecipuum ciuitatis concilium, & *Ἀρκοπαγος*
 certo numero non circumscriptus, perpetuusque, complexus sapientis-
 simos quosq. totius ciuitatis. Senatus uogocia reip. tractabat, consulabat-
 que, in quo Prytanes praesidebant: *Ἀρκοπαγος* partim reip. consulabat,
 partim causas capitum iudicabat, eumque IX. archontes animi regebant.

Sic Athenis in statu populari: de quibus optime & plenissime inter
 omnes Carolus Sigonius in libro de rep. Attica. At Lac. demone in rep.
 A. iudicanda quoties de rebus summis agendum, comitia quosq. coeant
 totius populi, quae similiter *ἄνωρον* illi nominabatur, quarum inus-
 itatum us patebat omnibus. Laconibus liberis iustam aetatem habentibus.
 Haec quondam duo reges, & reliqua senatus perpetuus uiciorum xxv. et

con vocabatur in dampnum apertum ad Genuntium annum iudicæ ponicē Hæbycam, iisq̄ præsidebant, atque ad eas referebant: post v ephori custodes libertatis, tribuni Romanorum similes, ius illud convocandi, præsidendi, referendi ad se traduxerunt. Erantq̄ in ædificiis aliæ ordinariæ ac statæ; aliæ pro re nata indicebantur. In illis magistratus annui in quibus ipsi ephori erant, legebantur, aliæque ordinariæ constituiebantur: in his de sublegendis senatoribus perperuus, de bello & pace, de fœderibus agebatur: leges feriebantur, reges ipsi consuebantur, doctusq̄ his, atque aliis civibus in maximis causis iudicia exercebantur, damnatisq̄que pena irrogabantur. In omnib. suffragia simplicissimè acclamationibus feriebantur, quæ si ambigui aliquid habere viderentur, discessione probantium & improbantium in partes diversas, ut utra pars major esset, intelligi posset, ambiguitas dirimebatur. Quod majori parti placere deprehendebatur, id perinde ac si omnibus placeret, ratum erat. Et hæc sæcè mansere ad ultima libertatis tempora, præterquam quod in loco aliquid variatum fuit. De quibus omnibus latè Sigonius in libro de re Repub. Laced. & post eum Nicolaus Cragius Danus: atque è veteribus Plutarchus in vita Lycærgi, Lysædri Agesilai, Cleomenis, Agidis, & ante hunc Xenophon de rep. Lacedem.

Et hæc comitia singularum civitatum apud veteres Similia etiam in rebuspub. quæ pluribus civitatibus sociis continuabantur: ut in Italia Hætruscæ, Latinorum, Campanorum, Samnitium, magnæ Græciæ, ante imperium Romanum in Italia constitutum: in Græcia, Arcadum, Beotiorum, Thessalorum, Achaorum, Aetolorum, & plurium aliorum: in Asia cum vicinis insulis Ionum: & alibi aliorum. In quibus rebuspub. quamquã singule civitates suum ordinem civilem, suos magistratus ac leges, suum senatum, suam gubernationem ac libertatem domi tenebant, suisq̄ conventionibus referentur, tamen communem quoque senatum, & concilium commune habebant, quib. in quam rempub. redigebantur. Et ut in communè senatum sic quoq̄ in concilium à singulis civitatibus aut populis delegati mittebantur cum mandatis ac potestate, qui prætores alibi singulos, alibi binos, alibi annuos, alibi perpetuos, à quibus resp. pace, bello, que gererentur, designabant, & de negotiis maximis, ad totam rempub. pertinentibus deliberabant.

rabant, fluctabantque. Ita Latini ad lucum Ferentina, Hetrusci ad san-
 num Volturæ, Ecoli Ambraciæ, Achai Egii oppido Achaia maritimo,
 Ionis Asiatici in Phocidia non veniebant; idq̄ faciabant aut stasis tem-
 poribus, aut se poscense: apud omnes autē quod maior suffragiorum au-
 sententiarum numerus probasset, hoc pro decreto cōmuni valebat. In Gra-
 cia verò aliud quoque concilium generale quondam fuit Amphictyonicum
 nuncupatum, quæ nomine Amphictyonis primi auctoris, à parvè mitis pro-
 fectum, sed incremento maximo auctum, quo tota penè Græcia in unâ qua-
 dammodo temp. videri poterat. coalescere. Nam temporibus stasis in id
 consilium præcipui Græcia populi, qui in ea societate erant, atque hoc jus
 habebat, delestosque viros parrucos mittebant cum per ampla potestate,
 quas Pythagoras de eo, quod ad Rhyas forum agerent, vocitabant. Hi pri-
 mum templi Delphici, quod deus summus erat, & toti Græciæ commune, pa-
 tronum & protectores audiebant, eiusque curam gerabant. Quæ in iuria aut
 vi ei fieret, thesauri de eius dissipantur, aut religio violaretur, operam
 dabant: deinde societati unius versa consulabant, cōcordiæ custodiã inter so-
 cios, curæ suæ commissam habebant, atq̄, id eo cetero veritas quæcumq̄ de re
 inter eos ortas cognoscebant, de his iudicium ferebant; iudicatio non parviti-
 bus graves multas irrogabant, in contumacia persistentes proscribo-
 bant. eratque tanta huius consilii autoritas, ut quod id iudicasset, po-
 puli socii exequerentur, ac si res posceret, cōiunctis armis damnatos pe-
 terent. Vnde in Lacones ob Cadmeam arcem occupatam; & paulo post
 in Phocenses ob religionem violatam gravissima bella sunt mota; & cum
 magno eorum detrimento, & cladibus passæ. Corbat concilium Am-
 phictyonicum quocumq̄ bis, scilicet vere ac autumnò: & loca non
 ventus duo, Delphis in Phocida, & ad Thermopylas, ut cum aliis
 prodit Pausanias. Sed an veris comitiis annumerandum sit hoc conci-
 lium, an dicasterium cœnsordium, collegiũve pacis tenendæ & reli-
 gionis tuendæ causa institutum, dubitari potest. Ego in medio hoc
 relinquo.

Hucusque de comitiis illustrium populorum ævi veteris. nunc de
 his, quæ nõ Tri ævi. Et primum quidem de comitiis Germanicis, quæ
 præ cæteris in Europa sunt insignia.

Comitiarum Germanicarum duae sunt species. Sane enim quaedam ordinaria: quaedam extraordinaria.

Ordinaria comitia sunt, quae ob ordinarias, vel graves alias incidentes imperii Germanici necessitates, totum statum illius concernentes, certis temporibus, ordinario processu solemniter, instituantur.

Processus Comitiarum sollemnis est, quo certo ordine, causa imperii in conventu, & consensu amicum statuum imperii, proponuntur, examinantur, & discussa finiuntur.

Membra comitiarum horum sunt iudicium illorum, propositio causae, & eius tractatio.

Iudicium comitiarum horum est omnium & singulorum statuum, seu ordinum Imperii, à Caesare ex principum electorum consensu & consilio, licetis ad locum & tempus certum, facta convocatio, ad consultantium quid sit statuendum de causis (quae hic sunt exprimenda) Imperii salutem concernentibus.

Prima imperatoris comitia ex antea balla conficiatione indicuntur Norimberge, vel ob postam, be lum, aliamve causam probabilem, ex consilio electorum, alio in loco. vid. recess. de anno 23, & 66.

In termino conficiatione, ordines convocati in loco comparentes praesentiam suam Caesari, vel eius commissario indicunt, illique sua obsequia, stadia & officia ad illa, quae in comitiis secundum literas evocatorias Caesaris, suis agenda, offerant, & tarditatem adveniens, si opus est, excusant. Venientes ordines etiam apud Cancollarium electoris Moguntini archicancellarii imperii & apud Marschallum imperii Pappenbomium nomina sua proficiuntur, quae hic potentibus commoda hospitia adsignent, illa vero sciat locum, ex quo ad senatum & consilia pro re nata evocari possint.

Pappenbomii imperii Marschalli officium, in comitiis est hospitia ordinibus varisque ligatis procurare, iniuste laesos & offensos defendere, vocare ad consultationes, singulos in iure sessionis & voti sui defendere, arcere à consultationibus peregrinos, iudicare ordines & quoscunque in consensu ordinum agentes, accedere & recedere.

Ordinum absentium commissarii, commissionis & mandati sui, ex li-

teris denunciatoris comitiorum formati, documentum cancellario Moguntino exhibent, atque eius exemplum recognitum relinquunt apud a. H. Imperii. Legati ciuitatum imperialium, talibus mandatis opus non habent.

Privata alicuius ordinis petitiones, vel supplicationes ad status omnes, vel comitia directe cancellario Moguntino, ut is eas data occasione in consilio proponat, ordinumque resolutionem ad eas roget, exhibentur; vel etiam pro arbitrio supplicantis, Casari, qui supplicationem ad status remittit, eamque illis commendat.

Propositio causae est negotii, siue rei tractanda, consultanda & discernenda in conventu & consensu omnium ordinum, die & hora à Marschallo imperii praedictis, à Casare, eisque commissario facta expositio.

Hic igitur Casar, vel ejus commissarius, pro obsequio praestito gratiis actis, jubet propositionis capita scripto comprehensa ordinibus praelegi, monetque ut illi ea diligenter expendant, & de iis, quid è salute & re Imperii esse judicent; ad se referant, ut ex eo, quod factum opus sit, statuant.

Post propositionem hanc & postulata Casaris, ordines de responso Casari dando deliberaturi, ex bulvario communi secundum in tria collegia separata.

Primum collegium est electorum, quod auctoritate, praeminentia, & potestate reliqua duo longe superat, & constat sedè imperii electoribus, quorum tres, nimirum archiepiscopus Moguntinus, Treverensis, & Coloniensis, sunt ecclesiastici, & totidem seculares, nimirum Palatinus Rheni, Saxoniae Dux, & Brandenburgensis. Quibus septimus accesserit atque addi solet Bohemiae rex, qui ceteris pari numero inter se dissensionibus sententiam suam alteris adfecta controversiam tollebat. Hunc Senatuum electorum, Ehurfursten Rath vocant.

Subsistorum talis est. Primum habet Moguntinus qui Imperii Germanici archicancellarius est. Ad sinistram huius Treverensis, vel Coloniensis, alternis vicibus, secundam habet, quamvis Treverensis semper primus rogetur sententiam. Ad dextram Moguntini sedet Palatinus Rheni, archidapifer. Post Coloniensem vero Saco archimarschallus Im-

peris, & post hunc Brandenburgensis archicamerarius imperii sedendi jus habet.

Commissarii electorum absentium dominarum suorum principum locum & sessionem non possunt occupare, nisi sint duorum infimorum electorum, nimirum à dextris Palatini, & à sinistris Brandenburgensis commissarii, ex quibus unus, locum & sessionem Domini sui representans, admittitur.

In hoc primo collegio Moguntinus habet jus proponendi, rogandi, secundum sessionis ordinem, & de sententia collegii ad alios referendi, vel communicandi. Ius sententiam dicendi primò Treverensi, deinde Colonienſi, tertio Palatino, quarto Saxonum, quinto Brandenburgensi, & sedes, Moguntino, qui à Saxone rogatur, competit. Pro singulis rogatis, solent presentes ipsorum consilarii respondere.

Alterum collegium, constat ex imperii principibus, archiepiscopis, magistris ordinis Teutonici, Abbatibus principali dignitate præeminentibus, prælatis & comitibus imperii, & vocatur Senatus principum Der Fürsten Rath.

Ius sessionis in hoc collegio primum habent ecclesiastici: alterum verò seculares. Inter ecclesiasticos verò quos diximus, primam sessionem habet Austriacus princeps, alteram Burgundus, tertiam Salisburgensis, Magdeburgensis & reliqui archiepiscopi, & episcopi: quartam magistri Teutonici ordinis, quintam Abbates principalis dignitate eminentes, sextam Prælati & prælatarum Abbatissarum legati.

Alterum jus sessionis habent seculares principes, uti primò Bavarus. 2. Sæxo. 3. Bruinsuicensis, 4. Pomeranus. 5. Brandenburgensis. 6. Megapolitanus. 7. Badensis, 8. Juliacensis. 9. Vertembergicus & reliqui seculares principes.

Ultimam sessionem in hoc collegio obtinent Comites imperii omnes, qui in duos ordines, seu classes distribuuntur, in comites nimirum Westerravicos & Suedicos, jus sessionis prioris, alteris vicibus inter se habentes.

Ius proponendi in hoc secundo collegio inter Ecclesiasticos, hodie habet alter ni-

alternis vicibus Austriacus, vel Salisburgensis Archiepiscopus: olim vero Magdeburgensis & Salisburgensis, qui Germania primates dicuntur. Magdeburgensis episcopatus, quia post mutatam religionem papisticam, episcopo tali caruit hoc iure proponendi & rogandi non est usus, quod sibi Austriacus usurpavit.

Ius rogandi sententias, & placita collegii hujus aliis communicandi & referendi habeat, qui in sessione sunt primi.

Ius sententiam dicendi, seu suffragii in hoc collegio non est idem. Nam singuli principes ius hoc habent. Plures ex una familia nati, ditionum & visarum rectores, per unum commissarium iure sessionis & suffragii uti possunt; vel singuli per peculiarem commissarium. Illi vero quod ditiones nullas obtinent rogandas, iure sessionis & voti carent. At Praelati omnes ius duorum suffragiorum, ex quibus unum prelati Suevici, alterum prelati Rhenani habent. Comites & Barones imperii omnes, similiter duorum suffragiorum ius habent; nimirum omnes comites Suevici unum, & Veteravici unum: qua rogantur & referuntur à cuiusque ordinis & classis commissario.

Tertium collegium est legatorum à civitatibus imperialibus missorum, quorum duo sunt ordines, seu classes, Una Rhenanarum civitatum imp. sub qua & Colonia, Aquisgratum, & alia praecipuae civitates imperii. Altera Suevicarum, sub qua Vratislavia, Ulma, Norimberga, Augusta, & complures aliae.

Hoc ultimum collegium vocatur Senatus civitatum imperialium, Der Reichs stedten Rath, & habet ius duorum suffragiorum, quamvis in collegio suo qualibet civitas suam dicat sententiam.

Ius rogandi & referenda sententias in hoc collegio habet syndicus ipsarum communis, qui constituitur & eligitur à civitate imp. illa, in qua comitia celebrantur.

Ratio diversitatis in iure suffragii & auctoritatis quod impar collegiis hisce tribuitur, est, quod illorum statuum, qui plus ad salutem & conservacionem Reip. quam alii status Imperii minores conferunt, aut contribunt, maior quoque ratio in iure suffragii & auctoritate habenda sit.

Singularum trium horum collegiorum sententia de postulatis &

Casa-

Casaris, post propositionem rogantur in singulis collegiis, & collecta referuntur & communicantur inter collegia, ita ut ex primo collegio Moguntinus ex secundo Austriacus, vel Salisburgensis referat, quorum sententia consentiens de consultandis propositis legatis civitatum indicatur, qui & suam sententiam tum aperiunt. Quae vero ita conclusa sunt, à Cancellario Moguntino postea ad Casarem, seu Imperatorem referuntur, in qua relatione primo testatum ille facit, & offert obsequium & studium promptum ordinum in deliberatione et consultatione postea lata à Casare, postea propositionis capita reperit, & tertio Casari pro Reipub. cura gratias agit, & ordinum absentium excusationes adfert, & denique exemplum capitum propositionis Casarea, (quod à Moguntino praesule datur) petit, & ordinum officia Casari submisisse desit. His dictis Casar surgit è solio, & ab ordinibus comitatus in palatium suum deducitur.

Tractatio causa, seu propositionis Casarea est, qua ea accipit in collegiis illis ordinum tribus, qua diximus, perpenditur & de ea sententia concipitur, & tandem quid certi statuitur.

Tractatio ita ut causa constat. I. propositione. II. disceptatione. III. consensu in idem placitum. IIII. relatione ad Casarem. I: IIII. confirmacione eiusdem & promulgatione. Ad quos actus singulos Moguntinus cancellarius ordines singulos vocat schedulâ, in qua hora & locus comparitionis continetur, quaeque subscriptione sua est confirmata, missa ad imperatorem archimarescallum Ducem Saxoniam, si ipse est praesens, vel eo absente, ad Pappenheimium imperatorem Marescallum, quam hic postea singulis insinuat. Atque hoc ius vocandi Moguntino, irrequisito Casare, competit, & quandoque sine schedulâ, per Pappenheimium Marescallum peragitur.

Propositio hic est repetitio propositionis Casareae, in electorum collegio facta, ut ex collegiis huius disceptione & iudicio constet de processu consultationis & quanam capita propositionis, tanquam magis necessaria, prius in singulis collegiis sint examinanda & concludenda, & qua loco & tempore posterioribus, quod concordia et ordo idem in consultationibus à singulis collegiis servetur, & discordia in relationibus & com-

municat-

communicationibus sententiarum, & vitetur, & res maxime necessaria, aliis in consultationibus præferantur.

Ius ergo *ποβουλευα* statueri ad solum collegium electorum spectat, quæ ab illo constituta, separatim vel coniunctim à Moguntino reliquis duobus collegiis, ut illa in consultando sequantur, indicantur.

Poë constituta, & singulis collegiis indicata probuleumata & præconsultanda, sequuntur in singulis collegiis de eisdem disquisitiones & disceptationes per rogationes sententiarum, & ad easdem responsiones ordinum rogatorum, quæ à protocollistis singulis in singulis collegiis excipiuntur & notantur, ut exactius singula ponderari possint, quamvis tantum protocollo Moguntinensi stetur, & reliquis, non nisi cum illo collatis, credatur.

Consensus ordinum in idem placitum est duplex. Prior, qui fit in singulis collegiis separatim inter ejsdem collegii membra & ordines. Alter, qui fit inter collegia illa tria.

Ille, qui fit inter collegas ejsdem collegii, duplici modo contingit. Primo quando una & eadem omnium & singulorum ordinum collegii cuiusque est sententia, & placitum de rogatis. Deinde, quando discrepantes & diversa sententiæ collegiarum conciliantur, & in concordiam rediguntur; quod fit sententiarum collatione, & consultatione eo usque instituta, donec, vel omnes collegæ inter se cõsentiant, vel major pars, quibus numero pauciores cedunt, in unam eandemque sententiam discedat.

Alter posterior trium collegiorum inter se consensus & collatio fit per relationes & communicationes sententiarum mutuas, nudis verbis inter se invicem factas.

In collegio electorum illa, quæ de questione & causa unanimiter, vel per maiora vota placuerunt, in scriptis concipiuntur, quæ collegio prælata ab eoque approbata postea collegio secundo principum referantur, & communicantur.

Ad audientiam hanc relationem & communicationem collegiam principum ad electorum collegium vocatur, ut in confesso utriusque collegii, Moguntinus cancellarius iussu primi collegii ex bre vicibus, seu memoriâ illi sententiâ collegii electorum, cum rationibus additis, referat, atque

in fine collegium principum, ut vicissim de eadem causa & questione sententiam suam aperiat, & secum de ea conferat, rogar.

Collegium principum ad hoc in continenti per archiepiscopum Salsburgensem, vel principem Austriacum collegii sui sententiam de causâ eâdem in scriptis similiter conceptam, & secum allatam, aperit & collegio electorum communicat.

Si quid in hac relatione sententia collegii electorum est contrariam, vel ab ea discrepans, tum collegium principum studium suum in componendis controversiis ex collatione mutuâ offert.

Si quid ab alterutro collegio refertur, quod in altero fortè nondum fuit perpensum, ad huius consultationem sententia sua communicationem, relationemq; ad alterum collegium, id, quod de omni nihil aabus statuit, se offert.

Collatio & disceptatio sententiarum discrepantium utriusque collegii quando fit, collegium principum ex bulentis communi, ulterioris deliberationis & consultationis instituenda causa, secedit in suum proprium bulentium, relicto electorum collegio in suo bulentio.

Sic itaq; in utroq; collegio causa eadem de novo consultatur, examinatur ratione, & sententiarum diversarum conferuntur, & communicantur, rogante Moguntino, initio dicenda sententia facto à secundo collegio, & postea priore de sua sententia respondente.

Ex hac sententiarum rogatione, responsione, relatione, collatione & disceptatione utriusq; collegii his rēve facta: tandem altero alteri cedente & se accommodante, emergit & provenit utriusque in unum idemque placitum consensus, & tum tertii collegii relatio auditur. Duobus vero prioribus collegiis in suis sententiis diversis, contrariisve persistentibus, vocatur collegium tertium imperii civitatum, ut suam, de controversa causâ, sententiam interponat, & aperiat; quo facto, legati civitatum imperialium, post Moguntini cancellarii de discrepantibus duorum collegiorum sententiis relationem, & tertii collegii de dicenda sententia rogationem suam quoque aperiunt mentem, atque vel alterius collegii sententiam amplectuntur, vel tertiam suam de causâ controversa declarant, quam suam sententiam stantes in collegiorum duorum priorum conventu, non sedentes,

sedentes, dicunt. Sententia collegii alicujus indifferens, non aperte contraria aliis, habetur pro consentiente cum pluribus. Unde liquet, hoc collegium tertium, non tam ferre hic suffragia, quam alterius collegii ex duobus prioribus sententiam approbare, ut videatur id potius jus approbandi, quam sententia dicenda habere.

Post hæc trium horum collegiorum consultationes, relationes, & mutuas collationes, placita singulorum per Moguntinum cancellarium in chartam conjunguntur, & simul discrepantes sententia annotantur. Scriptum hoc primò collegio electorum, deinde principum, & denique civitatum collegio prælegitur, ut prædictum post eam Casari, loco relationis de ordinum sententia offeratur. Contenta scripti huius ex omnium collegiorum, vel majoris partis ordinum consensu conclusa pro illorum resolutione habentur.

Ad relationem & oblationem ejusmodi Casari faciendam, deputantur duo ex consiliariis Moguntinis & Palatinis; ex collegio vero principum, consiliariis scilicet Salisburgicis, vel Austriacis, unus: ex numero comitum alternis vicibus ex Veteravicis, vel Francicis unus: & ex tertio collegio duo, nimirum unus ex Rhenanis, & unus ex Suesvicis imperii civitatibus. Hi sex ex ordinibus deputati cum ordinum scripto supra dicto ad Casarem mittuntur, cui, impetratâ audientia, per Moguntinum cancellarium ea, quæ in mandatis habent, aperiunt, scriptum illud simul offerentes. Postea de supplicationibus ordinibus exhibitis eorundem sententia Casari submissè explicatur. Casar ad hæc per cancellarium suum brevibus respondet, sibi ordinum relationem esse gratam, atque eâ lectâ & examinata, resolutionem & responsum pollicetur: quod in scripturam relatum Casar post eam ordinum deputatis, ad se per Moguntinum convocatis, exhibet, ordinibus pro resolutione tradendum. Resolutio hæc Casarea sententia majoris partis ordinum non debet esse contraria; nisi colligitur ex denuncatione comitiorum facta à Carolo V. anno 30, 31. 32. 51. & 59.

Confirmatio & promulgatio eorum, quæ à Casare sunt approbata, sequitur. Nam hisce præcedentibus omnibus peractis, Moguntinus cancellarius,

approbata à Cesare in formam recessus, & constitutionis imperii sub nomine Caesaris refert.

Exordium hujus recessus concipitur ex literis Caesaris, quibus comitia indicit: Narrata ex propositione Caesaris: sententia ordinum ad propositionem sumitur ex relatione eorundem ad Casarem factâ, & eam subsequente Caesaris resolutione, & approbatione, in quibus additur ordinum voluntas, & pactum de servando re. essu ejusmodi subscriptione & subsigillatione ordinum confirmatum. Recessus ejusmodi à Moguntino conceptus, vocatis deputatis ordinum, in collegio electorum prælegitur, ut ab iisdem, si opus sit, emendetur, vel mutetur. Deputati hi sunt duo, vel unus ex Caesaris commissariis: ex collegio electorum similiter duo, vel unus: ex collegio principum ex ecclesiasticis duo, & totidem ex secularibus: & ex collegio imp. civitatum, similiter duo.

Deputatis hisce presentibus prælegitur recessus exordium, propositio, denique conclusa & decreta. Ad singula hæc, deputatorum sententiæ, uti in consilio supplicationum fieri solet, rogantur, eo solo excepto, quod Cesarei deputati hic vocum conclusivum non habeant.

Conceptum recessus à deputatis hoc modo emendatum in pergamento seu membrana describitur, & sigillorum appensione atque subscriptione Caesaris & ordinum confirmatur.

Sigillorum appensio hoc ordine fit: Funiculus duplex pergamenti partem infimam transfixus est: in parte superiori funiculus ille duplex conjunctus est sigillo Caesaris, qui funiculus infra sigillum Caesaris, in duos dividitur: in illo, qui est à dextro latere, sigilli Caesaris nomine electorum ecclesiasticorum annexitur sigillum Moguntini electoris, aut, illius absentis nomine, consiliiarii eiusdem, vel alterius electoris ecclesiastici presentis, quod primum locum à dextris obtinet. Secundum locum tenet sigillum ecclesiastici principis, in sessione præcedentis in collegio secundo, aut absentis illo, alterius presentis. Tertio loco, unus ex prælati sigillum appendit. A parte sinistra sigilli Caesaris, è regione Moguntini, in altero funiculo elector Palatinus primo loco sigillum apponit, aut nomine huius absentis, alius elector princeps secularis presentis vel illius consiliiarius: Secundo loco. Bavatus, aut eo absentis alius secularis princeps, vel illius consi-

consiliarius. Tertio loco, unus ex ordine comitum *Veteravivorum*, vel *Suevicorū*, alternis vicibus, sigillum subjungit. Ultimo loco, funiculus divisus, in infima parte sigillo civitatis Imperialis illius, in qua comitia celebrantur, conjungitur.

Subscripsit statuum sit, secundum collegiorū ordinem. 1. ab electoribus 2. à principibus ecclesiasticis, 3. à principib secularibus, 4. à prelati & legatis prelatarum. 5. à Comitibus. 6. à legatis civitatum imperialium.

Sigulatione & subscriptione peractis, *Cæsar* omnes status in curiam convocat, atque in confesso omnium statuum publice, brevi oratione habita, repetit acta, atque recessum eo, quo dictum est, modo consignatum. Postea iussu *Cæsaris Moguntinus cancellarius* clara voce publicè eum prelegit. Quo preloct, *Cæsar* omnes status ad eius observantiam hortatur, & de sua cura & sollicitudine paterna pro imperio contestatus finem comitiis imponit, & surgit, atque comitatus ab ordinibus in Palatium suum deducitur.

Atque ita se habent Germanorum comitia ordinaria & solemnia. Extraordinaria comitia sunt conventus ordinum, pro re nata, & necessitate postulante, instituti, quæ secundum naturam suam non possunt commodè & amicè in comitiis ordinariis in tribus illis, quæ diximus, collegiis tractari, quæ celeritatem executionem requirunt, aut quæ ad suam expeditionem & tractationem singulares eosq; experientia & usum rerum præstantes homines requirunt: uti causa religionis, monetarum, vectigalium justitiæ administranda, ordinationum politicarum, & aliarum similium. Aut, quando cause sunt ejusmodi, quæ privatos concernunt, aut non magni momenti cause, quæ in ordinariis comitiis incidenter tractantur, adseparatos conventus in iisdem comitiis reservantur, ne graviorum negotiorum expeditionem impediunt, vel retardent, quæ idè ab ordinibus ad certos quosdam deputatos tractanda remittuntur.

Deputati igitur ordinum hæc sunt certi quidam, ex tribus collegiis imperii delati quibus communiter causa imperii, quæ celeriorum & faciliorem administrationem postulant, demandantur, de uno, aut altero articulo propositionis, de relatione, collatione, communicatione instituenti de supplicationibus prætorum à *Cæsare* ad unum collegium, vid

omnia remissis, vel à partibus omnibus ordinibus exhibitis.

Hi deputati, tempore comitiarum ordinariarum, in proponendo, rogando, referendo, processum ordinarium observant, & jure suorum principalium utuntur.

Sunt etiam deputati singulorum collegiorum in suis negotiis, quibus collegium quaedam tractanda committit, ad referendum de iis suam sententiam.

In extraordinariis hisce comitiis, quae non tempore ordinariarum comitiarum, sed alio loco & tempore, re postulante, celebrantur, nonnihil variat jus proponendi, rogandi, dicendi sententiam & jus sessionis.

Jus proponendi, & rogandi, ultimoq; sententiam dicendi, concludendi & referendi Moguntinus commissarius hinc similiter habet.

In sessionibus ordinum deputatorum nulla hinc inter ipsos praemi-
nentia observatur, neque in dicendis sententiis atque auctoritate
suffragiorum cujusque ordinis, quod sicut in ordinariis comitiis ob-
servatur. Nam primo quidem sex ab electoribus deputatorum
sententiae rogantur & audiuntur; reliquorum vero deputatorum ex
duobus reliquis collegiis sunt octo, quorum sententiae rogantur: nimis
rum ex principibus duo, unus ex ecclesiasticis, alter ex secularibus: ex
prelatis duo: ex comitibus duo: ex civitatibus duo, nimirum ex sin-
gulis classibus earum electi unus. Unde fit, ut electorum deputa-
ti sententiarum multitudine hinc ab aliis saepe vincantur. Quam ob
causam electores jus suffragii, quod in ordinariis comitiis habent, in
hisce conventibus suis deputatis reservant, in recess. Vormat. de
anno. 64. Francof. de anno 69. & de anno 71. vel hosce conventus in
ordinariis comitiis, quantum possunt, fugerunt, vel in certos deputa-
tos omnium & singulorum nomine selectos consenserunt, qui non per
jura suffragiorum suorum principalium, sed per se, causam sibi de-
mandatam tractent & consultata ad ordines referant, qui illa pro
arbitrio suo approbent, corrigant, vel mutent.

Ad supplicationes tempore comitiarum ordinariarum exhibitas,
si plures cumulantur, post instantiam Moguntini, qui de illis sum-
marie refert in congressu omnium ordinum, deputantur ex collegio
electorum

electorum: 6. nimirum à singulis unus, ex collegio principum, ex numero ecclesiasticorum tres, & secularium totidem. Ex numero prelatorum unus, alternatiuè modo ex classe Rhenanorum, modo ex classe Suevicorum: ex comitum similiter alternatiuè unus: ex collegio civitatum imp. alternatiuè duo. Etis Moguntinus addit Secretarium, qui insularium supplicationum, & ad eas deputatorum resolutiones ad referendum conclusas conscribit.

Ad comitia extraordinaria Caesar commissarium unum, vel plures mittere potest, qui ius proponendi, rogandi, & referendi habet, quamvis recessus & relationes, sub nomine omnium deputatorum, per Moguntinum expediantur. Absente commissario Casareo, deputatus Moguntinus proponit, rogat, & ultimo sententiam dicit, communicat, in scripta placita refert. quamvis Saxonicus, post rogatum Moguntinum, in rogandis reliquis pergat.

Porro comitia extraordinaria non in loco & tempore ordinariorum indicta, sunt comitia circuli unius, vel plurium: Comitia deputatorum: comitia visitatorum.

Circulus politiæ Germanica nobis hic est magna regio, ex provinciis diversarum vicinarum conjunctione constituta, sub se plures status & ordines imperii comprehendens.

In tales regiones, seu circulos decem, Germania est distributa. Primus circulus est Austriacus: secundus Burgundicus: tertius electorius Rhenanus: Quartus Saxonicus: Quintus Francicus: Sextus Bavaricus: Septimus Suevicus: Octavus Rhenanus superior: Nonus Westphalicus: Decimus Saxonicus. Nomina statuum sub singulis circulis comprehensorum vide in recess. imp. annorum 1512. & 1522.

Vnicuique circulo demandata est in regione sua. I. Cura & defensio pacis publicæ. II. Executio iustitiæ. III. Cura moneta publicæ. IIII. Contribucionum moderatio. V. Inquisitio de vectigalibus. vide recessum annorum 1555. & 1566. Ha quinque curæ circulis singulis demandata sunt cum suis annexis. Quibus addantur negotia publica regionis cuiusque. Defensio pacis & tranquillitatis publicæ consistit in comprimendis, sedandis, vel impediendis.

diendis motibus, & armis, & vi publica, nec non in militum coitionibus profligandis, conſcriptione & dilectu principum exterorū in regione impediendis. Vide reſſ. annorum 1555. & 1559. & 1564. ordin. Camer. imp. part. 2. tit. 15.

Iuſtitia exſecutio hic illa intelligitur, que ob cauſam proſcriptionis & bani, à Caſare, vel camera Imperiali, circulo vicini ori nni, vel pluri- bus, contra proſcriptum eſt demandata. Reſſ. an. 1555. & 1566. ord. Cam part. 3. tit. 48. 49.

Ad utramque hanc curam quilibet circulus ſibi ducem eligit, & alios ad muneris expeditionem neceſſarios officarios. Reſſ. annorū 1555. et 1566. Si unus circulus viribus eſt impar, alius vicinus adiungitur. Inter plurium circulorum Duces, qui ceteros & voca vit, præſidet, de rebus agendis referre, ſententias rogat, et ſuam ultimus dicit. In bello, imperatoris partes obit, & reliquorum conſilia utitur. Reſſ. anni 1555.

Quicquid verò in Ductores, Duces conventus, & alias circulorum neceſſitates erogatur, ſta:uum contributionibus imputatur d. reſſ. 55. circuli unius expeditio privatis ordinum in illo circulo compræbenſorum opibus: plurium verò imperij collatione ſuſtinetur. d. reſſ. 1555. Ca- ra monete publicæ explorandæ cuiusque circulo in regione ſua eſt deman- data. Ab hoc Domini monetarij conſtituuntur, & ejus rei cauſa conven- tus quotannis ſemel, vel bis habetur in loco, quem circuli præſectus de- ſigna verit. Reſſ. ann. 1559.

Quibus jus monete cudenda eſt, illi hoc iure utuntur in locis à circulo deſignatis. reſſ. anni 1570.

Monetarij et inſpectores circulorum in quaſitione approbantur, et toti circulo obſtringuntur. reſſ. 1570.

Conventus exploratorii per circulos duo quotannis habentur. d. 1570.

Magiſtratus parum acres ul'cores fraudum monetariarum circuli ad ſcſalem Camera imperialis adferunt. Reſſ. annorum 1566. & 1555. edito, monetario vid. in reſſu anni 1559.

Contributionum moderatio ad alium circulum pertinet, in quo gra- vatū, ordo ſeu ſtatus domicilium habet. Hæc igitur circulus, per dele- gatos inquirit de cauſis gravaminum, inq. auditis, per deputatos alios cauſam

causam decidit. Dubia moderatores, post relationem Casari factam decidunt. recess. annorum 1548. & 1555. A sententia horum moderatorum ad comitia deputatorum & pro vocat. o. recess. anni 1594.

Inquisitio in nova ve. sigalia insufficientia, vel vetera aucta circulo cuius in regione eadem incumbit, qui hac facta ad deputatorum comitia sententiam suam refertur recess. anni 1576.

De nominatione adfessoria cameralis circulis competente, vid. rec. 66. ord. cam. part. 1. tit. 2. 1. Porro cō. nō. u. circuli iudicorū ille, qui circuli istius praefectus & dux à ceteris statibus circuli est electus, qui sententias ceterorum rogat, & suam ultimus dicit. Major verò pars circuli concudit, & decretum facit, quod praesentium quorundam ordinum sigillis confirmatur; postea absentibus denunciatur, & singulos istius circuli status obligat. recess. a. n. 1554. & 1566. In paritate suffragiorum Casar suam sententiam interpositam item dirimit. recess. 1594.

Comitia deputatorum constituuntur ex ordinibus imperii sex electores, sex principes, unus ex praelatis, unus ex comitum ordine, & duo ex civitatibus imperialibus recess. ann. 1555.

Horum deputatorum officium est, ut circulo laboranti auxilia subministrant, quando pacem publicam turbantes prepotentes, vel ab imperio extranei sunt, aut quando plurium circulorum vires sunt necessariae, vel periculum in mora recess. anni 1555. & 1570. & 1564. Tum enim res per actorem, vel cameram imperialem ad electorem Moguntinum deferretur, atque is deputatorum comitia Francofurti habet, Casarique pro mittendis commissariis denunciat, & ab illis de rei summa deliberatur. recess. de ann. 1555.

Commissariis Casareis, si qui mittuntur, electores, deputati que sua referunt placita, deque his utrique, more maiorum, inter sese conferunt & concludunt, & postea exsequuntur. Ord. cam. part. 2. tit. 17. recess. ann. 1555.

Ob majores motus, & quando circuli se impares judicant, convocantur deputati ad petitionem circulorum à Moguntino electore, qui ceteros electores, cumque his Archiducem Austria, episcopos Wirceburgensem, & Monasteriensem, Duces Bavaria & Juliacensem, Habsburg Land-

gra vinum, Abbatem Weingartensem, comitem Fustbergensem, Coloni-
am & Noribergam civitates, convocatas, in medium consulturos, recess.
anno 1559. Hicce accessit episcopus Constantiensis, Burgundia provincia,
Duces Brunsvicensis & Pomeranus, recess. anno 1570.

Comitia visitatorum sunt conventus delegatorum ab ordinibus: dele-
gatorum nimirum Caesaris & ordinum, qui Spemam mittuntur ad iudices
idoneos constituendos in causis revisionum petitarum, similiter ad co-
gnoscendas, corrigendas, & tollendas corruptelas camerae, & ad statuum
querelas de Camera imperiali decidendas, & finiendas. ord. cam. part.
1. tit. 50.

Quae emendanda in ordinatione camerae videbuntur, revisores, seu vi-
sitatores discurrunt, & in comitiis universalibus imperii proponenda ad
Caesarem deferunt. rec. anni. 1576. ordinat. part. 2. tit. 36.

Maganicus semper, reliqui electores per vices, suos visitatores mis-
sunt. Principes bini, alter sacri, & alter secularis ordinis, eo ordine, quo
in senatu imperii sedant: Praetorum, Comitum, & civitatum nomine
singuli consilarii mittuntur.

In visitatorum collegio in sessione primus sententias ceterorum rogat,
& ipse ab uno ex collegis interrogatur.

Quae in hisce specialibus tribus comitiis decidi, vel peragi nequeunt,
illa referuntur ad sollemnia ordinaria illa universalia comitia ab imper-
atore indicta omnibus & singulis statibus imperii, in quibus deciduntur
& finiuntur.

In Galliae regno, quod post imperium Germanicum in Europa nobilif-
simum putatur, sic ratio comitiarum habet. Rex edito statibus tribus re-
gni, ecclesiastico scilicet, nobilitatis, & plebis, denunciat quod habiturus sit
Comitia generalia, tempore & loco certis nominatis. Status autem & pri-
mates singuli rursum sen archis, seu bailliis sua provincia id significant.
Illi rursum singulis civitatibus & pagis provinciae suae. Postea singuli pagi
& civitates inter se conferunt, convocatis municipibus & personis ecclesia-
sticis ac aliis, quilibet ex illis indicat gravamina loci, quae articulatum oia
descibuntur.

describantur, & ad senarchi curiam mittuntur. In senarchia, collectis atque
 ecclesiis pagorum, unum fit volumen ex pluribus pagorum articulis. Item
 inter nobiles unum: nec non inter ecclesiasticos unum. Haec volumina tria
 illorum ordinum, plebeiorum, nobilium & ecclesiasticorum, deferuntur
 ad provinciae caput, ubi rursus volumen omnium popularium fit unum
 volumen, omniumque nobilium eius provinciae aliud, & ecclesiasticorum
 apud ecclesiasticos aliud. Sic demum omnes syndici omnium provinciarum,
 nobilium, plebis & ecclesiasticorum, die à rege constituto, in loco statim
 comparere, ibique ex omnibus totius regni voluminibus trium statuum
 tria tantum conficiuntur volumina generalia, quae articulos repetitos in
 singulis semel notans; singulares cum nominibus provinciarum & loco-
 rum, si quid singulare pro illis statuendum sit, retinent, & describunt.
 Primum volumen dicitur ecclesiae: Alterum nobilitatis: Tertium populi.
 Sicque in compendium omnes articuli separatim proponuntur. Rex, vel
 eius nomine cancellarius die constituto incipit in auditorio exponere caus-
 sas comitiarum indictarum, postea die sequenti tres syndici trium, quos
 dixi, statuum, quilibet nomine sui status, exponunt suas legationes, ut ri-
 culosque sibi praescriptos. Rex vero illis renunciat, ut volumina & artic-
 ulos producant, & opem atque remedium pollicetur. Ita Pet. Gregor. lib.
 24. c. 4. nu. 8. de Republ. & lib. 4.7. syntag. c. 27. Paulo aliter Hotom.
 6. 12. & seqq. de antiquo jure regni Gallici. Causae Comitiarum Gallico-
 rum potissimum sunt constitutio gubernatoris & rectoris rege minorum,
 furioso, aut alijs modis ad regni administrationem inepro existente; vel
 capto, reformatio Reip. corruptae, correctio absentium potestatis regis
 nobilium, contributio collectae, bellum, pax, & similes.

In Anglicano regno (in quo permagna regis potestas fuit à tem-
 poribus Gu. Iohanni primi è gente Normannica, qui vi et armis regnum
 sibi subiecit, & victis parandi leges, quales voluit, dedit) comitia
 quae parlamenta vocant, induntur à rege, qui per literas, certo die,
 ad locum verum, vocat Ducos, Marchiones, Barones, episcopos, nec non
 provincias & civitates regni, ad consultandum in communi de causis, &
 salute regni.

Imo praesidendi in Comitibus hisce habet rex, eiusque Commissarius

Hic etiam ius proponendi, confirmandi & promulgandi ea, quae ab ordinibus regni constituta sunt, habet.

Proposicio eorum, quae sunt deliberanda, fit ab oratore regio, qui à rege constituitur, & à primo bulentario approbatus in scheda deliberationis & consultationis futurae capita scripta in consessu omnium ordinum legit, & proponit.

Ius suffragii ferendi in hoc regno habent Duces, Principes, Marchiones, Comites, Barones, Episcopi, Abbates privilegiati, provincia regni, & civitates ejusdem privilegiate, quibus inferiunt scribae & arbitri ejusque.

Omnes hi, in Senatum duplicem distinguuntur, seu in duas bulentaria, & majora collegia. Primum bulentarium, seu domus ac senaculum est secularium, vel ecclesiasticorum.

Secularium scilicet nobilium, in quo sunt Duces, Principes, Marchiones, Comites, Barones.

Ecclesiastici sunt Episcopi, & Abbates privilegiati.

In hoc bulentario singuli sua suffragia per se habent, & absentes ius suffragii sui uni ex praesentibus demandare & conferre possunt.

Inferius bulentarium, seu Senatus constat ex procuratoribus parliamentariis duorum generum, nimirum duobus procuratoribus cuius, ut provincia regni, & procuratoribus singularum civitatum privilegatarum, qui municipales parlamentarii vocantur.

Procuratores parliamentarii cuiusque provinciae ex ordine equestri, à nobilibus & à plebe per majora suffragia eorundem eliguntur, & constituantur, ut provinciarum nomine causas eorundem in comitiis agant.

Municipes parlamentarii à civitatibus seu alicuius privilegiate per majora suffragia ex ordine plebeio eliguntur, qui causam eorundem in comitiis tractant, & agunt.

In bulentario, seu Senatu inferiori, nulli equi, si ve municipali clothe suffragium suum alteri conferendi ius est, atque eorum, qui praesentes adfuerunt, lum ratio habetur. apud quos major pars in calculis & suffragiis usdem semper obtinet, quibus numero minores cedunt.

Sessio regis & statuum in supremo bulentario alicuius, Rex in solia regio

regio, In eo edictiore in medio bulentarii, confides. A rege, in loco demissiore, proximus sedes regis cancellarius, eiusdem orator & interpretas : Dextrum lacus regis occupant archiepiscopi, episcopi. Sinistram Ducos, Principes, Comites & Barones tenent. Inter utrumq; ordinem medii sunt confessus iudicum, quiq; regi sunt ab epistolis, & cancellario ab archidiaconis, suis dominis ad imperata intervenientes.

Ratio & forma consultandi & decernendi in parliamentis talis observatur. Secunda in qua propositionis & rerum deliberandarum capita continentur, publice per triduum, & singulis diebus ter, in utroque bulentario, seu senatu praelegitur. Post praelectionem cui vis volenti de rebus propositis dicendi, orandi, suadendi, vel dissuadendi potestas datur. Inter differendum ratio haec observatur, ut surgens apertio capite intelligatur aliquid dicturus. Inter plures surgentes & stantes ille, qui primus surrexit, prius auditur, qui ad oratorem sermonem dirigit. Qui semel orationem habuit eodem die amplius non auditur. Ideoque bis in die sententiam dicere nemini permixsum est. A meridie consultationes non habentur.

Finita hac tridua praelectione, & dicendi potestate, in utroque bulentario consultationes instituuntur. In supra no senatu, vel bulentario, rogante cancellario, prius suam quilibet staus, postea absentium, quorum vices gerunt, dicunt sententiam verbi paucissimis, placet, vel non placet. In bulentario inferiore eligitur unus, qui rogator Comitiorum dicitur, cui in scriptis traduntur, de quibus est consultandum; qui electus regi sistitur, & ab eodem confirmatur. Rogator hic primo supplicat pro inferioris Senatus privilegii confirmandis, deinde, ne rex libertatem suffragiorum molesto ferat, & denique, ut communicatio sententiarum in deliberationibus cum bulentario superiori concedatur, rogat. Hic consultationis in hoc senatu est director in proponendo, rogando & referendo.

Itaque re consultata, rogat senatores sui collegii, an in suffragia ire cupiant, ubi annuerunt ait ille: quos quot petitioni & propositioni acquiescitis abnatis; ubi vero id affirmatores. Tum quibus placet illud, quod est propositum etiam, quibus vero displicet, non, reciteransibus, & maiori numero idem sentientium, res approbata, vel improbata cognoscitur. Quod si adhuc non satis liquet, orator in eo loquitur, qui legem seiscantiam tenet.

fecis, descenditoto, & qui non ferendam, accumbitoto. Vnde certius de numero suffragiorum constat. Tum Deputatos ad consultationem controversorum capitum senatus inferior quandoq; constituit, ut illi rem ex alicui examine, omnibusq; difficultatibus remotis ad principales referant, qui id ratum, vel minus habeant.

Si inferius collegium, seu senatus, ratum id habet, cuius autores fuerunt nobiles, tum parlamentarius illius schedule subscribit. Si senatus superior ratum habet id, cuius populus auctor fuit, id communi calculo restatur. Quod si non idem inter utrumque senatum conveniat, de utroq; eliguntur deputati, qui de causa controversa tandiu conferunt, & discutiunt, donec inter se conveniant. Postquam in unam eandemque sententiam convenerunt, eandem ad regem referunt. Rex approbat & confirmat, vel improbat & rejicit sententiam bulceteriorum, seu utriusque senatus; Approbatio & confirmatio regis vim legis & decreti generalis infundit sententiae, & placitis bulceteriorum, Improbatio regis illa invalida & infirma reddit. Rex ipse, per se, absque duorum bulceteriorum consensu non potest constitutionem vel decretum generale promulgare.

Tandem ab oratore utriusque senatus regi pro cura Reip. gratias actis, & vicissim à rege populo ob fidem & obsequia gratias actis, praeteritus constitutio & decretum comitiarum à rege confirmatum, quod postea typis excuditur. Auctoritas & potestas horum parliamentorum & comitiarum Britannicorum maxima est, ut dicit Iohannes Smithus, in libro de Rep. Anglo. lib. 2. c. 2. & 3. & Metran. lib. 1. histor. Nam decreta promulgata omnes obligant, & his veteres leges irrita fiunt, nova jancuntur, & praesentibus ac futuris modis constituntur, jura & possessiones hominum commutantur, pondera & mensura variantur, jus in regno succedendi praescribitur, incerti iuris controversae dirimuntur, consuetudo agitur, & vectigalia indicuntur, delictorum gratia fit, afflictio, & maiorum sceleribus perditae familia, eriguntur, vita his necisque potestas, belli indicandi, pacis incunde datur.

Praeterea quoque sunt regni Poloniae comitia: ubi rege ex confilio senatus

patus regni per nuncios & literas suas in omnes regni partes aut sa-
 trapias emissas comitia indicit, locum tempusque constituit, qua no-
 bilitas in suis quaque satrapiis unâ cum regni senatoribus magistra-
 ribusq̄, qui ad satrapias istas pertinent, conveniat, legationemq̄ regiam
 exposituram, ubi, quando, quibus de causis comitia habenda sint, audiat.
 Eo factò, legati regii in singulis satrapiarum conventibus particulari-
 bus loco publico post sacra peracta exponunt, que in mandatis habent.
 Quibus intellectis frequens nobilitas præsens ex suo ordine certū numerū
 pro satrapiarum amplitudine & dignitate deligit, qui ad comitia eant,
 & hos mandatis aut æctioribus aut amplioribus, pro ut expedire, aut res
 poscere videtur, instruit. Delectos, terrarum nuncios, id est, satrapiarum
 deputatos, ut nos loquimur, nuncupant, in quibus ex lege nemini esse licet,
 qui privatum negotium in comitiis agendum, licet no discipendam ha-
 bet: eorumque potestas cum comitiis expirat. Tum ab his, & proceribus
 ceteris ad alios conventus maiores duos in toto regno, alterum in maiore,
 alterum in minore Polonia, quorum loca & tempus similiter rēde denun-
 ciat, itur; eodemq̄ se conferunt è tota nobilitate quicunque volunt, sed
 sine mandatis publicis. Atq̄ illuc denudò mandatis regii in conventu pub-
 lico auditis, mandata nobilitatis etiam audiriunt, & præconsultatio-
 nes de negotiis respab. qua aut à rege proposita sunt, aut ab aliis in
 medium adducuntur, inficiuntur. Inde ad ipsa comitia omnes
 sandunt, qua hodie VVarcslaviz ferè celebrantur in regni medio.
 Polonie verò institutum sic habet, ut comitorum jus habeant regni
 consiliarii, terrarum nuncios, & una civitas Cracovia. Consiliarii
 regni sunt Archiepiscopi, Episcopi, Palatini quos VVarvodas dicunt,
 castellani majores & minores, capitaneus Samogitia, denique officiales
 quidam regni: ut Marescha li, cancellarii, vicecancellarii, thesaurarii,
 quondam omnes numero XCVI, ut verò hodiè res habent, & pro-
 ximo hoc seculo habuerunt, accessis quoque Lithuanis, CXXXIX.
 è quibus archiepiscopi, episcopi, Palatini, & pauci castellani, ma-
 jores vocentur, ceteri omnes minores, qui & postèrius consilij pu-
 blicis regni adhiberi capere, & nonnunquam etiam hoc tempore à so-
 crationibus excluduntur. Hoc totum collegium senatus regni, &

consilij,

consiliarii, senatores nuncupantur ab eruditis. Archiepiscopi, qui duo sunt, & episcopi, qui XIII, à rege eduntur, & à pontifice Romano confirmantur: Palatini, qui sunt sacrapiarum praefecti supremi numero XXXI, & castellani, qui sunt sacrapiarum praefecti inferiores, Palatini proximi, plures in sacrapis singulis cum capitaneo Samogitia, à rege quoque secundum iura ac morem regni eliguntur, habentque omnes munus perpetuum: Officiales autem non creantur, nisi in regni comitiis. Quorundam vero huius senatus participes sunt, coguntur regno & regi iusiurandum dare: omninoque hic senatus univ ersus, qui & ius eligendi regis habet, rege maior: nec quicquam sine hoc in reb. maioris momenti rex potest. Terrarum nuntii, altera pars comitiarum, sunt, ut diximus supra, nobilitatis delecti aut deputati, à reliquis in eodem ordine in singulis sacrapis designati, & potestate instructi in comitiarum usum.

Itaque cum ad locum comitiarum ventum, sacris peractis, itur ad aulam regis: atque ibi sedente rege cum toto senatu, adstantibus terrarum nunciis, & regni secretariis, qui seminarium senatus sunt, cancellarius, aut proancellarius regis nomine deliberanda proponit. Deinde senatores ordine, initio ab archiepiscopis & episcopis factis, sententias dicunt. Dehinc terrarum nuntii, perit à rege copia sededunt in conclave aliud, ibidem de reb. inter se consultaturi: reuertuntque vel eadem vel alià die exponunt de omnibus sententiam suam, & simul, si ipsis sic videatur, de aliis etiam, qua in propositione regia non fuere pro iure suo monita aut postulata sua in medium adferunt de quibus mox, si opera precium sit, interdum ipsis digressis, interdum manentibus & presentibus senatores deliberant, mentemque suam exponunt. Postremus omnium rex, quid sibi videatur, pronunciat. Quod si legibus prioribus & privilegii ordinum regni congruum sit, pro decreto comitali promulgatur: si secus, consensus plurium vim decreti tenet. Vide de his Martinum Cromerum Polonum libro secundo de rep. Polon.

Et habens huiusmodi comitiarum morem ac ius etiam alia regna per Europam, Hungaricum in Pannonia, Castilianum, Aragonense, Valentini- num, Granatense, Portugalsense, Navarranum in Hispania, Danicum, Norvegicum, Suedicum in Scandia, Scoticum in Britannia maiore, quod
jam

quam cum Anglicano in unum regnum coaluit, Hibernicum in insula con-
 gruente, qua Ptolomaeo minor Britannia est dicta. De quib. singulo-
 rum illorum populorum, aut regnorum scriptores consulantur.

Comitorum in libera civitate hoc nostro seculo ratio ac forma ante
 omnes insignis est apud Venetos. In ea omnes genere nobiles, quibus iusta
 aetas est, (nam plebei illic exerceat gerenda Respub. sunt,) magno nume-
 ro interdum 300. interdum 500. interdum 600. 800 interdum quoque multo
 plures conveniunt certis temporibus. Locus conventus est per amplum
 aedificium, in quo atrium spaciosum, & magna multitudinis capax, distri-
 ctum x longis sediliū ordinibus, & in latere atrii intimo suggestus sub-
 limior, in cuius medio sede illustri consistit DVX, si adest, & a dextra
 laevaque ejus consiliiarii Respub. qui sunt numero sex octavo mense munus
 habentes, & XL virorū praesides tres: quorū prima potestas est: & in
 duob. lateribus aliis longioribus (atriū enim longius quā latius) ad parie-
 tes sedilia etiā reliquis atrii percurrentibus paulo edictiora, in quibus ferē
 mediis utrimq. sessions habet ad Advocatoribus tribus duo, & totidem
 ex tribus x virorū praesidibus, qui magistratus suus in rep. primarii; &
 in iisdem remotissimo à sede Ducis loco, sedent auditores veteres, &
 reuētes; & in quarto latere, in quo foris sūt atrii, quodq. de adverso respō-
 det lateri, in quo suggestus ducis est, tertius x virū praesēs & item tertius
 ex Advocatoribus consistens. Reliqua sedilia per atrium totum porrecta
 mobilitate promiscue, ut quisq. prior aut posterior in atrium venis, &
 quom quisque ordinem sediliū eliget, occupat.

In his comitiis magistratus omnes, qui plurimi sunt in repub. Veneta,
 nō solum urbani, sed etiam provinciales, ii qui in collegiis sedēt, eliguntur
 quotannis, & leges maximi momenti ad statum Respub. pertinentes fe-
 runtur, aut in senatu, collegiove x virorū lata confirmantur. Ius referēdi
 hic habent ipse Dux, consiliiarii, & tres x virū praesides. Cuncta in his ita
 comparata sunt, ut ambitus omnis, & fraus excludatur, nec gratia locus es-
 se possit. In qua si nō magistratus, quot diximus, in lateribus sublimio-
 res cathedras tenentes ita sedent, ut totum comitiū, & quicquid in
 eo agitur, sub conspectum suum habeant. Hiisq. in actionis initio ad se-
 dem ducis, & consiliiariorum accedentes, solemniter iuramento se resp. obligant,

promittuntq; in advertendis fraudibus cum fide officium se falluros. In
 eundemque finem in eligendis magistratibus multiplici sortitione res a-
 gitur, & tum in his eligendis, tum & in ferendis legib. occultissimum
 suffragiorum usus est, in quo ne proximus quidem quisque animadver-
 zere potest, cujusmodi suffragium alter tulerit. Suffragia verò coram
 duce aut consiliariis numerantur, & id, quod suffragiorum numerus
 maior probat, ratum habetur. Nec dissimilis suffragiorum ratio est in
 Senatu ejusdem reip. pones quam patissima reip. uni versa administratio
 est. Hic enim leges quoque fert, de bello & pace decernit, legatos
 ad civitatem missos audit, & expedit, & civitatis nomine legatos ad
 exteros mittit, fœdera & amicitiam sancit. Sunt in eo senatores ordi-
 narii CXX: sed præter eos ingens numerus est aliorum, qui ius & morem
 ingrediendi senatum, & cum cæteris de Rep. deliberandi & statuendi ha-
 bent. Ita amplissimus existit cœsus, in quo præfides dux cū vii viris cō-
 siliariis, & xl virum præfectis tribus, & xvi Sapientibus, & in horū col-
 legio præconsultata proponit. Quo factò, sententia dicuntur, varietq; in
 omnem partem de propositis d'seritur, demum occulta suffragia feruntur,
 vincitq; suffragiorum numerus, qui dimidio omnium totius maior est. Sa-
 natui succedit potestate proximam x virum collegium, cui se de more alii
 plures adjungunt, atq; ita vita necisque civium, & scribeendarum legum
 ius tenet. Eadem & hic dicenda sententia, & ferendorum suffragiorum
 consuetudo. De quibus omnibus latè scribit Caspar Contarenus, & isom
 Donatus Giannortus in libris suis, quos de Repub. Venetorum edida-
 runt, & ante hos M. Antonius Sabellicus.

Apud Helveticos cujusmodi comitiorum sit ratio in singulis pagis,
 quam optime exponit Iosias Simlerus, in libro de repub. Helveticorum.

Superest, ut nunc etiam quædam dicamus de conventibus,
 conciliis & comitiis confœderatorum lociorum, qui singuli
 separata maiestatis iura habent, & usurpant, atque ita diversas
 Respublicas & politias constituunt.

Ius igitur convocandi confœderatos socios, & conventus
 publici indicendi ex communi sociorum consensu constitui-
 tur, & plerumque est ambulatorium à principe, vel primo so-

oio confederato progrediens usq; ad ultimū, *ut à confederatis sociis Belgicis fieri solent*: vel uni ex sociis cōmuni contentu conceditur, *ut Ligurini inter socios confederatos Helveticorū jmo hoc convocandi, rogandi, proponendi, legatis externis respondēdi, & conventū dimittēdi in Helveticorū consensu habent.* Atq; cōvocatio illa fieri solet certis & statis temporib. ordinariē, vel incidēte necessitate extraordinariē. Ad diē conductū quilibet socius cōfederatus suos legatos cum mādatis probè instruit, ad cōventū mittit.

In cōventib. hiis ce quod cōmuni sociorū contentu & approbatione est decretū, vel quod maior pars, de reb. ad universitatē & cōmunes socios vī faderis pertinētib. statuit, hoc singulos & universos tenet & obligat. *Bodin. l. 1. c. 7. dē exemplis illustrat.*

Quilibet socius confederatus in hisce conventibus ius suffragii habet. Quandoq; etiam uni sociorum confederatorum ob potentiā, vel excellentiā, duo, tria, vel plura suffragia cōceduntur. & quandoq; uni suffragium minimum. *Bodin. lib. 1. c. 7.*

4 Causæ & negotia, de quibus in his comitiis agitur, sunt, quæ ad omnes socios confederatos principaliter, vel per consequentiam, ex natura faderis, pertinent.

Quoties verò confederati tales inter se dissident, controversia ad communium & omnium sociorum iudicium & arbitrium dirimenda deferitur, etiam si hoc fadere comprehensum non sit. Arbitrio horum non acquiescens eorumdem iudicio constringitur.

In hisce comitiis ad bellum cōmuni decreto à sociis inferendum vel suscipiendum dux vel imperator temporalis, vel perpetuus eligitur, qui nomine faderatorum bellum contra cōmunem hostem gerat. *Exempla præbent Belgici confederati, & Helvetii de quibus vidē Emanuel Megeriam, in historia rerum Belgicarum, & Iohann Simlerum in libro de Helveticorum Republ.*

Quando unus socii confederati opibus & armis fines agrorum propagari sunt, id proprium est eius socii,

cuius auspiciis parta est victoria. Quod si communiter omnia
 um auspiciis & auxiliis provinciam, civitatem, pagos, agrorum
 in deditionem acceperunt socii confederati, tum singuli loci
 prætorem ad ius dicendum in communi provincia, agrorum
 mittere possunt, ut sua cuique loci iura & obsequia tribuant. *Ex-*
emplis Helætiarum illustras Bodin. lib. 1. c. 7. de Repub. vide
que diximus supra cap. 16. ubi hæc latius & distinctius continentur.

Belgicarum confederatarum provinciarum, manera & collegia, de-
 rissimus vir Vbbo Emmius amicus meus, in libro de agro Frisia inter A-
 masum ac Laricam & civitate Groningana, describit hoc modo. Colle-
 gia & munera, inquit, sunt duplicia: quorum alia foris, alia domi gerun-
 tur & habentur. *Que foris, seßones sunt in collegiis amplissimis, qua-*
communia sunt omnibus in fædere comprehensis; atq; sunt tria. Primum
est id, quod generalium ordinum nomen habet, honore & potestate sum-
mmum, totius fæderis & Reipub. communis caput, à quo cætera pendens, &
leges accipit, longè latèq; inclyatam, haud dissimile concilio Achaico ve-
teris, qua Aetolico in Græcia, aut Panionio in Asia, sed perpetuū. Sedes est
Flage in Hollandia, in quod mittuntur ex omnib. provinciis socii viri
summi. Alterū dignitate, & potestate proximè huic, bellia, potissimū &
ararii negocia curant: senatus ordinem nuncupatur: quod quosies res
ardua & magna incidit, qua consilio decretiq; habet opus, in partem
cura & consilio vocatur, & tunc seorsim deliberat de ea, sententiamq; suā
ad collegiū superius refert, vixq; eorū eodem in deliberando coniunguntur.
Eodem quippe loco, eadem in arce sedem habet, quæ expeditur hæc commo-
dio. Tertiam & ipsam illustre, & magnarum virium est, maritimis re-
bus, quæ maxime in Belgio sunt, præfectum, distinctum in collegia mi-
nora, velut membra socii, quoniam unum in Scheldia, Middelburgi: al-
terum Rotrodami: tertium Amstredami, quartam Harwa, vel Bina-
hysa in Hollandia, quintā in Frisia. Decem sedem nunc tenet. In colle-
gium ordinem generatim civitas: neringa è suis, ægerque nunc è suis,
mittunt assessorem spectatissimum ac prudentissimum quemque in totū
æroque corpore: æsq; vel prærogas honorem, quosies, & quādiu vo-
lunt, vel successores dant. Plurimque verò iam complures annos in munera
relinquunt

relinquunt. Et sunt hi duo munere & honore pares, nec alter altero plus
 potest. Sic tamen obseruatur, cum praesentes pariter sunt in collegio, ab
 praesidentis vices ad hanc provinciam venire (per hebdomadas enim vicissim
 in provincia id ius habent:) ut urbanus eum locum teneat, verbaque
 faciat, agrarius nunquam, nisi urbano absente. uterque non solum deliberat
 eum caeteris de cosa Reipub. sociorum, & decernit, sed à suis accipit, qua
 eos poscit, eaque ad collegium refert. Quae si ad totam provinciam per
 tinent, conjunctim hoc faciunt, eaque à collegio accipiunt provincialis
 solius civitatis sunt, à senatu certior fit urbanus, & solus collegio go
 nerali exponit. Idemque saepe, aut solus, aut cum collega, vel praesens, vel
 per literas est ordinum generalium voluntate ad suos, quae sunt opus,
 refert. uterque à collegio provinciali, per literas publicas in possessionem
 minoris mittitur. De eo, qui in senatu ordinum est, (uni quip
 pa hic tantummodo est provincia nostra locus) sic nunc inter oppidanos &
 agrarios est comparatum, ut illi in biennium, quem velint, suorum desig
 nent, idemque in alterum biennium faciant agrarii. Sed in collegium re
 rum maritimarum, quod Doccumini nunc est, utraque pars è suis unum
 legit. Et tres hi nimirum, qui in senatu ordinum futurus est, & qui in
 collegio Doccumano, literis collegii provinciae huius instruuntur ad se
 dendi, romae publicam gerendi potestatem à summo generalium ordinum
 collegio accipiunt, ac in munus suum immittuntur; rique iurejurando se
 obstringunt. omnes spectatae dignitatis virutisque inter suos, & è civi
 tate, non nisi consulares, aut senatorii. Atque omnia haec non honorata
 solum, sed & aequa quoque munera sunt, & opima. De caeteris, quae collegio
 Doccumano coherent, ut scriba & fisci praefecti, quae provincia huic eum
 Transylvitanae sunt communia, & quae his similia alia dicere non licet, ne
 prolixior fiam. Et haec quidem foris: reliqua domi. Horum primum &
 principium provincialis collegium, ut initio institutum fuit, collegas octo
 habet, pari numero hinc inde lectos: de quorum munere amplissimo ante
 à nobis dictum; oppidanos senatus edit, & se è his, qui in consulatu
 aut senatu fuisse eosque pro arbitrio suo aut mutat anno exacto, aut in
 munere manere patitur. Nec alius agrariorum mos, qui reliquos desig
 nant. Collega, ut ante ostendi, per vices, atque in orbe praesident, aliterque

et inque oppidanus & agrarius : vices septimana finiuntur. Questor an-
 tem collegii, cui amplissima pecunia tractanda committitur, item scriba
 à secretis, coniunctim ab oppidanis & agrariis eligantur in conventum
 communi, ab iisdemque pendent, munusque habent perpetuum, si cum fide
 se eo versantur. Reliqua inferioris notæ ministeria ostiariorum, scriba-
 rum, amanuensium, tabellariorum in potestate collegii sunt; eandem
 Quatuor viri sunt, ab iisdem utriusque pari numero electi, quas rationum
 magistris appellant, & his scriba adiunctus chartarum custos. Horum
 officium est; indices censuum ac reddituum omnium provincie in promptu
 habere, & hos nervos Reipub. ad unguem nosse: largitiones, quæ ex pub-
 lico fiunt ab Octo viris, aliasque item pecunie assignationis, censuræ subij-
 cere sue, easque vel calculo suo facere ratas, vel si iniquas, aut decretis
 ordinum non congruas putent, suspendere, ac de iustis Octo viros monere
 & si sit opus, ad conventum ordinum referre: rationes quoque quoties
 libet, quaestores poscere, denique curare, ne tardatis solutionibus fraus et ratio
 fiat, neve pecuniaria res provincie quoquo modo detrimentum patiatur.
 Utilissimum institutum, si acribus hominibus atque integris, et boni pub-
 lici studiosis, contraque gratiam & offensam infractis, fuerit commissum,
 Verumque hoc collegium in urbe sedem tenet, urbemque streuentiâ auget.
 Demum præter eum, quem iam dixi, quaestores duos habet provincie, rebus
 monasticis præfectos: quorum alterum civitas, alterum agrarii ordines desig-
 nant. Hi monasticas res universas, quas amplissimas quondam fuisse in hac
 regione Groningensi ostendi, arbitrio ordinum partiti inter sese, seorsumque
 curantes partem suam à conductoribus locaria annua, census, canones & quic-
 quid huius generis exigunt, capiuntque; ex his onera primum, quæ rebus in-
 cumbunt, expediunt, quæ cui in alimenta, aut aliam ob rem à collegio, or-
 dinibusve assignata pecunia est, numerant, omniumque horum rationes apud
 rationum magistris, & quos ordines provincie his solent adiungere, reddunt
 munus minime danosum. Postremo publicanorum ordo in Reipub. provin-
 ciali est, in urbe & agro degens, in visus hominum vulgo, sed in hoc statu &
 fortuna Reipub. plane necessarius. Hi vectigalia portoria, tributa, & siquid
 aliud census huiusmodi est, conducunt in semestre, locant collegio provincie
 ali, certamque Reipub. summam prouincie, prædesque dant: ipsi suo pe-
 cunio colligunt, atque interdam acerbis, quæ gratam provincialibus, exis-

gunt, ut indomnes se præsent: quos fraudis compertos habent, ex legibus gravissimè multant; interdumque fit, ut si nimis magno conduxerint, cedere foro & facultatibus, aut cum Repub. transigere cogantur. Ministri utuntur compluribus. & in omnes res, omniaq. loca intentos oculos habent, nequid per fraudem sibi decedat. Deniq. totum hoc genus à Romano more illo recere non multum discedere videtur.

In omnia autem hæc, quæ provincia totius sunt, conventus provincialis potestatem possidet, omnibusq. leges dat, mutat in iis, & statuit pro arbitrio, si consentiat, modo ne quid contra leges fœderis communis, & conditiones, quæ in deditione urbis, & conjunctione cum reliquis fœderatis præscriptæ sunt. Conventus huius sedes antiquissimo more Groningæ est, con vocatur quæ, quoties res postulat. Constat duobus membris, uti tota provincia, quam civitas agrique ordines cõstitunt; civitatis locum in conventu senatus tenet. Agri ordines quondam antistites canonicorum; nobilitate agraria, & plene rusticâ consueverunt, antistitesq. & præcipua nobilitas nominatim vocabantur: plebs reliqua vicatim plerumq. suos cum potestate potestatis mandatis ad conventus mittebat. Nunc antistites dispersi sunt, resq. ad solam nobilitatē, et delectos plebis cum mādatis suorū instructos rediit. Conventui aedificiū in urbe per amplū & speciosum destinatum est, in usum scholæ quondā aedificatum, distinctū conclavibus diversis. In eorū maxima cõveniunt oēs. Et si præsens gubernator est, in capite conclavæ loco summo confidet, ad mēsam, juxtaq. eum qui in collegio sunt provinciali. Deinde ad dextrā gubernatoris, atq. in latere conclavæ dextro consules, & reliquis senatus sedē tenent, alterū latus ordines agræ occupant. Proponit in cõfessu gubernator, quæ agenda, aut collegii præsent. Eo facto interdum manet collegium loco suo, interdū si causa requirit, discedit: Res deliberatā senatus priore loco sententiam dicit per Syndicū suum, si adest, aut per consulem. Sequuntur agrarii. Quibus, si inter se convenire nequit, sedentes deliberat, & suffragiis inter se certant; nonnunquā etiā tripartitò dividūt sese, ut supra ostendi, cū de agro agerē seorsum. Atq. ita, si duæ partes in unam sententiam eant, tertiam quoq. trahunt. Tū, quod sentiunt, per Syndicū quoque suum quem habent, senatus exponunt, post disputationes ubi consensero, senatus agrariorumque decretum conficitur, atq. in publicū librum refertur. Decretum totam obligat

provinciam Groningensem. Hac ex *Vobone Emmio*. Similiter forè res habet in cæteris provinciis confederatis in Belgio. In *Frisia* vicina inter *Laticam & Flevam*, quatuor sunt provincie membra, quæ ad comitia ordinaria & extraordinaria delectos suos mittunt potestate instructos in urbem primariam *Leoverdiam* propemodum in regionis medio; nimirum ager *Ostergous*, ager *VVestergous*, ager, qui septem sylvarum dicitur, & oppida numero xi. Hi delecti secundum membra provincie velut in classes quatuor distincti, de reb. omnibus quæ questionem habent, proponente collegio ix virorum annuorum deliberant & coniunctim & separatim, concludendique ac decernendique potestatem plenam habent. Sed potestas cum comitiis finitur. Penes hæc comitia rerum summa est in legibus ferendis & abrogandis, magistratibus provincialibus creandis, tribuitur decernendis, ac similibus rebus: verùm iurisdictionem non attingunt.

In *Hollandia*, quæ provinciarum sociarum potentissima est, duo sunt ordines, penes quos est omnis reip. potestas, nobilitas, & civitates.

Ipsa propter amplitudinem suam, & iura institutaque diversa ab aliis, tam sæculis in regiones distincta duas, *Hollandiam* proprio vocabulo sic dictam, & *VVestfrisiam*, quæ *Frisia* quondam pars fuit, duo quoque collegia provincialia, quæ deputatorum nominantur, habet: in quorum altero *Hollandico* ix collegæ sunt, vii i de totidem primariis civitatibus, unus de nobilitate, in altero *VVestfrisco* vii i de solis civitatibus eius regionis, quæ totidem quoque numero sunt, delecti. Civitatum in universa provincia permagnus est numerus, maior cerè quàm pro finium modo. Nam xxxi vii numerantur hodie manibus cinctæ, præter fora egregia, civitatum instar, sed manibus carentia. Atque de his civitatibus olim sub imperio principum pauca numero, quæ opibus & iure eminebant, ad comitia vocabantur. Verum postquam contra *Hispanos* pro libertate bellum acieum, plures vocari capere, ut essent omnes xv i i i, quarum xi in *Hollandia* veteri, v i i i in *VVestfrisia*. Quin imò cetera quoque his minores ad minores usque, si id petant, ad comitia admittuntur non solum ad audiendas deliberationes, sed etiam ad dicendas sententias, quamquam suffragia non ferant. Et hi quidem ordines duo, nobilitas & civitates etiam olim à Comitibus *Hollandie*, & eorum successoribus convocabantur.

hantur, quoties res magna agenda erar, nec quicquam maiorū negociorum
 sine consilio & consensu horum ab illis suscipiebatur aut agebatur. Hodie
 ad comitia huiusmodi, quæ toti provincie communia sunt, à provincia
 Ad vocato, qui & magni sigilli custos est, de voluntate collegii alterius
 con vocantur quotannis, quater, quinquies, sexies, pro ut res poscunt. Id fit
 hoc modo. Ad vocatus capita rerum, de quibus in comitiis agendum, scripro
 concepta mittit ad deputatos nobilitatis, (ii numero XII sunt, quib. totus
 ille ordo in i versam comitiōrū turam cōmisit) & ad omnes civitates, quæ
 suffragii ius in comitiis, habent. Deputati nobilitatis congressi, praconsul-
 tatione instituta, plerunque ex sui medio designant aliquos, qui comitiis
 obeant mandatis instructi: raro omnes ipsi comitiis intersunt. In civita-
 tibus verò singulis non solum senatus omnis, sed & concilium delectorum
 civium qui ubi xx, alibi xxii, alibi xxvii, alibi xxxii, alibi xl,
 sunt & munus habent perpetuum, cœcunt, & capita illa eadem rerum
 consultandarum examinant, sententiisque omnium auditis, cum inter ip-
 sos convenit, ritatem ex suorum numero deligunt quaternos, quinos, se-
 nos, interdum & octonos, qui ad comitia eant, & eos mandatis instruunt.
 Cœterum omnes loco dieque dicto adsunt. Advocatus idem rem inchoant,
 paucis cum nobilitate verbis committatis, sententiam ejus pronuntiat, de-
 inde reliquos ordine rogat, ubi disputatum facit, suffragia colligit, & se-
 nendam suffragiorum majorem numerum cœcludit, decretumque concipit,
 ac publicat. Ex civitatibus autem in sedendo, dicendaque sententiā pri-
 mum à matris retro sæculis locum tenent, & adhuc hodie cœnt Dordra-
 cum, secundam Harlemum, tertiam Delphi, quartam Leida seu Lugdu-
 nam, quintam, quæ in longitudine, splendore, opibus cæteras omnes multum
 superat, plurimumque ad sustinenda reipub. onera confert, Amstelroda-
 num, sextam Gonda, septimam Rotterodamum: deinde reliquæ suo ordi-
 ne. Sed in ferendis suffragiis ea ratio valet, ut unum modo suffragium
 tota nobilitas conficiat, quanquam id plerunque magno ponderis sit, reli-
 quæ numero xlii conficiant civitates. Et in una versa hac re sic opi-
 tur, ut ex suffragiorum discrepantia ad hoc usque tempus discordia nulla
 extiterit, aut, si minima eruderit, plerumq; semper æquum, bonumq; publicè
 in discordis sententiis pœstantibus, & is, quorum minores opes sunt sen-

rentiis aliorum, qui plus possunt, & in usum publicam plus conferunt, et
 d'ntibus. Locus comitiarum Haga serè placet: quanquam status non sit.
 Decreti executio collegiis deputatorum duobus, de quibus ante dictum,
 committitur: quorum alterum Haga, in quo frequens adest Advocatus,
 & quando adest, praesidet, alterum Horna sedem tenet. Ea collegia, ut in
 ceteris provinciis, ab iisdem provinciae ordinibus, quae comitiarum iura
 habent, potestate instruita sunt, legesque accipiunt: & qui in iis sedent
 deputati, praeter unum, quem nobilitas ex suo ordine designat, à singulis
 quidem, quibus id ius est, civitatibus domo eduntur, sed provinciae, colle-
 giisq; in collegiorum loco iusjurandum dant, sunt in altero collegio biennales,
 in altero annui, hoc tamen modo, ut in annos sepe plures munus ipsis cõsis
 nuetur. Eorum autè, qui comitia obeunt, potestas cõspis comitiis finitur.

Eadem penè ratio in Selandia valet, cui multa antiquitus cõ Hollã-
 dia communita: nec multo secius habet in reliquis confederatis provinciis.
 Interea in unaquaque provincia qualibet civitatis, totius in quada sua
 gaudet à maioribus accepta, ac per manus tradita, certis terminis circũ-
 scripta, cui comitia derogare non possunt. Quemadmodum nec eadem der-
 rogare possunt aliorum iuri, quod ad quosq; à maioribus devoluntur et
 sive nobiles, sive vicinos. Ab omnibus autem tribunalibus cum oppida-
 nis cum vicinis per Hollandiam & Selandiam ex instituto majorum ap-
 pellatio patet ad communia tribunal superius, quod Haga sedem habet,
 non solù in civilibus causis, sed etiam criminalibus, exceptis, quae crimina
 confessi sunt, & poena certa. Ab isto verò tribunali ad aliud summum pro-
 vocatio est, quod Haga similiter sedem tenet: à quo provocare non licet,
 quanquam revisionem, ut vocant, potere liceat. In illa, in hoc, & in illa
 dicant doctrina & prudentia praestantur.

Et sic quidè in provinciis his singulis Provincia autè oēs, quae numero
 sepe nunc sunt, concilio generali ordinum, & collegio, quod senatus ord. nũ.
 vocat, quorũ supra facta mentio est, ubi de provincia Groningonia est, dia-
 rum & federe inter se colligatur. Quibus accessit, in aq; annum, camera
 camera rationum. Ex his caput totius societatis esse, à tunc demum est
 concilium generale, à quo & senatus ordinum, & camera rationum, &
 collegia communia rerum maritimarũ, de quibus etiam prius dictum, & res

belle

belli dices potestatem & imperium accipiunt. Cuius officium est, belli & pacis consilia tractare legationes societatis nomine decernere, literas & legatos regum, principum, civitatum accipere & audire, iisque respondere, eum ex terris federa serire, contraversas inter socios cognoscere & componere, tributi modum in usum belli, & rerum aliarum communium definire, rem monetariam statuto numerorum pretio ordinare, denique curare omnia, quae ad conservandam & tuendam totam societatem, & singulas eius partes pertinent. Nec tamen iurisdictionem aut praetorium imperium ullum habet, nisi ex compromisso, aut voluntate litigantium mutua: nec iuri singularum provinciarum, quod absolutam potestatem secundum leges patrias complectitur, quicquam derogat. In hoc concilium singula provinciae mittunt adfessores, quos & quot volunt mittunt autem prudentissimos & spectatissimos quosque. Suffragia vero feruntur non secundum adfessorum capita, sed ita, ut singula provincia unum solummodo habeant suffragium tam maiores quam minores. Sessiones servantur secundum dignitatem provinciarum, itemque dicenda sententiae ordo. Praesidendi, id est, proponendi, sententias rogandi, suffragia colligendi, concludendi, & similia agendi ius omnibus provinciis par est, eo modo, ut vicissim per singulas septimanas sibi mutuo provinciae in hoc munere succedant.

CAPUT XXXIII.

De cura, & tractatione armorum tempore pacis.

HActenus de administrationis specialium publicorum negotiorum civilium specie sexta, Sequitur septima, de cura armorum.

Cura armorum est, qua magistratus summus, arma parata & expedita semper habet, ut si qua vel repentina necessitas, vel improvisa vis hostium ingruat, Respub. & regnum suum à ruina & exitio defendere possit.

Cura & tractatio armorum est duplex. una tempore pacis, altera tempore belli.

Tractatio & cura armorum tempore pacis est, qua tempore, quo bellum non est, cives in perina bellandi instruuntur, vel qua scientia belligrandi subditis demonstratur & illi militaribus exercitiis exercetur.

Nam facile, ait Plato, ex civitates ab extraneis everterentur, qua proesus arma deseruerunt, sequae totas pacis & otio tradiderunt, abjecto omni rei bellica exercitio, rerumque militarium studio. Et ut Tacit. lib. 4. annal. dicit, voluntarius miles sepe doctus, ac si suppeditet, non eadem virtute, ac modestia agit, quia plerumque inopes ac vagi sponte militiam suscipiunt. Sic sapientissimus rex Salomo tempore pacis arma, currus militares, equos, equites, legiones pedicorum, certis in oppidis descriptas & constitutas habuit, & in media pace arma tractavit, 1. Reg. c. 4. 25. & seqq. 2. Chron. c. 1. 14. c. 9. 25. 26. Sic David constituit, qui docerens Iudaeos arcum, seu modum bellandi, 2. Sam. c. 1. 18. Tacit. lib. 15. annal. Non ignavia, inquit, magna imperia continentur, sed virorum armorumque faciendum certamen. Populum Romanum nulla re magis floruisse, quam arte militari, historia tradunt, sine qua non modo imperii fines augeri, sed ne stare quidem potuissent. Sic recte Xenophon in Agesilao ait, ubi Deum colunt homines, arma tractant, disciplinam meditantur & exercent, quomodo probabile non est, illis omnia plena esse bonae spei? Et qua res vitam, aut tranquillam usum habeat, sine armorum cura? jura, judicia, leges, religio omniumque rerum publicarum opes & potentia sub militari disciplina clypeo continentur. Patria, libertas, cives atque adeo ipsi reges latent in tucula, ac praefidio bellica virtutis.

Neque ab ullis magistris, inquit Bodinus, accepimus, aut didicimus, sed ab ipsa natura hausimus & expressimus, ut caedes, incendia, raptus, Ubidiem à vita, fortunis, corporibus, arceamus, ac Deus ipse jubet & exemplis saerilegia, ab oppidis diripionem, ab agris vastitatem, depelli & omni ratione salutem expediri, neq. id tantum, sed etiam hostes ac latrones confectari ac perdere, qua natura disciplina omnibus divinis & humanis legibus confirmatur. Hoc vero fieri non potest, nisi armis & militibus & absque disciplina militari, qua ideo excolenda est, non solum ad tutelam rerum fortunarum liberarum, cognatarum, parentumque

nostrorum.

vostorum, sed etiam ad improborum et lætronum offensionem et exitium; utrumque periculum tempore pacis & belli. expectandum est, quamvis certius hoc, quam illo, quo contra improborum civium conjurationes & cæcus seditiosos armis opus est.

Præterea si disciplina militaris exercetur, commodum hoc sequetur, ut ex ignavo civis foream, ex intemperanti moderatum, & desidiioso strenuum, & luxurioso frugulem, & libidinoso continentem efficiamus. Ibi enim labor in negotiis, fortitudo in periculis exercetur, temperantia in cupiditatibus, industria in agendo, celeritas in conficiendo, consilium in providendo.

In bello etiam domesticus miles, ex terro mercenario preferendus est, ut non committendum, ut non plus roboris sui & suarum propriè virium, quam externarum habeas magistratus, ut ex Livio, Scip. Amirat. lib. 20. discurs. 9. refert. Necesse igitur est, ut tempore pacis, in modiculis regni, domestici milites præparentur & peritiâ belli gerendi instruantur. Nam peritiam in media pace, nunquam desunt bella, quando utimur extraneo milite. Misera quoque Respub. quæ tota auxiliis alienis inhaeret, nullas autem ad se tuendas vires ipsa per se habere potest, quæ suam salutem extraneis hominibus, non fas civibus committere, quæ tota ex alieno natu & fide pendet, non ex storga & naturali affectu suorum civium. Dan. lib. 7. c. 1. Lipsius lib. 5. c. 9. & seq. politic. Nam apud mercenarios externos, fides exigua, vix patientia: hi pugna frigidi, paridi, civibus perniciosi, graves arario, cum contra domestici fidi, obedientes, acres in pugnam, re verentia amore, & pacto magistratus obligati, amantiores patriæ, ut Lipsius latè ex historicis probat, & Georg. lib. 11. c. 3. nu. 6. 7. de Rep. eleganter & graviter asserunt. Nam id cavendum providis Ducibus, ut amplâq; vetera pro documentis habenda, ne ita externos credant auxiliis, ut non plus sui roboris suarumq; propriè virium in castris habeant. Est vero quævis gens in Europa apta ad bellum & pugnam ex institutis suis & usâ, quæ omni armorum disciplina, vel arte bellandi veteres illi milites, qui orbem terræ subegerunt, facili edaquarent, ut Lipsius ex P. hysio refert cap. 10. lib. 5. Et præterea enim armorum administratione omnino imbellis & infirmi civis evadunt, ut se postmodum ad versum

eraveos hostes nequaquam possunt. Nunquam verò decerunt raptores aliena libertatis, supi. Imò nec ipsi civis otiosè diu conquiescere possunt. Nemo præterea provocare audeat, aut facere iniuriam ei regno, aut populo, quem intelligit expeditum atque promptum ad vindicandum. Quicumq; igitur pacem desiderat, præparet bellum. Subditi quoque rebelles & dissonos vi & armis ad subjectionem sunt revocandi. Genes. c. 14. 4. 5. Indis. cap. 20. 6. 20. c. 21. 2. Sam. c. 2, c. 3. & 4. c. 18. c. 19. c. 20. vide consue. Imperii de pace publica, de anno 1548. & ordinat. Camer. part. 2. tit. 2. Boey. de iure belli lib. 1. c. 29. Covarruv. in cap. peccatum. de R. l. in 6. part. 2. §. 9. Pet. Greg. lib. 11. c. 1. & seqq. de Repub. & c. 3. Bodin. lib. 5. c. 5. de Repub. Camer. ar. lib. 2. oper. succis. c. 22. & seqq. Consultum denique est homines in otio viventes & in turpi inertia & voluptatibus defluentes è civitate ad bellum emittere, & voluti prævis & corruptis humoribus plenum corpus vacuare. Ideò bella scopas regionum asperimas, quibus sentina hominum malorum expurgatur, quidam dixerunt.

Armorum igitur curâ in Rep. summus magistratus minime negligere debet, si vult pacem, concordiam, tranquillitatem, imò Remp. conservare, ne illa civili dissensione turbetur, vel irruptione ab extraneis hostib. invadatur, & sub iugum alienum redigatur. Scip. Amir. li. 20. disc. 9. Sunt denique sales milites in pace decus, & in bello præsidium uti ex Tacit. refert Lips.

Arma porrò hinc nobis vocantur, omnia instrumenta, quib. ad vim inferendam, vel illatam propulsandam, cominus vel amicus, offensivè, vel defensivè uti possumus.

Eiusmodi, pro usu & more cuiusque gentis, varia sunt; Vsiatissima verò sunt sequentia arma; gladius, pugio, sica, hasta, bombardæ, thoraces, militares fustes, cuta, galea, & eiusmodi plura alia. l. 1. armorum. 4. ubi Goeda, de V. S. l. 3. §. armis. de vi & vi armata. ubi dicitur generalis appellatio armorum, sicuti voluit & Varro libr. 4. de Latin. ling. qui hinc arma, quib. arcemus hostem, appellata esse voluit. Sen. Pompeius verò arma ab armo, id est humero, quod ex humeris dependant, nominata mavult.

Cura, & administratio armorum tempore pacis consistit l. In militiâ delectu. II. in præfectis militum, consuevendis, eorumque

est.

officiis. III. in apparatu cōparando. *Diem. lib. 4. 2. duo esse dicit, quae principatus conseruens, augeans & cōparent, milites & pecuniam.*

Militum delectus tēpore pacis est, quo ex subditis in toto regno apti & idonei viri ad bellū eliguntur, qui incidente necessitate manu expediti, prompti & temper parati sint ad vim quamvis illatā, armis propultandā & avertendā, vel vim quāvis atis armis inferendā. *Sic David suas milites tēpore pacis habuit. 1. Chron. c. 28. & Salomo. 1. Reg. c. 4. cap. 10. & Iosaphat. 2. Chron. c. 17. & Ait. 2. Chronic. c. 14. 7. 8. & ca. 17. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. Sed loqua illo. 2. Chron. c. 17. elegans est, quem referā d. v. 12. ita Iosaphat pergebat crescere usq. ad sūmū, & edificavit in Iuda arces & civitates armamentariorū. 13. Et ros multa erant ei per civitates Iehuda, ac homines bellatores valentes robore Ierusalajinis. 14. Quorum numeratio per paternas familias eorū dē Iehuda Chiliarchorū, Haana princeps, qui cū erāt voleptiū robore trecenta millia. 15. Et secundū hunc Iehochanan princeps, qui cum erant ducenta octoginta millia. 19. Et secundū hunc Hamasa filius Zicri spontē se offerens Iehova, qui cū erant ducenta millia valentū robors. 17. Ex Beniamine verō valens robore Eliadeb, qui cū erāt armati dēv aut sturo ducenties mil'e. 18. Et secundum hunc Iehova Zabed, qui cū erāt centum octoginta millia expeditorum ad militiam.*

Idonei milites cōsentur, qui sunt exercitati, robusti, animosi, deliciarū ignari, parvo cōtenti, solis laboris que & frigoris patientes, vīgiles & tēnerantes. *Deut. c. 20. 2. Chrō. c. 17. 13. ac homines bellatores valentes robore. & c. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 2. Sam. c. 14. 53. Prosperitēbat sibi Saul de omni viro forti, et omni strenuo, quē recipiebat ad se. Eiusmōdi milites celebrantur 2. Sam. c. 23. c. 23. 4. & Ier. c. 11. c. 12. per tot. vide Bozer lib. 2. c. 3. de polu.*

Numerus militum, pro regni naturā, qualitate, & cūcūstantiis tēporis, modo maior, modo minor esse potest.

Et ut modi milites sunt pedites, vel equites.

Pedites dēduntur, qui sine equo pedibus militant. Et sunt sclopetarii, hastarii, scutarii. 2. Chron. c. 1. 2. 1. c. 14. 8.

Equites sunt, qui e quo militant, quē eius rei causa recipiunt. *De quib. in Repub. Iudaorū vide. 1. Reg. c. 1. 26. Erat Salomoni*

quadraginta millia praefepiorum equitum, ad equitatum ejus & ad duodecies mille equites. 2. Chron. c. 9. 25. ita ut essent Salomoni quater mille equites, quos collocavit in civitatibus curruum & apud regem Jerusalemis; addé Est. c. 8. 10. 14. 2. Chron. c. 17. & c. 1. 14.

Milites eiusmodi electi sunt ordinarii, vel subsidarii.

Ordinarii sunt perpetui milites, qui sunt ex civibus electi, ut ex munere & arte militent, semperque parati sint, prompti manu, armis & experientia rei militaris, ad subita casuum, aut bellorum. *vid. Lips. lib. 5. c. 11. politic.*

Ex munere dico, quia sub quodam stipendio magistratus conducti, hodie, ut plurimum immunitatum quarundam concessione, ad incidentes necessitates Reipub. patriæ, ex locis, provinciæ variis, à magistratu evocantur.

Arte dico, quia informati peritia bellandi, instructi sunt omni armorum exercitio, disciplina castrorum, utiq; militiæ.

Præstat enim & vilis constat armis erudire suos, quam alienos mercede conducere. Nam, ut ait Lipsius, quod exteri in iru & reditu consueverunt, hoc si in armendis domesticis & exercendis, impendis, egregiam habes & ad manum tibi semper militarem manum. Et illi longinquo accersendi & cum dispendio sæpe expectandi sunt: domestici in tua sede uno edicto evocantur & adsunt.

Ordinarii hi milites sunt duplicis generis. vel enim sunt certis locis regni adscripti: vel in domiciliis suis relictæ. Certis locis regni adscripti, sunt stationarii, qui rursus sunt limitanei, vel præsidarii, vel prætoriani & *συναρτοὶ* hæc, magistratus suavitati, quibus quandoque extranei miscentur.

Limitanei sunt, qui limitibus regni, tuendis præfunt & ripis circumstanti, quibus diversorum regnorum fines distinguuntur. 2. Chron. c. 17. 2. *Disposuit copias per omnes civitates Judee, quæ mannae erant, & disposuit stationarios per regionem Judee, & c. & vers. 19. 2. Sam. c. 8. 6. & c.*

Præsidarii sunt, qui absquequam in regni finibus, ad locum aliquem tuendum & servandum, à summo magistratu collocantur.

eantur, in medietate regni, vel metropoli, vel aliqua eius provinciarum.

Prætoriani & *σωματοφύλακες* summi magistratus sunt, quos ille semper habet ad manum & circa se paratos, si quid sibi, vel Reipub. ingruat, quod prompto auxilio opus habeat. *vocantur satellites illius, perpetuo ipsum comitantes & contra vim & insidias incidentes, defendentes.*

Officium ergo non inerat, corpus & vitam summi magistratus contra pericula & iniurias aliorum defendere, vique armata propulsare illata non violentiam, vel inferre aliis. Deinde neminem ad magistratum admittere sine eiusdem venia & mandato.

Exempla ejusmodi satellitum passim videre licet in Saule, 1. Sam. c. 16. 17. in Davide, 2. Sam. c. 8. in finibus Pet. Martyr. & c. 19. 33. & seqq. c. 12. 17. 18. 19. 20. 21. c. 15. 14. 16 & seqq. c. 9. 4. ubi lun. 1. Sam. c. 22. 6. 7. c. 26. 15. 16 in Salomone. 1. Reg. c. 10. 5. 6. 8. ubi lun. & c. 4. 1. Reg. c. 14. 28. 1. Chron. c. 18. 17. cap. 29. 1. 2. 3. 4. 2. Chron. c. 17. 14. usq. ad finem & numerantur, 1. Chron. c. 27. c. 28. c. 29. 2. Reg. c. 11. cap. 24. & in pluribus aliis magistratibus tam piis, quam impiis. E. C. ca. 1. 11. 14. Dan. c. 1. 4. 19. 20. Exod. c. 11. 8. c. 8. 3. 31. c. 7. 13. 23. Jerem. c. 22. 5. 6. 7. c. 17. 25. c. 34. 19. 2. Chron. c. 9. 25. Iud. c. 24. 25. vid. Petr. Greg. lib. 22. de Repub. c. 11. vide tit. C. de apparitor. prefect. prætor. tit. C. de offic. magistr. offic. ubi Curat. tit. C. de domest. & protect. ubi Curat. Lips. lib. 4. politic. c. 6. & 7.

Tales satellites tempore regum Laïcorum, sumebantur, ut plurimum ad latera regis ex Chæretis & Pelethiis, & filiis, vel cognatis regis. 2. Sam. c. 15. 18. 19. 20. c. 9. 4. ubi lun. alius est c. 8. in fine ubi & Pet. Martyr. 1. Chron. c. 18. 19. Genes. c. 41. 25. ubi Iunius. Senec. 1. de clement. Somnum ejus nocturnis excubiis munitur hi custodes, latera objecti circum, fastigium defendunt, in currentibus periculis se opponant. & Tacit. 1. annal. miles in forum, miles in curiam comitabatur. & Senec. 2. lib. 1. de clement. Quamquam in nullo metu, decori tamen eos ornamentis causa habeat magistratus.

Milites ordinarij in domicilijs suis relicti, sunt qui muneri artificio, vel opificio suo vacantes, semper ad postulationem superioris prestò sunt armis expediti, ad mandata evocantis exequenda, armis pugnaturi.

Itaque certo numero in quovis pago oppido, urbeve sunt descripti, & specialibus suis praefectis parent, à quibus cum evocantur, colliguntur. *vocantur tales milites legionarij.*

Ad ejusmodi ordinarios refero quoque quovis regno & provincia, quos vasallos vocant, qui ideo feuda à superiore acceperunt pro stipendio militari, quo fruuntur eam ob causam; cum reliqui ea de causa vestigalia & indictiones solvant quos magistratus ideo defendere tenetur, & à belli laboribus immunes servare. *Per. Greg. lib. 1. 1. de Repub. c. 3. n. 12.*

Subsidiarii sunt milites auxiliares, ordinariis, tempore necessitatis succurrètes. Ejusmodi auxiliares sunt reliqui domestici & cives oēs: vel locii & confederati ex alio regno acciti.

Reliqui oēs cives ad bellum atque idonei, nemine excepto, tempore necessitatis, ad vim illatam propulsi, vel inferendam evocari, parati esse debent. Hoc eni requirit ab ipsis amor patriae, còmunis periculù & fides quàm magistratui presterunt. *vid. sup. c. 20*

Socii & confederati tales eligendi sunt, qui potentia valent, & in proximo habitant, non remotius, *Hi enim & viribus & loci oportunitate, auxilia prestare possunt infirmis & miseri ipsi opus habent auxilio. Nisi victimus talis sit, casus ruinae esse possit secum trahere, quoque periclitante, in periculis erit. Videmus enim, eos quos ignavia, aut prava collidit, ut alienis laboribus curi essent, armis àstinuit, acerbissimas penas solvisse, & victoris pradam fuisse. Per. Greg. lib. 11 c. 3 ubi exempla recenset, & de mercenariis militibus agit. Abraham tale fedus pepigit cum Amorrhæis. Genes. cap. 14. & Maachabai cum Romanis 1. Maachab. c. 8. David cum Tyri rege. 2. Sam. c. 5. & Salomo. 1. Reg. c. 5. vide Boet. de jure belli lib. 1. cap. 7. & 2. Chron. c. 19. sed tamen impiorum auxilia raro prius fausta in bello gerendo. 2. Reg. c. 8. 28. c. 9. 16. 2. Chron. c. 28. 2. & 1. 2. c. 23. 8. c. 20. 37. & 25.*

Sequitur de militum prefectis constituendis à magistratu summo. Eiusmodi sunt, qui tempore pacis militibus domesticis ordinariis & subsidiariis præstant, eosque gubernant.

Præfetti hi sunt generalis unus & alii speciales.

Generalis ille unus præfectus à summo magistratu constitutus est, cui omnes reliqui speciales sunt subiecti. Consultum est, hunc generalem præfectum ex prioris regni constitucione, vel ex filiis summi magistratus maxime idoneis. 2. Chr. 6. 11. 11. 23. 2. Sam. 6. 9. 2. 4. 2. 20. 23. add. 1. Sam. 6. 18. 1. Chro 6. 12. 6. 13. 6. 14. 2. Chro 6. 17.

Officium huius præfetti generalis est, videre & curare, ut speciales inferiores officii iunctu faciunt, id est; veluti inspectore reliquorum est. 2. Sam. 6. 9. 4. *Et Behaia præerat Coreibais & Pelibais, filii denique Davidi præfetes erant; his Iunius vocat.*

Requisita huius sunt, scientia rei militaris, virtus, felicitas, autoritas, liberalitas.

Scientia rei militaris in Duce omnino necessaria, in qua sunt præcipua, ut hostem fame magis, quam in ferro urgeat. deinde ex occulto hostes temperat. Tertio, inter hostes discordiarum præcuret causas, Quarto, aciem bene ordinare possit, ne sol, pulvis, ventus, ve pugnantibus molestus sit. Quinto, non expectet dum hostium copia augeantur. Sexto, non noctu, sed die militet. Septimo, sciat omnia suos milites exhortari & animare. *Sed ut scientia rei militaris dico infra cap. 7.*

Hæc scientie rei militaris, si accedat virtus, felicitas, autoritas & liberalitas præfetti, dici non potest, quantum ad bellum conferant.

Præfectus specialis est, qui generali subiectus præest, certæ alicui provincie, partibus, urbi, vel oppido.

Officium huius est in ratione informandorum & instruendorum militum sibi commissorum & exercituum in se regendorum, duendorum, movendorum, ordinandorum, & reducendorum.

Instituto & informatio in re militari constat præceptis & exercitatione.

Præcepta sunt de pernicia & secretis utitur armis, vim inferendi

depellendi, iustus declinandi, cedendi, insequendi, urgendi, adoriendi hostes, pugnandi, obsidendi, impetum facienda, expugnandi munia, depellendi obsidentes, vel expugnantes, solvendi obsidionem, utendi stratagemate & insidiis, quovis armorum genere scire in pugna utendi, castra metandi, servandi ordinem militarem, aciei instruenda, actiones belli instituenda. *vide Psalm. 118. 35. & Psalm. 144. 3. 1. Chron. cap. 12. 33. instruitur omnibus armis bellicis, &c. 7. 35. & siqq. ubi peritia & exercitatio in bello gerendo commendatur per 108. cap. 12. & c. 11. & 2. Sam. c. 1. 18. ubi David constituit, qui docerent Iudeos arcum, seu modum bellandi.*

Exercitatio, est actionum illarum bellicarum, quarum demonstratio facta est, usus in quolibet armorum genere, inter milites, hostiles partes, diis causa agentes, in quibusvis belli actionibus.

Exercitatio ad pedites pertinet, est de militari gressu & incessu servando, de cursu tardiore, vel celeriore, de saltu, natatione, castrorum constitutione & munitione, intervallorum observatione, ordinum dispositione, conglobatione & laxatione agminis.

Exercitatio equitum est, de ascensu & descensu equorum à dexteris & sinistris de concitando equo & regendo, cohibendo, agmine & ordine servando, & similibus.

Atque eiusmodi exercitatio singulis trimestribus, certis in locis diligenter fieri debet, ubi milites hi domestici conveniant, postea recedantur, & à praeceptis ludentur, gnavi delectantur, strenui laudantur, & ad maiores ordines promovantur.

Quilibet miles habeat propria arma, eaque bona, quilibet equus suam, non mutuatium equum, non strigulum, male curatum, perire equum regere sciat, decurrere celeriter in equo, armisque necessariis uti, &c. *vid. 1. Chron. c. 12.*

Exercitatione corporis & animi vires preparantur ad bellum etiam in praeconatio, hastiludis, pugillaribus, torneamentis, cursitationibus, portatione, festinatione, *vide Alios in lib.*

de fugari certamine. c. 2. in fin. par l. qua actione. 7. §. si quis in col-
luctatione ad l. Aquil. l. milites. 15. ibi, ut armorum quotidiano usu ad
bella se praeparent. C. de re milit. lib. 2. Sic Cyrus major Persas exer-
cuit. Xenoph. lib. 6. de paedia Cyri.

Vtinam magistratus nostri hac in re Romanos imitarentur & tyro-
cinia eiusmodi instituerent, studiosèque conseruarent, quò necessitatè
tempore eas militaris & pugnae peritus in promptu habere possent. De
quo tyrocinio ego latius infra cap. seq.

Huc puto respicere duella illa, quae virtutis & honestae glo-
riæ causâ committi solent, præmio, vel sola gloria, veluti pu-
gilatus die fecht schulen, item hastiludia & torneamenta prin-
cipum, comitum, baronum nobiliû; qualia duella iure, l. 2. l. 3.
de aleator. l. 3. §. pen. de injur. l. qua actione. 7. §. si quis. ad l. Aquil. l. ff. de
31. C. quares pign. oblig. l. si datus. 6. §. athleta; de excusat. tur. l. unie. C.
de athlet. lib. 2. & consuetudine permittunt. Monomachias aliad
non permittendas. velle asserit Petrus Martyr, & Bodinus. lib. 4. c. 7.
Camerarius part. 2. modis. c. 19.

Sed institutio & informatio in re militari, hodie serè quibusdam in-
uiciliâ visa est, de quò ne Lips. lib. 5. de milit. Roman. dialog. 20. Con-
currunt, ait, uomen apud scribam profecti sunt, in veste aliqua mutant,
ferocius incedunt, bacchantur, potitant. Ecce iam miles. Et cum nemi-
entem profectatur, quam non didicerit, sola haec militaris est, quam om-
nes scire se arbitrantur; uariabit hinc Germani per uersam opinionem in
tra paucos annos totios militari. Inde hoc oritur, ut militari sciensia
non instructi, in acie & conflictu statim concidant & occumbant.

Specialis eiusmodi praefectus est vel provinciae, vel civitatis,
oppidi, paræci, vel praefectus praetorianorum. 2. Chron. c. 32.
Ecc. 33. 14. 2. Sam. c. 23. 1. Chron. c. 12.

Provinciae praefectus est, qui aliquor civitatum, oppidorum
pagorum, uel militibus praest, ut milites oriundos ex illis regat
& ad bellum instruat & exerceat.

Civitatis praefectus est, cui milites ex civitate oriundi seu
ordinati sunt commisi.

. Oppidij præfectus, cui milites ordinarii oppidani sunt commisi; sic & pagi præfectus.

. Paræciæ præfectus est, cui milites ordinarii electi in paræcia habitantes, sunt commendati.

. Præfectus prætorianorum militum est, cui cura & gubernatio prætorianorum militum est commissa, *vid. 2. Chronic. cap. 17. vers. 14. & seqq. 2. Samuel. cap. 23. vers. 23. cap. 9. vers. 3. 4. 1. Chron. cap. 18. 17.*

. Præfectus præstidiariorum militum est, cui horum cura & inspectio est data.

. Præfectus limitaneorum militum; & præfectus elasiaticorum militum præfectus subsidiariorum, quis dicitur. latius ex precedentibus liquet.

Apud Turcas quoque, ut refert Zuinger. vol. 2. lib. 3. varia sunt militum genera, Thimarci, lanizari, Asapui & Allangi. Quorum hæc est fere diversitas. Thimarci sunt milites equites omnes, quibus ager ab imperatore est attributus, unde unus cum quatuor militibus loricatis vivere possit. Quando quidem Thimer, apud eos intelligitur ager unus, de quo quandoque milites vivunt de decimis per subditos provinciarum; de domibus & omnibus terræ nascentibus, frugibus dactis, quamvis agri æquales non sunt: Est enim aliquis qui in viginti, alter in triginta, aut quadraginta thimar di vidi possit, ab uno tamon possessus. Sed pro magnitudine agrorum, agri, ac proventus, talis possessor equites, si vero milites tenet. Sic computatis agris militibus, maioribus & minoribus, qui habentur in Romania, numero sunt quatuor millia & quingentes. In Natolia vero cum numero si, q. in quies mille & quingenti thimar, fiunt viginti septem millia & quingenti milites. Ex quibus omnibus thimar in Natolia & Romania resultant, q. in quingenta millia equitum, qui præces obediunt suis præsidibus, & semper stant parati ad bellum. Nec aliud alimentum habent, quam ex agris illis. Tam præclare homines barbari imperio consulere norunt.

Alteri militum genus est, qui lanizari dicuntur. Omnes in prædices sunt, & ex stipendio imperatoris vivunt, & imperatori semper adstunt. Alijque

parte horum est ex Romania & ab origine Christiani, &c.

Assapii sunt milites gregarii minus exercitati, ac pretio conducti, habentes pro stipendio viritum aspera quinq; per diem, quorum quinquaginta ducatum aureum faciunt.

Allaggi voluntarii milites, militant ad fortunam, sine agris & sine stipendiis, quintam partem praeda imperatori dantes.

Lanixari impuberes adhuc ex toto imperio leguntur à conquistoribus, & aliquandiu militari disciplina instruantur sub magistro in publicis gymnasiis, mox militia adscripti, amittuntur. breviori veste & p'ed albo & sursum versus erecto: arma bis scutum, ensis, & arcus, hi castra muniant, urbes oppugnant.

Assapii levis armatura pedites, ense, fendo et longiore hasta instruantur, rubropileo, à lanixaris discreti, hostium equos in proelio confodiant, etc. latè Zuinger. d. loc.

Sequitur tertium requisitum curæ militaris tempore pacis, quod est in comparando adparatu ad bellum necessitatio, qui est. I. in pecunia. II. armis. III. annona. IV. munitionibus, V. fœderibus.

Pecunia ad bellum gerendum, tam necessaria est, ut nervus illis rectè dicatur & spiritus vitalis. Nam sine hac miles extraneus haberi & conduci non potest, neque domesticus stipendia sua annua restitueret, & omnia venalia pecuniae: & nihil tam manuum, quod eâ non possit expugnari. Huc referuntur thesauri magistratus, de quibus dixi supra.

Arma etiam, quia sunt instrumenta, quibus bellum geritur, vis infertur & propulsatur, quàm maximè necessaria. Hæc durabilia, levia, & apta esse debent. quibus etiam uti possis, priusquam ad manum & iactum pervenisti possis. Ideo iue tempore pacis magistratus armorum copiosus, seu armentarium instructissimum procurabit, in quo omnis generis arma, quibus in bello milites pedites, vel equites uti solent, in quavis belli actione, ad quamvis necessitatem incidentem, sunt in promptu & ad manum.

Eiusmodi.

Ejusmodi arma sunt bombardæ, quas vocamus, minores & maiores, cum caterva magna globorum & pulveris bombardici, carri, curus, quadrigæ, ligonæ, secures, hastæ, gladij, thoraces, & si quæ aliz armorum species, quibus utimur in obsidionibus, vel defensione munitionum, seu fortalitiorum 2. Chron. c. 11. 12.

Et in unaquaque civitate clypeos & spicula, hoc est, omnia armorum genera, tam ad defensionem, quàm offensionem, disposuit, & 2. Chron. cap. 17. 1. 2. ita Iosaphat pergebat crescere usque ad summum, & in Iobabba edificavit arces & civitates armamentariorum. cap. 3. 1. 5. paravitque missilia copiose & scuta, 2. Chron. c. 16. 4. Philistæ Indam arma, ne Iobabba possent, certo consilio ademerunt. 1. Sam. cap. 13. 19. 20. 21. 22. Vid. 2. Chron. c. 8. 4. 5. c. 11. 12. c. 16. 1. 1. 2. & seqq. c. 22. 1. & seqq. De bellicis tormentis veterum & recentiorum. Vide Scipio. Ann. lib. 19. discurs. 3.

Arma alia tuendi nostri gratia, alia ad offendendum, alia ad utrumq; usum sunt comparata.

Ea quibus tuendi nostri gratiâ utimur, sunt galeæ, cassides, thoraces, seu lorice, quarum altera pars pectus & torum epigastrion, altera verò dorsum ac partes corporis posteriores operit.

Quibus præcipuè utimur ad alium offendendum & laedendum, sunt gladius, machæra, comphæra, ensis falcatus, hasta, bipennis, jacula, sagitte, balista, aries, icorpius, seu onager, mallooli, falces murales, mucicæ, testudo, musculi, vineæ, plumbæ, & alia bellica instrumenta, de quibus Veget. & alii.

Hodie in militari usu sunt galeæ, cassides, thoraces seu lorice, quarum duo sunt genera, unum fibulis confectum, veluti macula variæ. Alterum est, quod solidis laminis ferri hæretè compactum. n. est squamarum modo, aut cum de solido ferro tota thoracis formâ ducitur.

Sunt quoque in usu hodie hastæ, bipennes, machære, comphære, bombardæ, seu machine fulminantes, varii generis. Habemus

habemus etiam armatos pedites & velites peltatos. Item equites cara phractus, aut hastatos, aut leviter armatos. at hi omnino melius hodie instructi sunt, quam olim.

Ad arma quoque pertinere dicimus, sine quibus, vel arma non habere, vel iis uti non possumus, uti sunt eorum artifices, pulvis bombardicus, globi, currus, quadrigæ, iumenta, na ves; *De variis armorum generibus, vide Zuinger. vol. 2 & lib. 3. Alex. ab Alex. lib. 1. c. 20. & gen. dier.*

Annona etiam omnino necessaria, si quidem nemo potest cum hoste simul & natura pugnare. Hanc igitur tempore pacis, magistratus copiam magnam colligere & in usum belli reponere debet.

Annona autem nobis hic est, quicquid ad vitam humanam sustentandam, est necessarium, vel utile, uti panis, frumentum, caro, vinum, cerevisia, vestes & similia alia. 2. *Chron. c. 11. v. 11. disponens in eis antecessores & apothecas cibi & olei & vini. & vers. 23. & cap. 17. 13.*

Solet verò commearus ejusmodi & annona reponi in munitis locis. 2. *Chrō. c. 11. 23. & c. 17. 13. & res multa et aut ei per civitates Juda ad commearum pertinent. v. ibidem Iun. 2. Reg. cap. 20. 13. & seqq.*

Romani comparant totius anni ad usum & cibum militum in accens, frumento, lardo atque hordeo & pulvis ad usum eorum condidant habebant, & Iudei dispensatores annona militaris etiam tempore pacis habebant 1. *Reg. c. 4. 27. 28. Iudic. v. 20. 10. vid. Pet. Greg. lib. 1. cap. 2. de Repub.*

Munimenta, seu munitiones, sunt loca munita, propugnacula & fortalitia, ut vocant arces, castella, civitates, oppidave vallo, fossa, aqua, muris, vel alius propugnaculis, contra omnem vim externam munita, quibus provincia defenditur quovis tempore pacis & belli, quæque receptaculum & refugium sunt præsentibus militibus, aliisque civibus, & quibus civium & subditorum salutis & securitati consultitur, & in futurum & in

peris tempus prospicitur, ne nudata propugnaculis regio in-
vadendę ac dissipandę illecebra quędam sit. *Pet. reg. lib. 2. cap.
1. & c. 5. Junius part. 2. politic. quęst. 64. Bodin. lib. 5. c. 5. Scip. Amirat.
lib. 19. discurs. 4.*

Ejusmodi propugnacula in limitibus intra regnum & di-
tionem habere est conlatur, tam contra subditorum rebel-
lionem, quam hostium invasionem. *1. Reg. c. 9. 19. 2. Chron.
c. 11. 5. 6. 1. Sam. c. 30. 6. vid. Greg. lib. 2. c. 3. 4. & seqq. & portus maris
absq; presidio iusto nunquā relinquendus est, similiter civitates maritima.*

Quandoque etiam hac in vitam populum ad rebellionem & d. f. Ho-
nem & hostes ad invasionem & obsidionem, vel ipsos cives faciunt confi-
dentes, ignavos & umbolles & principes tyrannos quę illis adversus popu-
lum ac vicissim propugnacula populo erga principē suspicionē et diffiden-
tiā ingenerare solent. Ideo necesse est propugnacula subditi tyrānidis nidos
& tyranni iuga subditorum vocant. *Bodin. lib. 5. c. 5. de Rep.*

Aliquando status Reipub. tētiūet popularis, non patitur
pręter metropolim munitam, ne nobiliores, vel alii aribiētōs
imperium, statum Reipub. subvertant.

Principes quandoque imperant populis pervicacibus, quę
domari sine talibus non possunt. *Bodin. d. c. 5. Greg. d. loc.*

In limitibus regnorum, subditi hostium excursionibus sunt
expositi, in civitatibus munitas Reipub. intulci, ubique pre-
sidiata probent propugnacula. Nam ingressu in regiones, quę
carent propugnaculis, vel munitioibus, obręto, facillē omnes
vincunt. Imō neq; cum munitioibus, neque sine illis tuta
potest esse Reipub. *Bodin. lib. 4. ca. 5. de Repub. ubi iuga subditorum
& flagella principum propugnacula vocant.*

Propugnacula quędam utilitas quędam etiam necessaria
utilia illa, quibus civitas defenditur, aut in quibus populos
suos potest habere refugium. Necessaria illa, sine quibus
regio, vel provincia patet hosti. *Doser. lib. 6. cap. 3. de poliet. conflic.*

Plura propugnacula habere, quę custodiri non possunt, nō
prodest.

Munita

Munita propugnacula dicuntur natura loci, vel arte. Loci
 alimur et alperitate, a qua copia, vel alia incommoditate ac-
 cedas. *Eiusmodi in Belgio plurima sūt.* Arte munita dicuntur, quae
 aggeribus, fossis profundis, murisve altissimis defenduntur.
*vid. Bodin. d. lib. 5. c. 5. Gregor. lib. 2. c. 1. Machiav. dell. dispur. polit. c. 24.
 lib. 2. Melch. lan. lib. 2. quest. polit. 64.*

Ejusmodi propugnacula expedit habere extrema, in finibus
 regionis, & mediterranea in medio regionis, quo extremo ali-
 quo occupato, hostis nihilominus ab aditu & interiorib. regio-
 nis arceatur. *vid. Sc. Amir. li. 2. de regni regisq. instit. ubi ex õplis illustr.*

Sunt verò munitioes fides hominib. & attende. Facile fiet,
 ut insidiæ evitentur, si sepe praesides munitioum mutantur.

Consultum ergo est tempore pacis, ut magistratus propu-
 gnacula & munitioes veteres repararet & conservet. *videre licet
 exempla Esa. c. 17. 3. c. 23. 13. c. 27. 10. 11. c. 45. 1. 2. Ierem. ca. 7. 14.
 Hose. c. 8. 14. 2. Chronic. c. 11. 5. Isaq. resedit Rechabab. Ierusebalaimor,
 & edificavit civitates ad munitioem in lebuda. 6. edificavit, inquam,
 Bethlechemum & Hetanum & Thecobam. & seqq. & vers. 10. Et
 Tzotham & Aialonem & Chebronem, quae sunt in lebuda & in Bivia-
 mine: civitates munitioum. 11. confirmavitque has munitioes, dispones
 in eis antecessoras & apothecas cibi & olei & vini. 12. Et in una quaque
 civitate clypeos & spicula, denique confirnavit eas quem plurimum. &
 vers. 23. 2. Caron. c. 12. 4. civitates ipsas munitioum. & c. 14. 6. adifi-
 cavit quoque civitates munitiois in lebuda, cum quiesceret ea terra &
 nulli gereretur secum bellum annis illis, nam quietem ei dederat lebo va.
 7. Dicitur enim Iudais, edificemus civitates has & circumdemus muro &
 & turribus, & vallibus & vallibus, & ceteris, dñi haec terra nobis est exposita,
 quandoquidem requiesimus leboyam. Quam nostrum, requirentibus dedit
 quietem nobis circumquaq. Quapropter, edificaverunt & prosperari funt.
 8. Fuerunt autem Aja copia, ferentes clypeum & spiculum, & lebuda
 precensorum, mullum. & Benjamin, autem ferentium scutum & conde-
 nis, & arcum, duxerunt, & Benjamin, mullum, & ceteris, & valentis re-
 bore. & Caron. c. 12. 4. 3. Nam, & spicula, & ceteris, & ceteris*

Iehuda, que iunxitur erant, & vers. 12. isa. Iehosaphat. pergit at crescere usque ad summum, & edificavit in Iehuda arcis & civitates armamentariorum, & vers. 13. 19. & 2. Chron. 2. 27. 3. 4. Civitates etiam edificavit in montanis Iehuda & in saltibus edificavit palatia & turres, & cap. 32. 5. praeterea confirmans se edificavit locum murum illum perruptum, quem perduxit usque ad curvas, sed non veram murum alteram, & confirmavit munitiorem civitatem Davidis paravitque missilia captosa & scuta, & c. 33. 14. postea autem edificavit murum exteriorem, civitatis Davidis ad occidentem Gichonis ab ipso torrente usque ad ingressam per portam piscinarum, quem circumduxit altius, excolens eum valde: ac praeposuit praefectos captivum omnibus civitatibus munitis in Iehuda. vide & huc refer historiam Nehemia cap. 2. & seqq. ad 2. Sam. c. 5. v. 1. Reg. 49. vs. 19. Nehem. c. 7. 3. Pet. Greg. lib. 2. c. 5. & Bodin. lib. 5. c. 5. Borer. lib. 6. de polis instituend.

• Federata ita cum locis, qui non mediocri potentia valent, & in proximo habitant, vel qui clivis & aditus nostrae regionis tenent, vel qui nobis in bello plurimum prodesse possunt, si sunt amici, vel nocere, si sunt hostes, aut quibus periculum commune est, conducunt. Cum infirmis miseris & afflictis haec inire periculosum, nisi tales illi sint, quorum ruina te quoque, & peritura sit, tam enim utile est, ut vel te jungas, vel lites occulte, aut aperte. 1. Reg. ca. 5. v. 16. 17. 18. 2. Reg. ca. 16. v. 6. 7. 8. videntur enim quos ignavia, aut praevocalliditas, ut alienis laboribus tui desunt, armis abstinent, acerbissimas saepe penas solvisse. vide Lipp. lib. 4. c. 9. Bodin. lib. 5. c. 6. et lib. 1. c. 9. Borer. lib. 6. c. 9.

• Non est ita que semper prudente, nolle cum vicinis in bello periclitari: sed tunc id tutum, quando extra te illud cum certam posse vicinorum ruinam scire esse poteris: Alioquin quiescere minime nobis prodest, ubi vicini populi ruina & fustas ad nos usque peringere potest.

• Initis vicinorum potentia nimium ac manifeste crescentis a vicinis mutare occurrendum & hyperestimo resistendum est, ne rates alius adeo excrecant, ut si libuerit vicinam possint oppri-

oppri-

opprimere. *Scip. Amirat. lib. 20. dis. 11.*

Cum impiis vero tempore belli fœdera non sunt facienda.
Exod. c. 23. Deut. c. 7. Hos. c. 6. c. 7. c. 11. 2. Chron. c. 16. c. 18. 1. Reg. c. 11. 2. 2. Reg. c. 8. c. 15. c. 16. 2. Chron. c. 29. c. 28. Eps. c. 26. c. 30.

CAPVT XXXV.

*De cura & administratione armorum tempore belli
 & primum de belli susceptione.*

DE tractatione & cura armorum tempore pacis huc usque
 sequitur de illa, quæ est tempore belli.

Bellum est actio hostilis, aut iniuriam depellendam, vel vindicandam à magistratu vi armis que contra hostes, pacis retinendæ, vel consequendæ causâ legitime suscepta & administrata, nisi desinit *Obrecht. add. Covarruv. inc. peccatum parte 2. §. 10. de reg. jur. in 6. Bocer. lib. 1. de jur. belli c. 1.*

Hostes vocantur, qui nec provinciales, regnicolæ, neque fœderati sunt regno, seu Reipub. sed in alieno vivunt regno, & quibus bellum legitime à nobis est indictum, vel qui bellum nobis indixerunt, aut hostiliter nobiscum agunt. *Vid. Lib. hostes. 118. ubi Dd. de verbis signific.*

Bellum igitur est eorum discordiæ tempus et actio duorum dissensionem populorum, nulli communi magistratui parentium, vi et armis causam controversant disceptantium, ut dicit Dancus ex Gell. lib. 1. c. 25. Att. c. 25.

Actio eiusmodi bellica, constat membris duobus, susceptione scilicet, & gestione belli.

Susceptio belli est primum illius inchoatum, quod legitima belli fundamenta, & iusta iusta feruntur & examinantur.

Eiusmodi vero sunt causæ belli iustæ & apparatus belli eius necessarius.

Causæ belli iustæ esse censetur, quæ iure nititur & summa magistratus autoritate.

2. Causa belli, quæ iure nititur, est. 1. defensio & propulsatio
 vis illatæ. 2. religionis pure defensio. 3. repetitio rerum per in-
 iuriam ablatarū. 4. iustitiæ denegatio. 5. conspiratio cum hoste
 & rebellio. 2. Reg. c. 17. 4. 2. Chron. cap. 36. 13. de quibus causis vide
 qua dixi supra c. 11. & differit Danæus lib. 6. politic. c. 3. & Lips. li. 5. c. 4.
 Covarru. in c. peccatum. part. 2. relect. §. 10. Bocer. li. 1. de iur. bell. c. 5.
 Greg. lib. 1. cap. 1. c. 2. P. Martyr. in locode bello. & Iud. c. 11. Belli
 iusti exempla vide Genes. c. 14. 1. Reg. c. 20. 1. Coron. c. 10. Nebem. c. 4.
 1. Sam. c. 11. & passim in libris Reg. et Chronic Sed sæpè nimia regni, aut
 Reipub. alienius potentis, victoria, vires, pacis felicitas, et apes, in tenuio-
 res bella iniquè suadent. 1. Reg. c. 20. 10. 2. Reg. c. 14. & 1. 3. 7. 4. 19.
 32. 17. Item furio faciesque belli in aula sunt nobilitas, ferocia, ambitio,
 que cum tantè principè in bella propellunt, sub prætextu causæ publicæ.

Sed hæc causæ facillè redigi possunt ad duas, quarū prior est
 defensoria, altera vindicatoria. illa iniuriā propulset, hæc vindic-
 cat iniuriā illatam Deo, vel Reipub. vel subdito, vel ecclesiæ.

Defensionem autem intelligo duplicem, tuam & alienam.
 Tuam, cum vim à te tulit; arces & libertatem, patriam, pa-
 rentè, ve armis tegis.

Alienam, similiter duplicem accipior: cū scilicet à sociis, aut
 oppressis defendis vim & iniuriam. Cicer. 7. de Reipub. nullum bellū
 iū. nū. à civitate optima suscipitur, nisi aut pro fide, aut pro salute. Cicer.
 1. Offi. Qui non defendit, nec obstitit, si potest, iniuria, tam est in vitio, quæ
 si parentem, aut patriam, aut socios deserat. Lipsius lib. 5. c. 4. Jun. Bra-
 sus de vindic. contra tyrann. quest. 3.

Vindicatoria causæ belli locum facit bello postquam dis-
 ceptatio & repetitio ablati locum non habet.

In iuste bellum motum, si iustum malum habet, vide exempla Dav. c. 10.
 4. 1. 2. 3. 1. Reg. c. 27. & 1. 8. 2. Samuel. cap. 10. 6. 1. Reg. c. 20. 2. 2.
 Reg. cap. 23. 29. 2. Chronic. cap. 33. 20.

De iusta causæ belli exercitus etiam docendus. Coron. c. 134. 5. 6.
 2. Reg. c. 19. 1. 10. 11. Iudic. c. 11. c. 2. P. Greg. lib. 13. de iust. 1099.
 Argumenta quibus utuntur Anabaptistæ ex Legibus. c. 19. 18. 1.

*Per. s. 3. 9. Matth. c. 5. 8. & seqq. & aliunde sumpta, ad demonstrandū
bellum non licere gerere Christianis; elegantē refutat P. Martyr in locis
comm. loc. de bello. Et licere probat argum. Luc. cap. 3. ubi Iohannes mite-
ribus prescribit, quid faciendum illis sit. Et Christus commendat fidem
cantariorum & Cornelii militis preces & elemosyna placent Deo: Et ma-
gistratus usus gladii datus. Rom. c. 13. Deut. c. 20. Exempta vide Num.
c. 31. c. 216. Exod. c. 17. Deut. c. 3. P. & c. 13. Ios. cap. 1. & seqq. & toralib.
Iudic. Sam. Regi & Chronic. Psalm. 118. & 144.*

Summi magistratus autoritas in bello suscipiendo, & con-
sensus ordinum regni, ut colligitur ex 1. Reg. c. 20. 7. 2. Reg. c. 1. 9.
2. ad bellū gerendū necessaria adeo ut sunt, sine illis, aliud in-
ceptum illegitimum & iniustum dicatur, argum. Rom. ca. 1. 3.
Boter. de iur. bell. c. 4. Per. Greg. lib. 11. c. 1. & seqq. de Repub. & Gal.
lib. 1. de pace pub. c. 4. num. 4. 5. 6. per iii. C. ut arm. usus infro princ. in
terdicit. l. 3. ad L. lul. maiest. l. nemini. C. de re milit. Iudic. c. 4. 6. 7. 2.
Sam. c. 2. ubi P. Martyr.

Autoritas vero res de bello suscipiendō à principe adhi-
beri & accommodari non debet, nisi prius omnia frustra sint
tentata remedia alia, vāque illatam à subditis ipse repellere,
vel iniuriā illatam illis vindicare & avertēre aliter non pos-
sit, nec pacem & tranquillitatem in regno, aliter habere. Exod.
c. 17. elige tibi viros & pugna contra Amalec. & Iudic. c. 6. c. 20. 1. Sam.
c. 11. d. 28. 2. Sam. c. 15. 1. Sam. c. 18. c. 25. 1. Sam. c. 11. 9. 1. Videt de
hac re P. Greg. lib. 1. c. 1. Mart. jr. in loc. de bello. num. 9. Deut. c. 20.
no. cum accedes ad aliquam civitatē ad belligerandum contra eam, pri-
mum in vitabis eam ad pacem. 11; Eris autem, si pacē eam responso all-
quo probes, apertiq. sibi erit, inquam, ut populus totus, qui aderit in eā,
sint tibi tributarij & serviant tibi, 12. Quod si non inat pacem tecum,
sed gerat contra te bellum, cum obsidebis eam, &c. Num. cap. 2. c. & seqq.
Iudic. c. 11. 14. 15. 16. 17. 18. 2. Reg. c. 18. c. 19. ubi Ezechias rex non
dubitavit ornamenta templi consistere, ut redimeret necessitatem
pugnandi. adde Iudic. cap. 20. 18. cap. 23. cap. 6. 1. Sam. cap. 23.
Ios. 2. cap. 14. vers. 37. Caesar Augustus dixit, referente Suetonio

c. 25. bellum nunquam suscipiendum, nisi cum major emolumentis spes, quam dampni metus ostenderetur. Cc. Philip. 7. Si pax fieri volumus, bellum gerendum est, si bellum omittimus, pace nunquam fruamur. E. bello enim pax magis firmatur. Ioseph, pax alioquin princeps quia non necessarium bellum movebat, à Deo puniens fuit. 2. Chron. cap. 35. Sic et male esse bellum Rehabeamo, qui relicto consilio seniorum, bellum non necessarium movit. 1. Reg. 12. Alias iuste suscepta bella, Dei bella dicuntur. 1. Ios. cap. 5. 13. 1. Sam. 25. 28. 2. Chron. c. 20. 15. vid. Melch. Lum. part. 2. politic. quest. 67. & seqq.

Sunt tamē duo casus, in quibus etiam inferior magistratus inconsulto superiore, bellum suscipere potest; nimirum, quando ab alio in illâ vi oppugnatur, & se suosque defendit contra violentum in valorem. Deinde, quando superior magistratus debitu non facit officium, aut tyrannidem in subditos exercent. de qua re supra c. 18. & cap. 37. de tyrannide.

Autoritatem autem & approbationem tuam magistratus priusquam accomodet, Deum serijs precibus rogabit, ut hic animum, mentem ipsius & subditorum, ad salutaria, utilia & necessaria Ecclesie & Reip. excitare & dirigere, & ab omni temeritate iniustitiaque abducere velit. 2. Chron. c. 20. 3. Dent. ca. 20. 1. 2. Sam. c. 5. 19. 20. Iudic. c. 20. 1. Sam. c. 23. 1. Chron. cap. 6. 13. 2. Chron. 14. eg. 20.

Deinde ab eodem petet vires & successum. Nec enim gladius, Deo non adjuvante, victoriam consequi potest, Psalm. 18. & 43. 141. Ita Israelitæ consulere Dominum, nam ad pugnam descenderunt contra hostem. Iudic. c. 20. 8. c. 23. c. 6. 1. Sam. c. 23. 29. 14. 37. Ita Asa rogitavit Deum in vocavit dicens: Domina non est apud te. ille difficultas, utrum in pugna an in pluribus. Adjuva nos Deus noster in te enim & in nomine tuo habentes fiduciam, venimus contra hoc malecundissimam. Exterriti itaque Domina Ethiopum coram. Asa & Iuda. superunt que Ethiopes. 2. Chron. c. 14. Sic et Achab potentia Domina vici regem Syria. Benedat, 1. Reg. c. 27. & Ezechias 2. Chron. cap. 32. 7. Confirmamini et fortes estote, ne timetote, neque confirmamini manu regis Syria

Syria, & metū totius multitudine, quæ est cum eo; Nam nobiscum manus est, quam cum eo. 8. cum eo sit brachium carnicum, nobiscum vero laborat. Deus noster ad auxiliandum nobis, & ad gerendum bella nostra. 20. 21. 1. 2. serm. c. 17. Maledictus, qui confidit in homine & ponit carnem brachium suum. Habacuc. cap. 2. Abdia cap. 1. Namm. c. 3. Greg. lib. 11 de Repub. c. 3. Baser. lib. 9. c. 8. de polit. infir.

Deo invocato, naturam cum magnatibus, & viris prudentibus acceri militaris peritis deliberationem de bello suscipiendis instigat, utrum ad Reipub. utilitas pati iniuriam, an vindicare. 2. Chron. cap. 32. 3. Iud. cap. 20. Vbi primò reditus vires regni sui & hostis eum vim, catum & successum & eventum dubium in bello sibi ob oculos ponet, & mala atq; clades publicas belli præcogitabit. Luc. cap. 14. 31. 32. & examinandam qua parte hostis est validior, aut imbecillior, terra marive, domiq; an foris cum eo bellum gerere expediat, quo genere politica regio hostis utatur. Scip. Amiral. lib. 2. discors. 12.

Nam non solum adventus, sed & motus belli calamitatem adfert. Hinc vastitas, supra, cedes, incendia, rerum omnium vastatio. Privata mala etiam non desunt in bello dissipatio, depravatio, captivitas & similia, & quibus odium regnicolorum subditorum in ipsum principem excitatur. Tollitur enim omnis securitas in bello & pericula varia omnibus intantantur, vid. Iudic. c. 5. 6. 7. 11. Ierem. c. 5. 2. 6. Esai. c. 37. c. 26. c. 32. Ios. c. 1. c. 2. Dan. c. 2. 8. omnis latitudo tollitur in eo. Esai. c. 24. & Ios. c. 7. c. 10. 2. 29. vide Masch. Vogel in part. par. 4. Bellum facile suscipitur, sed non ita deponitur, nec illius iniuriam & suam in eiusdem potestate esse dicimus. Nec usquam minus, quam in bello, & vixens respondet. Leaque quantum vis opinionis tuis confidas, non debet tamen coram pro incertis mutare, ut dicit Salust. Errorem vix avertitur contra pecunia in milites. Obicit de periculis & calamitatibus. Bello. n. instigato. n. cessum est. principes male arbitri & culpam ob damna. Pro supra omnes sibi vindicant, adversa tui impetrantur, vide Bullinger. in Decad. 8. explicat. præc. 6. Erasmus in Prox. Dulce bellum inexpertis. Cæsus, seu quævis quicunque etiam adversus in bello alienabit omnium

animos & ea, ut aequo omnium oeciam studia languant. Vide Lipsium lib. 5. politic. cap. 51. & Obsequi. thes. 341. & seqq. & 414. & seqq. de bello. Non igitur nisi post longam deliberationem, bella sunt suscipienda, & robur vimque in utrumque eventum paratis. Coeg. d. lib. 1. c. 2. Lipsi. lib. 5. cap. 5.

Vires considerabit suas proprias, & quae auxilia à sociis & amicis habere possit. Et hostis vires examinabit, et quae belli gerendi commoditates in eis sint, vel esse possint, & quo socii, quaeque auxilia, & quae regionis debilitanda natura; quaeque arcus, loca munita, civitates, quae sunt expugnanda, quibus instrumentis, machinis, & quo tempore expugnari possint. Republice illa faciles solent succumbere in bello, quarum vires poriores, vel omnes sunt mercenariae & detranse; non autem vernaculae, indigenae & in ipsis civibus posita.

Bella incommis & videntes societates obstringenda sunt, ut illis, & quoque comparanda. Thucyd. lib. 2. Diligenter quoque considerabit, quibus artibus, modis, & rationibus vires hostis minuere possint, utque detrahi quomodo impediuntur comatus illius, & facultas nocendi ipsi praecipere quomodo. Vide Obsequi. thes. 414. & seqq.

Perpendet, destrudinem, ubi tollit anim suam regnum est; tunc ad omnes illas res, ubi videtur partes aliquas, quodcumque viderit; obnoxiū & infirmū habere, & qui colliditur eū portione ruinā sibi accelerare solet. Scilicet qui concupiscunt, quod non capiunt; illis melius consiliis & astu res externas morari, arma procul habere; vid. Scip. Amir. lib. 20. discurs. 11. Luc. c. 94. 31. aut quis reo proficiscens, ut committat praesidium ad versus alterū regem non prius consulat confidentem, an possit cum decem millibus occurrere illi, qui cum viginti millibus venit ad versus ipsū. 32. alioquin, cum adhuc est procul legatione missa; reges quoque ad pacem spectant. Pet. Greg. lib. 1. de Rep. c. 2. Kegei. lib. 1. c. 3. Quid vero sit agendum principi, qui potentiorē hostem regnum ejus propediem in vasurum exspectat; docet Scipio. Amira. lib. 13. discurs. 11. & quando bellum suscipiendum; vel differendum, eodem Scipio lib. 10. discurs. 5. tradit.

Perpendet quoque, an tutius & facilius sit, domo hostem expectare, quam ipsam in aliqua terra praeveneri. vid. De lib. Jan. politic. quasi. 73. pars.

2. *Maechius*. *diffus. de Repub. lib. 2. w. 12.* Consultius hostem aggredi in sua terra, quam in ea doceretur poster alatur, & hostis nudetur & privetur necessariorum rerum copia. Melius etiam est praevincere, quam praevinciri. Si vincitur praevincens, id fiet sine maiori periculo, si praevincas, id magna iactura accidet, & terrore incolarum. Exempla habes in Hannibale, Scipione, Turca & aliis. *vide Bodin. lib. 5. cap. 3. de Repub.* Sed si bestis in fines tuos illebas, in angustiis duci & cogi potest, vel falli, est *expos. Gandas, Scip. Ann. lib. 18. discurs. 1. et 2. in utramq. partem disputat.*

Apparatus belli necessarius est, necessariorum ad omnem belli usum comparatio, cum denunciatione belli.

Necessariae ad belli usum sunt res & persona.

Res ad bellum necessariae, sunt pecunia, arma & commedatus, & commodorum, quibus hostis iuvari possit, ademptio. *Poger. d. loco. l. un. part. 2. quae. C. polic. 74. Ranxor. de bello.*

Pecunia est nervus belli, spiritusque vitalis, atque animorum domina & locorum. Nam bellum est non in armis maxime, sed in expensis et sumptibus per quos efficacia arma et utilia sunt: itaque ad rem praecclare gerendas, maximum impedimentum est inopia, sive pecuniaria. Nam ubi aerarium publicum omnino deest, vel est tenuis, ac invalidum, ibi rerum praecclare gerendarum fundamentum deficit. Et fidem atque obsequentem strenuum praestantemq. exercitum vix habebis, cui deest pecunia: et sepe hostis argentis expugnantur, quae armis non possunt, *Greg. d. cap. 20. Scipio Ann. lib. 18. discurs. 3.*

Videndum itaque hic diligenter, ut duplex sit armatum, ordinatum, & extraordinarium.

Ordinatum destinatum esse debet ordinatis publicis sumptibus. Extraordinarium ad extraordinarias ciades & calamitates sublevandas seorsim sancteque reservari debet. *Obrecht. lib. 2. p. 60. seq. Scipio Ann. lib. 1. differe.* Ordinatum aerarium ad militum alendum & impensa solvenda nulli ratione melius quam ex redditu & pensione rerum quae consumuntur & distrahuntur constitui potest. *ut h. die fit in Belgio. Irden. pecunia ad omnes incidentes necessitates semper praesto est, atque in bello non solum, sed in pace etiam ex parte publica.*

*Israel, et centum de mille, et mille de decem millibus, ut componerent ex
 o: citui cibaria, ut possumus pugnare contra Gaba Benjamin. Vide Grego
 lib. 1. de Rep. cap. 3. num. 13. etiff. et C. de annos milit. et rit. de ero-
 gas milit. an. con. Petr. Gregor. lib. 11. c. 5. de Republica. Qui itaque
 rem ita instituit, ut sibi victua sufficiat, et hostis inopia frangat, sans
 quasi inchoat est. Greg. d. lib. 11. c. 3. et 13. etando Rega. lat. Rantorine
 in libro de bello. Bodu. lib. 6. c. 2.*

Est verò annona vitum distribuenda, quæ diligentius quæ
 cōmunis conservatur, constituen dūsq; locus vel civitas, quæ
 supplendis cōmeatib. sit oportuna. *Scip. Amir. d. lib. 13. discor. 5.*

Ergò pabula, frumentum ceteræque species annonariæ de
 necessariæ naturæ, comparari, & in locis oportunis ad resp
 gerendam, vel in munitissimis congregari debent, & quidem
 amplius modus quam sufficit.

Prætercâ etiam quicquid in pecore, vel quacunque fruge
 visioq; hostis ad suum victum occupare poterit, maturè ad
 loca tuta est transferenda. *Obrecht. de bel. 5. 34. et saqq. de bello.*

Commodos quoque, quibus hostis invari possit, ademptio est,
 quæ re moventur, præoccupantur, interceptantur, intercepto
 tur, vel adimuntur, hosti omnes rei bene gerendæ facultates
 necessariæ, vel cōmodæ, uti cōmeatus, arma, milites, & similia.

*2. Chron. c. 32. 3. Iustit consilium cum dynastiis suis de obturandis aquis
 fontium, qui erant extra civitatem. 4. congregatos se populus multus
 obturavit omnes illos fontes. et terram eam invidiam per medium
 regionis, dicendo: cur venientes reges Assyria inveniunt aquas multas
 et v. 1. 1. et saqq. ubi verba sibi adiungere et ab hoste suo abstrahere
 voluerat milites. 1. Sam. c. 13. 19. Faber autem non aderat in tota ter-
 ra Israelitarum. Dixerat enim: Philisti, caveamus ne faciant Habor et
 gladium, aut hastam. 2. Cor. 1. 22. Indeb. c. 4. 3. 4. et saqq. c. 5. hof. c. 19
 in loc. imporia et tunc quo non facile accessit, se recipere, 1. Sam. c.
 23. 24. Indeb. c. 6. 4. Et castra ponentes contra eos perdebant præventum
 terra. et saqq. c. 7. 24. ibi, et præoccupatis ipsis aquas esse. vide Rantorine
 lib. 3. de bello.*

Porro in bello necessarii sunt gubernatores seu directores, & milites.

Gubernatores seu directores belli voco, qui habent potestatem evocandi & ducendi milites. l. 2. §. 1. *de his qui noc. infam. T. de or. Judaeos habuisse constat*, 2. Sam. c. 2. §. 9. 13. et seqq. c. 9. 2. 4. c. 20. 23. 24. Dicitur c. 20. §. 9. *sign. quibus rubus militaris est, quasi corpus sine spiritu & instar navis sine rectore. Bocor. de iur. belli. l. c. 4. Polyb. lib. 6. de Gubernatorum & directorum illorum duo sunt genera. Sunt enim primarii, vel secundarii.*

Primarii sunt, qui summam rem imperant, suisque consiliis & ductu rem gerunt. Qualis est qui vis summus magistratus, seu eius loco dux & imperator exercitus. In bello expediri, ut sic unus summus dux & gubernator, non plures. Nam multi imperantes perdidit Caria, & multi imperantes habent imperium & regnum nullum, aut incertum, & discordia obudium. *Cominus lib. 2. mea sic est sententia, ait, ut dicitur in eodem, cum qui solus in potestate habet decem hominum millia, magis esse notandum, quam decem confederatos, qui singuli senibus millibus praesunt. Nam quia nullius in re est praecipua, vel singularis auctoritas, multa quocumque in disceptatione incidunt, & antequam aliquid constitatur, praeterea ferè occasiones. Exemplum praebet bellum Germanicum à confederatis Smaledicis gestum. Ideo Romani tempore belli Dithrae imperii militum summam committent. Hic laudem rei à se praetere gessit ad summum magistratum referre debet ad iridiam à sermo vendam. 2. Samuel. cap. 12. 28. 29.*

In imperatoris electione consideratur praecipue: I. scientia rei militaris. II. auctoritas. III. felicitas, quae sunt tres notae & requisitae boni ducis. *Bocor. lib. 1. de iur. belli. c. 7. Iunius. part. 2. quaest. 71. Exemplum ducis fortis, prudentia, diligentis vide in Nobemia. Nob. l. c. 4. 4. 9. 13. 14. 15. 17. & seq. in Davide, Iesuz, Simpsons & aliis.*

Scientia rei militaris intelligitur hic, quae non tantum auctoritate, aut electione, dux exercitus, sed usu potissimum & propria experientia rationem belli gerendi competenter habet

&

et probe cognita, Ideo quod nullum genus belli sit, in quo illud non exercuerint varii casus, quibus fuit in *Durodo*, in *Aldeandro magno*, *Hannibale*, *C. Mario*, *C. Pomptio*, & aliis. *vide Scipion. Amirat. lib. 14. discurs. 5.*

Hęc scientia rei militaris comprehendit sapientiam in consulendo, consilium in providendo, industriam in agendo, celeritatem in conficiendo, & in consilio captendo promptitudinem, sagacitatem in stratagematibus, vigilantiam & fortitudinē in periculis, patientiā laborum, & severitatē in animadvertendo.

Silentium consilii laudatur, ut eorum quis est facturus iudicium voce, vel vultu, non detegat, ne illud fiat irritū, vel cōteraris consiliis pręveniat & interceptatur, vel chades ıgquatur. *Greg. lib. 11. c. 2. in fin. De quibus singulis pauca subiiciam.*

Consilium & providentia ad scientiam rei militaris sunt necessaria, ut sic eiusmodi dux caurus, cunctansque, qui nullo loco, nisi quantum necessitas cogit, vel summa occasio suadet casui fortuito se committat, & non temeritas aliena. *Prov. c. 20. 18. ibi, prudentibus consiliis geres bellum. & 24. 5. vir sapiens est cum robore & vir sciens forsificat viros. 10. Nam prudentibus consiliis geres tibi bellum & salutem comparabis per amplitudinem consiliariorum. c. 21. 22. nec facile hosti credat. Iudic. c. 3. Iudic. c. 1. 1.*

Præsertim enim delictu emendationem non recipiant, ne his in bello peccare liceat. *Maior iraque est duci causus, ruitus & lottus, quam prole unduculus & prapropere festinans, et qui janus sit respiciens et proficiens. Lep. lib. 5. politic. c. 15. Inorti enim exitus pugnatum & Mars communit, qui sape spoliantem iam & desultantem, evertit & perentit ab abiecto. Et mora sape vincitur hostis, sape etiam periculum in mora. Temeritas ubi primum impetum effudit, sicuti quadam animalia, in hisso aculeo, corpori*

Industria & dexteritas in agendo, necessaria, ut taliter dux sit & adopus, qui militibus præcat & verè ducat, qui ipse met fit in opere, in agmine, qui exerceat milites etiam sine bello, cura, provisā, & petinde agat, ac si hostis ingrat.

Celer

Celeritas consulea in conficiendo necessaria, iterum impedi meos, hostem attonitum, & ducem mirabilem facit. *quidam predicator in Alexandro magno & C. Julio Casare, qui dicit: Crani, vidi, vici, vid. Richt. axiom. 22. 1. Scip. lib. 18. dij. 8.*

Propinquitudo consilii ex tempore capiendi duci maxime necessaria: cum plura consilio, quam vi perficiantur. *vid. exempla apud Bocac. lib. 10. c. 6. quod ex re praeferri capendum est.*

Consilia ejusmodi, Lipsius dicit esse recta, vel obliqua. Recta vocat, quae planam & militarem viam ineunt, ut nihil minus possit occasionem observare in bello, eaque; uti, scilicet ut non desit, sibi oblatae occasione, neque hosti oblatae concedat, sed adimati impediatur. Ergo prior occasio arripienda: posterior vero impedienda & hosti adimenda est.

Fama quoque in bello servienda quam maxime, cujus momentum magnum in bello ad terrendos, vel animandos homines. *Fama bella constant, quae validissima in rebus. Nam deo firmato certas habet vires, ut ejus opo saepe à minoribus exercitiis majores superentur. Scipio Amirat. lib. 13. titulus. 1. exemplis probat. Haec enim dubios firmat, benevolentiam amicorum auget, milites obsecundantes reddit, communitatem vias explorat, pecunias minori labore acquirit. demum pleraque omnia in destinatione consistunt, quae amissa, firmissima, & validissima remedia vix proficiunt. Flina Coer. pro lege Manil. quanta innocentia debeant esse imperatores? quanta in omnibus virtutes temperantia? quanta fides? quanta facilitate propea humanitate? ut fama etiam virtutis, & fortitudinis alius fiat terribilis. Sed fama etiam non servandum in ipsa ratione gerendi belli. Maldonim imperantur cum regis vulgus Ducis.*

Dux qui se securus in bello, hostem contemnat, ob nimis am fiduciam sui. Nam nemo celerius opprimitur, quam qui nihil timet. *Securitas enim calamitatis frequentissimum solet esse initium: Et saepe contemptus hostis, cruentum certamen edidit, & incliti populi regesque perit. ut monesio vidi sunt, & sui fiducia semper noxia uti Lipsius dicit. vide exempla 1. Reg. c. 20. 3. 4. 5. 6. 7. et seqq. et 2. 16. 17. 18. 19. 20.*

Contemp-

Contemptus hostis & negligentia excubiarum, sepius cladem securis attulerunt, ut docet exemplum Saulis. 1. Sam. c. 26. & c. 11. c. 14. & aliorum, *Judic. c. 9. c. 12. c. 16. 1. Reg. c. 20. 2. Reg. c. 16. c. 18. Judic. b. c. 5. c. 14. c. 16. & Judic. c. 8. 11. 12. c. 18. c. 7. 8. 10. Jos. c. 10.* Notet infirmitas. *Prov. cap. 21. 22. Ezech. cap. 8. 8. Et nubi tam leve est in ballo, quod non magna interdam rei momentum faciat. Nihil igitur in bello est contemnendum.*

Excubias ergò Dux habeat, tum diurnas, tum nocturnas, in quibus vices stationis sint, quas ipsemet obeat, visitet, præsertim nocturno tempore, & cæteram militarem distribuatur. In hostes maximè irruat, cum illi valdè sunt perterriti, vel securi. *Judic. cap. 7. 15. & seqq. 1. Sam. cap. 30. 15. 16. 17. Judic. 8. 11. & exemplum Abrahami. Gen. c. 14. vide Ranovium de bello.*

Dux sciat omnia inquirere, suam & hostium exercitum, locorum situm, naturam regionis noscere, & ingenium ducis adversarii, mores & naturam militum hostilium, & statum & res hostis, an morà facilè languescant, pretio corrumpantur in discordiam & quomodo adduci possint. *Jos. c. 2. 1. 1. Samuel. c. 14. 7. Num. c. 13. Judic. c. 18. 1. Sam. c. 26. 2. Sam. c. 15. 2. Reg. c. 7.* Sunt igitur ferenda & alenda discordia & seditiones inter hostes, quibus frangantur, vel distineantur optima vires. Sic Darius Germanos fecit, ut tradit Tacit. lib. 2. annal. Sic Annibal, quia ei omnia hostium, hand secus, quam sua nota erant, in multis hostium suorum conatus impedit. Imprimis verò ingenium Ducis noscat, ut Polyb. li. 3. ait, & fidem hostis tenet missis corruptoribus & donis, exploret omnia, imprimis, nam diuelli discordia possunt & simulacibus, vide Ranovium lib. 2. de bello.

Dux rationem pugnandi optimè sciat, qui castra metare peritè possit, pro loci qualitate, angustia & laxitudine, aut militari multitudine, neque eadem figura & habitu, neque iisdè in locis teaper. Si qui dem in bdo quadrata, modò trigona, pterant que rotunda, quoumquam lunata & hemicycla: ut si qua maior vis ingruat, milites sint in tuto, & sicuti loci natura rebusque patitur, castra & inquisitiones extendere, ut oportuna

aquatio, ne siti & lassitudine conficiantur, ut lignorum, & pabuli sit copia, ne comiectu, aut refrumentaria prohibeantur, ne illis, aut iugum in miteat, nec sylvae densa, aut lateris fossa, &c. vid. *Alex. ab Alex. lib. 1. c. 12. gen. dier. De castris muniendis. vid. Scip. Amir. lib. 19. disc. 9.*

Dux talis sit, qui tempora & occasiones pugnandi captare & observare possit, ut imparatis, cibū capiētibus, in itinere lassis, equos suos pascentibus, ac nihil tale suspicantibus, vel ex stultitia vel incertia lapsis, celeritate consulta supervenire sciant. *David sapissime subit & de insidiis hostes est adortus, & Abraham, Genes. cap. 14. r. 5. & alii. Boni enim duces, non aperto Marte, in quo est commune periculū, sed de occulto semper accitant, & formidantē exercitum ad publicam pugnam non produunt. arg. Douc. c. 20. Petrus bonus Imperator signis collatis decertat, nisi summa necessitas, aut summa ei occasio detur. Caesar Augustus dixit: Prælium, aut bellum nunquam suscipiendum, nisi cum maior emolumenti spes, quam damni metus ostenditur. Sueton. cap. 25. in Augusto lente procedat ad versus hostem, quem tempus indies deteriorum & loca aliena faciunt. Qui in hostili terra est, inter omnia inimica & infesta est. Multa bella imperiū valida, peredia ut moras evanesceret. Quid, si eam necesse sit, quodammodo pugna, inter duo mala minus eligeret. vide Scip. Amirat. li. 1. discurs. 5.*

Dum consideres, num locus pugnae hostibus inimicis, an sibi accommodus, an equitatibus idoneus, an pedibus, an angustis, impediens, an horribus, paludibus, vel campis apertis, &c. *Semic. l. 4. c. 7. r. 2. f. 2. & seqq. Et ne a potentiore, in loca non idoneo citius veniatur. Ideoque impervia loca tenebit. l. 3. c. 23. 24. Scip. Amir. lib. 18. discurs. 15.*

Sæpe etiam juvat, si ita sit captus, ut tuis sit necessitas in loco, spes in virtute, salus ex victoria. Sanè propinqua omnimoda, aut mania, quanto plus spoliæ effugium, & omnia pro ad resistendum animum dare solent.

Dux cuiusmodi sapienter & peritiam disponere possit

& Instruere ad resistendum, vel vim inferendam. 1. Reg. cap. 20. 4. 25. 1. Sam. c. 1. 8. 2. Sam. 18. 1. Ios. c. 8. 1. Macch. c. 5. c. 6. c. 9. c. 10. 1. Sam. c. 30. De qua dispositione ex Idomero. Lippius præcepta adfert sequentia:

1. Atque equites posuit cum carribus ordine primo,
2. At peditum à tergo floré nque & robora belli,
3. Munimen septemque ced in medio agmine viles.
4. Ignaró que uti vel holentes depugarent.

Aliam viam & rationem bene instruendæ aciei tradit Scip.

Amirat. lib. 2. 1. discurs. 2. eamque de exemplis illustrat. Aliam Rango vi-
us: aliam Frontbergius: & aliam alii. Vegetius lib. 3. cap. 17. quin ad vi-
ctoriam, inquit, plurimum cōfert, ut lectissimos de peditibus
& equitibus habeas duc post aciem in subsidia præparatos.
Nam qui super veniunt, acerbiores sunt hostiis, qui in matibus sunt
& pugnant. Inopinata enim maxime movent & terrent, & læpè
muitos vanis & inanibus magis, quam iustis formidinis cautus
moveti compertum est. vid. Gregor. lib. 1. 1. cap. 3. & 4. & Flor. Ho-
get. de re milit. Dispersus de exercitus facile cadit. 1. Sam. c. 30. Indis-
c. 1. 3. coniusita vires validiores. Interpretation. scilicet cordines laxare. com-
acies præmisit. Scip. Amir. lib. 20. dis. 1. 2. ita enim omnimodius pugnare,
dimicare & armis suis uti possunt. Romani legionibus suis maximam
orbis partem domuerunt: Macedonii suis, phalangis Asian. Erat au-
tem phalange, quasi unum corpus conglomeratum, coniunctumque ex pluri-
bus militibus, qui suis hostis inter se invicem conferti erant instar fœdis
concreta. Legiones præter corpus quoddam, multis membris composi-
tum, ex militibus scilicet hastatis, cæteris & principibus. Legiones di-
stribuuntur in cohortes: cohortes in centurias: & hæc in contubernia,
sunt manipulos: vid. Scipion. Amir. lib. 2. discurs. 5.

Prudentis est imperatoris, non in prælio ab hostium exercitu
circūveniat, diligenter prospicere, ut ne à fronte & à tergo
simul oppugnetur. Scip. Amir. lib. 2. 1. discurs. 5. Quæ subsidia semper præ-

rita habent ad eos usus. 2. Sam. cap. 10. 9. 10. 11. 12. *Vid. Greg. lib. 11. c. 4. num. 7. de Rep. & nullum hostem, hostilemque arcem à tergo relinquat, aut loca non tuta exemplis illustrat Scipio Anir. lib. 13. discurs. 6. ita enim expeditior frumentaria & annona ratio.*

In acie, instructa & dividenda plerumque utile per gentes eam nationesque disponi, ut discretus labor, fortes ignavosque distinguat, atque ipsa contentione distinguantur & accendantur. idque ita, ut externi & mercenarii, proximi sint discrimini, & domestico sanguini parcatur. *Lippus de aliis.*

Consultum tamen est, regnicolas & nobiles patriæ miscere cum stipendiariis, ne proditio & defectio fiat. *Greg. d. lib. 11. c. 3. num. 8. de Repub.*

Equites & pedites in bello sibi invicem in preliis plurimum prodesse possunt.

Loca munita praesidiis custodienda, non iustè praesidio desertienda. 1. Sam. cap. 30. 6. *Iosue. 8. 17. 2. Sam. 2. 8. 6. 2. Chron. 2. 17. 2. 11. 5. 6.*

Portarum custodia & cura fidelis, fidelibus committenda. *Nebem. 2. 7. 3. c. 13. 19.*

Duci, si fieri poterit, studendum, ut semper prior aciem instruat. *Quam rem de arbitrio tuo poteris facere, quod utile tibi iudicas, cum nullus obstitit. Deinde hoc ipso, cuius aures confidentiam & adversarii verumini. *Ibid. ad Alaricum. lib. 4. c. 7.**

Ducem quoque illo tempore in acie instruenda convenit esse confidentem & laetum & alacrum, non legnem; hucque illudiciationibus circumagi & desperabundo similem. 1. Sam. 6. 19. 9. *blotomus ad virtutem, & quantum virtuti ipsorum confidat, tamen hortationes & preces miscabit.*

In trepida, nequaquam ille trepidet, sed in trepidatione constantis Ducis & fortissimi militis officium faciat, suos sistat & incitet, paventibus occurrat, cedentes retineat, ubi plurimus labor, eo frequentius edvolet, denique manu, voce, confidit, insignis hosti, conspicuus suis. *Vid. Lactan. de Casare. ait. lib. 7.*

Subiicit

*Subiicit ipse manu gladios, ac tela ministrat,
Promovet ipse acies, impellit tergo suorum.
Verbera controrsa cassides excitat haste.*

Adde exemplum Davidi, 1. Sam. cap. 30. & Saulis, 1. Sam. c. 11. & Gideonis, & Iehi, 2. Sam. cap. 10, 10. 11. 12. 61. & 10. 1. Sam. c. 4. 9. Iudic. c. 20. 33. & seqq. adde Alex. ab Alex. lib. 4. c. 7. Scipionis Africani, Papyrii Curseris & aliarum. Bottr. lib. 10.

Quod si suos viacere vider, cohibebit, ne nimis diffidantur. *Frequenter iam fusa acies, dispersas ac passim sequentes, reparatis virihinteromis. Satis cito incipit victoriã, ubi provisũ fuerit, ne vincant.*

Non etiam pertinaciter instandum, ne clausa ex despectione creseat audacia: & cum spei nihil est, sumat arma formido: sed via ad fugiendum munienda.

Denique à præda milites arcendi, donec plenè vicerint. *Nam sepe obtulit vincens iturus prævenerit ipse certamen, omnia haste pollicem confestandi. Hæc ex Vegetio & aliis latine Lippus persequitur lib. 5. poli. lib. c. 16. & Bodin. lib. 3. c. 5. de Repub. & Scip. Amirat. lib. 17.*

Obliqua consilia & occulta, sunt stratagemata, in arte, dolo & solertia posita, tam ubi cavendus quam oppugnandus est hostis. *Dolus (enim) an vitens, quis in hoste requirit? Insidia igitur stratagemata, astutia, solertia & dolo in bello contra hostem sunt licita, Num. 13. Iud. c. 1. 2. 9. 10. 18. 2. Sam. 5. 23. Iud. 20. 33. & seq. Gen. c. 14. Itaque exploratio & predictio rei mediorum ad aptiora est, qua bene & male uti possumus: Machiav. lib. 3. c. 14. Bottr. li. 9. c. 22. Lips. li. 5. c. 17.*

Huc pertinet conciliatio animorum, corruptio & desceptio, quæ in bello licita. Nam hic prudentiæ est, conciliare sibi animos hominum, & ad usus suos adungere: quod fieri potest suasio & dono, quo omnia sunt ventis, imprimis proditio & arcanorum revelatio. 2. Chron. c. 32. 1. 2. 18. 2. Sam. c. 23. 20. 21. & c. 19. 14. 15. c. 20. 4. 5. Lips. lib. 4. c. ult. *Ex transfuga hostium recipiendi sunt. 2. Sam. c. 4. 11. Dous. c. 23. 15.*

Desceptio est, quæ inducitur alius incommoda tua, errore aliquo objecto. Decipere enim in bello prudentia est, sicut

& simulatio & dissimulatio. *Iudic. 3. 28. 2. Sam. 6. 3. 3. 9. 29. 1. Sam. 6. 10. 27.* sine quibus technis, dux belli contra inlidiantes vix est, ut se, vel suos aliter tueri possit. *Hinc consultum putant, ut discordia inter hostes jominetur, excitentur tumultus, seditiones: item cum Ducibus hostes, vel alius auctoritate & possetate instructis clam conspiraret, resq; ad dissuadendum bellum, vel obfidem, praeliumve inducere, aliore eos avertere, aut, ut iradus & cumitantius agant, aut ut de proposito hostis in tempore eos certiores faciant.* *Boter. lib. 6. cap. 8. Dicit itaque Dux posse certos & convenientes modos quibus hostem decipiat, vide Ranxor. lib. 2. de bello c. 4. Quo refero interceptionem commearis & militum auxiliarium copiarum, que hosti submittantur.* *Ranxor. d. lib. 2. c. 16. Constantio Fabiano plurimum & hic momenti habere potest.*

Deceptio, quæ cum perfidia est coniuncta, nequaquam in bello etiam licita. *Psal. 15. Rom. cap. 1. 2. Sam. cap. 11. 6. 7. Ios. ca. 9. 3. 26. Pro verb. 6. 20. 28. vide de his Alboric. Gentil. in libello de iure belli, lib. 2. c. 8. 9. 10. ubi varia exempla referre. Valer. Max. lib. 7. c. 4. Covare. 1. var. resol. cap. 1. Ios. c. 2. 14. Laps. lib. 4. c. ult. Pro v. c. 11. c. 27. Eccl. 7. Non decet principē labiū mendax, d. c. 17. Pro v. Dana. lib. 3. polit. cap. 4. ubi ad contraria respondet Martyr. in loc. de bello & Iudic. 1. Melch. Iun. lib. 2. polit. quest. 76.*

Proditoribus etiam utriusque potest. *2. Sam. d. 1. 1. 20. 4. Martyr. in Iudic. cap. 1. quia iuxta & bono animo sic contra illum qui deteriorem viam agat, et nō vult pati adduci se ad bonas et æquas cōditiones. & scelus rari nō occultandi: quales proditores boni fuerūt, Gibeonitæ, Rahab, Isabal, bonathā, Hufai, qui in se prodiderūt iniuste agētes & molētes iniqua.* Alterum, quod in dute spectandum esse dixi, est auctoritas. *Idcirco ubi non est auctoritas, ubi nec timor, d. E. hostiam, nec subditorum fiduciam, in iis rebus opinionum non minus fama quam cetera alia qua ratione commoventur, neque contemnant, aut metuant, aut odio, vel amore, prosequantur.* *Hic habuit & vixit multos Alexander, Scipio Africanus & alii.*

Etiam auctoritatem parit inter alia etiam severitas in delictis militibus vindicandis, & in discipulinq; militari conservanda.

Facilis

Facilis enim dux, ut inuicilis contemnitur, quamvis illo milites delectentur. Austerus, severus & rigidus, licet eundem avertantur, tamen obsequentes & obedientes habet milites: quibus est etiam gratus et acceptus, quoad se velit rursus comitate & benignitate nonnunquam sperat, nisi quando se dux cum militibus exerceat, & cultu habitumque corporis, paulatim a privato differre sit quando ubi quis inops est, vel saucius, vestis et fomēta largitur: vel aliis modis & artibus se eorum & venerandū efficit, uti Lipsius ex aliis refert.

Exercitus benevolentia etiam libi, aux ille facile conciliat, qui cum militibus ipse cibum militariter capit, qui in laboribus & periculis cum iis versatur, qui minus prædæ capit, eamque militibus relinquit: & qui non aburitur sanguine militum, quem non temere, crudeliter, vel perfide effundit. *facit hæc. 1. Chrō. c. 11. 39.*

Dicebat enim, *Ab sit mihi à Deo meo, ac sanguinem virorum istorum bibere in inuentium periculum vite sue. vid. Patr. lib. 8. tit. 12. de regna.*

Contentiones in exercitu per Duces tollendæ, & maturæ sunt definiendæ. Tandem enim longius seipunt & finit periculosa. Duces igitur inter se dissidentes, nisi separentur, produnt exercitum, & præclaras rei beneperenda occasiones perdunt. *Darius in apboris politica.*

Eodem quoque modo propriis delictorum recordatio convicia inter milites prohibenda sunt.

Tertium, quod in Duce eligendo considerandum diximus, est felicitas, quæ comes ferè consilii & rationis est. *Felix fuit Dux Iosua, Cyrus, Alexander magnus, Carolus quintus & plures de quib. Bossier. lib. 1. c. 2.* Sed tamen paulo benignius quæpiam à Deo attribuitur, & quibusdam etiam, alioquin sumis viris donata, qui quarta luna mari domi equum Scianum habeant, ut veteres dixerunt, adeo ut cuiuscumque rei manum admovent, ea se averteat. *Greg. lib. 1. c. 4. num. 6. 7. Hæc in falsitatem coram comitari solet malitiam super, ac felicitatem coram fiducia: Hudo. Theog. l. 9. v. 11.*

quædam mens leva est, sed eisdem numina dextra, quæ dextera dextera.
 Quædam est, quod cepit esse, verum & in multitudine quædam est, quæ
 Contra alius destinata salubriter omni ratione potestior futurus dis-
 cussus. *vs. quæ occasione minus, ita præclis, ac dextera sapere etiam omnes
 diem, ut ait Plutarch.*

Sequitur de secundariis gubernatoribus, qui imperantis alterius causa sive iussu imperant, & suo ductu rem gerunt. Tales est ducis legatus & tribunus militum. Eiusmodi strenui esse debent, qui caveant, ne popularis favoris significationem & applausum capteant, vel admittant, ne fiant duci suspecti. *Vide exemplum 1. Sam. c. 18. 7. 28, & c. 14. 53. Ideoq. convenit hisce ad remo vendari à se invidiam aliorum & ducis, ut ad ipsam laudem præclarè gestæ rei referant. 2. Sam. c. 12. 28. 29. ubi exemplum loab extat.*

Legatus Ducis, seu imperatoris belli est illius vicarius, qui hodie vocatur locum tenens.

Tribunus militum, est eorundem præfectus, qui vocatur hodie capitaneus.

Hucusque de belli directoribus & gubernatoribus: sequitur de militibus.

Milites sunt homines à magistratu ad *εὐμαχίας*, seu bellum tractandum collecti & ordinati, *definitors Obrechtio. l. 2. §. 1. de his qui voc. infam. 1. Sam. c. 14. 53. Prospictebas sibi Saul de omni viro forti & omni strenuo, quem recipiebas ad se. Deus. c. 20. 102. & seqq. De variis variorum militibus late Zuing. vol. 2 §. 10. 3. Boet. lib. 9. c. 4. de pol. conf.*

Horum alii sunt tyrones, alii veteres milites, alii veterani.

Tyrones sunt novi milites, qui publicis stipendiis ad militiam instituntur, nondum tamen in ordinem militum selecti sunt, *l. 3. §. 6. plures. D. de re milit.*

Veteres milites sunt, qui aliquoties in bello interfuerunt. Veterani sunt, qui legitimam missionem impetrarunt. *tot. tit. de privileg. veteran.*

Hi priores *εὐμαχοί*, seu commilitones omnes dividuntur in equites & pedites. Illis campi, his colles, urbes, planæ & abrupta servantur, qui utiliores ubique & minori sumptu aluntur. *Exemplis probat Boetius. lib. 1. c. 9. & Lips. lib. 5. c. 7. pol. & Scip. Amiral. lib. 19. discors. 2.*

Collectio militum fit vocacione militum, & vocatorum

pro

hatorum receptione.

Vocatio militum est eorundem ad locum certum sub tempore certo, quibus convenient evocatio ex locis diversis.

Idoneos autem milites evocari ex quinque notis judicandum existimat Lipsius, nimirum ex patria, aetate, corpore animo & vita. *De quibus dolebat militem haberi potest etiam indicia Bocer. de jur. bell. lib. 1. c. 7. Malch. lib. 2. politic. quæst. 70. Scip. Amer. at. lib. 20. discurs. 2. & 3.*

Nam in omni conspectu, non tam prodest multitudo, quam virtus: etiam in multis legionibus pauci sunt, qui praelia profugiant.

Milites exteri sæpè infidi, refractarii, cum ita ex libidine agentes, in pugna frigidi, aut pavidus, sine fide & affectu, graves incolis & perniciosi, terræ quam defendere debebant, populatores, & graves arario, cuius sunt hirudines.

In civilibus bellis extere gentes in societatem bellorum accitæ oppræsserunt Ræp. sæpè, *Richt. axiom. 248. Ita fit, ut defensores sæpè fiant devoratores. Gregor. lib. 1. cap. 3. de Repub. Exemplorum historia suppeditans plurima, que collegit Richt. & Greg. Bodin. lib. 5. c. 5. de Repub.*

Contrà intranei & domestici fidi, obediens, fortes, acres in pugna, erga regem proprium propensi, amore & reverentia illum prosequentes patriæ amantes. *ut probat Lipsius.*

Mercenarii tamen etiam quandoque utiles improbis, quando maior vis, aut necessitas ingruit. Sed tamen semper cavendum providis ducibus, ne ita externis credant auxiliis, ut non plus sui robores suarumque propriè virium in castris habent, *ut Lipsius movet et Patricius lib. 9. tit. 15. & tit. 3. de regno. Pet. Greg. d. lib. 11. c. 3. Bodin. lib. 5. c. 5. de Repub.*

Ex plagis, quæ non nimium soli vicinæ sunt & non nimium à sole remote, milites optimi seliguntur & vocantur. Solent enim hî naturâ loci esse prudentes & fortes, quia temperata complexionem sunt præditi. *Vide Bodin. in methodo histor. c. 5. & d.*

F f f f

Fortior etiam miles è confragoso venit; fequentior est urbana
nus & verna; non enim colibamobuvs... ..

Ex agricolis viri fortissimi & milites strenuissimi gignuntur. Sunt enim duris, agrestes, laboriosi, patientes famis, frigus, sine deliciis & commotivis; imprimis silvestres & montani, maritimi v. Lips. lib. 5. cap. 12.

A Eras juvenilis in milite aptior ad labores & bellum & ad disciplinam militarem melius informari potest. Veget. lib. 1. c. 4.

Corpus in milite mediocriter probatur, quod est durum, cui stricti artus, minax vultus, maior animi vigor, corpus, in qua vegetum potius, quam fluidum & pingue. Lips. lib. 5. cap. 12. Scip. Ann. lib. 20. dis. 21 & 3.

Animus, nullus, acer & presens, acutus & versutus requiritur, cum confidentia militari, qui gloriae avidus, verecundus, & fati sui securus est, qui nihil metuat nisi turpem famam.

Vita preterita militis calli fuerit, ut non molliu artiu cultor, dulcarius, in se, in seps, sedularius, nec sedentarius, vilis aut in familia fuerit, sed exercuerit artes seu opificia duriora & aspera, laboriosa & actiuola, ut sint fabri ferrarii, carpentarii, macellarii, venatores ferarum, piscatores, agricolæ, rustici. Hi enim certandi laborem & in exercitu famem, sitim & reliquas arumnas belli patienter & absque defatigatione magna perferte possunt. Lips. de Vegetio. lib. 1. cap. 12.

Sed in milite hodie hæc non observantur, magno certe Reipub. malo, ut etiam Lipsius conqæritur; Nam omnia hodie, non legunt militem. Pecuniola proponitur, tympanum strepit, et ecco coeunt aliquot ignoti inter se ignorantesque, purgamenta arbiu suarum, quibus obestatem & flagitia maxima peccandi necessitudo est; assuvi atrocibus delictorum insolentes, atque ut uno verbo dictum quorundam in vana, inaudita rapacissima; gula immensa, pedes fugaces, quæ bene hæc nominari non possunt, in bonestissima. Quod si melioris sorte nota sunt imminuti, hi facile abripiuntur & velut obducuntur à reliqua sece, ut Lipsius lib. 1. cap. 8. de aliis refert, & Scip. Ann. lib. 20. discursu.

Modi

Modi convocandi milites hodie varii sunt pro locorum & temporum diversitate.

Si tu multus, vel subitum bellum ingruit, magistratus militatis plerumque campanæ pulsu, vel fulminalis machine sonitu, vel tuba, vel tympano, ad certum locum subditos vocare solet.

Si necessitas non est repentina, & res moram ferre potest, eos ad certum diem & locum adesse iubet, & ex iis certum numerum, reliquis dimittis, retinet.

Sed tertius modus convocandi est usitator. Nam solent magistratus emittere certos conquisitores, qui ex diversis locis milites conseribant.

Olim apud Romanos evocari solebant milites per Ductorem seu Ducem exercitus duobus vexillis, roseo & caruleo ad Capitolium fixis, illo pedites, hoc equites evocabant. Aut si res moram pariebatur, consules pro tribunali sedentes, & sellis in foro positus, singulorum civium nomina citari iusserunt, ita ut citati ad nomina responderent, & ad militiam, nisi iustam excusationis causam haberent, cogerentur. l. 4. §. gravius de re milit.

Sunt tamen multi, qui ad militiam cogi, & si vellent, recipi non possunt, vel quia excusationem habent, vel quia nullam, uti infames, proditores, transfugæ, exules, rei capitalis criminis, vel publico iudicio damnati, hæretici. *vid. tit. de re milit. Item mulieres, servi. vid. Bocor. d. loc. c. 7. & Veget. lib. 1. c. 3. timidi, sponsi, ædificantes domum vineamve excusationem habent. Douc. c. 20.*

Ministri ecclesiæ non licet arma gerere. *Nemo enim militans Deo, implicat se vitæ negotiis, ut Paulus ad Timoth. ait, & alio loco; Arma, inquit, nostra non sunt carnalia, sed potentia in Deo, lacryma, scilicet & preces, et ieiunia. adde 1. Chron. c. 32. Nec etiam sufficere possunt ministri utriusque muneri ecclesiastica et militari. Verumque etiam requirit totum hominem. Si tamen hostis repentinus obsideat civitatem, et iam subierit in mania, minister ecclesiæ recte potest arma sumere, & vim se repellere.*

Nec mulieribus arma tractare more militari licet. Oportet enim has familiam colere & pudicitia rationem habere. Prov. c. 30. & ad Timotheū Paulus docet. In vate milites, exigente necessitate, possunt, & se ipsas contra vim & iniuriam defendere vid. Iun. lib. 2. politic. quest. 69. Exempla de lael, Debora, Iuditha sunt extraordinaria.

Militum vocatorum probatio est, qua, ubi die & loco destinatis cōveniunt, probantur & qualis, & quam idoneus quisque ad militiā sit, exploratur, & probati recipiuntur & inscribuntur à Duce belli, vel consiliariis militaribus. *L. 17. nominem. c. de re mil. l. 1. c. qui milit. poss. Boc. d. loc. c. 10. timidi deprehensi, vel qui naturali aliquo affectu domi retinentur, à reliquis sunt separandi. Deut. c. 20. 5. 8. c. 24. 5.*

Num Christiano Principi liceat uti infidelibus, Saracenis, Turcis & aliis, disputat. Greg. lib. 11. c. 3. n. 7. de Rep. & vide exempla Genes. c. 22. Ios. c. 9. & 1. Sam. c. 21. c. 27. 1. Reg. c. 15. 1. Macch. c. 8.

Recepti & approbati milites postea ad gerendum bellum ordinantur cinguli datione, deinde distributione, & denique iuramenti præstatione. Cingulum receptis militibus, tanquam armorum insigne, & militiæ argumentum, dabatur, quo appenso ense cingebantur milites apud Romanos.

Hodie apud nos milites cincti videntur, quando certis bellicis armis decorantur & instruuntur. *vid. Comman. l. 9. com. c. 5. n. 8. Gen. c. 14. 14.*

Distributio militum est, quā cincti in certos ordines atque officia distribuuntur, sive in numeros referuntur *l. 4. l. 38. 5. 1. l. 4. 2. de test. milit. adde Genes. c. 14. 15. 1. Reg. c. 20. 25. 26. 27. 1. Sam. c. 15. 4. c. 11. 8. Num. c. 1. c. 26. 2. Sam. c. 24. Sine qua collectio militum nihil aliud est, quàm multorum hominum confusio & colluvies. vid. Boc. d. loc. c. 10.*

Distributio hodie, quando magnus colligitur exercitus solet fieri in regimina tria, nempe in Regimentum equitū, in Regimentum eorum, qui rem armamentarium tractant, & administrant, & in Regimentum peditū. *Olim fiebat in legiones et optiones. vid. Boc. d. loc. c. 11.*

Legiones

Legiones in varios numeros distribuabantur, veluti in cohortes, alas, cuneos, centurias, decurias, in quos numeros, milites velati, & sub eorum signa, si ve vexilla collocati iugiter ipsis inharere solebantur, nec ab eis sine periculo discedere poterant.

Options erant auxilia fœderatorum, quæ legionibus in acie iungebantur, uti iis præliandi magis adminiculum essent, quàm principale subsidium. l. 2 §. 1. de his qui not. infam. l. 2. C. de hered. Decur. l. ul. C. de locat. condu. vide Rosin. in antiq. Rom. lib. 10. cap. 4. Alex. ab Alex. li. 1. c. 5. & li. 6. cap. 22. c. 3. lib. 8. cap. 3. gen. diar. Zuinger. volum. 28. lib. 3. tit. 1.

Regimen equitum in certas cohortes & turmas hodie distribuitur, Boccr. d. loc. c. 11.

Cohors ducentos & quinquaginta, vel trecentos: Turma quinquaginta equites continet: interdum plures, interdum pauciores, pro arbitrio Ducis belli, Boccr. d. loc.

Alterum Regimen in certos quoque ordines & officia distribuitur.

Tertium regimen in certas cohortes & contubernia distinguitur.

Cohors 300. vel 400. & contubernium. 10. vel 6. constat militibus, quibus præest Decanus, seu Decurio, Decurionis verò præest Quinquagenarius, & huic centurio.

Quod si cohors quingentos complectitur milites, nihil melius est atque utilius: quia ita minores fiunt sumptus, & tam ad repellendam, quam ad inferendam vim plus roboris habet.

Singula militum, tum peditum, tum equitum contubernia, unum calonem & lixam unum habeant & iumentum ad minus unum, quod sarcinas contubernii ferat, ad summum tamen iumenta tria, Focariæ verò mulieres, minimè tolerandæ sunt in exercitu.

In toto autem exercitu, trium generum personæ sunt, quarum primi generis ad tria regimina, secundi generis ad unum regimen, tertii generis ad unam cohortem referuntur. in Obrak.

Primi generis personæ functioni certè præsumunt, vel parent-
Præsumunt consiliarii militares, seu diribitores, castrensis gra-
tuiti custos, supremus rerum capitalium præfectus, supremus
præfectus annonæ, metator atque mensor, incendiorum ma-
gister, & Archiatræ. *Boer, d. loc. c. 1.*

Parent abis in hoc genere, secretarius Ducis belli, &
Fecialis.

Secundi generis personæ, vel ad Regimen equitum, vel ad
Regimen rei armamentariæ, vel ad Regimen peditum, pertinent.
In Regimine equitum, qui functioni certæ præsumunt, habent
generalem huius Regiminis curam, vel specialem.

Generalem habet equitum magister, quem Germani voca-
mus, *Meister*, & illius vicarius, seu *Lieutenant*: specialem
habent præfecti equitum, horum vicarii, eques-
tris metator atque mensor equestri-
um præfectus, equestri-
um rerum
capitalium prætor & decuriones equestres.

Parent aliis in hoc Regimine capellanus, Medicus, præfecti
equitum, scriba, tubicines, & equites.

In Regimine rei armamentariæ similiter quidam sunt gene-
rales, vel speciales præfides & præfecti.

Generalis est magister rei armamentariæ & illius vicarius.
Specialis est questor, aggeribus struendis præpositus, rei ar-
mamentariæ questor: rei armamentariæ custos: aurigarum præ-
positus: vehiculorum præpositus, fossorum & cuniculario-
rum præpositus, & pontium magister.

In hoc Regimine parent aliis, medicus, capellanus, præpo-
situs machine fulminalis, fossores & cunicularii, pulveris ni-
trati custodes, chirurgus, baiuli, & exploratores.

In Regimine peditum similiter sunt præfecti generales,
vel speciales.

Generales sunt magister peditum, & illius vicarius. Specia-
les sunt tribuni peditum, horumque vicarii, Schultetus, Iudices,
præfecti excubiarum, præfectus pedestris annonæ, structor,
pedes

Parent in hoc regimine alii, milites, capellani, scribe, milidarii, exploratores itinerum, dantes, catervis castros, lictores & pedites. Nam sacerdoti eriam à bello non dimittendo desuntur. Num. c. 3. v. 6. Deut. c. 20. v. 1. Josue. c. 6. v. 2. Chron. c. 13. v. 2. & exploratores quosq; liciti. Num. c. 13. Josue. c. 2. v. 16. & preditores quosq; laudant. 2. Sam. c. 15. v. 24. dixi supra.

Tertii generis persone, vel ad cohortem equitum, vel ad cohortem peditum spectant.

Pertinentes ad cohortem equitum, sunt prefectus equitum, illius vicarius, vexillarius, equestris diversiorum designator & decuriones equestres.

In hac cohorte aliis parent capellanus, scribe, prefecti equitum, cohorturgus, & equites.

Pertinentes ad cohortem peditum prefecti sunt tribunus peditum illius, vicarius, signifer, ordinarum structor, peditum diversiorum designator, ordinum ductor, duo communicæ, seu populares ordinum structores, & decuriones pedites.

In hoc ordine parent aliis capellanus, scribe, tribunus, cohorturgus, fistulator, tympanista, & pedites. *Hæc in Bócho & Obrechco.*

Distribui milites instrumentum prestant, se omnia facturos, que preceperit Imperator; nunquam deserturos militibus, nec iniquam accusatorem pro Republica. *l. 13. milites. S. missio- nis de re militari.*

Hoc iuramentum preestito, milites auctorati dicuntur, & quasi obgrati, hoc est, ere stipendiario devincti, & non amplius sui arbitrio.

In preestatione & executione huius iuramenti, solent esse sequi alius, preestant, & per alios; accidit ex ipso iuramento, de sumptu, proponi, at militibus aliis in genere, aliarum bulis preestantur, quibus miliaria iura & disciplina continentur.

Superest denunciatio belli, qua per Fecialem, seu præconem, bellum ex decreto & consensu summi magistratus habet indicitur;

l. hostes

Libellus. l. 18. de verb. sign. l. 24. de capr. & post l. 10. vers. Bocerus de iure belli cap. 3. c. 6. Dens. c. 20. 10. & seqq. Indec. c. 11. 1. Regoc. 20. 2. Reg. 223. Alex. ab Alex. lib. 5. c. 3. vide Li. 1. lib. 1. Goll. lib. 16. cap. 4. Plin. arch. in Numid. qua denunciatio seu indictio belli, clarigeratio dicebatur, quam sequebatur desidatio, die obfagung.

Eiusmodi denunciatio belli est necessaria, in bello vindicatorio, non defensorio, in quo statim etiam sine indictione, bellum geri potest. *De variorum populorum variis modis belligerendi latius Quinger. vol. 28. lib. 3.*

CAPUT XXXVI.

De gestione & administratione belli.

Hactenus de susceptione belli, sequitur de illius gestione & administratione.

Gestio belli est legitime suscepti illius executio per actiones bellicas.

Actiones bellicæ, seu plemicæ sunt, quæ spectant ad vires & robur hostis frangendum & victoriam comparandam.

Eiusmodi sunt disciplina militaris & calamitates plemicæ hostilitatæ, vel declinatæ.

Disciplina militaris est severa conformatio militis, ad robur & virtutem, à Duce belli instituta. *l. 12. officium. de re milit. Dens. c. 10. 23. 9. 14. c. 20. ut Lippius describit. Borer. lib. 9. c. 10. qui hanc vocant præcipuam decus & stabilimentum imperii & vinculum tenacissimum, ex cuius sinu omnes triumphus manant. Nam paucos viros fortes natura procreas, bona institutionum plures reddit industria. Greg. li. 11. c. 9. l. C. dicit eam consistere in danda & observanda ratione vivendi. d. l. 12. de re milit.*

Ad robur conformant milites exercitiū & ordo militaris, Exercitiū militare est, quo instruuntur milites assidue & exercentur ad armorum usum & ad opus. *Vide Exercitus dicitur,*

enr, quod melior fiat exercitãdo ut Varro docet. Nam in omni pralio, non tam multitudo & virtus indocta, quam ars & exercitium solent præstare victoriam.

Armorum usus tyronibus primò est demonstrandus, postea imitatio ab iisdem in quotidianis exercitiis exigenda.

Usus, inquam, singulorum armorum, gladii, bombarde, hastæ, lorice, scuti, bipennis & reliquorum omnium bellicorum armorum, in primis eorum, quibus miles quisque usus est contra hostem, ut sciat tractare illa expedite & promptè, punctu, vel cæsum, vim inferendo, vel declinando & excipiendo, & quomodo militari gradu ambulare cum armis celeriter & equaliter possit: Castra constituere & munire in acie, ordinem & intervallum custodire & dispositos ordines servare, nec ultra quam decet, conglobare, aut laxare agmen, & quæcunque alia, quæ eventire in acie atque præliis possunt, omnia in campestris meditatione miles prænoscat, 2. Sam. c. 1. v. 18, 1. Chronic. c. 12. v. 33. Vnde etiam simulatæ pugnæ utiles, quando inter se in modum iustæ pugnæ milites concurrunt, idq; præmio proposito.

Opere milites exercentur, quando assiduè laborare, decurrere, portare pondus, & solem, frigus, famem & sitim & pulverem ferre discunt.

Nam hæc indurant militem, & exercitus proficere labore, otio verò confenescit & languescit. Sæpè etiam in arduis expeditionibus necessitas imminet, annonam pariter & arma portandi, castra muniendi, fossam ducendi, fudes figendi, munitiones parandi. Cic. 2. Tusc. dicit, milites Romanos scutum, galeam, gladium in onere non plus numerare, quam humeros lacertos, manus, quod scilicet super arma ferramenta, & cetera. aliaque instrumenta bellica quandoque illis sunt portanda. Boet. lib. 6. c. 19. de pol. in c.

Opere igitur exercentur milites. *I.* ad militarem gradum & incessum observandum. *II.* ad cursum celeriorè, vel tardiorè. *III.* ad saltum. *IV.* ad usum natarandi. *V.* ad faciendâ missilia

& jaciendos lapides. VI. ad ascendendos equos à dextris & sinistris, & expedite desiliendum ab ipsis, VII. ad portandum onus. VIII. ad equitandum. IX. Ad tormenta duenda & transferenda in loca varia. *Bocer. lib. 9. c. 10. de polit. constit.*

Excitentur etiam milites pugnis, primitivè fictis, invasionibus, defensionibus locorum, viarum, terminorum, fossarum: Ad hostem invadendum, provocandum, ad imperus illius excipiendo, declinandos, sustinendos. Nam usus & experientia militaris in pugna plus prodest & valet, quam vires.

Ordo militaris est in bellicis actionibus, in digerendis & distribuendis militibus, ad incedendum, ad standum, pugnandum, locum ad signatum occupandum, tenendum, recedendum, properandum, accedendum, declinandum, ut nimirum quilibet in regimine suo, cohorte ad signata, sub suo centurione & præfecto in contubernio suo inveniatúr.

Ira enim usus facilior, & expeditior, & efficacior esse potest, & quilibet sui centurionis, & centurio tribuni sui, tribunus vero sui ducis imperata exaudire, intelligere & facere possunt; ad nutum & voluntatem regentis, sine tumultu. *Certum est, non omnia omnibus imperanda, sed ita se Ducum auctoritas, sic rigor disciplinae habet, ut multa centuriones tribuno quibus tantum iuberi expediat, ut Lipsius de Tacito refert. adde 2. Sam. c. 2. 28.*

In itinere quoque, vel in acie videndum, ut omnes milites ordinem incedendi servent, ut equali legitimoque spacio miles distet à milite, nec ultra quam expedit, aut conglobent agmen, aut laxent. Sæpè enim integri exercitus ob confusionem periére. 1. *Sam. c. 30. Judith. c. 13.*

In castris observandú, ut illa apta dimensione vias suas, portas, fora, ad formam urbis habeant, ut facile quis, locum suum & commilitones reperire possit. *vide Zuing. vol. 3. lib. 30.*

Ad virtutem milites conformas, admonitio, coercitio & exëpla.

Admonitio Ducis, milites afficit & incendit ad virtutem, fortitudinem & justam iram; 2. *Sam. cap. 10. 12. confirmare, imò*

confirmemus nos, pro populo nostro, & pro civitatibus Dei nostri: Iehova autem faciat quod bonum videtur in oculis suis.

Coercitio est, quæ mores militum cõercet & frenat, atq; robur & ordinem militare in exercitu conservat per continentiam, modestiam & abstinentiam militum & concordiam.

Continentia in cibo & venere exigitur, ne milites effusè sint convivii & ventri dediti, & turpissimæ parti corporis. Vtraque res enervat & degenerat à robore ac virtute milites, assuetudine voluptatum.

Ideoq; à castris luxuriosos apparatus conviviorum & instrumenta libidinum arcebit dux belli & leges de disciplina militari promulgabit & observabit. *Vid. Greg. lib. 1. c. 9. una Annobalem hyberna solverunt & indomitum illum nivibus atque alpidus, enervarunt somenia campania. Armis vicit, virtus victus est.*

Modestia militum exigitur in verbis, vestibus & factis.

In verbis, non sint contumeliosi in hostem, insolentes, eumque contemnentes, non sint vani, & bucca turgidi, & quod dicitur, Artici milites, qui in convivio & circulis eam de hostibus mentio incidit, vix manibus temperant qui iactabundè, vix vultum eorum sustinent, & plerumque sunt ignavi, timidi, & solis verbis feroces, nimii, in periculis minimum aufuri, *Scip. li. 18. disc. 10.*

Viri fortes, in opere acres, ante id placidi, qui pectus animorum, iræque tacite plenum habentes, omnem ferociam in discrimen ipsum certaminis differunt. *Lingua in consilio, valec in certamine dextra. De timidis militibus vide Ierem. c. 48. c. 46. Iudic. c. 9. de strenuis et fortibus, 1. Sam. c. 14. 1. Chron. c. 13.*

In vestibus militum etiam modestia requiritur: & omnis splendor & iactantia illis vitanda. Horridus enim miles esse debet, non cælatus auro, argentoque, sed ferro & animo fretus.

Nam illa præda cedunt et hostem incitant et militem impediunt, et ad fugam monent. Videndum igitur, potius ut bene armatus miles sit, quàm ut ornatus.

In factis modestia exigitur, ut nulli es sint intenti ad

Ducis sui, non signum modò, sed nutum quoque. 2. *Sam. cap. 2.*
 28. non curiosi, vel refractarii, qui Ducum suorum iussa interpretari malunt, quam exsequi: item patientes in omnibus bel-
 licis actionibus non piscatum, non venatum, aut ad aliud opus
 privatum eant, sine illius permisso. *l. 7. militem. l. 9. C. de procurat.*

Miles hæc tria curare debet, corpus, ut quam validissimum
 & perniciosissimū habeat; arma apta: animum ad subita imperia
 paratum. *ut dicit Livio refert Lipsius.*

Abstinentia militum exigitur, ut à vi rapinisque absint, &
 manus puras habeant, provinciales non infestent, sed cum il-
 lis, tamquam cum amicis vivant, illis nihil rapiant, auferant,
 sed stipendio & annona sua sint cōtenti, & ita transeant, ut nō
 modo manus, sed nec vestigiū quidē cuiquā pacato nocuisse
 dicatur. *Luc. c. 3. l. uni. ubi Livia. c. de salgam. bofir. non præhen. li. 12. 1.*
Sam. c. 25. 7. Pastores tuos, cum essent nobiscum, non affecimus iniuria,
neque desideratum est illis quicquam omnibus diebus, quibus fuerunt in
Carmelo. & interroga pueros tuos, qui tibi indicabunt. 15. cum tamē ho-
mines illi bene fuerint, erga nos valde, neque fuerimus iniuria affecti, nec
desideravimus quicquam, & c. 16. muri loco fuerunt nobis, & c.

Abstinentia quoque à somno nimio, voluptatibus & luxu-
 ria, milites ad virtutem conformat. *Hæc vitia perdidit in ro-*
rum abundantia milites Hannibalis, capue. Sic etiam sumptuosa
 suppellex, delicata vita, lixa, calones, odores, unguenta, licen-
 tia prædandi, furandi, otium, corumpunt milites & deterio-
 riore reddunt, Hisce igitur contraria remedia sunt adhiben-
 da & ad virtutem & abstinentiam miles informandus.

Concordia militum inter se, si non est, parum reliqua pro-
 decunt. Contentiones igitur in exercitiū per Duces statim
 sunt tollendæ & definiendæ. Fiant enim tempore periculo-
 siores: Contra concordia mutua, ut habet proverbium, res
 parva crescunt, & magnæ discordia dilabuntur. *Concordia, ob-*
jecta priorum delictorum, & convicia, & diversitas religionis, impedi-
mento esse solent. 1. Sam. c. 22, 6, 7.

Hisce

Hicce addo adhuc alia duo remedia, quibus animi fortitudo in militibus excitatur.

Primum est, ut milites longè à patria abducantur, longè ab amicis, cognatis, parentibus, liberis & uxore. Nam hæc, quasi manus militi vinciant, rationem & intellectum illius turbant, & animi fortitudinem minuunt, *rei exemplis illustrat Boter. lib. 9. c. 9. de polis. constit.*

Alterum est, quando miles in summis angustiis, difficultatibus & periculis constituitur, & in extrema necessitate versatur. Nam tunc desperatio vires auget & animi robur. *Boter. lib. 9. c. 17. ubi historicis exemplis illustrat. Nam subtractis militi subsidis omnibus & spe omni sublata, hostem ille sæpè profligasse dicitur.*

Exempla porro milites ad virtutem informant in præmiis & poenis propositis.

Inter præmia refero primum stipendium militare, quod promptè & tempestivè est solvendum militi: Deinde huc refero honoraria militaria, & privilegia, quæ tribuuntur militi. Honoraria, si benè meritis tribuantur, promotiones scilicet, honores, opes, vel gloria, ob insigne aliquod factum, excitant & incitant alios commilitones.

Romani non solum altiores ordines adsignabant à virtute, sed etiam publice laudes cumulabant & honores, donabantque pro concione, hastas phaleras, coronas. *Vide huius rei exempla etiam apud Iudæos Iosua. cap. 5. Iudic. cap. 10. 1. Samuel. cap. 12. 1. Chron. c. 12. c. 13. Iud. c. 1. 12. qui ceperit urbem, ei dabo Hæcã filiã meã, 2. Sã. c. 23. Ios. 13. 14. Iud. c. 11. 11. 7. Sã. c. 5. 8. Ios. c. 7. 17. 18. 1. Sam. c. 18. 1. 16. c. 17. 25. 2. Sam. c. 1. 18. c. 3. 38. 39. 1. Chron. c. 11. 6. Dixerat enim David, quisquis percussorit Iobnã eum primum, futurus est primarius & princeps, &c. Unde maximus error est, dum in militaribus numeribus deferendis sola nobilitas respicitur, quod *exemplis illustrat Scipio Amiras, lib. 17. discurs. 3. vide Sigon. lib. 7. regn. Ital. De triumphis victorum. vid. Zuïng. vol. 28. lib. 3. in theat.**

Ad præmia quoq; refero laudes & encomia, quibus mirificè

incenduntur milites ad virtutis & famę conservationē: Huc etiā erectas in laudē virtutis: monumenta & sepulchra sumptuoia: orationēs funebres. Apud Romanos usitata erat ovatio, triūphus, arcus triumphalis, corona: cōmendatio ob res fortiter & præclare gestas. Honorabantur etiam milites erectis statuis in loco publico: coronis muralibus, civilibus, triūphalibus, auro, argēto, anulis, catenis, gladiis, armillis, equis, seruis, bonis, castris, oppidis, pagis & similibus honorariis, *Scip. Amirat. lib. 2. discurs. 2. Bodi. lib. 5. cap. 4. Rossin. in antiquit. Romanis.* Quidam hodie etiam milites strenuos & fortes cingulo, petilcelide, & honore auratorum, quos vocant equitum, ornant. Huc quoque historiæ in laudem Ducum & militum strenuorum descriptę, quibus reddantur immortales.

Sunt ergo præmia militaria partim honores, partim cōmmoda, & partim utraque simul. Huc pertinet etiam sustentatio, qua milites iuvenes ad militiam, in bello reddit, ob mutilationem membrorum, aluntur in locis à magistratu cōstitutis sumptibus Reipub. qua liberalitate milites redduntur fortes, animosi & prompti. *vid. Scipion. Amirat. lib. 2. disc. 2.*

Munificentia, similiter liberalitas & beneficentia Ducis, magnos effectus in militibus obtinet, cōsque promptos & alacres reddit.

Privilegia militaria tribuuntur personis, vel rebus militum, vel utrisq; simul, *de quibus latè jurisf. & fuse tractat Bocerus in lib. de iure belli.*

Æmulatio quoque inter milites excitanda & conservanda est, quæ valdè corū virtute acuit, *Bocer. l. 9. c. 13. de polit. const.*

Pænæ severitas est efficacissima ad militiam firmandā: ira, ut à militibus imperator potius, quā hostis metuat. Indulgentia & largitio speciosum reddunt præsentē exercitus amorem, paulatim tamen & occultè militarem disciplinam severitatemq; minuunt. Ideoque aspero & absciso castigationis genere militaris disciplina indiget, quo milites etiam delectantur,

cur, licet non delectet sententiam & patientem. Ios. c. 7. 25. et c. 8. 33. 34. Deut. c. 23. 9. 14. Boter. lib. 9. de Polit. cons. Ranzov. lib. 2. c. 16. de bello. Scip. Amiras. lib. 13. discurs. 3.

Sed hæc pena & timor milites in sedibus corrigunt, in Expeditionibus spes & præmia faciunt meliores.

Pena militum delinquentium est, vel communis, vel propria. l. 2. de re milit.

Communis est, quæ ex communi delicto, quod in paganos & milites cadit, infligitur d. l. 2.

Propria militum pena est, quæ ex militari delicto quod quis uti miles, contra disciplina militarem admisit, imponi solet. l. 2. l. 6. omne. de re milit.

Et arustum est capitalis, vel corporis coercitio, vel ignominia & exautoratio. De his latè Bocerus lib. 1. c. 13. de iure belli, & tit. de re milit. Melch. Iun. part. 3. polit. quæst. 92.

Ebrietas autem in excubiis agendis gravissimè est puniendæ. His enim neglectis, facillimè oppida capiuntur, & exercitus internecione delentur. De his vide latius Greg. lib. 11. c. 7. ubi specialia maleficia, eorumque penas quæ à militibus committuntur, refert.

Atque hæc est disciplina militaris, utinam illa recepta bodis, nec forma saltem eius & extrema lineamenta servarentur. Olim quidem virtutis modestiæque, i. unæ procacitatis, petulantiaque certamen est. Omnia indispõsita, temulentia, per vigilis ac Bacchanalibus, quam disciplina & castris propria; imò nec in procinctu & castris habentur. sed per omnia municipra aesides, hospicibus tantum metuendi; effundunt se in luxum, opulas & nocturnos cæsus, ibi circumferri merum largius, ubent, debellaturi super mensa Alexandrum; suas vires extollere, hostium paucitatem contemnere solent: Apud hostes tropidant & ut galeati lepores fugiant. ita Lippus ex aliis. lib. 5. cap. 8. politic.

Alteræ belli actio est calamitas bellica, quam inferunt milites, uti est prædatio ex argo hostili, obsidio locorum, oppidorumve ad hostes pertinentium, prælium, incendia & demolitiones pagorum & castrorum, homicidia, captivitas,

&c

& similes alia calamitates miseriae & damna bellicae, vide *Greg. lib. 11. c. 10. de Repub.*

Præda agere ex hostibus, pecora, iumenta ovæque abigere, supellectilem hostis convolare, eumque spoliare, direptionibus & excursionibus in agrum hostilem factis totam regionem hostilem vastare, occupare, licitum esse iure ne modobitat. *Genes. c. 14. 21. 1. Sam. c. 30. 20. & seqq. Dent. c. 20. 1. 2. Reg. c. 22. 1. Chron. c. 14. vid. Boccr. de jure belli. c. 13. & Martyr. Indic. c. 11. Exech. c. 7. Ierem. c. 49. c. 50. Ios. c. 2. Esac. 13. c. 16. 2. Reg. c. 24. Num. cap. 31. Indic. cap. 8. Ios. c. 8. c. 11. c. 12. 1. Sam. c. 27. cap. 30. in non hostes prædas agere non licet. Deut. c. 1. Num. c. 20. c. 21. 1. Sam. cap. 25.*

Sed ita hæc, ut semper maior habeatur ratio etiam inter prædas commilitonum periclitantium, ne prædandi aviditas victoriam corrumpas, & in periculum coniciat. Scip. Amirat. lib. 17. discurs. 9. exemplis allatis docet. Lucullus relictè olim dicit, se malle unum militem suum ex hostium manibus eripere, quàm uni veras hostium fortunas sibi vindicare. Plutarch. in Lucull. & Scipio se malle unum civem servare, quàm mille hostes occidere. & Seneca in Epist. princeps alieno sanguini tanquàm suo parcat, & scit homini, non esse homine prodige utendum.

Præda capta verò dividenda est inter milites secundum merita cuiusque etiam inter eos, qui non pugnarunt, sed apud sarcinæ remanserunt. *Deut. c. 20. 14. Ios. c. 22. 18. 1. Sam. c. 30. 24. 25. ubi Pet. Mart. Greg. lib. 11. c. 10. n. 13. de Rep. Scip. Amir. lib. 17.*

Sic & obidio urbium munitionumve in territorio hostis concessa, actio bellica est. *2. Sam. c. 10. c. 11. c. 20.* in qua necessariae machinae bombardice, arietes, tragule, & propugnacula contra locum obsessam. *Deut. c. 20. 20. 2. Chron. c. 26. 13. Veget. lib. 2. c. 25. & lib. 4. c. 13. & seqq. de re militari.* quibus obsessi loci oppidive murus, ab obsidentibus percuntur & perumpantur, vel ut hostis irruentis vis & impetus, aut machinae hostiles ab obsessis reprimantur, vel deiciantur.

Temere exercitum tuum obsideri non patieris. Deducendo exercitu

exercitu per loca silvosa, impedita, periculosa, salebrosa, angusta, montosa, flumina, terramve hostis, *vide Ranzov. lib. 2. de bello c. 10. Castell. lib. 2. de offic. Reg. c. 18. 59. 60. & 67.*

Deinde cuniculi, eruptio ab obsessis; oppugnatio ab obsidentibus, solutio obsidionis; oppidi deditio, vel eiusdem oppugnatio vi & armis facta; & direptio, actiones polemicæ sunt: *vide Ios. cap. 10. cap. 11. vide Ranzov. lib. 4. c. 1. & lib. 3. c. 8. de bello:*

Quando hostis nos viribus superat, Ducis sapientis est, de summa rerū cum illo transigere, quā minima potest fieri iactura. Pecunia iactura hic facilior & melior est regionis, vel provincie. Exemplum licet videre in Turcis, & Romanis. Prodest etiam hic suscipere defensionem alterius, uti fecerunt Campani, se ob Samnicum potentiam Romanis subicientes. *Genueses & alii. Boter. lib. 6. c. 15. de polit. constit.*

Prælium, seu pugna cum hoste est, qua de summa rerū cum illo configitur: vel pars tantum exercitus inopina, vel condita die & deliberato exercitus hostilis parti alicui occurrit, quod sine invocatione Dei fieri non debet. *1. Sam. c. 13. 12. c. 14. 19. & sine militum exhortatione. 2. Sam. cap. 10. 12. confirmamus nos pro populo nostro, & pro civitatibus Dei nostri: labora autem faciet, quod bonum videbitur in oculis suis, 2. Chron. c. 32. 6. 7. 8. In pugna imprimis persona Ducis potenda est. Iosua c. 10. Iud. c. 7. 2. Sam. c. 31. 2. Sam. c. 28. 1. Reg. c. 22. 2. Reg. c. 23.*

Non ineundum est prælium, si qua alia ratione hostis operari potest, quo milos servetur. Lassi & fame confecti, non sunt ducendi ad prælium. Locus pugne idoneus est eligendus, ne sol, ventus, pulvisve obsint *Ranzov. lib. 3. c. 2. de bello. Nec in prælium suadet ducendos iuvenos & defatigatos Scip. Amir. lib. 18. discurs. 7. Iudic. c. 8.*

Antequam prælium incatur hostis vires velitationibus levibusque præliis tentandæ sunt. *Amir. lib. 19. discurs. 1. sed ad desperationem in prælio hostis non est redigendus. Scipio lib. 19. discurs. 7. sed spes fugæ & veniæ relinquenda; & omnis necessitas pugnandi hosti adimenda.*

Hbb

Hic acies à Ducibus commodè est prius instruenda. *Sam. c. 11. 8. 15.* ordines à militibus diligenter servandi, stratagemata, insidiaz, impetus, robur animi & corporis maxima è hic valent ad victoriam.

Consultum, ut eiusmodi prælio & pugna non semper adsit ipse superior dux, vel magistratus, qui se summæ rerû & imperii reservat. In milite enim unius fors est, in imperatore universorum. *Sam. c. 18. 3. 4. quare nunc melius eris, si fueris nostrâ causâ per vigil ad ferendum opem. 2. Samue. ca. 21. 17. ibi. Non es processurus ultra nobiscum in prælium, ut non extinguas lucernam in Israele. vide Exempla. 1. Reg. c. 3. 1. Jerom. c. 5. 2. Boter. lib. 3. in fine. de polis. conf.*

Quod si tamen salus Reip. in discrimine vertatur, vel propter absentiam illius totus exercitus dilaberetur, aut labatceret & animo deficeret, aut in territorio proprio bellum illi inferatur, melius est, ut intersit, ut sua præsentia robur & vires inspiret militi, exemplo *Iosua. Ios. c. 8. & aliorum, Iudic. cap. 3. cap. 4. 1. Sam. cap. 31. 2. Sam. c. 1. 1. Macch. cap. 8. ca. 9. cap. 11. vide Dana lib. 7. cap. 5. politic. Lips. lib. 5. ca. 14. Greg. lib. 11. ca. 4. de Repub. Melch. Jun. lib. 1. politic. quest. 19. & part. 2. quest. 72. Machiavell. discurs. ca. 30. Bodin. lib. 5. ca. 5. Boter. d. loc.*

Principû hostium congressum periculosum esse restantur historia. Vix enim recedunt à se invicem, sine aliqua æmulatione, invidia, aut indignatione. Nesciunt enim se cõpati, putant se contemni, aut contemnunt, & ministri eorundem inter se colloquentes occasionem præbent ipse, *vide Greg. lib. 4. c. 10. de Repub. Cominæ. com. lib. 3. Bodin. lib. 5. cap. 6. qui exemplis illustrant.*

Incendia & demolitiones pagorum, urbium,munitionum, & vastationes agrorum & frugum, arborumve fieri non debent, nisi summa utilitas, vel necessitas id suadeat. *Deuter. cap. 20. & c. 23. c. 7. 33. c. 14. vide Gentil. lib. 2. de bellijure. c. 23. 1. Sam. cap. 15. 2. Reg. cap. 3. Ios. cap. 8. 24. 1. Reg. cap. 11. 16. Joel cap. 1. Deut.*

Dent. c. 28. Jerem. c. 5. c. 6. Esa. c. 26. c. 32.

Leuior pugna, seu condictus, est uelitatio, qua milites ad pugnam maiorem, uel impressionem præparantur.

Homicidia in bello ante deditioem, & in fidem receptionem, sunt licita. *1. Reg. c. 11. 16. 2. Reg. c. 6. vide Alberic. Gentil. lib. 2. cap. 16. & seqq. de iure belli. Cic. lib. 1. offic. Dent. ca. 20. Esa. c. 24. c. 33. Jerem. c. 4. c. 6.* Sicuti etiam captiuitas ex qua serui fiunt, qui ex hostibus capiuntur & seruantur, cum eos occidere potuissent, qui tamen in nostris bellis, hodie non fiunt, cum captis & seruis concedatur se lytro redimere. *vide Alber. Gentil. lib. 2. c. 15. de iure belli & c. 16. & seqq. Greg. lib. 11. c. 10. de Repub. vid. exempl. Nehem. c. 5. 1. Mach. c. 9. c. 13.* permutatio captiuorum pro lytro est recepta. *vid. Gentil. lib. 2. c. 15. de iure belli.*

Urbes captas, non deditas, diripi veteres uoluerunt. *Alex. ab Alex. lib. 3. ca. 16.* Sed tamen hic omnino parcendum legatis hostium, pueris, infantibus & fœminis. *Gentil. d. lib. 2. c. 21.* item agricolis, mercatoribus, peregrinis & similibus, *Gentilis ca. 22: & mortuis c. 24. d. lib. 2.*

Nequaquam etiam impius & infidelis rex seruari debet, *1. Reg. cap. 20. 36. & 42. Nehem. ca. 9. Iosu. ca. 10. c. 1. adde 2. Reg. c. 6. 23. 2. Sam. c. 8. 2. Chron. cap. 25. 12. 2. Reg. cap. 13. 18. 22. Iud. cap. 7. 25.* Nec etiam uicti magno numero iunt seruari. *d. c. 7. vers. 25. & cap. 20. 42. 43. Grezo. d. lib. 11. ca. 10. de Repub.*

Bella civilia oriuntur ex culpa principis, uel subditorum. *vide Lips. lib. 6. c. 1. 2. & seqq. politic.* Sed bella hæc civilia non crudeliter, sed inter mox reconciliandos ciues sunt gerenda: nec inuictos ueluti in hostes extraneos est seruiendū. *2. Sam. c. 2. 22. & 26. 2. Chron. c. 28. 10. 2. Sam. c. 3. 8. & multa ad tēpus toleranda, uel dissimulanda. d. 2. Sam. c. 3. 8. 13. 20. & pax, fœdus, uel reconciliatio facile admittenda. d. c. 3. & c. 5. 2. Sam. Iudic. c. 20. & amnestia sancienda & ἀμνηστία, ne bellū rectud. car. 2. Sam. c. 3.*

Induciæ, quæ legitime & rectè cum hoste, uel inter hostes sunt contractæ, sunt seruandæ. *Petr. Gregor. lib. 11. cap. 11. de*

H b h h 2

Repub. Collocutiones tempore induciarum inter hostiles exercitus periculosa sunt.

Post pugnam, aut clades est, aut victoria.

Clades prudenter & fortiter ferenda & cognoscenda est. *1. Sam. c. 27. c. 28. Greg. lib. 11. c. 12. num. 12. de Repub.* Ideoque nuntii cladis, non sunt occultandi dissimulatione mali, sed remedia statim potius quaerenda, non differenda. Sæpè enim calamitatis solatium est, nosse sortem suam. Eò, enim melius & citius remedia malis quaeruntur, quæ ex stulta dissimulatione & occultatione differuntur, vel difficiliora redduntur. Nec etiam unius prælii eventu infelici expavescendum, & hasta abiicienda, sed meliora sunt expectanda & speranda. *Nam fors & successus belli communis & victam sæpè erigit, & affligit victorem. Ergo vires reparanda sunt, & contra infortunium insurgendum, & si Deus ita volet, melius est in bello justo occumbere, quam per dedecus in vivis manere. Iudic. c. 20. 1. Sam. c. 27. c. 28. Ethnici & impatientis est ob cladem acceptam seculo perdere. 1. Sam. c. 31. 4. 1. Reg. c. 16. 20. fortissimi viri est, eo tempore animam imperterritam ostendere vulsu, presentia, & providentia, 1. Sam. c. 19. 16. quamvis exercitus clades insignes, semper Rebus pub. sunt periculosissima. Terrent enim superstites milites & alios regionis incolas, motu vicini periculi fugere cogunt, oppidaque sua deserere. Quã obrem hæc sunt quam primam sublevanda ac sistenda, vel strenuo imperatore aliquo delecto & hostibus opposito: vel exercitu & supplemento novo statim conscripto: vel pactis & fœderibus cum hoste conventis: vel oppidis hosti vicinis statim validè communitis. 1. Sam. 31. 7.*

Victori verò prodest, ut in ista trepidatione statim hostem afflictum prænat, nec re colligendi se spatium concedat. *Iosu. c. 6. 27. & victoriam suam persequatur. Iud. c. 8. 11. 28. 1. Sam. c. 14. 7. cohibeat milites, nec patiaturs minus citò eos in prædam effundi. A prælio etiam lassos & vulneratos milites refici & sanari curet. vid. Ranzovium lib. 3. c. 12. de bello.*

Victoria Deo adscribenda est, eique pro illa agenda gratia.

Iudic

Judic. c. 7. 1. Sam. c. 14. 2. Chron. 13. 12. & 14. 6. 14. 11. c. 20. 28. Greg. lib. 11. c. 12. Alexand. ab Alex. lib. 5. c. 30.

In hac sciendum, quid facere victor debeat, & quid victus pati.

Victor victoria uti debet leniter, modestè & cautè.

Leniter, quia suapte naturâ est illa crudelis, cruenta & cruda; non tamen semper. *vid. Greg. d. c. 12. & 2. Sam. cap. 12. 30. 31. 1. Sam. c. 15. 1. Reg. c. 20. & Abner petiit à Ioabo, ne fratres usque ad internecionem cederentur. Et quando extrema omnia in oculis, desperatione victi in audaciam eriguntur, & sæpe desperatio spei causa est, & necessitas irrita, robur minuit.*

Consultum itaque hic semper, aliquid spei hosti relinquere ad veniam & clementiam, & agris parcere, nec hostes in amentiam & desperationem redactos, difficiliore, expugnatu redere. *vide Greg. d. lib. 11. c. 12. n. 6. 7. 8.*

Levis debet esse victoria, ita tamen, ut tria potissimè in victoria quæramus. Primum, ut vitia emendentur: Deinde ut illis exemplum statuatur, ut alii possint esse cautiores: postremò, ut alii pacatè & tranquillè possint vivere.

Modestè utendum victoria, quia felicitas facilè superbiam & occultata alia vitia detegit. *argum. Levit. cap. 19. 18. Fortuna vitrea est, tunc cum splendet, frangitur.*

Habet enim has vices conditio mortalium, ut adversa ex secundis, secunda ex adversis nascantur. *1. Sam. c. 30. 15. & seqq. Greg. d. e. 12. Martyr. 2. Reg. c. 6. 22. Et victi sunt conservandi. 2. Chron. c. 28. 8. Cicor. lib. 1. offic. 2. Reg. c. 6. 23. vide Liv. lib. 26. qui Scipionis Africani moderationem & clementiam in captivos commendat. nisi aliud publica salus suadeat. 1. Reg. c. 20. 36. 42. Nehem. c. 9. Greg. d. li. 11. c. 12. vid. Martyr. 2. Reg. cap. 6. 22. vel, nisi ex iustis causis aliud sit faciendum in illis, qui sæpius nocuerunt, & quibus sæpius ignotum est, qui nostros captivos crudelissimè tractarunt, & de quibus metus et suspicio est mali futuri. Ita David quandoque interfecit captivos. 2. Samuel. cap. 12. 28. 29. 30. 31. & quandoque minime, 2. Samuel. cap.*

H h b b 3

8. 5. 6. & *seqq. Iudic. cap. 20. c. 21.*

Qui nullum pacis, aut quietis publicæ locum reliquerunt, semelque à nobis victi sunt, aliter tractandi, eorumque vires illis minuendæ & detrahendæ erunt, ut quietere cogantur. 2.

Sam. c. 8. 2. 2. Reg. l. 13. 18. & 22. 2. Chron. c. 25. 12.

Vt verò victor se tutiorem reddat a civitate, vel provincia, quam occupavit, vel obides accipit, vel incolas illius aliò cōmigrare iubet, vel munitiones illius in suam potestatem redigit, vel evertit & deler, vel victis arma adimit, vel victos in societatem, fædus, aut ius regni recipit, vel civitati ius civitatis adimit, muris fossis vallibus destructis, vel urbem solo æquat. *vide Scipion. Amur. lib. 13. disc. 18.*

Abutendum verò captivis minimè est, *Deut. cap. 21. 4.* sed humaniter illi sunt tractandi. 2. *Reg. c. 6. 23.*

Cautè victoria uti debet victor ideo, quod fermè fiat, ut res secundæ negligentiam erent & securitatem. 1. *Sam. c. 30. 15. c. 7. 15.* atque ita aliquod vulnus per nimiam fiduciam accipiantur. *Itaque à parte victi, victoribus metuendum, ideoque illi presidii impositis in officio continendi, 1. Reg. c. 11. 14. 1. Sam. c. 30. 15. & seqq.*

Aviditas militū in præda tentanda, vel hostium nostrorum contemptus, vel vincientium mollities & negligentia & securitas victoris, pulcherrimas sæpè victorias corruperunt.

Vicinis etiam suspicio magurè tollenda de vi illis non inferenda, ne conspirent in victorem. *Ios. c. 9. 1. 2. 3.* & hostis victi interitus non nimium est lugendus. 2. *Sam. c. 19. 6. 7. 8.*

Fugientibus hostibus, aliquis de industria exitus & locus & breve tempus evadendi relinqui debet, alioqui fiunt desperati. *Ios. c. 10. 19.* & tantisper vires hostium imminuendæ, ut iterum bellū movere nequeant. 2. *Sam. c. 8. 6. 2. Reg. c. 14. c. 13. 14.*

Finienda verò bella sunt quamvis magna & diuturna, pace, consensu & autoritate superioris & ordinum regni inita: Huius & nomen dulce est & res ipsa salutaris: qua testata & agitata videntur, quæque tam victori, quam victo est utilis & exp-

exoptanda, maximè verò victo. 2. *Chron. c. 13. 18. c. 14. 13. Iudic. c. 8. 28. Greg. d. lib. 11. c. 13. Bodin. lib. 5. c. 5. de Repub.*

Ut verò firmitior & diuturnior pax facta sit, arma erunt tenenda & metus faciendus. Nam sub clypeo, melius succedit pacis negotium, ut ex aliis refert *Lipsius*. Quamdiu igitur expectatur, aut metuitur hostis, neq; auxilia nostra dimittēda sunt, neque exercitus muniendus *Comin. 2. part. c. 25. & 26. Greg. d. lib. 11. c. 13. Cum parva etiam victoria, victoribus potentiores sint metuendi. 1. Reg. c. 11. 14. Considerandum autem in pace, ut ea sit honesta & simplex, ut ait *Lipsius*.*

Honestata est, qua aliqua conditione æqua & tolerabili finit bellum, & socios adherentes includit, non quæ ignominiosa, turpis, vel cum servitute, aperta est coniuncta. Mors enim potior illâ pace *Lips. & Greg. d. locis. Bodin. d. c. 5. lib. 5. de Repub.*

Æque conditiones existimantur, quibus neque laude veteri, neque libertate, neque rebus suis omninò victi spoliantur: Neque pax diuturna & fida esse potest, si victis superbe & duriter imperatur.

Simplex est, quæ candidè & bona fide contrahitur sine furore & bello involuto. Nam sæpè ob potentium interna mala, dilata magis prælia, quàm pacem datam intelligimus. ut dicit *Salustius*. Et pace suspectâ tutius bellum certum.

Pacis condiciones à superiore magistratura cum subditis iniquæ, difficillimè servantur à magistratu. Nihil enim equè principum mentes exulcerat, quàm cum subditis pacisci & ad pacta servanda compelli, præsertim quando cõtumeliam à subditis acceperint. *Bodin. lib. 5. c. 6. Exemplum præbet Ludovicus 2. rex Gallia. Franciscus. 2. & 3. Et rex Hispania cum Belgis paciscens.*

Tempus de pace agendi optimum & commodissimum est, dum sibi uterque hostis confidit & pares ambo videntur, qui non fecerunt inter se periculum vitium.

Præstat autem maturè bellum dissolvere & componere etiam, dum adhuc aliqua spes gerendi & evadendi nobis superest, quã pertinaciter in sententia

sententia odioque perseverare, nostris rebus indies magis magisque pessum eunctibus, si aqua possunt ab hoste impetrari.

At rebus inclinatis, magis est, ut eo inclinet et quavis tuta condicione pacem accipere malis, quam viribus cum valentiore certare, uti ex Cicero, Curtio & Cesare dicit Lips. lib. 5. polit. Siquidem necessitati parandum & victores pacem cupiunt, qua ipsis decora & gloriosa, praesertim quando victoriam propè in manibus habent & pacem non abnuunt, unde sciant omnes juvè illos suscipere & finire bella. Bod. d. c. 3. lib. 5.

Victor igitur, vel superior in bello occasiones pacis acceptabit, quibus dare magis, quam accipere pacem videtur. Nam fortuna belli, artem victos quoq; docet & pax utilis ad finem molestiarum & securitatem. Et melior pax certa, quam sperata victoria, quae est contingens. Ideo in secundis rebus nihil inquamquam superbe ac violenter consulere docet, nec praesenti credere fortuna, cum quid voster serat incertus sis. ut refert Lips. de Livio.

Bellorum etiam egregii fines, quando ignoscendo transigitur, quare populus Romanus sibi famam & gloriam comparavit, quod quanta pervicacia in hostem, tanta beneficentia adversus supplices uteretur. Et talis pax hoc modo & causa facta firmior & diuturnior est. Veriloquium enim est, ubi pacem esse fidam, diuturnam, ubi voluntarii sunt pacati, neque eo loco, servitutem esse velint, fidem sperandam esse: uti de Livio refert Lipsius. addo 2. Reg. c. 6. 23. & de Liv. 8. Sic dicente: *Nec credideris ullum populum, aut hominè denique in ea condicione, cuius cum panis eat, diutius quam necesse sit mansurum vivet semper in peccatoribus eorum, quidquid istuc praesens necessitas ininvaderit, & in tempore clamabunt miseram pacem, vel bello bene mutari.*

Bello omninò confecto, duces & milites in suam quisque provinciam sunt benignè & cum sua praeda, stipendio & praemio statim dimittendi, non frustra in armis retinendi, ne seditionem moveant, vel latrocinia armari exercent. *Ios. c. 22. 4. 2. Sam. c. 19. De pace facta conservanda vid. Greg. lib. 11. c. 14. & consuevit. Frider. de pace tenend. in lib. feud. & in constitut. imperialibus*
latis

lasis. Anno 1548. sub Carolo V. Imperatore.

Victis bello, in agnum subiectionis tributa imponuntur. *Ios. c. 16. c. 17. 1. Sam. c. 8. 2. Sam. c. 8. 1. Reg. c. 9. 2. Reg. 3. c. 17. Nebem. c. 5. Est. c. 10. 2. Reg. c. 13. c. 12. c. 18. & insignium victoriarum monumenta, ad Dei gloriam posteris sunt relinquenda. Iosue. c. 3. & 4. Iud. c. 5. 1. 2. 3. 2. Sam. c. 22.*

Consuetum etiam est, coloniam in alienam gentem & nuper à nobis devictam mittere. Nam hoc plurimum prodest ad imperium & metum ejus gentis retinendum. *Bocer. lib. 8. c. 5.* Sunt rationes coloniarum istarum deductarum praesidio contra vim & injuriam incolarum, odio laborantium, muniendarum & firmadarum.

Mittendi autem in colonia deducenda, in alium locum, non singuli, sed ipsae tribus totae, ex singulis oppidis, vel tota vexilla ex exercitu simul mittenda, quod sibi sint notiores & benevolentiores illi, qui mittuntur in colonias.

Denique provinciam, regionem, vel urbem, aut praedia jure belli occupata & acquisita à summo magistratu, non ille sibi, sed regno & Reip. acquirit, seu populo, qui regnum constituit, non secus ac servus domino suo. *Huius iuris exempla extant. 2. Samuel. cap. 8. 1. Reg. cap. 5. 2. Reg. cap. 14. 2. Chron. c. 15. c. 26. c. 27. Num. c. 21. Iudic. c. 11. Genes. c. 48. 22. 1. Chron. c. 12. 2. Sam. c. 9. 11. vid. Steph. Iun. Brut. de vindic. tyra. quaest. 3. Keckerman. lib. 1. cap. 4. System. polit. Lips. lib. 5. c. 4. pol. Nam communibus opibus, pecunia, vi regni, acquirit, ideoque regno, seu populo acquirit, non sibi, quasi servus instituitur domino suo proponenti: idem etiam quadamtenus in victoria civilis belli obtinet ne manentibus viribus inregris, rebelles postea iterum insurgant. 2. Reg. c. 14. 13. 14.*

CAPUT XXXVII.

De administratione civili rerum publicarum & privatarum.

DE civili publicorum regni negotiorum administratione huc usque.

Sequitur de civili admini-

I iii

Aratione rerum publicarum regni & privatarum.

Rerum publicarum, (quarum proprietas, & ususfructus ad populum pertinet,) administratio civilis est, qua hæc instar curatoris, tutoris & patris, magistratus summus, in utrum Reip. prudenter dispensat & impendit utilitate & necessitate regni postulante.

Nam hæc res à populo accepit, cuius illæ sunt, uti dixi supra cap. 17. & c. 24. & quarum tantum dispensatio, ex mandato generali populi, seu regni illi concessa est. Vasquius lib. 1. cap. 5. illust. contror. num. 6. & seqq. & c. 1. Roland. à Valle consil. 1. num. 109, 112. 125. 132. 137. 138. volum. 2. per alleg. ibid. Ideoque ratione administrationis tenetur de dolo & culpa, ut. de administr. rer. ad civit. portin. Potest alia bona patrimonialia magistratus habere iure proprietatis & pleni domini, in quibus habet plenam dispositionem, tanquam alius privatus, sed in bonis fiscalibus publicis, coronæ annexis, regniq; rebus, tantum iuris sibi usurpare potest, quantum Dominus illarum, regnum scilicet, seu Respubl. illi concessit. Stephan. Lup. Brus. in vindic. contra tyrann. quest. 3. Boetius lib. 6. c. 13. de polis. recte consti. Vasquius d. loco.

Necessitas vel utilitas regni, seu Reip. dispensationem & impensam postulat, quando sine illa, ab ratione, sapientia, civilitate, civitate, tranquillitas & disciplina publica, utilitas vitæ socialis & symbiosis haberi, conservari, vel promoveri nequit; vel ut uno verbo dicam, quam requirit negotiorum & rerum regni administratio, quæ summo magistratui est demandata, quibus impensis non factis, Respubl. peritura, vel desertior futura esset, vel quibus factis res melior, ornatio, vel splendidior fieret.

Inutiles sumptus, & impense contra illæ indicantur, quæ communem Respubl. utilitatē & commodum non promovēt, quæ neque utilitati, neque securitati, neque defensionis inserviunt, neque ad principis potestatem, maiestatem & auctoritatem ampliandam quidquam faciunt.

Ergo sumptus super vacantes sunt nimia principum largitiones, & luxus aulicus pompa, peregrinationes longinquæ non necessariae, adificationes & opera vanitatis ostentationem habentia, non utilitatem, vel comodi-

moderatam Reipubl. adferentia: Esa. c. 5. Amos. c. 2. c. 4. Psal. 14. Deur. c. 17. 16. 17. Qui sumptus sunt evitandi. Non enim in alios usus, pecuniam publicam, quam illa est destinata, convertere princeps potest. l. 3. Superior. de admin. rer. ad Remp. pertin. nec illa facere, que ipse dominus verosimiliter non erat factururus, ut Iuriscons. asserunt. vid. Petr. Greg. lib. 3. c. 8. & c. 9. de Rep. Dispensatio rerum publicarum stricta & utilis esse debet, qualis in familia boni patris. Tartas enim vires frugalitas habet, ut tot impendiis, tot erogationibus, vel sola sufficiat, ut dixit Plin. in panegy. Et magna opus, non tam multa capiendo, quam haud multa perdendo capiuntur. ut dicit Dio. lib. 52. Nefas esse dicebat Alexander Imper. ut dispensator publicus, in delectationes suas suorumve converteret id, quod provinciales dedissent. Lamprid. in Alexand. Plin. in panegy. in Traian. ambitio, jastantia, effusio quidvis potius quam principis liber alicui censendam est, quam à principe quid donatur, cujus ratio nulla constat. Et Petr. Greg. lib. 22. c. 3. c. 4. c. 5. de Rep. ad quid, inquit, necessarii sunt, tot aulici principis, officarii inutiles, titularii, qui more harpyiarum opposita de vorant, in necem subditorum, tot Secretarii, cum duo aut quatuor amanuenses sufficiant negotiis expediendis? quorsum tantus numerus administratorum culinae, quibus adherent, ut vinea subministri, & subministorum alii subministri & istis famuli & famulorum famuli? Cur tot nutriuntur sanguine populi hirundines, adulatores, aulici, stulti, mimi, scurræ, vel veri moriones, nani, monstra natura, que in deliciis habentur, mastæ, a seclæ, comitatus & stipatores inermes, pondus inertis terra & fruges consumere nati? Istos enim omnes expensis publicis nutrirî in præjudicium publicum videmus. Unde talem dispensatorem non inoptè comparare licet cum vis sicibus, que in altis præruptisq; locis nascuntur, è quibus homo fructum non accipit, sed corvi tantum & milvi, hoc est, scorta, adulatores & alii homines inutiles Reip. Apparatus igitur regius gubernatoris, ita debet institui, ut dignitas cõferretur principalis, & modum, vel necessitatem eius non excedat, neque quicquam ei deficiat, & pecuniam publicam quam à populo accepit, in eiusdem usum rursam impendat, & hominibus Reipubl. utilibus & necessariis conferat. Alexander Severus palatium suum comitatumque omnem, abjectis de

ex amico ministerio cunctis ob scanis & infamibus purgavit, neque aliquem passus est in palatinis adibus, nisi necessarium hominem. Lampr. in Alexand. Antonius quoque aula sua statum frugalitate honesta temperavit, & ministris fides & necessariis ornavit. Egent vero principatus quidam maioribus impensis, pluribus stipatoribus & aulicis, dum plura & maiora sunt obvianda negotia. Neque enim mentis compos esset, qui vellet principem, ut privatam vi vere, quia princeps privatus esse non potest & simul princeps. Neque reprobandum, quod plures epule illi in mensa offerantur, quam edere possit, nam honoris gratia hoc fit, & non superfluo. Cum sublata reserventur servientibus, qui etiam necessario sunt alendi. Quod si tamen hisci substantiam, in convivio & sumptus superfluos exhauriat, luxuria hac inhibenda est. Talis luxuria notatur in Heliogabalo qui calcanea camelorum, cristas gallinarum, linguas pavonum & luscinarum, & similia magni precii comedere est solitus, ut refert Aelius Lampr. Contra laudatur parsimonia Iulii Caesaris & Tiberii. Sueton. in vit. ipsorum, item Pertinacis, Iuliani, parsimonia & frugalitas. Sunt tamen principibus abundantiora & splendidiora convivio, prater morem solitum paranda, vel ad pompam necessaria, vel ad significandam legatis exteris, vel principibus in visentibus amicitiam, ut liberius & abundantius decipiantur.

Eadem dicenda sunt de vestibus equisque necessariis, venatione honesta, sumptuque in illi moderato, habitum ratione dignitatis principis, ditionis & provectum eius, 1. Reg. c. 10. 2. Cbr. 9.

Fert etiam negotiorum Reipublice necessitas, requiri plures, qui ea tractent, plures itaque suo tempore facienda impensa principi, qui, quia gerit negotium subditorum, ideo iuste ab illis postulat tributa & contributiones, non magis, quam negotiorum gestor cuiusque privati, recte postulet a posse, soribus rerum impensas pro illis faciendis vel factas. l. 1. de negot. gest. De luxu Neronis, Caligulae, Vitellii, vide Sueton. in Neron. Calig. Vitell. Heliogabali Aelium Lamprid. in eod. Greg. lib. 8. c. 6. de Repub.

Necessitas itaque erogandarum rerum publicarum regni seu corporis confociati duplex est. Una sustentatio magistratus: Altera negotiorum publicorum administratio, sumptus & impensas regum.

Sustentatio magistratus conveniens ipsius personae, officio, dignitati

nitati & splendore, requirit sumptus, ad victum & amictum magnificum & splendidum, & deinde ad ministerium famulorum interserviendum.

Victus conveniens auctoritati & majestati summi magistratus est, epularum exquisitarum, & laudatarum: ut sit victus & opulentia sine reprehensione, & parsimonia ne cordibus.

1. Reg. cap. 4. 7. Erantque Salomoni duodecim Sitarchi super totum Israel, qui sustentabant regem & familiam ejus, mensem. quotannis erat unius cuiusque sustentare eam. 8. 9. & seqq. 1. Reg. cap. 9. 25. & c. 4. 22. 23. 24. & seqq. cap. 7. c. 10. 1. 2. 3. 5. 8. & seqq. 16. 17. & seqq. 2. Chron. c. 9. 1. Chron. c. 13. Nebem. c. 5. Matth. c. 6. 29. Esth. cap. 1. 4. & seqq. 2. Sam. c. 19. 33. & seqq. 1. Macch. cap. 10. 20. 21. 22. 64. 65. 88. 66. cap. 11. 58. c. 14. 43. 44. De victu regio Saulis vid. 1. Sam. c. 20. Davidis. 1. Chron. c. 13. Salomonis. 1. Reg. c. 3. c. 10. Asuberi. Ester. cap. 1. Belsazeris. Dan. c. 9. Pharaonis. Genes. c. 40. De Musica Davidis vide. 1. Chron. c. 9. & Saulis. 1. Sam. c. 16. De Gynaceo Salomonis. 1. Reg. c. 7. 8. adde Pet. Greg. lib. 8. c. 5. & lib. 22. c. 5. c. 6. qui exēpla piorum & aliorum regum refert, qui magnifico victu usi sunt sine luxuria vid. Eccl. c. 10. 17. Prov. c. 31. 4. Iosh. c. 1. 5. Esa. c. 5. c. 28. 7. Prov. c. 23. 29. Exempla frugalitatis veterum refert Greg. d. lib. 22. c. 5. de Repub. Valer. Maxim. lib. 4. 3. Plutarch. in Apophthegm. & Greg. lib. 8. c. 6. de Rep. Amictus regum splendidus & magnificus fuisse legitur passim. Est. c. 6. c. & seqq. 1. Macch. c. 10. 20. 22. 64. 65. 66. 68. c. 11. 58. c. 14. 43. 44. Dan. c. 4. 5. 7. 29. Gen. c. 41. 40. 41. & seqq. 2. Sam. c. 19. 34. 35. & seqq. 1. Reg. c. 10. 5. & c. 4. 27. 28. non sumptuosus nimium, ut Neronis, de quo Suet. & habitatio splendida & magnifica. 1. Reg. c. 7.

In metropoli regni, si fieri potest, sedem & domicilium summi magistratum habere & supremum regni tribunal; & ipsius & subditorum interest, ob presentiam prestantissimorum virorum & auctoritatem & splendorem loci, 1. Reg. c. 7. 1. 2. 7. c. 10. 18. & seqq. Psa. 122. 3. 4. 5. 6. & Psa. 87. 3. Deut. c. 17. 8. 9. & seqq.

Ministerium quoque egregium & magnificum magistratum decet, & piis, integris & fidei hominibus constans. Psalm. 101, quod sumptibus publicis alendum est.

Satellitium *σωματοφύλακων*, remedium præstat contra peti-
 cula proditorum ambitiosorum. Tacit. 1. annal. Miles forum,
 miles domam comitabatur Casarem. & Senec. 1. de clement. Somnum eius
 nocturnis excubiis muniant, latera obiecti circumfusisque defendant, in-
 currentibus periculis se opponant. Nam imperanti etiam à proximis &
 consanguineis esse cavendum, docens exempla quotidiana. Siquidem nec
 cognatorum communia studia, non valde firma sunt repagula. Nam, ut
 tyrannorum vox fuit, si jus violandum est, regnandi causa violandum;
 neque ulla est amicitia tam arcta, nulla familiaritas tam sancta, quam
 animus regnandi cupidus, non contemnat & violet, & abutatur amici-
 tia & gratia in vitam & imperium etiam amici. Et mutantur hominum
 voluntates & amici. Ita Absalon, qui sæpe pro patre pugnavit, eundem
 postea oppugnavit. Et populus Christum, modò regem voluit creare, quem
 postea crucifigendum clamavit. vid. Greg. lib. 2. c. 11. & sup. de natura
 populi & regni dixi c. 23.

In hoc ministerio sunt satellites, famuli, cursores, ministri,
 comites palatini, *αὐλάρχαι*, & *σωματοφύλακες*. Nam parum
 cura & à sceleribus aliorum secuta majestas sine viribus. Ideoque ad cu-
 stodiam corporis armatos habere decet principem, quos coheres, Romani
 veteres appellabant. Tales habuit Romulus, Augustus & alii reges &
 cesares, qui etiam armati & loricati in senatū quandoque venerunt. Ex
 quibus sunt etiam gustatores, cibum potumque prægustantes, ne veneni po-
 ricula subsint. Tales corporis custodes legitur habuisse Tiberius, Galba,
 Caligula, Antoninus & alii. 1. Reg. c. 10. 5. Esth. c. 1. 13. 14. 1. Sam.
 c. 16. 17. Et edicat quæsumus dominus noster servis tuis adstantibus
 tibi, ut requirant aliquem scientem pulsantem citharam, & Matth. c. 8.
 9. Daniel. c. 4. 19. 20. c. 11. 8. c. 8. 3. 31. c. 7. 13. 23. Jerem. c. 2. 5. c. 34.
 19. 20. Sam. c. 8. 14. 15. 16. 17. 18. ubi Iun. & Marty. c. 19. 33. & seqq.
 1. Reg. c. 4. 26. erantque Salomoni quadraginta millia præsepiorum e-
 quillum, ad equitatus eius, & ad duodecies mille equites, 2. Sam. c. 12. 17.
 18. 19. 20. 21. & c. 15. 14. Quamobrem dixit David omnibus servis suis,
 qui cum eo erant. & 15. 16. 17. & seqq. c. 9. 4. 1. Sam. c. 10. 26. c. 22. 6.
 7. Dixit Saul servis suis, qui adstant sibi. & c. 25. 15. 16. 1. Reg. c.

10.8. ubi Iun. c. 14. 27. 28. 1. Chro. c. 28. 1. 2. & seqq. c. 18. 17. Et Benaisa lehoiadahi præerat Cerebais & Pelethais: filii domique Davidis primarii ad manum regis. c. 29. 1. 2. 3. 2. Chron. c. 17. 14. & seqq. 1. Sam. c. 22. 6. 7. c. 26. 15. 16. Et que tales officarii regii Davidis & Salomonis numerantur prolixè. 1. Coron. c. 27 per tot. & 2. Reg. c. 11. 4. 5. & seqq. c. 24. 14. 17. vide Petr. Greg. lib. 22. c. 11. de Repub. qui ministrè ad lætera regis, ut plurimum sumebantur ex Cerebais & Pelethais, & filiis, & cognatis regis, apud Iudeos 2. Sam. c. 15. 18. 19. c. 9. 4. ubi Iun. aliis est. c. 8. in fin. ubi Martyr. 1. Chro. c. 18. 17. Gen. c. 41. 45. ubi Iun.

Adscilcat igitur princeps sui corporis custodes ex illa gente, cui præest, ne videatur illi diffidere, & odia suorum in se concitet. De equitat. regib. attributo extat Iudic. c. 5. 10. 11. c. 10. 4. et autem ei triginta filii equitantes triginta asellos, & Iudic. c. 12. 14. erant autem quadraginta filii & triginta nepotes equitantes septuaginta asellos. 2. Sam. c. 15. 1. 2. 3. 4. 5. 1. Reg. c. 4. 26. erantq; Salomoni quadraginta millium præsepiorum equib; unum ad equitatum ejus & ad duodecies mille equites. 2. Chro. 9. 25. Iere. c. 17. 25. c. 22. 4. Hisce adde cantores & musicos aliquos voluptatis ministros aulicos. 2. Sã. c. 19. 36. ubi, nunc audire potero amplius vocem cantorum & cantaricum, & gyncæcum. Esth. c. 2. 3. 8. 11. 13. 14. 1. Reg. c. 7. 8.

Hodiè aulici primarii sunt: *I.* Præfectus aulic. *II.* Marschal-lus. *III.* Cubicularii principis. *IV.* Burggravius. *V.* Præfectus comæatus aulici. *VI.* Carptor. *VII.* Coquus. *VIII.* Cellarius. & horum singulorum ministri & οὐδῆροι.

Est tamen ludæus vitandus & inutilis apparatus equorum, canum, ministrorum, & adificationis non necessaria. Numerus itaq; certus, & certus ordo in hisce ministris constituendus & habendus est. Arg. 1. Reg. c. 4. & c. 10. De officialibus Cesarum Romanorum, vide latius in li. 1. c. & 12. Codicis Iustin. imperat.

Palatium hi sunt eligendi ex melioribus. Psalm. 101. Nam vilis ille dicitur, qui vilos, vel leves sibi admovet. Melior etiam & tutior Respin qua princeps ma⁹ci¹, & ministri illius boni. Ingentia aulicorū nota esse debēt principi, ut quāq; pro indole sua regere

regere & ad negotia convenientia destinare possit. *Tiberius ma-
dios optimos iudicabat. Nam nec eminentes vires se stabatur, & rur-
sum vitia oderat. Ab optimis periculum sibi, à pessimis dedecus publicum
metuebat. Sed obsequia hodie magis probantur, quam virtutes alia.*

Sint igitur palatini obsequiosi, utibiles, modesti, virtutis
proprietate dissimulatores, sine iactantia, demandata agentes, oīa
benègesta domino suo adscribentes, iniurias patienter ferētes
& gratias agentes, cauti & fidi & circumspēcti. *Lips. lib. 3. c. 11.
politic. Ego cum Seneca.*

Stat quicumque volet potens.

Aula culmina lubrico.

Me dulcis saturer quies.

Obscuro posteus loco.

Lani persruar otio.

Deinde pauci, idonei & fideles sunt eligendi, iisque, ne sint
otiosi, certa officia assignanda. Si quidem ex aula in Rēpub. vir-
tutes vitia, commoda & incommoda in populum derivantur.
Et qualis est aula, talis quoq; solet esse Reipub. administratio.
2. *Sam. c. 6. Prov. c. 29. Læsus a principe pro officario, vel pala-
tino non sumendus, quod multum malè celsit Scipio Amir. lib. 17.
dis. 4. ubi exempla adducit.*

Altera causa impensarum faciendarum, est rerum regni ad-
ministratio. Nam requiruntur sumptus in negotiorum regni
administratione, & ad victum habitationem ac vestitum suffi-
cientia, salaria & stipendia ministrorum, prefectorum, præstitū,
Dynastarum & aliorum, qui ad Reipub. gubernationē iuvan-
dam sunt necessarii. *Iudic. cap. 17. 10. 1. Timoth. c. 6. 8. Dent. c. 14.
27. c. 25. 1. Cor. c. 9. Matth. c. 10. 2. Chron. c. 31. 2. 3. 4. 1. Reg. c. 4. 1. 2.
3. 4. 5. 6. 7. 8. & seqq. Exod. c. 18. 18. Omnino decides cum eo, cum popu-
lus hic qui est tecum; nam gravis est hac res, supra te, non poteris eam
præstare solus. & 21. tu autem provideo ex toto hoc populo & curato eli-
gi viros strenuos, timentes Dei, viros veraces, osoros turpis lucri, quos con-
suetas super eos præfectos millenis, præfectos centenis, præfectos quinquagenis*

nis & decuriones. 22. ut iudicent populum hunc omni tempore, sitq; ut omnem rem, que magna erit, referant ad te, omnem verò rem, que parva erit iudice: ut ipsi, sic allevalo onere, ut ferant tecum. & seqq. & Deut. ca. 1. 9. & seqq. Numer. cap. 11. 14. non possum ego solus ferre onus totius populi huius: nã grave hoc est supra me. 16. Dixit ergò leboya Moysi, congrega mihi septuaginta viros è senioribus Israelis, quos nosti esse seniores populi & moderatores eius, & adsumptos adducito eos ad tentoriũ convēsus, ut sistant se ibi tecum. 17. cum descendens loquar. & Deut. cap. 16. 18. Iudices & moderatores constituito tibi in singulis portis tuis, quas leboya Deus tuus dat, per tribus tuas, qui iudicent populum iudicio iusto. 19. 20. De hisce intermediis magistratibus à superioribus constitutis vide 1. Pet. 2. 13. Proinde subiecti estote cuiusvis humane ordinationi propter Dominum si ve regi, ut supereminenti. 14. si ve præsidentibus, ut qui tecum mittantur, tum ad ultionē facinorosorum, tum ad laudem bene agentium videre licet latius. 1. Chr. cap. 7. 1. Reg. cap. 8. c. 12. 15. 2. Reg. ca. 14. & 19. Iud. cap. 9. 6. 10. 18. c. 11. 8. Esd. c. 9. 1. Chron. r. 25. c. 26. 27. 2. Reg. c. 18. 31. 2. Sam. c. 7. 2. & seqq. c. 20. 23. 24. Daniel. c. 2. 49. c. 3. 47. cap. 6. 2. 3. & seqq. Deut. c. 31. 22. c. 29. 10. 11. 2. Chron. c. 19. 5. 6. & seqq. Genes. c. 41. 40. & seqq. c. 45. 5.

Utilius è Ecclesie, si certa & liberalia stipendia ex fisco bonorum ecclesiasticorum, ministris ecclesie statuuntur, quam si à singulis ecclesie familiis aliquid in menses, vel dies decur. Satius est, si ex bonis, ecclesie summa certa tritici, vine & pecunia detur, quam si assignentur agri & vinee excolende. vide Lamb. in precept. 4. Decalogi.

Hujus quoque generis sunt rerum privatarum principis procurator, quaestor aerarii publici, censor & similes. 2. Sãc. 9. 2. c. 20. 23. 24. 2. Reg. c. 18. 37. 1. Reg. cap. 4. 1. 1. Chroni. cap. 25. & cap. seqq. & plures alii, de quibus in cap. 7. & 14.

Utile verò est diversis, diversa mandare officia, non plures magistratus intermedios imponere. arg. 1. Reg. c. 4. 1. & seqq. Misus enim diligenter fiunt & impediuntur singula. l. 8. C. lib. 12. tit. 34. Dane. lib. 6. polit. c. 5.

Consultum quoq; est aliquot habere inferiores magistratus.

Kkkk

Nam hisce singulae Reipub. partes melius, diligentius atque fidelius curantur, ita tamē, ut pro modo imperii, modus quoque certus sit, non plurimi, sed necessarii tantum. *Nam effrenis magistratuum numerus, depilat populū, gravissimāsque concussiones excogitat, & admittit. Danens d. loc. de qua se supra cap. 32. de procur. mod. neceß. dixi latius.*

Imprimis verò præfecti cōstituendi sunt, qui ad peregrinos in regnum venientes attendant eoque observent, præsertim ad regni limites & in locis regni munitioribus.

Porro sunt etiā sumptus impēdēdi & faciēdi in reparatione, refectioe, atq; edificatione, templorū, arcium, propugnaculorū, pontiū, viarū publicarū, portuū, murorū, vallorū, aditū publicarū, in aliarūq; rerū, operūq; publicorum extruētiōe.

De reparatione arcium & civitatum exemplam Davidis dicit. 2. Sam. c. 5. Salomonis. 1. Reg. c. 9. 2. Chron. . . 8. c. 11. 5. 6. c. 24. Ieroboami & Aie. 2. Chron. c. 14. 1. Reg. c. 12. c. 4. c. 5. c. 6. c. 11. 5. 10. 11. 12. ca. 32. 5. c. 33. 14. 15. c. 34. 8. 9. & seqq. Iosaphati. 2. Chrō. c. 17. c. 26. & sic. d. c. 26. Iosaphan. 2. Chron. c. 27. Hiskie. 2. Chron. ca. 29. c. 31. 2. Reg. c. 20. Manasse. 2. Chron. . . 13. Nehemie, Nehem. c. 2. c. 3. Iosia. 2. Regum c. 22. 3. & seqq. quibus adde. 2. Sam. cap. 7. 2. 5. 1. Reg. c. . . 4. 5. Quamobrem cogito edificare domum nomini Iehova Dei mei, quemadmodum prædixit Iehova Davidi patri meo. 6. Nunc ergo præcipe ut succidam tibi cedros: Libano, & servi mei erunt cum servis tuis, mercedem autem servorum tuorū daturus sum tibi. & 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. c. 5. per totū. . . Reg. c. 7. & c. 8. 2. Reg. c. 12. 4. & seqq. Esd. c. 6. 2. Chron. c. 24. 14. c. 3. . . 12. 2. Reg. c. 22. 4. 1. Chron. c. 22. 29. Grego. lib. 2. c. 2. & c. 9. l. 7. si in aliam. S. ades. de off. procons. 7. Reg. c. 23. 2. Chron. c. 11. 5. Itaq; refecit Rechabeam Ierusalymis, & edificavit civitates ad munitiōem in Iehuda. 6. edificavit inquam. Beibl. heurum & Hetanum & Thikvam. 7. item Betzurem & Socuntem & Hadullan. 8. Getum quoq; & Marefcham & Ziphum. . . Et Adoraina & Larifchum & Chebronē, quæ sunt in Iehuda & in Biniamina civitates munitiorum. . . 1. confirmavitque has munitiōes, disponens in eis antecessores

& apothecas cibi & olei & vini. 12. Et in unaquaque civitate clypeos
 & spicula deniq; confirmavit eas quam plurimum: ita fuit eius Iehuda
 & Benjamin. 23. Et prudentiam adhibens dispersit de omnibus filius Iuis
 per singulas regiones Iehudæ & Benjaminis in omnes civitates munitionū
 quæ in diebus comestū copiosū. 2. Chron. c. 16. 5. 6. 7. c. 36. 23. Ne-
 hem. c. 1. c. 2. c. 3. cap. 4. c. 7. 2. Reg. c. 20. 20. ibi, utque fecit piscinam &
 aqueductum, quo i. duxit aquam in civitatem. & 2. Chro. c. 32. 3. 4. 30.
 Neh. m. c. 3. 16. 2. Reg. c. 12. 11. c. 22. 7.

Itinera publica facilia, plana, benè lapidibus cōstrata, per-
 via comoda, nota & distinctè conservabit, sacra, tecta, tuta
 & à latrocinis ac direptionibus, quo & extranei & cives, tum
 curru, tum equo, tum pedibus in urbē venire cōmodè possint
 & ea quæ sunt importatu expottatuq; necessaria vehi queunt.
 Multos enim alioquin ad nos merces importaturos, deterrent itinera
 viarumq; publicarum salebra, interruptiones & asperitates, difficulta-
 tibusq; periculosa ac damnoſa, arg. Psalm. 12. 8. 9. 2. Chron. c. 15. 5.

In primis verò maris dominium conservet & tugeat, quod
 maximas præbet & effundit divitias, proventus, & commodi-
 tates toti regno. Similiter fontium, aquæductuum, fluminum
 publicorum & navigationum summā habeat curam: nec non
 venationū, piscationum, aucupionū, silvarum, saltuum publi-
 corum & limitum regni, ne fera, pisces, volucres, ligna ve ex-
 tirpētur, & desint ad usus necessarios. Huic igitur negotio præ-
 ficiēdi sunt inspectores & custodes. vid. Patric. lib. 7. tit. 5. Huc
 etiā pertinet cura fodinarū metallicarū & salinarū. Patr. d. lo. tit. 6.

Flumina & maria tuta reddet à piratis & latronibus, & portus
 maris cōmodos & aptos, silvas & solitudines, à latronib. & graf-
 satorib. repurgabit, & tutum viatoribus, mercatoribus & pe-
 regrinantib. reddet totum territorium regni. de quare videre
 licet, Menoc. li. 2. cas. 237. arb. iudic. Farinac. quæst. 24. lib. 1. Geil. l. 2.
 obs. 64. Myns. cent. 5. obs. 70. 71. Masc. cōcl. 13. 14. & sup. e. 11. diximus

Curabit in locis mediterraneis, ut magnus currum sit ap-
 paratus: in locis maritimis verò, magna sit navium classis &
 copia. Sic hodie Hollandi & Selandi & Veneti magna navium

classe instructi sunt: & olim Israelita magna curruum copia. Curabit etiam ut annona comiteatu & armis Resp. & quælibet civitas regni sit, optimè instructa. Emporia & loca oportuna ad merces cōmodas importandas & exportādas, ut habeātur curabit.

Theatrorum, stadiorum, balneorum, portuum, propugnaculorum, fluminum publicorum, curam habebit, reparando ea, & providendo, ne, quod ad honestę delectationis utum inventum est, in abusum & morum corruptionem vertatur.

Habenda quoque est ratio ludorum & differentia eorum & temporum, quibus fiāt, & explodenda turpia, ludicra, mimica, histrionica, derisoria, satyrica, & ioculatoria, magica præstigia, damuosa & similia. *vide Boter. lib. 3. Pet. Greg. lib. 39. Syntag. c. 5. de cura aliorum operum & ædificiorū publicorum. Greg. lib. 2. c. 9. 10. de Repub. & tit. C. de oper. public.*

Magnifica opera publica, splendor reddunt civitates & habitandi commoditates, quæ retinent cives, ne effluant, & plures ad se alliciunt, ut eō transferant facultates suas, imprimis quando bonis moribus & legibus reguntur, & magistratus reddunt potentiores, laudabiliores & celebriores. *Greg. lib. 2. c. 9. num. 8. 9.*

Exempla historica eorum, qui opera publica utilia, urbes, templa, propugnacula, hospitalia, Scholas, Gymnasia, aqueductus, pontes, palatia, præteria, fora, Bibliothecas, vias stratas, arces, fornices, aliāque ædificia præclare excitaverunt cum laude sempiterna, refert. Greg. d. loco num. 10. 11. & seqq. & theatrum Zuingeri docet.

Vitandi hinc sunt insani & inutiles sumptus, quales dicitur fecisse C. Caligula in extructionibus prætoriorum & villarum, qui omni ratione posthabita, nil tam efficere concupiscebat, quàm quod posse effici negaretur. Itaq; ejus iussu iacta moles in profundo mari, excissa rupes durissimi filicis, campi montibus aggere aequali, & complanata fossuris montium juga, idq; incredibili celeritate, quū mora culpa capite lueretur, ut refert Sueton. in Caligula. cap. 37. 38. 40. 41.

Planè ea quæ ad cultum Dei externum sunt necessaria, ex publicis

publicis bonis, vel propriis etiam magistratus, conferre & impendere debet. *Esdr. c. 7. 20. Nehem. c. 7. 70. c. 10. 36. 37. c. 12. 46. 47. c. 13. 10. usbulque divinis consecrate. 2. Chron. c. 5. 1. c. 8. 1. Reg. c. 15. 15. nec non curare ea, quæ sunt necessaria ad pauperum & inopum in regno sustentationem.*

Similiter sumptus faciendi ad necessaria belli subsidia comparanda. *2. Chron. d. c. 11. 11. 12. 23. & c. 14. 6. edificavit quoque civitates munitionis in Iehuda cum quiesceret ea terra, & nullum gereretur bellum illis annis, nam quietem dederat Iehova ei. 7. Dicebat enim Iudais, edificemus civitates has, & circumdemos muro & turribus, valvis & vestibus, tantisper dum hæc terra nobis exposita est, quandoquidem requisivimus Iehovam Deum nostrum, requiritibus dedit quietem nobis circumquaque, quapropter edificaverunt & prosperati sunt. 8. 9. & seqq. c. 15. 8. 18. c. 16. 1. 2. 3. 2. Chron. c. 17. 2. Nam disposuit Iehosaphat copias per omnes civitates Iehudæ, quæ munitæ erant, & disposuit stationarios per regionem Iehudæ, & per civitates Ephraim, quas cepit pater eius. 12. 13. Et res multe erant ei per civitates Iehudæ, ac homines belliciores, valentes robore Ierusalaimis. 14. 15. 16. 17. 18. 19. ibi, præter eos, quos disposuerat rex per civitates munitas in tota Iehuda. 2. Chron. c. 27. 3. hic edificavit portam domus Iehovæ supremam, & in muro civitatis edificavit plurimum. 4. civitates etiam edificavit in montanis Iehudæ, & in saltibus edificavit palatia & turres. 5. 6. & c. 33. 14. 16.*

Huc & bellici sumptus referuntur, quos magistratus pro salute Reipub. ex iustis causis facere cogitur. *2. Sam. cap. 2. ubi Martyr. Vrsin. lib. 2. disposuit. 4. 4. & seqq.*

Item sumptus, qui fiunt in solutione æris alieni, nomine Reipub. contracti. *1. Reg. cap. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. ubi & Martyr.*

Cavendum tamen, ne opes, vires, pax & felicitas magna, rapiat nos ad bellum tenuioribus inferendum, *1. Reg. c. 20. 10. 2. Reg. c. 14. 8. 15. c. 15. 37. & c. 19. 12. 37.*

Pro lytro ad redemptionem captivorum, sumptus quoque faciendi. *2. Reg. c. 12. 19. c. 18. 15. c. 24. 15.*

Præterea bonorum publicorum usum magistratus pro ar.

Kkkk 3

bitrio alteri concedere & auferre potest ex iusta causa. *l. quod principis. de aqua plur. arcend. l. servitutes. §. publicè. de servit. l. 2. §. si quis. nequid in loco public. l. quominus. ubi Dd. de flumin. Francj. Zoan. de imperio Roman. num. 159. & seqq. Hotoman. quest. illust. 1. Cura enim & administratio horum bonorum magistratus est commissa, non dilapidatio, diminutio, lesio, dispendium, subversio, vel alienatio eorum Roland à Valle consil. 1. num. 97. & 99. et seqq. & latius diximus sup. c. 24. de affect. Reg. benevol.*

Civitates quoq; & Reip. bona annexa in feudum pro meritis subdito concedere potest. *Zoannet. d. loco num. 163. & seqq.* Nam ob hanc causam non desinat esse loca, vel bona imperii.

Sic & infeudatio de feudis imperio, aut regno apertis & ius regaliorum conferendorum, vel adiutorum ipsi est permissum. *Geil. lib. 1. de pace publico c. 6. num. 9. & lib. 2. ca. 3. Roland. à Valle consil. 1. volum. 2. Pacian. lib. 2. de probat. cap. 35. Zoannet. d. loc. Hotoman. quest. illust. 1. atque adeo omnis alia concessio, in qua superioritas imperii reservatur. Roland. consil. 1. num. 141. vol. 2. Hart. Pister. lib. 2. quest. 44. part. 2. Rosenthal lib. 1. de feud. ca. 5. conclus. 11. Petr. Hesgius lib. 1. quest. 4. imò de Ducaribus, comitatibus regni, solus summus magistratus judicat. ordinat. Camer. part. 2. tit. 7. Borcholt. de feud. cap. 10. num. 1. Geil lib. 1. observ. 29. num. 3. & seqq. & confirmationes privilegiorum ad solum eundem pertinent. *Natta consil. 636. num. 81. Menoch. in 4. respons. num. 48. caus. Finariensis.**

Censam & tributum subditis remittere potest & immunitates concedere ex probabili & iusta causa. *Zoannet. d. loco.* Idem enim nemo desinat esse subditus, *Roland. d. loc. vid. Alciat. in l. 25. de pact.* Alias principis ius non est in perniciem subditorum, quemquam oneribus publicis eximere & à collectis imperii & regni sui immunitatem dare. *Covarruv. variar. resolut. 6. num. 8. Pinel. in rub. C. de rescind. vend. part. 1. c. 2. num. 20. & seqq. & in l. 2. d. loc. Vasquius lib. 1. c. 1. num. 7. contror. illust. Borcholt. in c. unic. quest. sunt Rog. num. 7.*

Quam

Quamvis verò regulariter bona regni magistratus quovis modo alienare, aut de iis in testamento disponere non possit, tamen publica necessitate & utilitate suadente, *Vasqu lib. 1. c. 4. illust. consrovers. & cap. 5.* poterit bona regni alienare ob tres potissimi rù. causas.

Prima causa est, quando liberos habet, tum enim potest unum sibi substituere & reliquis alia bona possidenda dare, sine iure tamen potestatis regis, & retento iure successionis. *vid. 2. Chron. c. 21. 3. & sup. c. 17. & c. 19. Greg. Tolos. lib. 3. c. 8. num. 7. de Repub. Covarruv. cap. 4. num. 1. pract. quest. v. v. sing. cent. 6. cbs. 99. In Gallia vocatur appannagiù, quasi ausibannunç, exclusio, quod acceptis hisce bonis censerentur esse exclusio filii à regno, vid. Etotom. de ant. iure regn. Gull. cap. 9. & Antimas lib. 1. c. becr. 1.*

Altera alienationis causa est, bellum, vel sui redemptio & aliæ causæ, ob quas mulier alienare potest dotem constante matrimonio. *l. quamvis 20. & seqq. solut. mat. l. 73. mutus §. 1. de jur. dor.*

Tertia causa est necessaria defensio Reipubl. cui alio modo, quam per venditionem consulere non potest. *Geil lib. 2. cbs. 56. & seqq. Solemnitates alienationis hujus, Gregor. putat sumendas ex l. 5. magis. §. non passim. de reb. eor. qui sub tut. vel cura. & sit. C. de prad. & aliis reb. minor. sine decret. non al. en. adhibito consilio approbatione & autoritate procerum & ephororù. vid. l. multarum C. de modo. mult. l. 1. l. 2. C. de petit. bon. sublat. lib. 10. Etotom. d. loc. c. 23. De revocatione alienatorum minus risè & rectè facta late Gregor. Tolos. d. loco agit.*

Ob alias autem causas, magistratus bona Reipubl. alienare non potest, imprimis civitates, oppida, aliæve loca regni, quæ imperio atque iurisdictioni suæ eximere minimè potest, neq; privilegia ab obedientia liberantia, ulli concedere. *Hoc enim esset, non administrare, sed dilapidare, spoliare & regnù. evertere. l. si op. sio. qui & à quib. manum. lib. non fiunt. Roland à Valle consil. 1. num. 109. & seqq. vol. 1. & num. 137. 138. & seqq. d. loc. Rosenth. Heigius*

& Covar. d. locis. Anton. peregrin. de iure fisci lib. 1. tit. 2. n. 71. Card.
 Tapia in rub. de constit. princ. c. 4. num. 3. Hotom. de iure antiq. regn.
 Gall. ca. 9. & c. 23. & illud quaest. 1. Zorn d. loc. Sic Ephron rex He-
 thaeorum sine consensu populi, non voluit ius sepulchri Abrahamo vende-
 re. Genes. c. 23. 6. 7. 8. 9. 10. & seqq. & Chamor ius civitatis, inconsulto
 populo suo, noluit peregrinis dare. Genes. c. 34. 20. & seqq. Menoch. ta-
 men lib. 2. arb. ud. quaest. c. 59. modicam imperii diminutionem pro
 arbitrio iudicis concessam esse arbitratur, uti & Covar. in c. quamvis.
 part. 2. §. 2. num. 4. de pact. in 6. Natta consil. 638. lib. 3. Car. Tapia in
 l. fin. de constit. princ. part. 2. ca. 9. Vasq. lib. 1. c. 4. illust. controv. quod
 vix admit terem, nisi tales sint causa, quales ante indicari. Est enim
 magistratus, uti dictum, non regni, bonorumque eius proprietarius, sed
 nudus administrator & dispensator, generali populi mandato constitutus,
 qui alienare vel transigere, aut donare sine domini sui voluntate minime
 potest, neq. plus juris in alium transferre, quam ipse habet, ut docent Icti.
 vide Alber. Gentil. lib. 3. c. 22. de iure belli. Steph. lun. Brut. quaest. 3. de
 vind. cont. tyrann. Pet. Greg. Tolos. lib. 3. c. 8. de Rep. & lib. 7. c. 20. n. 61.
 62. 63. per Bart. in l. prohibere, quod vi aut clam. Vasq. lib. 1. c. 5.
 illust. controv. Ex quibus constat multo minus, quae supremi principatus
 & regni nota sunt, atque eius dignitati adhaerent alienari, imò nec cedi à
 principe posse, cum iurisdictio Imperatoris, seu summi principis sit incommu-
 nicabilis. Covarr. pract. obs. c. 4. num. 1. & 10. Rosent. d. c. 5. de feud.
 concl. 11. li. 1. Natta consil. 636. nu. 168. consil. 640. nu. 12. 13. & seqq.
 li. 3. atq. princeps, uti dictum, tantum usufructus sit iurium & bonorum Reip.
 & ius utendi, fruendi &c. est personale, ad aliam quàm proprietariam quod iura
 cessionis transferri nequeat, nec populi liberi, vel regni commercium esse possit.
 Greg. d. lib. 3. c. 8. par. 1. si ususfructus. de iur. dot. §. finitur. inst. de usuf.
 Roland. à vall. conf. 1. n. 137. vol. 2. 1. Menoch. li. 2. cas. 59. arb. iud.
 quaest. Idemque alienatae res repeti possunt. Matth. de Afflic. ad rub. qua
 sunt regal. num. 7. & late Steph. lun. Brut. quaest. 3. de vindic. contra
 tyrann. exemplis altaris probat. Hotom. d. cap. 9. & Antimach. d. theor. 1.
 lib. 1. Hinc multae alienationes, donationes et distractiones rerum ad re-
 gum pertinentium, factae à regibus Gallicis irritae & nullae declaratae fue-
 runt

runt ab ordinibus de quibus latè Francisc. lun. Brutus quæst. 3. De vni-
dic. contr. tyræi. & Hotom. de iure antiqu. regn. Gallici & Anti-
machia vellus. ad lo Zoan. de imperio Roman. num. 184. et seqq. Greg. d.
loco. Roland à Vall. d. loco num. 144. et seqq. per allegat. ibid.

Quod si procerum consilium adhibet in alienatione, valebit. per l. hu-
manum. C. de legi. ubi Bald. vel si regnum iure hereditario, in legibus fun-
damentatibus regni sit proprietarium redditum et patrimoniale. vid. Greg.
lib. 7. c. 20. num. 62. Vajq. 1. lib. 1. cap. 5. illust. contro. v. qui requirit etiam
oppidi alienandi consensu n. Teigius lib. 1. quæst. 10. idem asserit arg. l. 7.
qui fundum §. 3. pro emptor. Bodin. lib. 1. c. 9. et lib. 6. c. 2. Renat. Choppin.
de doman. li. 2. tit. 13. Hotom. de iure success. Reg. c. 1. c. 7. et Antimachi.
a vel. lib. 1. theor. 1.

Curam bonorum ecclesiasticorum etiam magistratui de-
mandata in exemplo piorum regum doceri potest. vid. 1. Reg.
c. 7. 1. Chron. c. 28. & c. 29. 2. Chron. c. 31. c. 24. c. 34. c. 36. Esr. c. 1. Ba-
ruch. c. 1. Esr. c. 6. c. 7. Lxv. c. 8. c. 10. c. 22. 10. 11. 13. 2. Chron. c. 5. 1. 2.
Nehem. c. 1. 3. 13. ubi. Piscat. & Hefræ c. 1. 1. 2. 3. 4. c. 7. 11. 16. & seqq.
c. 8. 25. & seqq. Sed tamē ita, ut magistratus ex ecclesiasticorum
iudicio horum curatores, diaconos & dispensatores consti-
tuat. Rom. c. 12. 6. 7. 8. 2. Reg. c. 12. 11. c. 22. 7. 2. Chron. c. 31. 8. 9. &
seqq. c. 34. 12. & seqq. Per. Martyr. 1. Reg. c. 21. & ut magistratus
bona ecclesiastica & res sacras alienare, minuere, aut in usum
profanum transferre non possit. arg. Levit. c. 27. 28. Malach. c. 8.
c. 3. 8. vide Novell. de non alienand. reb. eccles. Dana. lib. 3. c. 2. politic.
Per. Martyr. 1. Reg. c. 21. Quæ enim semel consecrata & dedicata sunt
cultui diuino, illa non sunt profananda. Hefræ c. 1. 7. & seqq. cap. 8. 18. 2.
Chron. c. 8. 1. Reg. c. 7. 11. & profanata ad verum Dei cultum iterum
transferenda. Dan. c. 5. 3. & seqq. Malach. c. 3. 8. 9. 10. Marc. c. 11. 15.
16. ubi Christus repurgat templum profanatum. & Nehemias bona ec-
clesiastica in alios usus conversa ministris Dei restituit. Nehem. c. 1. 3. 10.
& seqq. Hagg. c. 1. 6. & seqq. Malach. c. 2. 8.

Quod verè in teſta nento vel alio modo, ad illicitum usum
est datum, consecratumve, ab eodē principe ad usum licitum

transferendum est. l. 16. *legatum. de usufr. legat. lo 7. legatum. de ad-
min. rer. ad civitat. pertinent.*

Ad cultum Dei, item ad pacem redimendam & captivos, aut alias necessitates urgentes, extraordinarias, quin res cuiusmodi ecclesiasticę sumi & impendi possint, non est dubium. 2. *Reg. c. 12. 19. c. 18. 15. c. 24. 15.* item ad ministrorum ecclesię & scholarum sustentationem, studiosorum pauperum studia, nec non in eleemosynam pauperum, aut utum reparandarum ædium sacrarum. *vide Zepper. de polisia eccles. Casm. polis. cap. 27.* ita tamen, ut alio tempore restituantur, ne talis alienatio fraudi sit ecclesię & illius ministris. *l. 2. privilegia. C. de sacros. eccles. Novell. 3. & 58.*

Reliqua bona, quę supersunt, nec in usum Reipubl. conversa, vel insuampta sunt, magistratus reponet in arario Reipubl. in thesaurum.

Ita thesauros plures habuisse reges constat. 1. Reg. c. 14. 26. acciperet thesauros domus Iehovę, & thesauros domus regis: acciperet etiam omnia scuta aurea quę fecerat Salomo. 1. Reg. c. 7. 51. Perfecto demum toto opere illo, quod fecit rex Salomo pro domo Iehovę inserens rex Salomo res consecratas à David: patre suo, argentum & aurum & vasa, posuit in thesauris domus Iehovę, 2. Chron. c. 12. 9. ubi accepit thesauros domus Iehovę & thesauros domus regis. 2. Chron. 1. 25. 24. & c. 28. 21. & c. 36. 18. 1. Chron. c. 27. 25. & seqq.

Thesauros cuiusmodi colligi, suadet repentina clades, incidens calamitas & necessitas superveniens *vide Pet. Greg. lib. 1. c. 1. c. 9. de Repub. & lib. 2. c. 8.* sed tamen ad avaritiam, luxum & voluptates, thesauros non colliget magistratus. *Deut. c. 17. 17.*

Hęc quę dixi, de bonis regis propriis, non intelligenda sunt, in quibus liberrimam dispositionem, instar privati cuiusdam habet, sed de bonis coronę, si ve regno annexis. Hosoman. quę E. ill. 1. ita & David propria habuit pecuniam & publicam, thesaurum domus regię, & domus Iehovę. 2. Chron. c. 25. 24. c. 28. 21. c. 36. 18. 1. Reg. c. 14. 26. & 1. Chron. c. 27. 26. & seqq. & officarios etiam alios in rem Dei & alios in rem regis

regis destinavit, distinguit inter ea quae sunt Dei, quae sunt Reipub. & quae sunt regis. 1. Chro. c. 26. v. 29. 2. Chro. c. 29. 1. Conic. c. 28. 2. Chon. c. 23. David & alii reges ministros super negotia regia habuerunt & officarios suos. 1. Chron. c. 26. 20. 21. & seqq. c. 30. 2. Sam. cap. 8. cap. 20. 2. Chron. ca. 19. 11. ca. 28. & Salomo. 2. Reg. cap. 4. 1. Reg. cap. 9. 2. Chron. cap. 8. Abasuerus. Est. cap. 1. Iosaphat. 1. Chron. cap. 17, Darius. Dan. cap. 6. Nebemias. Nehem. c. 11. Sic Salomo propria bona, quae corona, seu regno, non annexa sunt, possedit, Eccles. cap. 2, & rex Vsa. 2, Chron. cap. 26, Hiskia. 2. Chron. cap. 23, Pbarao. Genes. cap. 47.

Denique etiam personarum publicarum curam magistratus habere debet, nimirum officiariorum regni & suorum,

Officiarios & ephoros Reipub. habebit, quasi consortes suos, & fratres, istq; dignitatem suam acceptam feret, & tanquam amicos regni fovebit. 1. Chro. c. 28, 2. 1. Reg. c. 4, 5, Deut. c. 1. 16. c. 17. 20, vide Scipio. Amirat. lib. 2. discurs. 8. & horum tyrannidem, crudelitatem, vel negligentiam corriget: illam tollendo; hanc excitando legitimis mediis & patris, exemplo piorum regum. 1. Chron. c. 22, 17, 18. & seqq. c. 28, 8, & seqq. Moyses, Iosua, Davidis, Iosaphati, qui morientes monuerunt seniores & optimates regni 2, Chro. c. 19, 4, 5, 6, 9, Iosu. c. 24, Deut. c. 28, & seqq. Nebemias, vitam & facta suorum & Reipub. ministrorum diligentissime observavit & correxit. Nehem. c. 5. 6, & seqq. cap. 13, 6, 7, 8, 9, 10. adde Pro. c. 25. 4. ut auferendo scorias ab argento, prodit conflatori vas. ita auferendo improbum à conspectu regis, stabilitur iustitia solium eius. Psalm. 101. 6. oculi mei attendent ad veraces terra ut confideant mecum: ambulans via integra, is ministrabit mihi.

Status & ordines regni defendet, eorumq; privilegia, jura honorem & existimationem, dignitatem & auctoritatem conservabit, & futuro suo successorum eos obstringet. 1. Chron. c. 22, 20. c. 29. 4.

Privatas quoq; rixas & controversias inter proceres, seu ordines Reip. tollet, sopiet, animosq; eorum conciliabit, omnes

simultates inter eos tollendo, ne ex illis seditiones & bellæ oriuntur. 2. *Sā. c. 14. 16. 22. c. 2. 8. 9. & seqq. 1. Libro. c. 22. 20. Causa igitur talium discordiarum inter potentiores & primates regni omnino sunt tollendæ. 2. Sam. c. 13. 22. Gen. c. 32. 13. et animi plenè recõciliandi. 2. Sam. c. 14. 16. 22. 23. etiam faderibus inter se invicem factis confirmãõ di. Jud. c. 1. 3. vel vi et armis rebelantes comprimendi. Reg. c. 17. 4. 5. 2. Chron. c. 36. 13. et in magistratus sui obsequium promissionibus firmis astringendi. 1. Chron. c. 22. 20. c. 29. 4. quo *Repub. bonum simultatibus commodisque privatis antèferant, exemplo Quinti Fabii. vid. Scipion, Amiratam lib. 1. discurs. 3.**

Obtervandum tamen hîc, ut diversitatem sententiarum non omninò tollat. Moderata enim discrepantia sententiarum utilis est, modò ad unum scopum, salutem *Reipub.* omnes disidentes colliment *Bodin. lib. 4. c. 5.* ubi tamen consulrum est, ut numero, vel potentia sint æquales, neque numero sunt pares, si sententiis dissident, actiones publicas impediunt, & qui plures erunt, ambitiosorum hominum vim transgere eorumque conatus impedire possint.

*Discrepantia etiam sententiarum temperamentum quoddam adfert in consiliis capiendis, et male sentientes, ad equiorem sententiam adducit ex collatione contrariarum opinionum et rationum. Existere enim in eadem *Repub.* faciles, graves, comes, tristes, severos et lenes, *Appios* et *poplicolas*, *Carones* et *Cæsares* utile est. Vt n. in fidibus si nervi omnes similes sonum ediderint, harmonia nulla est, sed ex dissimilimarum vocum moderatione concensus congruens et concors efficitur: Itaq, qui ad *Rempub.* administrandam, vel ad principis consilium adhibentur, si nihil inter eorum ingenia et habitus animorum interfit, nihil admodum amplum, aut quod è *Repub.* sit, præstare poterunt: Sen vero in rebus deliberandis ac consilio capiendis, ita, de versis moribus et iudiciis comparati sunt, ut in eundem omnes scopum, publicum videlicet bonum colliment, longe certior clariorque rerum et causarum veritas, ex illa sententiarum dissimilitudine ac voluti-concordia discordia emergit, quam si absque ulla varietate, omnes idem atque unam sentirent, ut dicit *Antimach. lib. 3. theor. 30. et Bodin.**

Bodin lib. 4. c. 3. de Repub. qui exemplis illustrant. Notabile est exemplum in Fabio maximo & M. Marcello utroque Imperatore diversissima natura Periculosa dissidia inter illos, qui suam magis quam publicam utilitatem querunt, ac improbi sunt. De virtute contenti et aemulatio inter aliquos, semper est salutaria. Hac Antimach. et Bodinus.

Cavendum tamen hic summè est, ne hæc diversitas & discordia sit pertinacior, vel diuturnior inter potentiores, imprimis in polyarchia ita, ut odium, animi rancorem & contumeliam in animis dissidentium gignat.

Moderata igitur discrepantia toleranda, immoderata verò tollenda, tanquam certissima Reipub. pernicies. Ex hac enim etiam postea oriuntur seditiones, factiones, conspirationes et conjurationes et bella civilia, ita ut ex uno regno ob discordiam optimatum, fiant duo, ut docet exemplum Rechabeam et aliorum regum, 3. Reg. c. 15. 1. Reg. c. 12. vide alia exempla apud Danaë lib. 3. c. 5. Pet. Greg. lib. 2. 8. num. 9. 10. Valer. Max. lib. 4. c. 2. Melch. Jun. lib. 1. polit. quest. 23.

Modi quibus inter collegas dissidia tolluntur, & pax & concordia conservatur, sunt I. ut omnes dissensiones ortæ ex causis privatis in officio publico, deponantur propter Remp. II. ut cedatur ad tempus, & locus detur, inimicis, ne periculum oboriatur Reipub. III. Ne dissensiones ex Reipub. administratione ortæ, veniant ad res privatas. IV. ut agatur placidè, aliquid re mittatur, ut ad medium perveniat. V. Erga collegas superiores pax & concordia & cultus, erga inferiores ornatus, erga pares honor præstetur: & erga omnes amor & benevolentia mutua. VI. Concordiæ & amicitiae contraria vitia tollantur, detractio, è πικρὸς πικρία, insultatio, extenuatio benefactorum ambitio. VII. ut caveatur & lingua coerceatur. VIII. Patientia ihibeatur. Eph. c. 4. 3. 4. 5. Vide exemplis illustrantem Melch. Jun. lib. 1. polit. quest. 5. Ephes. c. 4. 1. precor vos, ut ambuletis ita, ut convenit vocationi, qua vocati estis. 2. Cum omni animi submissione & lenitate, cum iræ cohibitione, sufferentes alii alios per caritatem. 3. Studiosè consurveyare unitatem spiritus per connexum pacis. & c. 5. 21. Subis-

cientes vos alii aliis, cum timore Dei, Coloss. ca. 3. 8. at nunc deponite iram, excandescentiam, malitiam, maledicentiam. 13. sufferentes alii alios, & condonantes vobis mutuo, si quis adversus aliquem habuerit querelam. & seqq.

Officia magistratuum intermediorum secularium & ecclesiarum distincta & separata servanda sunt. 2. Chron. c. 26. 17. 18. 1. Chron. c. 23. & seqq. 2. Chron. c. 19. 11. Esai. c. 3. & c. 24. 2. 3. 4. ubi confusio horum dicitur indicium mali status publici. David officia publica ita esse distincta voluit, 1. Chron. c. 23. & capp. seqq. vide Greg. lib. 8. c. 2. nu. 14. 15. de Repub. & curabit, summus magistratus ut immediate hæc a se pendeant, ut liberos habeat officarios, nulli alii, quam sibi adstrictos & obligatos, & ab iis rationem officii administrati exigat, quotiescunq; res postulaverit.

Caveat, ne plus videatur sequi partes nobilitatis, quam plebis, aut contra, quia tunc futurum est, ut ex principe universali, fiat tantum alterutrius partis caput.

Videat imprimis, ne de statibus & primatibusve regni querela esse possit illa de qua, Tzephan. c. 3. 9. principes eius in medio eius sunt leones rugientes, iudices eius lupi vespertini, qui non rodunt ossa in matutinum usque 4. propheta ejus rapidi, viri perfidiosissimi, sacerdotes eius profanant rem sanctam, vim faciunt legi & seqq. Vid. bament. le-rem. & Esai. c. 1. c. 3. Mich. c. 1. c. 2. c. 3.

Benè meritos quoque præmiis ornet, honore, dignitate, donis, immunitatibus, privilegiis, & commendatione merita, vid. Bodin. lib. 5. cap. 4. de Republ. Scipio. Amirat. lib. 2. discurs. 2.

Curat similiter ut bonorum & fortium virorum merita erga se, erga Rempubl. erga singulos, habeat cognita ac percepta, ut ceteri ad benè de se merendum, acrius incitentur. Nehem. c. 7.

Contra etiam delicta magistratum intermediorum & officarios puniat & corrigat. Nehem. c. 5. Psalm. 101. ne mala vita horum

horum principem dehonestent, & administrationi ipsius noceant. *Scipio Amiral. lib. 4. discurs. 1.* & propria domus principis centura sit publicæ disciplinae, & exemplum. *vide sup. cap. 23.* & lætus à principis officario, contra principem magis, quam contra privatum, iram recondit coquitque. Nam pessime, ut *Plin. in panegy. in Traian. dicit: consulit Reipubl. magistratus summus, quando malignitate, vel negligentia delinquentibus magistratibus inferioribus, vel male agentibus, aut aliis magistratibus rogatis, aut bellicis ipse procurat impunitatem. Ita Hei, & Samueli, filii, parentibus suis peccata eorundem non punientibus, & sibi & ipsis penas attraxerunt. 1. Samuel. cap. 3. & cap. 8.* Quod si horum delicta non puniantur, accidit quod in navigatione accidere solet. Nam ut delictorum, quæ in navibus committuntur, inter navigandum, si quis nautarum deliquerit, parvum est damnum: si gubernator deceptus fuerit, aut aberraverit, communi calamitate omnes vectores involvit: sic plebejorum peccata, non in populi, sed in ipsorum damnum cadunt. At magistratuum & Reipublicam gubernantium peccata, ad nos universis pertinent, & pena horum securitatem imperandi comparat. Quapropter Solon plebeis tarda, magistratibus & gubernatoribus velocia constituit supplicia, quod existimabat, de illis quovis tempore sumi posse penas, hos normam ultionis non admittere. Oppressa enim libertate, qui penas repetat, fore neminem. adde *Siman. lib. 5. de Reipubl. cap. 12.* Hinc pessimè Reipubl. consuluerunt Ninyas & Sardanapalus Assyriorum reges, quorum ille vacuus semper fuit à curis Reipublicæ, hic verò muliebem dedit vitam, solis voluptatibus suis inserviens. Sacus & Luculus qui Callistheni libero suo omnium rerum cura demandatâ, luxui operam dedit.

Familiarum, collegiorum, oppidorum, urbium & civitatum summam curam habebit, eorumque privilegia, jura & immunitates conservabit pro more majorum: concordiam inter eas omnibus viribus sanciet & fovebit. *argum. Genes. cap. 16. 2. ca. 21. 30. 2. Sam. ca. 13. 22. Judi. ca. 1. 3.* Nam

regnum

regnum disidens adversus se vastatur, & omnis urbs, aut domus disidens adversus se ipsam, non habit. Matt. c. 12. 25.

Metropoli prospiciet, ne unquam maneat vacua, inculta, civibus aut propugnaculis destituta, ne pateat hostibus ad occupandum. Ideoque ex alijs regni oppidis cives ad metropolin sunt alliciendi, quam non facile deserent. *Nehem. c. 7. 3. c. 13. 19. Vide Livium. lib. 5. decad. 1. & lib. 1. decad. 1. ubi Vicini benigne invitati Romam, eandem auferunt & ornarunt.*

Hactenus de universali administratione. Sequitur de particulari, nimirum personarum & rerum privatarum, qua cura, providentiâ & gubernatione sua summus magistratus personas & bona singulorum subditorum contra vim & injuriam defendit & protegit, & ad vitam politicam commodè & benè degendam, dirigit & gubernat. *Ut enim bonus medicus totum corpus primum curat ex eoq; malos humores educit, et deinde agrum membrum, cui remedia specialia applicat: ita et Reip. administrator, primum corpus totum Reip. deinde illis membra curat & diversa remedia illis adhibet.*

Quo ad personas subditorum, cum his, *ut Plin. in Panegy. in Traj. Princeps bonus versari debet, veluti cum liberis propriis, non tanquã cum servis. Et alibi idem autor ait, sub bono principe ea est principis & populi inter se emulatio, ut contendant uter alterum magis amet. Dent. c. 17. non cor suum super fratres suos extollat. Vid. Step. Jun. Brut. in vindic. quest. 3. & ad iniuria illata illos vindicabit, atq; non aliter atque tutor pupillum suum, defender. Vasq. 1. c. 8. num. 14. illust. contro. Nihil vero principi gloriosius est, quam illastres & divites habere subditos quam plurimos, & familias claras ab interitu vindicare. vid. Scip. Amir. lib. 2. disc. 8. vide supra cap. 20.*

Præcipuè vero illos liberaliter regere debet, ne subditi pro mancipiis hominibusque propriis habeantur, & exactionibus & servitus nimis instar nervorum, tractentur. *2. Chron. c. 10. 4. Nehem. c. 2. 4. 5. c. 5. Nam despectam & contemptam gentem reddunt servicus*

servitue nimia & sordes nimia, quæ ex inopia nimia nascuntur, uti in Moscovia, Turcia, & Tartaria. Salomo ob hanc causam serviles operas à suis subditis non exegit. 1. Reg. c. 9. 22. Iob. c. 8. 3. quæ imponebantur Gibeonitis. Ios. c. 9. & iudeis in Aegypto. Exod. c. 1. et seqq. capitib. de qua servitute Deus eos eduxit. Exod. c. 20. 2. Deut. c. 5. 6.

Imprimis verò cura & defensio miserabilium personarum summo magistratui commendata est. Deut. c. 10. 18. 19. c. 24. 17. 19. 20. c. 15. 4. & seqq. de quib. leges constituet, utq; inspectores, tutores, curatores bonos & fidos perficiet: veluti cæcis, furiosis, mutis, surdis, pupillis, viduis, pauperibus, valetudinariis, senibus leprois, mentiantibus invalidis & infirmis, iis qui ad miserandum propter calamitatem & miseriam suam nos movere possunt & similibus. Menoch. cas. 65. & cas. 66. lib. 2. arb. judic. Exod. c. 22. 22. 23. Lev. c. 22. 3. Iob. c. 24. 3. c. 31. 16. Iacob. c. 1. 27. Deut. d. loc. & c. 14. 29. Psalm. 82. & 72. & 146. Menoch. cas. 532. arb.

Certum quoque locum & reditus in usus necessarios harum miserabilium personarum constituet. Exod. c. 22. 21. c. 23. 9. Levit. c. 19. 33. 34. Iob. c. 29. 12. c. 24. 2. Matth. c. 28. 35. Deut. c. 24. 7. 17. c. 19. 7. 20. c. 26. 12. c. 18. 6. & Deut. c. 14. 29. & c. 15. 4. 5. 6 & seqq. Galas. c. 6. 7. 10. Vnde xenodochia, nosocomia, hospitalia, orphanotrophia, prochorotrophia, pædotrophia, gerōtocomia, ergastula furiosorum. Novell. 123. c. 23. qualia magna cum laude habet & sustentat civitas Amstelrodamum, Argentina & alia.

Miserabiles verò personæ, inter alias censentur pupilli, vidue, pauperes, cæci, surdi, peregrini & omnes qui aliorum ope auxilio & consilio perpetuo opus habent. Deut. d. loc.

In constituendis verò hospitaliis harum personarum, distinctæ habitationes discernendæ sunt, ut I. sit distincta & separata domus pro alendis, instituendis & erudiendis pupillis & orphanis. II. domus alia separata pro senibus decrepitis viris, & alia pro vetulis. III. alia domus pro viris valetudinariis pauperibus. & alia pro feminis. IIII. pro mēte insanis, furiosis. K.

M m m m

Alia domus pro militibus aegrotantibus, corpore læsis & mutilatis. 6. pro peste, vel alio morbo epidemico laborantibus. *Qualia hospitia maximis sumptibus Amstelredamum & pleraque alia Belgica populosa civitates consituerunt & sustentant.*

Deus pauperibus & miserabilibus personis prospexit in politia Iudaica lege ecclesiastica & politica.

Ecclesiastica lege. *I. contributione & collatione facienda in festis annuis tribus, in usum pauperum & sacerdotum. Exod. c. 23. 15. Deut. c. 16. 16. 17. Deinde in sacrificiis & oblationibus spontaneis, decimas rum, vini, olei, frumenti, pecudum, & alius Deut. cap. 12. 12. 18. Deut. c. 15. 19. 20. c. 16. 11. 14. c. 26. 10. 11. Exod. c. 18. 11. 1. Sam. c. 9. 13. 1. Chron. c. 29. 22. Tertiò in decimis cuiusque anni post Sabbatarium. Deut. c. 24. 8. 29. c. 26. 12. 13. Quartiò in natis in anno Sabbatario. Exod. cap. 23. 10. 11. Levit. cap. 25. 3. 4. 5. 6. cap. 20. 21. 22. Quintò in collectis in gazophylatio Hierosolymitano. 2. Reg. cap. 12. 9. Nebem. c. 13. 5. Luc. c. 21. 1. 2. Iohan. c. 8. 20.*

Lege politica pauperibus prospiciebatur in eo, quod pauperi concessum erat, ob inopiam liberos vendere. *Exod. c. 21. 2. Deut. c. 15. 12. Levit. c. 35. 39. Matth. c. 18. 2. Reg. cap. 4. 1. 2. 3. 4. Deinde manumittendi egeni à manumittente donabantur. Exod. c. 21. 2. 10. Deut. c. 15. 13. 14. Tertiò ex spicilagiis & relictis in agris, vel vineis pauperes capiebant. Vid. Levit. cap. 19. 9, 10. cap. 23. 22. Deut. cap. 24. 19. 20. 21. Ruth. c. 2. 2. 3. Matth. cap. 12. 1. Quartiò in vadantur pauperes mutui datione. Deut. 15. 7. 8. 9. 10. Exod. cap. 22. 25. Levit. cap. 25. 36. Deut. cap. 24. 6. 10. 11. 12. 13. Sextò solutione maturè facta pauperibus, Levit. c. 19, 13. Deut. c. 24. 14. 15. Siracid. c. 34. 27.*

Media, quibus pauperum cura haberi potest, relinquuntur in arbitrio magistratus, qui pro temporum, locorum, terræ, regionis & populi cuiusque ratione, varias vias, modos & media constituere potest, quibus caritatis & misericordiæ officia erga pauperes & miserabiles personas, declaremus, & scelerata mendicitati ansam præcidamus. Sunt alię civitates

civitates maritimę, in quibus varię merces importantur. Alię regiones venis & fodinis metallicis abundant: Alię feraces tant frugum omnis generis: Alię rem pecuariatam exerceant. in quibus varia & diversa adminicula caritatis exercendę prebentur.

In primitiva ecclesia collecta ordinaria & extraordinaria in pauperum usus fieri solebant. Ordinaria primò quoq; die hebdomadis fiebant in ecclesia, 1. Corinth. cap. 16. vers. 1. Extraordinaria fiebant calamitate & necessitate incidenti, tempore persecutionis, pestis, famis, & cetera. Act. cap. 11. vers. 29. Roman. cap. 15. vers. 26, 2. Corinth. cap. 9. vers. 1. 2. 3. 4. Galat. cap. 2. 10. 1. Corinth. cap. 16. 1. 2. Oblationes alię quoque fiebant in pane, vino, carnibus, & aliis speciebus, quibus necessitati pauperum subveniebatur. 1. Corinth. cap. 11. 21. 22. Act. cap. 6. cap. 4. 34. 35. Vid. Zepperum in politic. eccles. & de legibus forens. Mosaic. lib. 4. cap. 25. inter pauperes verò non sunt habenda vidua ditiores. 1. Timoth. cap. 5. vers. 4. 16. Item valida illa & sana mendicantium turba, quę ex aliorum saginatur sudoribus, & morbos mentitur, cum labore manuum suarum vivere possit. 1. Thess. c. 4. 11. 2. Thess. c. 3. 10. de qua & constitutiones imperii.

Reliquorum singulorum subditorum statum examinare & inquirere princeps debet, Psalm. 101. & 119. & 2. Reg. c. 10. vers. 1. 2. 3. Genes. c. 31. 22. In primis verò familiam propriam, ut illa tota piis & fidei ministris constet curabi. Psalm. 101. Gen. cap. 31, 22. 1. Sam. cap. 2. 25. 30. Prov. ca. 10. 30. 31. & singulorum linguas & manus observare, & singulis malis, remedia querere debet, atque observari per suos, quid quisque loquatur & agat, quis insidiarum, seditionumve suspectus, & qua de causa, ne sicut intra mœnia & in sinu urbis hostes; quo pertinet censura de qua alio in loco antè dictam. cap. 31.

Habebit etiam cognitos viros bonos, & eximios atque prestantes, tam in pace, quam in bello. Virorum, qui sunt

M m m m 2

pacis artibus insignes, nomina in librum referat. & illorum nomina, quos in bello fortes, generosos & utiles sibi & Reipub. evaturos putat, in alium librum referat & notet. utrosque viros pro meritis honestabit. Nam horum alii mente & sapientia, alii manibus & fortitudine è maximis illum aliquando angustiis educere valebunt, *ut ait Scipio Amirat. lib. 1. discurs. 5. vide Est. c. 6. 1 Chron. c. 11. et c. 20. 2. Chron. c. 17. vide cap. 32. supr.*

Insidia, quae plerunque à suis subditis magistratibus tituntur, diligentissime sunt observandae. Plures enim reges à suis, quam ab hostibus interemptos legimus, *ut refert Curt. lib. 9.*

Deceuntur & in avertum proferuntur insidia, lingua temeritate ipsorum insidiantium, quorum mentem lingua propria prodit. Ideoque iudici premium decernendum est, lege lata & sapius veno rata, vel publico edicto. Sed licet talibus delatoribus aures semper praebeant, non ideo tamen semper fides. Cum nemo innocens esse possit, si accusasse sufficit. De convictis vero penas sumes, si tuto poterit, sin minus temperabis, vel dissimulabis. Vide Lips. lib. 4. c. 10. politic. Negligentia inquirendi suspectos, & nimia confidentia, plures principes perdidit. Gregor. lib. 22. c. 11. de Repub. Ita periit Julius Caesar, ita Dion, ita Phocas & alii. Georg. Rich. axiom. polit. 129. At vindicta de nece antecessoris principis in iura, munimentum imperii praesens, in posterum ultionem, & securitatem imperandi comparat. Ita Severus, Pertinacis Domitianus, Neronis, Vitellius Galba interfectores puniunt. Vid. Clapmar. lib. 3. c. 17. de arc. Rerumpubl. Scip. Amirat. lib. 17. discurs.

Quod si uno in loco regni subditi nimis crescant, operam dabit princeps, ut commode in alium locum sui regni coloni ducta, transferantur. *Vid. Tolosan lib. 1. c. 2. & lib. 6. c. 7. de Repub. & in otio viventes, turpi inertia & voluptatibus diffluentest, à bellum emittantur, ut sentina malorum hominum expurgentur, & corpus Reipub. à corruptis hinc humoribus vacuetur. Psalm. 101. l. 13. congruis de offic. praesid.*

Sequitur de bonorum, hominumque privatorum cura, quae

quæ magistratui sunt dēmandata quoad protectionem & defensionem contra vim & injuriam. *Novel. 85. in princ. ibi studemus omnes subiectos nostros, quorum regimen credidit nobis Deus, illos & sine calumnia custodi.* *Psal. 82. 1. 2. 3. 4. Psalm. 72. 1. 2. 3. & seqq. Ierem. c. 22. v. 23.*

Bona privatocum sunt triplicia. Primò vita & incolumitas corporis. Deinde fama & existimatio. Tertio bonæ externa. *Quibus, si homo pacatè & tranquille fruatur, comode et pacifice vivit, 1. Timob. c. 2.*

Corporis incolumitas est, quæ hominis corpus à læsione, vulneratione, pulsatione, verberibus, necè & quavis alia coercionem & suppressionem liberū & immune est. *Luc. c. 3, 14; Joan. c. 18. 22, 23, 24. Deut. c. 27, 24, Exo. c. 22, 21, 22. 23, c. 21, 24. & seqq. Actor. c. 25. 6, 27, 29. & passim iurisc. tradunt. Ergò hæc, vitam naturalem respicit, corporis integritatem et libertatem hominis naturalem.*

Defensio vitæ consistit in securitate præstanda contra vim & iniuriam hostium, latronum, prædonum, insidiatorum, & quovis modo lædentium. Ideo usus armorum subdolorū, sicarum & bombardarum interdicitur: Et ideo præsidarii viarum, vigiles nocturni, aliq; securitatis præstandæ ministri cōstituti, & malis hominibusque noxiis provincia quælibet purganda, *Psal. 101. l. 13. congruit. de officio præsid. & propugnacula, vel arces munitæ ad regni limites, pro defensione paratæ extruenda, vide Bodin. lib. 5. c. 5. Tolosan. lib. 2. c. 5. & ad defensionem limitum & portuum, præsidarius miles habendus, exemplo Salomonis.*

Hic tamen observandum, magistratui in personam, vel corpus hominis duplex ius competere. Primum est ius compellendi: Alterum est ius puniendi.

Ius compellendi competit ad hoc, ut subditus faciat & præster, vel omitat fugiatque ea, quæ in præceptis decalogi & iure recepto regni, mandantur, vel prohibentur. Mandata adigit à prohibitis, interdici sive coercet: In mandatis contra-

M m m 3

mentur facienda, in interdictis omittenda & fugienda.

Ius puniendi est, quo personam delinquentem & peccantem contra leges Decalogi, vel regni, poena mortis, vel poena mutilationis membri, corporis, poenave lesionis, vulnerationis, pullationis, fustigationis, vel quavis alia corporis afflictionis, vinculo cum, custodieve afficit.

Bona fama & existimatio, est aliorum hominum bonorum, de nobis honesta opinio vel illius dignitatis & status iudicium. *Vnde bonum testimonium de aliquo dicitur. 1. Timoth. c. 3. 7. Tit. cap. 1. 6. 7. Actor. cap. 23. 12. cap. 9. 22. Roman. cap. 18. qua fama omnibus divitiis praeferantior & melior dicitur. Proverb. cap. 22. 1. Eccles. 4. 15, 16.*

Hac existimatione hominem magistratus privare potest, ob commissum maleficium: Innocentiam verò ipsius contra conviciatores & diffamatores defendere debet.

Ad hanc existimationem refero etiam castitatem, statum, & dignitatem hominis, quam quis, vel à virtutibus, quibus est ornatus, habet, vel à magistratu summo in se collatam, accipit.

Bona externa sunt mobilia & immobilia, quibus ad vitam nostram sustentandam utimur, quisque suis & propriis, quae idcirco à furto, rapina, lesione, immutatione, interversione, raptione, damno quovis alterius, iure naturali dictante, immunita esse debent, magistratu in laedentes, damnum inferentes, vel auferentes, animadvertente.

Nam hisce externis bonis & copia rerum omnium subditos abundare, Reipubl. utilissimum. Vid. Antimach. lib. 3. theorem. 32. Nam vera ac certa principis opes & propè extra omnem periculi & incertae a eam posita, in subditorum divitiis sunt sitae. Reliqua quae sunt negligentibus dilabi, perfidia ve averti, vel bello, aut quocumque casu perire possunt. Bona verò quae populus penes se habet, hisce casibus obnoxia non sunt.

Bonis subditorum, varii faures & impostores insidiantur, qui per fraudem, modis illicitis, subditos emungunt, qui à magi-
stratu

straturanquam custode & defensore bonorum privatorum, sunt coercendi. Tales verò sunt erronei illi magici, agyrtæ, sortiarii, aleatores, ludores, scenici, mimi, comædi, spectaculo- rum exhibitores, litatores, fûna ambul., lupanarii, usurarii, iu- dexi, caupones, & quivis voluptarum artifices. *Vid. Tassin. de emendat. lib. 2. c. 18. c. 19. Keckerm. system. polit. lib. 1. c. 22.*

Hujus generis etiam sunt bonorum suorum decoctores, prodigi, epicurei, otiosi, alchimiſtæ, rerum sacrarum profana- tores, rebus suis abutentes, imprimis porellate maritali, pa- tria, vel dominica. Similiter hujus generis sunt peregrini & ecclesiastici euentes bona immobilia subditorum, quæ ob hoc postea oneribus publicis eximuntur. *Quæ de causa bellum Venetum defensivum contra pontificem Romanum susceptum fuit, nunc sopitum verò. Vide varios scriptores Apologiarum pro Venetis contra Pontificem Romanum.*

Ne etiam bonis subditorum inundationibus, incendiiis & direptionibus damnum inferatur, legitimis mediis magistra- tus antevertet. similiter ne etiam bestiis noxiis corporibus & bonis subditorum noceatur.

Ejusmodi ergò bona subditorum privata, magistratui sunt commissa, quo ad defensionem & conservationem, contra om- nem vim & injuriam, non quoad alienationem & ademptio- nem, nisi ex causis duabus, subdiri, nimirum culpâ, vel publice salutis necessitate. 1. *Sam. c. 8. 10. & seqq. Iud. c. 9. 3. Senec. lib. 6. de beneficiis. c. 4. Jure civili, omnia regis sunt, & tamen illa, quorum ad rea- gem pertinet universa possessio, in singulos dominos descripta sunt, & unaquaque res habet possessorem suum.*

Itaque dare regi, & mancipia possumus, nec donare illi de suo dicimur. & e. 6. regio more cuncta possidet: domitia verò sunt singulorum. Et Pharaon rex Aegypti, non nisi post titulum emptionis, vel permutationis, prædia suorum subditorum sibi vindicavit. *Gen. cap. 45. & reprehenditur Achabus rex Israel, quod vineam Naboth sibi vin- dicaverit. 1. Reg. c. 21. Ezechiel c. 45. 8. ipsi portio huius terra esto in sua possessione.*

possessionis apud Israellem, ut non opprimant amplius principes mei populum meum, sed terram reddant domui Israel per trius ipsorum v. 9. & c. 46. 16. 17. 18. non accipiat princeps de possessione populi, oppressione decurbando eos de jure possessionis ipsorum & c. Nec Moyses ullius ahenum se accepisse docet. Num. c. 16. & Samuel, 1. Sam. c. 12. Steph. lun. Brut. in vind. quaest. 3. vid. Bod. li. 1. c. 8. Geil. lib. 2. obs. 56. & 1099.

Ex culpa subditi, magistratus bona eiusdem externa, pro parte, vel in totum adinere, vel confiscare & publicare, hoc est, in fisco redigere potest, ob delictum ab eodem commissum, ac habet tit. de bon. damnator. & tit. de jure fisci. 2. Samuel. c. 16. 4. 5. 1. Reg. c. 21. 15. 16. 1. Sam. c. 8. 11. 12. quibus locis, licet factum improbetur, jus tamen regis tale fuisse inde constat. Jos. c. 7. v. 5. 24. Et haec sunt multa & confiscationes, quibus ararium populi locuples efficitur, & delinquentes jure puniuntur. dixi supr. c. 11. c. 17.

Sepe etiam quibusdam indignis bona auferuntur & fisco vindicantur. tit. de his quib. indign.

Huc refero ἀληγορούμενα, ad ea omnia bona vacantia, quae dominum non habent, vel habere desierunt, bona caduca & inventa. tit. C. de bon. vacant. tit. C. de thesaur. Ulpian. tit. 19. Greg. lib. 9. c. 1. 22. 23. 24. 25. de Republic. de quibus supra c. 15.

Huius loci esse existimo bona furiosorum mutorum, surdorum, caecorum, prodigorum, impuberum, minorum, & quorumvis, qui ob defectum quendam corporis, vel animi, bona sua administrare ipsi nequeunt. tum enim recte magistratus, vel lex horum bonorum curatorem et administratorem constituit, ut late tradunt Iurisci.

Necessitas & salus Reip. nonnunquam permittit summo magistratui, de rebus subditorum suorum dispensare, easque alienare, vel sibi eas usurpare, etiam domino illarum invito. Ratio est quia utilitas publica praeferranda est privata. l. unis. §. fin. C. de caduc. coll. et multa utilitatis, publica causa permittentur, quae alioquin sunt verba. ita l. vulneratus. §. multa. ad l. Aquil. et quando agitur de utilitate publica, agitur etiam de privata eius, cuius res capitur.

Et

Et quando plurium interest, & res respicit universos, ut universos attenditur maioris partis sententia potius, quam unius, vel paucorum. l. quod maior ad municip. Et in consociatione publica, omnes consenserunt in ea qua publicè utilia sunt. Quando vero & quibus ex causis hoc fiat, docent Iarist. imprimis Geil lib. 1. obf. 55. & seqq. Zasius consil. 10. vol. 2. Pet. Greg. lib. 7. c. 20. num. 40. & seqq. & 5. 55. 56. & seqq. & lib. 9. c. 1. num. 7. & seqq. de Repub. Bodin. lib. 1. c. 8. Ant. Gabriel. in tit. de jure quaestio non tollet. in comm. opin. Quo casu tamen, pretium quandoquo illi, cui res sua eripitur, & restituendum. 2 Sam. c. 24. 4. Geil. d. 106. & obf. seqq. sed tamen ad libidinem propriam, non hoc ipsum illi concessum. 1. Sam. c. 8. 10. & seqq. 1. Reg. c. 11. & c. 12. & c. 21. Nehem. c. 5. Deut. c. 17. Greg. d. locis. Dav. lib. 3. c. 4. Vasquius lib. 1. c. 5. num. 15. 16. & seqq. VVejenb. cons. 45. num. 46. 47.

Administratio magistratus consistens in acquirendo est; qua regno, seu Reip. quid adquiret, vel bello gesto, vel matrimonio, vel federe, aut aliis legitimis modis.

Belli jure, quidquid magistratus acquirat, id iure gentium, populo, seu regno, non sibi, acquirit. Nam communibus populis viribus, opibus, & pecunia acquirat, tanquam procurator, minister, vel servus suo domino mandanti, vel institor suo domino proponenti. Steph. Jun. Brut. de vindic. contra tyrann. quaest. 3. Vide sup. c. 12. in fine. & 35. Quas verò regiones, vel provincias bello, vel matrimonio Reip. adquisivit, recipit populi consensu in societatem & unum corpus regni, iis conditionibus quibus inter victos & vincentes convenit. Vid. sup. c. 16. de confederatione & consociatione. Ideoque pro libitu & placito suo, nequam illis imperare potest, prout putavit. Gregor. lib. 7. c. 19. nn. 9. 10. de Republ.

Matrimonio, vel occasione eius, si provinciã, vel urbes, aut pagos acquirit tumenus magistratus, hæc etiam regno acquiri exstiti hæc quidã. Nam non presumitur uxorem ducere, vel uxorem illi nubere, quatenus Rodolphus, aut Maximilianus, sed quatenus rex, imperator, & princeps illius regni. Et quæ post partum & adoptionem regnum acquirit, publicè regni opibus & pecunia adquisivisse magistratum,

N n n n

presumptio est, ut dicit Sceph. Iun. Brut. Sic regnum Persicum olim & Babylonicum conjuncta, data in uxorem Cyro Cyaxaris filia, et hodie domus Austriaca per matrimonia plurima regna sibi conjuncta. vide Thesau. polit. c. 6. 7. et 10.

Federe regno acquirit provincias paciscentes iis conditionibus, quibus recepta illa fuerunt in ius regni & civitatis. vid. sup. c. 16.

Opera, labore & parangariis subditorum parcè utetur, & non nisi necessitate exigente. Rigidos laborum exactores Deus execratur & punit. Mich. ca. 3. Habac. ca. 3. Exod. ca. 5. Jerem. ca. 22. ita ut, quando duplicantur lateres, etiam Moysen quendam mittat.

Aliis legitimis causis & titulis adquirendi, regnum augetur, nimirum successione testamentaria, vel ab intestato. Sic Attali regis haeres factus est populus Romanus, item donatione, emptione, deditioe, bello. vid. Scipio. Amiras. lib. 2. de regni & regis infit.

CAPUT XXXVIII.

De tyrannide eiusq; remediis.

EX his quæ diximus, satis de natura rectæ & iustæ administrationis constat, sequitur ut hæc oppositione tyrannidis illustremus, eiusque remedia, quibus à tanto malo Respubl. liberetur & conservetur, addamus.

Tyrannis igitur est iustæ & rectæ administrationi contraria, qua fundamenta & vincula universalis consociationis obstinate, perseveranter & insanabiliter contra fidem datam & præstitum iuramentum, à magistratu summo tolluntur & evertuntur.

Superioribus capitibus præcedentibus à cap. 9. et sequentibus fundamenta et vincula universalis consociationis, diximus consistere in fide inter ceteros à corpore consociato et rege data et accepta ad legum fundamenta etiam et aliarum, in quas tempore initiationis sue juravit summus magistratus,

stratus, imprimis vero illarum, quae consociationem universalem conservant observationem & defensionem. Hisce, quando magistratus contraria facit, societatem illam, quantum in se est rumpere, dissolvere et dissociare conatur uti colligitur à sensu contrario, Prover. c. 20. 8 et ca. 21. 5. & 29. 4. 14. et tandem, si non impediatur, rumpet, vel in aliam formam mutabit, nimirum, ut incipiat talis esse, qualis tempore inaugurationis non erat, vel speciem societatis maleficiorum perpetratorum induat, in qua omnis pietas et iustitia exulat, status ecclesiasticus et secularis convellitur, sine quibus tamen consociatio universalis legitima, non minus esse potest, quam homo sine anima. Petr. Rebadeneira de principe christiano lib. 2. cap. 9. Tolosan. li. 26. c. 5. Ita David de tyrannide Saulis conqueritur Psal. 75. 4. solvas columnas terra & habitatorum illius apravo maxime ubi recte Junius per solutas columnas terra & habitatorum illius, intelligit tyrannidem Saulis in utriusque status regni afflictione & turbatione & Psal. 72. ubi de descriptione veri regis, tyranni natura contraria colligitur & Psal. 82. 5. naturam tyrannorum describit. Ignorantibus, ait, et non animadvertentibus in tenebris indefinenter illis ambulantibus, dimoventur omnia fundamenta terra, hoc est, quando reges, vel principes jus iustae administrationis non intelligunt, impingunt in fundamenta consociationis et regni. Nlica. cap. 3. vers. 1. 2. 3. 10. 11. 12. Jerem. cap. 22. ca. 23. Ezech. ca. 34. Atque hoc modo utitur magistratus ea potestate, quam neq; à Deo, neq; à corpore Respub. accepit, et facit ea, quae nec facere posse dicitur. l. filius. 15. de condit. instir. et non minister Dei ut Rom. c. 13. legitimus magistratus, sed Diaboli instrumentum dicitur, ob quod facinus Deus ipsi comminatur privationem officii. Jerem. c. 22. c. 23. 1. Samue. c. 12. sub finem, Eccles. c. 10. 16. 17. 18.

Tyrannus igitur est, qui obstinate, violata fide & religione jurisjurandi, vincula & fundamenta consociati corporis Respubl. convellere & dissolvere incipit.

Nec enim subis privatus dicendus est, quando in aliqua tantum officii & gubernationis. sua parte lapsus est. Et hoc minus cum esse cogitandum est, unde vel optime in offi-

N n n 2

sio quandoque languent, nec tamen ideo, ut tyranni habendi sunt, vel tractandi, quando fundamenta & vincula consociationis universalis salva & illa se permanent, illaque vitia, vel sceleribus principum non potuntur, moventur, aut turbantur, vel etiam ipsi in incerta tyrannide non obstinate & insanabiliter perseverant, arg. 2. Sam. c. 11. & ult. 1. Reg. c. 11. Calvin. lib. 4. inst. c. 20. sect. 24. & seqq. Joannes, part. 3. num. 1. 2. 3. trip. defens. Nam scelerata vita magistratus, regiam dignitatem illi non abrogat. 1. Sam. c. 15, 31. Multum itaque interest inter principem, vite flagitiosa, nimirum homicidâ, adulterum, mendacem, vel alio modo sceleratum, atque cum qui gubernandi ratione iusta neglecta, fundamenta Reip. corvellit, quique navem Reip. in qua ipse cum omnibus regni membris navigat, perforat eamque submersam & eversam cupit. Talem magistratum, seu principem non magis hoc nomine dignabimur, quam pastoris appellatione illum, qui gregem non pascit sed deglabat, & nihil quod pastoris esse facit, sed è diametro pugnantia & contraria nomini, & officio & professioni suis facit, quibus nihil minus quam pastorem agit. Rivadeneira d. lib. 2. c. 9. Tolosan. lib. 9. c. ult.

Tyrannis hæc, seu tyrannica Reipubl. administratio est duplex. Vna, quæ in legibus regni fundamentalibus evertendis & tollendis occupatur. Altera, quæ in negotiorum & rerum corporis consociati administratione, pietati & justitiæ contraria, consistit.

Prioris tyrannidis species est, I. quando summus magistratus leges regni fundamentales violat, mutat, tollitve, præsertim illas, quæ religionem veram concernunt. Deut. c. 17. v. 14. 15. Petr. Greg. Tolos. lib. 7. c. 20. num. 27. de Repub. Heig. lib. 1. quest. 5. Pruckman. de soluta potest. esset. 4. Talis fuit Athalia regina. 2. Reg. v. 1. 2. Chron. c. 23. Talis Philipp. Hispaniarum rex, qui in Belgio contra leges Reip. fundamentales & patrias, administrationem vi & armis instituit. Talis Gallie rex Carol. 6. qui natus ex Margaretha filia Angliæ regina, successores in Gallie regno voluit esse. & cluso Carolo 7. filio, contra legem Salicam fundamentalem regni Gallie.

II. Quando corpori consociato, fidem non servat & iuramentum

iurandi religionem contemnit ordines & status regni tollit, vel in officio faciendo, eos impedit. *Exod. c. 9. Esa. c. 33. 12. ca. 24. cum tali enim nulla visa communitio & societas esse potest, qui fidem rerum humanarum & omnis societatis vinculum, tollit.*

• Posterior tyrannis est generalis, vel specialis.

Generalis est, quæ in omnibus consociationi universali adverteatur, ut quando summus magistratus hostiliter ecclesiam & Rempubl. vastat, pervertit, turbatque.

Similiter, quando summus magistratus absoluta potestate, seu plenitudine potestatis, in administratione sua utitur. *Tesaur. docis. 91. Vasq. lib. 1. illust. contro. v. ca. 26. num. 22. Powell. in rub. part. 1. c. 2. num. 25. 26. C. de v. s. d. vend. Covarr. lib. 3. var. resolut. c. 6. num. 8. Coraj. in repes. l. frater à fratre. num. 71. de condit. indob. Capic. docis. 166. num. 12. Soto. lib. 4. de iust. & iur. qua. l. 4. artic. 1. Aristot. lib. 3. polit. c. 12. August. de civit. Dei lib. 4. c. 4. remota inquit, iustitia, quid sunt regna, nisi magna lacrocinia. Vicitur enim princeps potestate & iurisdictione peccandi, quæ ipsi dari non est, neque dari potuit, nec suo loco diximus. Talis tyrannus fuit Achab, Nebucadnozer, Nero Caligula, Domitianus, Heliogabalus, et alii qui se pro diis colere voluerunt. Pacrum nostrorum memoria Christianus rex Daniae et Suediae talis fuit. Alia exempla recenset Tol. san. lib. 22. c. 7. Quando itaque princeps, seu rex, neque pietatis, neque iustitiæ ullam habet rationem, sed pro libidine ex plenitudine potestatis, quam habere se putat, imperat, tyrannus est. Similiter, qui dum fallit & se ipsa nocet, id tamen agit ut vir bonus esse videatur, quique specie aliqua legum, ipsas leges evertit. Ideo dicunt, cum tyrannide sophisticam esse coniunctam: vel imperia tyrannica esse sophistica. Vide. Gregor. Richi. ad xio. polit. 74. et 162. et 163.*

Specialis tyrannis est, quæ quibusdam administrationis partibus & capitibus adverteatur, nimirum administrationi negotiorum, vel honorum corporis consociatis: vel privatorum iuri-

Negotiorum ecclesiasticorum, vel secularium administrationem iustæ & rectæ contraria agit tyrannus, qui membra regni unum, vel plura exercitio religionis orthodoxæ private vel

ad idololatricam subditos cogere, vult, uti fecit Roboam, Achab et alii reges Israelitici, adde Deut. c. 13 et lib. iudicium, Deut. c. 28. 1. Reg. c. 9. 4. et seqq. Exod. c. 7. Pareum in ca. 13 ad Roman. in dub. Ita Rex Hispanie in Belgio, Rex Galie prior, olim in Gallia, & hoc tempore Sigismundus rex Poloniae, & eius uxor regina Scotia, Tolosani lib. 2. 2. c. 2. alia exempla refert.

Similiter, qui ad populi mores contempnendos, ganeas, popi-
pias, supanaria, ludos, & alios inhonestos instituit, & tenet in
ria virtutum officinas pietatis, gymnasia, ludos literarios, abo-
lit, uti fecit Iulianus apostata, Nero Caligula, Heliogabalus, Anicetus
& alii. Et hinc modo eandem consuetudinem non ita mutatur, & transi-
tionem, & loquaciam hominum impiorum, atheorum, perniciosorum &
flagitiosorum.

Item qui primates regni ecclesiasticos, vel seculares, dolo,
fraude, calumniis, vel vi opprimit, atque eos qui Reipubl. in-
columnitatem & sustentationem procurant, tollit.

Nec non, qui iustitiam in penis & premiis tribuendis, ad-
ministrare recusat & Reip. atrocitatem & malorum homi-
num congregationem fieri patitur. Daniel. c. 5. 19. Michae. c. 3.
Ierem. c. 22. 3. 4. et seqq. Psalm. 82. 5. Prover. 20. 28. c. 25. 5. c. 29. 4. 14.
uti Sardanapalus Beniaminita, Iudic. c. 20. et alii.

Qui vivens in luxu, leortatione, avaritia, ignavia & crude-
litate, partes officii sibi demandati omnino negligit, vel inuti-
lis & inhabilis est, uti Sanctius, rex Poregalie, Sardanapalus, Chil-
dericus, Nero, Vitellius, Caligula, V. Hancflans, & alii, de quibus Petr.
Gregorius libro 26. ca. 4. ca. 5. & libro 6. ca. 29. de Republ. & assulimus
exempla sup. c. 19. & Tolosani d. c. 4. et alii refert.

Qui contra vim & iniuriam, in obsequio regni, cum posset, non
defendit, sed aliorum iniurias, oppressioni, vexationi, vel direc-
ptioni permittit. Micah. c. 3. Exod. c. 34. 1. et seqq. Ierem. c. 22. 3.
et seqq. Psalm. 82. 5. David, Pater ad Rom. 13. in dub. Decian. lib.
7. crim. c. 49. num. 27. 28. 29. Alberic. Gentilis de iur. belli, lib. 1. c. 23.
Iulian. in l. p. l. a. c. num. 11. C. de sacros. eccl. c. 1. x. anly. l. 7. c. 1. et alii

Qui

Qui

Qui concordie & tranquillitatis publicæ turbator & hostis est, cum divisiones, schismata & simultates inter subditos fovet & alit, ita, ut pars altera factionis, alteram metuat, ut neutra in ipsam rebellet, vel insurgat. *Anaximachus de lib. 3. sicut. 15 a et 30.* & qui factione existente inter subditos, uni parti plus, quam alteri favet, cum possit utriq; parti, suo imperio juberet convenire. *Tolosanus lib. 23. c. 1.*

Item, qui bella nutrit, ut illis enervet vires subditorum, ut unius partis ope alteram delectat ac superfluum tandem etiam opprimat.

Similiter, qui factiones & dissidia inter subditos serit, alit, fovet, ne subditi amicè & familiariter inter se vivere possint. Nam in concordis populo, violenta & injusta imperia, satis commode excerceri nascentur, quia jugum detestatur, & iniq; tyranni iussa, non aq; onera subire recusat. Quamobrem tyranni fundamta sua, tyrannidis ponant in discordia optimatam & subditorum. Item qui ipsos, in avari odia excercet, cum membris regni, que sublata cupit. Itaque tyrannum ex hac parte comparare licet cum illo, qui in navi procellis vexata existit, & mutua cum rectoribus odio certat, namq; proferet, nec tamen ullam aliam quam in nauarum fide, spem salutis habet.

Qui ulum commerciorum inter subditos tollit, vel impedit, de quo capite tyrannidis etiam nuper Sigismundus Poloniae rex ab ordinibus et statibus Sarcia fuit accusatus.

Qui immoderatis & nimis exactationibus, contributionibus & servitiis subditos suos exhaurit. *Isidorus c. 20. et 30. et 40. Pbarap et Roboam, et alii, Exech. c. 3.*

Qui publicos regni conventus & consilia malis artibus prohibet, vel impedit, suffragiave eorum, qui mittuntur, condignit, limitat, restringit, coarctat, ne, quod sentiunt, dicere audeant, velint, vel possint. *Cum in libera Rep. esse. Cicerone, etiam libera voces esse debeant.*

Tyranni, quæ ex publicorû bonorû regni administratione malabuntur & elucet, cit, qua ad libidinè privatâ, ad luxû & voluptates illi-

tes illi-

illicitas, publicis bonis magistratus abutitur, *Gregor. lib. 22. c. 5. de Rep.*

2. Quæ publica diruit, ut sua privata ædificet, qua multis adiuit, ut paucos locupletet.

3. Quæ res regni in vitam privatam convertit, & qua bona regni, in publicam perniciem regni, profundit, dissipat, alienat, minuit, dilapidat, regnumque eviscerat, mutilat, minuit, *uti Venceslaus & Carolus. 4. Casares, Nero, Caligula, Vitellius, Helio-gabalus & alii.*

Tyrannis, quæ in privatotum hominum subditorum abusu consistit est, quando hoc agit princeps, ut subditis adimat, tū voluntatem, tum facultatem resistendi sibi tyrannicè & iniquè agenti.

Voluntatem adimit, per pusillanimitatem & dissidentiam.

Facultatem, per ademptorem bonorum, armorum, præsidiorum & vicorum excellentium, & disseminationem discordiarum & factionum.

1. Quando nimirum viros justos, graves & innocentes affligit & odio prosequitur & opprimit. *Exod. c. 1. v. 16. 1. Sam. c. 22.*

2. Quando opes subditorum exhaurit; omnia in fenum convertens & sanguinem populi, usq; ad deliquium eliciens, opera, labore sudore & bonis subditorum, pro sua libidine & avaritia abutitur, *Psalm. 14. 4. Psalm. 53. 5. Mich. c. 3. Exod. c. 19. 14. Prov. c. 39. 1. sed iudicio stabilis regionem, vir autem ablatis muneribus seruiens; destruit eam. 1. Reg. c. 12. Eze. c. 34. 2. Reg. c. 9. & c. 10. Ierem. c. 22. 14. 15. 16. 17. vel præter jus eripit. 1. Reg. c. 12. 21. 1. Sam. c. 8. 9. 10. Tolos. lib. 22. c. 12. de Rep. qui exempla refert.*

3. Quando in paupertate vult subditos vivere, ut interim intenti labori, ad vitam sustentandam, in eum non insurgant, aut de libertate recuperanda, minus cogitent.

4. Quando hostis est suorum subditorum, imprimis verò de Repub. benè meritorum & ex liberis servos facit. *uti Pharaon. Exod. cap. 1. c. 2. & seq. & Saul. 1. Samuel. c. 8. Proverb. cap. 28. 15.*

ut leo

ut leo rugiens & ursus discursans est dominator improbus in populum
 veniens. *Esa. cap. 3. vers. 17.* Sedit se Ithoba ad iudicandum populos.
 Ithoba ad iudicium advenit contra seniores populi sui & principes
 eius, ac vos depavistis hanc vineam, rapina pauperis est in domi-
 bus vestris. 16. quid vobis est; quid conteretis populum meum & fa-
 ciem pauperum commolietis dictam Ithoba Domini exercituum. *Mi-
 cae cap. 3.* a loquitur principes & ductores: osores, inquit, sunt boni
 & amantes mali rapientes: carnem eorum ab eis & carnem eorum ab of-
 sibus ipsorum. & v. 9. abominansur jus, & quicquid est rectum pervert-
 unt. 11. munero iudicant. & 12. ideo Tzyon ut ager arabitur & Ierusa-
 lem in acervos abibit. *Ierem. c. 22. Ezech. c. 34.*

● 5. Quando discordias inter subditos alit, fovet, seminat,
 ut hisce impediti consentu unanimi contra injurias & vim
 tyranni, nihil agere possint.

Vnde tyrannus in sacris literis comparatur draconi, lupo rapaci, leoni,
 urso. *Prov. c. 28. v. 15. Ezech. c. 22. 27. Daniel. c. 2. & ca. seqq. Psalm. 58.*
Esa. c. 27. Paulus de Nerone loquens, liberatus sum, ait, de ore leonis, &
Salomo in Proverb. c. 28. Leo rugiens & ursus discursans est. Draconi.
Psalm. 58. Esa. c. 27. vulpi. Luc. c. 13. Talis tyrannus fuit Pharao. Exo.
c. 1. & seqq. Abimelech. Iud. c. 9. Saul. 1. Sam. c. 13. c. 14. c. 22. & seqq.
*rex Cozor, Iabin, Iud. c. 4. Roboam. 1. Reg. c. 12. Achab. Manasses, Ne-
 ro, Caligula, Domitianus, Maximinus & plures alii, quorum catalogum*
recenset Pet. Greg. li. 22. c. 7. li. 26. c. 5. c. 6. lib. 6. c. 18. c. 19. de Repub.
Danae lib. 3. c. 6. & lib. 6. c. 3. polit. Greg. Richt. ad xia. polit. 166. & seqq.
Antim. li. 3. theor. 15. Badi. li. 2. c. 4. de Rep. Lips. li. 6. c. 5. polit. Melch.
Jun. quest. polit. 23. lib. 1. Vrsin. disp. 44. et ult. lib. 2. Zoannet. part. 2.
de defens. triplici. Calvin. lib. 4. instit. c. 20. seA. 31. autor libelli de iure
magist. in subdit. Steph. Lun. Brut. in vind. contr. tyrann. quest. 3.

Addunt alii ad huc aliam speciem tyrannidis illius scilicet, qui cum
 summus magistratus videri dicit & haberi velit, est tamen revera non
 magistratus, vel tyrannus, sed hostis regni, qui vi, scelere, vel malis arti-
 bus sine ullo electionis, vel successionis titulo, aut belli iusta causa regnum
 invadit. Malis artibus nimirum desidia, ignavia, luxu magistratus

veri abutens, illum deliciis & voluptatibus inescat à rebus publicis cognoscendis & tractandis, vel à gubernanda Repuol. advertit, & ad Jere-
giam auctoritatem & potestatem transferens, nudum nomen regi relin-
quens.

Sine ullo iusto titulo successionis, vel electionis regnum invasit A-
bimelech. Iudic. ca. 9. Achabalia, 2. Regum. ca. 11. 2. Chron. ca. 23. Ismael
Iorem. ca. 41. & omnes illi reges, qui sub iudicibus Remp. Israeliticam
invadebant, de quibus in libro Iudicum. Vid. Iun. Brut. de vind. contra
tyran. quest. 3. Pet. Gregorius lib. 6. ca. 18. lib. 7. ca. 17. & ca. 18. &
lib. 26. ca. 7. de Republ. ubi plurima exempla ponit & inter alia
est illustre Sejani, qui Tiberium à cura Resp. abduxit ad tempus.
Sed uti, dixi, revera hæc species tyrannidis non est, sed bellum; vel in-
iusta violentia vis & iniuria ab alio illata, quam qui vix patriam amans,
vi repellere potest, & debet.

Cognita tyrannidis naturâ, videndum nunc est de reme-
dio, quo tempestivè illa tollatur, quod consistit in resistantia
& exauctoratione tyranni, solis optimatibus concessa; ut dixi-
mus sup. cap. 18. de Ephoris.

Resistentia igitur hæc est, qua ephori verbis, factisve tyran-
nidem summi magistratus impediunt, cumque quædam inlas-
nabilis est & aliter jura consociati corporis salva, facta, tacta
conservari & Resp. à malis liberari nequeunt, exauctorant, vel
è medio tollunt.

Iuris verò resistendi summo magistratus, tumque ab officio suo remo-
vendi, quod habent optimates nomine populi, sunt potissimum rationes
decem sequentes.

Prima ratio sumitur ex natura pacti inter magistratum & populum,
seu consociationem univ. versalem iniri, de quo magistratus pure est obliga-
tus ad iuste & pie imperandum, secundum sibi præscriptas leges, utram-
que nimirum Decalogi tabulam & leges regni. Populus verò conditiona-
liter est obligatus ad obtemperandum magistratus, si nimirum iuste, pie
imperaturus sit. 2. Chron. ca. 6. 16. Psalm. 132. 11. 12. Psalm. 89. 30.
31. 2. Samuel. 6. 7. 12. 2. Chron. 6. 6. 16. ubi Deus sub tali conditione

regnum

regnum promittit: Et Ieroboamo sub eadem desert. 1. Reg. ca. 11. 37. 38. Rom. ca. 13. ibi est minister tibi in bonum. Hac conditione deficiente, populus amplius non est obligatus ad obedientiam. Obligationis autem huius vinculum solvitur ab illo, qui prior à pactis recedit, qui idcirco omne ius pacto acquisitum amittit, ut alter liber fiat: Evanescent enim obligatio & pro nulla habetur, quando essentielles eius conditiones, propter quas obligatio est contracta, violantur, vel non præstantur. arg. 1. Corinth. c. 7. 15. ibi non est servituti subiectus frater &c. Sicut enim conjugium, non omne peccatum tollit, sed quod illius nature directio est contrarium, ita quoque non omne crimen obligationem inter magistratum & corpus consociatum tollit, sed quod fundamentum consociationis evertit. Imprimis vero, quando non præstatur id, quod dedit causam contractui, seu finalis illius causa fuit, sine qua aliàs pars altera non fuisset contractura. Tum enim ob hunc defectum contractus rescinditur. vide Roland. à Valle consil. 69. num. 38. 39. volum. 4. Mascard. de probation. conclus. 1387. etiam tum, quando iuramento contractus fuisset confirmatus. Roland. & Mascard. d. loc. Dd. in l. qui finem de transact. Non enim commodum debet sentiri ex contractu, quem vel omitendo, vel committendo quis impugnat, uti neque in eo se impugnans fundare potest. Anton. Gabriel comm. conclus. lib. 6. titul. de regulis juris conclus. 1. num. 92. & seqq. Quando vero dicatur quis contra contractum facere. vide in l. 121. qui non facit. ibiq; Dd. de regul. jur.

Altera ratio est, quod supra terminos tributa sibi iurisdictio nis, vel extra potestatem sibi datam imperanti & fines demandati sibi officii excedenti, impunè non pareatur. l. ultim. de iurisdict. vid. Osea cap. 5. vers. 10. Nec enim princeps accepit illam potestatem, vel illi à populo, aut quovis alio dari potuit, ut agat, vel præcipiat contra D. catalogum, vel leges fundamentales regni. EA. c. 4. 19. Exo. cap. 1. 17. 17. 20. 1. Sam. ca. 12. 16. 2. Sam. ca. 24. 4. Iosu. cap. 1. 8. vide Tessaur. decis. 91. Covar. li. 3. var. resolut. c. 6. n. 8. Pinell. part. 1. in rub. C. de rescind. vend. num. 25, 26. cap. 2. l. 4. C. de legib. In quibus illi qui libet obedientiam decretare potest.

Tertia ratio est, quod Dei causa & obligatio, tãquam potior & antiquior, in populi & magistratus pacto posteriori, si nõ expressè, certè, tacitè semper à subditis censetur excepta. Deo igitur, tanquam utriusq; magistratus & populi superiori & domino, ut obsecraria prestetur, magistratus tyrãno, Dei solũ & jus affectanti, in animã & cõscientiã hominis. Matt. c. 10. & cui soli animi recessus arcani sunt cogniti. Act. c. 10. vel Deo bellũ inferenti, est resistendum, ad exercitium nimium periculis, culis divini & iustitiæ retinendũ, & charitatẽ erga proximũ exercẽdum & regnum Dei inter nos & in regno nostro cõservandũ, & deniq; ad civilem societate inter homines constituendam, & ad posteros propagandam. Resistens igitur hoc modo magistratui, seditiosus dici non potest, qui ideo resistit, ut Deo tribuat, quæ Deo debentur, atque prius Deo promissit, & resistit ideo ut non tribuat magistratui, quæ ipsi minimè debentur, neque promissit, aut dedit. cum talis resistens Romp. tueatur contra legem violatorem, perfidum & perjurum, qui nihil minus est, quàm magistratus, qui lex animata esse debet. vide Aret. cas. de mag. facul. & Step. lun. Brut. quest. 1. & 2. de vind. contr. tyrann. David Paraus ad Rom. c. 13. in dub.

Quarta ratio est, quod ut constituendi & eligendi potestatem & ius ephori, nomina populi habent: sic & exauctorandi ius meritò habent. l. nemo qui. 37. de regul. jur. l. 6. solent. de offic. pro consul. l. 3. de re iudic. Novel. 15. de defensor. civi. c. 1. §. 1. autor libelli de iure magist. in subd. quest. 6. ut enim concilium generale est supra Papam, collegium capituli, super episcopum, & senatus supra consulem, sic & imperium, seu regnum quod optimates representant, supra principem. Unde apparet principis potestatem, hac in re parem non esse potestati populi, quàm in ephoros suos transfudit, sed longè inferiorem. Vide Fernand. Vasq. illuſt. contror. lib. 1. c. 34. num. 2. & 5. via. sup. c. 18.

Quinta ratio est, quod inter populum & magistratum non fit maior obligatio, quam inter parentes & liberos, libertos, servos, clientes, & patronum, vel dominum, Galos. c. 4. 1. Ephe. c. 6. 9. Job. 31. 31. & quam inter virum uxorẽ, quam inter dominum & vasallum: quos tamen omnes proditorie, nefarie, & impie agentes, monere, cohibere, & impedire iure concessum est. argum. l. minime. 35. de religios. & sumpt. funer. argum.

1. Corin. c. 7. 15. Luc. c. 14. 26. Matt. c. 10. 37. c. 5. 29. 30. Ephes. c. 6.
8. 9. Aut. libelli de jur. magistr. in subd. quest. 6. de quo reciproco pacto
inter magistratum & subditos sup. c. 18. c. 19. c. 28.

Sexta ratio est, quod tyrannus, contra pactum cum populo initum,
faciens, & ipsa fundamenta Reipub. convellens, ipso iure amittat om-
nem potestatem & fiat privatus, ut rectè Vasquius assertit, qui ut priva-
tus & plebeius est mortuus. Psalm. 82. 7. Iesaja c. 14. 10. contra quem,
ubi vim intulerit, se defendere licet, & quem vitam, vel bona & ius po-
puli tyrannicè invadentem, repellere, & periculum amovire, & avertere
licet cuiuslibet etiam privato. Vrsin lib. 2. dispos. 42. & seqq. Zoannet. d.
part. 3. num. 33. de defens. tripartit. Vasquius lib. 1. illust. controvers.
cap. 8. num. 18. & seqq. & cap. 18. num. 10. 11. & c. 1. & 2. Domin.
à Soto de justit. & jur. lib. 5. quest. 1. artic. 3. Perr. Mart. Iudic. ca. 1.
vers. 36. Dana. lib. 6. polit. & David Pareus in explic. c. 13. ad Rom. in-
dub: ubi dicit furioso comparari tyrannum, qui furiosus rectè morietur
auctoritate publica, arg. Dan. c. 4. 31. Sed & defensio iure naturali, contra
vim inferentes, est cõcessa, præsertim quãdo est injuria irreparabilis. vid.
Zoan. part. 3. num. 19. & seqq. vel vis notoria esset. idè num. 43. et seqq.

7. ratio est, quod status seu ordines regni & magistratus eius summus,
sint duo correi promittendi & debendi, ut Decalogi leges in regno obser-
vatur, quorũ quilibet in solidum tenetur, quando culpã alterius non satis fit
promissõni. Sic & collegæ, quibus officium publicũ idè est demãdandum, susti-
nent periculũ cõmune quãdo ab administrãte Resp. indemonstrari non
potest. l. 1. Imperat. et l. seqq. ad munic. l. ult. §. 8. de admi. ad civis. per.
l. 3. ad municipal. 2. C. Quo quisque ordine conven. Interest ergo socii,
ut resistat, ne peccatis alienis ob negligentiam suam communicet. Steph.
Jun. Brut. de vind. cons. tyran. quest. 2. argum. 1. Sam. c. 12. 14. 2. Chro.
c. 15. v. 13. 2. Reg. c. 23. v. 2. cap. 14. 1. Chron. c. 21. 17. 2. Sam. c. 24.
2. Sam. c. 21. Peccant igitur ephori in omittendo, vel cessando & toleran-
do, connivendo, non repugnando tyranno. Si; videm non impediunt qua
impedire debebant ex vi obligationis, qua Deo tenentur, ne quid culpa,
vel negligentia sensim introducat, quod purũ Dei cultum corrumpere
possit, & qua regno tenentur, nequid contra illius leges & iura fiat.

*O*ctava ratio sumitur à natura cōtractus mādati, quo summo magistra-
 cui administratio est delata à populo, ad hoc, ut Reip. profit, nō ut noceat.
 Rom. c. 13. ubi est minister tibi in honū. Vasq. lib. 1. c. 44. nu. 6. & c. 1. &
 2. illustr. contr. Geil. lib. 2. obs. 57. ubi dicit magistratum dominū negotiū
 subditorum gerere. Quando igitur mandatarius finis mandati excedit, nō
 illi obligatus est mandator. §. 1. 5. qui. Inst. de mand. Luc. c. 16. 1. 2. 3. &
 seqq. Et quando cōditio status & fortuna mādatori, mutatur in deterius.
 l. si quis cum. de procur. l. cum quis. de solut. ubi Bart. Nic. Moz. tit. quom.
 soly. manda. num. 9. 10. & seqq. aut mādaturum à manāte revocatur, vel
 ipse mandans agere & tractare negotium incipit. ut tradunt Iurisc.
 vid. Vasq. lib. 1. c. 43. num. 5. & c. 41. num. 12. illustr. contr. rōv.

Deinde huic conventioni suā naturā inest tacita conditio, si fides &
 promissa à summo magistratu praestentur, ordines & regnum eundem pro
 magistratu habiturum, eique obedientiam & obsequia praestiturum, adde
 Psalm. 132. 11. 12. & Psalm. 89. 30. 31. 2. Sam. c. 7. 12. 2. Cro. c. 6.
 ubi Deus sub hac conditione promittit regnum. uti & Ieroboamo. 1. Reg.
 c. 12. 37. 38. Deficiente hac conditione, deficit obligatio, & fidem non
 servanti, fidem quoque non servari equum est. Nam qui non facit, quod
 debet, nec recipit quod oportet, nec petere potest, quod ei ideo ab alio de-
 betur: quam naturam esse conventionum in quibus utraque pars contra-
 hens obligatur, testatur Tiraq. de legib. connub. gl. ff. 1. part. 13. nu. 42.
 & latè Mascerd. concl. 1387. per alleg. ibid. Roland. à Vall. consil. 69.
 vol. 4. & consil. 53. vol. 1. Quando ergo una pars promissa non praestat,
 facit eo ipso, ut & altera liberetur Dynus, Alexander & Iason. in l. cum
 proponas. C. de pactis.

*N*ona ratio est, quod sublata hac defensione contra servitiam tyrannorum,
 confirmaretur licentia tyrannorum infinita, qua palam destrueretur
 societas civilis, et melior pars generis humani. Pfertim verò ecclesia. Ideo
 Deus etiā vult coerceri & puniri ordinaria potestate in Repub. delicta
 commissa. Ea autem potestas est ephorum, vel populi, quando illi non
 sunt. Ita Vrsin. cap. 44. lib. 2. d. post. & c. ult. & Petr. Martyr, Iudic. c. 1.
 his verbis. At si dixeris, quo iure, vel imperatori, vel regibus, vel Reipub.
 minores principes, ephori, cum religionem sinceram, & veram fidem asse-
 runt

runt, sese opponunt? Respondeo jure imperatorio, seu regio, seu Reipub.
 Nam ab imperatoribus, regibus & Rebuspublicis tanquam adjuutores,
 ad res administrandas adsciti sunt, quod iustitia magis, magisq; vigeret.
 Ut itaque recte iuste ac pie Reipub pro parte sibi regerent, instituti fue-
 runt. Quamobrem ex officio faciunt, quando religionis causa a potestate
 superiori sese opponunt. Ne jus illa potest iure conquirit, si eo casu deseri-
 tur Imperator in C. restat ut se contra jus nolle, ut sua ulla decreta in ju-
 diciis locū habeant, sed irrita debere fieri si fortasse cognoscantur à justitia
 discedere. Unde non immeritò Trajanus laudatur, qui cum præfecto
 prætorio gladium cum baltheo traderet, ait, Si iuste impera vero, pro me,
 sin verò iniuste, contra me illo utitor. & pale post. Existimant nonnulli,
 cū superiores potestates ab inferioribus conantur impia extorquere, con-
 sultum esse, ut qui versantur in minori functione, se abdicēt & magistra-
 tu suo abeant. Mihi verò id non videtur. Esset enim hoc à vocatione
 sua dissidere: quod fieri minimè debet; præsertim cum cernitur, impiis,
 qui regnum Dei vel oppugnent, vel opprimant, locum cessione huius-
 modi patefieri ac dari. Imò manendum iis cenfeo quoad à superioribus
 potestatibus vi non eijciantur, quò Dei gloriam fortiter, ubi sunt, ma-
 nendo defendant, & asserant. Quando verò ordines hi, qui publicæ
 libertatis custodes & præfides sunt constituti, hoc non faciant, eos præ-
 fidos esse in officio, & patriæ suæ proditores, si patiantur eam liberta-
 tem aliqua in parte minui, vel violari, nedum omnino sibi eripi & tolli,
 assent. Iohann. Calvin in Institut. lib. 4. cap. ult. 20. Tolosan. lib.
 26. cap. ult. num. ult. de Repub. & eleganter Thucyd. lib. 2. non mode
 ait, tyranni sunt, qui alios in servitutem redigunt, verum longè
 potius ii, qui cum ea non violentiam reprimere possint, non curant, impi-
 nis verò qui defensores Græciæ & communis patriæ vocitari volunt, pa-
 triæ verò oppressa non opitulantur.

Decima ratio sumitur ab exemplis sacris & profanis, sacra, exant
 passim in scriptura sacra præsertim libro judicum. Nam si quid in politia
 Iudaica contra leges regni factū esset, omnes ordines de eo cognitari &
 definituri conveniebant. vide exempla Iosu. c. 22, Esdr. c. 9. Neh. c. 5.

& 9. 1. Sam. c. 12. 3. ibi, ecce auscultavi voci vestra, &c. & constitui
 vobis regem & 2. Reg. c. 8. 22. ubi Libnenses à rege Ioram defecerunt,
 et Iosua dicit c. 24. 15. Iosu. Vos quidem uni versi eligite utrum malitis,
 obedire Deo vero, an diis Amorrhæorum. At ego saltem et familia mea
 serviemus domino. Habitabat verò Iosua familia in urbe Tamnat, quæ
 erat membrum Reip. Iudaicæ. Ios. c. 19. 50. Adde exemplum aliud quod
 extat 1. Reg. c. 12. 15. 16. 17. ubi à Rechabeam ob tyrannid. m. defece-
 runt. 10. tribus, 2. Chro. c. 26. 16. Ingressus enim est Huzzya in templū
 Iehovæ, ut adoleret super altare suffitus. 17. Ingressus verò post eum
 Hazaria sacerdos, & cum eo sacerdotes Iehovæ octoginta robusti. 18. Ob-
 stiterunt Huzzya regi, dicentes ei, non est tuum, ô Huzzya, adolere Ie-
 hovæ, sed sacerdotum filiorum Aharonis, qui consecrati sunt ad adolen-
 dum. Exi è sanctuario. nam prævaricatus es, neque futurum est tibi glo-
 ria à Iehovæ Deo. 19. Tum indignatus est Huzzya, habens in manu sua
 suffimentum ad adolendum: cumq; indignaretur contra sacerdotes, lepra
 exorta est in fronte ejus coram ipsis sacerdotibus in domo Iehovæ ab
 altari suffitus. 20. 21. 1. Reg. c. 18. 19. & seqq. ubi populus in concilio
 congregatus, invito rege cultum idololatricum receptum à rege, abroga-
 vit, ac prophetas Baal interfecit, et 2. Reg. c. 11. ubi Iehojadab cum
 sacerdotibus et Levitis sese opposuit Hathalia, eamque interfecit, et Io-
 aschum filium regis illi subtrivit, et Baalis idololatriam destruxit. et
 2. Reg. c. 18. 7. Et aderat Iehovæ ei, quocunq; prodibat, secundabat ur:
 rebellavitque in regem Assyria, ut non serviret ei. nimirum excussit
 jugum quod pater ipsius Achaz recuperat. c. 16. 7. dist. lib. Et Sauli
 restitit populus cum vellet inique agere. 1. Sam. c. 14. 45. Ieremiam pro-
 phetam Abiham defendit contra regem volentem eum interficere, Ierem.
 c. 26. 24. Aliud exemplum submoti magistratus mali extat. 2. Reg. c.
 14. 19. Tandem cum fecissent contra eum conspirationem Ierusalaimis,
 fugit Lacisbhum. quamobrem miserunt post eum Lacisbhum, ubi morte
 affecerunt eum. quæ historia etiam extat. 2. Chron. cap. 25. 27. 28. Deut.
 c. 13. 12. si audiveris de aliqua civitatum tuarum, quas Iehovæ Deus
 tuus dat tibi, et habitandum illic, dicentes: 13. Egressi homines nequissi-
 mi è medio tui, depulorunt habitatores civitatis tuæ, dicendo, eamus et
 colamus

calamitas deos alienos, quos non noveratis. 14. ubi inquisiveris & perve-
 stigaveris ac percunctatus fueris bene, si ecce vera certaque erit res illa, si
 commissa fuerit abominatio hæc in medio tui. 15. omnino percussio civi-
 tatis illius habitatores acie gladii: internecioni deo vero eam, & omnes
 qui erunt in ea, immantaque ejus acie gladii. 16. 17. 18. addo Judic. c. 4.
 2. 3. & seqq. c. 3. 18. et c. 3. 15. 20. 21. et seqq. 6. 37. et seqq. ubi indi-
 ces sese opposuerunt tyrannus. Judic. c. 20. ubi Benjaminitis Israelita sese
 opposuerunt, et ob deprecatam justiciam bellum contra illos susceperunt.
 juxta præceptum Moysi, Deut. c. 13. 12. 13. 14. Aliud exemplum extat.
 2. Sam. c. 8. ubi Absalom ob injustè occupatum imperium suis interfe-
 ctus. ita Nebucadnezar furiosus publica populi auaritate suis remorus:
 Daniel. 4. Ita Judæi contra tyrannos, sepe Deo approbante, insurrexerunt
 leguntur et Macchabei in libris Maccha. li. 1. c. 3. 4. 5. ubi Antiocho reg-
 nam opprimente Mathathias populum rectè ad arma vocavit. Sic quoque
 si Rubenita idololatria se inquinassent, reliqua tribus ab illis defectura
 fuissent. Josua. c. 22. Exempla alia extant, Judic. c. 1, 18, 19, 20. &
 seqq. c. 9. 21. 1. Sæc. 1. 6. 1. 2. 3. c. 24. 18. 19. 20. c. 26. 2. Reg. c. 9. c. 10.

Exempla à profanis autoribus sumpta extant in annalibus regnorum
 Mansteras in Cosmographia formam abrogandi imperii & exautorati-
 onis ponit, & Sigonius lib. 9. de regno Isabæ. Ita Pisistratus Athenis
 dejecti. quod pro libidine, non de legibus, cum populo ab initio conventis,
 regnarent, ut docet Herodotus lib. 1. Sic Demaratus: sic Cleomenes
 Sparta. Ita plures Cæsares à Senatu Romano hoces sunt judicati.
 Plutarch. in Lycurgo refert de Theopompo Sparta rege, quod regiam
 potestatem quidem optimam esse intelligeret, si reges ea moderate ute-
 rantur: & quia plures essent, qui eam in superbiam & libidinem verte-
 rent, ideo solus regum potentia, opborum auctoritatem, tanquam
 frenam, injecit, sibi que & sequentibus regibus, illos voluti consors &
 coæquis moerum imposuit. Cum vero ei uxor exprobraret, quod reg-
 num filii minus quam accepisset, esset relicturus: Imò, inquit, eo majus,
 quo diuturnius. Ita Tarquinius regno ejectus est à subditis, ut refert
 Livius & Halicarnassus. Ita Venceslaus ab Electoribus & Statibus im-
 perii à regni admini. Erano dejectus. Mynsing. conf. 19. num. 6. Job.

PPPP.

Dant. in l. 3. n. 1. C. de test. Ita Vitellio, Heliogabalo, Neroni, Maximino & Didio Iuliano fuit imperium ademptū. vid. Suet. Tranq. Val. Max. li. 6. c. 3. Greg. lib. 26. c. 4. & c. 7. ult. n. ult. de Rep. Sic Sardanapalus: Sic Michael Imper. Orientis: Sic Nebucadnezar regno pulsus fuit. Sic in regno Gallie reges nonnunquam dejecti propter luxum, scortationem, crudelitatem, avaritiā, ignaviam, tyrannidem. Ita imperium abrogatum Chibderico primo, anno 469. quod in stupris & scortationibus, ac acie consume-
ret & regni administrationē negligeres: & Eudo, paulo post, quod sua potētia abuteretur ad sevitā, dejectus. Sic Chibdericus 2. ann. 679. & Thedoricus ann. 696. & Chilpericus rex 18. ann. 750. & Carolus Crassus ob ignaviam ann. 890. & Olo rex 26. anno 894. & Carolus Simplex, rex 27. ann. 926. & nostro seculo Henric. 3. rex Gallie ecclesia persecutor ann. 1588 à statib. regni exautoratus & imperio privatus fuit. & olim Sigobertus, Dagobertus & Lodo v. c. xi. reges Gallie. Ita & quidā Anglici, Hispanici, Danici, Suedici reges ob tyrannidē & abusum sui imperii dejecti & exautorati leguntur in historiis. vid. Hotom. de antiquo jure regni Gallici c. 7. Ita Helvetii ob tyrannidem suorum principum, à domo Austriaca defecerunt. Ita Athenienses & Lacedemonii suos superiores magistratus ob tyrannidem sepe exautorarunt, ut anonym. de iure magist. in subditos quest. 6. probat. Ita parentum nostrorum memoria Christiernus rex Danie, ob tyrannidem regia dignitate fuit exutus, & carceri inclusus usque ad mortem. Ita Maria regina Scotia ob tyrannidem & cadem mariti privata fuit ab ordinibus Scotia regno & tandem in Anglia interfecta. Ita hoc tempore Sigismundus rex Polonia, ab ordinibus & statibus regni Suedici, in quo rex natus erat, remotus fuit ob mutatam religionem, non servata pacta, denegatam privilegiorum confirmationem, bellum patriā illatum, sublātū usum liberorum commerciorum, alienationem castro-
rum & provincie, que ex auctoritate facta fuit anno 1605. Idem rex postea anno 1607. ab ordinibus regni Polonici, tyrannus declaratus fuit. Ita rex Hispanie Philippus secun-
tus ab ordinibus Belgicis anno 1581. propter tyrannidem hostis Belgii declaratus, & iure suo in Belgicas provincias privatus fuit. De utriusque regis solenni exautoritate & remotione extant scripta edita. Sic in Anglia plures à parlamento & ordinibus regni

regni exautorati, vel interfecti sunt. Ita Veneti principes plures ob tyrannidem ab imperio removerunt. Ita Constantinus Imp. potentib. procerib. civitatis Romane Maxentium removit ob idolatriam & ecclesia persecutionem. Longum esset omnia exēpla vetera & recētia hic recensere in regnis diversis. vide Totom. Antimac. Steph. lun. Brut de vindic. corr. tyranni quast. 3. Dana. lib. 6. c. 3. & lib. 3. c. 6. polie. anonym. de iure magistr. in subd. quast. 6. Zoann. part. 3. n. 28. & seq. de defens. tripartit. qui pl. ra exempla ex historiis referunt. Pet. Greg. lib. 26. c. 4. c. 5. & lib. 22. c. 7. de Rep. exēpla recētes eorū qui tanquam inhabiles indigni & inasiles à regno sunt submoti. Nam paria sunt non esse & inutiliter esse. quoties, qui satisd. cog. Idē Pet. Greg. Tolos. lib. 26. c. 6. exēpla eorū qui administratione & imperio fuerūt: excuti. referi: eorū qui ob tyrannidē imperio dejecti sunt recētes li. 22. c. 7. & li. 8. c. 1. & lib. 6. c. 19. Dana. li. 3. c. 6. polie. & lib. 5. c. 3. Ita ergo ius resistēdi tyrannidi magis ratum tamē, ephoris & optimatib. universalis cōsociationis cōpetens, & rationib. & auctoritatib. atq; exēplis abūde probavimus. Ut verò ephori hoc iure resistē utantur necesse est, requisita sequentia observēt. 1. Quinā optimates seu ephori tyranno resistere possint & te. ceātur: 2. Quando: 3. Quomodo. 4. Quoutq; & quando. 1. Resistere igitur primò tyrannidi possunt & tenentur optimates regni universi & singuli pro virili. Hic enim cum ex iussu & cōsensu populi ius creandi magistratū habeāt, etiā potesta. em eundē iudicandi & exautorandi acceperunt. Vrs. li. 2. dispof. ult. & disp. 4. 4. anonymus de iur. mag. in subd. Pet. Greg. lib. 26. c. 5. & c. ult. nu. ult. de Rep. Iob. Marian. de rege & regis instit. li. 1. c. 6. & 7. Guil. Bercl. in li. de reg. & regali p. rest. Zoann. part. 3. nu. 28. de tripart. defens. arg. l. 2. C. de profes. & med. sed. & de excus. tur. l. ut gradatim. 1. 1. §. reprobati. de mun. et honorib. Dana. lib. 6. polie. Casim. li. pol. c. 10. et diximus f. f. sup. c. 8. de ephoris. Et certē deterrimā cōditio principis esset, si neminē haberet quē vereretur, uti exēplis: lurib. probat Scip. Amir. li. 14. disc. 1. Ratio, quare universi & singuli possint, est, quod inter se sine correi, quorū singuli alterius correi fraude, p.urio, dolo cessatione, culpa: e. n. n. lib. rā. iur. sua obligatione, ceteris p. fide cessatib. tolluētib. cōm. dēcip.

Rempubl. perdentibus, vel periclitantem deserentibus. Iudic. c. 22. 12. c. 20. Sic Iudic. c. 5. 16. obicitur ignavia ephori cessantibus. Sic et iusto vori impuatur factum administrantis & gerentis tutoris, et dolus culpæ in tutela non diuisa, sicuti et tutor suum concurrentem suspectum facere tenetur, & correus de correi culpa tenetur. Sic & qui nā verchum in navi videt ebrium, aut dormientem, aut non rectum cui sum tenentem, non excusatur, quando potuit nāvem saluam facere; & non fecit.

Resistenti verò ephoro, vel optimati debent se adiungere subditi resistentis & cives patriæ amantes, qui Remp. eiusque iura salua esse volunt. 1. *Sam. c. 2. v. 2. c. 25. v. 13. & seqq. 1. Chron. c. 12. 1. 2. 3. 18. 19. 20. 21.*

Derectantes, opo, pecunia, vel consilio resistentem iuvare, habentur pro hostibus & desertoribus. 1. *Sam. c. 25. 13. & seqq. & c. 23. 19. 20. Iudic. c. 20. Dana. lib. 6. polit. Christian. de magistrat. inferiorib. qui oppressam patriam neglexerunt & prodiderūt, Calv. lib. 4. 1. c. ult. Ergo contra tyrannum, tanquam ad incendium publicum, omnes & singuli concurrere debent, curatim à quā haurire, tacta scandere & flammam arcere debent, ne tota resp. conflagret. tum scilicet, quando est in actu & tyrannidem exercet. Iun. Brut. quæst. 3. arg. l. 3. l. omne. Gult. de re militari.*

Speciales ephori, eam regni partem, cuius tutela & cura ipsis est commissa, defendētes, ulterius non obligantur. Prorsus autem subditos & regionem cui prælunt, deserere non debent, nisi rebus omnibus prius legitimè tentatis, hisque deploratis & desperatis. 1. *Sam. c. 27. 1. 2. 3. 4. & c. 12. 1. 2. 3. 11. 12. c. 22. 1. 2. 3. 4. 5. Dana. lib. 6. polit. Chri. c. ult. de magistr. inferior. Huic autem speciali ephoro, quin se alii subditi quoque coniungere eiusque defensionem subiicere possint, dubium non est. Iudic. c. 6. 35. & seqq. 1. Sam. c. 22. 2. 20. 23. Dana. lib. 6. Christian. polit. d. loco. Exemplum præbent historia Helvetica. Primo n: pauci quidam ordines, oppida, civitates & pagi se opposuerunt tyrannidi Austriacorum principum: Postea hisce se plures alii adiunxerunt. Sic nostra memoria, quidā ordines & statum Belgij se tyrannidi regis sui opposuerunt, quibus se plurimi*

rimi; imò omnes ferè reliqui ordines postea coniunxerunt sub conditionibus certis, quas gubernatrix Margaretha nomine regis confirmavit, rex verò postea nunquam errare voluit, ut refert Emanuel Meteranus in histor. suis.

Sed nec uni ex tribus ephoris, vel statibus regni, reliquis non consentientibus, icer, quod universis, nimirum magistratui adimere imperium, eumq; privatum declarare, vel interficere, vel extra territorii sui, seu regionis sibi assignatae fines illi resistere, vel eum persequi. Quod enim ad universos spectat hoc singuli per se & separatim reliquis, vel maximà illorum parte dissentiente, sibi usurpare non possunt. Licet tamen parti uni regni, vel singulis ephoris, aut regni statibus, sese inducere magistratus sui tyranni subiectione & se defendere.

Argumentum huius rei sumo ex 2. Reg. c. 8. 22. ubi Libna defecit à rege Ioram; & sese defendit contra vim & injuriam illius. Intellegendū verò hoc est, modò id non extra territorii sui fines & supra jurisdictionis sue limites, sicut extra quos non habet jus persequendi summum magistratum. Nam apud eos, qui volunt ferre illius tyrannidem, manet summus magistratus, 1. Sam. c. 24. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & c. 26. 7. 8. 9. 10. 11. & seqq. ubi David, Saulem regem noluit interficere, quamvis esset hostis ipsius. Ratio est, quia defensio contra vim conceditur, sed non offensio, ut cessante. Dana. polit. Christ. lib. 6 d. loco. Iniquissimum verò esset, ut si alii, vel universi status regni, nolint sibi consulere, ii qui sapienter non possint sibi prospicere & se tuari contra vim & injuriam. Sit ergo aliqua civitas, sint aliqui magistratus inferiores, sint aliqui qui redeant magistratus superioris sui vim & tyrannidem; si illi remedium negligant, vel moniti non velint adesse, sed perire alii verò secus, neque tamen aliter possint auxilium à legitimo civium conventu impetrare ad evertendam tyranni libidinem: tum licet illis bona conscientia sese subducere ab imperio tyranni, non autem illud illi penitus abrogare, quod universis licet, non uni vel singulis. non est. 176. de reg. jur. Sic Libna civitas defecit à suo rege, quod ille deseruetat Deum. 2. Chron. c. 2 & 2. Reg. c. 8. 22. Sic Eliphan, se se subduxerunt ab imperio Ducis A-

Frisci, cui imperium non abrogarunt in reliquos. Sic Hollandi, Selandi, Frisii, Geldri & reliqui ordines confederatarum Belgii provinciarum se ab imperio Hispani subd. dixerunt. Sic quoque reliquæ tribus à Rubenitio ob idololatriam defœctura erant, l. sc. 22. 15. & seqq. & juberent illos opprimere qui ad alienos deos defecerunt. D. ut. c. 13. 14. 15. adde 2. Reg. c. 23. 15. c. 8. 21. 22. Iudic. c. 6. 35. et seqq.

Observandum tamen hic est, teneri etiam unum ephorum à toto regno propul. are tyrannidem hostis & eius, qui absque titulo se pro magistratu legitimo vult obtrudere, cum non sit, atque corpus confœdierum, cuius & ipse est membrum, contra vim & iniuriam defendere. Sic tribus Zabulo, Nephtali & Isachar, vel saltem quidam ex illis tribubus, sub imperio Debone & ductu Barac bellum contra tyrannum iabin suscipiunt. Iudic. c. 4. & c. 5. et totam potestatem iudicam à tyrannide liberant. Nam in hoc casu, quando optimates, plerique nob. & a fide, Remp. vel perdunt, vel periclitantem deserunt, idè ceteri, vel unus eorum non debet eam deserere, qui tum eò magis tenetur fidem suam præstare, exemplo plurimum tutorum, qui si malè gerunt tutelam, cum unus quisque eorum tenetur. Et huius rei aliud exemplum existat. i. Macch. baor. cap. 3. v. 4. 5. Vide quæ dixi supra c. 16. de defensione Reipubl. Sic Hollandi Selandi, Frisii Geldri, atque reliqui confœderati, reliquos Fœtus & ordines provinciarum Belgicarum sibi confœciatos contra vim & tyrannidem Hispani defendunt. Sunt qui pontifici Romano potestatem exaustrandi reges et imperatores tribuunt, sed malè. vide Gregor. lib. 26. cap. 5. num. 6. 7. 8. de Republica.

Secundo sequitur, quando resistendum sit magistratui tyranno, ni mirum tuum, quando ipsius tyrannis, qui tyrannus est exercitio, est, primò nota: Deinde obfirmata: & denique alia remittit non adstant. autor. de iure magi. 7. in subditos. quest. 7. Gregor. lib. 26. cap. ult. num. 8. 9. 1. & Gersono. Zoan d. loc. Bass. de princip. et eius priv. num. 55. & seqq. luminis. Brevis d. loco Obrecht. de bello thesi 155. & seqq.

Nota verò & cogitata ut fiat tyrannis eiusmodi, necesse est,

est, ut optimates regni consiliū indicant, & generalem omnium ordinum populi conventum cogant, in eoque tyranni opera & facta examinanda proponant & dijudicanda, *Iudic. c. 20. 2. 3. 4.* vel si ephori nulli sint, ad hoc ipsum à populo vindices & defensores publici constituantur. *Bodin. lib. 2. cap. 5. Greg. d. loc. Vrsin. diss. ult. lib. 2. Dana. li. 6. c. 3. argum. Iudic. c. 6. 34. 35. & seqq. c. 20. 1. Sam. c. 24. 10. 11. 12. 13. c. 26. 18. 19. 20.* Ita *Ishaelita* contra *tribum Rubenitarum* bellum gesturi, ob mutatam religionem, conuocant reliquas tribus, & cum iis deliberant prius et examinant causam, *Ios. c. 22. 14. 15. et seqq.* Et propheta idololatriam populi demonstraturus & ab illa Dei ecclesiam purgaturus & tyrannidem *Achabi* ostensurus, cogi curat conuocare generalem populi, cuius consensu purgat ab idololatria provinciam etiam in vivo rege. *1. Reg. c. 18. 19. 20. & seqq.*

Obstinata tyrannis dicitur, quando lapsus ab optimatibus sine fructu & emendatione sui officii magistratus admonitus, à tyrannide non desistit, sed eò tendit, ut impune quidvis patrare possit, *2. Reg. c. 14. 18. 19.* Exemplum *Pharaonis* extat in *Exod. c. 2 & seqq. cap.*

Alia remedia reprimendæ & coercendæ tyrannidis, omnia prius sicut frustra tentata, semel, atque iterum, ne morbo ipso remedia periculosiora existant: Non solum enim hic, quid liceat, sed & quid expediat, explorandum est. *Obrecht. de bello confit. thes. 1. 6. & seqq. vid. Greg. lib. 26. num. 8. 9. c. ult. de Republ.*

Observandum tamen hic, quando periculum est in mora, malum verò ingravescit & adquiret vires, statim tyranno obviam licere ire & resistere: ne morbus per moram curatu difficilis vel impossibilis fiat. *Bodin lib. 2. c. 5. add. exemplum Iudic. c. 6. 34. & seqq. Scoph. lun. Brut. d. quest. 3.*

Tertio resistenda non est tyranno suscipiendo partes defensivas, non offensivas, ut loquuntur. *1. Sam. c. 24. 7. 8. & seqq. c. 26. 9. 10. 11.* intra territorii sibi ad signati fines, resistendum, inquit, verbis, vel facto.

Verbis, quando verbis tantum Dei cultum violat, & Reipub.

publ. iura atque facta oppugnat.

Vi & armis, quando armata manu & vi externa tyrannidē exercet, vel quando eō est progressus, ut non absque vi armata expelli, aut reprimi & coerceri possit ipsius tyrannis: & tum licebit exercitum conscribere ex regnicolis, cōfederatis, & amicis, vel aliis, tanquā adversus hostem patriæ & regni, *vid. Valer. Max. lib. 6 c. 3. Machiav. lib. 2. disputat. c. 20. Lips. lib. 5. polit. c. 9. 10. Ranzov. li. 1. cōment. belli. c. 11. Acque tum adversus talem licebit usurpare illud, quod Valer. Max. lib. 6. 3. de Mantio scribit: Mantius fuisti mihi, cum precipites ageres Serones: jam quia unus factus es ex senioribus, unde in eos depulisti, tu ipse precipitandus es.*

Quartò, tamdiu resistendum est, quandiu durat tyrannis, quouique verbis, facto, dolo, vel arte oppugnat Rempubl. & pacto inito cōtraria facit, loquitur vel agit, & donec res in pristinum statum restituta sint, adeò ut eiusmodi tyrannum ab officio remove, administratione demandata privare, imò etiam, si aliter contra vim se defendere non possunt, interficere, & alium in eius locum substituere possint.

Quod si tamen Respubl. oppressa, in mutationem suarum regum ritè consentiat, & ille, qui absque titulo tyrannus erat, titulum acceperit, amplius non erit huic legitimo magistratu resistendum, *ut docet exemplum Sedechie regis, qui non recte Nebucadnezari se opposuit. Ierem. c. 37. 2. Reg. c. 25. ac plura alia, qua adfert Iuv. Brut. quest. 3. in vind. contra tyrann.*

Quid verò de substitis & privatis ex populo sentiendum est? Nam quæ hactenus diximus de ephoris, personis publicis, dicta sunt. Planè hi privati, quando magistratus tyrannus est exercitio, quia non habent usum & jus gladii, neque eò iure utentur. *Matth. c. 26. 52. Rom. c. 13. 1. Sam. c. 26. 9. juris enim non est, ut singulis concedatur, quod per magistratum publice fieri potest, maiorem tumultus vitandi causa. l. non est. 176 de reg. jur. sed quiete & injuriam patientes, iugum tyranni ferent. 1. Pet. c. 2. 18. argum. Ierem. c. 29. 8. Baruch c. 1. 11. Eccles. c. 10. 1. Ezechiel. c. 29. Zoan. net.*

nec. d. part. 3. num. 95. & seqq. & num. 102. Steph. lun. Brut. in vindic.
 quest. 2. Obrecht. de bello cõstitut. chof. 184. & seqq. anonym. de iur. ma-
 gistr. in subdit. quest. 6. & Christus iussit phariseis obtemperare, quia in
 cathedra Moysis sedebant. Matth. c. 23. Matth. c. 12. 14. & Casari inbet
 redd. re, que ei debentur. Matth. c. 22. Itaq; occisor Saulis insle punitus
 fuit. 2. Sam. c. 1. & David à cade i'lius rellè abstinnit. 1. Sam. c. 24. & c.
 28. cum nec maleducere principi sit concess. Ed. c. 22. 28. multò minus
 eudè interficere licet, atq; Dei ordinationi, qua bonus bona, resistere. Rom.
 c. 13. Nam magistratum resistens; Deum resistis. 1. Sam. c. 8. tibi non es,
 sed me spre verans. Neuducadno xarem propheta non iusserunt interficere,
 sed pro eo or. re. Iere. n. c. 29. Ezech. c. 29. Baruch. c. 1. adas Bodin. lib. 2.
 c. 5. de Republ. Catum. d. c. 20. Hint Livius lib. 3. dixit: Scutum potius,
 quam gladium subditis in tyrannos esse sumendum, quos modestia & pa-
 trientia subditorum mitigat, consumacia verò exasperat. Tyranni enim
 pro pena dātur subditis à Deo. Iob. c. 34. 30. Amos. c. 3. Daniel. c. 8. 23.
 & seqq. Iob. c. 34. Levi. c. 26. Iud. c. 2. Ezech. c. 7. Proverb. c. 28. Esa. c.
 10. c. 45. Psalm. 136. Osee. in ira mea dedi ipsis regem. Constat etiam, ex
 tyrannis & crudelibus factos esse oprimos reges. Vid. Greg. lib. 26. c. 7. &
 lib. 8. c. 1. n. 16. 17. Lips. lib. 6. polis. c. 5. Rationes huius rei de privas
 tis, adjert Steph. lun. Brut. de vind. cõtra tyrā quest. 2. 1. & Pat. Gre-
 gor. Tolos. lib. ult. c. ult. de Republ. Quia hi ex fadere inter Deum et uni-
 versum populum, tanquam singuli, qui membra Republ. non faciunt, non
 tenentur. Deinde non tenentur ex officio, neq; vocatione sua, qui iubentur
 cum Petro gladium in vaginam recondere. Matth. ca. 26. Sic Israelitæ
 pro oneram servitiorumque levatione apud Pharaonem insisterunt. Ed.
 od. c. 2. 23. c. c. 15. 16. et alii. vide Est. c. 7. 5. c. 4. 16. Neq; David ma-
 num in unctum Domini mittere voluit. Et rebelles privatos in magistra-
 tum D. us gravissimè punivit. Num. c. 16. c. 12. 1. 9. 10. c. 21. 5. 6. 2. 5.
 6. 15. 10. c. 16. 5. 6. 7. 1. Reg. c. 16. 9. 10. 18. c. 11. 26. ca. 12. 20. C. 1.
 c. 5. 36. 37.

Atque eatenus summus magistratus legibus patriis solu-
 tus est: quia, ut maxime ipsum populus constituerit, tamen
 eundem iudicādi, vel puniendi non habet potestatem, sed soli

optimates, *Zoan. d. part. 3. num. 104. & seqq.* Sicuti pupillus, non nisi auctore tutore, actionem instituere potest & si ille verè est dominus, hic tantum pro domino habeatur. l. 8. l. 9. de adm. tut. Ita quoq; populus, non potest aliquid suscipere, nisi us auctoribus, in quos auctoritatem et potestatem suam contulit, & gladio in eam rem accinxit, & quibus se regendum curandumque commisit. Eiusmodi magistratus sui interfectores & parricidas graviter etiam à successoribus punitos constat ex his oris. *Sueton. in Vitellio c. 10. & in Nerone c. 49. & David iussit parricidam Saulis occid. re. 2. Sam. c. 1. à quo manus abstulit. David rexit. 1. Sam. c. 24. plura exempla refert. Greg. lib. 26. c. ult.*

Sed hæc ita accipienda primo modo non tyrannidis ministri hi privati esse cogantur, vel quicquam facere, quod Deo sit contrarium. Nam tunc fugient in alium locum, ut obedientiam hic non resistendo, sed fugiendo declinent arg. *Matth. ca. 22. 2. Chron. capite 11. vers. 13. 14.* Sic David tyrannidem Saulis fugiens in montes se recepisse legitur. Et Christus in Ægyptum, quò Herodis tyrannidem fugit. *Petrus. Gregorius lib. 26. c. 6. num. 24. & seqq. & c. 7. per lib. 4. Instit. ca. 20. section. 23. Zoan. d. lib. num. 114. & seqq. Stephan. Iun. Brut. quæst. 3.* Verum quando notoria vi privato à magistratu inferitur, tum in casu necessitatis & vitæ suæ defendendæ, defensio ipsi est permisa. Hoc enim casu regum constitutiones & jus naturale, privatos contra vim vitæ inferentem magistratum armant. de qua re *Jurisc. latius.*

Ergo eiusmodi privati, privata sua auctoritate contra summum illum magistratum, nihil facient, sed iustum optimatum etiam iustus opem, & arma illorum incipientis, ad tyrannum corrigendum, expectabunt.

At tyranno absque titulo regnum invadenti, etiam privata auctoritate, sine alterius iussu, omnes & singuli patriæ amantes optimates & privati resistere & possunt & debent. *2. Regum. 11. 2. Chron. c. 23. Iud. ca. 9.* Est enim hic tyrannus alienus, cui populus nullo iurejurando, vel iure est obligatus, unde ei, tanquam *hosti, & aggressori vim inferenti recte quibus Reipubl. civis resistit.*

l. 3. de Iustit. & jur. l. 4. l. 45. ad L. Aquil. argum. à contrariis sensu. Isacri. C. de divers. rescript. l. 1. C. ut ord. dign. argum. Num. 24. 16. Bodin. lib. 2. cap. 5. de Republ. & Gregor. lib. 26. ca. 7. de Republ. Stephan. lan. Brut. quest. 3. de vindict. contra tyrannid. late Vasquius li. 1. ca. 6. num. 33. & seqq. nisi optimatum consensu, talis que ab initio erat tyrannus, postea approbetur, & pro magistratu recipiatur. Nam populus ex tyranno legitimum principem facere potest, & sic Herodi Acalonica tyranno, Iudei regnum obtulerunt. Bodinus lib. 2. cap. 5. de Republica. sic et Iulio Cæsari regnum delatum fuit. Idem dicendum, si que foemina regni istius, cuius illa capax non est, gubernacula occupet, uti fecit Athalia, si quis merè electivum regnum hereditibus asserat, quoad leges fundamentales, autoritate consilii, quo populus unus versus representatur, abrogata non sunt. Nam et talibus quibusvis, etiam privatus, resistere potest et debet. Sunt enim tyranni absque titulo.

Obtervandum verò hîc, quando iustè magistratus officio ab ephoris est privatus, tum ius consequendi regni, eiusdem familiae salvum servandum esse, quando scilicet ex lege regni fundamentali, ipsius submoti familie & posteris ex contractu pactoque successio in regno competit & debetur. argum. l. 3. de interd. & releg. Per. Tolosan. lib. 26. c. 5. nam. 23. de Republ. argum. Auth. res qua. & l. fin. §. ult. C. comm. de legat. l. 37. placuit. jure fisco.

Itaque licet Amastius dejectus fuit ab imperio, tamen postorè illius imperii successio non fuit adempta. de qua re infra suo l. co. in electione magistratus plura & Greg. lib. 26. c. 6. de Rep. nu. 23. & seqq. arg. Auth. res qua. & l. fin. §. fin. C. com. de legat. Danaus lib. 3. r. 6. polit.

Notandum quoque deiectionem civitumodi & mutationem magistratus, maximas clades & incommoda secum trahere. Exod. c. 5. v. 22. 23. & Sam. c. 16. & quandoque avaritiam, 1. Sam. c. 7. 5. Non tamen idco bona necessaria, propter mala & incommoda, que inde sequuntur, sunt omittenda.

Necessariam privatam commodam, publicis sunt anteponenda. Exod. c. 5. v. 21. & seqq. Lipsius. lib. 6. cap. 5. ob mala que committuntur

Vindicias tyrannorum, potat minus esse malū tolerare tyrannos, sed magis ob rationes quas supra adduxi. Nec etiam bona sunt omittenda ob incommoda quadā. Plurimū nobis esse debent religio, libertas, cultus Dei et posterit, quam mala et incommoda, quae nobis rectē agentibus obvenit iniquē.

Sed quando tantā potestātē ephoris tribuimus, non hinc existimādum, ob hanc eo. ū potestātē, magistratus summi jus et potestātē mentis, cum potius ea cōfirmetur et augeatur, ideo quod aliena ope sustinetur, et ab interitu vindicatur si, qui culpa et negligētia propria alias intēret. Nā ephororū potestās et officiū, huc respicit, ut magistratus summi imperiū et administratio secundū justitiā legumq; normā institatur, atq; ab hoc nō aberret, quae cum dicitur vera et legitima administratio: secus vero nō tam administratio Reip. quam detreptio, latrocinium et malorum hominum conspiratio. Aug. de civit. Dei lib. 4. c. 4. Nam Deus eo minus potens, censetur, quod per se peccare non possit: Nec eo minus sumum aliquē putamus, quod medici ei assideant, qui ipsum ab intemperie dehortantur, qui noxiorum ciborum esu interdiciunt, qui etiam iracundiam sepe et venientem purgant. An modicos istos, qui illius salutem curant, an vero adulatores qui noxia & salubria quaeque obrudunt magis amicos putabimus? quibus argumentis utitur Sen. b. lan. Brut. Unde sequitur, valde errare Bodinum, qui non agnoscit regiam potestatem, ubi tales sunt ephori & optimates regni, et ideo Romano germanicum imperium esse monarchiam negat, Gallia regem tantum monarcham esse cōsuetudinis, qui tantum optimum cum Galliae iudiciis & sententiis, auctoribus vinctis & legibus, quam Caesar Germanus, ab electoribus & statibus imperii confirmatur, uti apparet de Sen. lan. Brut. & Caesar. li. 5. & 7. de bello Gallic. qui dicit ea cum regū Galliae imperio esse facta ut non minus populus rē cōvocatus in regē, quam rex in populū auctoritatis haberet. vid. Hotom. de antiq. jur. reg. Gall. c. 7. qui contractū testatur d. Gallia contra Bodi. & sup. probat. c. 16. de de sen. Reip. populū in iustis actionibus rē obstitisse & a rege, ad populū provocatiōne factā. Nec ideo parisi potestatis cum imperatore & illegitimus confectur dux, princeps comēro, qui regalia accepit ab imperatore, uti nec vasallus parisi potestatis cum suo domino putatur. Nam semper superioritas & praeminentia concedenti referuntur

in tali concessione dicitur, quæ superioris natura sua omnino est incommunicabilis & individua, atque est in omnes & singulos imperii status, cum contra optimas horum regalia & jura sint limitata, & restricta specialia, quæ ut ex beneficio superioris concessa sunt & ab eodem p. n. d. sic & ab eodem adimi possunt. Ideoque & in hisce semper potestas superior & præminencia cõcedentis excipitur. ut sup. latius diximus c. 18. & 19.

Potest etiam ex optimatibus unus, vel pars una regni, peculiarem regem, aut novam Reip. formam sibi deligere, derelicto reliquo corpore, cui adhærebat, quando vel inius partis totius publica manifestaque salus id omnino suadet, vel leges patriæ fundamentales à magistratu non observantur, sed obstinate violantur & insanè iter, vel verus Dei cultus iustisque paterfactus id fieri dicitur præcipit & postulat. Et tunc hæc pars statum suum & formam novam eiusmodi adversus reliquas eiusdem regni partes, à quibus descevit, defendere vi & armis potest.

Sic Israelita à domo & imperio Davidis defecerunt, et propriam regnum condiderunt. 1. Reg. c. 12. per tot. Sic et tribus Iuda defecit recte à reliquis Israelitis et posteris Saulis, 2. Sam. c. 2. 4. 5. et seqq. Sic recte Iehojadab cum omnibus subditis defecit ab Athalia imperante. 2. Reg. c. 11. per tot. & sic plerique Iudices in lib. Iudic. c. 3. 18. 19. c. 4. c. 6. c. 11. Rom. & leges regni fundamentales ex manibus tyrannorum eripuerunt. Sic & recte civitas Libani à suo magistratu defecit, 2. Reg. c. 8. 22. & Zidekias rex à rege Babilonia, 2. Reg. c. 25. 3. 4. 5. Sic etiam subditi ab auxilio suo magistratus, qui eos non defendit, cum deberet, iuste ad alium principem confugere possunt, Albericus Gentil. lib. 1. de iure belli. c. 23. & alii se submittere. Decianus lib. 7. crimin. c. 49. nu. 29. atque si recuset iustitiam administrare, illi resistere poterit, & que tributum solutionem denegare. Lucas de Penna in l. C. de superind. lib. 10. Alciat. in l. place. nu. 11. C. de sacros. eccles. Decian. d. locum, 27. 28.

Hanc sententiam de potestate ephorum adversus summum magistratum tyrannum, non visse improbat Albericus Gentilis in dissertationibus regalibus. Guiliel. Bercklajus de regno & regali potestate lib. 3. c. 6. & Iohan. Beccaria in libello cui titulum fecit, refutatio cuiusdam

libelli anonymi, de jure magistratum in subditos, sed moti levisimis, imò dixerim nullis rationibus. De iudiciis quoque tyrannidis, aliter sentit Henningus Arniseus. Præcipue rationes ex his, quibus Gentio lis utitur hæ sunt. Patrius & imperium patriam non est adimendum, multò minus eidem vis est inferenda. Ergo neque principi. Imò, inquam ego, sunt casus in quibus hoc licet. Videl. 35. minimè de religi. & sumpt. fun. Exo. c. 232. 28. & seqq. imprimis verò, quādo præceptū aliquod tabula prima decalogi hoc exigit. Nam præceptis primæ tabule, cedūt præcepta secundæ tabule, uti exæpla ostendūt. Luc. c. 9. 3. 24. 25. 59. 60. 61. 92. 1. Reg. c. 21. 10. 11. 12. Marc. c. 9. 42. 43. & seqq. Mat. c. 5. 29. 18. c. 9. 13. c. 10. 37. c. 12. 5. 11. Acto. c. 5. 29. 1. Sam. c. 15. 17. 18. Osee c. 6. 6. Et qui amat patrem, aut matrem plus quàm me, non est dignus me, Christus dicit. Matth. c. 10. 37. Princeps per similitudinem dicitur patrens patria, quod scilicet pari charitate suos subditos comp. ecti debeat. Similitudo verò nihil probat, sed illud erat, ut docent Logici. Unde argumentum sumptum à similitudine claudicare dicitur. Qui pater est, natura talis. Magistratus persona naturâ talis non est, sed ex electione & inauguratione. Pater alit liberos suos: Princeps non alit subditos, sed alitur ab illis, atque thesauros colligit, non subditis sed sibi. Nec dicimus principem tyrannum statim interficiendum, sed illius vi & iniuriæ resistendum esse, & uno in casu interfici jure posse, quando scilicet tyrannis ipseus est nota & insanabilis, atque quando furiosè spre- tis omnibus legibus perniciem & exitium regni molitur & civilem inter homines societatem, quantum in se, tollit, & in propria viscera sevit, atque alia remedia non dantur. Sic etiam parenti furioso, fatuo, qui rebus suis commodè præesse non potest, filius curator dari potest l. 1. l. 2. de cura. furios. & parens, qui abicitur sua potestate patria, eadem re eadè privatur. l. 6. lenones. l. 7. c. de infant. exposit. l. 2. C. de parent. qui fil. distrah. l. 2. de his qui sunt sui vel alien. iur. §. sed domino. um. Inst. d. tit. l. ult. si quis à parent. manumiss. unde Geil. lib. 1. obs. 17. Fernand. Vasqui. illu. quæst. lib. 1. c. 8. idem de intermedio magistratu abiciente sua jurisdictione asserunt. Sic subditi auxilio principis sui, qui eos non defendit, cum deberet destituti, ad alium principem confugere possunt. Alberic. Gentio. lib. 1. de

de bello. c. 23. per alleg. ibidem. Decianus lib. 7. crim. c. 49. num. 28. 29. Lucas de Penna in l. 1. C. de superind. lib. 10. Eff enim domini & subditorum status, inquit Alberic. connexus. Hi dominum suum magistratum, hic vero subditos suos defendere debet. Atque ut subditi obligati sunt ad obedientiam, sic dominus ad piam administrationem. Sed idem Gentilis, in disputationibus regalibus. quaest. 3. asserit, quod contra vim & iniuriam principis, defensio iusta consistat in fuga. Fugere ergo debent subditi à tyranno. Ita est: privati potius fugere debent, quam resistere suo magistratus, aut cum patientia injuriam & vim sibi illatam ferre. Ordines verò, seu optimates regni personæ publicæ, minimè hoc possunt, nec debent. Ad hoc enim illi jus gladii acceperunt, ut impiis molitionibus tyranni resisterent eo quò dixi modo, uti rationibus & exemplis probavi supra. Fugientes itaque officium suum deserunt & patriam omnesq; in ea relinquentes lupo, leoni, vel urso, quibus animalibus rapacibus, tyrannum scriptura sacra comparare solet, exponunt, atque ex pastoribus fiunt mercenarii fugitivi, & pro defensoribus & custodibus, regni & Reip. proditores perfidi. Optimatum itaque fuga, hoc in casu, non honesta, neque licita est. Pugna enim cum præceptis Decalogi de regno Dei defendendo, pugnat cum consociatione & civili societate. Pugnat cum ipsorum promissione, qua patriæ officium suum, operam, studium & fidem suam, in hoc rerum statu promiserunt & addixerunt, ut apparet ex iis quæ supra de ephoris dixi. Par, postea, idem Gentilis dicit, in parem, multò minus inferior in superiorem habet imperium. Ergo ephori, qui sunt inferiores rege, non possunt resistere tyranno. Contrarium ego assero. Revera enim populus & ephori sunt superiores principe, quem ipsi constituerunt, à quibus, quam habet potestatem, ille accepit. Sic quoque capitulum supra episcopum, Senatum supra consules esse supra demonstravi. Deinde tyrannus eiusmodi desinit esse persona publica, & ob tyrannidem suam incipit esse privatus, cui obedientia non debetur in illis in quibus jurisdictionis suæ limites excedit. l. 1. l. ultim. de jurisdic. de qua re supra dixi. Impium & absurdum est dicere, Deum omne ius suum resignasse & in magistratū cõtulisse, ita ut magistratus usurpanti sibi ea, quæ solius

Dej:

Dei eique soli sunt prestanda, non resistere liceat, ut Deo insuam illibatum maneat. Pergit Gentilis, & ait, tyrannidis nulla alia pena est, quam conscientia tormenta & metus quo aliorum vim metuant. Hæc est communis omnium malefactorum pena, de quibus conscientia diris & lætibus Apostolus ad Rom. c. 2. sed obduratam & canceriatam conscientiam habentes, hanc penam non sentiunt, ut idem Apostolus alio in loco ait. Et tyrannis in penam datur subditorum Job. c. 34. 30. cum & Deus dicatur creare malum & bonum, Amos. c. 3. Esa. c. 45. Sed & Deus excizat liberatores & salvatores atque vindices contra tyrannos videlicet Iudic. Exod. c. 1. & seqq. cap. Nec etiam ideo pena civiles cosabunt, aut ipsorum malitia indulgendum est cum Reipubl. ruina, gloria Dei & regni illius detrimento. Nec ideo ephori desinent officium suum facere, aut negligentes hoc excusantur, ut supra suo loco diximus. Principi, porro, ait, non est maledicendum, multo minus ergo vis inferenda, neque eidem imperium adimendum & potestate ille sua privandus quem Deus constituit. De principe, non tyranno, hæc dicuntur, nec de illo qui pro privato habetur. Sequitur, ait, majus malum, si per vim tollitur tyrannus. Nam si tyrannum volumus auferre, nascetur bellum civile tyranno deterius. Ergo vis tyrannidi non est opponenda, sed ferre tyrannidem ex usu & re regni erit. Non sunt mala toleranda ideo, ne alia maiora sequantur, nec mala facienda, ut brna eveniant ut dicit Apostolus. Vbi Dei mandatū extat, de eventu non est disputandum, sed Deo is commendandus. Religio, libertas & iura patrie sunt defendenda, etiam si inde multa incommoda sequantur, nec ob eventum incertum, officii partes sunt deserenda. Vir bonus & patria amans, mori etiam pro patria sibi gloriosum iudicat, ut dicit Cicero. Rogero argumentum, historias testari, saepe maiora bona secuta fuisse eversa tyrannide. Quæro etiam, qua possit esse comparatio inter salvam, factam, certam religionē regnum Dei & libertatem patrie & inter incommoda miseriae, ac calamitates, quæ eversionem tyrannidis procedunt & sequuntur? Nimirum majus bonum est religio, regnum & gloria Dei, quam declinatio omnium miserarum calamitatem & iniuriarum, quas resistentes tyranno perpeti coguntur. Sic pergit Gentilis ad aliud argumentum, Populus, vel ephori populum representantes, non dederunt.

principem. Ergo nec tollere possunt. Antecedens negatur. Contrarium de
 iure gentium & divino probavimus & exemplis adductis illustravimus.
 Melius est, postea, dicit, habere aliquam Rempub. quam nullam, uti in
 commotione fieri solet. Non tyrannus, sed eversio tyrannidis Rempub.
 facit. Negatur quoque esse commotio, quando optimates iusto & legitimo
 modo, tyrannidem exercenti resistunt, sub aphanis vero esse Remp. de iis
 que suprâ diximus, abunde liquet. Tyrannus eversis Remp. uti de Saule
 David conqueritur Psal. 75. 7. ubi Iunius: ephoni vero erigant, &
 defendant: Nec n. lacronis conventus & conspiratio contra leges, Remp.
 facit, uti disputat Cicero in paradoxis. Adde, historias ostendere inter-
 se his tyrannis, Remp. convaluisse & melius habuisse, uti David de se glo-
 riatu d. Psalm. 75. 4. 5. 6. Moyses & Aarao non concitarunt populum
 Israeliticum, nec David Saulem voluit interficere. Ejuncti scilicet, quia hi
 priores fuerunt, non Ephoni, optimates, vel status regni, qui solidius ha-
 bent, ut supra didimus. Aque hæc sunt præcipua argumenta, quibus
 Gensilis & Barclaius contra theologorum & Jurisr. communem sen-
 tentiam moventur. Beccaria Jesuita, ulterius progreditur & ordines seu
 optimates regni nullos agnoscit. Quam sententiam supra rationibus &
 exemplis sacris & profanis facis, ut puto, refutavimus. Contra principem
 hæc negantem, frustra disputatur. De vindicta prohibita, qua adfert ex
 Matthe. 5. Deut. 32. huc non pertinent. Quod enim aphanis faciunt, ac
 legitimi magistratus, ad hoc constituti & qui in eum usum gladium acce-
 perunt, faciunt, nimirum pro defensione patriæ, religionis & libertatis &
 ad sceleratos puniendos, iure vocationis suæ, ut magistratus. Nec animi
 privati sunt ephoni. Populus & rex eodem tempore existunt, dicit. Er-
 go populus rege non est prior. Nam magistratus & subditus eum sint re-
 latus, eodem tempore sunt, necesse est, ita ut alterum, ante alterum de rela-
 tionis esse nequaquam possit: sicuti pater & filius, simul eodem tempore ex-
 istunt, sed tamen à populo rex, sicuti pater, à patre filius generus, non conse-
 crata causa regis est populus, causa filii est pater. Rex & filius illorum af-
 fectus. Causa vero suo effectu, natura est posterior. Negari igitur non pos-
 test, ante regem populum existisse & esse filium parentis. At populus non
 agnoscat regem, seu aliquam superioram, regis subditus dici non potuit,

R r r r

quam tamen qualitatē postea eo ipso tempore, quo regem suum magistratum constituit, adsumpsit. Negare verò regnā & societatem hanc universalem publicam ortū suum à primis initiis suis à familia, collegiis, pagis, oppidis & civitatibus ac provinciis habuisse, est cum ratione insanire, & omnem historiis fidem abiogare & contradicere omnibus iis quæ supra latè docuimus in capisib. 1. 2. 3. & 4. Est insuper in his magna diversitas. Populus enim est immortalis pluresque personas contrahet: Rex mortalis & individuum unum. Officium regis est excellētius. Officium subditorum minus excellētis. Et dignitas hæc non est quiddam naturale, verum accidentale, temporale. Sed videmus reliqua, quæ hic Iesuita adducit: Salomo ex familia Davidis à Deo & à Davide patre, cum populari approbatione factus fuit electus. 1. Reg. c. 2. 1. Chron. c. 28. 5. 6. 7. c. 29. 1. 2. Chron. c. 1. 9. Ergo à Deo, Davide & populo Salomo est electus. Non sequitur: à Deo electus est. Ergo non à populo, imo populus Dei mandato ex posteris familia Davidis eligebat reges, Deut. c. 17. & ideo quod à Deo & patre, Salomo fuit electus, etiam à populo. 1. Chron. ca. 29. 22. 23. 24. Quasi invito & reluctante Deo factū, quod populus egit? Diversum Dei & populi suum esse posse concedo. Idem tamen effectum à diversis utriusq; actionibus esse in rege eligendo, contendo. Audiamus segens argumentū. Iora, Ozia, Ezechia, Manasses, Amō, Ioachim, Ahas, reges r. leguntur à populo constituti. Ergo, inquit, ab eodem etiā non sunt electi. Nō necessaria est hæc collectio. In dubio potius præsumptio est præscriptum Dei fuisse observatum, quod exat Deut. c. 17. & consuetudinē atq; monē observatā repetitū in eorum imitatione. Notū etiā est non semper gesti negotii omnes circūstantias in scripturis enarrari. Aliquando, quæ uno in loco omittuntur, in alio plenius explicantur; Aliquando etiā nullo in loco leguntur quædam facta, vel omissa esse. Quis hic in alterutram partem aliquid affirmabit, vel negabit? Mea sententiā hic est, quod scriptura non dicit, nec etiam affirmare, vel negare non debere. Erubescimus enim sine scriptura loqui. Sed nec scriptura subices idipsum in electione. 2. Samuel. cap. 16. 18. sequar regem, quem Deus, populus, & universi elegerint: Sicut à Deo & populo electus fuit: 1. Samuel. ca. 12. vers. 1, 2. 35 & ca. 10, 13. 17. 22. Nec

non in electione Davidis. 2. Samuel. ca. 5. 3. 1. Reg. ca. 2. 13. in Sa-
 lomonis. 2. Samuel. ca. 7. 13. 2. Chronic. ca. 20. 5. iuncto. 1. Reg. ca. 1.
 32. 1. Chronic. ca. 28. 1. Idem observatum, in electione regis Aza-
 riae. 2. Reg. ca. 24. ca. 12. ca. 15. Ammonis. 2. Reg. ca. 21. Manaf-
 sis. 2. Reg. ca. 22. & plurimorum aliorum, de quibus latius supra. ca.
 19. diximus Male verò causa fausta acclamationis & electionis re-
 giae sancta & iusta gubernatio antecessoris dicitur. Nam & impio-
 rum regum filii electi leguntur. Est quod Iudaei de Dei mandato fece-
 runt, Deut. c. 17. ibi cor. Citues tibi regem; etcet. hoc non fausta accla-
 mationis ergò ipsos fecisse dicendum est. Urget exemplum Davidis, qui
 ob iustitiam commendatur, quod manus suas non intulerit Sauli, 1.
 Sam. c. 24. & c. 26. 2. Sam. c. 1. scilicet non licuit hoc Davidi, cum non es-
 set neque ex generalibus, neque specialibus Reipubl. Israelitica epho-
 ris, qui ad hoc ipsum gladio armati erant, ut Rempubl. contra tyr-
 annidem regis defenderent. Sed quid ages cum hoc homine, qui ordi-
 nes nullos in Republica agnoscit contra omnem historiarum fidem &
 rationes & exempla, quae supra à nobis sunt adducta; Mirum igitur
 non est hominem hunc ita labi. Contra tyrannidem Saulis, Sa-
 lomonis, Ioran, Manassis, ordines nihil egerunt, dicit. Ergo nulli fue-
 runt. Non sequitur. quasi quis regem non esse affirmaret ideo, quia
 officium non faciat. Quis tam ineptus est, qui velit dicere, quia ty-
 rannidi horum regum primates populi non obstituerunt, ideo eos hoc
 etiam non potuisse? quod mortuo Salomone tyrannidem exercen-
 te, postea contra Rehabeam filium patris tyrannidem imitantem
 iuro fecerunt. 1. Reg. ca. 12. Et quis dices, non fuisse generales & spe-
 ciales Reipubl. ephoros, quorum tam multis in locis scriptura sacra
 mentionem facit, ut patet ex illis, quae late supra adduximus. Postea
 hic Beccaria ridet suprematorem: dicitur & auctoritatem imperii, quae
 penes imperii optimates, membra, seu ephoros residet. Rideat hoc mo-
 do ius proprietatis ab usufructu distinctum; rideat alium dici domi-
 num rei, alium verò administratorem de praescripto domini agentem.
 Dominus regni & imperii est populus in corpus regni consociatus.
 Administrator, curator & procurator regni est rex à populo

electus & constitutus. Populus est immortalis ob successionem perpetuam qua in mortuorum locum, alii succedunt. Rex est singularis persona & mortalis. Habet hic magnam potentiam, auctoritatem & maiestatem, sed non propriam, verum sibi à populo adcommodatam & concessam, quæ omnia si populus recipere ab eo, fit ille, qui rex erat, privatus, & par reliquis hominibus. Longas habet manus, ceterosque pedes, oculos innumeros, & auris plurimas & divitias ingentes & immensas, sed hæc omnia à subditis & in ipsis. Horum manibus, pedibus, oculis, auribus & locutis, seu facultatibus, unus ille ex consensu dominorum ad commodantium ei suas manus, aures, oculos, pecunias his utitur, fruatur, non ut privatis suis voluptatibus impendat, vel in dominorum à quibus accepit perniciem, sed in Remp. hoc est, communem universorum & singulorum utilitatem conuertat, secundum dominorum voluntatem & præscriptum. Eligitur princeps nihil aliud, quam dispensator, curator, administrator & procurator alienorum negotiorum & honorum, quæ potestate si abutitur, à domino rationem administrationis exigente, privari potest, uti prolixè supra hoc cap. & rationibus et exemplis probavi. Quæ cum ita sint, non habuit causam Baccaria, quod mortuo anonymo auctori, libelli illius pii & eruditi, qui inscribitur de jure magistratum in subditos, insultavit, tam scurriliter, confidenter & imperiè. Sed & Keckermannus theologus & philosophus, optimates & ephoros, seu status in primo & perfectiori principatu non agnoscit, sed tantum in imperfectiori admittit. Ac meo iudicio male, ob rationes prædictas & exempla poliarum optimarum imprimis Iudææ à Deo constitutæ. Non enim nobis hic fingenda est Respub. & politia Platonicæ, seu qualis Thomas Morus in Utopia fingit, sed talis, qualis in hoc humanarum rerum oceano & nature nostræ infirmitate haberi potest. Deinde quis permitteres, ut in tali perfectiori statu plenissima imperandi potestas quam absolutam vocant, regi concedatur? quod tyrannicum esse diximus, ex Covarr. lib. 3. var. resol. c. 6. nu. 8. Pintel. par. 1. c. 2. num. 25. 26. in rub. C. de rescind. vend. Sequeretur nullam potestatem corpori politico consociato relictam, sed ademptam illi potestatem ea faciendi & procurandi, quæ ephoris tribuimus sup. c. 18. & hoc capite. Aut certe, si nihilominus hanc relictam asseramus, necesse est ut exercitium et agende

facul-

facultatem etiam concedamus. Quorsum enim ius alicui damus, cui usus illius denegaretur. Sane qui legem superiorem rege esse volunt & regem legi subjiciunt, seu ut planius dicam qui iustitiam & Deum ipsum summum dominum statuunt, necesse quoque est, ut corpori huic consociato concedantur hæc, quæ ephoris tribuimus. d. c. 18. & hoc capite; Est ergo doctrina eorum quæ traduntur de ephoris in c. 18. generalis, pertinens tam ad regiam, quam polyarchicam potestatem, & ad quemvis omnino summum magistratum, secus quam Keckermannus existimavit, uti cui vis conferenti hæc, & ad regem, seu perfectiorem statum, quem vocat, ad commodantem, appareret. Tandem hic etiam Bodini sententia examinanda est. Ille lib. 2. c. 5. de Rep. distinguendum in hac questione esse existimat. Nam principem, tyrannum tam à peregrino, quam civi de iure interfici posse existimat. Nec enim hic princeps jura majestatis, quæ penes populum resident, habet. Ac regem monarcham, qui per se jura majestatis habet, neque civis singuli, neque universi interficere possunt. Ab eo enim pendunt omnium omnia imperia & in eo presente, omnis alia potestas coquiescit. Ita Bodini. d. loc. Tolosan. lib. 26. c. 5. nu. 24. de Rep. & cum iis plurimi alii politici. Ego utrumque distinctionis hujus membrum probare minime possum. Nec enim principem tyrannum civis quilibet interficere potest, sed soli ephori, primates & status imperii, seu principatus, quæ princeps, vel Dux administrat idque causa cognita, et eo quæ dixi. Quod si etiam ille princeps tyrannus est regni alicuius membrum & superiore agnoscat, tum coram eodem accusandus est, & ob abusum suæ jurisdictionis, eadem à superiori magistratu, à quo suam potestatem accepit, est privandus, ut communem dicit Geil lib. 1. obs. 17. & Ferrar. V. asq. li. 1. c. 8. illust. con. r. ut dixi supr. c. 8. de provinciis, vel etiam in comitiis seu conciliis œcumenicis regni, hæc decidi possunt, ut c. 30. dictum est. Alterum distinctionis membrum falsum esse assero. Nam etiam si populus in monarcham, seu regem talē omne suum jus, summum imperium, absolutam, seu legibus omnibus solutam potestatem transtulit. l. 1. de constit. princip. l. princeps. de legib. non tamen verba illa generalia illum sensum habere possunt: quod illis peccandi licentia & jurisdictio sit data, aut ideo absolutam habeat imperandi & administrandi potestatem. Covarr. di. 1. lib. 3. variat. resolut. c. 6. num. 8. Pinell. in rubr. part. 1.

num. 25. C. de rescind. vend. c. 2. Telsaur. decif. 91. & quod omnis epho-
rorum Reipubl. potestas sit sublata, & maiestatis jus populo prius
ademptum, vel quod hisce ea, quæ natura & essentia imperii & potestatis
sunt contraria, in regem translata esse existimentur. Ephorum & o-
ptimatum Reipubl. potestatem diversam & aliam esse à regis potestate
& imperio, satis liquet ex illis, quæ in capite 18. de ephoris diximus.
Constat quoque banc à populo prius constitui, quam regis ab hisce ele-
cti, potestas.

Quam igitur potestatem populus antea optimatibus dedit, eam nec
voluit, nec potuit postea illa generali & absoluta potestate regi con-
ferre. Quod si verò regnum inveniat, quod tales ephoros sibi non
constituit, sed tantum regem cum summa & absoluta potestate habeat,
tum regnum ipsummet, ephorum potestate tributim, curiatim, vel
centuriatim utetur, ut capite 19. differuimus. Nam corpus Reipubl.
hoc jus ephorum semper retinet, etiam rege cum summa potestate ele-
cto. Siquidem hoc jus spectat proprietatem imperii, & legem, seu ju-
sticiam, superiorem pro rege constituit, eumq; subjicit legi, ne tyrannis
& pessimorum hominum congregatio potius quam honesta politia di-
catur. Et quomodo populus tyranno ad quævis scelera perpe-
tranda suam auctoritatem & potestatem, quam ab initio tempore
initiationis sue tyrannus accepit, & sine qua privatus reputan-
tur, amplius adcommodare bona conscientia potest, & tyran-
num pluri, quam Deum ipsum facere, sicuti latius differuimus
supra capite 19. Diximus quoque supra cap. 18. & capite
24. Proprietatem & usumfructum summi imperii & maiestatis a-
pud populum, ut dominum, sine quo tanquam proprio subiecto, im-
perium illud consistere non potest, remansisse, & solam illius admi-
nistrationem & procuracionem generalem regi à populo esse deman-
datam. Quis verò dicet, talem generalem procuratorem & admi-
nistratorem, etiam cum libera potestate constitutum, habere po-
restatem, re aliena, cuius proprietas penes proprietarium remansit,
contra ipsum Dominum abutendi, vel eam alienandi, vel sibi eam
ex titulo proprietatis vindicandi? qua de re supra cap. 24. de
affect.

effect. regni naturali in §. Tertiò mandatarius. diximus, Quis item dicet populum tale jus majestatis in alium à se transferri potuisse? Stat enim illa communis jurisconsultorum sententia; jus majestatis, nec cedi, nec distrahi, nec ullaratione alienari posse à suo domino. Iason. in proam. feudorum. Bodin. lib. 1. cap. 10. de Republica per al'eg. ibidem. Rosenbal. lib. 1. cap. 5. conclusio. 10. & 11. Covarruv. cap. 4. num. 1. practicar. quæst. Heigius lib. 1. quæst. 4. num. 25. & seqq.

Est enim individuum & incommunicabile, neque temporis diurnitate præscribi potest, ullo modo. Nam ius hoc majestatis à membris universis & singulis regni constitutum est, ab illis incipit & sine illis consistere & conservari non potest. Nequaquam verò cum rege nascitur qui etiam plenissimam potestatem habens, non potest membris regni sibi iniquè agendi potestatem & voluntatem resistendi adimere. Unde ius hoc dicitur anima & spiritus vitalis regni & Republicæ, quem alii citra interitum sui ipsius, communicare nequaquam potest. Natura ergo huius administrationis regi demandata est, ut imperium suum submittat legi & iustitiæ l. 4. digna vox. C. de legibus, l. 2. Digest. de legibus. & vid. supr. cap. 18. & ut populum, seu regni corpus, à quo ipse redit quandoque etiam in lumbis majorum suorum, omne jus suum quod habet, accipit, ut diximus supr. cap. 19. dominum suum agnoscat, omnesque sue administrationis partes ad domini demandantis utilitatem, commodum & salutem referat; & ut finita morte administrantis gubernatione, vel ob abusum & fines mandati non servatos, ad dominum, seu regni corpus, quod est immortale, redeat. Naturæ huius administrationis repugnat abusus demandatæ iurisdictionis in domini mandantis perniciem; & quando administrans pro domino in re mandata se gerit & absolutum plenamque ius in re mandata sibi usurpat. Covarruv. sæpè citatò cap. 6. num. 8. lib. 2. var. resolut. Tessaure. decis. 91. Pinell. d. loco cum allegatis ab eodem. Hac enim contractui mandati & bonæ fidei prorsus sunt contraria. Etiam si igitur concessio etiam generalissimis verbis est facta.

& absolutissima atq; plenissima attributa potestas regi, tamen generalia illa verba restringenda erunt, ne illa naturam contractus & bonam fidem tollant, vel mutent, aut contrahentium intentioni ac voluntati repugnent, que fuit, politicam honestam secundum rectam rationem, legeque iustas constituere eique gubernatorem & moderatorem præponere, non tyrannum, qui ex politica, latrocinium, depredationem, pessimamque hominum congregationem & conspirationem faceret. Unde Iurisperiti dicunt in generali concessione vel mandato minime contineri ea, que in specie, vel vero similiter quis non fuisset concessurus. Quis enim tam ineptus, qui procuratorem in negotiis & rebus suis ad dissipandum, dilapidandum & abutendum constituere velit, aut qui nullis æquitatis præcatis & iusticia legibus procuratorem in sua administratione adstrictum esse velit. Quis talem conceptionem non turpem & iuri naturali ac honestati contrariam & proinde nullam & impossibilem diceret? l. filiis §. de condit. in Tit. l. nepos proculo. l. 25. de verb. sign. l. 188. ubi de reg. jur. l. 185. d. 1. Qua de re doctè assertis Fernand Vasq. lib. 1. c. 43. nu. 2. 3. 4. 5. c. 2. l. 3. c. 15. c. 26 illust. contro. & dixi latius supra ca. 18. 19. & c. 24. Quando etiam à tali tyranno non præstatur id quod dedit causam contractui, seu ob quod illa electus est à populo, nimirum pia, iusta & salutaris administratio, quis amplius obligatum populum dicit? Etiam si igitur generaliter talis absoluta potestas intelligenda esset, nihil ominus tamen hæc generalitas, non ad impia, turpia, iniqua, abusum iurisdictionis & tyrannidis exercitium, aut contraria bona fidei extendi posset, sed tantum ad salutaria & omnia utilia & licita, argu. l. 125. nepos de verb. significat. & l. filius §. de condit. in Tit. & l. 188. §. 1. de Regul. jur. non ad ea, que tyrannidem sapiunt. Ex quibus apparet nanam esse illam Bodini & aliorum distinctionem inter principem & regem tyrannum. Hinc quoque constat naturam imperii et potestatis summæ et absolute non esse, ut quidvis pro libitu princeps, seu rex facere possit, sicuti nec libertas dicitur licentia quidvis faciendi, sed tantum ea, que iure non prohibentur, ut dicit Iurisperitus in l. 4. libertat. de Car. hom. Quomob. causam, non ideo quis minus licet dicitur, quod

quod non liceat ipsi peccare, fidem fallere, delinquere & turpiter agere. dicit. l. filius. 15. de condit. inst. l. nepos. proculo. 125. de verb. signif. Thesaur. decisio. 91, Nam ideo legum servi sumus, ut liberi esse possimus, ut Cicero dicit. Nec igitur minus potens, vel summa non potestatem habere dicitur, quod non possit turpiter agere & pacta atque iuramenta frangere, & jus naturale violare. Hac enim pugnat cum natura imperii, quæ est, ut legibus, pietati & iustitiæ se submittat. l. 4. digna vox. C. de legibus, & legem dominam agnoscat l. 2. de legib. v. d. su. c. 18. nequaquam verò eam augent, atq; impotentia potius quam potentia argumenta dicuntur, quibus ostendit princeps, se suis affectibus nondum dominari posse, sed tanquam mancipium vis servire, ut dicit Cicero in parad. sic sæpe aliquid liberum est & manet, licet liberum sit sub certa lege. Sic matrimonium sub certa lege liberum est, sic donatio, sic alienatio, sic libertas contrahendi, alienandi, in jure libera dicuntur, quæ singula tamen certis legibus libera sunt & in certis casibus & personis prohibentur. vid. Gædæ. & in l. nepos. 125. num. 4. de verb. signif. Hering. de fidejuss. c. 7. num. 224. & seqq. Bodin. libr. 6. ca. 1. de Rep. Ut igitur Deus non ideo minus omnipotens dici potest, quia mentiri & peccare non potest, ut dicit Apostolus sic & rex non ideo minus potens dicitur, quod cælum digito attingere & oceanum exhaurire atque montes transferre non possit, neque alia, quæ ipsius naturæ sunt contraria, agere queat. Concludo igitur cum Did. Covarr. lib. 2. var. resol. ca. 6. nu. 7. & Vas. lib. 1. i. l. 4. contr. c. 26. num. 23. nullam absolutam potestatem reperi & si quis ea utatur, tyranni magis quam principalem potestatem dici. Cræver. de antiq. temp. part. 1. Atq; hæc sunt, quæ duxi respondenda esse impugnantibus ephorum potestatem, Superest ut paucis de indicis tyranni subjungam. Nam hæc omnia tria, ex quibus tyrannum, vel tyrannitem in genere cognosci posse diximus, putat Arniseus ca. 7. & d. polit. ad essentiam tyranni non pertinere, quippe quæ tantum in cura privati commodi & subversione publici consistat. Sed male. Nam si certam est ex singulis, quæ diximus, tyranni requisitis, subverti & dissolvi publicam universalem consociationem, adeo ut

licam universalem consociationem, ad id, ut singula hæc tendant ad dissociationem et dissolutionem societatis illius, quæ Remp seu politiam constituit, plura argumenta & indicia tyrannidis esse, negari non possunt. Officium veri & legitimi magistratus est, curare salutem & bonum regni publicum, ac quæ Remp administrare secundum leges honestas & justas, omnia facere, quæ pertinent ad utilitatem præteritam, & bonitatem societatis civilis, ad promovenda ipsius commoda et avertenda illius incommoda legi & justitiæ se subicere ejusque dominium & imperium, tam in se, quam subditos suos, admittere. Tyrannus igitur erit, qui facit contrarium, utpotè, qui id conatur, ut populo nocendi et resistendi sibi ita agenti, voluntatem & potestatem adimat, ut impune sibi grassari liceat & pro libitu quidvis agere contra leges regni fundamentales, atque in perniciem Reipublica juribus majestatis abutitur, atque absolutam potestatem, seu plenitudinem potestatis in administratione sua usurpat & exercet, & legi seu justitiæ imperare conatur. Talis politice administrationis indicat facinorosorum hominum potius congregationem, quam corpus legitime politice. Unde si hæc facta tyrannos continuaverit, necesse est, ut tandem ruina imperii & interitus societatis illius universalis sequatur. Sic igitur illis societatem universalem statum regni atque leges politice, quibus illa est contractata & constituta subvertit. Nam hæc facta tyranni, contraria sunt causæ finali, ob quam politice & socialis vita hæc est constituta, atque formam societatis legitime contractæ tollunt. Nulla siquidem societas in alicuiorum perpetratorum valet. Sed particularium videamus quomodo facta, quæ hic adscriptimus tyranno, potestatem & voluntatem resistendi statibus regni adimant, atque eo ipso dissolvant societatem hanc politicam. Quando igitur membra regni alienat et in alium transfert, atque in propria viscera se vit, vires & potentiam regni minuit, contra juramentum à se præstitum hanc societatem politicam ledit. Similiter, quando publicum Dei cultum sincerum, ob ejus defensionem contracta est hæc vita socialis, mutat in idolatriam, quando iuribus majestatis, quorum administratio ipsi in commodum & salutem

regis

regnicolarum data est, abasitur in perniciem & everfionem regni: quando ius suum populo aufert: quando schismata, factiones, discordia & oella civilia, quibus dissolvitur omnis societas & concordia, inter subditos fovet & alit. Hoc enim modo unitatem & concordiam populi, quae vinculum societatis est, tollit, dividit & dissolvit. Fit hoc similiter quando rex illos, qui leges regni cultumque Dei & scholas in regno tuentur, tollit & per horum obitum, vel exilium vera pietatis exercitium adimit & pietatem regno expellit. Quando omnia obflacula quibus impeditur, ne Respub. evertat & grassandi licentiam sibi usurpet, removeret. Per eiusmodi facta directò quidem politia non dissolvitur, sed quin ex hisce tandem ruina imperii & politiae fit securura, dubium non est. Sic qui navem, cui Resp. comparari solet, in qua navigat, perforat, vel velum malum, clavum, aut aliud necessarium instrumentum, sine quo navis usus esse non potest, tollit, vel in mare proijcit. statim, quidem navem non evertit, sed quod tandem tamen submersio aquis paulatim irrupentibus, vel tempestate ingruente, certo securura, fit, omnes intelligunt & vident. Sic & gubernator navis ebrius, vel non sanus mente, aut imperitus, quin tandem tempestate suborta, omnes suos vefiores & seipsum perdat, dudum non est. Hosce gubernatores, vel navarchos, si quis ex vefloribus impediatur, quis illi hoc vitio vertet? Facit enim pro sua et sociorū, qui eadē navī vehuntur, salute. Quod si igitur tyranni eiusmodi facta sint, quae secum perniciem & interitum, seu dissolutionem societatis communis trahunt, quis talia non tyrannica dicit, si ve directo, si ve indirecto, per consequentiam ad everfionem Reipubl. tendant. Planè in jure dicitur aequè homicida, qui causam mortis praebet, ac qui telo occidit. Consulitur quoque & tutius existimatur praevinire et evitare pericula, quam illa in ipso auctu velle propulsare, praevinire melius sanè est, quam praeviniri, & postquam res defuit esse integra & sanabilis, remedium adhibere. Hoc in casu, qui propulsare potest injuriam et vim, nec facit, aequè reus, ac si intulisset, existimatur. uti latius supra in c. 18, de offic. ephor. diximus.

Ssss2

CAPUT XXXIX.

De Speciebus summi magistratus.

ATque hæcenus de constitutione summi magistratus, e-
iusdem administratione & officio. Sequitur nunc de speci-
ebus eiusdem.

Magistratus ergò summus, alius est monarchicus, alius
polyarchicus. vide Bodin. lib. 2. ca. 10 de Repub. Cornelius Ta-
citus ait lib. 4. annal. Cunctas nationes & urbes, populus, aut primores
aut singuli regunt. Delecta ex his & constituta Reipub. forma, laudari
facilus, quam evenire, si evenit, haud diuturna esse potest. Cicer. lib.
3. de Republ. prout citatur ab Augustino lib. 2. de civitat. Dei. ca.
21. Respub. res est populi, cum bene ac justè geritur ab uno rege, sive
à paucis optimatibus, sive ab universo populo. Horum generum simi-
litudò à familiis peti potest. Nam patris cum filiis societas, præ se re-
gnum ferre videtur. Viri atq; uxoris communiò, optimatum potesta-
ti respondet. In fratrum verò conjunctiò, species Democratia, seu po-
pularis status cernitur. Patric. lib. 1. tit. 3. de regno. Et si verò mixti-
ones in his gubernationum atque administrationum generibus reperian-
tur, tamen novæ formæ inde non oriuntur, nomen ab eo quod prædomi-
natur dependet, Gregor. lib. 5. ca. 1. Nec, quæ intentione vel remissione
trium harum nascuntur vitia & corruptela tam genera rerumq; quàm
παραχρηστικῶς, digressiones & aberrationes appellandæ videntur.

Observandum hic esse monet Bodinus post rempub. posse esse monar-
chicam, vel polyarchicam, cum tamen ratio gubernandi & administran-
di, longe sit alia & diversa à tali statu Reipub. Sic status Reipub.
Romana, ex actis regibus erat popularis, quoniam jure majestatis om-
nia penes populum erant, sed ratio gubernandi fuit aristocratica à
populari alienissima. Nam senatus decretis omnia fiebant, & senatus
consulta omnes obligabant, & senatus, jura majestatis usurpabat.
Quale imperium senatorum, demandatum erat. Gerebant enim vices
populi & precaria utebantur jurisdictione, non propria, sed aliena po-
puli. Postea plebis scita successerunt, quæ popularem statum expres-
siss.

fus declaral
de sola ad
de hac cog
ra majesta
bus admini
supra.

Monar
socio e
cos, &
nens.

Vari
solet.

gor. lib
& det.

6. c.

princ

ne. l.

prin

just

leg

de

6

3

a

c

fius declarabant. Sed malè meo iudicio ita Bodinus distinguit. Nam ex sola administrandi potest. ite species magistratum sumuntur, atq; ex hac cognoscuntur, num illi sint polyarchici, vel monarchici. Iura maiestatis semper, in omnibus speciebus magistratum & in omnibus administrationibus, sunt populi, sicuti diximus ca. 19. & ca. 24. supra.

Monarchicus, magistratus summus est, qui solus, sine socio est summus magistratus, in subditos omnes universos, & singulos imperium, cum administratione regni tenens.

Variis nominibus & appellationibus sic à variis vocari & insigniri solet. Nam à quibusdam vocatur rex à regendo. vid. Petr. Gregor. lib. 6. c. 8. de Rep. & libros regum, quod nomen populo Romano odiosum & detestabile factum, ob abusum imperii regii. l. 2. de orig. jur. Greg. li. 6. c. 15. de Repub. Quibusdam alis monarcha dicitur imperator, in princ. & proem. Digest. & Instit. Greg. lib. 6. c. 9. Alex. ab Alexand. geneal. diarum. lib. 1. c. 2. ab imperando, seu imperio. Quibusdam vocatur princeps, quasi primus & precipuus ordine, auctoritate, dignitate, & suffragio, præcipuas partes obtinens. tit. de constit. princ. p. l. princeps. de legib. Gregor. lib. 6. c. 4. & c. 5. Deut. c. 17. argum. 1. Sam. c. 9. Quandoque etiam iudex dicitur, à iudicandi officio. Petr. Gregor. dist. lib. 6. ca. 6. & lib. Iudic. & 1. Sam. c. 7. 6. Act. c. 13. 20. 21. 1. Reg. c. 3. 9. Psalm. 71. Quandoque dominus Greg. lib. 6. c. 12. de Republ. per allega. ibidem. vide Sueton. in Octav. c. 53. & in Tiberio. ca. 27. & qua dixi in Dicalogic. de domin. Aliquando dux vocatur ab exercitu ducendo. 1. Samuel. c. 8. Deuter. cap. 1. 30. Gregor. lib. 6. ca. 7. de Republ. Fuerunt quoque, qui suos magistratus ex peculiari & proprio alicuius rei, vel principis insignis nomine, vocabant, quod imposteros, propter singularem aliquam præstantiam, aut memoriam continuabatur. Sic Agyptii suos reges quandoque Pto. omaos, quandoque Pharaones vocabant: & Parthi suos Arsacidas: Latini suos Murranos. Et Albani, suos Sylvios. Et Romani, suos Cæsares. Philistæorum reges omnes in bibliis vocantur Abimelech. Greg. d. lib.

6.c.14.c.15. & seqq. *Propheta unumquemque ex approbatis regibus, David vocabant; & ceteros insignem regem Constantinum. Vid. latius Gregor lib. 6.c.10. Turca um reges Otomani ab Otomano primo vocantur. Porro de superbis vanisque nominibus & titulis quorundam regum. vide latius. Pet Greg. d. li. 6.c.11.c.12.c.13.c.15. de Republ.*

Natura monarchiæ est, ut nutu & potestate unius, Respub. administraretur, quæ propriæ est potestas suprema, non pendens ab alieno arbitrio, qua unus in universos & singulos imperandi ius habet, à quo ceteri, qui sub eo Respub. per partes sibi creditas, moderantur, pendunt & tanquam illius officarii sunt, per quos monarchia sua mandata exsequitur.

Sunt qui contendunt, monarcham sine consiliariis, ephoris & optimatibus regni posse de rebus gravioribus statuere, ut de bello pace, aliisque negotiis arduis. Alii negant, atque in talibus optimatos consulendos esse existimant, atque sine eorundem consensu, de talibus negotiis nihil statuendum, decernendum & promulgandum esse, quorum sententia mihi placet ex illis, quæ dixi sup. ca. de consil. 27. & ca 18. de ephoris. & cap. 32. in fine addæ Gregor. lib. 24. cap. 7. de Republic. Bodin. lib. 2. cap. 1. dicit in regno Gallia, regem pro arbitrio sententias singulorum per Cancellarium exquirere, eumque ponderare, non numerare sententias, & quam probat, eam tanquam propriam, sub suo nomine pronuntiare. Qua in re habet contradictores Hottomannum, Antimachia vellum, & Iunium Brucum. Vide quæ diximus cap. 32. de comitiis seu conciliis universalium auctoritate.

Sed dices, quomodo dicetur monarchia, quando monarcha potestas non sit absoluta, & libera, quæ nimirum intra certas præscriptas metas se continere teneatur, & contra leges & concilii universalis regni & Ephorum voluntatem, nihil possit facere. Plane libertas dicitur naturalis facultas eius, quod cuique facere liber, nisi quid vi, aut iure prohibeatur, ut dicit Iurifcon. & imperator ipsemet in tit. 6. de legibus in l. digna vox maiestate regnantis, legibus a' legatum se princi.

principem profiteri, adeo de auctoritate iuris nostra pender auctoritatem & reverentiam imperio esse submittere legibus principatum. Non posse igitur & prohiberi imperatorem iniqua & prohibita facere, non potestati neque libertati ipsius detrabit, sed veram ipsius libertatem & potentiam describit; in quibus terminis & factis illa consistat, Nam natura imperii non est, quid vis posse imperare, nec potestatis natura est, quid vis posse facere, sed, quae naturae & rationi recte conveniunt. Sic Deus non potest mentiri, ut dicit Apostolus, neque facere, ut duo contraria eodem loco & simul sint, ut lux & tenebra. Nec tamen ideo minus omnipotens dicitur. Nec rex ideo impotens dicitur, quod non possit in caelum ascendere, vel digito caelum attingere, montes transportare & oceanum exhaurire. Sic igitur monarcha potestas summa erit, quae iure legibus & recta ratione circumscribitur, non qua indomita, effrenis contra naturam & rationem fertur. Iacobus Vasquezus lib. 1. cap. 15. & c. 45. illust. contro. & cap. 26. num. 22. d. li. 1. Covarruv. li. 3. var. resolut. c. 6. num. 8. Pinell. in part. 1. c. 2. rub. C. de resc. vendit num. 25. 26. per alleg. ibid. Bart. in l. Aemil. de minor. air, magnus est Caesar, sed maior ratio & veritas. Crævet. de antiq. temp. part. 1. Rationi verò & naturae convenit, ut pacta & leges regni, in quas iuravit, rex serventur, ut conciliorum & optimatum consensum adhibeat in arduis, de qua re latius supra dixi suo loco. Regnum igitur Germaniae vel Galliae monarchia est, licet imp. & regni potestas sit limitata & coarctata parlamento & conciliis regni. Non hoc negari in c. 14. ut Arniseus putat. cap. 8. polit.

Nam licet huic monarchiae, seu regno Germanico & Gallico, quid in se Aristocraticum, hoc tamen non efficit; ut ideo desinat esse monarchia. Sunt enim species Rerum publicarum, estimandae à parte potiori & praedominante, ut hominis, quas vocant, complexionem, seu etates; Nam nec cholericis, nec sanguineis, nec melancholicis; nec phlegmaticis, quatuor illis humoribus sine visæ periculo carere possunt, sed sit tamen, ut ex alterutro minus, vel plus homo participet. Unde ex praedominante & potiore humore, homo nominatur sanguineus, cholericus, melan-

princeps.

cholicus, vel phlegmaticus. Simili ratione, ut in corpore humano, cui Respubl. comparari solet, fit etiam in speciebus Respubl. administranda. Quae enim Republica administratio esse potest, aut stare, quae careat suis intermediis magistratibus, vel statibus, vel consiliis, regni, vel certo quodam capite. At status, quos dixi, representant quandam aristocratiam: Concilia vero Democratiam, & caput illud, siue sit illud persona una, siue plures, loco unius, representat monarchiam: uti fit in humano corpore, in quo caput, instar regis imperantis est, cor cum quinque externis sensibus, instar optimatum, reliqua vero membra corporis omnia, instar pluribus & populi universi. Magistratus vero hi intermedii, pendenti saepe immediate à populo praedominante, qui illis praescribit, illos constituit & abrogat. Et tum recte à praedominante dicitur Democratia: saepe etiam immediate, ab uno praedominante pendens, unde dicitur monarchia: saepe à duobus, tribus, vel quatuor praedominantibus, immediate pendens hi magistratus intermedii & status, quos dixi, & dicitur eam ob causam recte Aristocratia. Sic etiam, si concilium regni ab uno, vel à pluribus pendet, judicandum est. Pro capite vero Respubl. si unus est conflisus, dicitur monarchia, at si pro capite plures sunt constituti, aristocratia, si universus populus, Democratia vocatur; Aristocratici illi duo, tres, vel quatuor, in imperando unum representant: Sicuti in Democratia, populus suum representare debet consensu, concordia, unione & fatis suis. Discordes enim separati, dissentientes, contrariaeque agentes, qui imperare possunt? Sic ergo in aristocratia omnium imperantium concordia efficit, ut plures instar monarchiae loco unius habeantur, à quibus imperantibus pendet status Respubl. Si amplius quæris, quid sit democraticum in monarchia & aristocratia. Respondedo in utraque esse comitia regni, in quibus populus sibi jus suffragii reservavit, & democratiam representat: si contra quæris, quid sit aristocraticum in democratia & monarchia. Respondedo Status regni & intermedios magistratus esse, qui representant quid aristocraticum, Monarchicum quid repræ-

sentat in Aristocratia & Democratia, concordia & consensus imperantium, quibus plarium voces ut unius. vox & voluntas esse reputantur. que voluntas nisi in Democratia & Aristocratia sit, durare ille non possunt, sed statim pereunt & in alias species admittuntur: Crationis abeunt. Que cum ita sint, rectè dicimus temperatam & mixtam esse quamvis Republica speciem, uti hominis complexio ex quatuor, quos dixi humoribus, est temperata. Sic enim id quod est monarchicum in Republica continet in officio & conservat id, quod est aristocraticum & Democraticum, & id quod est aristocraticum & democraticum in officio continet & cohibet, quod est monarchicum. Que temperatura est optima & diuturnitati conveniens. Ita enim remedia opponuntur variis vitiis & casibus quibus singula Rempublicarum species per se sunt obnoxia: non secus ac in humano corpore cholera fervor à phlegmate mitigatur & sanguinis concitatio à melancholia cohibetur, ita ut una complexio alterius sit conservatio & vitia in excessu, vel defectu corrigat. Talis putatur fuisse Republica Lacedemoniorum. vide Crægium de Republica Lacedemoniorum cap. 4. & salem commendat Caspar Contaræus lib. 1. de Republica Venetorum. Zech. de princip. lib. 1. ca. 4. Kirchnerus de republica, disputat. 3. thes. 7. hanc temperatam & mixtam rationem optimam existimat. Sed uti non obstat quo minus à prædominante specie, hunc cholericum, illum melancholicum, alium sanguineum, vel phlogmaticum dixeris, sic nec impedit quo minus monarchiam dixeris, in qua unius imperium prædominatur atque peculiaribus prærogativis & juribus adversus reliquas species aristocraticam & democraticam scilicet munitur, ita ut in officio eas continere possit, ne supprimant monarchiam. Et quemadmodum fieri per naturam non potest, ut omnes humores in corpore humano, pari potestate & quantitate arminentur, Sunt en. contrarii humores & quantitates, que se invicem tollunt, nisi remissis & temperatis gradibus & qualitatibus inter se temperentur: Tum enim in uno corpore simul esse possunt: Sic quoque hæc administranda reipublice species simul conjungi non possunt, nisi remissis gra-

T r r r

dibus temperentur. Non enim solus populus, iura maiestatis sibi usurpare potest, & simul quoque unus, vel optimates duo pluresve, eodem tempore. Nec à solo populo immediate iura illa pendere possunt & simul à rege, vel optimatibus. Neq̄ etiam populus uno, vel tribus maiestatis iuribus uti potest, & reliquis Rex, vel Senatus. Nam natura horum iurium maiestatis est, ut qui unum habet cogatur etiam necessario reliqua habere, neque uno uti, possit, nisi & reliquorum usus illi concedatur. Sunt enim connexa & individua. Necessè igitur est, ut uni competant exercitio, non pluribus simul, nisi illi plures, instar unius, mutua concordia & consensu in iuribus hisce administrandis se gerant. Regnum enim unum, duos non caput, ut nec mundus duos soles. Neque due potestates, seu imperia summa, simul esse possunt. Summum enim est, quod non habet superius imperium, neque par, idq̄ tam in monarchia quam Democratia, vel Aristocratia locum habet. Fieri potest, ut potestas quidem sit in populo, autoritas verò in Senatu, hoc est, ut senatus decernat, populus jubeat decreta iisq̄, quasi spiritum vitalem infundat: Fieri quoque potest, ut potestas sit in rege, autoritas in senatu, uti in singulis Republica speciebus fit, quando ex statuum & ordinum consensu quid decernitur; sed hæc non est mixtio, vel divisio, aut communicatio iurium maiestatis, sed vel Democratia, vel Monarchia. Status Democraticus est, ubi summa potestas est penes populum, qui ex consilio quorundam imperat & iura maiestatis usurpat. Monarchicus contra status dicitur, ubi penes unum est summa potestas, qui ex consilio quorundam agenda agere potest. Quare enim alteri non posset concedi precario ius quoddam maiestatis ut nihilominus concedens iuris concessi exercitium & possessionem retineat, atque alius ipsius vices in exercendo illo obtineat, tanquam vicarius quidam & subsistens, à quo quovis tempore ius concessum repeti possit. Ita Cæsares & Imperatores quidam Senatui & populo Romano multa ex iure maiestatis ad tempus concesserunt, vel indulerunt, ne populus senatusve sentirent, iura à se transferri, & hoc velamento & imagine regerent Imperatores ius suum: vel etiam ne subita mutatio periculum ad-
ferret,

ferret. Quamvis quidam etiam ex ignavia & socordia, vel imperitia administrandi & imperandi, Senatui, vel populo iura quadam maiestatis administranda indulcerunt, quae tamen illis, quocumque tempore, licuit repetere. Sed haec omnia non faciunt, ut ideo iura maiestatis fiant dividua, & communicabilia, cum in hisce casibus senatus vel populus Romanus iure Imperatoris usus fuerit, eundemque repraesentaverit, qui quandocumque precarior concessam iurisdictionem, repetere potuit. Ideo verò Senatus, non magis quam praetor, vel procurator, Vicarius delegatusve Caesaris sub quibusdam Imperatoris maiestatis ius habuit, ut latius docent Iurisconsulti. Nam non propria, sed aliena potestate tales fungi dicuntur. l. 16. solet. de iurisdictione. l. 3. est. l. 1. §. 1. de offic. eius cui est mand. iurisd. De mixta Republica constitutione & statu paulò aliter Bartol. Keckermannus lib. 2. cap. 4. politic. Systemat. qui meam sententiam de mixto statu, quem vocat, non recte intellexit. Constat enim ex precedentibus & tota doctrina politica, me nullam speciem magistratus ab illa mixtione immunem statuere. Simplicem & purum statum in politica hac consociatione non agnosco, neque ob naturam humanam imbecillitatem esse potest diuturnus, aut bonus & sociali vitae accommodatus. Itaque ut aqua sine terra alia qua mixtura insipida & nutritionis expertis fuerit, atque aer sine aliquo humore aereo vitae humanae minus inserviret, sic nec simplex talis & fidus status politica Platonicus & Utopicus vitae sociali prodisse posset. Nec etiam mea sententia unquam fuit, ab illo, quod est optimum, quodque mensura est reliquorum, ab eo debere fieri tractationis initium. A notioribus generalioribus, à quibus lucem sequentia accipiunt, per specialia minus nota, conatus sum procedere ad specialissima, quae à precedentibus pendunt & sine illis intelligi non possunt. Hoc enim lex methodi requirit.

In monarchia consultum est, ut sint perpetui magistratus intermedii. *Gregor. lib. 4. ca. 5. num. 36. de Repub. per l. 30. Juris. peric. de excusat. iur. & lex Julia de ambitu accuratè obiectur. l. 1. ad l. lul. de amb.* Nullus enim magistratus novus, quin aliquid novi apporet & cui non displiceat aliquid ex moribus sui antecessoris. Temporalis etiam non ita strenuus in Officio suo, ne privatus effectus & potestate destitutus, periclitetur; & metu subditos continere vix potest: perpetuus verò majorem experientiam habet & discit & semel satiatus, non inhiat bonis subditorum; sed tamen majores jurisdictiones & potestates provinciarumve praefecturas non patietur monarcha perpetuas. *Vide cap. 24. de nat. regni, & Melchior Junium libro 1. politic. quaestione ultima. Bodinus libro 4. capite 4. de Republica.*

Arces & propugnacula, status monarchici non tantum ornamenta, verum etiam firmamenta sunt. Quamobrem & à Davide & Salomone regibus optimis sunt diligentèr edificata atque recenta praesidiis. *2. Samuelis capite 5. versu 9. 1. Regum capite 4. & similiter ab aliis regibus Iuda & Israelitarum, vide Bodinum de Republica.*

Leges in hoc Reipublica statu tales esse convenit, quibus potestas monarchæ adversus eos, qui potestatem quandam aristocraticam, vel democraticam in eam usurpant, munitur, & quibus eosdem in officio contineat. Deinde utiles illæ leges, quibus populus in obsequium Principis, & princeps ad justitiam informetur, & quibus dignitas principis non enervetur. Itaque princeps hic habenas tenens, currum Reipub. regat & cætera, quocumque ducat, sequantur. *Vide Petrum Gregorium li. 4. ca. 5. num. 36. de Republica.* Nam hunc statum conjurationes & insidia maximè infestant. *Aristotel. lib. 3. politic. c. 10.*

Ejusmodi status monarchicus in Republica Romana fuit, cum solus Romulus & postea sequentes Imperatores lege regiâ imperium tenerent. Vide Hælicarnassum & Livium. Talis fuit status Reipublicæ Judaicæ
sub

sub Moſe & Iofua. Deut. cap. 33. 5. Gen. c. 36. 31. Iudic. ca. 17. 6. ca. 18. 1. Exod. ca. 18. 13. & ſequentibus. Iof. ca. 1. 17. 18. & ſub Saule, Davide, Salomone & ſequentibus regibus Iudaicis. 1. Samuelis ca. 8. c. 16. 2. Samuelis ca. 7. 19. Deut. c. 17. Pſalm. 2. et libro 1. & 2. Reg. & talis ſtatus aliorum populorum fuit. Vide Gregorium lib. 5. ca. 3. & 4. de Repub.

Æque talis Monarchia aliis magistratuum ſpeciebus melior & utilior à pleiſque eſſe exiſtimatur, ut latè prabat Petrus Gregor. lib. 5. cap. 3. ca. 4. & Bodin. lib. 6. de republica. cap. 4. Melchior Iun. lib. 1. politic. quaſt. 4. Simanca. de republ. lib. 3. cap. 2. 3. Thomas Morus in Utopia lib. 1. cap. 2. Lipſ. lib. 2. politic. ca. 2. & Ariſtoteſ. lib. 8. politic. cap. 10. Rationes præcipuè adferuntur, I. quia natura conueniens, in qua ſemper una creatura, reliquis ſui generis dominatur & imperat, ſicuti & anima una corpori, & Deus unus mundo. II. facilius eſt hęc gubernatio tam quoad conſiliorum inventionem, quàm quoad executionem eorundem & arcanorum ſilentium. Toſolanus libro 13. capite 12. de Republica. III. quia ſtatus hęc non faciliè mutationibus & confuſioni eſt obnoxius naturà ſuà. Vnde hiftoriæ teſtantur, nullas Republicas diutius duraffe quàm monarchias. IV. quia antiquior, ſtatim cum genere humano incepit, ut colligitur ex Gen. ca. 11. & 12. 5. Quia hac forma Deus in populi ſui gubernatione uſus legitur. Numer. ca. 11. Exod. cap. 18. ca. 24. Num. ca. 16. Iof. ca. 1. Deut. ca. 17. in ſino. VI. Facilius & melius, unus, quam plures in nauicularum torquere poſſunt. VII. Sapientiorum populorum exemplum habet. Gregor. diſt. c. 3. num. 19. 5. VIII. Quia incommoda multa in reliquis republica ſtatibus & formis. de quibus Petrus Gregorius diſto capite 3. & 4. Bodinus diſto loco. Nemo enim teſte Chriſto, duobus, multò minus pluribus dominis ſervire, nec plurium iudicio ac voluntati faciliè quiſ ſatisfacere poteſt.

Hunc tamen monarchicum ſtatum conjurationes & inſidia maxime infeſtant, quæ ut plurimum & ſæpiſſimè contra monarchiam à ſubditis parantur & fiunt. Ariſtot. lib. 5. ca. 10. politic. Melch. Iun. lib. 1. politic. quaſt. 4. Philipp. Beroaldus in lib. de optimo Republica.

Statu Patricius lib. 1. de regno. tit. 3. Bodin. lib. 2. ca. 2. Vincent. Castell. de offic. regis ca. 1. lib. 1. Marsb. Scolast. de verò & Christi. principe lib. 1. s. 5.

Polyarchicus magistratus summus est, qui subditis, cum aliis locis pari, vel eodem imperio summo instructis, imperat, & jura maiestatis administrat.

Natura huius magistratus requirit, ut quilibet socius huius imperii summi, in omnes subditos singularim, vel singulos subiectos, id exercere possit, at in omnes collectim, vel in uniuersos subditos, solus unus, sine socio, non possit. *Bodin. lib. 2. c. 6. de Republ. Nam plures administratores, hic non habent diversas potestates & imperia, neque etiam ex his singuli penes se habent summam potestatem, sed omnes conjunctim simul unam supremam potestatem habent quæ pluribus, ut uniuersis, non ut singulis est data. Est enim una tantum in Repub. potestas summa, eaque natura sua indiuidua, sicuti in corpore unico physico, una anima imperans. Hæc unica summa potestas pluribus communicari non potest, Rosenthal lib. 1. de feud. cap. 5. conclus. 10. num. 3. 4. Heigius lib. 1. quest. 4. num. 25. & seqq. non secus quam unitas. Itaque recte dicitur, hunc magistratum debere representare unum in imperando et iuribus maiestatis administrandis, in quibus unam voluntatem & potestatem habere debent singuli & uniuersi summi magistratus. Nam dissentientes inter se imperare non possunt, neque iisdem, subditi iidem obtemperare, iuxta dictum Christi, nemo potest esse duobus dominis seruire. Matth. c. 12. Luc. c. 11. regnum in se diuisum desolabitur. Vnde si duo, vel tres, aut plures imperantes contraria præciperent & demandarent, subditi, nulli eorum obedire tenerentur. Pacian. lib. 2. ca. 36. nu. 54. & seqq. donec ad concordiam redigantur. d. ca. 1. 36. nu. 57. Nam uti diximus, natura iurium maiestatis est, ut sint indiuidua & incommunicabilia, quæ separari & diuersis communicari non possunt. Qui enim utitur uno horum, necesse habet & reliquis uti. Sic qui ius cudenda moneta habent, ad expeditionem huius etiam opus habet jure legis condenda & puniendi, & sic quoque in cæteris. Vide Pacian. lib. 2. c. 36. de probat. & diximus supra. c. 9. de iure maiest. ecclæs.*

lus

Ius convocandi collegas, ad consultandum & unanimi consensu imperandum, in unum hinc transferri consultum est.

Subditi in polyarchia id præstare debent omnibus & singulis polyarchis, quod uni in statu monarchico præstant.

Consultum & utile est in statu Reipubl. polyarchico, quia exercitium & usus communis iurisdictionis, non est penes quemlibet in solidum, nec à quolibet in solidum exerceri commodè potest, ut communi & concordii suffragio usus iurisdictionis communis, per ministrum communiter & individué exerccatur. *ut multis Iurisc. video placuisse. vid. Covarruv. pract. quest. ubi. qui hoc æquissimum esse censet, quando usus iurisdictionis, non commodè dividi potest, sed quando divisio fieri potest, juxta portionem & partem quam quisque majorem, vel minorem in territorio eodem habet, putat divisionem etiam esse æquissimam. vid. Boerium decis. 5. qui existimat, alternis mensibus, vel annis, prout maiorem vel minorem partem iurisdictionis habet quisque iurisdictionem concedendam in solidum.*

Sed etiam putarem, posse plures coniunctim, singulis, vel maiori parte consentiente & ex communi approbatione & decreto, uti iurisdictione communi. *Quando divisio iurisdictionis fit pro ratione territorii cuilibet assignati, putarem, constitui eo ipso duas separatas & diversas species imperii, neque posse amplius dici polyarchiam, sed duo separata esse regna & Resp. uti sub Rehabeam. 1. Reg. c. 12. & post divisionem imperii in orientale & occidentale. Tolo-san. lib. 25. Pacian. d. c. 36. putat divisione oppidorum, urbiumve unius comitatus, non ipsum comitatum, sed iurisdictionem, seu administrationem iurisdictionis censi divisam.*

Plane in magnis periculis, magnisque calamitatibus, Reipubl. polyarchica nulla ratione melius servari potest, quam si ex communi imperantium consensu, imperii administratio, uni, vel alteri commendetur. *Patricius lib. 1. titul. 13. Id faciebant Romani, quando Dictatorem eligebant tempore necessitatis*
ad.

ad tumultus, seditiones, discordias & alia incommoda evitanda. Clapmarius lib. 3. ca. 19. de arcan. rerumpublicarum. Ribtier. axiomas. 59. *Ut enim unus commodius & melius habenas tenere & currum regere potest; Sic etiam unus, melius rempubl. administrare. Atq; hac ratione fieri potest, ut administratio reipub. sit monarchica, reipubl. verò status polyarchicus.*

Præterea in polyarchia leges tales esse utile est, quibus potestas polyarchica munitur contra eos, qui monarchicam quandam potestatem in ea usurpant.

In hac polyarchia, consilium plurium imperantium notandum, ita ut quod maiori parti imperantium placuerit, sit sequendum & exsequendum, necessario, ne alioquin status polyarchicæ corrumpatur. Pacian. lib. 2. cap. 36. num. 51. de probat.

Ideoque in hac polyarchia, non est liberum arbitrium administratorum, in cōsiliis retractandis vel mutandis, sed necessitas parendi. Petr. Greg. lib. 24. c. ult. & lib. 22. c. 1. c. 2. de Rep.

Consilia, ut secreta maneant in Polyarchia per deputatos certos, ineunda sunt, iisque deliberatio permittenda.

Polyarchicus hic magistratus est Aristocraticus, vel Democraticus.

Aristocraticus est, quando conjunctim & individuè paucis optimatib. nobilibus, sive divitibus, vel aliis quibusvis, in reliquos singulos & universos, summum datur imperium & exercitium jurium majestatis. Pert. Greg. l. 5. c. 1. de Repub. Aristot. lib. 5. c. 11. politic. Melch. Jun. lib. 1. politic. quest. 4. Bodin. lib. 6. c. 4. & lib. 2. c. 6. de Repub. qui commoda huius imperii enarrant latius.

Aristocratia opponitur oligarchia, qua pauci ad opum amplificationem, dominatum ad se rapiunt & eos suos consortes spoliant. vide Melch. Jun. lib. 1. quest. 2. ubi exempla adfert.

Natura Aristocratia postulat, ut pluribus sociis ex æquo ius imperandi, & par potestas indefinenter, conjunctim & indivisim, cōpetat in eodē subditos, singulos & universos, & specialibus legibus muniatur contra monarchiā & democratiam.

Sic

Sic in politia Venetorum, qua censetur esse Aristocratica, jura majoritatis sunt penes consilium magnum, ad quod non nisi patricii admittuntur & obligantur. Princeps seu Dux Venetorum, honorē, dignitatem & prerogativam quandam habet, sed potestatem superiorē non habet. Hac enim est penes collegium summum. Est igitur Dux Venetorum, princeps senatus & collegii, monarcha verò nequaquam.

Defertur hic magistratus electione, suffragiis optimatum, vel subditorum, quorum suffragia centuriatim, vel cūriatim, vel tributim colliguntur: modoque ex census auctoritate divitibus defertur, modo ex virtutis opinione, viris praestantibus, modo ex ætate, aut nobilitatis auctoritate, viris senio, ætate, experientia, vel nobilitate conspicuis, electis.

Sorte quoque hic magistratus deferri potest populo consentiente. Quod si virtute praestantissimus eligendū jus haberet, ut sui similem eligeret, & hic electus tertium, & tertius quartum, & sic deinceps; donec numerus gubernantium est impletus, optima hac eligendi ratio videretur Bodino.

Populo indistincte electionem dare, periculosum videtur, utpote, qui privatis suis affectibus ducitur atque de bonis & prudentibus, aptis & idoneis personis, judicare non potest. Bodin. lib. 2. c. 6. consultum, ut optimatibus seu ephoris jus hoc permittatur. His enim, quia regni natura & conditio est notior, ex officio injunctum hoc videtur. vid. sup. c. 18. de Ephoris.

Hodie in quibusdam locis, jus eligendi illis competit, quibus mos patrius, vel arbitrium & consensus subditorum id dedit. Greg. lib. 4. c. 5. de Rep. Planè hic virtus imperantium maxime spectanda, quæ nisi constantes servetur, statim labascit Reip. forma. Nam potestas malitiæ conjuncta, nervos & robur affectibus addit, & Respub. in tyrannidem, vel in oligarchiam, aut monarchiam mutat. Arist. lib. 4. polit. c. 7. arg. 1. Sam. c. 8. ubi ob avaritiam & improbitatem filiorum Samuelis, Aristocratia in Regnum fuit conversa.

Praeterea, quando in Aristocratica ipsi optimares electi, teneant imperium, uti fieri potest. Greg. lib. 4. c. 5. n. 15. 16. & seq.

V u u u

tuum officium Ephorum & inspectorum, est penes populum universum, qui habito conventu, in suos principes & gubernatores Reipubl. peragit ea, quæ Ephoris in Monarchia & Democratia sūt faciēda; quāvis & hīc Ephori alii possint cōstitui,

Quando unum regnum dividitur in duo separata, quæ iura maiestatis cōmunita, eorumque administrationem cōmunitatem non habent, illa divisio non constituit Polyarchiam, sed plura regna divita & diversa. *Exempla regnorum hoc modo divisorum refert, Pet. Greg. lib. 25. de Rep. In Alexandri regno post mortem eius divisio: in regno Iudaico divisio sub Rehabeam: in Romano imperio occidentali & orientali.*

Quando verò collega adsummitur in administratione imperii, fit Aristocratia. *Tales collega in imperio fuisse leguntur Antoninus pius, & frater huius Lucius verus, Opilius Macrinus, eiusque filius Diodomenus, Marcus Iulius, Philippus, cum filio Caio Iulio Saturnino, Valerianus cum filio Galieno, Diocletianus Dalmata cum Maximiano, Constantio, & Galerio, Constantinus magnus cum Licinio: Theodosius cum Honorio; Constantinus cum Iuliano. Valentinianus cum Valente & alii nonnulli, vid. plura exempla apud, Greg. lib. 25. & Bodin. lib. 2. c. 2. de Repub.*

In hoc Reipubl. statu illæ leges utiles, quæ avertunt illos, qui Reipubl. gerunt, ab imbecilliorum contumeliis, calumniis & insimulationibus contrācives.

Eiusmodi status Reipub. Aristocraticus videtur fuisse in politia Israelis sub senioribus & tribuum & familiarum singularum principibus, quando nullus erat rex tempore iudicum. Iosu. ca. 22. 14. Iudic. ca. 1. ca. 2. Levit. ca. 9. Ejd. ca. 9. Nebem. ca. 5. c. 13. Gen. c. 36. 38. & Exod. c. 3. 16. 18. c. 5. 14. 15. 16. 17. 19. 20. ca. 6. 13. & seqq. Nam iudices ipsi, regiam potestatem & dominatum non habebant, sed instar dictatoris apud Romanos, eligebantur, vel dabantur à i. eo periculosis temporib, Iudic. 8. 22. 23. 1. Sam. c. 7. 15. 16. Ordinaria & perpetua pars administratio erat penes seniores 70. & penes Chiliarchos. centuriones, quinquagenariorum & decuriones, & penes principes tribuum & familia-

familiarum & civitatum, Exo. c. 18. 21. & seqq. Dent. c. 1. 13. & seqq. adde supr. c. 3. de provincia. An & apud Romanos hic Reip. status, & hodie apud quos in veniatur, vid. apud Bodi. lib. 2. c. 6. de Rep. ubi tamen male negat Germanorū Kemp. esse Monarchicā, sicuti alio in loco dixim.

Democraticus status, seu magistratus est, quando populi, in regni corpus consociati, seu regnicolarum universorum nomine, quidā ex his alternatim & successivè, certis tēporibus ab universis electi, cæteris omnib. singulis, vel universis imperant, ita ut secundū suffragia populi universi, centuriatum, tributum, sive curiatim collecta, iura maiestatis & summę potestatis usurpēt & administrant. vid. Bodi. li. 2. c. 7. de Rep. & li. 6. c. 4.

In hoc statu politię, optimarū & ephorum si alii non sunt, locum & vicēs tenent præfecti collegiorum, curiarum, tribunorum, centuriarum, collegiorum, aut classium, in quas populus totius regni est distributus. Hisce eadem potestas, quæ ephoris in monarchia, vel Aristocratiā competit datā est. Ergo hic præfectus cuiusque classis, vel centurię, vel collegii, loco ephori est, quando alii à populo constituti non sunt. Populus verò universus totius regni, seu consociationis universalis corpus, sūnus magistratus, cuius arbitrio iura maiestatis administrantur à duobus, vel plurib. populū repræsentātibus, & omnia cōsensu & iussu populi agentib. Ideoq; Democratica administratio rectè instituitur & peragitur, quādo populus instar unius, iura maiestatis exercet, & quasi unū repræsentat in imperādo.

Hunc magistratum, quidam reiiciunt, ideo, quod universi simul imperare & parere non possint sibi inter ipsos; sed hoc eodem tempore quidem ad idē & secundū idē & respectu eiusdē fieri non potest, cōtra fecus. vid. Greg. lib. 5. c. 2. lib. 6. c. 2. num. 12. de Repub. & Keckerman. in system. politico.

Natura democraticę postulat, ut honorum equalitas & libertas sit, quæ in eo consistit, ut populares per vices imperent & pareant, & sit isonomia, seu iuris æquabilitas, & sit vicissitudo vitę privatę & honoratę, ut omnes singulis imperent, & singuli omnibus obtemperent. Greg. lib. 4. c. 5. et lib. 5. c. 2. Melch.

*Lucidib. 1. polit. quaest. 4. Bodin. lib. 6. c. 4. ubi etiam quidam imperant
eas conditiones, ut quandoque pareant, & ea conditione quidam obediunt,
ut vicissim quandoque imperent, hoc est, ut sint vices parendi & impe-
randi. Danaus. lib. 6. c. 5. polit.*

Deinde postulat ipsius natura, ut suis specialibus præemi-
nentiis gaudeat, quibus contra monarchiam & aristocratiam
muniatur.

*Apud Romanos in statu democratico imperium erat in magistrati-
bus, auctoritas & consilium in senatu, potestas in plebe, & majestas in
populo. Hinc illa Senatus decrevit, populus iussit, hoc est, populus jura
majestatis immediate administrabat per senatum et intermedios suos
magistratus, qui tanquam vicarii populi, imperium, non proprium, sed
deputatum sibi à populo usurpabant, tanquam precarium. Hinc, quod
senatus statuit, legem faciebat, l. 9. non ambigitur. de legib. l. item. §. præ-
tor. de petit. hered. & Senatus consulta omnes obligabant. vid. tit. ad S.
C. Maced. ad S. C. Vellej. Trebell. Tertulianum, & similia, qua sunt ca-
pita & jura majestatis. Politia Romana effecta est democratia, cum ple-
bis scita vim legis obtinere inciperent. §. 4. Inst. de jur. nat. gent. & civil.
Ante tempus illud politia erat ambigua inter Democratiam & Aristo-
cratiam, ut rectè Arniseus asserit.*

Populare est ergo, ait Gregorius summi & creati magistratus
omnes, ex quovis civium ordine, seu ex omnibus, ac præcise
omnes unicuique, & unumquemque vicissim omnibus.

Deinde per sortem tribuere magistratus, vel omnes peni-
tus, vel illos saltem, qui non peritia indigent, vel arte.

Populare quoque est à nullo censu esse magistratus, vel
saltem à minimo, & non nisi semel eundem magistratum ab
aliquo geri posse, vel per rariò & annos paucos, exceptis hisce,
qui versantur in bello.

Populare est, mutabiles & temporales esse magistratus, ut
evitetur invidia, si alii ob continuationem magistratus exclu-
derentur, & suspitio ne magistratus illecti dulcedine potestatis
continuatæ, ad innovandam Rempub. consilia capiant, *Greg.
lib.*

lib. 5. c. 5. nu. 35. de Repub.

Populare est, ut summa deliberationum sit penes populū, scilicet iudicare omnes & ex omnibus, de omnibus, vel de plurimis maximis & principalioribus, & concionem esse dominam omnium rerum maximarum. Ideoque in hoc statu sapientes consilium dant, sed de eo insipientes & rerum impediti iudicant, hoc est, populus. *Arist. lib. 4. c. 4. & lib. 6. polit. c. 2.*

Populare itaque est, superioribus comitibus consiliisq; omnes cives regni inter esse & posse iudicare & decernere.

Populare est, omnes habere secundum numerum, cum nihilo magis gubernant divites, quam pauperes; nec soli potestatem habent, sed omnes ex æquo secundum numerum. *Arist. toles lib. 6. politicor. c. 2. Greg. d. loco.*

In hoc statu est valdè consultum, numero esse dispartes consiliarios & senatores, ne qui numero pares sunt, si sententiis dissident, actiones publicas impediunt, aut qui plures erunt, ambitionum hominum vim frangere & conatus perumpere possint, & dissidentes concilientur à tertio, vel numero majori.

Ideo democratico statui semper inimicissima & valdè exitiosa fuit, civium potentiorum & ditiorum & avarorum ambitiosorum continuata in honoribus gerendis perpetuaq; auctoritas. *Aristor. lib. 6. c. 2. & hanc ob causam ostracismus Athenis, et Syracusis petalismus fuit institutus, ut si qui nimia inter ceteros cives auctoritate pollerens, eiicerentur. Nam in hoc statu populus ipse timere vult, monarcha esse & videri; eam summam esse putat libertatem, facere & præcipere, quid quid velit & lubet, adeo ut summa deliberationum sit penes populū: Aristor. li. 4. c. 4. li. 6. c. 2. polit. Melch. lun. li. 1. quest. politic. quest. 4. Bodin. li. 6. c. 1. & in eo dominari solent homines inquieti, factiosi & facundi, qui lingue stabello populū variè concitant & insuas opiniones impellunt. Ita in politica Attica floruerunt oratores, Pericles, Alcibiades, Demosthenes, Lycurgus, Demades, qui fuerunt facituptorum civilium bellorum. In Republ. Romana Democratia, maxima*

V. u. u. 3.

maxima fuit potestas Tribunorum, qui senatus auctoritate labefactas à plebis potentiam auferunt & eam contra Senatores saepe incitarunt. Unde dicitur recte democraticum statum obnoxium esse motibus & mutationibus. Nam qui auram popularem habent, viis bonis graviores & difficiliiores sunt, quam tyranni. vid. Richt. axiom. 61. Bodin. lib. 6. c. 4. de Repub. Per. Greg. lib. 2. c. 2. de Repub.

Electio hujus magistratus apud Romanos fiebat centuriatim, curiatim, vel quandoq; tributim. At mos patrius cujusque loci hic inspiciendus, vel lex cujusque regionis. vid. Bodin. de Repub. lib. 2. c. 7. Greg. lib. 4. c. 5. num. 40. 41. de Republ.

Utilius est in hoc statu Reipub. ut sint magistratus temporales, non perpetui. Dana. li. 6. c. 5. quest. 4. in pol. & Bod. de Rep. 4. Nam civium potentiorum & ditiorum continuata in honoribus gerendis perpetuaque auctoritas, huic statui est perniciofa. Aristot. lib. 6. politic. ca. 2. & 4. Unde os Cracismus Athenis, ut dixi, inventus, ut tradit Plutarchus in Aristide, quamvis Respubl. illa, in quibus singulis annis sic magistratus mutantur, ut novi omnes creentur, sint finitima confusio & anarchia. Lud. ca. 18. 7. & decedentes non possint specimen exhibere eorum: quae observarunt, & novi semper aliquid instaurant, & ex prioribus quaedam mutant. Greg. li. 4. c. 5. num. 36. & seq. Ideoque in bene constitutis Democratiis solent etiam quidam magistratus esse perpetui. Sententia Iob. Bodin. lib. 4. c. 4. de Republ. & in method. Hi. Cor. c. 6. de perpetuis magistratibus preferendis, mutabilibus & annuis, intelligenda est de monarchicis & aristocraticis. Melchior Iunius lib. 1. polit. quest. 26.

Democraticis magistratibus videndum, non tam, ut placeant multitudini, quam ut consulant utilitati communi. Sunt n. plures, qui cum id facere student, Remp. ad subversionem & interitum, vel ad confusionem revocant. vide Greg. lib. 2. c. 2. de Repub.

Nimia. n. licentiam popularibus magistratibus concedere, non est consultum. Greg. lib. 2. c. 2. num. 4. de Repub.

Consultum est, ut temporibus periculosis in hoc statu dictator ad tempus creetur, cum summa potestate, uti apud Romanos fiebat.

fiēbat. *Zuinger. volum. 28. lib. 2. tit. Alexand. Alex. lib. 1. c. 6. gen. dier.* Arces vero & propugnacula & loca munita condere in Democratia periculosum. *Nam hæc à rebellibus occupari possunt ad evertendum Respublicum Gregor. lib. 2. c. 3. num. 4. 6. 7.*

In Democratia hæc quædam leges utilissimæ sunt & necessariæ. 1. ut ratio gubernandi sit aristocratica, hoc est, pauci inq; optimi Rempublicam administrarent. 2. ut pœna publicationis & confiscationis bonorum non obtrineat. 3. ut publicæ accusationes sint rarissimæ, magna pœna constituta aduersus eos, qui falso accusarunt. 4. Magistratum intermediorum electio sit duplex, una per sortem, altera per electionem, illa popularis est, qua libertas conservatur: hæc eliguntur meliores & idonei ad imperandum. *Vide. Petr. Greg. lib. 5. c. 2. de Repub. vel ut quibusdam ex consensu populi ius eligendi detur. 5. ut collegia civium, quibus, amicitia, concordia & pax conciliatur, fovetur & conservatur, facta recta seruentur. Bodin. lib. 1. c. 7. de Reg.*

Patiuntur & malum Democratia à magistratibus & consulentibus, quod paulatim populi imminuit robur, & parat viam ad Aristocratiam, quando magistratus, nimium indulgent popularibus, violant leges, dummodo rem suam agant. atq; hoc modo ex mendicis fiunt divites, ex obscuris clari: unde nonnulli privatas ædes, publicis substructionibus, splendidiores compararunt, & quando Respublica plus detrimenti cepit, tanto res ipsorum factæ sunt ampliores. Hi magistratus repellendi sunt, ut salva sit Respublica. ne universi improbitatis huius pœnas luent.

Ut enim culpa delictorum, quæ in navibus committantur inter navigandum, si quis nautarum deliquerit, communi calamitate veloras omnes involvit: Sic plebeiorum peccata, non in populi, sed in ipsorum damnum cedunt: at magistratuum Rempublicæ gubernantium peccata, ad nos universos pertinent. Quapropter Solon plebeis caræda, magistratibus & gubernatoribus velocia supplicia constituit. Oppressâ enim libertate, qui pœnas repetat, fore neminem existimabat.

duxit.

dixi supra et latius, Petr. Gregol. 4. c. ult. in fin. de Repub.

Status Democraticus in Iudaica politia fuit, quando ex conventu et suffragio totius populi Israelitici, de summa rerum statuebatur, ut Luc. 12. 20. & 21. & 1. Sam. c. 10. c. 12. & ex aliis locis colligitur.

Democratia autem in maximè est obnoxia mutationibus. In hac enim multum potest ductorum populi & adulatorum petulantia, qui divites calumniis onerant, & excitant populum contra potentes & nobiles. *Exemplis illustrat Melchior. Iun. lib. 1. polit. quest. 5. Petr. Gregor. li. 22. c. 2. septem causas mutationis huius recitat. 1. est perfidia calumniatorum, qui conspirationem concitant. 2. est seditio & discordia civium. 3. nimia licentia à magistratu populo concessa. 4. Res prospere à gubernatoribus gesta, qua inducunt populum ad principatum cõferendum. 5. nimia indulgentia magistratus, qua siti gradum ad dominatum facit. 6. Mala gubernatio magistratus & negligentia. 7. Confusio & a rãtia exemplis illustrat. Gregor. & Richt. axiom. 63.*

Deinde nimia sæpè potestas conceditur uni ductorum, ubi ambitio tyrannidem excitat. et quandoque effusa populi licentia & impotentia facit, ut egenorum magis, quam Reipub. seu utilitatis & salutis publicæ, ratio habeatur. *qua est ὀχλοκρατία vid. Melch. Iun. li. 1. quest. 2. polit. Patricium de regno lib. 1. tit. 3. Richt. axiom. 62. Greg. lib. 22. c. 2.* Quandoque populi licentia & audacia tanta est, ut amplius ab electis & deputatis non velit regi, sed omnes simul volunt regere, nemo parere, *qua est Anarchia.*

Denique plebis inconstantia & levitas tanta est, ut mutationibus crebris delectetur & secum tandem pugnet in electionibus & aliis negotiis publicis, imperitia magna laboret & naturale odium adversus nobiles habeat. *Iun. d. loco, vide de natura populi & vitiis, quæ supra cap. 23. diximus.*

Atque hæc sunt quæ de politica arte dicenda esse existimavi. Ut separatim de causis destruentibus consociationem, seu de conversione Reipublicarum agam, ut omnes politici faciunt, adduci non possum. Nam ne rectum

rectum indicat obliquum, virtus vitium, iustam, facta non facta, aequa, et
 legitime constituta est, vitiosa, corrupta, et mala. Haec vero Societatem con-
 sociatam cuius compositionis species vitiosa corrupta, et subingantur, et dum
 manentur ista precepta illustrentur, prout a nobis de locis preparata est.
 Et non alienum ab arte politica esse iudico. Praecepta vero de vitiosis so-
 cietatibus et ne vis compositionis, vel de mala symbiotica tradere, pueriles
 alienum est ab ea, quam tractamus, arte politica. Hinc duplicem illam arti pol-
 itica, altera bona symbiotica, altera mala, quae utriusque duplicem ut
 inter se contrarii sunt. Quae de re Logici et methadi docent, ad hoc possum
 hic approbare. Dr. Keckermanni et D. Hegonius sententiam, qui confir-
 mant post magistrus summi species in politica praecipuum esse de statu
 incho, ex tribus illis speciebus, quas diximus, temperate mixturam de pro-
 vincias et urbibus. Pugnare enim hoc cum lege methadi. Nam negari non po-
 test ex parte et urbibus, provincias, et hinc vera Respublica regna con-
 sociata. Sicut videtur causa sua natura, procedit effectum rationem, et
 simple, seu primum ad quod compositum, seu ordine a primo est, et se-
 cedit ordine, ita quod pars et partes, et provinciae, regna in te ad hunc
 prius quam ea fuerunt. Hic enim natura ordo est, propter, ut coniungunt
 seu sociatio domestica, viri et uxoris, fundamentum est principium hoc
 mansuetudinis dicitur, et ex hac Porro producantur compositiones, con-
 sociationes, et ad finem de versorum, ex his vera sodalitates, collegia, et
 quorum conjunctio de corpus compositum, quod pagam, oppidum, vel ca-
 pitalem dicitur. Atque haec compositiones symbioticae, et maximam partem
 per se subsistere possunt etiam sine provincia, vel regno, quam in domo
 corpus sociatum uni versale symbioticum provinciae, vel Respublicae, re-
 gna de non coniungantur, multis commodis et necessariis, vitia subsidia
 destituantur. Necessario igitur doctrina de vita symbiotica coniungunt
 propinquum, collegiorum, et vicinorum, et provinciae antecedit eam, quae est
 de regno, vel uni versali compositione symbiotica, a priora et ea, quae
 est domestica, quam vis usu ad salutem communem singulorum, et in reser-
 vum symbioticarum coniungenda haec omnia. Nam nec publica, confociata
 sine privata domestica esse potest. Veraque enim ad dicitur, ut
 X x x

convenientiam vult dependam, utile et necessaria. Quod vero de provincia
 amplius oritur & de rationibus dicitur, eas quoque aliquando aristocratice regere
 quaedamque videntur & aliquando monarchice, ut minus recte dicitur.
 Deinde de acceptatione de synchocra confederatione aut vesale regni
 Regibus quibus, ut hoc & pro vincia tanquam membri a unius corporis, re-
 guntur per unum, autos, vnde est re ministras, prout membrorum unius ne-
 cessitas et utilitas postulat. Atque tales urbium, vel provinciarum rectores,
 quos factum principum ad hunc superiorum sunt ministri, ubi proprii habent,
 sed potestate mandantem principalem utuntur. Cetero horum vicario
 rium potestas, ut administratio merenda est ex iure illius a quo eam illi ac-
 ceperunt, ut quom representant. Scilicet dicit mandans est princeps, rex,
 monarcha, autem vicarii aut horum, quodvis plurium administratio, non
 aristocratica, sed potestas monarchica dicitur et cetera. Si quidem in admini-
 strando voluntate, consensu & factis suis unum, nimirum suum principa-
 lem dominantem aut regem, representari debent, l. i. §. 6. solus de iurisdict. l.
 3. c. si de offic. eius cui est mand. jurisd. Licet videtur plures vicarii, dele-
 gati & ministri regis et civitatem quandam gubernantes, similitudinem
 adhibent in administratione aristocratica, quod ad exercitium inferioris
 potestatis pluribus indivisim & se vocabiliter concessum habeant, guber-
 nationem suam & potestatem superiorem propriam aristocraticam mi-
 nime habent, sed monarcham suum ut dicimus, representat in iis que se-
 cundum accepti mandati fines agunt. Nequaquam ergo ex ratione &
 modo administrandi, sed ex potestate, quam quis habet, quaque regitur
 confederatio, monarcha & forma species magistratus sunt constituenda, pro-
 ut supra capite hoc contra Bodinum probavimus. Sed nec de hanc
 politico particulari doctrinam specialem necessariam esse puto, contra qua
 ab hunc potestati. Debet enim ars politica esse generalis, que omnibus etiam
 locis & particularibus locis, temporibus vel populis semper & ubique
 conveniat & adhiberi potest, quam vis regna diversa & separata,
 suis propriis legibus aut aliis discrepantibus in quibusdam causis sepe an-
 tior. Dictatis principatus, dominatus, Dynastia, Comitatus, Ladogavia-
 nus, Marchionatus & similes, quos vocat quod aliud sunt, aut esse possunt

quae

quam provincia membra, ordines, statuta illius regni ad quod pertinet.
licet & hi suis legibus peculiaribus & à iure totius regni diversis in qui-
busdam sapè usantur, ubi supra capit. 8. de provinciis diximus. Sed
nec species politicae constituere volui institutionem ejusdem, auctio-
nem & amplificationem, ac conservationem. Nam politica au-
genda, amplificanda, conservanda & instituenda eadem
plane est ratio. hisdem enim artibus conservatur,
amplificaturque, quibus est constituta.

FINIS.

De Utilitate, Necessitate & Antiquitate Scholarum,

ADMONITIO PANEGYRICA.

DE literarum scholis, gymnasiis, vel Academicis aperiendis, habendis & conservandis, magnum mihi multorum videtur esse silentium. Suam, quam quisque proficitur, artem, si commendat apud suos auditores, officio suo se defunctum esse existimat. Quod si etiam quis forte de scholis quid dicat, id tamen raro & quidem Laconice fit. Quasi argumentum hoc pro dignitate & utilitate sua, uberiorem commendationem & demonstrationem non desideret. Dolendum est, rem tam praclaram, & generi humano necessariam, merita sua laude carere. Nimirum vilescunt nunc, & dixerim fere sordescunt nobis schola. Nam sicut naturam comparatum est, ut quod nobis carum & cordi, hoc perpetuo in ore & corde habeamus sic contra, quod non magni facimus, negligere solemus. Sed & facile eius rei, qua subinde in oculos nostros & manus incurrit, ex frequenti usu, satietas non capit. Qua in re idem, opinor, nobis, quod panis, accidit. Hi cibo pingui, satiati & repleti, panem quem tenent, in quodvis obvium scamnum, sedile, vel terram proiciunt, de futura inedia & indigentia sua nihil solliciti. Bonus vero pater familias, cui utilitas & usus panis ad vitam hanc sustentandam est cognita, etiam in copia & abundantia illius, de futura necessitate cogitat, & de mediis quibus eundem comparare & conservare et reponere possit, sollicitus est. Nota etiam est humana imbecillitas, ignorantia, oblitio, & socordia. Haec perpetua admonitione, vellicatione et calcaribus, nisi expergefiat, facile in oblivione sua obdormiscit. Opera pretium igitur facere mihi videbar, si huic negotio aliquid temporis tribuerem, et in amantissimos scholarum hortos intrarem et quasi per transfennam fructus scholarum praestantissimos intrarem. Nam si hisce studiis, qua in scholis excoluntur et discuntur, Ecclesia Dei et Respublica, edificatur, continuatur et ad posterum transfunditur, regnumque Dei in hisce terris stabilitur, erigitur, et hominum divini gloria, maiestas et amplitudo cognoscitur et celebratur, quibus christianis non in ea omnes suas viros, facultates et operam lubet conferre? Quis non intelligit his vocationis et creationis suae finem? Hoc nimirum studia, qua colimus, a nobis exiunt. Quae a Deo ab origine ad finem usque mundi, hominibus commendata. De qua

2
re mihi quadam dicturo, rogo, aures benignas praebeati. Dicam brevius,
quam forte tanta res possit. Quo nimirum tempore scholae, pietatis & honesta-
tis & honestatum artium inceperint, quomodo & qua de causa institutae, &
que harum utilitas. Haec & causa est iucunda, gravis & utilis, ad vocationem
nostram spectantis, in qua ideo, non opinor, mihi necessarium vestras aures ad-
attentionem invitare. Distante dicam, primo, de scholarum utilitate & ne-
cessitate. Deinde de earundem antiquitate. Det DEUS, ut cum fructu &
profectu dicam.

Utilitas & necessitas scholarum, qua sunt pietatis & virtutum officina,
seminariumq; Ecclesia & Reip, tanta profecto est, ut merito nos omnes ad ea-
rundem amorem, sustentationem & adificationem inflammare debeat. Hanc
necessitatem scholarum, Iesus (opinor) ostendere, quando nostram penuriam,
inopiam & miseriam: utilitatem, quando pulcherrimos & prestantissimos sa-
pientie omniumq; virtutum fructus, quos schola cumulatiè profudit, de-
monstravero. Ex sacris literis constat, hominem scientiâ boni & imagine Dei
ornatum, eximiam sapientiâ, iustitiâ, & dignitate excelluisse. Sed cum hanc lu-
cem cognitionis & sapientie divinae, homines primi per lapsum, suâ culpâ, ma-
xima ex parte amississent, prae luce illa Dei, ignorantiam illius, & rerum di-
vinarum, maximam acceperunt. Atque hoc, probo dolor, miseria & inopia
nostra caput et initium est, unde scholarum instituentiarum necessitas, quibus
scilicet amissas praeclaras hasce dotes, quantum quidem fieri possit, recuperare
mus. Nam scitis, a animale hominem post hunc lapsum primorum homi-
nis, minime esse capacem eorum, quae sunt spiritus Dei, & intelligentiam car-
nis adversus Deum inimicitiam esse: adeo quidem, ut nec idoneus homo re-
manserit ad quidquam boni cogitandum, sed omne figmentum cogitationis
& cordis humani, ab initio tantum ad malum sit propensum. Unde in repro-
bis etiamnum spiritus soporis, corporis efficacia, illusionum & tetra impurio-
rum & sentina viscerum, horror conscientiae, impotentia, horrenda aeternitatis
& mors aeterna. En, in quas deformitates & dolores nos lapsus ille conje-
cit. Quomodo autem ex hisce miseris & calamitosis homo eliduari po-
tuerit, hoc opus, hic labor. Plane suis viribus nunquam posset, scripturae re-
stante. Quae igitur ipsius labores inanes, omnia consilia irrita. Misericors
vero Deus illius miseris, statim post lapsum hunc, viam, media & modum
ostendit. Primum ad evigilandum nos demum Satana, voluit per filium a
patre facere tenebrarum nos liberare, & in regnum filii sui transferre. Deinde, ad
animae dotes corruptas & imaginem Dei in nobis instaurandam & reparan-
dam, utitur iura artium & disciplinarum theoria & praxi, tum imprimis
verbo Dei. Cognitio de voluntate Dei & Christi, eadem parte nascit ex sacro
Dei

Dei verbo petitor, in scholis docetur & discitur, sicut quia cognitione & intellectione homo comparatur iumentis. Psalm. 49. 13. 14. 15. Psalm. 32. 9. Artium cognitionem peculiari Dei beneficio, primum illi homines hausserunt ex immotis naturae principis, sensu, observatione, inductione & experientia, ex quibus artes illi genuerunt. Unde praestantes illi, qui in Genesi c. 4. et seqq. predicantur, primum artifices et inventores existerunt. De quibus plura Polydorus Virgil. Hanc artium inventarum scientiam idem inventores primum, postea institutione fidei iuventuti, & posteris suis commendarunt, & incultarunt, et quasi per manus tradiderunt, quod et Poeta intellexit in hisce.

Vtique alios alii de religione docerent,

Contiguas pietas iussit habere domos.

Planctus natura nostra in ea puritate et integritate, in qua condita fuit, per manifestos, cum omnes homines naturam perfecti Logici, Rhetores, Theologi, Inviscositate, Medici, Ethici, et Politici, imò omnium virtutum ipsa exempla praesentia existissent, nec schola, aut institutio ulla necessaria fuisset. Essent in toto terrarum orbe tanquam in refertissimo theatro, homines iusti, sapientes, pii, prudentes, temperantes, casti, imò etiam in pueris nulla stultitia, vel temeritas repereretur. Essent, inquam, in hominibus clarissima pietatis, sanctitatis et iustitiae exempla. Nunc vero, pro dolor, horum omnium praevidio et depravatio, lapsus hominis consecuta, totius naturae nostrae vires affixit et penè extinxit, quae nunc magno labore et studio discenda, ex parte vix recuperari possumus. Nam sicut ager, quantumcumque fertilis absque cultura fructuosus esse non potest, ita ut nunc post lapsus natura est comparatum, animus sine doctrina & disciplina, sine studio & labore, bonarum rerum cognitione excultus esse non potest. Unde & apud Ethnicos trita sententia extitit: Dii dona sua laboribus vendunt. Nam anima, cum corpus intrat, est tanquam tabula rasa, cui imposita est omnium rerum ignorantia, & cui rerum notiones postea sunt inscribenda, ut scientia, pulsata ignorantia, succedat, quae anima perficitur et suae pristinae conditioni atque bonitati, quam in creatione ante lapsus acceperat, aliquo modo restituitur. Unde recte Imp. in authent. habita. C. ne filius pro patre dicitur per scientiam mundum illustrari. Et Tullius de natura Deorum, nihil, inquit, est, per quod magis Diis immortalibus similes simus, quam per scientiam. Sed ut cognoscamus et per transmissionem quasi praclarissimam et pretiosissimam scholarum merces conspiciamus, pauca quadam ex his, quae in scholis docentur et discuntur, libet addere. Incipiamus de scientia legendi et scribendi. Hanc quis ex nobis non parvi praereliquis aestimat? sed tamen illa necessaria, utilis et mirabilis maximè. Legenda enim cognoscenda & scrutanda nobis scripta, tam sacra quam profana, atque artes, quibus homines

4
 nis vita informatur, & societas humana colere, lectione scripturarum. ad
 DEI cognitionem deducit, sunt Berthoenfes, Aët. c. 17, 11. Camerarius Cam-
 daces regina. Aët. c. 8. Et quoties Christum se refert ad scripturarum lectio-
 nem, ut scripimus est. Matth. c. 4. Rom. c. 15. 4. Legere verò qui potest ille,
 qui non in scholis didicit? Quomodo fructus lectionis sine scientia legendi &
 scribendi consequi, imò quomodo cognitâ simul memoriâ retinere possumus?
 Nam multa que scimus, ex humana infirmitate oblivioni tradimus, experi-
 entia testante. Literis consignata verò semel, permanent, & oculis & menti
 perpetuò subyci possunt. Hisce preclarorum virorum facta egregia, hisce DEI
 mirabilia consignamus, & quasi immortalis apud nos consecramus. Asverus
 rex in somnem noctem transgens, iussit sibi adferri & legi historias & annales
 priorum temporum, Est. cap. 6. Sic & annales regum & verum gestarum
 objecerunt Artaxerxi regi, Esd. c. 4. Idcirco, ajunt, misimus & nuncia-
 vimus regi, ut recenseas in libris historiarum patrum tuorum, & inve-
 nies scriptum in commentariis & scies, & c. Et quoties dicitur in libris ra-
 gum, nonne scriptum hoc extat in libris Chronicorum? quos se Apostoli re-
 ferunt ad scripturam veteris testamenti, Mosi & prophetarum? Literis
 animi tacita cogitata alijs etiam absentibus & remotissimis per epistolas, vel
 scripturam patefacimus absentes, imò hisce & mortuis loqui non desinimus.
 Mirabile quid DEUS in arte scribendi & legendi in vilissimis chartis &
 scriptura omnibus conspicuum proponit. Quod tamen ob societatem & usum
 quotidianum parvis facimus. Audi, quid de hoc DEI beneficio & scripturae
 excellentia Americani iudicaverint, quibus hoc ars scribendi & legendi usq;
 ad nostrum seculum ignota fuit. Refert Benzo in historia novi illius orbis,
 cum gentiles homines illius orbis viderent Hispanos suos victores & dominos,
 animi cogitata per chartas leves, alijs etiam absentibus patefacere, hoc ipsum
 ad stuporem & miraculum usq; admirati sunt, & chartis ori, auribus, oculis
 admotis, cum vim nullam ysmesse perspicèrent, concludebant, divinum quid
 in hisce hominibus esse, quos ideo quidam eorum, tanquam Deos coluerunt.
 Planè sine hac legendi & scribendi scientia omnes historie & artes sapientie ja-
 cèrent, nihilq; de plurimis DEI miraculis & operibus divinis constaret. Lite-
 ris hisce earumq; scientia sublatis, quid inter nos & inhumanos feraq; alias
 homines interesset? Litera lux temporum sunt & fidelissimum regum factio-
 rumq; custos. Et hæc quidem commoda ex legendi & scribendi peritia in genus
 humanum profluunt, qua ars inter alias infimum locum sortita est. Quid
 dicam de fructibus Arithmetice, Geometriae, Musicae, & aliarum artium
 super omnem? Arithmetica & Geometria beneficio homo quasi in caelum as-
 cendit ad sidera & planetas, orbis caelestes discarrit, rerum quantitates, loco-
 rum

rum distantiam, longitudinem, latitudinem metitur, describit, totam mundi machinam perennis, in eaq. suavissima operum Dei cognitione se oblectat. Hinc postea de tempestatibus, anni temporibus, colligit, statuit, directionemq. suorum negotiorum utiliter accommodat: locorum spacia, distantias, intervalla indagat, altitudinem, profunditatem, crassitudinem rerum describit. Sed quis enumeret hos omnes & singulos mathebesos fructus? Extant integra volumina scripta, quae loquuntur. Ex huius mathebesos beneficio etiam Musica suam traxit originem. In hac si non tanta necessitas, quanta in scribendi, legendi peritia, quanta in Arithmetica & Geometria: maior tamen ejus jucunditas & suavitas, in dulci illa sonorum diversorum harmonia. Hanc & olim & hodie magni Principes magnis stipendijs coluerunt & conducere solent. Hujus quoq. in Ecclesia praesca Iudeorum & in aulis puerorum regnum, Davidis, Salomonis & aliorum, magnus usus & dignitas fuit. Quid dicam de Rhetorica? quid de Logica, parumq. insigni usu & necessitate in vita humana? Nihil tam est incredibile, ait Cicero, quod dicendo non fiat probabile, nihil tam horridum atq. incultum, quod non splendescat oratione. Hac populus furens reprimatur & metu perterritus, excitatur, ut Maro describit.

Ac veluti magno in populo cum saepe coorta est
Seditio, saevitque animis ignobile vulgus,
Iamque faces & faxa volant, furor arma ministrat:
Tum pietate gravem ac meritis si forte virum quem
Conspexere, silent, arrectisque auribus attant.
Ille regit dictis animos & pectora mulcet.

Unde eloquentiam flexaminiam, *Ἰνυαλίαν* ut Ennius vocat, quod animam in quamcumq. partem vellet, raperet. Eloquentia ad Dei cognitionem ejusq. cultum multis sunt traducti & ab atrocissimis facinoribus, patrandis avocati. Eloquentia multa urbes sunt constituta & plurima bella resincta, pax conciliata & amicitia ac societates constituta. Plato ideo hanc artem peritiam incantandi, adjuvandi & fucandi vocat. Logica, quia rerum notionem & argumenta suppeditat, & iudicium hominis informat atq. acuit, quis non similiter necessaria dicere? Occupatur circa id quod hominem a bestiis distinguit; Rationem, quae, cum lapsu primorum hominum valde debilitata, obscurata & corrupta fuerit, infirmitate hac imprimis opus habet. Sed de hac logicarum artium usum nihil amplius dicam. Harum enim artium usus & necessitas ita apud omnes manifestata est, ut meo testimonio non sit opus. Encomia harum indies ferè auditis, ita ut verear, se de harum laudibus, aliquid dicere vellem, ne auribus vestris molestissimum, & parum dixisse videar, etiamsi totum diem dicendo consumerem. Omissio igitur sermone de hisce, ad altiora et magis necessaria humano generi veniam ma-

Quamvis & prioribus nullo modo indigere possamus, sine quibus ad reliquas artes non patet aditus. Quid igitur de rerum naturalium scientia, seu Physica dicatur? Hac rerum naturas & proprietates docet, quae sit hominibus, quaeq; bestis & ceterarum rerum omnium, quae caelo, mari, terrae, continentur, naturae a DEO illis indita, quae virtus, quae operatio naturalis, quae praeternaturalis. Quae, nonne harum rerum consideratio etiam apud ethnicos & atheos cognitionem de DEO peperit, ut quod de DEO sciri potest, ex natura & rebus contentis mundi, DEUS illis manifestaverit, ut docet Apostolus Rom. c. i. adeo ut ex hac cognitione etiam illi inexcusabiles reddantur, quando omiserunt facienda, vel fecerunt omittenda, conscientia illis suggerente, Rom. c. 2. Quid dicam de meteoris, de natura tot planetarum, tot animalium, tot populorum & regionum diversissimarum? Quid de causis, signis & generibus morborum, de sanitate tuenda, vel amissa recuperanda? Quid de innumerabilibus artibus; quibus tota scientia & ars physica & medica abundat, & sine quibus misera omnino vita nostra futura esset. Ob eiusmodi rerum creaturam excellentiam & utilitatem necessitate conjunctam, regna propheta David, Salomo & alij sapientes Creatoris sapientiam & potentiam summam, cum summa admiratione predicarunt. Sed & haec, quae in scholis docentur & discuntur, quid opus est nunc dicere? Progreddi ad majora hisce, ad doctrinam theologiam & juridicam, artes practicas. Quarum artium usus magis necessarius in mundo, quam solis & elementorum. Sane quibus humana vita consistere nullo modo potest, & quibus nulla vita pars vacare potest. De re sacrosancta & veneranda Theologia, meliori iure id quod Cicero olim de philosophia, exclamare possim. O vitae Theologia dux, o virtutis indagatrix, expultrixq; vitiorum, quid non modo nos, sed omnino vita hominum, sine te esse potuisset? Tu nos primum ad DEI cultum revocasti, tu ab animo nostro, tanquam ab oculis caliginem dispulisti, tu vitia extrahis, & preparas animos ad status percipiendos. Tu medius animis solitudines destrahis, cupiditatibus, liberas, tu pellicis timores. Qui summum bonum, creatorem caeli & terra, Deum Opem, Adax, omnipotentem, misericordem, redemptorem, sanctificantem & justificantem nos, sine te unquam cognoscere potuisset? imo quis panis sine seipsum & suae naturae pravitatem, malitiam & reatum absque tuo duxem intellexisset? Unde merito scientia theologica, omnes alias longissime excellit & scientia scientiarum & regina merito dicitur. Hac scopum ostendit ad quem omnes aliae artes collimare debent. Hac viam unam & lucernam pedibus nostris ostendit, ut celebrat propheta, in Psalm. 119. Tu dux & comites, per homines & prohi rediuntur, qui Rempub. etiam malam tanquam sulcata sustinent, quo minus iusta DEI poena corrumpat, Ela. c. 6. 13 & c. 1. 9. Est enim

pon

2
 pax vir protosus thesaurus Reip. qui se ex isto Reipub. opponit, ne Resp. per-
 datur a DEO, ut docet exemplum Abrahami. Genes. c. 18. 23. & seqq.
 Samuel, 1. Sam. c. 12. Moysi, Exod. c. 33. Pauli, Act. c. 27. & scriptura
 testatur. Ierem. c. 51. Proverb. c. 11. 1. cum contra impij & iniusti DEI
 iram, etiam Reip. in qua vivunt, irrabant. 1. Sam. c. 12. 27. Deut. c. 31.
 29. c. 28. Esa. c. 60. 12. de qua re theologi. De te vero Polonica & Lu-
 r. prudentia, quam vocant, que dicam elogia? Tu urbes peperisti, tu dissipatos
 homines in societatem vite convocasti. Tu eos inter se primo domicilijs, deinde
 conjugijs, tum literarum & vocum communione iunxisti. Tu in ventrem le-
 gum, tu magistras morum & discipline fuisti. Tu vni tranquillitatem largita
 nobis es, & terrorem hominum malorum sustulisti. Tu primum virtutis et
 pœnas maleficis statuis, et suum cuique tribuis. Tu amore virtutis et præmij
 bonos ad bene agendum invitas, et terrore suppliciorum malos a delinquendo
 deterras. Tu milia et necessaria ad socialem hanc vitam invenio, inventa or-
 dinas et constituis. Tu omnia incommoda et nocitura removes. Tu merito ve-
 teres donum et inventum Deorum dixerunt, l. 2. de legibus. Tu præmij in-
 vitas et allicis bonos, et malos contra pœnas et supplicij coerces. Tu regna fa-
 cis, ut sint pulchra iusta et non fiant atrocissima. Tu suum cuique tribuis, et
 facis ut honeste vivamus, neminemq. ladamus. Quam ob causam, Cice-
 ro, nihil dicit in civitate diligentius retinendum, quam jus civile, quo
 sublato exploratum esse nemini potest, quid suum, quid alienum, quid
 a patre accepturus, & quid liberis porro relicurus esset, nihil denique
 inter mortales æquabile, nihil concors remaneret. Proinde qui jus
 contemnit, non judiciorum modò, sed & publicæ utilitatis vitæque
 communis vincula refellit. Nam ad civium salutem, civitatis incolumita-
 tem hominumq. beatam et quietam, leges inventas esse testatur Cicero de le-
 gibus 2. & Iurifcons. in l. 2. de legib. l. 2. y. posthac deinde, de orig. jur.
 Legisperiti sunt, qui dirimunt ambigua facta causarum, suæq. defensionis
 viribus sæpe publicis in rebus ac privatis lapsa erigunt, fatigata reparant,
 non minus provident generi humano, quam si prælis ac vulneribus patriam
 parente iq. defenderent, ut dicit Imp. in l. advocati. C. de advoc. div. jud.
 Magna sunt hæc beneficia harum artium et excellentissima bona, que nec
 iniuris, nec erosioni, neq. furibus sunt obnoxia, et sine quibus vita et societas hu-
 mana nunquam esset, neq. impofterum, ne per momentum quidem stare po-
 rest. felicissimam et beatissimam vitam ducimus eam, in qua DEUM et
 nosmet ipsos noscimus et vocationi nostræ congruenter vivimus. At vero quo-
 modo cognitio hæc et vita, quam dixi, sine scholis & sine fideli institutione
 et informatione haberi potest? Siracid. c. 6. c. 10. c. 15. c. 39. Scimus nobis.

CURIA

tum illam cognitionem non nasci, & dicit scriptura, fidem esse ex auditu, ad
 dicum verò ex prædicatione & institutione. Rom. c. 10. 14. Et ante dixi,
 qui me miseris & vicinis nos natura in lucem hanc protrahat. Neceſſe igitur
 eſt, ut ex ſidei institutione & verbo Dei hanc diſcamus. Aliunde enim quo-
 modo haberi poteſt? Liberi Chriſto ſunt adducendi, Marc. 10. 14. ſi ſine inſti-
 tutione verò quomodo poſſumus. Colof. c. 3. 16. Sermo Chriſti, ait Apo-
 ſtolus, inhabitet in vobis copioſè cum omni ſapientia docendo & ad-
 monendo vos mutuò &c. Hæc quomodo ſine ſcriptura lectione & ſcientia
 fieri poſſunt? Nam quæ ſcripta ſunt in ſacris literis, ad doctrinam noſtram
 ſunt ſcripta, Rom. 15. 4. Neceſſo igitur eſt, ut ſcriptura ſacra legatur & do-
 ceatur, quod utiq; ſine inſtitutione fieri nequit. Tota ſcriptura divinitus eſt
 inſpirata & utilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem,
 ad diſciplinam in juſtitia, ut perfectus ſit homo Dei ad omne bonum
 opus perfectè inſtructus, ait Apoſtolus. 2. Timoth. c. 3. 16. 17. & 2. Pet.
 c. 1. 19, dicitur lux in tenebris, & in Pſalm. 119. 105. lux & via vitæ.
 Hiſce bonis, ſi ſervi cupimus, neceſſe eſt ſcholæ adeamus, & ſalutari illa DEI
 cognitione nos imbuedos & informandos tradamus. Eò, hujus rei cauſa,
 Chriſtus remiſit divitem epulonem, Luc. c. 16. 29. & adoleſcentem, Luc. c.
 10. 16. Paulus dicit. 1. Tim. c. 3. 2. oportere episcopum eſſe *διδακτικόν*
 hoc eſt, idoneum ad docendum, & 2. Timoth. c. 2. 19, qui ſermonem ve-
 ritatis ſecare poſſit, & Titum c. 1. 9, qui poſſit exhortari per doctrinam
 ſanam & convincere contradicentes. Jerem. c. 3. 10, daturus ſum vo-
 bis paſtores ex animi mei ſententia, qui paſcent vos ſcientia & intelli-
 gentia. Sine ſidei inſtitutione ſcholæſtica & artium cognitione quis prætor
 Apoſtolo illud facere poſſit? Diſcenda ſunt lingua veteres, in quibus doctri-
 na de DEO traditur. Addenda eſt philoſophiæ cognitio, quam DEI donum
 veteres Theologi etiam dixerunt. Addenda ratio diſſerendi, tropicæ locutio-
 nes à proprijs cognoscendi & diſtinguendi, notitia hiſtoriarum & antiquitatis
 conjungenda, cognoscenda judicia aliorum doctorum; ethnicorum ſcripta eto-
 iam legenda, quibus Apoſtolus hanc laudem tribuit, quod illi cognoverunt id,
 quod de DEO ſcribi poteſt, quanquam ut DEUM non gloriſicarint. Rom.
 c. 1. conferenda & examinanda omnia, & quod bonum eſt retinendum, exem-
 plo Pauli citantis quedam ethnicorum dicta: exemplo Auguſtini & alio-
 rum veterum eximiorum Theologorum: exemplo Moſis, Joſephi, Salomonis,
 Danielis, qui mundanæ eruditionem cum divina conjunxerunt: Et Chri-
 ſtus dicit ſcribam doctum præferre nova & vetera. Multa etiam ingenia
 prava inveniuntur, quæ peculantia, ambitione, & Philonenſia veritatem de-
 ſinent & corrumpunt, quantum in ſe eſt. Hiſce os obſervandum eſt, et veritas
 ab hominibus

ab horū injurijs vindicanda, & ad posteros transmittenda. Qui verò id sine ar-
 tium cognitione, quæ in scholis hauritur, fieri potest? Nisi superior aetas, majores
 sicut nostri, homines in omni scientiarū genere doctos & excellentes habuisset,
 quomodo hereticorū fallacias, technas fraudejq; aperire, explicare & quomodo
 sine differendis peritiam evertere potuissent? Egregia illa lumina seculi sui, quæ tē-
 pore, hereticorum vixerunt, tollite, tollite suo seculo Augustinū, Ambrosium,
 Hieronymum, Athanasium, Lactantium suo seculo, Cyprianum, (Iryfostomū,
 Bernhardum, aliosq; omni genere doctrinarum excultissimos viros, acerrimos
 veritatis propugnatores, quorū egregiā eruditione et doctrinā magno cum cō-
 modo usæ est Ecclesia primitiva. Hosce tollite, quomodo illa se contra Arianos,
 Pelagianos, Sabellianos, Donatistas, aliaq; monstra hereticorum defendere po-
 tuisset? Quomodo parā doctrinā ad nos propagare et transmittere? Tolle suo
 seculo Papiuanum Iurisconsultum, tolle Ulpianum, Scevolam, Paulum A-
 fricanum, Modestinum, Pomponium, aliosq; complures Iurisconsultos et
 seculi sui lumina, quam multis milibus et necessarijs scriptis careremus hodie,
 et quomodo turbulentissimis temporibus sine ejusmodi hominibus Respub. con-
 servari et continuari potuisset? Tolle Galenum, tolle Hippocratem, quomodo
 medica facultas salutaris tam exculta ad nostras manus pervenire potuisset?
 Omitto alios doctos plurimos, quos enumerare esset prolixum et fastidiosum.
 Ex quibus omnibus hoc contendo et conclusō, non potuisse doctrinam pietatis,
 justitiæ, sapientiæ, aliarumq; virtutum, sine scholis et fidelis instructione doceri,
 nec potuisse propagari ad posteros, conservari et defendi sine scholis. Atq; hæc
 causa extorsit concilio Toletano & Viennensi olim decretum de Academijs
 & bonarum artium studijs diligenter conservandis & promovendis. In scholis
 enim homines ad pietatem veram, vite integritatem & morum honestatem
 formantur. Ex scholis homines docti, sapientes, excellentes & eruditi sumun-
 tur ad ministerium Ecclesiæ & ad Reip. gubernationem. Sic in politia Judaica
 ex tribu Levi, qualiteris operam dabat, & scholas in toto territorio Reip. He-
 breorum aperiebat sumebantur iudices & reliqui magistratus. 1. Chron. 18.
 14. 15. c. 23. 5. c. 26. 29. 30. & sacerdotes & omnes ministri Ecclesiæ, 1. Chro-
 n. 6. 23. & c. seqq. Ezec. c. 7. 24. & c. seqq. Num. c. 27. 20. & c. seqq. Quod etiam
 animadvertens ille philosophus, recte dixit, cum demum fore beatas Respub. quādo
 sui docti, vel philosophi gubernarent: & sapiens indicat, Prov. c. 29. 18. cū
 non est visio, nudatur populus, qui aut observat legem, & beatū illum.
 Unde bene idem a. i. dicit, multitudinem sapientū esse orbis sanitatem. Impē-
 rator similiter in Auth. habita. C. ne fil. pro patre, experientia rerum ma-
 gistra edoctus, præclare docet, doctorum hominum scientiā totum mundum il-
 luminari, & ad obediendum DEO & magistratui informari, publica & pri-
 vata commoda promoveri & procurari. Nam quod oculum in corpore, hoc

*gymnasia & schola in regione aliqua; Et quod ratio & anima in corpore, hoc docti & sapientes in Republ. Ex hisce, status in Repub. ecclesiasticus & politicus constituitur, & hi soli ad hoc munus idonei. Sine quibus columnis duabus, uti vocat David Psalm. 75. regnum consistere non potest, sed omnia confusa & turbata erunt. Soli intelligentes & in scholis bene informati ad Reip. gubernacula apti sunt. Unde propheta ignorantiam juris obicit & exprobrat primoribus & ducibus politica Iudaica. Mich. c. 3. 1. audite primores iacob & ductores domus Israël, an non vestrum est scire ipsum jus. Ierem. c. 5. 5. ibo ad magnates ipsos. Nam ipsi norunt viam Iehovæ jus DEI sui, & c. Et Psalm. 82. 5. ignorantibus (magistratibus) & non advertentibus in tenebris ambulantis illis. dimoventur omnia fundamenta terræ. Sed præter status optimates & principes idoneos, utiles & bonos, schola etiam alios in societate politica homines utilissimos & maxime necessarios nobis prebet. Morbo quis affligitur, quis est, qui morbi causam scit, & agrotum a morbo curare potest, nisi doctus medicus, qui talis in scholis est factus? Hippocrates medicus, cum pestis universam Græciam absumeret, patriam Græciam incolumem servavit, vastissima sylvâ inflammatione, quâ aërem infectum purgavit. Consilio in rebus arduis & gravibus opus est, quis est qui illud præter doctos & sapientes dare potest? Aristoteles patriam suam consilio suo ex Macedonum hostium manu eripuit. Cicero patriam suam ex Carilina faucibus exceptam, contra conjurationem insensissimam defendit, dum patefecit & oppressit conjuratores, atq; ideo pater patriæ dicebatur. & certe parva foris arma, nisi domi consilium. . Melior sapientia, quam robur & vires. Sapient. c. 6. imò & quam fortitudo. Eccles. c. 9. Græciam tempore Xerxis regis. solus Themistocles philo,sofus ab imminente periculo liberavit, & potentissimum hostem in Persiam suam retire coegit, re infectâ. Quia de causa Xerxes dixisse legitur, se non posse gravius malum optare, nisi hostibus, quam ut dementia caperent, sapientes viros a se alienarent & expellerent. Nam, ut Salomo ait, Proverb. 11. 14. ubi non sunt prudentia consilia, ibi corrumpitur populus. Salus in amplitudine consiliorum. *Lus & controversia est inter partes dissidentes, quis est, qui jus dicere possit, nisi jurisperitus? Ideo Moyses Deut. c. 17. 8. 9. 10. 11. recte precepit, dicens: Si occulta res sit tibi in iudicio, adibis eruditos in lege Domini sacerdotes & iudices: ut consulas eos. Hi tibi indicabunt statum causæ, à quorum sententia tu ne recedito. Quis est qui solide ex verbo DEI nos instruere, in calamitatibus nos consolari, conscientia scelerum & sensu ire divina prostratos erigere possit, nisi Theologus. Hic est, ex cuius ore requiremus consilium & doctrinam pro animabus nostris. Hic animarum pastor & DEI internuntius. Hic causa DEUS populorum summus solatur apud Esa. c. 3. 9. 20. ubi propheta ait, Dabit**

bit quidem Dominus vobis panem angustiae & aquas oppressionis, verum non includetur angulo ullus docentium te, sed oculi tui videbunt doctores tuos, & aures tuae audient verbum à tergo tuo dicentium; Hæc est illa via, incedite per eam. &c. & tum dabit pluviam fementis tuae proventus, adeo ut panis terræ sit uber & pinguis & in omnibus Deus tibi benedicet, &c. ut sequitur in seqq. *Solum sacerdos Iojada* 2. Reg. c. 11. cum regnante Athalia scæmina improbatissima, misericerrimus Respub. status esset, omni religione pura contaminata & deleta, sua crudelitate, pietate & zelo, afflictissimam Remp. restituit, cultumq; divinum partim puti reduxit, collegia Levitarum, imò ipsum regem ejectum & suppressum in regno collocavit. Ita testantur omnes historie quando DEUS Respublicam benedicere voluit, eamq; florere, dedit ei homines doctos, sapientes & in scholis bene instructos & informatos. Contra quando punire voluit populum, prius bonos & doctos viros illi ademitt. Unde Iosaphat 2 Chron. c. 17. ex scholarum in regno suo restitutione consecutus est regnum pacatum. Factus enim pavor super omnia regna terrarum, quia, ut dicit textus, 'DEUM patris sui requirebat, & non mutabatur factum Israëlitarum', sed in omnes regni sui partes misit doctores, qui subditos in lege DEI informarent. Ideo huic regi confirmavit Iehova regnum in manum, & metus Iehovæ omnia regna pervasit, ne non gererent bella contra Iosaphatum, & ipse crevit valde. Sic & rex Ezechias 2. Chron. c. 33. & 31. Sumi hæc egregia commoda, quæ à scholaribus & à sapientibus viris in scholis institutis, in omnes Respublice partes dimanant. Dæ enim schola Respublice gubernatores peritos, consiliarios bonos & ministros idoneos & utiles. Ecclesie eximios episcopos, doctores, pastores, & prophetas. In Act. c. 7. legitur propheta Moses in omni sapientia Egyptiorum institutus fuisse, & Daniel propheta in scientia eruditus. Daniel. c. 1. & Apostolus Paulus ad pedes Gamabælis informatus. Philippus rex Macedonum pater Alexandri magni, ad Aristotelem, nato Alexandro filio, scripsit & sibi gratulatur filium hunc genitum sibi, atq; dicit gratias agit, non quia natus sibi esset filius, sed quia suis temporibus fuerit natus. Spero enim, dicit, ut a te edoctus & eruditus, dignus regno fieri possit. Gell. lib. 9. c. 3. Ab hoc preceptore Aristotele Alexander magnus postea etiam institutus, talis evasit, qualis exiit, hoc est, uti dicit Curtius, ut in toto regno nihil putchrius, nihilq; præclarus ipso rege Alexandro existeret. Ita omnes suos subditos sapientia, prudentia, iustitiâ & fortitudine atq; alijs virtutibus, quibus a preceptore erat informatus, superabat. Sigitur in Rep. & Ecclesia bonos duces, gubernatores & ministros cupimus, necesse est, ut scholas, in quibus tales informantur, conservemus. Ex scholis David rex pius & sapiens sibi ministros tales deiecit, ex quibus temporibus periculosissimis secum sacerdotes consiliariosq; doctos habuisse legitur.

1. Chron. c. 27. 32. 33. c. 13. 1. 2. & seqq. Iosaphat horum beneficio regnum florentissimum habuit. 2. Chron. 17. item Ezechias, 2. Chron. c. 30. Quam diu etiam Ions rex consilio Iehojada usus est in regni sui administratione et huic ille docuit, fecit rectum coram Iehova. 2. Reg. c. 12. At hoc mortuo defecit, et misere poitea a feris interceptus perijt. Quam diu etiam Ziacharias regem Haxiam informavit et iustitiam, recte et pie vixit: et Iehova eundem secundavit, ut habetur. 2. Chron. c. 26. 4. 5. 6. Quam diu rex Salomo viros doctos, pios et sapientes habuit, eorumque consilio usus est, regnum florentissimum habuit, sed conversus postea ad idola, regnum filio Rehabeam turbatum et afflictum reliquit. Esdras post reditum et captivitate Babylonica Rempo et Ecclesiam Iudeorum restauraturus, quid agit? Primò omnium sacre scripture libros inquisivit et collegit, poitea scholas et synagogas instituit et aperuit. Sed exemplis quoque aliorum rem illustremus. Carolus magnus, quod collapsas Scholas et Adamius erexerit, magni nomen est consecutus. Saron Gallorum rex, cum ferociam Gallorum vincere non posset et in officio contineretur, publica gymnasia introduxit, quibus ferocia ingenia mitigavit, et ad humanitatem traduxit. Schola enim est institutio liberalis, qua mollis mores, nec finis esse feros. Ideò Cicero alibi, nihil, ait, hominum vitæ datum melius, quàm illa mysteria, quibus ex agresti immanique vita exulti ad humanitatem traducti sumus. Bonarum enim artium philosophia, urbes peperit & belluinos dissipatosque homines conjunxit in unum locum: atque inventrix legum, morum & disciplinæ magistra fuit. Iulius Cæsar ex Agypto insignes mathematicos in Italiam adduxit, Augustus Octavianus hujus successor, juventuti preceptores optimos constituit. De Nerva & Trajano idem refert Dio. Hadrianus etiam Scholas et Bibliothecas plurimas instituit. Quos omnes tamen in eadem causa superant Constantinus et Theodosius, ut refert Nicephorus: libro 10. capite 52. & libro 14. capite 3. Carolus IV. Romanorum Imperator in Scholam Pragensem aliquando ingressus, cum disputantes Philosophos per horas quatuor audivisset et purpurata cena tempus adesse dicere respondit: Mihi tempus minimè: Nam cœna mea hæc est, ut testatur Crantzius libro decimo Vandalicæ. Alphonsus Arragonum rex sepius lectionibus professorum interfuit, ut testatur Panormitanus lib. 1. de rebus gestis ipsius. Ludovicus XII. Gallorum rex potentissimus, Ticini Iasonis jurisconsulti auditorium ingressus, scholasticis silentium indixit, atque ipse immixtus consedit et docentem Iasonem per horas audivit. Post lectionem verò sibi à latere comitem Iasonem esse voluit recto capite, quem toga aurea donavit. Narrat Bodinus, quod Selimus Turcarum imperator, commentaria Cæsarum primus in vernaculam linguam transferri curaverit, ex usu bellandi arte instructus, magnam A-

frico

frica et Asia minoris partem, cum majorum imperio conjunxerit. Artaxerxes rex Persarum Hycanum p. affecto Heliesponti scripsit, ut Hippocratem medicum, quibuscumq; posset fieri, premijs, in familiam suam invitaret. Et alia exempla plura refert Chassan in Catalog. glor. mundi, considerat 7. parte 10. Quid dicam de eximjs privilegjs quibus studiis bonarum artium ob insignem earum utilitatem imperatores ornarunt? De hisce privilegjs & immunitatibus licet videre titulo C. de profess. & medic. tot tit. C. de piscopis & Clericis, titul. de sacrosancta Eccles. Novell. 5. 6. 7. 8. 9. 11. 46 Imprimis vero de docentium & discipulorum privilegjs Imperatorum constitutiones extant in l. 3 l. 5 l. 8 C. de profess. & medic. l. 8. §. 4. l. 6. l. 11. de muner. & honor. Novell. 131. apud Horat. Luc. de privilegijs studiosorum. Petrus Gregorius lib. 3. cap. 7. lib. 13. c. 20 lib. 18. c. 7. de Republ. qua privilegia etiam in sacra scriptura approbata videre licet. Exod. cap. 30. 22. & seqq. Num. cap. 1. 47 49. 5. lib. 3. Esdr. cap. 8. 24. 25. Hac eximia & magna privilegia tot Imperatores & pij magistratus, docentibus & discipulis nunquam irribuissent, nisi schola conservare Ecclesie & Reipubl. maxime interesset. Rem enim magnam ob utilitatem & necessitatem suam, homines sapientes in pretio habere solent. Ideoque Ecclesia inter gravissimas calamitates privationem scholarum & synagogarum in Republ. refert, cum ita conqueruntur p. ym Psalmo 74. 7. immiserunt ignem in sanctuaria tua, dejicientes in terram profanarunt tabernaculum nominis tui. incenderunt omnes synagogas DE I fortis dejicientes in terram : insignia nostra non videmus. Non est amplius propheta, neque est apud nos, qui sciat usque quod. Ezechiel propheta cum poenam & iram DEI declarare vellet. c. 7. 26 dicit: Erumna superveniet ærumnæ: desiderabunt visionem à propheta, & lex peribit à sacerdote, consiliumq; a senibus. Salomo Prov. c. 19. Vbi non est propheta, inquit, dissipabitur populus. & L. fa. c. 3. 2. 3. & seqq. miserimus Reipubl. status describitur, ubi nulli doctores & præsides 2. Chro. c. 15. 3. dies multi aguntur i traëlitis sine Deo vero, & sine sacerdote docente ac sine lege. Amos c. 8. 11. 12. 13. c. 9. 11. 12. & seqq. Fundamenta terre dimoveri ignorantibus & non animadvertentibus malis & impijs magistratibus conqueritur Psalms Psal. 82. 5. Sed ad nostra secula nos convertamus. Quando Ecclesia Romana ad tantam defecit barbariem doctrine, morum & religionis? Nimirum, postquam schola aut penitus neglecta fuerunt, aut sive barbara sive barbarum literis corrupta. Qui præterea maxime Ecclesie & Reipublice nocuerunt? Illi sive, qui scholas honestarum artium deleverunt; sicuti Julianus Apostata, cum maxime nascisse legitur, quando scholas bonarum artium clausit Christianis, & Antiochus quando

scripturam sacram veteris testamenti abolere voluit. I. Macchab. c. 1. § 9. Contra, qui optime de Ecclesia & Republ. meriti sunt? Omnium iudicio vis, qui hospitia ecclesie & scholis praeberunt. Adhuc est ob oculos exemplum Germaniae: in hac simul cum bonis artibus & disciplinis, patrum nostrorum memoria studium sacrarum literarum etiam restitutum & integritas cultus divini & veritas, quae sub Papatu in regno tenebrarum per multos annos pressa corruptaq; erat. Nimirum, ut deletis, vel neglectis scholis, nulla Respublica staret, aut stare poterit, sic excultis illis regna florentissima plurima exciderunt. Quid aliud diluuium induxit in primo illo saeculo, quam quod nulla cura haberetur institutionis & scholarum. Unde homines profani, impij, athesi, & obbrutescentes, pauci haec sibi attraxerunt. Quid aliud Iudeis perniciem & deportationem Babyloniam attulit? quid clades & alias calamitates illis peperit, nisi quod Lev. ca. & sacerdotes, & totus populus officium suum in docendo & discendo neglexissent? Nam si sapientum & doctorum hominum multitudine est orbis sanitas & oculus: horum defectus & ademptio, quid aliud, quam morbus et caecitas? Si doctrina scholarum est officina pietatis & virtutum, seminarium Respublicae & Ecclesiae, quid aliud privatio harum, quam athesmus, epicureismus, & regnum tenebrarum? Homo sine literis & scientia, iuxta mentem comparatur, Psalm. 49. & 32. Unde Diogenes videns divitem literarum ignarum, sedentem super lapidem, dixit: lapis super lapidem. Si enim doctorum hominum scientia mundus illustratur, quid aliud imperitorum ignorantia, quam mundi obscuratio? imperito homine nihil iniquius. Et caecus caci dux si est, nonne ambo cadent in foveam? sed non est opus, ut rem manifestam ob oculos positam amplius declarem.

Venio igitur ad antiquitatem scholarum, de qua secundo loco dicere constitueram. Hanc cum ex fide dignis testibus probare cupiam, eam nullo alio ex fundamento melius & certius, quam ex sacra scriptura, quae omnium historicarum antiquissima & certissima est, demonstrari posse arbitror. Videamus ergo, quid de schola sacra scriptura nobis tradiderit: Haec, ut dilucidius fiat, tres temporum periodos mihi hac in causa observandas esse existimo. Nimirum quisquam scholarum status fuerit a tempore mundi conditi, usque ad tempora Iudaeorum & Regum. Deinde, qualis sub Iudicibus & Regibus pollicita Moysae, usque ad Christi adventum. Et denique, qualis sub Apostolis & primitiva Ecclesia: ad haec nostra usque tempora. Nam, non eadem in his omnibus scholarum ratio fuit, & status idem. In prima periodo, quam dixi, schola & exercitii pietatis & bonarum artium pauci eaq; magna ex parte privatae fuerunt. Nam cum exigens hominum numerus illo tempore esset, ex usque pauci studiosi pietatis, iustitiae, virtutum, quorum scholas plures usque publicas aperiri & constituere necesse fuit, aut etiam plures constitui poterunt?

tuerunt? uti postea hominum numero aucto & mundo repleto? Sed videamus
 tamen, quae illo tempore primi seculi pietatis, iustitiae aliarumque virtutum ex-
 ercitia, quaeq; illarum officina extiterint. Schola prima domestica & privata
 fuit in domo Adams, in qua de fide et nascituro Christo Abel institutus fuit
 uti colligitur ex c. 11. ad Hebraeos, et post hunc frater eiusdem Seth, quo tem-
 pore (testante scriptura) nomen Iehova publice praedescari et invocari ceptum
 est. Gen. c. 4. 26. Abel vero, de quo dixi, quomodo sine fide meliorem hostiam
 DEO offerre potuisset, quam Cain? Et Seth cum familia DEVM incognitum
 qui invocare potuisset? cognoscere vero eundem DEVM sine privata domesti-
 ca institutione et scholis pietatis, quomodo homines natura caci potuissent?
 Fides enim non nobiscum nascitur, sed ex auditu verbi DEI et institutione ge-
 neratur. Rom. c. 10. 14. nec animalis homo est capax eorum, quae sunt spiri-
 tus. Fuisse ergo scholam tempore Sethi iuxta in familia illa colligimus.
 De posteris Sethi idem legimus. Nam Noah post diluvisum holocausta et odo-
 rem gratum DEO exhibuisse, constat ex c. 20. 21. Postea et Abraham in sua
 familia scholam habuit. Nam ex patria sua Ur-Chaldaeorum profectus, cir-
 ca Bethel Iehova legitur altare edificasse et nomen Iehove aliquoties invocasse.
 Gen. c. 12. 8. c. 13. 4. 18. &c. 15. 9. 10. 11. De huius Abrahami institutione
 DEUS testimonium ferens in c. 17. Genes. dicit, Ego sum Deus omnia
 potens indefinenter coram me ambula, & esto integer. Quo tempore si-
 gnum foederis circumcisum accepit, et praeclarum illud testimonium, quod
 legitur c. 18. 19. Nam ego, dicit Iehova, agnovi Abrahamum, ut cum
 praecipit filiis suis & familiae post se, etiam observent viam Iehovae,
 exercendo iustitiam & jus, utque praestet Iehova Abrahamo id quod
 promisit. Quid hic apertius de juventutis fidei institutione dici po-
 tuit? quid expressius de institutionis huius propagatione ad posterum?
 Scio, inquit Iehova, quod praecipiturus sit filiis suis & familiae suae post
 se, eamque instituturus in viis domini. Nam volebant patres totam suam fa-
 miliam erudire ut colligitur ex Ioh. c. 4. 53. Act. c. 10. 2. 24. 33. c. 16. 33. Tem-
 pore Adams et Sethi scholam fuisse ac necessariis causis colligimus: hic vero
 tempore Abrahami existisse scholam et juventutis institutionem, aperto testi-
 monio evicimus. Haec Abrahami institutio pia familiae et domesticorum, repe-
 nitur, cap. 20. 17. c. 21. 33. c. 22. 14. 15. & seqq. c. 24. et commendatur ite-
 rum in c. 26. 3. quam huius filius Isaac a patre acceptam, continuavit et po-
 steris suis tradidit, ut videre licet Gen. c. 25. 2. c. 26. 25. c. 28. 1, 2, 3, 4. Quid
 nunc dicam de Iacobo, Isaacii successore et filio? Hic similiter exercitia pietatis
 à patre accepta, toto vitae suae tempore coluit et liberis suis tradidisse legitur,
 Gen. c. 28. 18. et seqq. c. 31. 11, 12, 13, 14. c. 33. 20. c. 35. 1, 2, 3, 4. et seqq.
 ubi prolixè Iacob liberos et uxores totamque familiam suam de DEO instituit.

16
 cultu docuit eamq; institutionem repetijt, c. 46. 1. 2. c. 48. c. 49. ubi liberos suos congregatos docuit de rebus gravissimis futuris. Atq; hæc privata domestica schola & institutio in familia Abrahami continuata & quasi per manus transmissa fuit ad posteros ejusdem per annos quadringentos, & usq; ad natiuitatē Moysi & liberationem atque migrationem populi ex Ægypto, durauit. Atq; sic ex Iacobi schola, posterorum Iacobi scholam, quæ fuit in Ægypto, ingreditur, quæ nos delectet in secundam periodum temporum, schola scilicet populi Israëlitiçi anteq; & uiuentis sub iudicibus & regibus. Qui ergo scholarum status fuit in hac periodo? In Ægypto quidem scholæ fuerunt privata & domestica, quas quislibet in familia & domo sua exercebat. Post Iacobum quidem Ioseph in Ægypto, fratres suos & totam familiam de uoluntate & exitu populi Israëlitiçi ex Ægypto docuit, ut habetur Gen. c. 50. 23. Post Iosephum quilibet tribus in sua familia scholas habuit, eo usq; quo DEUS Moysen & Aaronem legis & uoluntatis sue interpretes & internuncios publicos excitauit, qui postea docendi munus ex mandato DEI susceperunt. Nam cum populus Israëlitiçus mirum in modum auctus esset, quomodo prior domestica privata institutio sufficere potuit? Ergo ipsa populi Iudaici aucti utilitas, necessitas & DEI gloria institutionem publicam desiderauit. Hæc ergo publica institutio primo, ut dixi, Moysi & Aaroni a DEO ipso fuit commendata. Postea uero, cum nec hi duo sufficerent, totis tribus Leuitica, uti apparet ex Exod. c. 8. c. 4. c. 5. & seqq. c. 13. c. 28. & seqq. Moyses igitur & Aaron primi populi doctores publici, suos discipulos & totum populum instituerunt & docuerunt de agno paschali, ut habetur Exod. 12. Deut. c. 4. 14. de manna, Exod. 16. de consecratione primogenitorum, c. 13. de liberatione facta, c. 15. de iustitia et de iudicijs, c. 18. de Decalogo, c. 20. Prescripserunt quoq; leges ceremoniales, de cultu uino, Exod. c. 28. & seq. similiter leges iudiciales politicas & iura docuerunt. Hoc est, ut summam dicam, Theologiam & Iurisprudentiam tradiderunt. Hoc leges, quas dixi, & præcepta, quæ literis consignata nobis reliquerunt, luculenter docent. Quæ, o enim, de quibus rebus alijs, quam de theologia & iudicijs loquuntur? Sed audiamus de hac re qua extant testimonia sacra. Deut. c. 4. 14. mihi, ait Moyses, præcepit Iehoua, tempore illo docere uos statuta & iudicia, ut exerceatis ea in terra, quò moritururi estis & c. 5. 1. Hæc est lex illa, quam proposuit Moyses filiis Israël. & uers. 7. & passim alicubi. Quis igitur amplius, cum mandatum DEI de docendis & instituendis Israëlitis extet, deq; doctrina ab ipsis tradita constet, de scholis eorundem publicis dubitabit? Quasi scilicet institutio sine schola, docentes sine discipulis, præceptor sine discipulo esse, aut intelligi possit? Expressiora Dei mandata de domesticis scholis instituendis requiritis? Expressiora Deut. c. 6. 6. & erunt, ait Iehoua, præcepta ista quæ ego præcipio tibi

tibi hodie, in corde tuo: eaque acutè ingeres filiis tuis, ac loqueris de
 iis cum sedes domi tuæ, cum ambulas per viam, cum cubas, cum sur-
 gis, & seqq. & c. 4. 1. c. ut, ait, discant illi timere me, quibuscunque die-
 bus victuri sunt super terram: & doceant filios suos. & cap. 6. 20. dicit
 Moles, cum interrogaverit te filius tuus posthac, dicendo: Quid sibi
 volunt testimonia, statuta & judicia illa, quæ præcepit Deus Iehova
 noster vobis? Dices filio: Servi eramus in Egypto, &c. & præcepit
 nobis Iehova exercere omnia statuta ista, timendo DEUM Iehovam
 nostrum, & quod Exodi cap. 12. 24, & seqq. & Deut. c. 11, 19, repeti-
 tur. Præterea, ait, docebitis ea filios vestros, loquendo de eis, quum
 sedes domi tuæ, cum incedis per viam, & cum jaces, & cum surgis.
*Publica igitur Schola Israël: i. e. primi doctores fuerunt Moyses & Aaron,
 cum interim privata schola domestica ab yisdem non sublata, sed confirmata
 fuerint. Sed cum hi duo publici doctores, in tanta populi frequentia & turba
 sufficere non possent, suscitavit utilitas & necessitas, ut plures tum schola publica
 diversis in locis, tum doctores & scholarchæ plures constituerentur. Doctorum
 illorum quidam ordinarij fuerunt, ut Levite, seu tota tribus Levi, uti dixi.
 Quidam etiam extraordinarij à DEO excitati, quando Levite non faciebant
 officium. Tales fuerunt propheta. De singulorum horum officio docendi in
 scholis & synagogis & ecclesijs extat, Levit. cap. 10, 11, ubi DEUS de Levi-
 tis præcipiens, ait, Vinum, vel potum inebriantem ne bibito, tu aut filii
 tui, quando ingressuri estis tentorium conventus ad discendum
 inter sacrum & profanum, ad docendum filios Israël omnino illa sta-
 tuta, quæ edixit Iehova per Mosem, & Ezechiel. cap. 44 & Malach.
 c. 2. Sacerdotis labia, ait, custodient scientiam, & legem requirent ex
 ore ipsius, quia angelus Domini est. & Agg. c. 2. & Deuter. cap. 18, 5.
 Quia eum selegit Iehova ex omnibus tribubus, ut constanter admi-
 nistret in nomine ipsius, ipse & filii ejus omnibus diebus. Deut. c. 17,
 8. Si occulta reserit tibi, &c. Surges & ascendes ad locum quem ele-
 gerit Iehova Deus tuus, & adibis sacerdotes, Levitas, vel summum
 judicem, qui erit diebus illis, ut consulas eos, & indicent tibi statum il-
 lius ei, & observabis, ut facias secundum ea, quæ te docuerint. Levi-
 te hi, ut melius & majori cum fructu docere possent, passim in tota terra & re-
 gno Israël suas urbes cum suburbanis habuerunt. Num. c. 35. Jos. c. 21, 2,
 41. in quibus urbibus, quarum erant quadraginta octo, suas scholas, & Acade-
 mias & synagogas Levite habebant, & publice docebant: postea vero in sin-
 gulis civitatibus, in Synagogis Levite Mosem & prophetas docebant, Actor.
 8, 21, & c. 13. Sic uti & Christum postea totam Galilæam & Iudæam trans-
 iisse & in synagogis illarum docuisse constat, Matth. c. 4, & c. 9, c. 12, & c. 13.*

Amplissimos quoq̄, proventus, decimas, censusq̄, à singulis tribubus Levitæ habebant, ut nimirum liberati curis & mundi negotijs, liberius & commodius docendi muneri & studio juvenenti vacare possent. Siquidem nemo qui militat, vite hujus negotijs implicatur, 2. Tim. c. 2, Levitarum horum quidam discabant, quidam docebant, hoc est, quidam discipuli, qui iam doctores erant. Discipuli & theoretici incumbant theoria & studijs legis, usq̄, ad annum vigesimum: ab hoc usq̄, ad trigessimam aetatis annum, erant intermedij: post trigessimum verò annum subirent practici & ad munus docendi in synagogis & scholis, vel officia illa ecclesiastica admittebantur, ut patet ex Num. c. 4, 3. c. 8, 24, 1. Chro. 23. 26. ubi lun. E. fr. c. 3. 8. Quidam etiam ex ijs populo publice prelegebant scripturam, eamq̄, interpretabantur, Nehem. c. 8, 3, & seqq. c. 9. 3. 4. Matth. c. 23. 1, 2, & seqq. 2. Chron. c. 17. 7, 8, 9, ubi pius rex Iosaphat anno tertio imperij suis legitur misisse per universam Indeam, qui in singulis civitatibus docerent & erudirent populum in synagogis. Sed cum Levitarum horum docentium in synagogis & ecclesijs ingens esset numerus tempore Davidis, idè David, & post eum Salomo, ordines horum ministrorum & docentium constituit: eosq̄, in classes 24 redegit, atq̄, distincta eorum munera tradidit in synagogis & templo Hierosolymitano, ut constat ex 1, Chron. c. 23. c. 24. c. 25, c. 27, 2. Chron. c. 8, 26. c. 23. 8, c. 29, 25, & seqq. quæ classes & ordines Levitarum usq̄, ad adventum Christi remanserunt, ubi apparet ex Luc. c. 1. 2, 8, 2. Macch. c. 10, 6, 7, 1, E. fr. c. 3, 4, 5, 6, c. 6. 18, Neh. c. 12. 44, etiam in captivitate Babytonica, Daniel. c. 1, & post reditum in patriam Hierosolyma, Hel. c. 1, 1, 2, c. 3, 2, 4, c. 5. 2, c. 7, 6, 10, 25. c. 9, Nehem. c. 5. c. 7. c. 8, 9, 10. Sed quid de extraordinarijs doctoribus, prophetis dicemus: Hosce etiam ecclesiarum synagogarum & scholarum doctores & moderatores fuisse, constat argumento illorum quæ dicuntur in Act. c. 13, 1. & 1. Cor. c. 14, ubi Apostolus dicit, qui prophetat, hominib. loquitur ad edificationem & exhortationem, & consolationem, 1. Cor. c. 12. 28. Eph. c. 4. 13. 1. Cor. c. 14, 1, 3, 29, 30. Esa. c. 1, 1. Sic Samuel propheta ex institutione summi sacerdotis Hel. 1, Sam. c. 1, 25, 26, c. 3, 1, 2, scholarum & ecclesiarum egregius doctor suo tempore exiit sub primo rege judaico, uti habetur in 1. Sam. c. 3. 20, 21. c. 7. 2 & seqq. c. 14. 15, 16, & filios à se eruditos iudices constituit, cap. 8. 1, 2, & seqq. atq̄, scholam prophetarum, hoc est, discipulorum, instituit & habuit celebrè, cui ipse præsuit in Najoth, 1. Sam. c. 19, 20, 21, & seqq. Hoc tempore, nimirum sub regibus, alia plurima collegia prophetarum, & discipulorum discentium exiisse, probari potest ex 1. Sam. c. 10, 5, ubi dicit Samuel ad Saulem, scilicet, ut occurrat turba prophetarum de descendentiis de illo excelsis, & versu 11, & seqq. & ill. c. 19, 20, & sequentibus, cap. 18, 9, capite 22, 11, 12. 2. Sam. capite 7, 3, 4, 5, & seqq. c. 12, 1, Regum c. 13, 1, 2. Prophetarum vero spirituales,

quid

quid aliud, quam studiosi legis Dei, Theologiae & juris, seu legis moralis, ceremonialis & forensis, seu judicialis fuerunt? Hoc enim aperte colligitur, imò probatur ex 1, Corinth. c. 12, c. 24, Act. c. 2 17, Atq; eo tempore vulgò dicebatur; Etiam Saul inter prophetas, hoc est, inter discipulos? 1, Sam. c. 10 11, 12, Post Samuelem eisdem scholis, collegia synagogarq; reveras fuisse sub sequentibus regibus constat ex 1, Regum c. 18, 13. ubi t. Iob. ad. a. ad Eliam prophetam et collegio prophetarum praefectum. Nonne inquit indicatum est domino meo, quid fecerim, cum occideret Iesabel, prophetas, ut occultravi è prophetis Iehovæ centum quinquagenos viros in una spelunca? Egregium ianostuam pyssim huius H. badia in scholis earumq; discipulis ad seminarium Ecclesiae & Reipublicae conservandum, occultandis et defendendis? Exempla plura alibi leguntur: imprimis verò 2, Regum c. 2, 5. accedentes filii prophetarum, qui agebant Ierichunte, &c. versu 7, quinquaginta viri è filiis prophetarum euntes constituerunt è regione populi & versu 15, 16, 17. & rursum capite 4. 1 2 & sequentibus 38, 39, capite 6, 1, Dixerunt, ait textus, filii prophetarum (qui scilicet discendi causa Eliæ adhærebant & discipuli erant, quales etiam ab Apollolo t. li dicuntur ad Galatas & Corinthios, & Esaiæ capite 8 16, 18) Ecce, iam hic locus, ubi nos confidemus, coram te angustior est, (hoc est, auditorium, in quo nos doces, est angustius) quam ut nobis sit satis. Abeamus quæso ad Iordanem, ut accipientes inde quisque tignum unum, paremus illic locum, ubi habitemus, & c. 0. Elysa. vocato uno ex filiis prophetarum, dixit &c. & versu 4. Abiit itaque puer ille propheta Ramotas Gilhadis. Quid Amos de se dicat, ex capite 7. 14, constat; Non eram, inquit, propheta, neque filius prophetæ: sed bubulcus eram, perquirens sycomora, cum adsumpsit me Iehova. & dixit mihi, Abi prophetato apud populum meum. Extant exempla plura. 1, Chron. c. 15, c. 16, 22. 1, Regum c. 2. 26, 27, Esaiæ c. 49. 23, & c. 8, 16, 17, c. 54, 15, & passim alicubi.

Porro in Levitarum Synagogis, collegiis & scholis, quid aliud à doctoribus et professoribus illis sanctis, quam artes liberales discendis traditas fuisse dicemus? et quid aliud illo tempore scholas, quam officinas pietatis et virtutum et seminarium Ecclesiae et Reipubl. fuisse existimabimus? Mandatum siquidem Moysi DEUS dederat, de docenda lege, quæ est moralis, ceremonialis, vel judicialis. Fuerunt ergò Scholæ et Synagoga illa Theologica et iuridica: in quibus etiam quæ nunc philosophica vocantur, tradebantur. De hac doctrina testantur omnes libri Moysi, iudicium et Regum et Prophetarum, in quibus partim theologia, partim iuridica, partim politica, partim philosophica tractantur et discendis inculcantur, et de quibus consultare Doctores dubitantes iubebantur. Sic enim habetur Deut. cap.

17, 8, Si (dicit ibidem Moses.) occulta res erit tibi in iudicio ferendo inter cædem & cædem, inter litem & litem plagam et plagam, rebus cōtroversis intra portas tuas; tunc surgens ascendens ad locum quem elegerit Iehova Deus tuus, et adibis sacerdotes Leviticos, vel ad summum iudicem (scilicet prout causa ecclesiastica, vel civilis est) quid erit diebus illis, ut confulas illos et indicent tibi statum illius iudicii, et observabis ut facias secundum omnia, quæ docuerunt te. *Facultatem quoque interrogandi placide et verecunde de ijs que intellecta satis non erant, et respondendi, omnibus qui volebant datam in hisce Synagogis, apparet ex Luc. c. 2. 46, et 1. Corinth. c. 14, et tot locis, in quibus discipuli Christum interrogasse dicuntur. Ex Scholis igitur Hebræorum prodibant Theologi, jurisconsulti et alij viri docti. Politicos quoque suos egregios illam aetatem habuisse constat ex tot testimonijs, quot in politicis pro præceptorum illustratione adduximus. De egregijs Ecclesia iudaica doctoribus, qui illo tempore floruerunt et iureconsultis, qui lites et controversias inter disceptantes litigantes dirimebant, res est notior, quam ut exemplis probem. Nec dubium est, aetatem illam suos medicos, phisicos, aliosque doctos viros habuisse, quod tot locis probatur quot Danaus in suis commentarijs ethycis et phisicis ex scriptura adducit. Nam licet veteres illi prophetarum auditores præcipue discerant oracula cœlestia et legem moralem, ceremoniam et iudicalem, tamen alias quoque artes adiungebant. Discerant aliquid de natura rerum, quarebant historias, musica et medicina studiosi erant, ut exemplis excellentissimorum medicorum et musicorum illius seculi comprobari potest. Theologos et jurisconsultos ex hisce Scholis ad officia publica sumptos constat ex 2. Chron. c. 19. 8. 11. 1. Chron. c. 18. 14. 15. 16. Psalm. 122, 1. Reg. c. 4. 1. 2. 3, & seqq. 2. Sam. c. 9. 2. 3. 4. c. 20. 23. 24. 25. Ezechiel. c. 7. 24. & seqq. ubi Iun. Num. c. 27. 20. 20. 22. Posteriori seculo, tempore Christi, Theologi pharisæi, Iurisconsulti vero scribae, utriusque legiferi & legis interpretes (Lucæ c. 11. 45) appellabantur, ut passim apud Evangelistas videre licet. Ut igitur conclusam hanc periodum, qua fuit sub regibus usque ad Christum, certum est ex sacris, scholis ordinariè præfuisse Levitas, quorum successio perpetua & continua fuit, præfuisse etiam extraordinariè a DEO excitatos prophetas plures, ex quibus primus (quod sciam) fuit Sammel, post quem floruit Nabsan: deinde Abias Silonites, sub Salomone & Ieroboamo. Hunc sequutus est Ananias, Ase tempore. Sequenti tempore excitatus fuit Elias, qui cum diu res maximas gessisset, antequam a DEO in cœlum euectus esset, successorem Elisam delegit. Elisæus annos septuaginta circiter docuit, & scholas aperuit in populo DEI. Hunc Elisæum vidit Esæus adolescens: Esæus Ieremias: Ieremiam Daniel: Daniele Zacharias: Zachariam Esæus & Nehemias: Nehemiam Onias, celebratus in ecclesiastico. Aliquanto*

post

post hunc secuta sunt tempore *Macchabeorum*. eorumque bella: quo tempore
 vixit *Marathias* sacerdos, qui legis divina assertor exiit. Aliquantio post
 fuerunt *Simeon* & *Zacharias*, quorum mentio fit in *Luc. c. 1*. Deinde *Iohan-*
nes Baptista, qui suos discipulos ad Christum misit. *Iohan. c. 1, 28. Matth.*
c. 11, 2. Post quem Christus docere cepit & discipulos habere, in quo peruenio
 ad penultimam periodum, scilicet, ut dicam, quae schola pietatis & iustitiae offi-
 cina extiterit tempore Christi & Apostolorum. Hoc igitur tempore, duorum
 generum schola fuisse leguntur: una Iudaorum, quae erat Phariseorum, in qua
 Moysi scripta & prophetae explicabantur, quamvis non semper dextere. ut
 constat ex Christi refutatione, *Matth. c. 5, Luc. 18, c. 6, 14, Iohan. c. 5, 7, 9.*
Matth. c. 9, c. 23, c. 12, & passim aliis in locis, qui leguntur Doctores & Scribae.
vocantur. Luc. c. 5, c. 7. Matth. 22. Altera Schola erat Christi & post hunc
 Apostolorum. De Phariseorum scholis & discipulis, extat testimonium apud
Matth. c. 22, 15, 16, ubi Pharisei suos discipulos e scholis suis mittunt ad
Christum, & apud Iohan. c. 3, 10, ubi Nicodemus dicitur fuisse doctor in
hisce Phariseorum scholis, sicuti & Gamaliel Actor. c. 22, Paulus fuitur,
se in schola Gamalielis condiscipulos suos superasse, Galat. c. 1, & Timotheus
Pauli discipulus dicitur, 2, Timo. c. 3, 1. De Zacharia & Simeone, Lucæ c.
2. In hisce utrisque scholis Moyses & Prophetae, hoc est, lex moralis, forensis, ju-
dicialis & ceremonialis, una cum historiis legebantur & explicabantur a Pha-
riseis & scribis, doctoribus, & Apostolis, ut liquet ex plurimis testimoniis,
Matth. c. 4, 23, c. 6, 2, 5, c. 23, 6, Actor. c. 13, 14, & seqq. ingressi, dicit, sy-
nagogam, die Sabbathorum secebant: Post lectionem autem legis &
prophetarum miserunt principes synagogae ad eos, dicentes, Viri fra-
tres, si quis est ex vobis sermo exhortationis ad populum dicite, & c. &
c. 15, 21, Moyses inquit, a temporibus antiquis, habet in singulis civita-
tibus, qui cum praedicant in synagogis, ubi per omne sabbatum legi-
tur, c. 19, 1, Ingressus Paulus synagogam, cum fiducia loquebatur per
tres menses, disputans & suadens de regno Dei, Actorum c. 20, 7, V-
na sabbathorum cum venissemus ad frangendum panem, Paulus
disputabat in mediam noctem, & c. Quid dictus hisce clarus de scholis dici
poterat? Quid gravius, quid melius? Nimirum piissimi & doctissimi homines.
scholas frequentarunt, ibique, se in pietatis studio exercuisse, disputa-isse, aliosque do-
cuisse, vel didicisse leguntur. Fecit hoc Christus salvator nostris. Fecerunt hoc
Apostoli. Fecerunt hoc per omni tempore. Quo suo exemplo, quid aliud docere
voluerunt, quam scholas pietatis honestarumque artium omni studio nobis fre-
quentandas esse discendi causa? De Christo adolescente 12, annorum legitur
Lucæ c. 2, 4, 6, invenit illum sedentem & docentem in medio doctorum, au-
dientem & interrogantem eos, sicuti & alibi, in scholis hisce docuisse, Matth. c.

4. c. 9 c. 12 Luc. 6. & Luc. c. 4. 15. 16. 17. legitur, ubi Christus docuisse in synagogis ipsorum et die sabbathi in synagoga ingressum dicitur, & surrexisse, ut legeret, daturusque fuisse librum prophetae Esaiæ, ex quo multa egregia, magna cum admiratione auditorum explicasse dicitur. Quia, quod alibi Christus de Pharisæis & Scribis testatur? Dicit hoc, in cathedra Moysi, hoc est, in scholis & synagogis sedere & docere, Matth. 23. 1. 2. 3. Hæc in n. in scholis cathedras superiores et inferiores, quas discentes & docentes & conferentes inter se occupabant, uti constat ex Matt. d. c. 23. 6. Erant & Archisynagogi, Matt. c. 9. Ergo mos ille docendi et discendi in scholis illo tempore institutus, et a Moise ante observatus fuit. In hisce scholis Iudeorum, sicut in templo legitur etiam alibi Christus docuisse. Matt. c. 26. 55. Marc. c. 4. 49. c. 6. 2. Ad hæc scholis fratres epulosque discere cupientes, Abraham remisit. Habent inquit, Luc. c. 14. Mo. et prophetas, ab hisce instituantur, ne veniant in hunc locum. Centurionem alibi Iudei commendant ob hoc quod synagoga ipsi edificaverit. Luc. c. 7. 5. Matth. c. 4. 23. c. 6. 2. 5. c. 23. 6. De schola et discipulis Christi et Iohannis Baptista quid dicemus: De Iohannis schola et discipulis extat Iohan. c. 1. 28. Matth. c. 11. 2. De Christi discipulis testatur Iohannes Iohan. c. 4. 1. 2. Nam dicit: Ut ergo cognovit Dominus, Pharisæos audivisse ipsum plures discipulos facere & baptizare, quam Iohannes: quanquam Iesus ipse non baptizabat, sed discipuli ejus. Nec duo decim tantum Apostolos Christi discipulos fuisse putandum est, ac quibus testimonium extat apud Matth. c. 10. 2. c. 4. 18. & seqq. c. 16. 1. Marc. c. 2. 14. 15. 23. sed plures alios eandem habuisse testatur Lucas c. 10. 1. Post hæc autem (dicit) designavit Dominus etiam alios 70. misitque eos binos ante faciem suam in omnem urbem & locum, quo futurum erat ut ipse veniret, & seqq. & verl. 17. Sed prolixus essem, si omnia quæ extant, de scholis Christi et fidelissimi institutione, vellem adducere. Vide relictæ Matthæ c. 11. 1. c. 12. c. 13. 10. 11. 16. 36. Marc. c. 7. 17. Luc. c. 9. 45. Ioh. c. 2. 19. 22. c. 12. 16. c. 13. 7. 33. 36. c. 16. 12. 17. et totam historiam vite Christi. Atque hoc docendi officium, hoc est, Scholæ, Christus post ascensionem suam discipulis Apostolis demandavit, ut habetur Marci capite 16. 14. 15. 16. & sequentibus. Matth. capite 28. 19. Quod egregie quæritur: Apostolos præstitisse, passim in actis eorundem probatur: imprimis Actorum capite 15. Moses ab antiquis ætatibus habet, qui ipsum prædicent in synagogis in singulis civitatibus. capite 13. cap. 15. c. cap. 20. 7. cap. 6. 9. cap. 22. cap. 18. cap. 14. & testantur abinde etiam Apostolorum horum scripta nobis relicta. Constat ergo hunc docendi & discendi morem antiquum a majoribus per manus posteris traditum, sicuti & Matthæi cap. 23. dicitur. Proferam unum atque aliorum locum ex plurimis. Actorum cap. 17. verl. 2. dicit Lucas: Venerunt Thessa-

Thessalonicam, ubi erat synagoga Iudæorum, secundum consuetudinem autem (ubi rursus observandum quod dicit per consuetudinem,) Paulus introivit ad eos & per Sabbathata tria diserebat eis de scripturis, aperiens & insinuans, quod Christum oportuit pati. *Formam vero & modum discendi, docendi et communicandi in synagogis de lege et verbo DEI, describere videtur.* Paulus 1. Corinth. cap. 14. 5. & Actorum cap. 17. 14. & seqq. & cap. 17. Disputabat igitur in synagoga cum eis, & cap. 17. ver. 11. Quotidie scrutantes & discentes scripturam, an ita se haberent. & cap. 2. Erantque perdurantes in doctrina Apostolorum. *Ex quibus, in verbis quotidie scrutantes et in verbis perdurantes in doctrina innuitur mos et recepta consuetudo discendi et docendi in scholis. Similiter in capite 19. 8. 9. Actorum & c. 6. 9. ubi schola et synagoga Liberatorum, Cyrenæorum, Alexandrinorum et aliorum fit mentio. et c. 13. 2. 3. in schola Antiochena doctores fuisse leguntur, Barnabas, qui postea Apostolus factus, & Simeon Niger, Lucius Cyrenæus & Manabem. Hanc Antiochenam scholam & Alexandrinam, cuius paulo ante fuit facta mentio, etiam Constantini magni tempore existisse, Eusebius & alij testantur. Sic Paulus se Timotheum docuisse testatur. 2. Timoth. c. 3. 2. Timoth. c. 2. quæ audivisti à me, hæc communica, seu commenda fidelibus hominibus, qui erunt idonei, ut alios quoque doceant. Imo plures eundem discipulos habuisse, & ex epistolis illius constat, sicut et reliquos Apostolos, vide cent. 1. lib. 2. c. 10. historicæ eccles. Magdeburg. Iohannem Evangelistam assidue habuisse discipulos plures, et inter hos Polycarpum ex historijs constat. Ex hisce omnibus, satis, ut opinor, demonstravimus, scholas ex instituto DEI in populo ipsius a principe et patre Iudæorum Abrahamo, usq. ad Iudices et Reges, à Regibus quoq. post Hierosolymorum everisionem in captivitate, et post eam usq. ad Christi adventum, et postea sub Apostolis fuisse usitatas, conservatas, rectas, sansas, incolumes et gravissimis atq. celeberrimis doctoribus et præceptoribus ornatas, quibus tanquam instrumento DEUS ad regni sui inter nos conservationem et propagationem usitur, et quibus pura, pura et sana religio conservata ad nos propagata fuit. Iam etiam paucis demonstrabimus, qua schola post Apostolos in primitiva ecclesia fuerint, usq. ad nostra tempora, que est ultima periodus, de qua dicere constitueram. Primitivam ecclesiam suas quoq. scholas habuisse, testantur omnes historici ecclesiastici. In hisce pueri primæ religionis elementa discabant, et deinde libros sacros explicari audiebant, et artes liberales, ut testantur historici eccles. cent. 2. c. 7. & in cent. seqq. eodem cap. qui hæc religionis elementa docebant, Catechista et doctores dicebantur. Constat etiam nobis ex historijs Eusebii, de schola Casariensi in palæstina, in qua docuit Origenes. Item constat ex eodem Eusebio et Naz.*

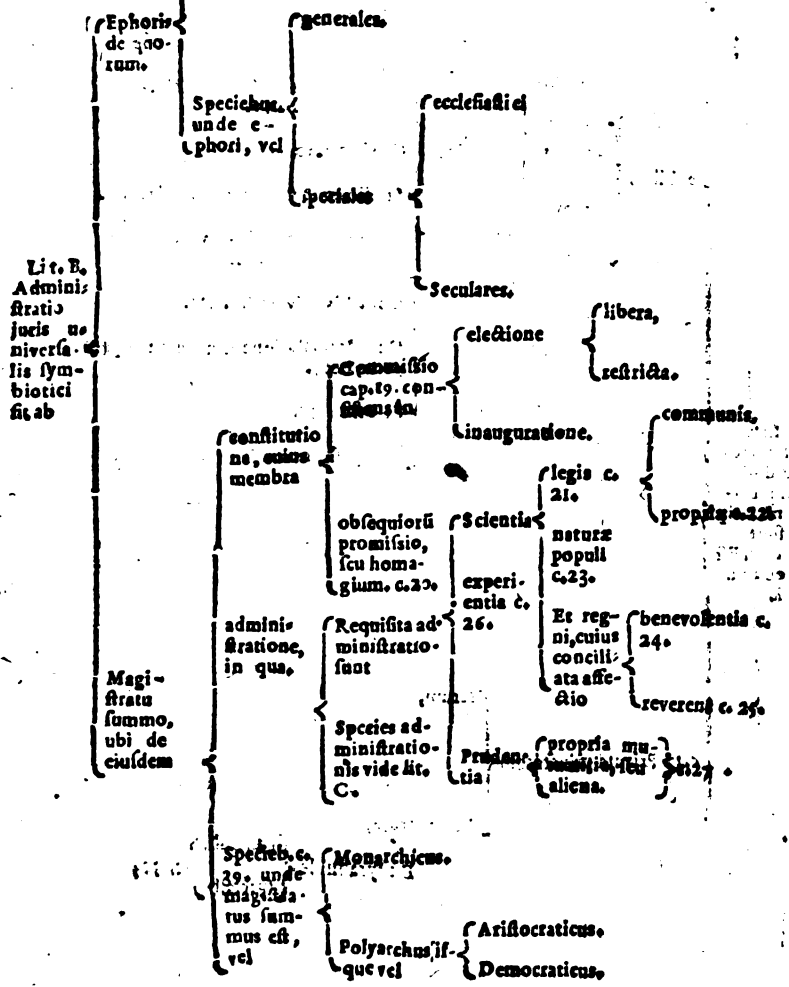
& Nicephoro, Socrate, Rufino, Sozomeno, de schola Alexandrina, toto orbe ce-
 leberrima, item de Antiochena, Ephesina, Nicomedienſi, Tarſenſi, Byzantina,
 in qua Nazianzenus docuit, item de Athenienſi, Corinthiaca, Rodiana &
 pluribus alijs. Nam nulla fuit eccleſia metropolitana, vel cathedralis (quam
 vocant) cui non eſſet adiuucta ſchola: quæ igitur eccleſiæ (cathedrales erant, tot
 etiam ſchole & officina pietatis erant. Refert Clemens Alexandrinus in libro
 Strom: ſe per uagam ſuiſſe totam Aſiam, & de ſingulis doctrine articulis
 conſuluiſſe eruditos ubiq; ſed poſtquam uenerit Alexandriam, fuiſſe ſe contem-
 tum iudicio Pantani, quem ajunt (dixit) eruditione & pietate eximia prædi-
 tum fuiſſe & ornatum testimonio Spiritus ſancti, ſeu miraculis. De cuius do-
 ctiffimi & celeberrimi uiri Pantani ſchola, uide Euseb. lib. 5. c. 19. 10. 11. &
 lib. 6. c. 3. Nicephor. lib. 5. c. 18. & c. 10. Porro de Doctõribus Cretenſibus,
 Antiochenis, Athenienſibus, Corinthijs, Romanis, Illyricis & pluribus alijs,
 latè cent. 2. c. 7. & c. 10. hiſt. eccleſiaſticae et in eodem cap. cent. ſeqq.
 Nazianzenus ſcholarum Palaſtinae meminit, in quibus ſe Rhetoricam didi-
 iſſe ſcribit. Sozomenus meminit ſchole Plotiniana, lib. 1. c. 5. Laodicea ſcho-
 lam habuit Epiphanius ſophiſta, quam frequentauit. Apollinarius. Socrat.
 lib. 2. c. 46. Nicomedienſis Laetantia clara fuit, quom Rhetoricam in ea do-
 cuiſſe traditum eſt. Sed ut dilucidius de ſcholis primitiua eccleſiæ, uſq; ad no-
 ſtra tempora conſtet, de doctõribus earum excellentioribus continua ſerie di-
 cam. Dixi ſuprà, poſt bella Macchabeorum docuiſſe Simeonem & Za-
 chariam, quorum fit mentio in Luca capite 1. Hoſce ſecutus eſt Iohannes Ba-
 ptiſta, & hunc Chriſtus, ut ex hiſtoria euangelica conſtat. Poſt aſcenſionem
 Chriſti Thomas Apoſtolus Oroenõs docuit & regem Abgarum. Eusebius
 lib. 1. c. 13. Andreas Apoſtolus Scythas docuit, Eusebius libro 3. c. 1, qui
 diſcitur etiam in Græciam peruiſſe & Byzantiam docuiſſe. Simon Zelotes do-
 cuit in Africa. Nicephor. lib. 2. c. 40, qui etiam in Britanniam uenit. Ni-
 cephorus d. lib. 2. c. 4. Mercurius docuit in Aegypto & Lybia, & predicauit
 Cyrenis & Pentapoliſtis. Nicephorus lib. 2. c. 43. In Europa docuit im-
 primis Paulus Apoſtolus, per Græciam, Italiam & Hiſpaniam, ut & Iacobus
 Apoſtolus, cuius ſepulchrum adhuc in Hiſpania oſtenditur. Barnabas docuit
 Mediolani & inſignitima Lombardia. Ravenna docuit Apollinarius, ut ſcribit
 Naucletus. Ratiſbone docuit Lucius Irenenſis, de quo in Actis c. 13. Iohannes
 Apoſtolus Ephes ſuos domeſticos auditores habuit, inter quos & Poly-
 carpus fuit, ut teſtatur Irenæus libro 3, cõtra hæreſes, c. 3, qui Polycarpus
 poſtea in Eccleſia Smyrnea circiter quin ſaginta annos doctrinam a Iohanne
 traditam, feliciter propagauit. Huius Polycarpi auditor et diſcipulus legitur
 fuiſſe Irenæus, qui hoc ipſum de Polycarpo teſtatur, d. libro 3, contra hære-
 ſes capite 3. qui Irenæus doctrina ſua riuos in Pannoniam & Galliam ad-
 duxit,

23

duxit. Illius *EUangelium* et artes liberales tradita per pios doctores etiam
alijs populis, scilicet *Argentoratensi*, *Agrippinensi*, doctore *S. Caterno*, qui
Petri Apostoli fuit discipulus. Testatur quoq; *Eusebius*, *Trophimum* *Arelati*
fuisse ibiq; docuisse. *Clementem*, testantur historia. *Meienses* ad *Christi*
agnitionem vocasse et docuisse, qui *Pauli* commilito legitur. *Philipp. c. 4. 3.*
(rescentem, qui Pauli dicitur discipulus. 2. Timoth. c. 4. 10. referunt. Mo-
guntiam venisse. Testantur quoq; historia. *Marcum*, qui dicitur discipulus
et filius *Petri. 1. Petricap. 5. 13. et Pauli Apostoli adiutor, Actor. c. 12. 25.*
c. 13. 5. 13. concionatum fuisse & docuisse ad Danubium in urbe Lulio bona,
que Vienna in Austria nunc dicitur. Idem Marcus Pauli comes, etiam
Baduri legitur docuisse: *Clementis Meik: Nathanael Treveris & Colonia ab*
Apostolo Petro ad hoc emissi. Mauritius in Valesia, Ursus ad Iuram &
Solodori, Felix Tiguri, persecutionibus acti docuerunt & fidem sanguinis suo
confirmarunt. Py Imperatoris Constantini & aliorum leges de scholis suo-
rum, & professoribus videre licet in tit. C. de profess. & medic. tit. C. de stu-
diis liberalibus urbis Romæ. Post hosce doctores & egregia lumina, &
si tempora exulceratissima sunt secuta ex barbarie Vandalorum, Hunnorum
& Francorum, totam ferè EUropam vastantium, remanserunt tamen reli-
quia piarum Scholarum & Ecclesiarum. Illis igitur temporibus paulatim
collegia Canonicorum & monasteria fuerunt cognita, in quibus doctrina pie-
tatis & bonarum artium tradebatur illo tempore. Hisce monasterijs Abbates
presuerunt, ut liquet ex Euagrii lib. 4. c. 38. & Turonensi, lib. 5. c. 47.
Scholis Virginum Abbatissæ præerant. Balæus cent. 1. c. 80. & c. 83. Eccl.
histor. cent. 8. c. 7. & seqq. cent. Collegijs autem Canonicorum præerant
prepositi. Toti vero regioni & diocesi, seu multis ecclesijs provincia alicujus,
præerant Episcopi. Sed cum postea in collegijs Canonicorum, hæc literarum stu-
dia negligenterentur, quod scilicet illi Canonici essent occupati Regum & Anla-
rum & alijs politicis negotijs, imò regnis & bonis que acceperant ex Regum li-
beralitate, bellis etiam & legationibus impediti: manus docendi in monasteria
est translata, vide cent. 2. c. 10. historię ecclē. & cent. 12. c. 7. Testimo-
nium scholarum in collegijs Canonicorum, & monachorum monasterijs habi-
tarum, amplissimum mihi præbent officiorum & munerum nomina imposta
Canonicis & monachis, que adhuc hodie ab illis retinentur. Vocantur enim
Canonici, qui libros Canonicos explicant: Cantores, qui Admusicam docent, Dia-
coni, Archidiaconi, Lectores, Decani, & plures alij; ex officio in iuncto, que no-
mina sanè stultè imposta à majoribus fuissent, nisi officio & rei veritati re-
spondere deberent. Testantur hoc etiam amplissima facultates, quibus ab Imp.
& alijs divitib. pro honesta doctorum et studiorum sustentatione, talia collegia
fuerunt donata. Testantur id ipsum historici, præsertim Balæus & Chryso-

lib. 3. contra vituperatores monasticæ vitæ, Euagrius lib. 4. c. 38. cen.
 34. c. 26. Zuing volum. 26 libro unico. Testantur etiam historici ex hisce
 cœnobijs, monasterijs & collegijs, tanquam ex equo Trojano & armario instru-
 ctissimo, viros doctos, pios, ad Ecclesiam & Reipubl. munera publica quovis tem-
 pore olim adsumptos & adhibitos. Vide Sozomenum lib. 3. c. 14. Ruffin.
 lib. 2. c. 8. c. 9. & cent. 4. hist. Eccl. c. 6. & c. 7. in omnibus cent. seqq. sed
 postea cum hæc collegia monachorum, ad quos à Canoniciis munus docendi e-
 rat translatum, onerarentur multitudine ceremoniarum, & divitijs pluribus
 à pijs bona intentione distarentur: accidit, ut filia matrem delectaret, & do-
 cendi labor molestus & difficilis redderetur, & tandem prorsus ex monasterijs
 eicerentur & ijs arcerentur omnes, qui non vellent se per totam vitam mona-
 sterijs eorumq. servitijs inutilibus supersticiosi & impijs mancipare. Talia
 enim hodie sunt illa vetera Canoniceorum & monachorum, vel cœnobiorum
 collegia. Quod si veteres illi, qui fuerunt monachi, & Canonici, in sua hæc pri-
 stina cœnobium, vel collegia hodie redirent, quid putatis hosce dicituros? sane
 porcos nos vestros saginatos in hisce latibulis, pro suis successoribus non agnosce-
 rent. Tanta rerum omnium hic mutatio. Tanta Antichristi depravatio, &
 tam egregie abusus monasteriorum, collegiorum & cœnobiorum usum verum
 ex primevum hodie sustulit. Quasi scilicet hæc omnia otiosorum hominum, non
 ecclesie, scholarum & Reip. nomine, à pijs Imp. & magistrat. essent olim con-
 stituta, & quasi horum otiosorum munus suo nomini respondere non deberet.
 Collegia præst. canonicorum & monachorum, schole juventutis fuerunt, ex
 quibus seminarium Ecclesie & Reipubl. constituebatur, hominesq. docti, pijs &
 idonei ad Reipubl. & Ecclesiam, non secus quam apud Iudeos ex Synagogis
 & Scholis prophetarum sumebantur, ut testantur omnes historia. Pro talibus
 hodie ex hisce collegijs prodeunt, tanquam ex equo Trojano, ignorantie &
 Bacchi fratres porci strigati, pingues vituli & boves Bajan., epicuroi, magi,
 necromantici & Basilicci sacerdotes, strenui regni Antichristi produgnato-
 res. O domus antiqua, quam dispari dominaris domino & modo. Hi sunt illi
 qui clavem scientie et cognitionis sustulerant priori suo seculo; qui ipsi non
 intraverunt, et alios introitus longo tempore impediunt, Lucæ c. 11. v. 52.
 Sed DEUS misertus nostri, alios Scholarum doctores sibi quasi extraordina-
 riè, hisce Canonice & monachis sterentibus elegit. Nam enim posteriori
 hoc seculo schole, quæ Canoniceorum collegijs & monasterijs commissa erant, ne-
 gligerentur ab ipsam effeci: DEUS, ut necessitate & utilitate scholarum sua-
 dente. Academia publica ab Imp. pijs aperirentur, in quibus patrum nostro-
 rum memoria literarum studia, imprimis verò nostro seculo fuerant excitata.
 In qua re hic peccatum est maxime, quod non simul facultates illæ & bona ec-
 clesiastica, qua scholarum & docentium & discipulorum causa largiter fuerunt
 olim

officio, quod in quibusque consistit, c. 18.

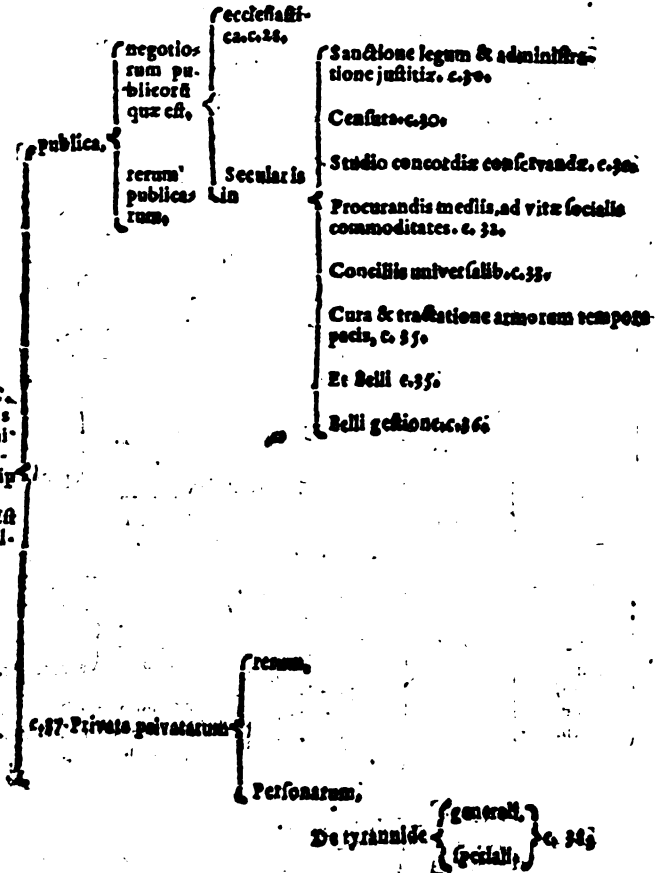

Lit. B. Administratio iuris universalis symbolica fit ab

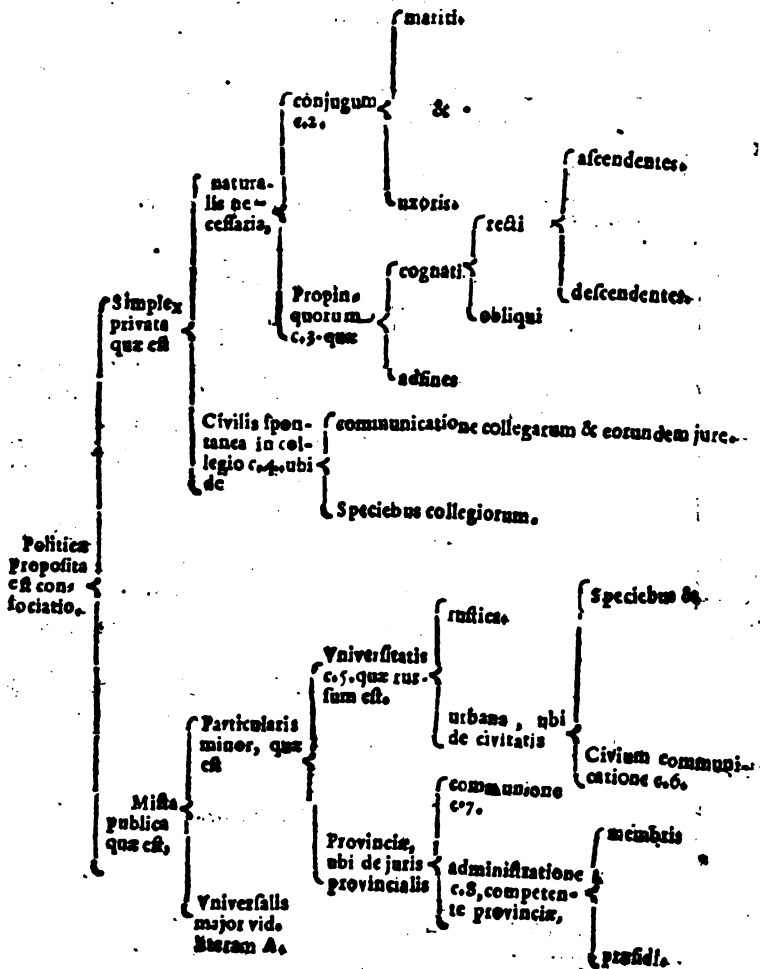
Magistratu summo, ubi de eisdem

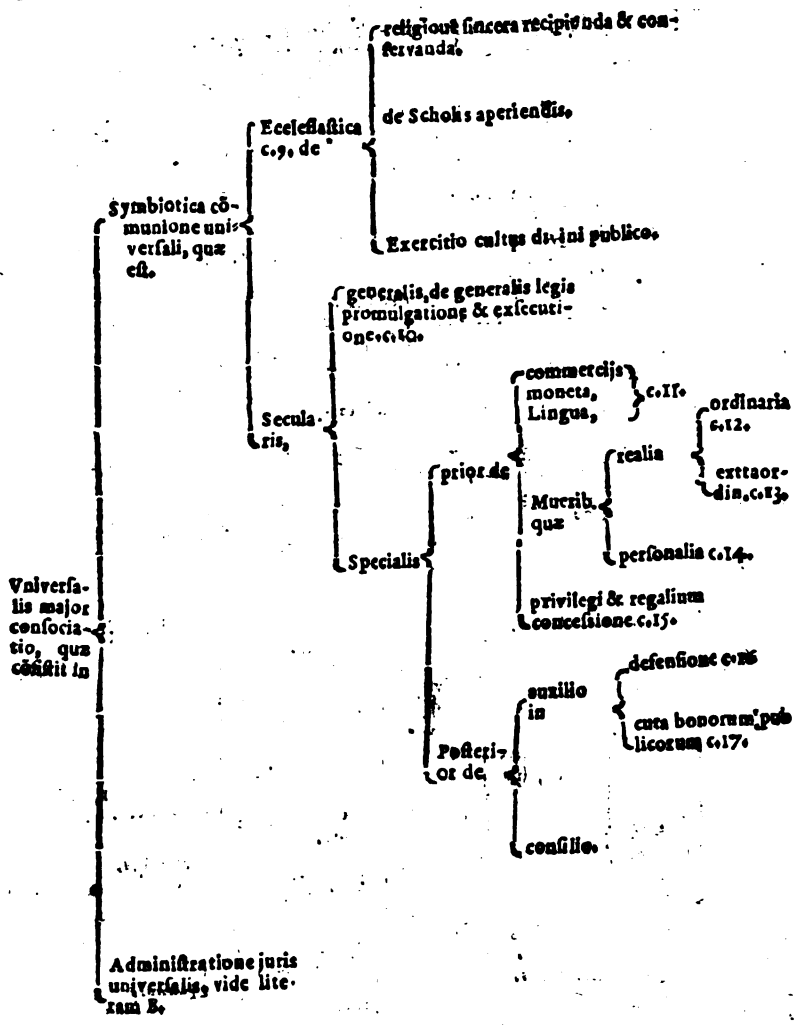
Lit. C.
Species
Admini-
stratio-
nis Reip
funt
dux. Est
enim il-
la

SCHEMA POLITICÆ

* *

olim monasterijs & collegijs collata, fuerint ad hactenac Academijs & Scholis
 translata. Ita satis fecissent illi intentioni & voluntati primorum fundatorum
 horum Collegiorum, & bona hac non fuissent a monachis profanata. Acadē-
 mie vero ejusmodi et Schola posteriores haec partim in Italia, Germania, An-
 glia, Gallia, Hispania, partim in alijs regionibus et terris fuerunt diversis tem-
 poribus, etiam hodie quaedam aperta et constituta à p̄s̄ magis̄stratibus, de qui-
 bus latè Iacobus Middendorpius in libello de Academijs. Zuing. vo-
 lum. 26. theatri, & historia ecclesiast. Magdebur. cent. 6. & seqq. ca. 7.
 Omitto plurimas Scholas alias, quas Triviales, Elasticas, Pedagogicas, Parti-
 culares inferiores vocant. Omitto quoq; aliorum populorum Scholas et Aca-
 demias plurimas. Sed in hisce referendis prolixior sum, quòd fecit singularis et
 summa Scholarum utilitas et necessitas et antiquitas grata. Amamus et vene-
 ramur egregias præstantissimorum hominum virtutes. Scelera perditissimo-
 rum et audacissimorum detestamur, et ferro atque igne vindicanda judica-
 mus. Regnum Satanae et tenebrarum abominamur: Schola igitur nos excor-
 lendos tradidit. Haec medetur vitij, cupiditates tollit, vitia extrahit radici-
 tibus et animos preparat ad satius percipiendos, ignorantiam et errores pellit.
 Ab hac sanari nos possumus, si boni et beati esse volumus: ab hac omnia adju-
 menta et auxilia bene beatèq; vivendi expetimus. Scholis à DEO generi hu-
 mano nihil melius, nihil præstabilius, nihil florentius datum est. In Scholis
 enim unà nos, tum ceteras res omnes, tam quòd difficilissimum, didicimus, ut
 nosmetipsos nosceremus, imò et ipsum DEUM nostrum creatorem, conserva-
 torem, redemptorem et sanctificatorem. Haec Scholarum studij adolescentiam
 alunt, senectutem oblectant, nobilitatem et secundis res ornant, aduersis perfun-
 giunt ac solatium praebeant, delectant domi, non impediunt foris, pernoctant no-
 bificum, peregrinantur, rusticantur. Quare rectè Bias philosophus olim cum
 capta ab hostibus patria, alij fugientes pretiosu, quae habebant, apportarent, et
 ipsum ut similiter faceret invitarent, respondit: etiam omnia mea mecum por-
 to. Nihil enim suum putabat, nisi scientiam et virtutes. Rectè etiam Apulejus,
 si laudas, ait, virum, quia dives, haec fortuna debetur: si, quia fortis, egritudine
 debilitatur: si, quia nobilis, non ipsum, sed parentes ejus laudas. Sed si scientia
 et virtute praeditum laudas, tunc ipsum virum laudas. Sunt igitur haec bona
 vera bona, sunt tales divitiae et opes, quas non India, neq; Aegyptus, vel A-
 merica, imò ne totus quidem mundus dare potest. Quanto enim animi bona
 sunt præstantiora bonis corporis, tanto etiam Scholae sunt præstantiores, et re-
 bus omnibus ceteris excellentiores. Breviser dicam, si Respubl. si Ecclesia et re-
 gnum DEI ejusq; gloria nobis cordi est, si vita honesta, pia, justa, grata, si co-
 gnitio DEI ejusq; voluntatis, si rerum creaturarum scientia, si temperantia, for-
 titudo, justitia totiusq; cherno virtutum, si artes omnes et singulae, utiles ac va-

cessaria; si deniq; benedictionem divinam et successum in rebus et actionibus nostris desideramus; imò si regnum DEI ejusq; gloriam et cognitionem querimus; scholus. scholus, inquam, harum omnium officinam et portam, qua Christus ad nos ingreditur, aperiamus et conservemus, atq; hisce totos nos excolendos et sanandos tradimus, et hac omnia consequemur, ut extat promissio DEI. Deut. c. 11. 19. 20. 21. & seqq. Esaie cap. 30. 21. & seqq. Lucæ cap. 12. 31. Vide quæ diximus in politica cap. 27. Nam qui proprietatem in nomine propheta, hoc est, eo quod talis est, recipit, mercedem propheta accipiet, Matth. c. 10. 41, Marci c. 9, 41. Atq; hoc modo tandem divina gratia ex virtutum sordibus elucetantes, piorum, sapientum et justorum hominum multitudine, qua (ut sapiens inquit) est orbis sanitas, c. 6. 26. et quorum inopia et defectus mundi stultitia et paroxisus, habiturum est. Te itaq; omnipotens et misericors DEUS rogo, ut qui dedisti animum et voluntatem piam illustribus magistratibus, ut scholus et officinas doctorum et piorum hominum ad regni tui amplificationem aperirent, idem easdem officinas conserves, auas geas, defendas et protegas. Ita imago tua per lapsum Adami corrupta restabitur, et regnum tuum amplificabitur. Ne permittas in hac ultima mundi senectute, furore et rabie hostium tuorum, ut sublata clave cognitionis, scholus, pijs, pura et salutaris doctrina de Christo filio tuo, erroribus et tenebris involvatur, licentia peccatorum et regnum Diaboli vigeat. Fac potius, ut per has tuas officinas, invito Diabolo et hostibus tuis, seminarium Ecclesie et Reipubl. qua illius hospitium est, conservetur. Da etiam, ut Plantula in scholarum harum hortibus, te autore plantata et rigata, per fidos et diligentes informatores et doctores, qui tui sunt ministri, et instrumenta, tua benedictione incrementa capiant, ut quandoq; salutaria organa et fortissimi propugnatores, defensores et propagatores veritatis et justitia esse possint ad nominis tui gloriam sempiternam.

F I N I S.

221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300

18096

